

MAGYAR KÖNYVSZEMLE

A MAGYAR NEMZETI MÚZEUM
ORSZÁGOS SZÉCHÉNYI KÖNYVTÁRÁNAK
KÖZLÖNYE

A NM. VALLÁS- ÉS KÖZOKTATÁSÜGYI MINISZTER MEGBIZÁSÁBÓL

Dr. MELICH JÁNOS

KÖZREMŰKÖDÉSÉVEL SZERKESZTI

DR. GULYÁS PÁL

UJ FOLYAM. * XXV. KÖTET.

1917. ÉVFOLYAM.

(A Bulletin de la Revue Bibliographique Hongroise c. melléklappal.)

BUDAPEST

KIADJA A M. N. MÚZEUM ORSZ. SZÉCHÉNYI KÖNYVTÁRA.

1917.

40A 1459

35

MAGYAR KÖNYVSZEMLE

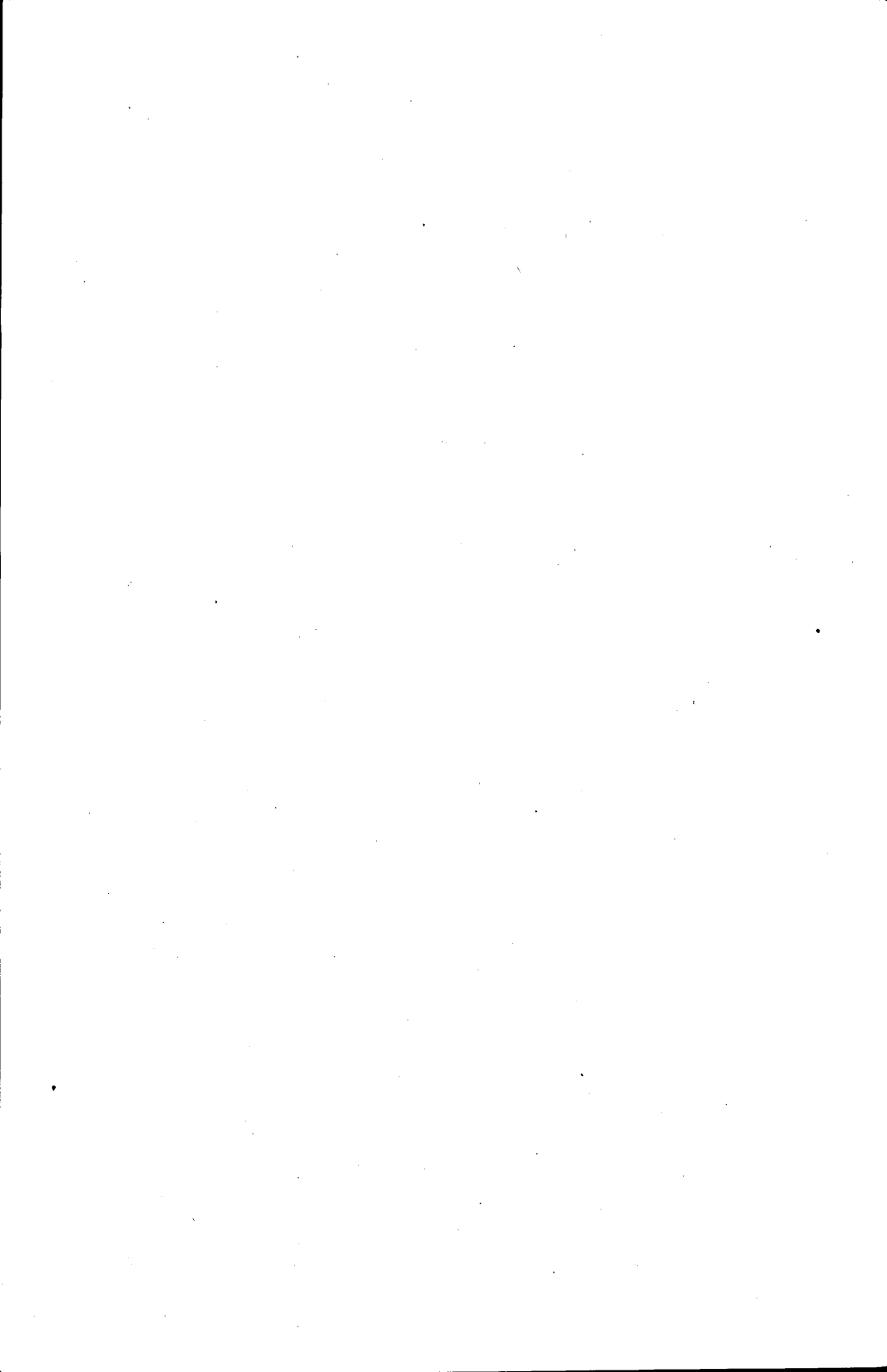
ÚJ FOLYAM. * XXV. KÖTET.

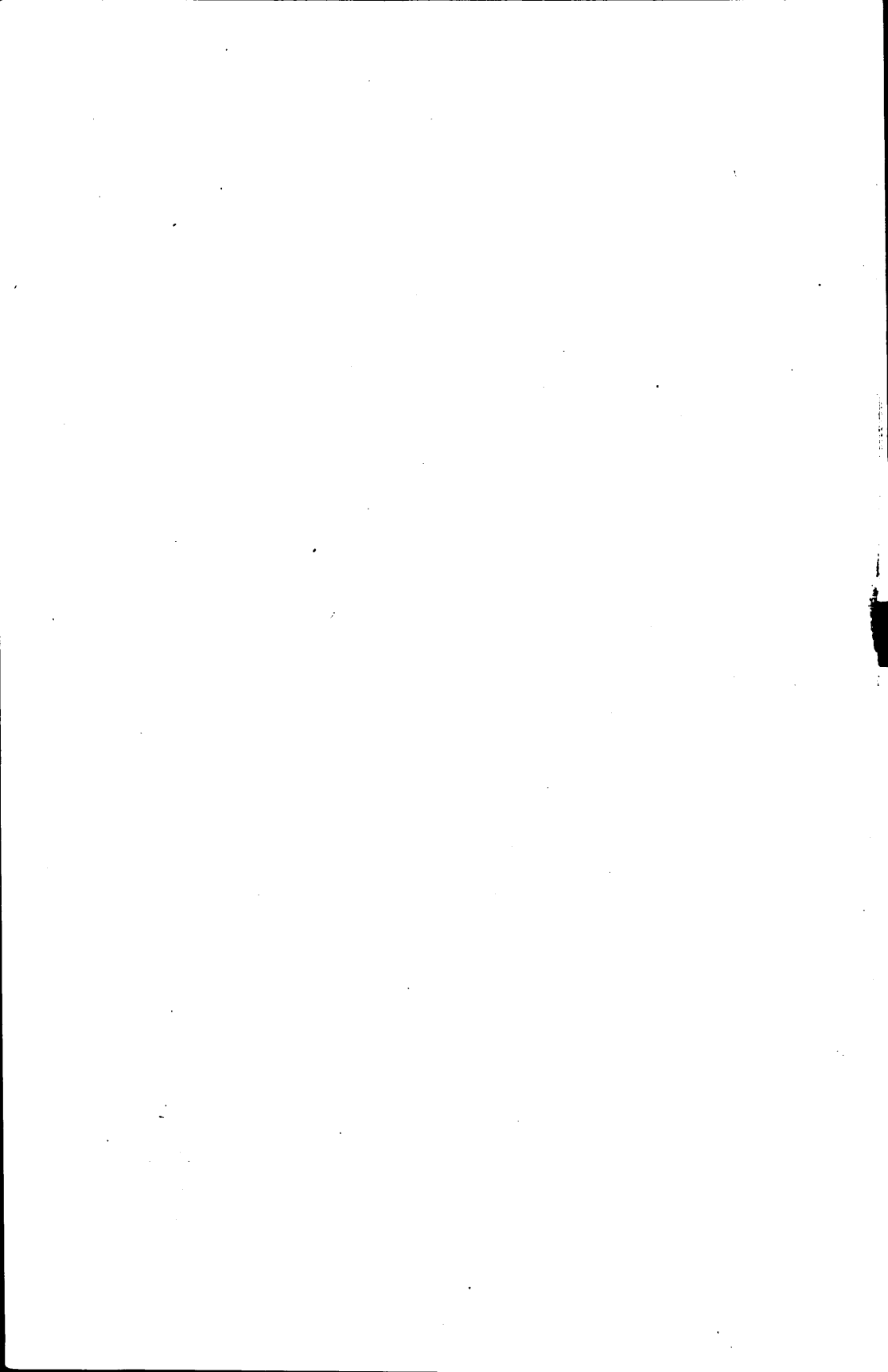
Handl
392 mm (57)

MEMO

20.

190.

MAGYAR KÖNYVSZEMLE

A MAGYAR NEMZETI MÚZEUM
ORSZÁGOS SZÉCHÉNYI KÖNYVTÁRÁNAK
KÖZLÖNYE

A NM. VALLÁS- ÉS KÖZOKTATÁSÜGYI MINISZTER MEGBIZÁSÁBÓL

Dr. MELICH JÁNOS

KÖZREMŰKÖDÉSÉVEL SZERKESZTI

DR. GULYÁS PÁL

*1917. évi folyam * I—II. füzet.*

BUDAPEST

KIADJA A M. N. MÚZEUM ORSZ. SZÉCHÉNYI KÖNYVTÁRA.

1917.

TARTALOM.

	Lap
Szücsi József: Könyvtárunk balkáni feladatai — — — — —	1
Dr. Panka Károly: A képviselőházi könyvtár története — — — — —	14
Dr. Gulyás Pál: Magyar szépirodalom idegen nyelven a M. N. Múzeum könyvtárában. (Tizedik közlemény.) — — — — —	23
Magyar Könyvesház. Adalékok SZABÓ Károly Régi Magyar Könyvtárának I. kötetéhez. (Dr. FERENCZI Zoltántól, HAMAR Istvántól, KEMÉNY Lajostól, Dr. MELICH Jánostól és Dr. ZOVÁNYI Jenődtől.) — — — — —	94
Adattár. Magyar könyvtárjegyzék a 18. századból. Közli HELLEBRANT Árpád	99
Tárca. A M. N. Múzeum Orsz. Széchényi-Könyvtára az 1916. év III. negyedében	103
A M. N. Múzeum Orsz. Széchényi-Könyvtára az 1916. év utolsó negyedében	107
Szakirodalom. HORVÁTH Sándor: A Sz. Domonkosrend multjából és jelenéből. (Ism. Σ.) — Albert R. CORNS és Archibald SPARKE: A bibliography of unfinished books. (Ism. Dr. GULYÁS Pál.) — Dr. SIPOS Kamillo. A nemzetiségi kérdés könyvészetéhez. I. köt. (Ism. Dr. GULYÁS Pál.) — Isak COLLIJN. Magnus Gabriel de La Gardie's samling af äldre stadsvyer och historiske planscher. (Ism. G—s.) — — — — —	111
Külföldi folyóiratok szemléje. La bibliofilia. XVIII. évf. 1—6. sz. — Zeitschrift für Bücherfreunde. Uj folyam. VI. évf. 11., 12. sz. — Zentralblatt für Bibliothekswesen. XXXIII. évf. 1—4. sz. — — — — —	116
Vegyes közlemények. Kudora Károly †. (G. P.) — Hellebrant Árpád kitüntetése. (Σ.) — Változás a Múzeumok és Könyvtárak Orsz. Főfelügyelőség vezetésében. — Apáca-könyvtár a nyulak szigetén. (GULYÁS Pál után.) — Hajnóczy József művei. (Hajnóczy Iván.) — — — — —	122
Változások a magyarországi nyomdák nál 1916 jan. 1.—1917 ápr. 30. — — —	130

TARTALOM.

1. ÉRTEKEZÉSEK, ÖNÁLLÓ KÖZLEMÉNYEK.

	Lap
A MAGYAR NEMZETI MÚZEUM Országos Széchényi Könyvtára az 1916. évben	131
• DR. FRANKÓI VILMOS. Zrínyi Miklós a költő első irodalmi műve. (Egy szövegközi hasonmással)	146
DR. GULYÁS PÁL. Magyar szépirodalom idegen nyelven a M. N. Múzeum könyvtárában. (Tizedik és tizenegyedik, befejező, közlemény) ... 23,	151
MAGYAR KÖNYVESHÁZ. Adalékok Szabó Károly Régi magyar könyvtárának I. kötetéhez. (DR. FERENCZI Zoltántól, HAMAR Istvántól, KEMÉNY Lajostól, DR. MELICH Jánostól és Dr. ZOVÁNYI Jenőtol)	94
DR. PANKA KÁROLY. A képviselőházi könyvtár története	14
SZÜCSI JÓZSEF. Könyvtárunk balkáni feladatai... ..	1
• DR. TRÓCSÁNYI ZOLTÁN. Heltai Gáspár Uj Testamentom fordításáról... ..	201
VIDÉKI KÖNYVTÁRAINK 1915-ben... ..	211

2. ADATTÁR.

HELLEBRANT ÁRPÁD. Magyar könyvárjegyzék a XVIII. századból	99
---	----

3. TÁRCA.

ÉVNEGYEDES JELENTÉSEK a M. N. Múzeum könyvtárának állapotáról 1916 július 1-től 1917 március 31-ig	107, 246
BR. SZALAY Imre †	244

4. SZAKIRODALOM.

COLLIJN ISAAC. Magnus Gabriel de la Gardie's samling af äldre stadsvyer och historiska planscher i Kungl. Biblioteket. Ism. G—s.	115
CORNS ALBERT R. és SPARKE ARCHIBALD. A bibliography of unfinished books in the English language. Ism. DR. GULYÁS PÁL	112
D'ANCONA PAOLO. La miniatura fiorentina (Secoli XI—XVI.). Ism. Σ	253
DR. HORVÁTH SÁNDOR O. P. A Szt. Domokos rend multjából és jelenéből. Ism. Σ... ..	111
DR. PITROFF PÁL. A győri sajtó története (1728—1850.). Ism. G. P....	261

	Lap
SÍPOS KAMILLO (léczfalvi). A nemzetiségi kérdés könyvészetéhez. I. köt. Általános (vegyes) rész. Ism. DR. GULYÁS PÁL	113
VÖRÖSYÁRY FERENC. A budapesti Erzsébet Népakadémia könyvtárának új betűsoros jegyzéke. Ism. DR. GULYÁS PÁL	250

5. KÜLFÖLDI FOLYÓIRATOK SZEMLÉJE.

LA BIBLIOPHILIA. XVII. évf. 1—6. szám	116
ZEITSCHRIFT FÜR BÜCHERFREUNDE. Új folyam. VI. évf. 11—12. szám...	117
ZENTRALBLATT FÜR BIBLIOTHEKSWESSEN. XXXIII. évf. 1—4. szám	118

6. VEGYES KÖZLEMÉNYEK.

Kudora Károly †. (G. P.)	122
Hellebrant Árpád kitüntetése. (Σ)	122
Változás a Múzeumok és Könyvtárak Orsz. Főfelügyelősége vezetésében	123
Apáca-könyvtár a nyulak szigetén. (DR. GULYÁS PÁL után)	123
Hajnóczy József művei. (HAJNÓCI IVÁNTÓL)	128
Fejérpataky László ünneplése	265
Kitüntetés	265
G. T. B. ? (SZILY KÁLMÁNTÓL)	265
Hazai szlovén irodalom. (DR. MELICH JÁNOSTÓL)...	266
Újabb kimutatás a hadbavonult népkönyvtárkezelőkről	266

*

VÁLTOZÁSOK a magyarországi nyomdáknál 1916. január 1—1917. április 30-ig	130
--	-----

*

NÉV- és TÁRGYMUTATÓ	270
----------------------------	-----

KÖNYVTÁRUNK BALKÁNI FELADATAI.

Sajátságos magyar jelenség, hogy amíg Nyugat-Európa viszonyaival meglehetősen tisztában vagyunk, alig foglalkozunk a körülöttünk, sőt velünk élő népekkel. A nyugati kultúra fénykörében megfeledekezünk a magyarság életérdekeiről.

Nem volna helyes dolog arra törekednünk, hogy hazánk elszakadjon a nyugati kultúrától, de nagyon hátrányos nemzetünkre, hogy belevesszünk Nyugat kizárólagos imádatába. A magyarság földrajzi, néprajzi, politikai és gazdasági helyzetének végzetes félreismerése az, hogy figyelmünket elsősorban nem a velünk közvetlen összeköttetésben álló népek kötik le.

Gyermekkorunk óta folyton hallunk Magyarországot balkáni hivatásáról, vagy untalan ismételjük a «Tengerre magyar!» jel-szót, — de a frázisok üresen konganak, komoly megvalósításukról szó sem lehet, hiszen alig-alig mérlegeltük még e jel-szavak tartalmát, alig vettük vizsgálat alá a népek viszonyait, kiknek érdekeit a mi érdekeinkkel össze kellene egyeztetnünk, ha a szavakról a cselekvésre térnénk át.

Mintha a világháború véres tanulságai mégis a helyes út felé kezdenének bennünket sodorni. A Konstantinápolyi Magyar Tudományos Intézet felállítása, a M. Tud. Akadémia Keleti Bizottságának újjászervezése, balkáni pályázata, az egyetemeken balkáni tanszékek szervezésére megindult mozgalom, a szegedi Balkán-Akadémia terve, mintha egy újabb korszak hirnökei volnának. Tragikus dolog, hogy épen most kellett elveszítenünk azt a férfit, ki e mozgalmak irányítására a leghivatottabb lett volna.

Hogy e minden tekintetben örvendetes mozgalmak eredményeket érhessenek el, annak egyebek mellett könyvtári előfeltételei is vannak: lehetővé kell tennünk szomszédjaink elme-

termékeinek tanulmányozását. Ma a helyzet az, hogy még a fővárosban is a legnagyobb nehézségekkel küzd az ember, ha egy cseh vagy horvát, oláh vagy bolgár könyvre van szüksége. Pedig, hogy csak egy példát említsek, évtizedek óta Ausztria és Magyarország egyik legsúlyosabb kérdése az úgynevezett délszláv-kérdés. Hogyan tájékozódhassunk alaposan e kérdésről, mikor gyakran a legközönségesebb horvát vagy szerb könyvek sincsenek meg könyvtárainkban? És hogyan érthessük meg az egész «délszláv» mozgalmat, mikor a mozgalom életrekelőinek, a cseheknek irodalma is hozzáférhetetlen számunkra?

E lehetetlen helyzeten sürgősen változtatnunk kell és e változtatás a mi könyvtárunk feladata. Budapest többi nagyobb közkönyvtárai saját külön céljaikkal sokkal inkább le vannak kötve, semhogy erre vállalkozhatnának, nekünk meg mint leendő Nemzeti Könyvtárnak egyrészt hivatásunk is volna ez, másrészt meg, miután a szorosán vett Magyarország nemzetiségeinek irodalmát már eddig is a lehető teljességgel összegyűjtöttük és a külföld magyar vonatkozású könyvtermését is anyagi eszközeink korlátai között meglehetősen számmal összeszedtük, ezzel máris megvetettük az alapját egy nagyobb arányú akciónak.

Az új, szélesebb alapokra fektetett akciónak földrajzi elhelyezkedésünk szerint három főirányban kell megindulnia: Nyugat, Észak és Dél irányában. Nyugat felé a mi külön hivatásunk az osztrák és olasz irodalom intenzív gyűjtése. Miután egyrészt az Ausztriával való évszázados politikai és gazdasági kapcsolat jóformán minden osztrák sajtóterméket többé-kevésbé hungarikummá tesz, másrészt meg az Adria közössége, a fölötte való uralom kérdése, az irredenta mozgalom nagy mértékben nélkülözhetlenekké teszik számunkra Olaszország számos nyomtatványát. Észak felé a mi hivatásunk a cseh, lengyel, ruthén és orosz irodalom nagyfokú gyűjtése. Nem szólva arról a számtalan történeti szárlól, mely hazánk multját különösen a cseh és a lengyel királyság multjával összefűzi, csak arra utalunk, hogy Lemberg ma is a legfőbb állomása északi kereskedelmünknek, Prága meg szellemi vezére volt sok újabb olyan tót, horvát, szerb irodalmi

és politikai mozgalomnak, mely mély nyomokat hagyott hazánk fejlődésében.

Nem kicsinyelvén e kétirányú akció jelentőségét, még fontosabbnak és sürgősebbnek tartjuk a harmadikat: a délit, vagy világosabban szólva a balkánit. Hazánkat a mult ezer szála fűzi a balkáni félszigethez s ennek népeihez és a jelen érdekei, a jövő reményei ismét egyaránt a Balkánra utalnak bennünket.

A Balkán keleti felén tüntek először föl Európában őseink, Etelközben akarván hazát alapítani. Mikor e terv nem sikerült s mai hazánkba jöttünk, a nyugati Balkán felé irányult figyelmünk. Midőn Kálmán királyunk koronája egyik legértékesebb drágaköveként Magyarországhoz csatolta az ősi horvát királyságot, megszerezte a Balkán nyugati bástyáját, honnan mindenkor jelentős hatalmi állást foglalhattunk el a félszigeten. Innen kiindulva a magyar uralom egyre terjedt a nyugati Balkánon s később a keletin is, de ezen nem sikerülvén olyan biztos alapot szerezni, mint a nyugatin, uralmunk sokkal ingadozóbb volt. A magyar uralom terjedésének legnagyobb ellenségei Velence és Byzanc voltak. A balkáni népek általában véve inkább a magyar királyokhoz szítottak, mert ők ellentétben a kapzsi és kegyetlen Velencével és Byzanccal, nem bántották e népek nemzeti önkormányzatát, nem törekedtek nemzeti egyéniségük megsemmisítésére. Még nagyobb lett a vonzódás a magyar királyokhoz, mikor megjelent a török. Még a magyar királyság bukása után is tőlünk és az új uralkodóháztól várták a balkáni népek szabadulásukat. A HABSBURG-ház föl is ismerte balkáni küldetését. A nyugati bástyából kiindulva a magyar királyok ősi jogán vették birtokukba Dalmáciát, majd Boszniát, abban is követvén régi királyainkat, hogy e birtokbavétel az illető népek érdekében és nemzeti egyéniségük sérelme nélkül történt. Másrészt meg mindenütt az egész Balkánon a szabadságra törő népek pártfogói és védői lettek.

A történelmi mult annyira összekapcsolja hazánkat a Balkánnal, hogy nem lehet magyar történet írni a Balkán ismerete nélkül s viszont érthetetlen a balkáni népek fejlődése Magyarország befolyásának feltárása nélkül. Sajat multunk kikutatása

végett is meg kell ismerkednünk a balkáni nemzetek irodalmával, mely épenséggel nem oly jelentéktelen és fejletlen, mint az avatatlanok hiszik.

A világháború eléig világosan megmutatta, hogy a Balkánon nemcsak a magyar mult szunnyad, hanem ott ébrednek a magyar jövő is. Magyarország területi épségének, nyugodt fejlődésének egyik legfőbb biztosítója, ha a hatalom és a szellem fegyverével miénk a döntő szó a Balkánon és a mi megértő, a népek sajátosságait és önkormányzatukat tisztelő vezetésünk a legfőbb biztosítója a balkáni népek boldogulásának. Nem miénk az eszme: Magyarországnak a Balkán szellemi középpontjának kell lennie. Az első lépés ez irányban a Balkán aprólékos megismerése, aminek viszont egyik nélkülözhetetlen előfeltétele az, hogy Budapesten egy nagyarányú balkáni könyvtár legyen.

Könyvtárunk abból kiindulva, hogy a Balkánra s az ott lakó népekre vonatkozó irodalom nagyrészt tágabb értelemben vett hungarikumnak tekinthető, körülményeinkhez képest már eddig is sok balkanikumot szerzett meg. Ezt az eddig is szép eredményeket felmutató akciót most jelentékenyen ki kell terjesztenünk. Lehetőleg meg kell szereznünk minden a Balkánnal és a balkáni népekkel foglalkozó munkát és nagyon sokat a Balkán sajtótermékei közül. A teljesség fokára nézve az egyes balkáni országoknak és népeknek velünk való történeti és jelenlegi politikai és gazdasági kapcsolata legyen irányadó.

Ezért elsősorban a legnagyobb teljességre kell törekednünk Horvát-Szlavon és Dalmát országok nyomtatványait illetőleg. A köteles példányról szóló 1897:XXI. törvény kénytelen volt tekintetbe venni Horvát-Szlavonországok autonómiáját és nem rendelhette el nyomtatványaik megküldését. Ez azonban nem akadályozhatja meg a könyvtárt abban, hogy úgy ez országok, mint a közjogilag hozzájuk tartozó Dalmácia nyomtatványait vétel útján meg ne szerezzék. Sőt határozottan kívánja ezt könyvtárunk országos jellege is, mely eddig ez országok nyomtatványainak hiánya miatt csonka maradt.

Kívánja ezt saját jól felfogott érdekünk is. A magyarságot

és a horvátságot egy évszázad óta mesterségesen elválasztották és egymás ellen ingerelték. Ennek következtében ma a Dráva egyik partja messzebb van a másiktól, mint Afrika Európától. Hogy ez az állapot a nyolcszáz év óta egy állami közösségben élő és mindenképen egymásra utalt két nemzetnek nem válik előnyére, aligha szükséges bizonyítani. Egymás megértéséhez az első lépés egymás megismerése. A mi könyvtárunk feladata összegyűjteni a horvát nemzet szellemi kincseit s azokat hozzáférhetővé tenni a magyar tudomány és közélet számára. A magyar történeti, irodalmi és jogtudományi kutatásnak igen nagy előnyére fog válni, ha megismerkedik a horvát szaktudomány eredményeivel¹ és a politikai életre is jótékony hatással lesz, ha a viszonyok tényleges ismerete nyakát szegi néhány közkeletű frázisnak. Természetesen a horvátság számára is volna legalább ennyire fontos a magyar viszonyok megismerése.

Fontos reánk nézve Horvátország nyomtatványainak gyűjtése azért is, mert Horvátország a Balkán küszöbe. Amint maga az ország is földrajzilag csak részben tartozik a Balkánhoz, a horvát nemzet is átmenetet képez Nyugat és Kelet között. Kulturája teljesen Nyugathoz fűzi, egyetlen balkáni nemzet, mely tisztára római katolikus vallású, a multban is mindig a nyugati kultúra védbástyája volt Kelet ellen, de legközelebbi rokonai, kikkel ma oly sűrű érintkezést tart fent, balkáni népek és jelenlegi politikai törekvései is a Balkánra irányulnak. A nyugati embernek aránylag nehéz a balkáni világba magát beleélnie, a horvát nyelvvel és néppel való megismerkedés e feladatot lényegesen megkönnyíti. A horvát nyelv elsajátításával megkaptuk a kulcsot az egész nyugati Balkánhoz, a horvát politikai és kulturális élet megértése becses adalékokat szolgáltat a balkáni néplélek ismeretéhez.

Ennélfogva nem lesz túlzás, ha Horvátország, Szlavónia és Dalmácia nyomtatványait ugyanoly mértékig iparkodunk össze-

¹ Aligha mondhatók kielégítőknék az olyan sovány kivonatok, mint MARGALITS történeti repertoriumai.

gyűjteni, mint a szorosán vett Magyarország nyomdatermékeit. Arról lehet szó, hogy költségkimelés végett talán nem szükséges minden könyv minden kiadását megvennünk, de ez körülbelül az egyetlen megszorítás, amit tehetünk. Egyébként meg kell szerezniünk a hármas királyság minden könyvét, járattunk kell minden folyóiratát és minden lapját. A háború előtti állapotokat véve irányadóul, ez országokban évente mintegy 1200 könyv, 130 folyóirat és 80 lap jelenik meg. A kroatikák legteljesebb gyűjteménye ma a 140.000 kötetes zágrábi Egyetemi Könyvtárban található.

Horvátország nyomdatermékeinek gyűjtését ki kell egészítenünk néhány olyan terület figyelemmel tartásával is, melyek népei a horvátokkal szoros érintkezésben vannak s ez érintkezésnek nyomai kölcsönhatások formájában élesen kifejeződnek irodalmukban is. Prága, Grác, Laibach és Triest sajtója számos szállal fűződik Zágráb és Zara sajtójához. Erősebb szelekcióval, de nem mellőzhetjük e városok nyomtatványait tisztán a balkáni gyűjtemény szempontjából sem.

A hármas királyság mai területe három oldalról is körülöleli Boszniát és Hercegovinát. Földrajzilag és néprajzilag itt már egészen a Balkánon vagyunk, de politikailag még nem. Az okkupáció óta számos nyugati szervezet honosult itt meg, megerősödött a nyugati kereszténység is, de a nép zömének élet- és világfelfogása megmaradt a maga ősi bosnyák mivoltában. A régi Balkánnak valóságos iskolai példája Bosznia a nyugati közigazgatás mérséklő hatása ellenére is. A két fő balkáni kultúra a muzulmán és a keleti kereszténység itt él évszázadok óta egymás mellett, anélkül, hogy jóformán csak tudomást is vett volna egymásról; az egy nyelvű és közös származású nép idegenebbül érez vallása miatt egymás iránt, mint a külföldiek iránt. Egy irodalmi nyelvet beszélnek a horvát nemzettel, de egyébként annyira mások, hogy méltán tarthatjuk őket, amint a muzulmánok magukat tartják is, külön politikai nemzetnek, bosnyáknak.

A bosnyák nemzetet először Vak BÉLA királyunk csatolta birodalmához, felvevén a Ráma királya címet, de nemzeti bánok-

kal kormányoztatván a bosnyák népet. E nemzeti bánok politikája és a magyar királyok elnézése következtében terjedt el lassanként a patarénus vallás Boszniában, mely vallás adta meg a bosnyáknak a déli szláv népek körében a maga külön nemzeti egyéniségét. A patarénusok vették föl azután a török időben a muzulmán vallást, megmentvén ezáltal úgy politikai hatalmukat, mint nemzeti különállásukat. Mielőtt azonban Bosznia behódolt volna a töröknek, Nagy LAJOS királyság rangjára emelte, megerősítvén ezáltal a népben külön nemzeti öntudatát. A négyszázéves magyar uralom negyven évvel ezelőtt jogilag újra feltámadt s aki az új korszakban a legtöbb érdemet szerezte ez ország körül, az ismét magyar ember volt: KÁLLAY Béni. A magyarsághoz való tartozás eszméje ma is elevenen él a bosnyák nemzetben, különösen a muzulmánoknál.

Ezek a körülmények indokoltá teszik, hogy a bosnyák nyomtatványokat ugyanannyira gyűjtsük, mint a horvátokat. A bosnyák nyomdai viszonyok eléggé elmaradtak. A háború előtt évente mintegy 10 lap, 30 folyóirat és 100 könyv jelent meg Boszniában és Hercegovinában. A bosznenzikák legnagyobb gyűjteménye a sarajevoi Országos Múzeum 20.000 kötetes könyvtárában lesz található, de e könyvtár közvetlenül a háború előtt alakulván meg, még igen kezdetleges állapotban van. Nemcsak Bosznia, hanem az egész Balkán szempontjából igen fontos a sarajevoi *Institut für Balkanforschung* gyűjteménye, melyet sok tekintetben mintának vehetünk könyvtárunk ez új csoportja szervezésénél.

Boszniától keletre lakik a nyugati Balkán legnagyobb lélekszámú és erényeiben és vétkeiben egyaránt egyik legbalkánibb népe a szerb, két államot alkotva: Szerbiát és Montenegrót. Hazánk a X. században lépett először érintkezésbe a szerb néppel, mikor őseink Macsvában foglalásokat tettek. 1202-ben IMRE királyunk felvette a Szerbia királya címet s ettől fogva Macsva majdnem mindig, Szerbia többi része gyakran állott magyar fenhatóság alatt. Nem egyszer mi védtük meg az országot Byzanc és később a török ellen. A rigómezei csata (1389) után a szerb-

bek a fenyegető megsemmisülés elől mindjobban a magyar királyok védpalástja alá menekültek egész addig, míg a magyar királyság is el nem bukott. A HABSBERG-dinasztia teljesen magáévá tette magyar elődjének politikáját s már a XVII. század végétől Szerbia felszabadítására törekedett. Ez ugyan még egy évszázadig nem sikerült, de ezenközben több ízben is menedéket nyertek hazánkban a török boszú elől menekülő szerb nép nagy tömegei. Az önálló szerb állam is többször tapasztalhatta a Habsburgok jóindulatát, így különösen a berlini kongresszuson és a slivnicai csatavesztéskor. Montenegro gyarapodása is nagy részben FERENC JÓZSEF királyunk kegyének köszönhető.

Nemcsak politikai létüket köszönhatték nekünk a szerb államok, hanem jórészt kulturájukat is. A nemzeti szerb irodalom Magyarország területén keletkezett és székhelye a XIX. század utolsó negyedéig Buda, majd Újvidék voltak. A szerb írók majd mind értettek magyarul és a magyar irodalom hatása lépten-nyomon érezhető rajtuk. Még a legutóbbi időkben is a vezető szerb intelligenciának egy igen jelentékeny része Magyarországról került ki. És ha a műirodalomból a politikai szenvedély hovatovább kiszorítja is a magyar hatást, a magyar-szerb együttérzésnek örök emléke marad a gyönyörű szerb népköltészet, mely hemzseg a magyar történeti elemektől s melynek Kraljevics Marko mellett ma is Sibinjanin Janko a főhőse.

E történeti, irodalmi és kulturális kapcsolatokon kívül gazdaságilag is egyike a magyarságra nézve legfontosabb országoknak Szerbia. Belgrádon át vezet a két legfontosabb balkáni vonalunk a konstantinápolyi és a szalonikii és fejlődő iparunknak legközelebbi piaca is Szerbia.

Emellett Belgrád volt a főfészke a nagy szerb eszmének, annak az aknamunkának, mely hazánk és a monarchia déli birtokállományát, sőt fennmaradását fenyegette s amely a világháborúnak is okozója lett.

Mindez okok eléggé indokoltá teszik, ha a szerb nyomtatványok gyűjtését is feladatunknak tekintjük. Amennyiben volt szerb területek közelebbi vonatkozásba nem hozatnának hazánk-

kal, nem kellene épen minden szerb nyomtatványra kiterjeszkednünk, de igen nagy figyelemmel kellene lennünk a szerb közgazdasági, történeti és filológiai irodalomra s mindenekfölött a propaganda céljait szolgáló iratokra és a napi sajtóra. A háború előtt a szerb irodalom mindez irányokban igen nagy lendülettel fejlődött, úgy hogy a ránk nézve érdeklélő könyvek száma évente 4—500-ra, folyóiratok és lapok száma 30—40-re volt tehető. Ezenfelül gyűjtenünk kellene a nagyszerb eszmét propagáló orosz, francia és angol irodalmat is. A szerbikák legnagyobb gyűjteménye a 150.000 kötetes belgrádi Nemzeti Könyvtárban található.

A nyugati Balkánon a horvát, a bosnyák és a szerb nemzeteken kívül még egy nép él, valamennyinél elmaradottabb, az albán. Hazánknak a multban nem sok érintkezése volt velük, bár nemzeti hőnök, SZKENDER bég, HUNYADI Jánosnak volt szövetségese, de a monarchiának köszönhetik a szabad Albánia felállítását. Az eddig Olaszországban tengődött albán kultúra remélhetőleg rövidesen az új államban fog felvirulni és a kultúra irányítására elsősorban a monarchia lesz hivatott. A sarajevo *Institut für Balkanforschung* kiadványai máris különös előszeretettel foglalkoznak Albániával. Büszkén említhetjük meg, hogy Albánia földrajzi feltárásában épen úgy egy magyar kutatónak van oroszlanrésze, mint ahogyan egy magyar tudós indította meg az albán mult feltárására megindult mozgalmat is.

Könyvtárunk részéről kötelességmulasztás volna Albániát mellőzni. Nekünk kell megcsinálnunk az első albán könyvtárat.

A nyugati Balkán változatos politikai tagozódásához képest nagyon egyszerű a jelenlegi keleti Balkán megoszlása. Mindössze két nép két országaról van itt szó. A hozzánk közelebb fekvő ország Románia. Románia területén fekszik a magyarság első európai hazája, Etelköz. Mai hazánkba való költözésünk után II. ENDRE királyunk terjesztette ki hatalmát a későbbi Havasalföldi fejedelemség területére, ahol akkor kúnok laktak és IV. BÉLA vette föl a rex Cumaniae címet. A XIV. században alakultak meg Moldva és Havasalföld mint külön fejedelemségek és az első kez-

dettől, a másik második fejedelmétől fogva elismerte hazánk fenntartását. Havasalföld 1396, Moldva 1513 óta lesz török hűbéres tartomány, de még ezután is többször alávetik magukat a magyar királyoknak, később az erdélyi fejedelmeknek, bár viszont gyakran harcolnak is ellenük. 1777-ben az addig Moldvához tartozó Bukovina Ausztriához kerül és a HABSBURGOK egyre több figyelemmel kísérik a két fejedelemség mozgalmait s iparkodnak megvédeni őket az orosz iga veszedelmétől. A két fejedelemség uniója után a monarchia 1876-iki kereskedelmi szerződése volt az első lépés a független Románia elismerésére.

Az oláh irodalom bölcsője Erdélyben ringott. Erdély fejedelmeinek és a szászoknak buzgalma a reformáció terjesztésében adta az oláh nép kezébe az első oláh könyveket a XVI. században. A vallási unióval (1700) kezdődik az oláh irodalom úgynevezett nemzeti kora ismét Erdélyben, nagyrészt magyar származású férfiak (KLEIN, SINKAI, MAJOR) vezetése alatt. A két vajdaság kulturában sokáig messze mögötte maradt az erdélyi oláhságnak és könyveik nagy részét Erdélyből kapták. A kulturális súlypont csak a Junimea-társaság megalakulásával (1863) helyeződik át Romániába, de ezután is az oláhságnak számos kiváló írója él hazánkban és sok kiválóságot adtunk Romániának.

Kelet-Magyarország, különösen Erdély története érthetetlen Románia viszonyainak ismerete nélkül, állampolgáraink egy számbaveendő része kulturális közösségben él Romániával, oly kultura közösségében, melynek gyökerei hazánkban keresendők s mely kulturára a magyar génusz is rányomta a maga bélyegét, ezenfelül Romániának újabb keletű nemzeti törekvései hazánk területi épsége ellen irányultak és végül Románián át folyik tengerbe a magyar kereskedelem legnagyobb folyója — mindez nagyon is indokoltá teszi azt, hogy Románia sajtótermékeit gyűjtsük.

Románia a háború előtt rohamosan, a nemzeti álmoktól túlfűtött sajtója egyenesen lázasan fejlődött. E mozgalom a tudományok terén is számos értéket eredményezett, de emellett ránk nézve különös érdekléssel bír a propaganda-irodalom. Az oláh irodalom termékeit körülbelül ugyanazon szempontból kellene gyűj-

tenünk, mint a szerbekét és a számbeli eredmény is körülbelül ugyanaz volna, mint ezeknél. A valachikák legnagyobb gyűjteményei a bukaresti 150.000 kötetes Akadémiai és a jassyi 160.000 kötetes Egyetemi Könyvtárban található.

A bolgárokkal még Etelközben léptünk érintkezésbe, mikor Byzanccal SIMEON bolgár cár ellen szöveteztünk. Évszázadok mulva már Bulgáriával küzdünk Byzánc ellen, mikor II. ENDRE királyunk veje, II. ASEN cár felszabadítja népét a görög elnyomás alól. V. ISTVÁN királyunk veszi föl a rex Bulgariae címet. Előbb a görög, később a török ellen állandóan védelmezzük Bulgáriát. Nagy LAJOS királyunk ezért szervezi a rövid életű bolgár bánságot (1367—1393) és később is ZSIGMOND és I. ULÁSZLÓ királyaink, meg HUNYADI János többször is megkísérlik a bolgár nemzet felszabadítását. A hosszú török rabság után dinasztiaánk jóindulatának számos tanújelét adta Bulgária iránt. FERENC JÓZSEF királyunk ismerte el először Bulgária teljes függetlenségét és a monarchia egyedül emelte föl szavát a második balkáni háború után Bulgária érdekében.

A bolgár kultúra történetében is van némi szerepe Magyarországnak. Budán nyomtatják az első bolgár történetet, a *Carstveniket* (1844) és Bulgária felszabadulása előtt egy ideig Újvidéken fejtí ki agitatorikus működését az egyik legnevezetesebb bolgár író, RAKOVSKY György.

A magyar és bolgár nép között az utóbbi évtizedekben mély-séges rokonszenv fejlődött ki. Balkáni politikánk egyik sarkpontja Bulgária erősödése és virulása. Ez érdekközösség erősítve a nagyrahitott nép és nagy királya rokonszenvétől, számunkra a lehetőségek messzire nyuló távlatát nyitja meg. A részben ellenséges Balkánon a bolgárokkal szövetezve kell megoldanunk feladatainkat.

Ezért igen szükséges a lassankint erőre kapó bolgár irodalom termékeit nagy mértékben gyűjtenünk. Az aránylag nagyon eleven napi sajtó mellett nem sok még a megjelenő könyvek száma. Mégis évente vagy 20 hirlap és folyóirat és vagy 200 könyv birhat érdekléssel reánk nézve. A bulgarikák legnagyobb gyűjteménye a szófiai 80.000 kötetes Egyetemi Könyvtárban található.

A hajdan leghatalmasabb két balkáni birodalom, Görögország és Törökország ma már balkáni szempontból inkább multjukkanak érdekelnek bennünket, mint jelenükkel. A byzanci császársággal még Etelközben léptünk érintkezésbe, mint Bölcs LEÓ szövetségesei. A magyarság mély benyomást tett Byzánra, amint ezt KONSTANTINOS Porphyrogenetos munkái elárulják. A hanyatló birodalom utolsó nagystilű uralkodói Magyarországot hatalmi szférájukba akarták venni. VII. MIHÁLY császár I. GÉZA királyunknak koronát küld. I. JÁNOS császár feleségül veszi PRISCÁ-t, Szent LÁSZLÓ leányát. Fiúk, MÁNUEL császár állandóan avatkozik a magyar trónviszályokba és elragadja Dalmáciát és a Szerémséget. Ezután a császárság egyre veszti balkáni tartományait s a vezérszerepet a Balkánon a magyar királyok veszik át. A görögség azonban még a török időkben is nagy befolyást gyakorolt a balkáni népekre a fanarióták által.

Magyarország és a Balkán középkori története, a balkáni népek vallásérkölcsi berendezése egyaránt érthetetlen a byzanci császárság viszonyainak ismerete nélkül. A mai Görögország kevésbé érdekel bennünket. Ezért a byzanci multa vonatkozólag lehető teljességre kell törekednünk, míg a mai görögségre nézve a legszükségesebbekre szorítkozhatunk. Kivételt csak két irányban kellene tennünk. Mindent meg kellene szerveznünk, ami Szalonikire és ami az Athos-hegyre vonatkozik. Az első kereskedelmi célpontunk, a második a görög-keleti vallás Mekkája, mely óriási befolyással volt és van a balkáni népek életére. A grécikáknak két bámulatosan gazdag gyűjteménye az athéni 320.000 kötetes Nemzeti és a 160.000 kötetes Képviselőházi Könyvtár.

A török-magyar történeti vonatkozások sokkal ismertebbek, semhogy velük hosszasabban kellene foglalkoznunk. Csak arra utalunk, hogy hazánkban mintegy 200, a Balkánon 600 évig a török szultán volt egészen vagy részben az úr. Hazánk és a Balkán ezidőbeli történetét nem ítéltjük meg helyesen a török források és feldolgozásaik ismerete nélkül. Ez utóbbiak gyűjtése a mi feladatunk.

A mai Törökország balkáni szempontból leginkább csak két irányban érdekelhet bennünket. A török szultán ma is vallási feje a muzulmán bosnyákoknak, albánoknak és bolgároknak és ezáltal e népek életére ma is erős befolyást gyakorol a török hitélet és társadalmi berendezkedés. Gyűjtenünk kellene tehát a muzulmán vallás török értelmezésű és vezetésű mozgalmaira vonatkozó nyomtatványokat. A mai Balkánon a törökök uralma jóformán Konstantinápolyra és a Dardanellákra szorítkozik. Terjedelemre nézve kicsiny, de jelentőségre nézve igen nagy területre. A balkáni népeknek és hazánknak egyaránt érdeke, hogy e terület török kézen maradjon. Könyvtárunknak különös figyelemmel kell összeszednie minden Konstantinápoly és a Dardanellák birtokára vonatkozó nyomtatványt.

A világháború befejezése után Európaszerte lázas munka fog megindulni. A hosszú háború rettenetes veszteségeit minden nemzet fokozott munkálkodással igyekszik helyreépíteni. Mind-egyik nemzet rajta lesz, hogy a háború által teremtett új helyzetet lehetőleg a maga számára aknázza ki. E versenyből hazánk sem maradhat el, hacsak az anyagi és politikai elsorvadás veszedelmének nem akarja magát kitenni. A versenyre pedig föl kell fegyverkezünk, elsősorban a tudás fegyverével.

A sok tennivaló közül, hogy a népek nagy versenyében kellő tudással felszerelten jelenhessen meg a magyar nemzet, egyike a legfontosabbnak könyvtárunk e balkáni gyűjteményének szervezése. Természetesen ehhez nem elég a cél kitűzése, hanem szükséges a rendelkezésre álló erők mellett új anyagi és szellemi erőknek a cél szolgálatába való állítása. Nem lehet e helyen feladatunk e kérdésnek technikai részét feszegetni. E rész megoldása úgysem kíván nagy áldozatokat és nem is ütközik egyéb nagyobb nehézségekbe sem. Az idő sürget, tenni kell!

Szücsi József.

A KÉPVISELŐHÁZ KÖNYVTÁRÁNAK TÖRTÉNETE.

A képviselőházi könyvtár, mely nagyságra nézve¹ a budapesti könyvtárak között a 8-ik, az ország összes könyvtárai között pedig a 13-ik helyet foglalja el, 1866-ban alapított. Ugyanis a Ház az 1866. évi május havi költségvetésében — ez időben a Ház költségvetését még havonként szavazták meg — törvénykönyvek, országgyűlési irományok és a szükséges statisztikai munkák beszerzésére 1000 pft-ot szavazott meg, de csak egy évvel később, 1867 március havában, határozta el a fenti összeg felhasználása, illetőleg egy képviselőházi könyvtár felállítása végett bizottság kiküldését. E bizottság, melynek tagjait az elnök jelölte ki, öt tagból állt, névszerint BEZERÉDJ László, CSENGERY Imre, KUBICZA Pál, NYÁRY Pál és VÁRADY Gábor. Munkálkodásukról azonban semmi följegyzés sem maradt s így lehet, hogy lépéseket sem tettek a Ház könyvtárának felállítására, melynek ügye azután csak egy év múlva került ismét napirendre.

A Ház ugyanis még 1866 április 28-án a házszabályok módosítására bizottságot küldött ki, mely az 1868. november 6-án beterjesztett jelentésében a törvényhozási munkálkodás megkönnyítése céljából könyvtár felállítását hozta javaslatba s ennek értelmében a december 8-án elfogadott új házszabályok 215. §-a kimondta, hogy «a Ház tagjainak használatára könyvtárt állít, melybe azon könyvek, nyomtatványok vagy egyéb kiadványok szereztetnek meg, melyek a törvényhozási munkálkodásnál szükséges adatokat tartalmaznak».

A könyvtár felállítása tehát a házszabályokban is el lett rendelkezve s mégis csak ólomléptekkel haladt a megvalósulása felé.

¹ Magyar Statisztikai Évkönyv. 1912.

Kitűnik ez legelőször SIMONYI Ernőnek 1869 december 21-iki felszólalásából, aki kérdést intézett aziránt, hogy a házszabályok értelmében felállítandó könyvtár ügye mennyire haladt előre? SOMSSICH Pál elnök erre azt válaszolta, hogy eddig csak azért késett, mivel a Házban nincs alkalmas helyiség. Miután azonban a Múzeum épületében kibéreltek egy szobát, ahol 5—600 könyvet el lehet helyezni s a könyvszekrények is elkészültek, nincs már semmi akadálya a könyvtár felállításának s azért felhívta a bizottságot, hogy a beszerzendő könyvek jegyzékét nyujtsa be. A következő év február 15-én pedig NYÁRY Pál sürgette az ügyet s a Ház utasította a könyvtári bizottságot, hogy mivel helyiség már van, jelentését terjessze be.

1870 március 25-én jelent meg a könyvtári bizottság *első* jelentése HORVÁTH Mihály elnök és HOFFMANN Pál előadó aláírásával, melyben könyvbeszerzésre havonként 500 frt.-ot kért mindaddig megszavaztatni, míg a jelentéshez mellékelte jegyzékben felsorolt 253 legszükségesebb művet be nem szerezte. A megvásárolt munkákat pedig a Múzeum épületében kibérelt teremben javasolta elhelyeztetni.

Július 27-én tárgyalta a Ház a könyvtári bizottság e jelentését s HORVÁTH Mihály ajánlta a kért összeg megszavazását. Tárgyalás során IRÁNYI Dániel azt javasolta, hogy a törvénytár mindig a Ház asztalára legyen helyezve, aminek teljesítéséhez az elnök hozzájárult. *Ettől az időponttól keltezzük a törvénytárnak a Ház asztalán való állandó elhelyezését.* HALÁSZ Boldizsár pedig azt kifogásolta, hogy miért fizetnek a Múzeumnak a teremért, mikor annak évente úgyis szép összeget szavaznak meg? Az elnök megnyugtató szavai után a Ház megszavazta a kért összeget s ennek utalványozásával a Házelnököt bízta meg, a gazdasági bizottságot pedig utasította, hogy a Ház költségvetésében e célra külön rovatot nyisson.

Most már tehát tényleg el volt intézve a könyvtár felállításának ügye s nem hagyhatjuk figyelmen kívül, hogy 4 évnek kellett addig lefolynia, míg a Ház azt végleg elintézte.

A könyvtári bizottság azután hozzáfogott a jegyzékben fel-

sorolt művek beszerzéséhez s ezzel megvetette a könyvtár alapját, melynek rohamos gyarapodását nagyban előmozdította az, hogy GHYCY Ignác gyermekei atyjok könyvtárát 1872 március 11-én a Háznak ajándékozták. A levél, mellyel a könyvtárt felajánlották, szószerint így hangzik:

«Mélyen tisztelt képviselőház! Boldogult édes atyánk, Ghyczy Ignác, nem csekély szeretet és szorgalommal egy könyvtárt gyűjtött össze, mely az ahhoz tartozó hirlapokon kívül mintegy 6400 munka, illetőleg 20.000 kötetből állhat s melyre nézve ismételten nyilvánítá azon szándékát, hogy azt közcélokra szentelendi.

Mély tisztelettel alulírottak, boldogult atyánk emléke iránti őszintén érzett kegyeletünk által vezéreltetve, nem tudnánk e könyvtárnak szebb és atyánk hazafias érzelmeihez illőbb rendeltetést adni annál, mintha azt ezen mélyen t. képviselőházak, melynek boldogult atyánk tagja volt, felajánljuk kebelbeli könyvtára szaporítására.

Korántsem kívánunk e könyvgyűjteménynek a valódinál nagyobb értéket tulajdonítani, hisszük azonban, hogy az tartalmaz oly műveket, melyek egy szerény honpolgár magánkönyvtárának díszére válnak és emellett a mélyen t. képviselőház könyvtárában is helyet érdemelnek.

Amidőn tehát a kérdéses könyvgyűjteményt ezennel felajánljuk, esedezünk a mélyen t. képviselőház előtt: méltóztassék szerény adományunkat kegyesen elfogadni.

Ha azután e kérésünkhöz, annak teljesülése reményében még egy további, atyánk iránti kegyeletünk által sugalt, kérelmet is szabad csatolnunk, úgy ez oda terjedne: kegyeskedjék ajánlatunk elfogadása esetén, egyszersmind elrendelni azt is, hogy az átadandó könyvek kötetenkint egy, boldogult atyánk nevét kitüntető bélyegnyomattal láttassanak el. Ghyczy Béla, Imre, Gyula, Géza, Dénes és Ida.»¹

Ezen értékes és becses könyvtár felajánlását a Ház nagy örömmel fogadta s többek felszólalása után elhatározta, hogy a

¹ GHYCY Ignácról l. SZINNYEI M. Irók. III: 1200—1201. l. A gazdasági haladásnak egyik kiváló munkása volt s ezt nemcsak azzal bizonyította be, hogy ISTVÁN és JÓZSEF főhercegek gondjaira bizott birtokait magasfokú fejlettségre emelte, hanem azzal is, hogy a mezőgazdaság ügyének előmozdítását mindenkor lelkesen támogatta. Az úrbér rendezésénél a jobbágyok szószólója volt s a telepítvényes községek fejlődését előmozdította, miért is a nép előtt nagy tiszteletben részesült. Az Országos Magyar Gazdasági Egyesület működésében is, melynek alapító és igazgatósági tagja volt, élénk részt vett s itt különösen kitűnt nagy szakképzettsége és széleskörű olvasottsága által. Az irodalomnak lelkes pártfogója volt s könyvtára valószínű tárháza lett a régebbi és korabeli kiválóbb munkáknak. (A Ház könyvtárának hungarikumokban való gazdasága innen ered.)

kegyes adományért az elnök útján jegyzőkönyvi köszönetét nyilvánítja, az egész ügyet átteszi a könyvtári bizottsághoz, GHYCZY Ignác nevét pedig a könyvekre nyomatja.

A könyvtári bizottság a GHYCZY-féle könyvtárról szóló jelentését 1872 április 2-án terjesztette be. E jelentésében tekintettel arra, hogy a könyvtár jelenlegi helyisége elégtelen a könyvgyűjtemény befogadására és hogy az örökösök a náluk nem kedvező helyiségekben lerakott könyveket minél előbb át óhajtának adni, azt javasolta, hogy a könyvgyűjteményt a Ház kiküldöttje Igmádon vegye át s addig, míg megfelelő helyiség nem áll rendelkezésre, a Ház egyik bizottsági termében lepecsételt ládákban helyezze el. Az átvétellel pedig az országgyűlés feloszlása esetében a háznagy bízassék meg, akinek a funkciója úgysis az új országgyűlés megalakulásáig tart. A rendezéssel kapcsolatosan pedig minden könyv «Ghyczy Ignác» feliratú bélyegzővel láttassék el. Egyúttal a bizottság a könyvtár kezelési rendszerének megállapítását is sürgős feladatnak jelezte s már most kívánta nyilvános könyvtárrá való átváltoztatását.

A Ház e jelentést elfogadta s a könyvtár átvétele az országgyűlés feloszlása következtében tényleg a háznagyra maradt.

Az új országgyűlés megalakulása után KOVÁCH László háznagy betegsége miatt csak november 7-én jelentette a Háznak, hogy a GHYCZY-féle könyvtárt átvette s azt 92 ládában, az újonnan kibérelt könyvtári helyiségben, helyezte el, mire a Ház utasította a könyvtári bizottságot a további intézkedés megtételére.

A GHYCZY-féle könyvtár tehát át volt véve, azonban annak rendezését és végleges elhelyezését a közbejött akadályok miatt egyelőre keresztülvinni nem lehetett.

Ugyanis a gazdasági bizottság 1873 március 4-én tárgyalt jelentésében tudomására hozta a Háznak, hogy a könyvtár, pénztár és levéltár helyiségeiül szolgáló épület le fog bontatni s miután ezeket a Házban elhelyezni nem lehet, ajánlta a «Két pisztoly» telkén épülő ház földszinti helyiségeinek 3000 frt évi bérfizetése mellett 3 évre való kibérlését.

E jelentés tárgyalása során PULSZKY Ágost kifogásolta a

könyvtárnak máshová való elhelyezését, mert ezáltal annak minden praktikus haszna megszűnnék s azt javasolta, hogy a könyvtár a Házban helyeztessék el. KOVÁCH László e felszólalásra megjegyezte, hogy a Házban, hol jelenleg is 8 terem áll rendelkezésre 9 osztály számára, lehetetlen azt elhelyezni, VÉCSEY Tamás pedig szintén alkalmatlannak tartotta a «Két pisztoly»-féle házat, mire a Ház utasította a gazdasági és könyvtári bizottságokat, hogy a könyvtárnak a Házban való elhelyezésére tervet készítsenek.

A könyvtár újabb elhelyezése és a GHYCZY-féle könyvtár rendezése és beosztása tehát helyiség hiányában egyelőre nem volt keresztülvihető s csak a könyvtári bizottság buzgó munkálkodásának köszönhető, hogy e kérdés is rövidesen megoldást nyert.

A könyvtári bizottság ugyanis már június 30-iki jelentésében azt javasolja, hogy a könyvtárt a társalgóban, az étteremben, az elnöki előszobában és a társalgó melletti két folyosóban felállított szekrényekben helyezték el s egyben jelentette, hogy a GHYCZY-féle könyvtár igen sok becses művet tartalmaz. Így: FEJÉR: Codex diplomaticusait, KATONA történeti munkáit, az 1848/49. év eseményeire vonatkozó műveket, az 1830—1869. években megjelent bel- és külföldi lapokat, továbbá jogi, államtudományi, szépirodalmi és történeti munkákat, melyek értéke a szakértők szerint 20.000 frt.

A Ház a könyvtár elhelyezésére vonatkozó javaslatot elfogadta s a bizottság a november 12-iki jelentésében már végleg beszámolt a GHYCZY-féle könyvtár rendezéséről. A jelentés szerint e könyvtár 6382 mű, 14.500 kötetben, melyek közül azonban csak 2021 művet, 5876 kötetben, osztott be a Ház könyvtárába, a hadtudományi és gazdasági munkákat pedig ismét ládába helyeztette vissza. A könyvtár állománya 1873-ban 2547 mű volt, 7505 kötetben. *Ez az első statisztikai adat a könyvtár állományáról.* A kikölcsonzést, mely eddig tiltva volt, a Ház megengedte s határidejéül egy hónapot állapított meg. A képviselők rendelkezésére a könyvtárban kívánat- és panaszkönyvet helyezett el, melyek közül az előbbi még ma is fennáll.

E jelentés december 20-án tárgyalatott s IVÁNKA Imre java-

solta, hogy a hadtudományi és gazdasági műveket is osszák be a könyvtárba, amit a Ház el is határozott.

Alig esett azonban túl a könyvtár ezeken az akadályokon, már is újabb veszély fenyegette további fejlődését. Ugyanis a gazdasági bizottság 1876 május 16-iki jelentésében az ország pénzügyi helyzetére való tekintettel a könyvtár havi 500 frt javadalmát 200 frt-ra javasolta leszállítani. A javaslat természetesen nagy megütközést keltett a könyvtári bizottsági tagok között, aminek különösen PULSZKY Ágost adott kifejezést, kimutatva azt, hogy havi 200 frt-ból még a legszükségesebb kiadásokat sem lehet fedezni. Hasonló értelemben szólalt föl SZONTAGH Pál is, aki pedig képviselősege alatt mindig arra törekedett, hogy az országot minden fölösleges kiadástól megóvja. A Ház ezek után az 500 frt-ot a jövő évre is megszavazta.

Az 1874-ben 8522 kötetből álló könyvtár nyugodt fejlődésének most már egyelőre semmi sem állta útját. 1875-ben KOSZTINSZKY János kísérletet tett ugyan a könyvtár javadalmának havi 400 frt-ra való leszállítására, azonban azt keresztülvinni nem tudta. 1878-ban a bizottság a GHYCY-féle könyvtár szépirodalmi és gazdasági műveit az örökösök hozzájárulásával más könyvtáraknak javasolta odaajándékozni, amit azonban a Ház SIMONYI Ernő ellenzése folytán nem fogadott el, hanem úgy határozott, hogy azokat az új országház felépítéséig együtt tartja. Ugyanekkor a könyvtár állománya 16.942 kötet volt. 1879-ben biztosították először a könyvtárt tűzkár esetére 5 évre s 1882-ben jelent meg az első nyomtatott katalógus az 1881. évi gyarapodásról.

1883-ban már ismét új helyiségről kellett gondoskodniok s YBL Miklós műépítész javaslata folytán úgy határozott a Ház, hogy a társalgó, iroda és kis folyosó fölötti I. emeleti hátsó terem, melynek mennyezete tűzmentes, alakítják át a könyvtár céljaira.

Nagyban emelte a bizottság a könyvtár állományának értékét azért, hogy a NÁDASDY-könyvtárnak 1885-ben Bécsben történt elárverezésénél a XIX. század első felében megjelent s hazánk közgazdaságára s különösen Erdély jogviszonyaira vonatkozó mű-

veket szerzett be. A következő évben a GHYCZY-féle könyvtárból 1356 mezőgazdasági művet adtak át a Ház tulajdonjogának fenntartásával az Országos Magyar Gazdasági Egyesületnek. Ekkor jelent meg a jegyzék II-ik pótfüzete is.

1892-ben készült el az új kölcsönzési ügyrend s ekkor állapították meg a könyvtár javadalmát is egész évre 5400 frt-ban. (Eddig csak azokra a hónapokra szavazták meg, melyeken a Ház ülésezett.) A következő év június 21-én fogadtatott el UGRON Gábor azon indítványa, hogy a könyvtár a régi magyar törvényhozások forrásmunkáit eredetiben, vagy másolatban szerezzze be, amire 1895-ben 5000 frt-ot szavaztak meg. Ugyancsak 1893-ban (december 15-én) jelent meg a könyvtár egész állományáról KÜFFER Béla dr. összeállításában az első teljes katalógus, melyet 1899-ben követett az első pótkatalógus s azután e pótkatalógus nyomása folyamán beosztott művek jegyzéke.

1896-ban a könyvtár állománya már 38.697 kötetből állt. A szépen gyarapodó könyvtár azonban 1901 január 4-én majdnem megsemmisült. Ugyanis e napon este kályhacsőrepedésből tűz keletkezett a könyvtárban, de szerencsére még idejében észrevették s terjedését megakadályozták. Így is azonban sok mű pusztult el, de legnagyobbrészt olyanok, melyeket pótolni lehetett. Az elégett könyvek értéke fejében a biztosító társulat 8229 K 10 f-t fizetett. Ugyanezen évben felemelték a könyvtár javadalmát 12.000 K-ra, míg a régi országgyűlési iratok gyűjtésére csak 4000 K-t szavaztak meg. A könyvtár állománya ekkor 45.603 kötetből állt.

Eközben az új országház felépítése, melynek a kupola s a buffett alatti Dunára néző része szép és kényelmes otthont ígért a könyvtárnak is, elérkezett a befejezéséhez, úgy hogy 1902 június 23-án már meg lehetett kezdeni az átköltözést, amely csomagolással együtt két hónapot vett igénybe.

Az évi szaporulatnak folytonos emelkedése már 1903-ban szükségessé tette, hogy könyvkötésre külön 3000 K-t szavazzanak meg, mely tétel 1911-ben 5000 K-ra, 1913-ban pedig 10.000 K-ra emeltetett fel. Ugyancsak ez évben emelte föl a Ház SZEDERKÉNYI

Nándor indítványa folytán az 1861. év előtti országgyűlési iratok gyűjtési költségét is 10.000 K-ra s a gyűjtéssel a bizottság dr. TAKÁTS Sándort, a kiváló történetíró, bízta meg.

1907-ben a bizottság megajándékozta a PETŐFI-házat a GHYCZY-féle könyvtárnak a 40-es évekből eredő szépirodalmi folyóirataival, amelyek PETŐFI-re vonatkozó adatokat tartalmaznak. Ugyanezen évben a könyvtár állománya 61.564 kötet volt.

1912-ben átvette a főrendiház 5107 kötetből álló könyvgyűjteményét. A jobbára parlamenti nyomtatványokból álló könyvgyűjteményt, melyet a főrendiház minden igény fentartása nélkül adott át, külön kezelik. A könyvgyűjtemény átvételét megelőzőleg a bizottság megengedte a főrendeknek a könyvtár használatát.

Ugyancsak ez évben rendelte el a bizottság az évi gyarapodásnak a kinyomatását is, melyet a könyvtár 1899-től kezdve csak könyvben adott ki. Az első az 1912. évi s ezt követte az 1914 márciusában napvilágot látott 1913. évi gyarapodásról kiadott katalógus. Ugyanezen évben határozták el a hírlaposztály felállítását is, melynek egy részét a GHYCZY-féle könyvtárból maradt hírlapok teszik.

Emelte végül a bizottság a könyvtár értékét azáltal, hogy DEÁK Ferenc könyvtárából 270 kötetet megvásárolt. E köteteket, tekintettel ama kegyeletre, melyet mindenki érez DEÁK Ferenc emléke iránt, külön szekrényben helyezték el.

A könyvtár fejlődésére és használhatóságára, mint a régi Házban, úgy már, sajnos, az új Házban is zavarólag hatott helyiségeinek elégtelen volta s ez, valamint az újrendezés szüksége, indította már 1906-ban a könyvtár vezetőjét, FÜLÖP Áront, hogy a könyvtárnak az eddig követett alfabetikus rendszer helyett a helykihasználását jobban biztosító és a kezelést is megkönnyítő raktárrendszerben való átrendezését javasolja. A könyvtár újrendezésének gondolata azonban már 1904-ben foglalkoztatta a bizottságot s akkor HEGEDŰS Loránt a DEWEY-féle decimális rendszert ajánlotta kivitelre. A bizottság azonban ez ügyben végleg csak 1910-ben határozott, amikor is PEKÁR Gyula állásfoglalására a

FÜLÖP Áron által ajánlt raktárrendszert fogadta el s utasította a könyvtári hivatalt az újrendezés és az új katalógus elkészítésének keresztülvételére. E munka azóta szünet nélkül tart s remélhetőleg pár év múlva befejezést fog nyerni, amikor is a parlamenti érvek fegyvertára gazdagabban és tökéletesebben fog az országgyűlés tagjainak rendelkezésre állni, mint valaha.

A képviselőház könyvtárának 1913. évi gyarapodásáról és használatáról a következőkben számolhatunk be:

Ez évben gyarapodott a könyvtár 1886 művel, 3056 kötetben és pedig: a parlamentekkel fennálló csereviszonyból kifolyólag 489 kötetrel, ajándék és hivatalos megküldés folytán 503 kötetrel, vétel útján pedig 2064 kötetrel. A könyvtárt használta, nem számítva az elnöki engedély mellett dolgozó idegeneket, 170 országgyűlési képviselő, 745 izben. Kikölcsönöztetett 852 mű, 1257 kötetben s helyben használtatott 4259 mű, 6285 kötetben. Leginkább közjogi, közigazgatási, közgazdasági, pénzügyi és történeti műveket olvastak. A könyvtár jelenlegi állománya 73.053 mű, 80.886 kötetben, a javadalma pedig a következőkép oszlik meg: könyvbeszerzésre 16.000 K s könyvkötésre 10.000 K. Az 1861. év előtti országgyűlési iratok gyűjtése 1910 óta a levéltárnok ügykörébe tartozik.

PANKA KÁROLY.

MAGYAR SZÉPIRODALOM IDEGEN NYELVEN A M. N.
MÚZEUM KÖNYVTÁRÁBAN.

(Tizedik közlemény.)

FARKAS, MAX: Ungarische Volkslieder.

618. Ungarische Volkslieder. Übertragen von Max Farkas. Leipzig und
Wien. Bibliographisches Institut. (1897).

16-r. 148 l. Nyomtatta u. a. Leipzig. (Meyers Volksbücher. Nr. 843.
844.) — Tartalma: Zum Eingang. (Fordító eredeti verse.) — Erstes Buch.
Liebes-Lust und -Leid. I. 1. Ach, dass ich König wär'. (JAKAB ÖDÖN: Ha én
király volnék.) — 2. Ach, es regnet schon so lange. — 3. Ännchen ist die
schönste Maid im Erdenraum. — 4. Als du mir offenbartest. — 5. Am fernen
Donaustrand. — 6. Am Teiche flüstern Schilf und Rohr. — 7. Auf dem
Markte welch Gedränge. — 8. Auf's Blatt der weissen Lilie. — 9. Ausgeboten
wird das Maid. — 10. Beachten soll ich alldas. (Szól a világ, mit hajtok rá.) —
11. Bin ein Fischer an der Theiss. (BERNÁTH GÁSPÁR: Az alföldön halászlegény
vagyok én.) — 12. Bin heimlich hier in diesem Thal. — 13. Bin müd' und
matt. (GYULAI PÁL: Fáradt vagyok.) — 14. Das Himmelreich zu suchen. —
15. Dass, Schäfer, dir der Blitz. — 16. Dein Bild wiegt mich in Schlummer.
(KÉPEDDEL ALSZOM EL.) — 17. Deine rosig frischen Wangen. — 18. Der Herbst-
wind wühlt. (BORUTH ELEMÉR: Őszi szellő rengeti a levelet.) — 19. Der
Hirtenbursch am Brunnen sitzt. (CZUCZOR GERGELY: Kútnál.) — 20. Der köst-
lichste Genuss. — 21. Der Mai ist da. — 22. Der weisse Schwan schwimmt leise
in der Flut. — 23. Der Winter naht, die Schwalben ziehn. — 24. Die Gassen
all im Städtchen. — 25. Dieses Aug' hier, dieses linke. — 26. Dieses Wun-
der fass' ich nimmer. — 27. Die Wachtel versteckt sich. — 28. Dreissig
Jahre zählte Pepi Tant. (PEPI TÁNT.) — 29. Du bist zu zart fürs Stoppelfeld.
(NE KÜLDJ RÓZSÁM ARATÓRA.) — 30. Du glaubst, ich reiss' mich um dich gar. —
31. Du himmlisch holde, kleine Maid. — 32. Ein Baum vor meiner Hütte.
(HÁZAM ELŐTT VAN EGY NAGY FA.) — 33. Ein fescher Bursche. (PETŐFI SÁNDOR:
A szeretőm nyalka gyerek.) — 34. Ein Mägdlein nur. (Csak egy kislány van
a világon.) — 35. Ein neues Lied. — 36. Ein schöner Stern. — 37. Ei, wie
das grollt. — 38. Freude macht mich. — 39. Gar hohen Preis. — 40. Hans
nähme sich recht gern ein Weib. — 41. Hart am Hotter Hecken stehn. —
42. Hart am Kemeneser Wege. — 43. Heller Vogelsang. — 44. Hinter meinem
Garten. — 45. Hin zum Herd. (PETŐFI SÁNDOR: Befordultam a konyhára.) —

46. Ich blicke ohne Ende. — 47. Ich kann nicht schlafen. — 48. Ich red' kein lautes Wort. — 49. Ich reichte meinen Hut. (TÓTH Kálmán: Benyujtottam a kalapom.) — 50. Ich sag euch. (PETŐFI Sándor: Mondom, ne ingerkedjetez velem.) — 51. Ich schritt entlang die grüne Flur. — 52. Im Rosenstrauche. (RÓZSABOKORBA jöttem a világra.) — 53. In der Bibel. — 54. Kann trotz aller Mühe. — 55. Kein Vater, keine Mutter. — 56. Kleine Schwalbe. (Menj szeretőm ablakába.) — 57. Knospentriebe bilden sich zu Rosen aus. — 58. Komm nicht in später Nacht. (Este későn ne járj hozzám.) — 59. Korallen sind so rot und rund. — 60. Küß' keine Maid. — 61. Lieschen liebt ich. — 62. Magst du auch blatternarbig sein. (Azért, hogy kend kicsit ragyás.) — 63. Markt ist heut'. — 64. Meine Blicke wend' ich nimmer. (PETŐFI Sándor: Nem nézek én, minek néznék az égére.) — 65. Meine Heimat. — 66. Meinen Rappen. (Pej paripám patkószege de fényes.) — 67. Mein golden Glück. — 68. Mein Goldfuchs. (CZUCZOR G.: Alföldi legény.) — 69. Mein Liebchen. (KISFALUDY Károly: Az én babám durcás leány.) — 70. Möcht' eine Blum' dich nennen. (PETŐFI Sándor: Virágnak mondanálak.) — 71. Nächtlichem Pfühle entsteige. — 72. Nanntest stolz mich. — 73. Neun Häschern hält mein Liebchen stand. — 74. Nicht gräme dich. — 75. Nicht kannt' ich bis jetzt. — 76. O Lilla, du mein Heil. — 77. Sagt, ihr Wellen. (CZUCZOR Gergely: Szép leány.) — 78. Schau, Liebchen, die Insel. — 79. Schnippisch sagt die kleine Maid. — 80. Schon dämmert's. (CZUCZOR Gergely: Kapu alatt.) — 81. Schön Lenchen. (Szép Ilona.) — 82. Schön Suschen. — 83. Schon glüht und sprüht. — 84. Setzt einmal die Maid. — 85. Sie wollen mich für's Leben. — 86. So gross ist heute meine Lust. — 87. So höre denn zur Stunde. — 88. Solange die Erde. (Mig a világ világ lesz.) — 89. Soll ich eingestehen. — 90. Sonst Schätzchen zwei. — 91. Spähend und mit raschem Schritte. — 92. Staunt nicht. — 93. Süßlieb, Süßlieb. — 94. Träume, süsse Morgenräume. (Álom, álom, édes álom.) — 95. Um hundert blanke Thaler. (Az én lovam száztalléros fakó.) — 96. Vermählen will sich unsre Katz'. (A mi cicánk férjhez akar menni.) — 97. Verzagen will ich nimmer. — 98. Vier Bursche waren's. — 99. Von dreizehn Liebchen. (Volt szeretőm tizenhárom.) — 100. Von Matra weht. (CZUCZOR Gergely: Csaplárosné.) — 101. Vor klagen komm' ich. — 102. Vorwärts, Henne. — 103. Warum dass ich mein Tüchlein. — 104. Was frommt's. — 105. Weil ich her so oft mich wende. — 106. Welch' sternenerhellte. — 107. Wem denn wär' ich treu. — 108. Wer ein Liebchen will erstreben. (Kinek nincsen szeretője.) — 109. Wie kann ich, süßes Liebchen. — 110. Willst, Liebster. — 111. Zur Bergeshöh' stieg ich. — 112. Zur Kirche schreitet. — 113. Zwischen Weizenfluren. (Búzafölön, dülő úton.) — II. 1. Ach Gott, ach Gott. — 2. Ach Liebe, bittere Liebe. (PETŐFI Sándor: Szerelem, szerelem.) — 3. Ade denn, Schatz. — 4. Armer Bursche. — 5. Auf der abgemähten Wiese. — 6. Auf dürrem Grase. (CZUCZOR Gergely: Szeretőhöz menetel.) — 7. Auf weitem See. (Hullámzó Balaton tetején.) — 8. Aus deinen Armen. — 9. Blickst du hie und da. — 10. Blondes Mädchen. (CZUCZOR Gergely: A megcsalt leány.) — 11. Blühend strotzen. — 12. Braunes Mädchen. — 13. Cypresse verschmachtet. (Hervad a ciprusfa.) — 14. Der

Fink. — 15. Der Tau. — 16. Der Vogel. — 17. Deshalb nur, dass mein Lieb. — 18. Dicht und dunkel. — 19. Die Blume schmerzt es nicht. — 20. Die Fiedel. — 21. Die Lerche. (TÓTH Kálmán: Búza közé száll a dalos pacsirta.) — 22. Die Strafe Gottes. — 23. Die Theiss durchbrach. — 24. Die Trauerweide. (BORÚTH Elemér: Szomorú fűz ága.) — 25. Die Welt ist so gross. (PETŐFI Sándor: Ez a világ amilyen nagy.) — 26. Die Wildnis ruht. — 27. Du hast auf blütenreicher Flur. — 28. Du, mein Hündchen. — 29. Du schlanke Uferschwalbe. — 30. Ein bleicher Stern. — 31. Ein herbstlich rauhes Wetter. — 32. Ein Mädcl sah ich. — 33. Ein weisses Haus. — 34. Es dröhnt die alte Glocke. — 35. Fern aus Süden kommen Schwalben. — 36. Fernhin, fernhin fliegt der Vogel. — 37. Gefesselt schmacht' ich hier. — 38. Getrübt hat sich plötzlich das Wetter. — 39. Glat ist der Schnee. (PETŐFI Sándor: Sikos a hó.) — 40. Goldne Sonne strahlt. — 41. Haare wie die Rabenschwingen. (CZUCZOR Gergely: Mi bajod kis barna leány?) — 42. Herbstwolken überm Garten säumen. — 43. Himmelblau erblüht ein hold Vergissmeinnicht. — 44. Ich bin der freien Heide freier Sohn. — 45. Ich fischte Aale mit dem Sieb. — 46. Ich hab' mich mit der Sense. — 47. Ich sollt' nach Szegedin. (Esküvőre kéne menni Szegedre.) — 48. Ich welke deinetwegen. — 49. Im Endröder Hotter. (A tisztartó leánya: Kéri pusztán, az endrődi határban.) — 50. In der Eiche grüner Krone. — 51. Mir lächelten zwei Blumen. — 52. Ob Vernunft mich drob verdammt. — 53. Ringsherum die Gegend. — 54. Rosen blühen und welken. (TÓTH Kálmán: Naptól virít, naptól hervad a róza.) — 55. Schiffe schwärmen. (SZELESTEY László: Balatonon jár a hajó.) — 56. Trauben reifen. — 57. Und wenn ich gestorben. (Ha meghalok, csillag lesz én belőlem.) — 58. Vergissmeinnicht. — 59. Verhallt ist längst. (PETŐFI Sándor: Rég elhúzták az estéli harangot.) — 60. Warst schlau, mein Liebchen. (Édes rózsám ravasz voltál.) — 61. Weit hin erglänzt der Plattensee. (KISFALUDY Károly: Messze fénylik a Balaton.) — 62. Wer keinen Kummer kennen will. — 63. Winde heulen. (TÓTH Kálmán: Fűtyül a szél.) — Zweites Buch. *Vermischte Gedichte*. 1. Abendkühle niederweht. — 2. Die glänzende Welt. — 3. Die Nachtigall. — 4. Flieg' nieder. — 5. Hört ich doch als Knabe. — 6. Kleiner Bach. — 7. Nun siehst du, Falke. — 8. Sei Schwälbchen. — 9. Unter einem Fliederstrauche. — 10. Als Ungar bin ich geboren. — 11. Auf den Kopf hab' ich. — 12. Ganz anders kommt mir heute. — 13. Heutzutage wird man. — 14. Ich sag' es meinem Leutnant. — 15. Ludwig Kossuth hat berichtet. (Kossuth Lajos azt üzente.) — 16. Man kehrt die Gassen. — 17. Schon seit lange. (PETŐFI Sándor: Rég veri már a magyart a teremő.) — 18. Schwingt den Banner. — 19. Weit hin schmettern die Fanfaren. (Nagy Sándorról: Trombitálnak, trombitálnak.) — 20. Bin Bandit. — 21. Der Mensch muss unwillkürlich. — 22. Die Eiche breitet. — 23. Ein armer Bursche bin ich. — 24. Ein feurig Ross. — 25. Ein jeder nährt sich. (Szegény legény vagyok én.) — 26. Es nachtet schon in

¹ Csak az első szak azonos, a másik kettő úgylátszik SZELESTEY versének valamely népi változata után készült.

fern und nah'. — 27. Hab' niemals noch gestohlen. — 28. Hei, Bandi, gottverdammter. (PETŐFI Sándor: Hej, Büngözsdi Bandi.) — 29. Im Somogyvarer Eichenwald. (Somogyvári kis erdőben.) — 30. Mit sechzehn Jahren. (Tizenhat esztendő voltam.) — 31. Was willst du? — 32. Wer hält am Thore drauss. — 33. Wie Sand auf der Heide. — 34. Zu Kadarkut. — 35. An der Matra. (TÓTH Kálmán: Mátra hegye vadvirágos tövénél.) — 36. Was raucht dort in der Ferne. (GÁL J.: Mi füstölög ott a sikon, távolba.) — 37. Lebe wohl, mein Dörflein. — 38. Auf, Brüder auf! — 39. Berüchtigt ist die Schenke. — 40. Den schäumenden Rotwein. (Piros, piros, piros.) — 41. Der Mensch lebt einmal. — 42. Die Liebste am Arm. — 43. Die Winzer, ja, die Winzer. (Még azt mondják a kapások.) — 44. Ei der Blitz! In aller Frühe. (PETŐFI Sándor: Szomjas ember tünődése.) — 45. Fort Rösslein, fort. — 46. Frau Wirthin, mein Engel. (PETŐFI Sándor: Hortobágyi kocsmárosné.) — 47. Halt Kutscher an. — 48. Hinterm Dorfe. (PETŐFI Sándor: Falu végén kurta kocsmá.) — 49. In den Pfuhl will ich versinken. — 50. Junker, aufgeblasen. — 51. Leicht ist Liebe hegen. — 52. Mein Mantel. — 53. Vom Untergespan. (Az alispán kalapomhoz rózsát tett.) — 54. Wein ist gut. (DÓCZI Lajos: Jó a bor.) — 55. Wirr ist's mir im Kopf. (CZUCZOR Gergely: A boros vándor.) — 56. Wo Flöten tönen. — 57. Wo Gras im Hofe wuchert. (Pázsitos udvaron lakik a szegénység.) — 58. Zu grunde geh' die ganze Welt. (Hadd muljon el ez a világ.) — 59. He, Zigeuner. — 60. Abend wird es. — 61. Auf der Heide bin ich geboren. (PETŐFI Sándor: Pusztán születtem.) — 62. Das schönste Leben. — 63. Der Hirt bin ich. (Én vagyok a petri gulyás.) — 64. Ein Rosshirt war mein Vater. — 65. Nach Tarnóza. (Elszegődtem Tarnócára bojtárnak.) — 66. Sommer, Winter. (TOMPA Mihály: Télen, nyáron pusztán az én lakásom.) — 67. Am dünnen Aste. — 68. Einsam und verlassen. — 69. Es ist schon Nacht. — 70. In der Halde grünem Walde. — 71. Mein Leben ist voll Sorg' und Plag'. — 72. Siehst du ein leidend Angesicht. — 73. Tauperlen zittern. (BORÚTH Elemér: Harmat csillog.) — 74. Wegen sechzig Gulden. (Megöltek egy legényt.) — 75. Wie lieblich die Glocken. — 76. Beim Nachbar. — 77. Der Hausherr kommt nach Hause. — 78. Die Ehe ist ein arges Ding. — 79. Es war einmal ein armer Mann. — 80. Im nahegelegnen Städtchen. — 81. Nüsse nur geknackt. (A dió is törve jó.) — 82. Sie zählte kaum noch sechzehn Jahre. — 83. Weib, du sollst den Gatten. — 84. Zahllos sind die Disteln. — Összesen 260 költemény igen szabad verses fordítása. Fölismerésüket az is nehezíti, hogy a műdalok szerzőinek neve el van hallgatva. — Jelzete: P. o. hung. 1120 f.

GRAIL ELISE: Blüten der ungarischen Dichtkunst.

619. Blüten der ungarischen Dichtkunst. Eine, auch zum Vortrag geeignete Auswahl der schönsten ungarischen Gedichte, mit einer Übersicht der ungarischen Litteratur. Von Elise Grail (Jordan) Budapest, (1890). Verlag und Redaktion der «Havi Füzetek».

8-r. 204, IV 1. Ny. Karl Müller u. o. Tartalom: Vorwort. I. VÖRÖSMARTY: Aufruf. (Szózat.) Ford.: KERTBENY. — 2. PETŐFI: Patriotienlied. (Honfi dal.)

Ford.: FARKAS. — 3. ARANY: Des Sängers Gram. (A dalnok búja.) Ford.: SPÓNER. — 4. PETŐFI: In der Heimat. (Hazámban.) — 5. U. a. Aus der Ferne. (Távolból.) Ford.: FARKAS. — 6. GYULAI: Ich möchte mein Blümchen dich nennen. (Virágnak mondanálak.) Ford.: LITTRON. — 7. GYÓRY: Armes Julchen. (A szegény Juli vasárnapja.) Ford.: HAER. — 8. PETŐFI: Im Herbst. (Ítt van az ősz, itt van újra.) Ford.: MELAS. — 9. TOMPA: Die Laute. (A lant. [?]) Ford.: STEINACKER. — 10. EÖTVÖS: König und Sänger. (Dalnok és király.) Ford.: FELDMANN. — 11. PETŐFI: Daheim. (Szülőföldemen.) Ford.: FARKAS. — 12. U. a. Liebe Gäste. (Kedves vendégek.) Ford.: KOLBENHEYER. — 13. VÖRÖSMARTY: Der alte Zigeuner. (A vén cigány.) Ford.: DÓCZY. — 14. PETŐFI: Ich liebe dich. (Szeretlek, kedvesem!) Ford.: FARKAS. — 15. EÖTVÖS: Das erfrorene Kind. (A megfagyott gyermek.) Ford.: STEINACKER. — 16. PETŐFI: Ich träumte. (Álmodtam szépet, gyönyörűt.) Ford.: NEUGEBAUER. — 17. U. a. Der Wahnsinnige. (Az őrült.) Ford.: GOLDSCHMIDT. — 18. SZÁSZ K.: Die ungarische Musik. (A magyar zene.) Ford.: STEINACKER. — 19. PETŐFI: Meister Ambrus. (Ambrus gazda.) Ford.: NEUGEBAUER. — 20. ARANY: Bienentomanze. (A méh románca.) Ford.: SPÓNER. — 21. U. a. Frau Rozgonyi. (R—né.) Ford.: u. a. — 22. KISS J.: Fräulein Adelgunde. (Ágota kisasszony.) Ford.: NEUGEBAUER. — 23. U. a. Judith Simon (S. J.) Ford.: u. a. — 24. GARAY: Der schwarze Hund. (A fekete kutya.) Ford.: MACHIK. — 25. VÖRÖSMARTY: An eine Sinnende. (A merengőhöz.) Ford.: KERTBENY. — 26. ARANY: Der Knabe und der Regenbogen. (A gyermek és a szivárvány.) Ford.: PONGRÁCZ gróf. — 27. U. a. An meinen Sohn. (Fiamhoz.) Ford.: SPÓNER. — 28. U. a. Frau Agnes. (Ágnes asszony.) Ford.: u. a. — 29. U. a. Szondy's zwei Pagen. (Szondy két apródja.) Ford.: u. a. — 30. KISFALUDY: Der gekränkte Gatte. (A bánkodó férj.) Ford.: LEO. — 31. PETŐFI: Es trägt der Baum an tausend Kirschen schwer. (Ezrivel terem a fán a meggy.) Ford.: NEUGEBAUER. — 32. U. a. Niemand hat es noch verwehrt. (A virágnak megiltani nem lehet...) Ford.: SPÓNER. — 33. U. a. Sel'ge Nacht. (Boldog éjjel...) Ford.: NEUGEBAUER. — 34. U. a. Nimmer schau' ich. (Nem nézek én, minék néznék az égre?) Ford.: FARKAS. — 35. U. a. In die Küche trat ich. (Befordultam a konyhára.) Ford.: STEINACKER. — 36. U. a. Der Vogel schwang sich. (Reszket a bokor, mert...) Ford.: MELAS. — 37. KISS: Die Herrin von Gedő. (Gedővár asszonya.) Ford.: NEUGEBAUER. — 38. U. a. Szomor Dani. Ford.: u. a. — 39. PETŐFI: Ende September. (Szeptember végén.) Ford.: NEUGEBAUER. — 40. U. a. Wie soll ich dich nennen. (Minék nevezzetek...) Ford.: AIGNER. — 41. TOMPA: An den Storch. (A gólyához.) Ford.: STEINACKER. — 42. PETŐFI: Vom Vaterlande. (A hazáról.) Ford.: FARKAS. — 43. U. a. Die Ruinen der Csárda. (A csárda romjai.) Ford.: NEUGEBAUER. — 44. U. a. Grübelei eines Durstigen. (Szomjas ember tündése.) Ford.: u. a. — 45. U. a. Beim Trinken. (Ívás közben.) Ford.: FARKAS. — 46. ENDRŐDY: Haide. Ford.: SPÓNER. — 47. ARANY: Das Mädchen von Erlau. (Az egri leány.) Ford.: SPÓNER. — 48. U. a. Ritter Bor. (B. vitéz.) Ford.: ? — 49. KISS: Arme Sünderin. (Rab asszony.) Ford.: NEUGEBAUER. — 50. U. a. Der Kuss. (A csók.) Ford.: u. a. — 51. PETŐFI: Der letzte Almosen. (Az

utósó alamizsna.) Ford.: u. a. — 52. VÖRÖSMARTY: Schön Ilonka. (Szép I.) Ford.: DUX. — 53. ARANY: Die Waleser Barden. (A walesi bárdok.) Ford.: SPÓNER. — 54. PETŐFI: Schlachtlied. (Csatadal.) Ford.: MELAS. — 55. KÖLCSEY: Hymne. (Hymnus.) Ford.: STEINACKER. — Eine kurze Übersicht der ungarischen Literatur. — Verses fordítások. Jelzete: P. o. hung. 716 f.

619a. Blüten der ungarischen Dichtkunst. Eine Auswahl schönster ungarischer Gedichte, mit einer Übersicht der ungarischen Litteratur. Von Elise Grail (Torday) Berlin. Verlag von Karl Siegismund.

8-r. 204, IV 1. Ny. u. a. Címlap hijján teljeseen azonos a 619. sz. a. leirt példánnyal. — Jelzete: P. o. hung. 716g.

GREGUSS M[ichael] A[ugust]: Ungarische Volkslieder.

620. Ungarische Volkslieder. Übersetzt und eingeleitet von M. A. Greguss. Leipzig. Verlag von Georg Wigand. 1846.

16-r. 100, 2. l. Ny. Breitkopf und Härtel u. o. Tartalom: Vorbemerkungen. — I. *Schämperlieder*. 1. An den Strand der Theiss gelandet steht ein Boot. (Tisza partján van egy hajó kikötve.) — 2. Ich trank Wein, ich komm' vom Schmause. (Bort ittam én, boros vagyok.) — 3. Nahn sechs schöne, schwarze Rosse ohne Kauf. (Tegnap loptam szép fekete hat lovat.) — 4. Noch hab' ich kein Weib, doch — 's wird schon sein. (Nincs még feleségem... de majd lesz.) — 5. In die Ferne, in die Ferne muss ich gehen. (El kell menni, el kell menni messzire.) — 6. Wald, o Wald, wie hoch doch bist du! (Erdő, erdő, de magas vagy!) — 7. Schönes Mädchen, komm vors Haus. (Édes babám jere ki.) — 8. Ich weiss nicht, in tausend Aehren. (Búzárt arattam kereszthe.) — 9. Donau brauset voll und laut. (A Dunában sok a víz.) — 10. Wer kein Liebchen hat zu Haus. (A kinek nincs szeretője.) — 11. Ich, ich bin der Hirt von Petri. (Én vagyok a petri gulyás.) — 12. Herbstes Regen fällt so schwer. (Őszi harmat, hideg eső.) — 13. Ohne Kummer sterbe ich. (Ha meghalok se bánom.) — 14. Ohne Flamme brennt kein Licht. (Úgy ég a láng, ha lobog.) — 15. Nimmer trink' ich Wein, mich hält mein Schwur. (Nem iszom bort, fogadásom tiltja.) — 16. Süß'res gibts als Honig nichts. (Nincs édesebb, mint a méz.) — II. *Längere Volkslieder*. 1. Eingezwängt bin ich in Bande. (Úgy meg vagyok határozva.) — 2. Fischer bin ich in der Ebne weitem Kreis. (BERNÁTH G.: Az Alföldön halászlegény vagyok én.) — 3. Mai-käfer! kleines, gelbes Vöglein. (Cserebogár, sárga cserebogár.) — 4. Liebchen, sag, warum die Lippen dir so rot. (Mondsza, rózsám, mért oly piros az ajkad.) — 5. Mehr noch liebe ich dich. (Szeretlek, galambom.) — 6. Werber tanzen, singen, rathen. (A faluban muzsikálnak.) — 7. Was für eine Schenke mag das sein? (Micsoda csárda ez?...) — 8. Wie du stolz bist, kleine, braune Dirne! (Barna kis lány, be tartod magadat!) — 9. Mir fehlt nichts, nur über Armut... (Nincsen nekem semmi bajom.) — 10. O Wien, von Westen gegen Osten schreit. (Bécs városa, nyugatról keletre.) — 11. Der Donau Fluth ist breit. (Széles a Dunavíz.) — 12. Reif bedeckt die weiten Fluren kalt und

nass. (Száraz füre deres harmat hulladoz.) — 13. Bin Husar voll Lustigkeit. (Most élem gyöngvéletem.) — 14. Schatz, mach auf die Türe doch! (Nyisd ki, rózsám, az ajtót.) — 15. Wirtin! keinen Tropfen Wein mehr trinke ich. (Korcsmárosné, már én több bort nem iszom.) — 16. Auf den Weinberg thät ich gehen. (Kimentem én a szőlőre.) — 17. Hinterm Dorf steht eine Mühle. (Falu mögött van egy malom.) — 18. Röschen, geh' nicht auf die Wiese. (Ne menj, rózsám, a tarlóra.) — 19. Wirtin, schnell! das Licht geht aus! (Korcsmárosné, gyűjts világot!) — 20. Schön ist mein Lieb, bei meinem Leben! (Szép a rózsám, ki tagadja?) — 21. Hei, Zigeuner! Noch ein Tänzchen! (Még egy nótát, hej cigányok!) — 22. Weiter zieht der Storch, und weiter! (Gólya, gólya, de messze mégy!) — 23. Glücklich woll'n mich die bedünken. (Duna, Duna, széles Duna.) — 24. Als im Dorfe Werber waren. (Verbuváltak falu végén.) — 25. Meine Liebste ist so schön. (Oly szép az én szeretőm.) — III. *Volkslieder von bekannten Verfassern.* I. CZUCZOR: Überm Bache spielt der Wind. (Szél fúj a patak vizén.) — 2. U. a. Liebe ist ein kleines Bienchen. (A szerelem kis méhecske.) — 3. CSOKONAI: Lustig leb' ich in der Welt. (Vígán élem világom.) — 4. DÖBRENTAI: Mutter! weintest wol vor Jahren. (Sírtál, anyám, egykor értem.) — 5. ERDÉLYI: Erfahren hab' ichs wohl genug. (Tudok én olyat eleget.) — 6. U. a. Gerne wollt' zum Heer ich rücken. (Elmennék én katonának.) — 7. U. a. Ungarmädchen ist mein Liebchen. (Magyar leány az én rózsám.) — 8. GÁL: Auf Hortobagys Haide stürmt der Wind. (Hortobágyi pusztán fúj a szél.) — 9. KISFALUDY (K.): Als die Knospe brach hervor. (A bimbóbul virág lesz.) — 10. U. a. Könt' ein frischer Bach ich werden. (Ha én tiszta patak volnék.) — 11. U. a. Weithin glänzt des Sees Welle. (Messze fénylik a Balaton.) — 12. VITKOVICS: Wol ist die Pappel hoch... (Magas a jegenye...) — 13. U. a. Viele Gäns' auf Wiesen grün. (Zöld a mező, sok a lúd.) — 14. VÖRÖSMARTY: Hier in unserm Dorfe. (Ilus panasza.) — 15. U. a. Ein Klapperstorch kommt für und für. (Pusztá csárda.) — 16. U. a. Aufwärts steigt im Wein die Perle für und für. (Főti dal, első fele.) — Verses fordítások. — Jelzete: P. o. hung. 718g.

HAEK D.: Ungarische Lyriker.

621. *Ungarische Lyriker von Alex. Kisfaludy bis zur Gegenwart, nebst biographischen Anmerkungen und einer Skizze des magyarischen Schriftentums* von D. Haek. Halle a. S. Druck und Verlag von Otto Hendel. É. n.

8-r. Címkép, XXXIV, 150 l. (Bibliothek der Gesamtlitteratur des In- und Auslandes No. 193—195.) Tartalom: Vorwort. — Das magyarische Schriftentum. — 1—5. Alexander KISFALUDY: Aus Himfy: 1. Dich erschau' ich in dem hellen. (Téged látlak az egeknek.) — 2. Wie der Hirsch, vom Pfeil getroffen. (Mint a szarvas, kit megére.) — 3. Rasche Mäher auf den Wiesen. (A bereknek gyors kaszási. MAILÁTH ford.) — 4. Kleiner Bach, der sich den Weichen. (A havasnak oldalában. STEINACKER ford.) — 5. Sieh doch diese Knospenrose. (Nézd e rózsát bimbójában.) — 6. Joseph RAJNIS: Der Bettler dem Reichen. (Egy koldus beszél egy gazdag emberrel.) — 7. David

- SZABÓ: Leben, Tod. (Élet, halál.) — 8. Blinde Liebe. (Vak szerelem.) — 9. Michael CSOKONAI: An Lila. (Lillához.) — 10. Thales. — 11. Franz KAZINCZY: In ein Album. (Egy más emlékkönyvbe.) — 12. Vor Canovas Psyche. (Canova Psychéjére a lepével.) — 13. Leicht und schwer. (Nehéz és könnyű.) — 14. Nikolaus RÉVAI: Ob froh, ob trübe mein Gemüt. (?) — 15. Georg BESSENYEI: Bruchstück. (Töredék.) — 16. Adam BARCSAI: An Orczis Grab. (Orczi sírján.) — 17. Adam HORVÁTH: Soll ich mir den Kopf zerbrechen? (Vidulás.) — 18. Benedikt VIRÁG: Der gefangene Vogel. (A kalitkába zárt madárról.) Rövidítve. — 19. Daniel BERZSENYI: Die Tänze. (A táncok.) — 20. Michael VITKOVICS: An Ceni. (*sic!*) (Cencihez. Nap, ha lealkonyodik...) — 21. Hirtenbursche. (Füredi pásztor dala. L. DRAUT nyomán.) — 22—26. Karl KISFALUDY: Volkslieder: 1. Meiner Heimat schöne Gauen. (Szülőföldem szép határa.) — 2. Weithin glänzt der Balaton. (Messze fénylik a Balaton. G. STEINACKER nyomán.) — 3. Ist auch arm mein Liebster... (Az én kincsem noha szegény.) — 4. Des Auges Macht. (Szem hatalma.) — 5. Der bekümmerte Mann. (A bánkodó férj.) — 27. Franz KÖLCSEY: Mahnung. (Intés.) — 28. Hymne. (Himnusz. G. STEINACKER nyomán.) — 29. Gabriel DÖBRENTÉY (*sic!*): Wahre Grösse. (Csak az nagy...) — 30. Alois SZENTMIKLÓSSY: Schicksal. (A sorson nyerhető diadalom.) — 31. Die Freude. (Az öröm.) — 32. Joseph BAJZA: Apotheose. (Apotheozis. G. STEINACKER ford.) — 33. Mädchenklage. (Lányka gyötrelme.) — 34. Trinklied. (Borének.) — 35. Paul SZEMERE: Des Echos Stimme. (Echo. Georg TRETTER ford.) — 36. Franz CSÁSZÁR: An mein Weib. (Mídon utószor. Joseph STEINBACH ford.) — 37. Johann KIS: Meiner Braut. (Az eljegyzetthez. G. STEINACKER ford.) — 38. Emerich NAGY: Letztes Lied. (Hattyúdál. G. STEINACKER ford.) — 39. Alexander VACHOTT: Held Balázs. (Balázs vitéz. A. v. d. HAIDE nyomán.) — 40. Bitte. (Esdeklés. Joseph STEINBACH ford.) — 41. Gregor CZUCZOR: Johann Hunyady. (Hunyadi. G. STEINACKER ford.) — 42. Der Himmel purpurn loht... (Kis leány.) — 43. Johann GARAY: Der Abschiedler. (Az obsitos. G. STEINACKER ford.) — 44. Dein Haus' verlassen, einsam... (Az égő ház.) — 45. Michael VÖRÖSMARTY: Aufruf. (Szózat. G. STEINACKER ford.) — 46. Des Mädchens Klage. (A kis leány baja.) — 47. Feuer und Wasser. (Tűz és víz.) — 48. Scherz und Ernst. (Tréfa és való.) — 49. Freie Presse. (Szabad sajtó.) — 50. Fóter Lied. (Fóti dal.) — 51. Alexander PETŐFI: Ende September. (Szeptember végén.) — 52. Heute, heute jáhrt der Tag... (Ma egy éve...) — 53. Die Schneebahn ist glatt... (Sikos a hó, szalad a szán...) — 54. Reif ist schon die Ähre... (Érik a gabona...) — 55. Im Kampf. (Csatában.) — 56. Kriegslied. (Csatadal.) — 57. Vergeblich. (Füstbe ment terv.) — 58. Bei einer Augenkrankheit. (Szemfájásomkor.) — 59. Immer, immer nur das arme Mädchen sann. (Nem tesz föl a lány magában egyebet.) — 60. Das Herz. (Mégfagy a szív, ha nem szeret...) — 61. In ein Album. (K. kisasszony emlékkönyvébe.) — 62. Leben und Tod. (Élet, halál.) — 63. Auf dem Esel sitzt der Hirt. (Megy a juhász számaron.) — 64. Hoffnung. (Remény.) — 65. In die Küche trat ich ein... (Befordultam a konyhára.) — 66. Der Wahnsinnige. (Az örült.) — 67. Der Strauch zum Sturm. (A bokor a vihar-

hoz.) — 68. Mutter Erde kosetändelt. (Játszik öreg földünk.) — 69. Meine schlechten Verse. (Rossz verseimről.) — 70. Muhme Rose. (Sári néni.) — 71. Bist du ein Mann... (Ha férfi vagy, légy férfi...) — 72. Geschaffen, als Sternlein... (Hozzám jöss-e?) — 73. Johann ARÁNY: Im Herbste. (Összel.) — 74. Bei der Kondoroser Schenke. (Kondorosi csárda mellett.) — 75. Der ungr'ische Michel. (Magyar Misi. C. M. KERTBENY nyomán.) — 76. Das Bahrgericht. (A tetemrehívás. Ladislaus NEUGEBAUER ford.) — 77. Friedrich KERÉNYI: Das Leben braust... (Az élet zúg... G. STEINACKER ford.) — 78. Brausend fegt... (Zúg a fenyves...) — 79. Glockenklang. (Harangszónál.) — 80. Michael TOMPA: Herbstlied. (Őszi képek II. A. v. d. HAIDE ford.) — 81. Zum Jahreswechsel. (Uj Simeon.) — 82. An den Storch. (A golyához. G. STEINACKER ford.) — 83. Andreas PAPP: An ein junges Mädchen. (Egy fiatal leánynak. G. STEINACKER ford.) — 84. Paul BOZSAY (*sic!*): Ständchen. (Álltam ablakod alatt... Jos. STEINBACH ford.) — 85. Therese FERENCZY: Sonne bin ich nicht... (Nem vagyok én nap.) — 86. Pauline SZÁSZ: Auf dem Krankenbette. (Kórágyon. G. STEINACKER ford.) — 87. August GREGUSS: Und immer schau' ich... (Kedves halott IV. r. G. STEINACKER ford.) — 88. Regel. (Villankák XI. sz.) — 89. Freude und Schmerz. (Öröm és fájdalom.) — 90. Andreas FÁY: Einem Patrioten. (A tántoríthatatlan hazafi.) — 91. Franz MENTOVICH: Das Leben. (Az élet.) — 92. Karl SZÁSZ: Ungarische Musik. (A magyar zene.) — 93. Erinnerung. (A kis Ilonka emlékezetéből.) — 94. «Der Traum ein Leben». (Az álom élet. L. NEUGEBAUER ford.) — 95. Paul JÁMBOR: Mutter und Kind. (? HAIDE nyomán.) — 96. Lorenz TÓTH: Im Bergwerk. (Bányában. G. STEINACKER ford.) — 97. Moriz JÓKAI: Mehreren ungarischen Magnaten ins Album. (Igen sok magyar úr emlékkönyvébe. G. STEINACKER ford.) — 98. Johann ERDÉLYI: Frühlingslieder. (Tavaszi dalok Adolf v. d. HAIDE ford.) — 99. Anton SUJÁNSZKY: Mutter und Kind. (Anya és gyermek [?] C. M. KERTBENY ford.) — 100. Joseph GÁL: Volkslieder: 1. Was raucht in der Flur... (Mi füstölög ott a síkon, távolba.) — 2. Auf der Hortobágyer Heide bläst der Wind. (Hortobágyi pusztán fú a szél. C. M. KERTBENY ford.) — 101. Nikolaus SZEMERE: Der alte Poet. (?) — 102. Paul GYULAI: Nur noch einmal... (Szeretnélek még egyszer látni...) — 103. Herr Kapitän! (Hadnagy uram!) — 104. Auf der Margareten-Insel. (A Margitszigeten. Lad. NEUGEBAUER ford.) — 105. Joseph EÖTVÖS: Das erfrorene Kind. (A megfagyott gyermek. G. STEINACKER ford.) — 106. Julius SÁROSI (*sic!*): Ich liebe sie... (Tavaszcím.) — 107. Emerich MADÁCH: Herbstgefühl. (Őszi érzés. G. STEINACKER ford.) — 108. Koloman LISZNAY (*sic!*): Frühling. ([?] C. M. KERTBENY ford.) — 109. Ammenlied. (Palócdalok. I. C. M. KERTBENY ford.) — 110. Koloman TÓTH: Die blasse Frau. (Sápadt asszony. G. STEINACKER ford.) — 111. Nicht neide... (Ne irigyeld...) — 112. Entsagen. (Lemondani.) — 113. Karl BÉRCZY: Welche Blume. (Hervadott virág vagyok...) — 114. Samuel NYILAS: Mein ist das Lied. (Enyém a dal. G. STEINACKER ford.) — 115. Johann ZSUTAI (*sic!*): Nacht. (Éj?) Rövidtve. — 116. Berthold ORMÓDI: Komm her, Zigeuner. (? L. NEUGEBAUER ford.) — 118. Kaspar BERNÁTH: Der Fischerbursch an der Theisz. (Az Alföldön halászlegény

vagyok én. G. STEINACKER ford.) — 119. Gustav CSENGEY: Zum ersten Male. (Eszter.) — 120. Wilhelm GYÖRI (*sic!*): Armes Julchen. (?) — 121. Johann VAJDA: Bleibe heiter. (Szerelem átka. XVII.)¹ — 122. Abschied. (Bucsu.) — 123. Nach zwanzig Jahren. (Húsz év múlva.) — 124. Armer alter Bettler. (Szerelem átka. XX.)² — 125. Joseph LÉVAY: Ja wir waren... (Nem találunk... G. W. HENNING nyomán.) — 126. Die Hochzeit. (Lakodalom.) — 127. Kann trotz aller Mühe... (Felejteti. Max FARKAS ford.) — 128. Flora MAJTHÉNYI: Lieb's so sehr... (Úgy szeretlek. G. STEINACKER ford.) — 129. Ignaz BARNA: Volkslied. (Népdal. KERTBENY nyomán.) — 130. Gustav LAUKA: Gestorben bist du. (Meghaltál. G. STEINACKER ford.) — 131. Ladislaus LOSONCZY: Der alte Zimbelschläger... (A vén cimbalmos. STEINACKER nyomán.) — 132. Karl SÜKEI: Hörst du drauss'... (?) — 133. Ignaz RISKÓ: Begegnung. (Találkozás. Jos. STEINBACH ford.) — 134. Karl BEREZC: Spiel' Zigeuner, nicht... (Ne húzd, cigány. G. STEINACKER ford.) — 135. Herbstrosen. (Ősi rózsák. Joseph STEINBACH ford.) — 136. Ladislaus SZELESTEY: Antwort im Gefängniß. (Egy rab álmai. G. STEINACKER ford.) — 137. Karl SAMARJAI: Mein Liebchen. (Szeretõm hütlen. KERTBENY fordításának felhasználásával.) — 138. Joseph VIDA: Mutterschmerz. (Anyai fájdalom? G. STEINACKER ford.) — 139. Zoltán BALOGH: Judenfrau, holla!... (Zsidóasszony, korcsmárosné... G. STEINACKER ford.) — 140. Joseph ZALÁR: Herbstrose. (Ősi rózsák. G. STEINACKER ford.) — 141. Joseph KOMÓCSY: An eines Mädchens Bahre. (Egy leányka ravatalánál.) — 142. Victor DALMADY: An ein Kind. (Kis gyermekhez. G. STEINACKER ford.) — 143. Ladislaus TORKOS: Glücklich. (Boldog...) — 144. Liebchen komm... (Jõj ki kedves.) — 145. Ludwig TOLNAI: Im Garten. (Kertben. G. STEINACKER ford.) — 146. Joseph KISS: Nätherin Lied. (Varróleány dala.) — 147. Frau Judith. (Simon Judith. L. NEUGEBAUER ford.) — 148. Gegen den Strom. (Ár ellen. L. NEUGEBAUER ford.) — 149. Der Kuss. (A csók.) — 150. Elegie des Zigeuner Vajda. (A cigányvajda elegiája. Joseph STEINBACH ford.) — 151. Joseph CSUKÁSSI: Du gabst mir... (?) — 152. Geiza UDVARDY: In der Nacht. (?) — 153. Aladár BENEDEK: Antwort. (Válasz? Rövidítve.) — 154. Béla SZÁSZ: Dank. (?) G. STEINACKER ford.) — 155. Johanna WOHL: Schlummerlied. (Bölcsõdal.) — 156. Alexander ENDRÓDI: Haide. (Lad-NEUGEBAUER ford.) — 157. Emil ÁBRÁNYI: Nur fort. (?) — 158. Väterlicher Rat. (Apai tanács?) — 159. Ludwig BARTÓK: So lang' das... (?) — 160. Noch einmal... (?) — 161. Unter dem Regenschirm. (Esernyõ alatt.) — 162. Zigeunermädchen. (?) — 163. Geiza ZICHY: Heut nachts... (Egy asszony halt meg...) — 164. Andreas SZABÓ: Der Tod. (A halál?) — 165. Gerhard SZÁSZ: Und noch einmal fühlen wir das Glück... (És még egyszer...) — 166. Emerich GÁSPÁR: Im Ahnensaale. (Dal az õsökõl. G. STEINACKER ford.) — 167. Julius REVICZKY: Ach, als ich noch... (Mikor még sírni tudtam.) — 168. Geiza KACZIÁNY: Ein Türkengrab in Maglaj. (A költõ saját fordításának felhasználásával.) — *Volkslieder*: 169. Maikäfer, goldnes Maikäferlein. (Cserebogár, sárga cserebogár.) — 170. Ach, ich bin im harten Zwange. (Úgy meg

¹ A *Költemények* 1858. kiadása szerint.

² U. o.

vagyok határozva.) — 171. Ich wandre, ich wandre hinaus in die Welt. (Elmegyek, elmegyek, messze földre megyek.) — 172. Wald, o Wald, wie hoch bist du. (Erdő, erdő, de magas vagy.) — 173. Wie trübe ist das Wetter. (Szomorú az idő?) — 174. Gott und Menschen sind dagegen. (?) — 175. Stoppeln einzuheimsen. (?) — 176. Vom Herbst die Blumen sind. (Hull a levél a virágról. PETŐFI-től.) — 177. Lass mein Rösslein, satteln dich geschwind. (?) — 178. Sonntag, ja da trink' ich Wein. (Vasárnap bort iszom.) — 179. Ging zur Eh' nach fernem Land. (Messze jártam házasodni.) — 180. Ludwig Kossuth liess vermelden. (Kossuth Lajos azt izente.) — 181. Frau Wirtin Wein her, Wein. (Hozz bort korcsmárosné. ERDÉLYI II. 419. sz.) — 182. Nicht vergebens ist das Klaffen. (Kis kutya, nagy kutya.) — 183. Einen prügl' ich heute. (Megverek valakit.) — 184. Öfter hab' ich deinetwegen. (?) — 185. Fliege Vöglein, flieg zu Liebchens Fensterlein. (?) — 186. Hör' Töchterchen, lass dich beizeiten warnen. (Szépen ragyog a hajnali csillag. ERDÉLYI III. 115. sz. 5—6. szak.) — 187. Gebe Gott doch jedem jedes Gut. (Adjon Isten minden jót. Két első versszakja.) — 188. Székler Volkslied. Wie lieblich die Glocken von Torja... (Jaj de szépen harangoznak Torjába.) — Verses fordítások. — Jelzete: L. eleg. 260 e.

[HANDMANN ADOLF]: Pannoniens Dichterheim.

622. Pannoniens Dichterheim. Eine Auswahl der schönsten magyarischen Gedichte in deutscher Übersetzung von Adolf von der Haide. Mit einer Tertillustration von Carl Fröschl. Stuttgart. Verlag von Richter & Kappeler. 1879.

8-r. (2), X, 347, 3 l. Cimkép. Nyomtatta C. Hoffmann u. o. — Tartalom: 1. Im Zaubergarten der Natur. 1—2. Johann GARAY: Der Plattensee. (A Balaton. 1. és 10.) — 3. Nicolaus RÉVAI: An die Natur. — 4. J. GARAY: Frühlingsahnung. (Tavaszi dal.) — 5. Alexander PETŐFI: Wirf den Pelz ab. (Tedd le, bojtár, a subádat.) — 6. Emerich SZABÓ: Am Bache (?) — 7—8. Johann ERDÉLYI: Frühlingslieder. (Tavaszi dalok.) — 9. Hiador [JÁMBOR Pál]: Der Vogel. (A madár.) — 10. Michael TOMPA: Im Frühjahr. (Tavaszkor.) — 10. bis Josef BAJZA: Abendroth. (Esthajnal.) — 11. U. a. Gute Nacht. (Jó éjszakát.) — 12. Andreas PAPP (sic !): Nachtlied. (Éji dal.) — 13. Benedikt VIRÁG: Aurora. — 14. Daniel BERZSENYI: Keszthely. — 15. Johann GARAY: Das Farbenspiel des Plattensees. (A Balaton. 6.) — 16. U. a. Am Füreder Brunnen. (A füredi kút.) — 17. U. a. Tihany. — 18. A. PETŐFI: Das Tiefland. (Az alföld.) — 19. Paul GYULAI: Auf Széklererde. (Erdély.) — 20. A. PETŐFI: Die Wolken. (A felhők.) — 21. M. TOMPA: Der Muttervogel an seine Jungen. (A madár fiaihoz.) — 22. Franz KÖLCSEY: Blau Veilchen. (Hév nap-tól...) — 23. Karl KISFALUDY: Abendlandschaft. (Alkonyi dal.) — 24. Karl SZÁSZ: Nachtigallensang. (Fülemiledal.) — 25. F. KÖLCSEY: Huszt. — 26. A. PETŐFI: Die Ruinen der Tscharda. (A csárda romjai.) — 27. J. BAJZA: Herbstlied. (Őszi dal.) — 28—29. M. TOMPA: Herbstlieder. (Őszi képek. 2. és 7.) — 30. A. PETŐFI: Die Haide im Winter. (A puszta télen.) — 31. Johann

ARANY: Im Winter. (Télben.) — II. In der Liebe Höll' und Paradiese. 32. Alexander KSFALUDY: Ist es oder ist's nicht Liebe? (Kesergő szerelem: Szerelem-e az avagy nem?) — 33. J. ERDÉLYI: Des Mägdleins Lied. (Kis lány dala.) — 34. Michael VÖRÖSMARTY: Des Mädchens Leid. (A kis leány baja.) — 35. Josef SZÉKELY: Bin durch's Tiefland. (Az alföldön.) — 36. A. PETŐFI: Unter dem Akazienbaume. (Zöld leveles fejér.) — 37. F. KÖLCSEY: Platzregen. (Zápor.) — 38. Friedrich KERÉNYI: In der Laube. (Lugasban.) — 39. Koloman LISZNYAI: Liebesbrief. (Szerelmes levél.) — 40. Franz MENTOVICH: Theilung. (Osztozás.) — 41. A. PETŐFI: Wollte gern ein Strom sein. (Lennék én folyóvíz.) — 42. Koloman TÓTH: Deines Purpurmündchens. (Pitokis szád.) — 43. K. KISFALUDY: Weithin erglänzt. (Messe fénylik a Bafaton.) — 44. M. VÖRÖSMARTY: Der harrende Jüngling. (A váró ifjú.) — 45. Karl SÜKEI: Die Akazienblüthe trinket. (Az ákácfa virága.) — 46. K. TÓTH: Würde meiner stillen Thränen. (Hogyha titkolt.) — 47. A. KISFALUDY: Weinen sah ich... (Kesergő szerelem: Láttam ötet siránkozni.) — 48. U. a. Tönen hört' ich... (U. a. Hallottam én szép szavának.) — 49. A. PETŐFI: Wie riesig diese Welt. (Ez a világ amilyen nagy.) — 50. J. ERDÉLYI: Wenn neu der Lenz. (Tavaszi vidulása.) — 51. A. KISFALUDY: Tage kommen... (Kesergő szerelem: Napok mennek...) — 52. A. PETŐFI: Mein Lieben. (Az én szerelmem.) — 53. U. a. Wenn ich nur dich nicht konnte! (Volnék bár...) — 54. Karl BEREZCZ: Fort, fort von hier! (El innen, el.) — 55. F. KÖLCSEY: Der Wanderer. (Vándor.) — 56. Josef LÉVAY: Die Hochzeit. (Lakodalom.) — 57. U. a. Hoch am Himmel. (Fenn van a nap.) — 58. P. GYULAI: Rück Erinnerung. (Emlék.) — 59. J. LÉVAY: Liebesgedächtnis. (Szerelem emléke.) — 60. SZENTIVÁNYI: Erinnerung. (A visszaemlékező.) — 61. P. GYULAI: Phantasic. (Ábránd.) — 62. A. KISFALUDY: Anders ist... (Boldog szerelem: Más a világ ábrázata.) — 63. M. TOMPA: Ich legte meinem Schecken. (Békót tettem.) — 64. U. a. Muss Sommer, Winter... (Télen-nyáron.) — 65. A. PETŐFI: Hej es regnet, regnet. (Esik, esik, esik.) — 66. Michael CSOKONAI: Thales. — 67. A. KISFALUDY: Auf der Berge duftgen Wiesen... (Boldog szerelem: A bereknek gyors kaszási...) — 68. M. CSOKONAI: Die Erdbeere. (A szamóca.) — 69. A. PETŐFI: Drei Vögel. (Három madár.) — 70. P. GYULAI: Würd' eine Blum' dich nennen. (Virágnak mondanálak.) — 71. A. PETŐFI: Hundertfach... (Száz alakba öltözik szerelmem.) — 72. Franz VERSEGHY: Die ältere Schönheit. (A korosabb szépség.) — 73. A. PETŐFI: Wanderer der Liebe. (Szerelem vándorai.) — 74. K. KISFALUDY: Hei, ihr lichten Sternelein! (Hej, ti fényes csillagok!) — 75. A. PETŐFI: Glücksel'ge Nacht. (Boldog éjjel.) — 76. A. KISFALUDY: Nach Sonnenuntergang. (Boldog szerelem: Midőn a nap sugarának.) — 77. U. a. Vor'm Rosenhag. (Boldog szerelem: Nézd a rózsát.) — 78. F. MENTOVICH: Wunsch. (Óhajítás.) — 79. K. LISZNYAY: Liebeswächter. (Szerelmevirtasztó.) — 80. F. KÖLCSEY: Welkend bleichet. (Hervadsz...) — 81. J. GARAY: Der Grabensblumen Eine. (Sirvirágok. VIII.) — 82. A. PETŐFI: Du süsse Freude... (Édes öröm, ittalak már.) — III. Im heiligen Hause der Nation: 83. A. PETŐFI: Der Gott der Magyaren. (A magyarok istene.) — 84. J. GARAY: Der Dichter Pannoniens.

(A magyar költő.) — 85. K. SZÁSZ: Ungarische Musik. (Magyar zene.) — 86. J. ERDÉLYI: Nationalbanner. (Nemzeti zászló.) — 87. F. KÖLCSEY: Hymne. (Hymnus.) — 88. J. LÉVAY: O, wie traurig... (Beh szomorú.) — 89. K. KISFALUDY: Der Ackersmann von Rákos. (A rákosi szántó a török alatt.) — 90. A. PETŐFI: Lied eines Patrioten. (Honfidal.) — 91. K. LISZNYAI: An das betrubte Vaterland. (Édes hazám...) — 92. J. GARAY: Meiner Heimat Kummer. (Hazám búja.) — 93. M. VÖRÖSMARTY: Eine verlassene Mutter. (Az elhagyott anya.) — 94. U. a. Das lebende Steinbild. (Az élő szobor.) — 95. K. SZÁSZ: Theu're Knochen. (Drága csontok.) — 96. Johann VAJDA: Die Todtenwächter. (A virrasztók.) — 97. J. BAJZA: Apotheose. (Apotheosis.) — 98. Josef KOMÓCSY: Vor Világos. (Világosvár előtt.) — 99. Josef Bar. EÖTVÖS: Abschied von der Heimat. (Búcsú.) — 100. K. KISFALUDY: In der Fremde. (Távolban.) — 101. Fr. KERÉNYI: Heimweh. (Honvágy.) — 102. A. PETŐFI: Zwei Wanderer. (Két vándor.) — 103. M. VÖRÖSMARTY: Szózat. — 104. Franz CSÁSZÁR: Gesang. (Ének.) — IV. Im Babel des Lebens: 105. J. GARAY: Häusliches Glück. (Házi boldogság.) — 106. P. JÁMBOR: Die Mutter und ihr Kind. (?) — 107. J. GARAY: Ritornell. — 108. J. KRIZA: Der Knabe. (A fiú.) — 109. A. PÁP: An ein junges Mädchen. (Egy fiatal leánynak.) — 110. J. GARAY: Kampfeslaub. (Pályalomb.) — 111. M. TOMPA: Nur zur Geliebten taugt die Magd. (A lány szeretőnek való.) — 112. Fr. VERSEGHY: An Laura. (Laurához.) — 113. Alexander VACHOTT: Wer ist ein Narr? (Ki a bolond.) — 114. K. SZÁSZ: Engel und Teufel. (Angyal és ördög.) — 115. Julius GYÖRFFY: An eine Kokette: (Egy kacérhoz.) — 116. A. PAPP: Eine Heirath in der grossen Welt. (Egy házasság a nagy világban.) — 117. Benedict VIRÁG: An Laura. (Laurához.) — 118. K. TÓTH: Bist zum blassen Weibe worden... (Sápadt asszony.) — 119. RISKÓ [Ignác]: Begegnung. (Találkozás.) — 120. K. TÓTH: Liebe! (A szerelem.) — 121. Rákóczy-Marsch. (R-induló.) — 122. A. PETŐFI: Misera plebs contribuens. (A nép nevében.) — 123. Gregor CZUCZOR: Alarm. (Riadó.) — 124. A. PETŐFI: Schlachtlied. (Csatadal.) — 125. ? Im Bivouac. (?) — 126. ZALÁR [József]: Die Polen und der Honvéd. (?) — 127. K. TÓTH: Die Honvédbrüder. (Huszár-testvérek.) — 128. Paul GYULAI: Schön'rer Tod. (?) — 129. U. a. Der letzte Huszar. (Világosnál.) — 130. A. PETŐFI: Das Lied der Hunde. (A kutyák dala.) — 131. U. a. Das Lied der Wölfe. (A farkasok dala.) — 132. O...: Die beiden Krüppel. (?) — 133. K. TÓTH: Honvédgrab. (Honvédsír.) — 134. P. GYULAI: Meister Paul. (Pál gazda.) — 135. M. TOMPA: Der Enkel. (Csalánok. 1. A vitéz fiú.) — 136. F. KÖLCSEY: Tabakspfeifenlied. (Pipadal.) — 137. M. CSOKONAI: Die neuen Musen. (Barátomhoz.) — 138. M. VÖRÖSMARTY: Foter Weinlied. (Fóti dal.) — 139. A. PETŐFI: Wein, Wein trinke. (Igyunk.) — 140. U. a. Mein Schlund ist eine Mühle. (Az én torkom álló malom.) — 141. Népdal: Vor mir Wein. (?) — 142. J. ARANY: Vor der Kondoroscher Schenke. (Kondorosi csárda mellett.) — 143. Népdal: Betyarenlied. (Hozz bort korcsmárosné. ERDÉLYI II: 419. sz.) — 144. U. a. Sobri's Schenkenlied. (?) — 145. Josef SZULIK: Traurig ist der Ungarweise tönen. (Szomorúan szól a magyar nóta.) — 146. Népdal: Spiel' Zigeuner! — 147. A. PETŐFI: Spielen von Zigeunern lasse.

(A faluban uccahosszat.) — 148. U. a. Am Dorfsend. (Falu végén kurta kocsmá.) — 149. Anton SUJÁNSZKY: Mitgeföhl. (Részvét.) — 150. Gabriel DAYKA: Werth der Tugend. (?) — 151. N. RÉVAL: Der Seele Unsterblichkeit. (A lélek halhatatlansága.) — 152. F. VERSEGHY: An den Neid. (Az irigységhez.) — 153. B. VIRÁG: Der Weise. (A bölcsről.) — 154. J. BAJZA: Die entschwundene Jugendzeit. (Az eltűnt ifjúkor.) — 155. J. SZÉKELY: Meine Mutter. (Az én anyám.) — 156. J. LÉVAL: Traum' Schönes nur! (Édes anyám.) — 157. G. DAYKA: Klage. (Kesergés.) — 158. M. VÖRÖSMARTY: Der alte Zigeuner. (A vén cigány.) — 159. A. PETŐFI: Das letzte Almosen. (Az utolsó alamizsna.) — 160. J. Br. EÖTVÖS: Letzter Wille. (Végrendelet.) — 161. K. KISFALUDY: Lebenskampf. (Pislog az éjjeli mécs...) — V. Im immergrünen Hain der Sage: 162. Johann POMPERY: Das Echo auf Tihany. (A tihanyi visszhang.) — 163. M. TOMPA: Vom Ahornbaume. (A jávorfáról.) — 164. Adalbert TÁRKÁNYI: Des Königsjunkers Abenteuer. (A királyfi kalandja.) — 165. J. GARAY: Romanze vom Königssohn. (Románca a királyfőről.) — 166. J. Br. EÖTVÖS: Schloss und Hütte. (Vár és kunyhó.) — 167. J. GARAY: Drei Lieder. (Három dal.) — 168. F. KÖLCSEY: Schön Lenchen. (Szép Lenka.) — 169. J. GARAY: Minna. — 170. P. GYULAI: Banus Gerő. (G. bán.) — 171. J. ARANY: Held Bor. (B. vitéz.) — 172. J. GARAY: Das nächtliche Begräbniss. (Éjjeli temetés.) — 173. Gedeon MINDSZENTHY: Jesus lächelt. (Jézus mosolya.) — 174. Anton PÁJER: Die Sonne und der Mond. (A nap és hold.) — 175. J. GARAY: Sta Regina. (Szt. Regina.) — 176. Gr. CZUCZOR: Der Königsjungfrau Margit Traum. (Szt. Margit álma.) — 177. M. VÖRÖSMARTY: Hedwig. — VI. Am ewig rauschenden Strom der Geschichte: 178. ZALÁR: Vor einem Gemälde. (Egy kép előtt.) — 179. J. GARAY: Der Moses der Magyaren. (A magyarok Mózesé.) — 180. M. VÖRÖSMARTY: Kund, der Taucher. (Buvár Kund.) — 181. U. a. Salomon. (Salamon.) — 182. J. ARANY: Klara Zach. (Zách Klára.) — 183. Lazarus GOICS: Königstod. (?) — 184. J. GARAY: Kont. — 185. J. ARANY: Ladislaus V. (V. László.) — 186. Gr. CZUCZOR: Das schönste Lied. (A legszebb ének.) — 187. U. a. Kinizsi. — 188. A. KISFALUDY: Michael Dobozi und sein Weib. (D. Mihály és hitvese.) — 189. J. ARANY: Szondi's Pagenpaar. (Sz. két apródja.) — 190. Alexander VACHOTT: Held Balázs. (B. vitéz.) — 191. K. TÓTH: Losonci's Wittfrau. (L. özvegye.) — 192. U. a. Sebastian Tinódi. (T. Sebestyén.) — 193. F. KÖLCSEY: Zrinyi's Gesang. (Z. dala.) — 194. K. LISZNYAI: Zrinyi's Tochter. (Z. leánya.) — 195. J. GARAY: Balassa. — 196. F. KÖLCSEY: Maria Theresia. — 197. J. LÉVAL: Mikes. — 198. J. SZÉKÁCS: Széchenyi. — 199. A. PETŐFI: Ein heiliges Grab. (Szent sír.) — Verses fordítások. — Jelzete: P. o. hung. 826 b.

HANDMANN ADOLF: Magyarische Volkspoesien.

623. (Kezdőcím): *Magyarische Volkspoesien*. Übertragen von Adolf Handmann. (1894.)

8-r. 9 l. (Különlenyomat a Dioskuren 1894. évf. ből.) — Tartalom: I. *Lieder*: 1. Du stammst von keinem Weibe. (Nem anyától lettél.) — 2. Liebend mich, zwei Veilchen sprossen. (Szeret ingöm két viola.) — 3. Mein

Mützelein ist von rothem Sammt. (Piros bársony süvegem.) — 4. Man raunt mir zu beim Kommen, Gehen. (Azt mondják, nem adnak.) — 5. Ach Röslein, du bist schöner. (?) — 6. Nenn' mich dein rothes Röslein nicht. (?) — 7. Gott, mein guter Gott, wie ist mir bange. (?) — 8. And'res ist die Schwalbe und der Sperling. (Más a veréb, más a fecske.) — II. *Lieder-Romanzen*: 9. Liebeswerben. (Winter naht, die Schwalbe ziehet.) — 10. Wahl aus Vieren. (Ein Bursche sagt' ich wäre.) — 11—12. Der Alföldler Bursche. (1. Rösslein mein, ist braun vom Felle. — 2: Hideg szél fúj Mátra felől.) — 13. Der arme Bursche. (A szegény legény. ?) — III. *Balladen und Romanzen*: 14. Die unglückliche Braut. (A boldogtalan menyasszony. ?) — 15. Ugron János. — 16. Frau Budai. (B. Ilona.) — Verses fordítások. Jelzete: P. o. hung. 1572 o.

HANDMANN ADOLF: Magyarische Volksdichtungen.

624. (Kezdő cím:) *Magyarische Volksdichtungen. Übertragen von Adolf Handmann.* H. n. (1895.)

8-r. 9 l. (Különlenyomat a Dioskuren 1895. évf.-ból.) — Tartalom: I. *Lieder*: 1. Fliege, Schwälbchen, fliege. (Menj el, édes fecském.) — 2. Landabwärts die Theisz ergießt. (Lefelé folyik a Tisza.) — 3. Auf dem Sims spielt Sonnenschein. (?) — 4. Mutter, liebe Mutter, du erzogst mich gut! (?) — 5. Im Böhmerwald, da traf uns harte Kampfesnoth. (?) — 6. Sieh' was raucht von ferne in der Ebne dort? (Mi füstölög ott a síkon, távolba.) — II. *Liederromanzen*: 7. Vögleins Lockung. (Gyere be, gyere be, gyönyörű kis madár.) — 8. Bursch und Maid. (Nirgends gibt's so eine Tscharda, wie vor Gran.) — 9. Der Reiter und sein Ross. (Nincsen széna, nincsen abrak.) — 10. Soldatenlieb. (Esik eső az árpa-tarlóra.) — 11. Der Rossdieb. (Be sok salut, be sok várost bejártam.) — 12. Der Betyár. (Be van az én szüröm ujjá kötve.) — III. *Balladen und Verwandtes*. 13. Stefan Fogarasi. (F. István.) — 14. Bethlen's Schwester. (?) — Verses fordítások. — Jelzete: P. o. hung. 1572 k.

HENNING G. W.: Ungarische Heimats-, Liebes- und Heldenlieder.

625. *Ungarische Heimats-, Liebes- und Heldenlieder von Arany, Bajza, Bozzai, Csáfar, Czuczor, Erdélyi, B. Cótövös, Garay, Gyulai, Kisfaludy A. und K., Kölcsey, Lévan, Papp, Petöfi, Száf, Tóth E. und K., Tompa, Vachott, Bajza, Vörösmarty. Deutsch durchaus im Versmaas des Originals von G. W. Henning.* Wien, Pest, Leipzig. A. Hartlebens Verlag. Alle Rechte vorbehalten. É. n.

16-r. (4), 172 l. Nyomtatta Karl Prochaska, Teschen. — Tartalma: 1. KÖLCSEY (Ferenc): Zur Einleitung. (Intés.) — I. Buch. *Heimatslieder*: 2. KISFALUDY K(ároly): Der Pflüger vom Rakosch. (Rákosi szántó a török alatt.) — 3. PETÖFI (Sándor): Die Winterhaide. (A pusztá télen.) — 4. Baron EÖRVÖS (József): Abschied von der Heimat. (Búcsú.) — 5. SZÁSZ K(ároly): Ungarische Musik. (A magyar zene.) — 6. KISFALUDY K.: Meiner Heimat schöne Auen! (Szülőföldem szép határa.) — 7. VÖRÖSMARTY (Mihály): Szózat. —

8. PETŐFI: An das Vaterland. (A hazához.) — 9. VÖRÖSMARTY: Vaterlands-
liebe. (Honszeretet.) — 10. BAJZA (József): Weckruf. (Riadó.) — 11. SZIGLIGETI
(Ede): Jubelhymne. (?) — II. Buch. *Liebeslieder*: 12. VÖRÖSMARTY: Gott im
Himmel... (A kis leány baja.) — 13. TÓTH K(álmán): Würden aus den
stillen Thränen... (Hogyha titkolt...) — 14. KISFALUDY A(lexander): Rosen,
Rosen tausch ich gerne. (Kesergő szerelem. 35. dal. A virágok szép nemé-
ben.) — 15. VAJDA J(ános): Ich habe jetzt kein Herzeleid. (Gina emléke.
XXII.) — 16. GYULAI (Pál): Du bist mir eine Blume. (Virágnak mondaná-
lak.) — 17. VÖRÖSMARTY: Am Altar der Liebe. (Az elhaló szerelem.) —
18. CSÁSZÁR (Ferenc): Wie ich zuletzt dein Augenpaar gesehen. (Sonnet. ?) —
19. PETŐFI: Hirtenknabe, armer Hirtenknabe! (Alkú.) — 20. SZÁSZ K.: Wer
bist du, holde Zauberfee? (Ábrándkép.) — 21. LÉVAY (József): Ach! ver-
geblich ist's. (Felejtteni.) — 22. PETŐFI: Blumen welken und vergehen. (Hull
a levél a virágról.) — 23. U. a.: Horch, es tönet Grabgeläute! (Temetésre
szól az ének.) — 24. BOZZAI (Pál): Unter ihrem Fenster wacht'. (Álltam
ablakod alatt.) — 25. PETŐFI: Diese grosse Welt, wer misst sie. (Ez a világ
amilyen nagy.) — 26. U. a. Kannst den Blumen Du es wehren... (A virág-
nak megültani nem lehet.) — 27. U. a. Es rauscht der Zweige Grün! (Resz-
ket a bokor, mert.) — 28. KÖLCSEY: Auf die Gartenbeete. (Estidal.) —
29. VACHOTT (Sándor): Als Du zuerst gesagt. (Esdeklés.) — 30. ERDÉLYI
(János): Das junge Mädchen... (Leány vendége.) — 31. PAPP (sic.) E(ndre):
Nicht wehr' ich Dir... (Egy fiatal leánynak.) — 32. TÓTH E(ndre): Der
Blüthe thut's nicht weh. (Válás.) — 33. TÓTH K.: Entsagen! O entsagen ihr!
(Lemondani.) — 34. PETŐFI: Wie die Ros' am Berghang. (Rózsabokor a
domboldalon.) — 35. TÓTH K.: Winde rauschen und zur Neige geht das
Jahr. (Fütyül a szél.) — 36. CZUCZOR (Gergely): Silberbächlein! kannst du
sagen. (Szép leány.) — 37. PETŐFI: Wä'r' ich eine Quelle. (Lennék én folyó-
viz.) — 38. U. a. Drei Vöglein. (Három madár.) — 39. LÉVAY: Ja, wir waren
unzertrennlich! (Nem találtunk.) — 40. VAJDA J.: Gieb Dich froh... (Gina
emléke. VIII.) — 41. TÓTH K.: Dein schöner Mund... (Minek is van szív,
s a szívben szerelem.) — 42. BAJZA: Oh, welchen Kummer! (Lyányka
gyötrelme.) — 43. PETŐFI: Wie soll ich nennen Dich? (Minek nevezzelek.) —
III. Buch. *Heldenlieder*: 44. TÓTH K.: Elisabeth Szilágyi. (Sz. Erzsébet.) —
45. PETŐFI: Die Szekler. (A székelyek.) — 46. GYULAI: Mein Herr Lieute-
nant. (Hadnagy uram.) — 47. CZUCZOR: Hunyadi. — 48. U. a. Das schönste
Lied. (A legszebb ének.) — Letztes Buch. *Romanzen und Balladen*: 49. Vö-
rösmarty: Salamon. — 50. ARANY (János): Ossian. — 51. GYULAI: Der
Flüchtling. (A bujdosó.) — 52. GARAY (János): Das Bankett in Gömör.
(Mátyás király Gömörben.) — 53. VÖRÖSMARTY: Schön Helenchen. (Szép
Ilonka.) — 54. BAJZA: Gott mir Dir! (Istenhozzád.) — 55. TOMPA (Mihály):
Der Betyár. (Télen, nyáron pusztán az én lakásom.) — 56. VAJDA: Die letzte
Zuflucht. (Öreg koldus?) — 57. LÉVAY: Mikesch. (Mikes.) — 58. PETŐFI:
Fromme Gräber. (Szent sír.) — 59. U. a. Auf der Donau. (A Dunán.) —
60. U. a. Schlusswort. (Szabadság, szerelem.) — Verses fordítások. Jelzete:
P. o. hung. 830 zo.

HORSCHETZKY CARL: Volkslieder der Ungarn.

626. (Főcímlap:) Bibliothek ungarischer Dichter in treuer, metrischer, deutscher Übersetzung von Carl Horschetzky. *Eigentum des Übersetzers.* Pest, 1861. Gedruckt bei Eduard Poldini sen. u. Julius Noséda. Seminarplatz Nr. 7.

(Másodcímlap:) I. Volkslieder der Ungarn. *Übersetzt von Carl Horschetzky.*

8-r. 154, (6) l. HERZOG Katalinnak ajánlva. Verses ajánlással és a magyar népköltészet sajátosságait jellemző bevezetéssel. Mind a 117 fordítás ERDÉLYI János Népdalok és mondák c. gyűjteménye 1846-ban megjelent I. kötete első részéből való. — Tartalom: 1. Um Silber, Gold und schmuckes Kleid. (Arany-ezüstért, cifra ruháért.) — 2. Ganz traurig ist mein ganzes Sein. (Szomorú már nekem járásom, kelésem.) — 3. Mein Leid nicht wag' ich jemand. (Panaszimat mondani nem merem.) — 4. Dass Gottes Huld verbleibe. (Az úr lelke legyen.) — 5. Ja, wenn ein Pfau ich wär'. (Ha én páva volnék.) — 6. Weh, weh, weh! Im Herzen. (Fáj, fáj, fáj, fáj.) — 7. Dronte, süsse Dronte mein. (Édes dudu, duduskám.) — 8. Ein unschuldvoller Blick. (Egy ártatlan nézés megszédített.) — 9. Wohin ich immer geh'. (Amerre én járok.) — 10. So wie eine Turteltaube. (Mint gerlice madár.) — 11. Bist keinem Weib entsprossen. (Nem anyától lettél.) — 12. Ich liebte sie allein. (Híven szerettem.) — 13. Mein teurer Engel, süsse. (Jó napot, kedvesem, drága angyalom.) — 14. Der Stern, der glänzend. (A fényes csillag is.) — 15. Du bist die schönste Rose. (Rózsa vagy, rózsza vagy.) — 16. So lasst uns dorthin ziehn. (Arra járjunk, arra.) — 17. Es zog mein Liebchen fort. (Elment az én babám, itt hagyott engemet.) — 18. Wo bist gewesen, Häschen mein? (Hol voltál te, kis nyulacska?) — 19. Wo gingst umher so früh? (Hol jártál, violám, ilyen korán?) — 20. Wer rät, was meiner Ros'. (Vajjon, mit irjak rózsámnak?)¹ — 21. Wie lieb' ich dich, du meine. (Oh én édes rózsám, be szeretlek.) — 22. Däm'rung, Morgendäm'rung. (Hajnal, hajnal, hajnal akar lenni.) — 23. Es muss der Weizen reifen. (Meg kell a búzának érni.) — 24. Zwei Liebsten hab' ich. (Van szeretőm, kettő, három.) — 25. So lange leb' ich froh gesinnt. (Addig élem világomat.) — 26. Ei, bin ich nicht ein armer Fant. (Jaj, be szegény legény vagyok.) — 27. Ich hatte einen Traum. (Az éjjel álomban.) — 28. Wie leuchtet gar so schön. (Hej, be szépen világít.) — 29. Der Morgen dämmert an. (Feljött már a hajnal.) — 30. Dir mag Vergissmeinnicht. (Juttassa eszedbe ez a kis nefelejcs.) — 31. Es fällt der Regen nicht. (Sem eső nem esik.) — 32. Ich liebe dich, ich sag' es frei. (Szerettelek, nem tagadom.) — 33. Ein Röslein du, an meiner Brust. (Melleden termett egy rózsza.) — 34. Was weinst, teurer anmutsvoller. (Minek sírsz, kedvesem.) — 35. Wer sagt, was meiner Ros' ich. (Vajjon mit irjak rózsámnak, jaj!) — 36. Ich leide viel, wofür. (Én csak szenvedek, és nem tudom miért.) — 37. So lang ich leb', nicht kann. (Míg élek, szép lélek, nem felejtelek.) — 38. Fürwahr im Ungar-

¹ ERDÉLYINÉL a 17. szám.

lande ist. (Bezzeg van Pest vármegyében.) — 39. Die Zeit ist trüb', ich selber. (Bús az idő, bús vagyok én magam is.) — 40. Es ist die Gasse kotig. (Jaj, be sáros ez az út.) — 41. Cipressenbaum, er welkt. (Hervad a ciprusfa.) — 42. Erlaubt am Freitag und. (Szabad péntek, szabad szombat.) — 43. Ich glaub' es fällt nun. (Azt gondolom eső esik.) — 44. Nach einem Regenguss. (Záporosd után.) — 45. Ja, Thorheit ist's vertraun. (Bolondság volt nádhöz bizni.) — 46. Wār' ich ein Röslein schon. (Ha én rózsza volnék.) — 47. Glühe Röslein, glühe. (Pirulj, rózsza, pirulj.) — 48. Ich liebe Sie so heiss. (Szeretem én magát nagyon.) — 49. Angestrichen hier des. (A kállai utca ki van festve.) — 50. Jetzt ist's gut ein Liebchen. (Most jó szeretőt tartani.) — 51. Mein Liebchen komm'. (Gyere babám a kert mellé.) — 52. Ganz Sternenhell der Himmel. (Csillagos az éj, csillagos.) — 53. Ich hab' nicht frohen Sinn. (Nincsen kedvem, nincsen.)¹ — 54. Mich fragen lässt ein junger Prahler. (Izent nekem a gavallér.) — 55. Muss jetzt fort vom Vaterhause. (El kell mennem már Családrul.) — 56. Bin fröhlich nicht, weil mir nicht ist. (Nincsen kedvem, nincsen.)² — 57. Mein Rösslein bind' ich fest. (Mégkötöm lovamat.) — 58. Mein Gott, die lebet unbetrübt. (Én istenem, be szép élet.) — 59. Die Ochsen treib zur Weid geschwind. (Hajtsd ki babám az ökröket.) — 60. Weissst, Liebste, was du mir versprachst. (Tudod, rózsám, mit fogadtál.) — 61. Geh an der Liebsten Fensterlein. (Menj szeretőm ablakába.) — 62. Ich macht' ins Weingebirg den Gang. (Elmentem én a szőlőbe.) — 63. Komm diesen Weg, mein Kind. (Erre gyere, rózsám, nincsen sár.) — 64. In allen Komitaten nicht. (Biharban, Borsodban.) — 65. Potztausend denn, du Jungfer braun. (Eszemadta, barna szűz.) — 66. Auf's Komitatshaus flog. (Felszállott a páva.) — 67. Mütterchen, ich muss vergehn. (Édes anyám, meghalok.)³ — 68. Du wirst mein Weib, mein Täubchen. (Akkor veszek el, galambom.) — 69. Die schwarze Geiss man emsig melkt. (Fejik a fekete kecskét.) — 70. Ich kauf ein weisses Tüchlein. (Én fehér keszkenőt veszek.) — 71. Ihr Tüchlein ist voll Schmutz und Kot. (Jaj be szennyes a kendője.) — 72. Nicht weit von hier ein Gärtlein steht. (Pest mellett van egy kertecske, kuk!) — 73. Tulpe an der Bodrog gross gezogen. (Bodrog partján nevelkedett tulipán.) — 74. Bei dir möcht' ich schlafen heute. (Pista szivem, be alhatnám!) — 75. Dich ärgert es, mein Wirt. (Bánod gazda, bánod.) — 76. Im Schilfe ist der Ente Brut. (Káka tövén költ a ruca.) — 77. Die schönste Blume ist die Ros'. (Nincs szebb virág a rózsánál.) — 78. Hat jemand noch kein Herzenskind. (Akinék nincs szeretője.) — 79. Ja, waise bin ich, waise. (Árva vagyok, árva.) — 80. Auf Reben, voll von Trauben. (Szőlőtőke, venyige.) — 81. Ich schwur's beim Himmel weit. (Felfogadtam az egekre.) — 82. Verlassen ist das Kind. (Árva az a leány.) — 83. Ja Schlaf, ja Schlaf, ja süsser Schlaf. (Álom, álom, édes álom.)⁴ — 84. Blauadrig' Rebenblätter sind. (Kék eres a szőlőlevél.) — 85. Auf meiner Puppe aufgetürmtem Bette. (Az én babám tornyos nyoszor-

¹ ERDÉLYI 87. sz. változata.

² A 117. sz. változat.

³ ERDÉLYINÉL a 81. sz. változat.

⁴ ERDÉLYINÉL a 150. szám.

lyája.) — 86. Potztausend, liebes Sternlein sprich. (Hej, csillagom teremtette.) — 87. Ich Abschied von der Liebsten nahm. (Megváltam én szeretőmtől.) — 88. Rund ist meiner Schuba Schnitt, doch teuer. (Kerek az én subám alja, de drága.) — 89. Drei Zwanziger, sieh, nun gib Bescheid. (Három huszas, látod-e.) — 90. Pest-Ofen ist nicht weit von hier. (Nem messze van Budapest.) — 91. Marie, Marie schön. (Mariskám, Mariskám.) — 92. Ich war nicht einmal krank. (Beteg se voltam én.) — 93. Noch bin ich jung und klein. (Kicsin vagyok én.) — 94. Ich sagte dir's ja stille Taube. (Lám, megmondtam, bús gillice.) — 95. Schwäg'rin, Schwäg'rin, Schwäg'rin süß. (Ángyom, ángyom, édes ángyom.) — 96. Ei, Ihre Mutter fluchte mir so arg. (A kend édesanyja megátkozott engem.) — 97. Basilikum und Majoran. (Hej, huj, bazsalik, dupla szegfű.) — 98. Geh, traute Schwalb' und meinen Gruss. (Menj el, édes fecském, violám köszöntséd.) — 99. So lang die Welt, die Welt. (Míg a világ világ lesz.) — 100. Gekommen wär' ich niemals her. (Nem jöttem volna én ide.) — 101. Mein Gott, du lieber Gott. (Istenem, istenem, vajjon.) — 102. Husch, husch, husch. (Huss, huss, ölbe huss.) — 103. Ich fluch' dich nicht, bin's nicht gewöhnt. (Nem átkozlak, nem szokásom.) — 104. Im Tode wie im Leben. (Életemmel, halálommal.) — 105. Entschieden hab' ich mich dafür. (Úgy meg vagyok határozva.) — 106. Kauf' ein schönes Liebchen mir. (Megvettem a szeretőmet.) — 107. Meines Dörfleins Grenze du. (Édes falum határa.) — 108. Ich gesteh' mein Herzeleid. (Fáj a szívem, megvallom.) — 109. Bei Komorn der Donner rollt. (Komáromnál zörög az ég.) — 110. Ein armer Mann bin ich. (Szegény vagyok én.) — 111. Du Braut, du schöne Braut. (Menyasszony, menyasszony!) — 112. Dereinstens reich ich war. (Voltam én már gazdag is.) — 113. Ich riss vom Strauch ein Röslein weiss. (Szakajtottam rózsát, fehérét.) — 114. Ich liesse dich, du Trotzkopf. (Itthagynám én ezt a Müzslát, ha lehetne.) — 115. Ich bin verwaist auf dieser Welt. (Az ég alatt, a föld színén.) — 116. Zum Grabe Liebste mich geleit. (Kisérj rózsám síromig.) — 117. Ich bin so krank und matt. (Jaj de beteg vagyok szörnyen.) — Verses fordítások. Jelzete: P. o. hung. 847 an.

JOANOVICH ALEXANDER: Gedichte und Übersetzungen.

627. Gedichte und Übersetzungen von Alexander v. Joanovich. Temesvár. Buchdruckerei Heinrich Neif. 1912.

8-r. 70 l. Kétnyelvű kiadás. Tartalmazza a következő magyar költeményeket és német fordításukat: 1. KISS József: Warum so spät? (Oh mért oly későn.) — 2. ADY Endre: Ich bin verwandt mit dem Tode. (A halál rokona.) — 3. GR. ZICHY Géza: Eine Frau ist gestorben. (Egy asszony halt meg.) — 4. ERDŐS Renée: Kunde. (Izenet.) — 5. GÁSPÁR Imre: Schritte hör ich... (Lépéseket...) — 6. SOMLÓ Sándor: Ich wanderte aus... (Kivándoroltam...) — 7. ERDŐS Renée: Immer nur sinnen... (Mindig csak tündödni...) — 8. KISS Menyhért: Wer mit mir kommt. (Aki velem jön.) — 9. KISFALUDY Károly: Meiner Heimat traut' Gelände! (Szülőföldem szép határa.) — 10. ÁBRÁNYI Emil: Usque ad mortem. — 11. SZABOLCSKA Mihály: Assentierung. (Soro-

zás.) — 12. NIAMESSNYNÉ-MANASZY Margit: Die Madonna in der Dózsagasse. (A Dózsa-utcai Madonna.) — 13. SZABOLCSKA Mihály: In der Salzburger Schänke. (A salzburgi csapszékben.) — 14. U. a. Ein Brief. (Egy levél.) — 15. U. a. Ein Rathschlag. (Tanács.) — 16. JÖRGNÉ-DRASKÓCZY Ilma: Liebe. (Szerelem.) — 17. U. a. Zur Dämmerstunde. (Egy alkonytájt...) — 18. U. a. Verbot. (Tilalom.) — 19. U. a. In der Ferne. (Távolban.) — 20. JOANOVICH Sándor: Ins Album. (Albumba.) — 21. MÉREY Adolf: Frühlingslied. (Tavaszi dal.) — 22. JOANOVICH Sándor: Albumblatt. (Albumlap.) — 23. U. a. Was nur Dir eigen! (Ami csak nálad található.) — 24. U. a. In die Ferne will ich fliehen... (Elbujdosom...) — 25. U. a. Der von mir behaupten sollte. (Aki rólam aztat mondja...) — 26. U. a. Nur einmal! (Csak egyszer.) — 27. U. a. Als ich noch ein kleines Mädchen... (Addig, amíg kicsi leány voltam...) — 28. U. a. Diese kleine Frau, die Blonde. (Ennek a kicsi szökének.) — 29. U. a. Ewiger Winter. (Örök tél.) — 30. U. a. Ein Häuschen klein am Dorfesrain... (Falu végén van egy kis ház...) — 31. U. a. Glaubst Du, dass ich Dich nicht liebe? (Azt hiszed, hogy nem szeretlek?) — Jelzete: P. o. hung. 903 m.

KERTBENY C. M.: Gedichte von Alexander Petöfy (*sic!*)

628. Gedichte von Alexander Petöfy (*sic!*). Nebst einem Anhang Lieder anderer ungarischer Dichter. Aus dem Ungarischen übertragen durch Kertbenny. Frankfurt am Main. Literarische Anstalt. (3. Mitteln.) 1849.

8-r. XVIII, (2), 466 l. Nyomtatta: J. G. Müller u. o. — Német nyelvű ajánlás Heinrich HEINÉ-hez és magyar nyelvű, mely «Pünkösdi hó 26-án 1849» kelt, PETŐFI Sándorhoz. A bevezetés PETŐFIRŐL szól s egyben felsorolja azokat a darabokat, melyeket KERTBENY más fordítóktól vett át gyűjteményébe. — Tartalom: I. *Lieder*: 1. PETŐFI Sándor: Im Dorfe die Gasse entlang... (A faluban utcahosszat.) — 2. Der Schnee ist glatt, der Schlitten läuft. (Síkos a hó, szalad a szán.) — 3. Braut, o Braut, du allerschönste Braut. (Kis menyecske.) — 4. Ich geh' von dieser Stell' nicht fort. (Nem megyek én innen sehova.) — 5. Sieh'! die Wolke... (Éreszkedik le a felhő.) — 6. Sah dem braunen Bräutchen... (Barna menyecskének.) — 7. Zum Begräbniss hör' ich singen. (Temetésre szól az ének.) — 8. Ich bin wieder sehr verliebt. (Szerelmes vagyok én.) — 9. Mein Herz ist schwer gebeuget. (Nehéz, nehéz a szívem.) — 10. Lange Zeit wohl zog man... (Rég elhúzták az esteli harangot.) — 11. Fliegt die Wolke... (Száll a felhő magasan.) — 12. Grün an Blättern, weiss... (Zöld leveles, fehér...) — 13. Hinein trat still ich in die Küche... (Befordultam a konyhára.) — 14. Es zittert der Strauch, weil... (Reszket a bokor, mert.) — 15. Auf der Pusta bin geboren ich... (Pusztán születtem.) — 16. Hej! du Räuberschaft... (A zsvianság vége.) — 17. Lange schlägt der Schöpfer schon... (Rég veri már a magyart a teremő.) — 18. Du den Frühling liebest... (Te a tavaszt szereted.) — 19. So gross wie diese Welt da ist. (Ez a világ amilyen nagy.) — 20. Fahl ist meines Pferdes Farbe... (Paripámnak az ő színe fakó.) — 21. Ausschwemmte der Strom sich... (Kicsapott a folyó.) — 22. Es reift das Getreide... (Érik a gabona.) —

23. Meines Herzens süsse Herrlichkeit. (Te szivemnek szép gyönyörűsége.) — 24. Was nützt es, wenn die Egge. (Mi haszna, hogy a csoroszlya.) — 25. Ich schau nicht, was sollt' ich schauen auch... (Nem nézek én, minek néznék az égére.) — 26. Von dem Baume fällt die Blume. (Hull a levél a virágról.) — 27. Würd' Dich holen, wenn heraus sie gäben Dich. (Elvénnelek én, csak adnának.) — 28. Was ist höher, als der hohe Gellértsberg. (Mi nagyobb a nagy szent Gellért-hegynél.) — 29. So könnte ich weinen!... (Elfojtott könyek.) — 30. Was fließt dort durch die Wiese... (Mi foly ott a mezőn.) — 31. Was bist du gegen mich so kalt... (Matildhoz.) — 32. Mich hat wohl Gott drum nicht verflucht... (Nem ver meg engem az isten.) — 33. Hejh! giebt mir also ferner nichts mehr Fröhlichkeit. (Hejh, nekem hát vigasztalást mi sem ad.) — 34. Gott strafe Alles nach Treuebühr! (Lánggal égő teremtetete.) — 35. Ich sag es Euch... (Mondom, ne ingerkedjetelem velem.) — 36. Es röthet sich der Spindelbaum. (Piroslik a kecskerágó.) — 37. Büngözsdí Bandi, hejh... (Hejh, B. B.) — 38. Liliom Peti war einmal... (Liliom Peti.) — 39. Es sind im grossen Niederland... (Van a nagy alföldön csárda sok...) — 40. Nun, ich weiss nicht mehr... (De már nem tudom, mit csinálnjak.) — 41. Schnell ist der Vogel... (Gyors a madár, gyors a szélvész.) — 42. Steil und holprig ist der Kellerhals da... (Meredek a pincegádor.) — 43. Es röthet am Baume sich schon das Blatt... (Piroslik már a fákon a levél.) — 44. Hejh, wer ich bin, das sag ich nicht. (Ki vagyok én? nem mondom meg.) — 45. Hortobágyer Wirthin... (Hortobágyi kocsmárosné.) — 46. Im Niederland ist Kecskemét. (Hirös város az aaföldön Kecskemét.) — 47. Bin ein Soldat... (Katona vagyok én.) — 48. Träume ich wohl gar... (Álmodom-e?) — 49. Von Waisenmädchenhaar den Strauss... (Árvalányhaj a süvegem bokkrétája.) — 50. Juhász bursche... (Alkú.) — 51. Heller Stern... (Fényes csillag.) — 52. Welche Wonne! bin zusammen... (Boldog éjjel.) — 53. Fort zog ich vom Mädchen... (Elváltam a lánykától.) — 54. Es regnet, regnet... (Esik, esik, esik.) — 55. O Liebe, Liebe. (Szerelem, szerelem.) — 56. Mein Liebster ist ein schmucker Bub... (A szeretőm nyalka gyerek.) — 57. Es hebt sich der Mond... (Kél a hold, az éj lovagja.) — 58. Am Kreuzweg steh ich. (Keresztúton állok.) — 59. Wohl sagen möcht' ich... (Elmondanám.) — 60. Lange treibt der Weichsel... (Ezrivel terem a fán a meggy.) — 61. Lass legen die Zügel dir an... (Gyere lovam.) — II. *Schenkenbuch*: 62. Oekonomische Betrachtung. (Gazdálkodási nézeteim.) — 63. Wasser trink ich. (Vizet iszom.) — 64. Bei einer Schlachtschüssel. (Disznótorban.) — 65. Winterlied. (Téli világ.) — 66. Abschied von Kun-Szentmiklós. (Búcsú Kun-Szentmiklóstól.) — 67. Jugend. (Ifjúság.) — 68. Zeche. (Dinom-dánom.) — 69. Zutrank. (Felköszöntés.) — 70. Trinken wir! (Igyunk!) — 71. Was hat mich betroffen? (Mi lelt?) — 72. Mein Gebet. (Imádságom.) — 73. Liebe und Wein. (Szerelem és bor.) — 74. Nach einer Zeche. (Dáridó után.) — 75. Unter Trinken. (Ívás közben.) — 76. An den Wein. (A borhoz.) — 77. Was denkt der Weise. (Mit szól a bölcs?) — 78. Der Rausch für's Vaterland. (Részegség a hazáért.) — 79. Wenn. (Ha.) — 80. Das Nähermädchen. (A varróleány.) — 81. Der gute alte Wirth. (A jó öreg kocsmáros.) — 82. Merkwür-

dige Geschichte. (Furcsa történet.) — 83. Csokonai. — 84. Das gestohlene Pferd. (Lopott ló.) — 85. Das Ochsenviergespan. (A négyökrös szekér.) — 86. Ein Winter in Debreczin. (Egy telem Debreczenben.) — 87. Mondschein-geschichte. (Holdvilágos éj.) — 88. Meister Ambrus. (A gazda.) — 89. Carmen lugubre. — 90. Der Vagabund. (A csavargó.) — 91. Meister Pál. (Pál mester.) — 92. Der alte Herr. (Az öreg úr.) — 93. Das Tintenfass. (A tintás üveg.) — 94. Meister Hase. (Orbán.) — 95. Herr von Pinty. (P. úrfi.) — 96. Nach Tische. (Ebéd után.) — 97. Der Edelmann. (A nemes.) — 98. Der ungarische Edelmann. (A magyar nemes.) — 99. Schlag für Schlag. (Szeget szeggel.) — 100. Erste Liebe. (Első szerelmem.) — 101. Einsamkeit. (Magány.) — 102. Die glücklichen Pesther. (A boldog pestiek.) — 103. Pesth, zur Zeit des Schaaftmarktes. (Pest.) — 104. Studentenlaufbahn. (Deák pályán.) — 105. Wolfsfabel. (Farkaskaland.) — 106. Der Sonne Eheleben. (A nap házassélete.) — III. *Liebesperlen*: 107. An Etelka. (Etelkéhez.) — 108. Fort zur Seit'... (Félre mostan.) — 109. Mein Herz, gefangnes Vögelein. (Szívem, te árva rabmadár.) — 110. Ihr Augen... (Szemek, mindenható szemek.) — 111. Mein Leben ist nicht wie die Nachtigall. (Az én szerelmem.) — 112. O, meine Phantasie... (Az én képzeletem nem...) — 113. Wo ist eine Wüste, wie... (Hol van oly nagy pusztaság.) — 114. Theurer Herr Doktor!... (Drága orvos úr.) — 115. Sobald ich dich ersehen... (Mihelyest meglátalak.) — 116. Nacht ist's... (Éj van.) — 117. Bei Menschen allein... (Azt hívém, hogy.) — 118. Der Liebe Fahne. (Szerelmemnek lobogója.) — 119. Seit ich in die Liebe bin gefallen. (Amióta szerelembe...) — 120. Mädchen, als ich ging... (Lyányka, mikor...) — 121. Urtheil nicht nach dem Begegnen... (Meg ne ítélj.) — 122. Niemals war der wohl verliebet. (Sohasem volt az szerelmes.) — 123. Will ein Baum sein... (Fa leszek, ha...) — 124. Es wächst mein Lieben immer fort... (Nő szerelmem.) — 125. Gesteh' es, dass ich... (Megvallom, hogy...) — 126. Sonntag war es. (Vasárnap volt.) — 127. Jener Strauss... (A bokrétát, melyet...) — 128. Bei ihr war ich... (Nála voltam...) — 129. Viel vom Kriege träumte mir. (Háborúval álmodám.) — 130. Wenn zu mir Gott... (Ha az isten...) — 131. Ich erblick' im Traum... (Álmaimban gyakran...) — 132. Wenn du so aus deinem Fenster... (Ablakodból hogyha...) — 133. Mädchen, schöner Auen holde Tochter... (Szép vidéknek szépséges leánya.) — 134. Es waren viele Ruhmes werther. (Voltak sokkal jelesebbek.) — 135. Ein kleines, niedres Dach... (Alacsony kis ház.) — 136. Abgeschlossen von der Welt... (A világtól elvonulva.) — 137. Meines Lebens einzig Sehnen... (Életem most.) — 138. Auf abgemähter gelber Gegend... (A letarlott.) — 139. Früh am Herbstesmorgen... (Őszi reggel járok...) — 140. Geendet hat... (Elnémult a fergeteg...) — 141. Mein Liebchen glich dem wilden Meer... (Szerelmem zúgó tenger...) — 142. Herab von meinem Haupte nun... (Félre mostan.) — 143. Wär' ich ein Felsen. (Volnék bár.) — 144. Was hätt' ich nicht... (Mit nem tettem volna érted.) — IV. *Cypressenblätter* am Grabe Etelka's: 145. Mittag läutet man vom Thurm zumal... (A toronyban delet harangoznak.) — 146. Es spielt mit unsrer alten Erde... (Játszik öreg földünk.) — 147. Ich

sah zwei lange, lange Tage. (Láttam két hosszú nap.) — 148. Auch so ist es gut. (Igy is jó.) — 149. Hätt' ich im Leben nicht bereits geliebt. (Ha életemben...) — 150. Wohin gingst du? (Hová levél.) — 151. Der Schnee... (A hó, a holt föld téli szemfedője.) — 152. Zwölfe schlug die Glocke nun. (Tizenkettőt ütött az óra.) — 153. Welch zauberweher Klang? (Mi bővös-bájós hang.) — 154. O Mutter, Mutter mein. (Anyám, anyám, oh!) — 155. So wart' ich von nun an wohl... (Hiába várlak hát ezentúl?) — 156. Von dem Himmel. (Le az égről hull a csillag.) — 157. Ich stand jüngst neben ihrem Grabe. (Álltam sírhalma mellett.) — 158. Zeigen sich noch blau die fernen Berge. (Kéket mutatnak még.) — 159. Komm Frühling, o komm! (Jöjj tavasz, jöjj!) — 160. Was wär daran wohl... (Mi volna különös azon?) — 161. Wo bist du, o mein alter Muth. (Hol vagy te, régi kedvem.) — 162. Was siehst du in mein Zimmerlein? (Miért tekintesz be szobámba.) — 163. Natur, auch du willst mich verhöhnen. (Természet! még te is gúnyolódol?) — 164. Du warst meines Daseins... (Te voltál egyetlen virágom.) — 165. Hoch oben dort ein Stern erstrahlet. (Amott fönny egy csillag ragyog.) — 166. Nun will ich es sagen... (Elmondom, mit eddig...) — 167. Ich störe wohl nicht deine Ruhe... (Nem háborítom-e nyugalmad.) — 168. Schliesset doch endlich diesen Sarg. (Zárjátok be már azt a koporsót.) — 169. Ach, wie trüb klingt dieser Glockenton. (Jaj, be bús ez a harangszó.) — 170. Wenn du mich wach nicht mehr besuchst. (Ha ébren meg nem látogathatsz.) — 171. Ich bin bei dir... (Én vagyok itt.) — 172. Wohl neuerdings möchte ich lieben... (Szerelenvágy.) — *V. Sternenlose Nächte*: 173. Der Ruhm. (Mi a dicsőség?) — 174. Wie lustig ist die Welt! (Milyen vig a világ.) — 175. Ich liebe so, wie noch kein Mensch. (Szeretek én.) — 176. Und singst du immer noch... (Csalogányok és pacsirták.) — 177. Hier steh' ich in der Mitte... (Itt állok a rónaközépen.) — 178. Es fliegen unsere Hoffnungen. (Szállnak reményink.) — 179. Das Herzeleid? (A bánat? Egy nagy óceán.) — 180. Ich weine nicht... (Nem sírok én.) — 181. Ich möchte lassen... (Szeretném itt hagyni.) — 182. Herrliche Nacht! (Főnséges éj!) — 183. O Jugendsinn... (Te ifúság.) — 184. Vergänglichkeit. (Mulandóság.) — 185. Was ist Ruhm? (Mi a dicsőség?) — 186. Die ihr aus niederm Erdenstaube. (Kik a föld alacsony porából.) — 187. Weshalb sind uns unsichtbar. (Miért hogy láthatatlanok.) — 188. Der Traum! (Az álom.) — 189. Als auf Erden... (Midőn a földön.) — 190. Trag gleicher Art... (Viseld egyformán.) — 191. Der Kälte wegen... (Hideg ellen a tél.) — 192. Was wird wohl aus der Welt? (Mivé lesz a föld.) — 193. Nicht wir allein nur... (Nemcsak mi vénülünk.) — 194. Und mein Verstand... (Elmém azon sokat gondolkodik.) — 195. Der Mensch, wohin... (Az ember ugyan hova lesz.) — 196. Wenn die im Grabe... (Ha a sírban megszáradt...) — 197. Man sagt, dass jeder... (Mondják, hogy mindenikünk.) — 198. Ich kenne viele Menschen. (Sok embert ismerek.) — 199. Verflucht sei jene Erde. (Átok és áldás.) — 200. Es wandert fort der Vogel. (Elvándorol a madár.) — 201. Hinter mir das Einst. (Mögöttem a múlt.) — 202. Ich hatte Freunde. (Voltak barátim.) — 203. Ihr seid mir Freunde. (Barátim vagytok.) — 204. Hier meine Kerze... (Gyertyám homá-

lyosan lobog.) — VI. *Vermischte Gedichte*: 205. Im Walde. (Erdöben.) — 206. Ich. (Én.) — 207. Meine Lieder. (Dalaim.) — 208. An die Nachahmer. (Az utánczókhöz.) — 209. Meines Vaters Handwerk. (Apám mestersége s az enyém.) — 210. Ich und andere. (A természet vadvirága.) — 211. Meine Gedichte. (Verseim.) — 212. Meine schlechten Verse. (Rossz verseimről.) — 213. Dichterlohn. (Hozzá.) — 214. Erkennet mich! (Ismerjete meg!) — 215. Dichter und Rebe. (A költő s a szőlővessző.) — 216. Wandlung. (Változás.) — 217. Ich verliess nun diese Stadt. (Elhagytam én a várost.) — 218. Theaterkritik. (Színbírálat.) — 219. Meine erste Rolle. (Első szerepem.) — 220. An Egressy Gábor. (E. G.-hoz. A 2., 3. és 5. versszak.) — 221. Des Heidebergs Krone. (A sivatag koronája.) — 222. Was ist blau? (Mi kék az ég.) — 223. Mein einziger Freund. (?) — 224. Auf dem Wasser. (Vizen.) — 225. Zwei Genossen. (Két testvér.) — 226. Im Dorfe. (Falun.) — 227. Aufgebener Plan. (Füstbe ment terv.) — 228. An meine Eltern. (Szüleimhez.) — 229. Ein Abend zu Hause. (Egy estém otthon.) — 230. Knittelverse. (?) — 231. Der Wahnsinnige. (Az őrült.) — 232. An meine Mutter. (Jövendölés.) — 233. An Tompa Mihály. (T. M.-hoz.) — 234. Vergessen. (Erdöben.) — 235. Blick. (Mint felhők a nyári égen.) — 236. Du bist, du des Niederlands... («A csárda romjai» néhány sorából összeállítva.) — 237. Auf der Heveser Haide. (A hevesi rónán.) — 238. Ich und die Sonne. (Én és a nap.) — 239. An die Sonne. (A naphoz.) — 240. Der Abend. (Est.) — 241. Die Ruine der Pusta. (A csárda romjai. Igen szabad, teljesen elferdített átdolgozás.) — 242. Trauer. (Minden virágnak.) — 243. Warum bin ich auf der Welt... (Mért vagyok én még a világon.) — 244. Am Kamin. (Borús, ködös, őszi idő.) — 245. Winters Ende. (Tél végén.) — 246. An Freund Vilmos. (K. Vilmos barátomhoz.) — 247. An Vilma. (P—y Vilma kisasszonyhoz.) — 248. An eine Haarlocke. (Egy hajfűrthöz.) — 249. An treulose Freunde. (A hűtlen barátokhoz.) — 250. Meine Braut. (Az én mátkám.) — 251. An Zsuzsika. (Zs.-hoz.) — 252. In der Nacht. (Éjjel.) — 253. Kampfeslust. (Sors, nyiss nekem tért.) — 254. Der Sklavenheimat Sohn. (Rabházának fia.) — 255. An manche Magyaren im Ausland. (A külföld magyarjaihoz.) — 256. Laute und Säbel. (Lant és kard.) — 257. An mein Volk. (Erdélyben.) — 258. An das Magyarenvolk. (A magyar nemzet.) — 259. Das Volk. (A nép.) — 260. Zwei Wanderer. (Két vándor.) — 261. Ungarruhm. (A hazáról. 11—12. szak.) — 262. An die Heimath. (Honfidal.) — 263. Ungarn! (Magyarország.) — 264. Männerlied. (Ha férfi vagy, légy férfi.) — 265. Was ist meine Brust?... (Mi vagy keblem.) — 266. Tausch. (?) — 267. Auf Vajda Péters Tod. (V. P. halálára.) — 268. Die Geschichte dreier Herzen. (Három szív története.) — 269. Das liebende Meer. (A szerelmes tenger.) — 270. Kampf. (Költő lenni vagy nem lenni.) — 271. Zieht ein Juhász auf dem Esel. (Megy a juhász szamáron.) — 272. Den Betyar liebte die Scheffnerin. (A csaplárné a betyárt szerette.) — 273. Hoch im blauen Himmelsmeere. (Fürdik a holdvilág az ég tengerében.) — VII. *Schwärmer*: 274. Die Liebe, die Freiheit. (Szabadság, szerelem.) — 275. Mein Tod. (Halálom.) — 276. Fragment. Wenn mein Frohsinn... (Egri hangok. 3. szak.) — 277. Leben

und Tod. (Élet, halál.) — 278. Frage und Antwort. (Hogy van, hogy azt a sok gazembert.) — 279. Während einer Augenkrankheit. (Szemfájásomkor.) — 280. An mein Weinglas. (Poharamhoz.) — 281. Zeit. (?) — 282. Schwarzes Brot. (Fekete kenyér.) — 283. Fresco-Ritornell. — 284. An das Glück. (A sorshoz.) — 285. Wolke und Stern. (Felhő és csillag.) — 286. Fragment. — 287. Der lustige Friedhof. (Melyik a legvigabb temető.) — 288. Spiegel der Jugend. (Hajmank egy fűrtjét levágom.) — 289. Die Mädchenherzen. (Molsolygatók rám.) — 290. Die Hand. (Mintha a nagy, nehéz.) — 291. Der Regenbogen. (Amott a távol kék ködében.) — 292. An einen Dichter. (A. B. emlékkönyvébe.) — 293. An C. N. (*sic!*) (E. R. kisasszony emlékkönyvébe.) — 294. An Róza. (K. J. kisasszony emlékkönyvébe.) — 295. Was gibt es wohl Schöneres. (Mi szebb, mint.) — 296. An Fräulein A... (S. Zs. kisasszony emlékkönyvébe.) — VIII. *Abschluss*: 297. Erster Abschied. — 298. Waren draus im Garten... (Kinn a kertben voltunk.) — 299. Wenn ich manchem Wort... (Ha szavaid megfontolom.) — 300. Wenn die Ketten fallen... (Mikor a lánc le hull.) — 301. Nebelvoller... (Kellemetlen őszi reggel.) — 302. Rings die Blumen... (Búsulnak a virágok.) — 303. So lichtblau... (Világoskék a csillagos éjszaka.) — 304. Traum' von blutigrothen Tagen. (Véres napokról álmodom.) — 305. Die Welt versteht mich nicht. (Nem ért engem a világ.) — 306. Bester Wunsch. (Egy gondolat bánt engemet.) — IX. *Anhang*. Ausgewählte Lieder mehrerer anderer ungarischen Dichter: 307. HORVÁTH Ádám: Lustig leb ich meine Welt. (Vigan élelem világom...) — 308. CSOKONAI Vitéz Mihály: Abends ward der Befehl gebracht. (Szegény Zsuzsi a táborozáskor.) — 309. Theurer Schatz. (Szerelemdal a csikóbőrös kulacshoz.) — 310. SZAKÁL László (helyesen: szentjóni SZABÓ László): Rothe Rosenstöcke. (A sírhalom.) — 311. VITKOVICS Mihály (helyesen: SZAKÁL Lajos): Es ist die Pappel hoch. (Horihorgas a jegénye.) — 312. VITKOVICS Mihály: Mir gab Gott keinen Palast. — 313. SZÁSZ József: Ich sah einen Burschen. — 314. DÖBRENTAI Gábor: Weintest, Mutter, einst. (Huszárdal.) — 315. KISFALUDY Károly: Ist auch arm mein Liebster. (Az én kincsem noha szegény.) — 316. Es steht an der Quell' ein Baum. (Az ér mellett áll egy fa.) — 317. Munter rauscht der Bach im Hain. (Vigan foly a csermelye.) — 318. Sieh, es schwindet schon die Sonnenhitze. (Fogy már a nap melege.) — 319. Hejh, du Nelke, schöne Nelke. (Hej violám, szép violám.) — 320. Ach, kein Wald ist leer... (?) — 321. Meiner Heimat schöne Marken... (Szülőföldem szép határa.) — 322. Hejh! du kleiner Zwitschervogel. (Hej, csicsergő kis madár.) — 323. Gelbes Blatt. (Sárga levél, sárga levél.) — 324. Hejh, ihr goldnen Sternelein. (Hej, ti fényes csillagok.) — 325. War ein ärmlicher Geselle. (Én is voltam szegény legény.) — 326. Längs dem grünen Tiszastrande. (A Tiszának kies partján.) — 327. Dort am Weg sitzt eine Maid. (?) — 328. Was oft mein Vater traurig hat erzählt. (Rákosi szántó a török alatt.) — 329. Könnt als Bach ich mich ergiessen. (Ha én tiszta patak volnék.) — 330. Nimm die Sichel, Schatz! (Vedd sarlódat, édes kincsem.) — 331. Weithin glänzt des Sees Welle. (Messze fénylik a Balaton.) — 332. So weit von Dir, mein süßes Schätzchen. (Messze tőled édes kincsem.) — 333. VITKOVICS

Mihály: Viele Gäns' auf Wiesengrün. (?) — 334. CZUCZOR Gergely: Überm Bache spielt der Wind. (?) — 335. Und es dämmert und es thaut. (Leány-álm.) — 336. Nelke, schöner Nelkenstengel. (Kék viola.) — 337. In den Weinberg bin ich gegangen. (?) — 338. Traurig ist Mariska. (?) — 339. Liljensstengel, Tulipa. (Kötődés.) — 340. Kleine Rose, schöne Rose. (?) — 341. Juhászbojtar steht am Bronnen. (Kútnál.) — 342. Krank ist wohl der schöne Ungarbursche. (A szerelem betege.) — 343. Deine Haare so wie Rabenschwingen. (Mi bajod kis barna leány.) — 344. Klein das Mädchen. (Kis leány gondja.) — 345. Welch ein lichter, schöner Abend. (Különbség.) — 346. Durch die Dorfeszeile... (A menyecske nyiló virág.) — 347. Voller Blumen steht dein Garten. (Mi kell inkább.) — 348. Samstag Abend ist's. (Elpártolt leány.) — 349. Vor der Thüre des Blumengartens. (Szerelem rabja.) — 350. VÖRÖSMARTY Mihály: Hier in unserm Dorfe... (?) — 351. Aufwärts steigt im Wein die Perle. (Fóti dal.) — 352. Vicza, Seele, geh' nicht diese Stege. (A kérő.) — 353. Diese Csárda ist ohn' Gleichen... (Pusztacsárda.) — 354. HERCZEGHY Viktor: Ein Dorf ist meine Heimath. (?) — 355. KRIZA Antal (helyesen János): Erzsí, thu' gen mich so stolz... — 356. GÁL József: Was raucht in der Ferne... (Mi füstölög ott a síkon, távolba.) — 357. Auf Hortobágyer Haide... (Hortobágyi pusztán fúj a szél.) — 358. TÓTH Lőrinc: Hejh, am Tiszastrand gelandet... (Tisza partján van egy hajó kikötve. [?]) — 359. ERDÉLYI János: An der Bergesseite treibt der Juhász. (Juhász a hegyoldalon.) — 360. Ich weiss dergleichen wohl genug. (Tudok én olyat eget.) — 361. Ein Ungarmädchen ist mein Liebchen. (Magyar leány az én rózsám.) — 362. Seh' zwei Sterne. (Távol látok két csillagot egymástól.) — 363. SZENTIVÁNYI József: Schmerz mein Herze... (Fáj a szívem, majd meghasad.) — 364. TOMPA Mihály: Sommer, Winter auf der Puszta. (Télen, nyáron pusztán az én lakásom.) — 365. Bald erblüht der Lenz. (?) — Verses fordítások. A 2., 34., 37., 41., 68., 71., 76., 83., 106., 108., 110., 132., 219., 226. és 254. sz. J. (sic!) DUX, a 263. sz. L. KOMPERT, a 306., 310., 330. és 332. GREGUSS, a 316., 322., 323. és 328. sz. G. STEINACKER, a 307. sz. pedig gr. MAILÁTH fordítása. A példányba Joseph WERNECK exlibrisze van belegasztva. — Jelzete: P. o. hung. 1253 n.

KERTBENY: Ausgewählte ungarische Volkslieder.

629. Ausgewählte ungarische Volkslieder. Überjzt und herausgegeben durch Kertbeny, Darmstadt. Druck und Verlag von Carl Wilhelm Leske. 1851.

8-r. XII, (4), 352 l., rézmetszetű címképpel, mely egy csikóst ábrázol Fritz SCHWARTZENBERG herceg rajza nyomán. Bettina ARNIM-nak ajánlva. — Tartalma: Előszó. — I. Abtheilung. *Dana (Liedchen)*: 1. Keine Mutter wohl gebar Dich. (Nem anyától lettél.) — 2. Würd' sich jede Rose wandeln. (?) — 3. Hej! Rose, Rose, Du bist hold. (Haj, rózsá, rózsá, piros vagy.) — 4. Rühm's nicht gern, dass schön sie. (Nem dicsérem, hogy szép.) — 5. So ist Deines Auges Strahlen. (Olyan a szemed járása.) — 6. Rose bist Du! (Rózsá vagy, rózsá vagy.) — 7. Deinen Namen sollt mit Gold man niederschreiben. —

8. Du, von Gotteshand ein Überrest. (Isteni kéz maradványa.) — 9. Wie klingt das Klarinet hierher. (Be szépen szól a muzsika. 2. szak.) — 10. Hei, Eszemadta! nuszbraune kleine Maid. (Eszemadta barna szűz. 1. versszak.) — 11. Schau' ich in's blaue Aug'. (?) — 12. Es freut sich die Nelke. (Őrül a viola reggeli harmatnak. Két első sor.) — 13. Von Rosenblättlein hat sie Wangen. (?) — 14. Es trägt dein Herz, o Taube. (?) — 15. Roth knospen nur die Kirsche kann. (A cseresznye veressel bimbózik.) — 16. Es brennet die Hütte. (Ég a kunyhó, ropog a nád.) — 17. Dort im blauen Plattensee. — 18. Ich lieb' alle Schönen. (Szeretöm járása. 3. szak.) — 19. Blutroth der Himmel glüht. (Arra alá vörös az ég.) — 20. Meiner Mutter Auferzog'ne bin ich. (Árokparton szól a harismadár. 2. szak.) — 21. Was ist höher als der Himmel hoch? (Búsultam én, búsulok is. 2. szak.) — 22. Die Liebe ist ein Strafklotz. (A szerelem egy kaloda.) — 23. Liebe ist in jedem Gras. (Szerelem van minden fűben, minden fában.) — 24. O Liebe, süsse Liebe. (Szerelem, szerelem, átkozott gyöttelelem.) — 25. O wie zürn' ich auf mein Auge. (Be haragszom a szememre.) — 26. Aufflamnten der Sonne Strahlen. (Kisütött a nap sugára.) — 27. Im Dudarer breiten Gräben drin. (Dudariak nem élhetnek. 3. szakasza.) — 28. In dem dichten Hain von Monostor. (Monostori sűrű berek, haja, haj! 1. és 2. szakja.) — 29. Neben an der Donau stehet unser Haus. (Duna mellett van a házunk. 1. szak.) — 30. Das ist gar kein Wald, in dem nicht Bäume sind. (Szól a világ, mit hajtok rá. 3. szak.) — 31. Schön ist's Füllen, kann es aufgesattelt geh'n. (Szép a csikó, ha szépen fölnyergelik.) — 32. Habe noch kein Weibchen. (?) — 33. Welcher noch kein Liebchen hat. (Jaj be szenyas a kendője. 2. szak.) — 34. Wer nicht hat ein Liebchen. (Kinek nincsen szeretője, babája. 1. szak.) — 35. Einer, der kein Ross besitzt. — 36. Reif wird schon der grüne Kohl. (Az eső is esik. 4. szak.) — 37. Bevor ich Dich noch hab' geliebet. (Ne hajts a mende-mondára. 2. szak.) — 38. Wie ist schmutzig Euer Sacktuch. (Jaj be szenyas a kendője. 1. szak.) — 39. Schön ist wohl der Wald. — 40. Wie die Sterne sind die Bursche. — 41. Alle Bursche dürfen. (Arra járjunk, arra. 2., 3. szak.) — 42. Dreifach ist gezackt das Erdbeerblatt. (Hármas levele vagy az epernek. 1. szak.) — 43. Der Strauch am niedern Hügel blüht. (Piros a konkoly virága. 2. szak. ERDÉLYI III: 114.) — 44. Meine Rose macht so kleine Schritte. (Az én rózsám aprókat lép.) — 45. Gott gebrachte kleine Braune. (Istenadta kis barnája.) — 46. Meines Liebchens Gangesart. (Szeretöm járása. 1. szak.) — 47. Ich habe sonsten weiter nichts, als Rose mein. (Nincs nekem egyebem a rózsámnál.) — 48. Es bellet der Hund jetzt, der meine. (Úgat a kutyám, a kicsi. 1., 2. szak.) — 49. Wenn die Tisza und die Donau Tinte wären. (S ej Tisza, Duna tinta vóna.) — 50. Darum, weil er etwas blatternarbig. (Azért, hogy egy kicsit ragyás.) — 51. Ich lieb das Mädchen nur allein. — 52. Kann die Lerche glücklicher wohl sein als ich? (Ha te tőled rózsám meg kellene válni. 3. szak.) — 53. Zu Dir ging ich lange Zeit schon. (?) — 54. Welcher echt liebt seine Rose. (Aki a rózsáját igazán szereti.) — 55. Jener, den mein Herze liebet. (Akit az én szivem szeret.) — 56. Was ich Dir versprochen habe. (?) — 57. Taube, fliege nicht von mir. (?) — 58. Schliefe schon drei der Nächte nimmer. (Három

- éjjel nem aludtam. 1. szak.) — 59. Ich muss nun scheiden, Dich vergessen. (?) — 60. Ich schwor es schon zum Himmel auf. (Felfogadtam az egekre.) — 61. Ich liebe Dich um Alles. (?) — 62. Meiner Csizma fehlet die Sohle. (?) — 63. Wohl um meines Püppchens Liebe. (Babám szerelméért mit nem cselekedném.) — 64. Tief ist an dem Donauufer schon. (Mély a Dunának a széle.) — 65. Eine Brück' aus Stein ich baue. (?) — 66. Lass zu Pesth ein Haus mir bauen. (?) — 67. Komme Püppchen, kaufen wir uns jetzt drei Pferde. (?) — 68. Hierher mit den Ochsenzügen. (?) — 69. Gab vier Ochsen für ein Ross. (Négy ökröt adtam egy lóért.) — 70. Gold und Silber, andre Schätze. (?) — 71. Es gibt keine solche goldne Burg. (Lány voltam én, vagyok is. 3. szak.) — 72. Wenn mir Gott ein schmuckes Liebchen würde geben. (Volt szeretőm kettő, három. 2. szak.) — 73. Juhász-Bursche, armer Juhász-Bursche. (PERŐFI: Alkú.) — 74. Meines Liebchens beide Augen. (Volt szeretőm kettő, három. 3. szak.) — 75. Dorten kommt ein Bursche her. (Amott jön egy legény. 1., 2. szak.) — 76. Von Oben bläst der Wind. (Felülről fúj a szél.) — 77. Komm' herein, komm' herein, prächtiges Vögelein. (Gyere be, gyere be, gyönyörű kis madár.) — 78. Öffne deine Thüre, Liebchen brav. (Vörös bársony süvegem. 3., 4. szak.) — 79. Es fällt der Regen, brodelnd fällt er doch. (Esik eső, bugyborékol.) — 80. Kleiner Baum hat kleine Blüten. (Tisza partján nem jó lefeküdni. 2. szak.) — 81. Mädchen von dem dort'gen Land. (Tiszaháti kis leány. 1., 2. szak.) — 82. Aufgenäht sind stets davon die Ecken. (Valamennyi juhászbunda.) — 83. Nimmer rauscht die Jászkisérer Mühle. (?) — 84. Wasser fließt, Wasser fließt. (Víz alá, víz alá.) — 85. Schönes Mädchen werde nicht gleich roth. (?) — 86. Ich band heute viele Garben. (CSAPÓ. I: 51. sz. 4. szak.?) — 87. Regen fällt jetzt auf den Wagen. (Esik eső karikára.) — 88. Hab' gegeben, gebe noch. (Adtam is, adok is. I. szak.) — 89. Wenn das kleine Mädchen Wasser trägt vorüber. (Mikor viszi a kis lány a vizet.) — 90. Du rothe Sammetmütze. (Vörös bársony süvegem. 1., 2. szak.) — 91. Gott gebrachtes kleines Süschen. (Beteg a szeretőm szegény. 2. szak.) — 92. Schwirrt und klirrt vorbei ein Sporn. (Sikolt, rikolt a sarkantyú. 1. szak.) — 93. Nur darum liebe ich's, am Dorfesend' zu wohnen. (Csak azért szeretek falu végén lakni.) — 94. Nicht ist es Lenz, nicht Sommerszeit. (Retteg pej paripám. 2., 3. szak.) — 95. Rother Kukoriczastengel schön. (Piros kukoricaszár. 1. szak.) — 96. Kein Bursche bist Du, keiner. (Nem vagy legény, nem vagy.) — 97. Deine Lippen sind, o Rose, honiglich. (Ajkid rózsám mézesek.) — 98. Gib mir einen Kuss, ich geb Dir einen andern. (?) — 99. Auf den Fuszsteg fällt der Regen. (Esik eső gyalogútra. 1. szak.) — 100. Abend ist es schon im ganzen Dorfe. (Estve van már a faluba.) — 101. Rose, Rose von mir gehst Du jetzt behende. (Rózsa, rózsá elmész tőlem, haja haj.) — 102. Streif dein volles Haar zurück. (A gyallai faluvégén. 3. szak.) — 103. Ein Mädchen war ich, bin es noch. (Lány voltam én, vagyok is. 1. szak.) — 104. Küsse, süsse Rose, mich doch hier. (Csókolj engem, kedves rózsám.) — 105. Haja, haja! Morgenroth will schon erstehen. (Haja, haja! hajnal akar lenni.) — 106. Morgenroth bricht schon heran. (?) — 107. Jener helle Stern dort. (A fényes csillag is.) — 108. Dies mein Auge, dieses eine. (Ez a szemem, ez az egyik.) —

109. In der Sümeg, bei den Herden. (A sümegi városvégen. 1., 2. szak.) — 110. Gelbes Füllen, dran ein Glöcklein. (Sárga csikó, csengő rajta.) — 111. Euer Haus ist morsch, bricht bald zusammen. (Rongyos a kend háza vége. 1. szak.) — 112. Bloss für Gold und Silber und für Kleiderprange. (Aranyezüstért, cifra ruháért.) — 113. Ich möcht' eine Pfauin werden. (Szeretnék én páva lenni.) — 114. Diese kleine Maid will Hochzeit feiern. (Az a kis lány férjhez akar menni. 1. szak.) — 115. Ist der Bursche auch noch gar zu klein. (Ha kicsiny is a legény.) — 116. Rother Apfel, bleib im Röthen immer. (Piros alma, pirosodjál.) — 117. Dieses brave Mädchen liess sich wahrlich gerne heuern. (Az a kis lány férjhez akar menni.) — 118. Es rasselt der Wagen, es knallet der Jancsi. (Dörög a kocsi...) — 119. O recht gut hab' ich's bedacht. (De jóra gondoltam.) — 120. Als ich unverheirath't noch gewesen. (Mikor én nőtelen voltam.) — 121. Selten ist das Korn ganz rein. (Ritka búza, ritka rozs.) — 122. So lang lebt's Mädchen in der Welt noch froh. (Addig éli a leány világát.) — 123. Es lodert die Hütte, es zittert das Rohr. (Ég a kunyhó, ropog a nád.) — 124. Angezündet hat sich's Rohr am Zaune. (Már minálunk így köszönnek. 4. szak. ERDÉLYI III: 118. sz.) — 125. An dem Himmel sind drei Sterne. (Három csillag van az égen. 1. szak.) — 126. Sie verlangen meinen Szür für eine Bunda. (Kérik a szűrömet bundáért.) — 127. Fernerhin halt' ich zwei Liebchen mir. (Már ezután két szeretőt tartok. 1. szak.) — 128. Brauch nicht viel Liebhaberei. (Nem kell nekem sok szerető.) — 129. Drei Wege sind vor mir. (Három út elöttem.) — 130. Zwei Grasplätz' sind im Garten. (?) — 131. Frei steht es dem Vogel. (Szabad a madárnak három ágra szállni.) — 132. Böse Bremsen stachen arg mich. (Megcsipett a bögő. 1., 2. szak.) — 133. Reich war ich wohl einstens schon. (Voltam én már gazdag is.) — 134. Hatte Liebchen früher zwei und drei. (Volt szeretőm kettő, három. 1. szak.) — 135. Möge Gott solch' Herz doch schlagen. (Verd meg uram azt a szivet.) — 136. Ich hab' solch ein Auge schon verflucht. (?) — 137. Es riss der Strohbund, will nichts taugen. (Elszakadt a búza töve.) — 138. Oh geh' nicht Rose auf die Wiese. (A gyallai faluvégen. 2. szak.) — 139. Blase nieder, Wind, des grünen Waldes Thau. (Ritka a katona, kinek párja nincsen. 3. szak.) — 140. Wohl drei Jahre länger. (Már megmondtam, rózsám. 4. szak.) — 141. Ich sterbe um Csurgo. (Meghalok Csurgóért.) — 142. Ich wurde, mein Liebster, krank um Dich. (Fekete szárú cseresznye. 2. szak.) — 143. O sieh' doch, Engelein, wie ich verwelke. (Nézd, angyalkám, mint hervadok.) — 144. Unrein wohl der Tisza Wasser Sommers fließt. (Zavaros a Tisza vize nyárba. 1., 2. szak.) — 145. Meines Liebchens Schönheit. (Szeretőm szépsége most jutott eszembe.) — 146. Viel Aehren band ich kreuzweiss heut'. (?) — 147. Ich ging über'n Friedhof hin. (Végig mentem a temetőn.) — 148. Oftmals komm' dir in's Gedächtniss dies Vergissmeinnicht. (Juttassa eszedbe ez a kis nefelejts.) — 149. Schreibe Dir doch meinen Namen. (Fölmegyek a hegyre. 4. szak.) — 150. Hieher blaut von fern die Mátra. (Azt ne gondold, hogy így élek. 6. szak.) — 151. Bloss nur einen liebt' ich, doch geheim nothwendig. (Én csak egyet szeretek, de titkosan.) — 152. Gut steht die Blume auf meiner Mütze. (Zöldlevelű gyöngy-

virágszál. 1. szak.) — 153. Ich zieh' jetzt fernhin in ein fremdes Land. (Elmegyek, elmegyek, messze földre megyek.) — 154. Hab' nicht Frohsinn, denn der Storch trug ihn hinweg. (Nincsen kedvem, elvitte a gólya. 1. szak.) — 155. Fortgetragen hat den Steg das Wasser. (Elvitte a víz a pallót.) — 156. Unrein ist die Donau. (Zavaros a Duna, nincs tisztogatója.) — 157. Es spricht die Welt — was horche ich darauf. (Szól a világ, mit hajtok rá. 1. szak. ERDÉLYI III: 17. sz.) — 158. Mich nennt man die Liebefängerin. (Engem hívnak szerelmesnek.) — 159. Ich habe so viel arge Neider. (Annyi nékem az irigyem.¹) — 160. Es schreckt zurück mein Falbe. (Retteg pej paripám. 1. szak.) — 161. Seitwärts Leiden, seitwärts Kummer. (Félre bánat, félre bú.) — 162. Möge Gott doch jenen Priester schlagen. (Verd meg uram, azt a szivet, haja haj! 2. szak.) — 163. Wie ein grüner Ast von seinen Blättern. (Azt ne gondold, hogy így élek. 4. szak.) — 164. Ich schlage doch noch irgendwen. (Megverek valakit.) — 165. Ich begehe nimmer. (Sohasem cselekszem.) — 166. Ich bin jetzt noch, was ich immer war. (Én vagyok az, aki voltam.) — 167. Traum, o Traum, mein süßer Traum du. (Álom, álom, édes álom.²) — 168. So bin ich nun eingezwänget. (Úgy meg vagyok határozva.) — 169. Ich säte Majoran. (Elvetettem majoránát.) — 170. Ging nunmehr mein Liebstes fort. (Zöld erdő szállásom. 4. és 5. szak.) — 171. Wohnung ist mir jeder Strauch der Flur. (Minden bokor a szállásom. 1., 2. szak.) — 172. Jedes Dorf ist süsse Heimath mir. (Minden falu édes hazám.) — 173. Debrecziner Mauthgebäude. (Debreceni cédulaház.) — 174. Schlage, Herrgott! jenen Menschen. (Verd meg uram azt az embert. 1. szak.) — 175. Es schmerzt mein Herz, mein Auge weinet. (Fáj a szivem, sír a szemem.) — 176. Zeitig muss das Korn wohl werden. (Meg kell a búzának érni.) — 177. Sternig ist der Himmel, sternig. (Csillagos az ég, csillagos.) — 178. Selbst der kleine Vogel trifft sein Paar. (?) — 179. Ohne Kummer sterbe ich. (Ha meghalok se bánom. 1. szak.) — 180. Feines Linnenhemd, so hochgebuscht. (Zöldlevelű gyöngyvirágszál. 2. szak.) — 181. Waise bin ich, bin verwaiset. (?) — 182. In Trauer nur beginnt mein Morgen. (Gyászban derült én reggelem. 1., 2. szak.) — 183. Ich hab' mir den Apfelbaum gesetzt. (Őszi harmat, hideg eső. 2. szak.) — 184. Sag mir, Liebster, liebest Du mich ohne Scherz? (Zavaros a Tisza vize nyárba. 4. szak.) — 185. Aus der Tisza nach der Donau. (A Tiszából a Dunába. ERDÉLYI II: 58. szám.) — 186. Hatt' 'nen schönen Liebst' doch falsch er war. (Volt szeretőm, szép, de hamis. 1. és 3. szak.) — 187. Weisst es, Rose, kannst es wissen auch. (Tudod rózsám, tudhatod is. 1. szak.) — 188. Was kann ich dafür denn machen jetzt. (?) — 189. Falsch ist dein Auge. (Hamis a szemed.) — 190. Würd' wahrhaftig ich es wissen nur. (Ha én aztat tudva tudnám.) — 191. Dann werd' ich Dich nehmen, Taube. (Akkor veszlek el, galambom. 1., 2. szak.) — 192. Siehst Du wohl, mein süßes Püppchen. (Ne szeress, ne szeress. 2. szak. ERDÉLYI II: 21. szám.) — 193. Dann, o Rose, werd' ich wieder kommen heim zu

¹ ERDÉLYI II: 282. sz.

² ERDÉLYI I: 151. sz.

Dir. (Egerben a fűszál mind bánatban hajlik. 2. szak.) — 194. Gewaschen die Bank ist, so setz dich meinertwegen. (Gyere be rózsám, gyere be. 2. szak.) — 195. Du kannst hergehen jetzt vor mir. (?) — 196. Nieder flammet heiss der Sonnenschein. (Felsütött a nap sugára. ERDÉLYI III: 86. sz.) — 197. Gebe Gott dir bessere Liebschaft. (Te voltál szeretőm, nem más. 4. szak.) — 198. Ich liebte Dich, Rose, genügend. (Szerettelek rózsám, eleget. 1. szak.) — 199. Nur zum Kummer bin ich lebend. (?) — 200. Ein Rosenbaum war's süsse Mütterlein. (Édesanyám rózsafája. 1. szak. ERDÉLYI III: 110. sz.) — 201. Wenn Du mich nich liebest. (?) — 202. Lächle, Himmel, doch nicht nieder. (?) — 203. Wenn ich sterbe, mögen sie mich nicht begraben. (Ha meghalok, el ne temesetek.) — 204. Ich trug es auf dem süssen Mütterlein. (?) — 205. Am Baume wächst der rothe Apfel. (Azt gondolám, eső esik. 4. szak. CSAPÓ I: 66. sz.) — 206. Dorten drin in Csenger läuten sie. (Harangoznak Csengerbe. 1. szak.) — 207. Glaube jetzt, es regne auf die Flur. (Azt gondolom. eső esik.) — 208. Wohl neun der Wochen, seit ich fische schon dahier, (Kilenc hete, mióta itt halászok.) — 209. Andorka Schätzchen, Andorka Seelchen. (Andorka kincsem.) — 210. Gestorben der Juhász. (Meghalt a juhász.) — 211. Leichter kann's Kameel. (?) — 212. Die Körös hat herausgeschwemmt. (Kicsapott a Körös az alföldre.) — 213. Des Abends, wenn die Sonne sinkt. (Este virágzik a repce. 4. szak.) — 214. Von Blättern und von Zweigen ist der Kirschbaum leer. (Cseresznyefa levelestül, ágastul.) — 215. Der Wald ist niemals arm an grünen Zweigen. (Erdő nincsen zöld ág nélkül. 1. szak.) — 216. Wald, o Wald, wie bist Du breit! (Erdő, erdő, de magas vagy. 1. szak.) — 217. Wenn Du von mir gehst. (?) — 218. Als Du von mir zogst. (Ne szeress, ne szeress. 4., 5. szak. ERDÉLYI II: 22. szám.) — 219. Wenn Du nun schon gehst, mein Püppchen. (Már ha elmégysz, édes rózsám, kívánom.) — 220. Gehst Du, sage, welche Wege. (Szomorú az idő. 2., 3. szak.) — 221. Sei des Herren Seele. (Az úr lelke legyen.) — 222. Vor meinem Thor die Post hinfährt. (Kapum elött jár a posta.) — 223. Wie singt gar so herrlich. (?) — 224. Es fällt jetzt der Regen. (?) — 225. Geh' nicht, Rose, in die Stoppeln doch. (Ne menj rózsám a tarlóra.) — 226. Mög' sich keiner früher brüsten. (Anyám, anyám, édes anyám. 3. szak. ERDÉLYI II: 206. sz.) — 227. Ich sagte Dir es immer, Turteltaube. (Lám megmondtam, bús gilice.) — 228. Eisen sind die Hufmond. (Vas a patkóm, réz a szege.) — 229. Jeder hat ein Liebchen. (Mindennek van szeretője, csak énnekem nincsen.) — 230. Über der Donau, gar nicht fern. (Túl a Dunán, nem messze.) — 231. Wir gebrauchen wahrlich euer Mädchen nicht. (Nem kell nekünk a kend lánya. ERDÉLYI II: 450. sz.) — 232. Nieder glüht die Sonne auf den Strauch. (Felsütött a nap a cserjén.) — 233. An der Rába, was geschah dort? (Rába mellett mi történt.) — 234. Leicht ist's, kleine Fische sich zu fangen. (Könnyű apró halat fogni. 1. szak.) — 235. Glaub' dann dem Burschen nur nicht treuglich. (Piros a konkoly virága. 3. szak.) — 236. Ich wusst' es und ich weiss es auch. (Tudtam én azt, tudom is.) — 237. In der Donau fliesset Wasser viel. (?) — 238. Der Teufel, er holt Euch die Seele noch. (?) — 239. Leg' an eine Mädchenbrust wohl lieber mich. (Inkább fekszem a lány

mellé.) — 240. Seht, mein Herze, es ist immer angeloffen. (Az én szívem tárva-nyitva.) — 241. Drei Stücke Zwanz'ger, sichst Du sie. (Három huszas, látod-e.) — 242. Ich bin ja der lose Bube. (Én vagyok ám az a kölök. 1. szak.) — 243. Trinke Wein an jedem Sonntag. (Vasárnap bort iszom.) — 244. Meiner Mutter Sünd' ist's, keiner andern. (Édesanyám vétke, nem a másé. 1. szak.) — 245. Klein bin ich noch jetzo. (Kicsin vagyok én. ERDÉLYI III: 343. sz.) — 246. Ich weiss nicht, wem wohl die Welt. (Én nem tudom, a világ.) — 247. Auf der Pusztamitte von Vasad. (A vasadi pusztaszélen.) — 248. Dem Hunde schmerzt gar sehr das Bein. (Fáj a kutyának a lába.) — 249. Den Verstand hat einst mein Bruder. (Az én bátyám eszt.) — 250. Hei, die Szender kleinen Mädchen. (Hej, a szendi kis leányok.) — 251. Leg' ab, Rose, deinen Szür. (Tedd le rózsám a szűrödet.) — 252. Komm' herein doch, Rose, komm' herein. (Gyere be rózsám, gyere be. 1. szak.) — 253. Anfangs hat gleich Gott, der Herr, den Wein erschaffen. (Kezdetben az Űristen a bort teremtet.) — 254. Wasser trinkt der Ochs, das Pferd. (Bort iszom én, nem vizet. 5. szak.) — 255. Wasser schadet Stiefeln sehr. (Bort iszom én, nem vizet. 2. szak.) — 256. Wasser wär' wohl sonsten gut. (A víz másképp jó lenne. 1., 2. szak.) — 257. Rother Wein du, rother Wein du. (Jobb a bor, jobb a bor.) — 258. Besser als Wasser ist das Bier. (Kis csupor, nagy csupor. 2. szak. ERDÉLYI I: 210. sz.) — 259. Frau Wirthin gebt doch schnell mir Wein. (Hozz bort, korcsmárosné. 1. szak. ERDÉLYI I: 256. sz.) — 260. Bringe Wein her, Wirthin. (Hozz bort, korcsmárosné.) — 261. Schmuckes Glas voll rothen Wein. (Cifra pohár, veres bor.) — 262. Ich fass' zusammen die Gedanken. (?) — 263. Gebe Gott, was gut mag sein. (Adjon Isten minden jót. ERDÉLYI I: 232. sz.) — 264. Wenn ich in den Keller oft bei guter Laun' hinuntersteige. (Még három hónapos koromban feltettem. 2. szak.) — 265. Nicht trink' ich Wein — hej! — blos nur Rebensaft. (Nem iszom bort, csak a szőlő levét.) — 266. Am Gyalláer Dorfesende. (A gyallai faluvégen. 1. szak.) — 267. Heimath, Heimath, süsse Heimath. (Hazám, hazám, édes hazám. 1. szak. ERDÉLYI II: 272. sz.) — 268. Heimath, Heimath, süsse Heimath. (Hazám, hazám, édes hazám. ERDÉLYI III: 64. sz.) — 269. O gesegnet Kanaan, Balaton und deine Flur. (Oh te áldott Kanaán! Balaton melléke.) — 270. O irdisch Kanaan. (Oh, földi Kanaán.) — 271. Magyar! lieb' ein Magyarmädchen nur. (Elmehetsz, drága madár. 6. szak.) — 272. Haben muss der Magyar einen Bart. (Bajusz kell a magyarnak. 1. szak.) — 273. Vater, Mutter, Schwester. Kind und Schwager mein. (?) — 274. Wenn einer lustig lebt. (Ha valaki vigan él.) — 275. Hab' nicht Schätze voll Gewicht. (Nincsen nekem sok kincsem.) — 276. Schwing' mich in den Sattel meines gelben Pferd's. (Pej paripám patkószege de fényes. 3. szak.) — 277. Wenn ich auf mein Pferd aufsteige früh. (Ha felülök a lovamra.) — 278. Falbe ist mein Ross, an hundert Thaler werth im Kauf. (Az én lovam száz talléros fakó.) — 279. Hab' ein schmuckes und zierlich Ross. (Van paripám, takaros.) — 280. Der Csikos treibt die Sache gross. (A csikósnak jól van dolga.) — 281. Dort treibt eine schwarze Wolke regenflüssig. (Amott kerekedik egy fekete felhő.) — 282. Fort ging Bandi, Pferde stehlen. (Element Bandi lovat lopni.) — 283. In der leidbringenden

Csárda dort. (A búszerzői csárdában.) — 284. Ob ich stehle oder nicht. (Szegény legény vagyok én. 2. szak.) — 285. So brennt nur's Feuer, wenn es lodert. (Úgy ég a tűz, ha lobog.) — 286. Wenn mich der Oberrichter gar zu arg beschwert. (Tizenhat esztendő voltam. 2. szak.) — 287. Meine süsse Mutter ist ein Rosenbaum. (Édesanyám rózsafája. 1. szak. ERDÉLYI I: 355. sz.) — 288. Wohl zu weinen jede süsse Mutter hat. (Sírhat az az édesanya.) — 389. Kein Husar ist's, der zu Fusse läuft. (Édesanyám rózsafája. 3. szak. ERDÉLYI I: 355. sz.) — 290. Als Soldat ich mir mein Leben schaffe. (Édesanyám rózsafája. 2. szak. ERDÉLYI I: 355. sz.) — 291. Werber tanzen, singen, rathen. (?) — 292. Werber dort am Dorfesende. (Falu végén verbuváltak. 1., 3. szak.) — 293. Staubt die Strasse wohl in Füred dort. (Söprik a füredi utcát. 1., 2. szak.) — 294. War ein Csikos, war ein Kanász. (Voltam csikós, voltam gulyás.) — 295. Gelbes Ross, gelbes Ross, goldner Huf daran so schwer. (Sárga ló, sárga ló, arany patkó rajta.) — 296. Rose, sage, wem willst Du dies Hemd hier nähén? (Kinek varrod rózsám azt az inget?) — 297. Mathias wurde nun erwählet. (Mátyást mostan választotta.) — 298. Weihnacht ist es heut. (Karácson van ma.) — 299. O schnelle, eilen wir, schnell eilen wir. (Siessünk, siessünk.) — 300. Wenn ich sterbe, müsst mich nicht hinaus gleich tragen. (Ha meghalok, el ne temessenek.) — II. Abteilung. *Dalok. (Lieder):* 301. Wie ein Stern am Himmelblau. (?) — 302. Dich nur, Dich nur liebe ich. (?) — 303. Der Winter ist nah schon, die Schwalbe zieht fort. (Közel a tél, mén a fecske.) — 304. Wä'r' ich eine Rose. (Ha én rózsá volnék.) — 305. Kleine Rose, schöne Rose. (Te kis rózsám, szép kis rózsám.) — 306. Quelle rothe Rose, quell' allmählich auf. (Fakadj piros rózsá, fakadj csendesesen.) — 307. Diese kleine Strasse. (Ez a csepi utca.) — 308. Ich liebe Sie gar mächtig, in der That. (Szeretem én magát nagyon. ERDÉLYI II: 392. sz.) — 309. Ich liebe Dich, Taube mein. (Szeretlek galambom. U. o. II: 74. sz.) — 310. Waise ist der Vogel. (Árva az a madár.) — 311. Ich liebe Dich, ich lieb' Dich noch. (Szeretlek, szeretlek is, amíg élek.) — 312. O Mariska, o Mariska. (Mariskám, Mariskám eszem a szemedet.) — 313. Theures Perlgeschöpf Du, Veilchen. (Drága gyöngy teremtés.) — 314. Am Eisen glitscht mein Schimmel. (Csúszik szürke lovam.) — 315. Das ist's ächte Székelymädchen nur. (Az az igaz székelyleány.) — 316. Rother Apfel, kugelrund. (Piros alma gömbölyű.) — 317. Sünde thut der nicht, der Mädchen liebt. (Nem bűn a leányt szeretni.) — 318. An dem Graben bei den Reben dort. (Árka mellett a szőlőnek.) — 319. Zürne holde Rose nicht sogleich in Scham. (Ne haragudj rózsám azért.) — 320. Ich komm' von Arad jetzt. (Most jövök Aradrul.) — 321. Bei dem Laczi raucht der Schornstein. (Kis Lacinál füstös kémény.) — 322. Viel staub treibt die Berényer Gasse. (Porzik a berényi utca.) — 323. Unterm Garten fließt die Berettyó gut eingezäunt. (Kertem alatt a Berettyó folydogál.) — 324. Hej, wie brennt doch auf dem Thurm der Sonnenschein. (Hej, a toronyra sütött a nap.) — 325. Die Turteltaube gurr am Pappelast. (Gerlice turbékol a jegenyén.) — 326. An dem Zederbaume. (Megkötöm lovamat.) — 327. In Bihar, in Borsod. (Biharban, Borsodban.) — 328. Träumen, Träumen, süsSES Träumen! (Álom, álom, édes álom. ERDÉLYI I: 150. l.) — 329. In der Bogáder

Strasse Wasser fließt. (A bogádi utcán foly a víz.) — 330. Ich neig' mein Haupt hernieder. (Lehajtom fejemet.) — 331. Breit ist meines Hutes Krämpe, hüllet mich. (Széles a kalapom karimája.) — 332. Das Sternlein, das Sternlein am Himmel geht. (?) — 333. Die Tisza, die Donau schäumt so sehr. (A Tisza, a Duna zavarodik.) — 334. Dort die Donau schäumend zieht. (Foly a Duna zavarosan.) — 335. Des Nachts in meinem Traum. (Az éjjel álmomban.) — 336. Hej, wie herrlich leuchtet doch. (Hej, be szépen világít.) — 337. Dämmernd graut der Morgen. (Feljött már a hajnal.) — 338. Über'm Berg, im Slovakenreich. (Túl a hegyen, Tótországban.) — 339. Kuckuk, Kuckuk, Kuckuk mein. (Kuku, kuku, kukucsám.) — 340. Als ich noch ein kleiner Bube war. (Mikor én kis gyermek voltam.) — 341. Kukoricz, er schiesst auf. (Kukorica szára.) — 342. Hej, dort hinab zu stürzt das Wasser sich feldein. (Arra alá foly a víz szaporán.) — 343. Jaj, welch' armer Bursche bin ich. (Jaj be szegény legény vagyok.) — 344. Vor dem Thore hält der Wagen still. (Kapu előtt a szekér.) — 345. Als die Heveser Melone gibt es Süßres nicht. (Nincs édesebb a hevesi dinnyénél.) — 346. Ganz farbelos, ganz farbelos. (Sztintelen, szintelen.) — 347. Der nicht zum Eh'stand greift voll Lust. (Ki nem kap a házasságon.) — 348. Ja, darum liebe ich's, am Dorfend' zu wohnen. (Azért szeretem én falu végén lakni.) — 349. Es steht zu Debreczin ein Apfelbaum. (Kecskeméten egy almafa.) — 350. Im kühlen grünen Wald, in grüner Wiesen. (Zöld erdőben, sík mezőben.) — 351. Auf dem Gartenbaum eine Elster sitzt. (Kerti fán csörög a szarka.) — 352. Blau ist meine Binde, kennt nicht Trauer. (Kék én elöttem a kötő.) — 353. Grün die Schlehe, wird schon blauer treiben. (Zöld a kökény, majd megkékül. ERDÉLYI II: 274. sz.) — 354. Weiss vom Schnee sind Gyöngyös' Bergesgipfel rings umher. (Hóval fehér a gyöngyösi hegytető.) — 355. Du Kamille und du grüner Majoran. (Tripla szegfű, tripla majorána.) — 356. Ganz dürr ist der Strauch dort am Gipfel. (Szárad a bokor a tetőn.) — 357. Nicht lieb' mich, nicht lieb' mich. (Ne szeress, ne szeress. ERDÉLYI II: 21. sz.) — 358. Diese meine schwarze Binde. (Fekete pántlikám fujdogálja.) — 359. Ringsum rufen schon die Hahnen. (Kukorikol a kakas.) — 360. Ich bewundere ein solches Herz fürwahr. (Csodálom az olyan szívet.) — 361. Wohl anders ist die Schwalbe, als der Spatz. (Más a veréb, más a fecske.) — 362. Langsam fließt die Tisza, schaumumringt. (Lassan foly a Tisza.) — 363. War in IHreg (*sic!*) eine schöne Maid. (Szép leány volt Iregben.) — 364. Ein schönes Liebchen hatte ich in früh'rer Zeit. (Nekem is volt szép szeretőm néha napján.) — 365. Herbstlich pflegt die Schwalbe fortzuziehen. (Ősszel szokott a fecske elmenni.) — 366. Ich würd' einen Schönen lieben. (Szeretnék egy szép tisztá szívből.) — 367. Die Kállaer Strasse ist gemalen. (A kállai utca ki van festve.) — 368. Glaubst du etwa, liebe Rose. (Azt gondolod, édes rózsám.) — 369. Ich wünsch' Dir nicht Gottes Fluchgericht. (Isten átkát nem kívánom.) — 370. Ich liebte Dich ein Jahr mit treuem Hang. (Szerettelek esztendeig.) — 371. Die Nyáráder Strass' kann wasenüberzogen sein. (A nyárádi utca benőhet pázsittal.) — 372. Wart' Ver-ruchter, wart' Verruchter. (Várj gonosz, várj gonosz.) — 273. Ich fluch' Dir nicht, bin's nicht gewohnt. (Nem átkozlak, nem szokásom.) — 374. Leb' nach

Lust, mich schirt es nimmermehr. (Ami engem vidámított. 5–7. szak.) — 375. Gewiss erleb' ich noch die Zeiten hier. (Megérem még azt az időt.) — 376. Gelbe Schnur und seidner Zaum am Ross. (Sárga zsinór, selyem sujtás.) — 377. Wahrlich, wahrlich, wahrlich war. (Haja! haja! haja! haja!) — 378. Ich liebte Dich, nicht läugne ich's. (Szerettelek, nem tagadom.) — 379. Eine Strasse gehe bis zu Ende ich. (Egyik utcán végig megyek én.) — 380. Jene Rose welket. (Hervad az a rózsá.) — 381. Waise bin ich, Waise. (Árva vagyok, árva. ERDÉLYI I:132. sz.) — 382. Mich durchbohrt das Leid, geringer kaum. (?) — 383. Als wie Honig Süß'sres es nichts giebt. (Nincs édesebb, mint a méz.) — 384. Meine Worte nehmen. (Búcsúznak szavaim.) — 385. Jaj, ich leb' mein Leben einsam in der weiten Welt. (?) — 386. Ich hab' jetzt gehöret. (Azt hallottam, rózsám.) — 387. Wenn Du fort von Petri ziehest. (Ha Petriből elmégysz.) — 388. Weine Mutter, weine. (Sirass anyám, sirass.) — 389. Will nun anderswohin ziehen. (Elmenek én másfelé.) — 390. Führe, Kutscher, mir heraus mein Pferd. (Hozd ki kocsisom a paripámat.) — 391. Würde diese Stadt verlassen. (Itt hagynám én ezt a várost.) — 392. Glas ist mein Fenster, es ist Eisen nicht. (Úveg az ablakom, nem réz.) — 393. Alles Gras in Eger biegt vor Kummer sich. (Egerben a fűszál mind bánatnak hajlik.) — 394. Wenn Du fortgehst, geh' auch ich. (Ha te elmegy, én is el.) — 395. Weder fällt Regen auf die Wiese nieder. (Sem eső nem esik.) — 396. Hab' nicht Vater, Mutter mehr auf Erden. (Nincsen apám, nincsen anyám.) — 397. Nie war krank ich, nur entfernt. (Nem voltam én addig beteg.) — 398. Zu was wohl dient der grosse Hut. (Minek az a pörge kalap.) — 399. Jener schwache Jüngling weint sich aus die Augen. (Gyenge iffucska kin törli szemét.) — 400. Mutter, Mutter, Mutter lieb. (?) — 401. Hatte Liebchen zwei. (Volt nekem szeretőm.) — 402. Wohl verwaist ist's Mädchen. (Árva az a leány.) — 403. Ich sterbe, sterbe gern. (Meghalok, meghalok.) — 404. Flog hinauf die Pfauin. (Felszállott a páva.) — 405. Krank ist meine Rose. (Beteg az én rózsám.) — 406. Spinne, Rose, magst mir. (Fonjál rózsám, fonjál.) — 407. Jaj, welch schöner Abend ist es. (?) — 408. Sommerblume in der Wintersonne. (Nyári virág, téli idő.) — 409. Meinen Hut werf' auf das Aug' ich mir so wüst. (Kalapom szememre vágom.) — 410. Wenn sogar ich sterbe, schert's mich nichts. (Ha meghalok, se bánom; a 8. és 10. szak hijján.) — 411. Wenn des Himmels schönes Morgenroth früh kaum entstand. (Ha kel az éj szép hajnala.) — 412. Ein schöner Vogel ist die Schwalbe, schön sie schwalbet. (Szép madár a fecske, szépen föcsög.) — 413. Ich lache aus in mir. (Magamba nevetem.) — 414. Nicht reut's mich, dass als Bauer ich geboren bin. (Nem bánom, hogy paraszttá születtem.) — 415. Ich hab' verdingt hinein nach Tarnócz jetzt als. (Beszegődtem Tarnócára juhásznak.) — 416. Den schmucken Szür hab' ich gekauft in Veszprim mir. (Cifra szűröm Veszperémbe vettem.) — 417. Auf des Niederlandes flacher Wiesenflur. (Az alföldnek síkmezéjén.) — 418. So ein Háromszéker Czedele wie's Brauch. (Háromszéki czedele.) — 419. Es weint mein eines Aug', das andre träufelt nur. (Sír az egyik szemem, a másik könnyezik.) — 420. Csikos ich hier auf der Puszta bin. (Csikós vagyok a pusztában.) — 421. Wenn Du ein Ross nur hast. (Ha

csak egy lovad van.) — 422. Auf's Ross, du Csikós, auf's Ross! (Lóra csikós, lóra.) — 423. Wenn den Szür am Rücken. (Mikor szürét nyakába.) — 424. Als ich kleiner noch gewesen. (Mikor én még kicsin voltam.) — 425. Bin im Niederland ein Csikós. (Az alföldön csikós vagyok.) — 426. Ganz Árva, Csanád, Heves und Borsod. (Árva, Csanád, Borsod, Heves.) — 427. Meine Mutter bracht' zur Welt mich. (Édesanyám szült engem a világra.) — 428. In der Kecskeméter Csárda. (Kecskeméti csárdában.) — 429. Stahl ein Ross der Fehér László. (F. L. lovat lopott.) — 430. Sie erschlugen einen Burschen. (Megöltek egy legényt.) — 431. Von den Blumen windet man die Kränze. (Virágokbul lesz a koszorú.) — 432. Einmal, Samstag Abends. (Egyszer szombat estve.) — 433. Es fällt der Regen, niedertropft es immerfort. (Esik eső, szép csendesen csepereg.) — 434. Hab' nicht Heu, nicht Haber, trotz der Plagen. (Nincsen széna, nincsen abrak.) — 435. O, du schöne Lenzeszeit, du. (Oh gyönyörű tavaszidő.) — 436. Weit berühmter Held ist Sobri. (Híres vitéz az a Sobri.) — 437. Sobri. (Sobri Józsi nótája. I—II.) — 438. Hej, huj! Sobri, Freundchen. (Hej, huj! Sobri pajtás.) — 439. Zöld Marczi. (1. Hideg szél fű észak felől. 2. Borulni látom az eget.) — 440. Es entschläft der Vogel auf des grünen Baumes Ast. (A madár elnyugszik zöld fának ágain.) — 441. Ein gar gutes Ross war wahrhaftig mein' Falbe. (Jó ló volt a fakó, jó ló is ellette.) — 442. Schön singt in der Frühlingszeit die Nachtigall. (Szépen szól a fülemile kis madár.) — 443. O du fettes Kanaan. (FAZEKAS Mihály: Oh te zsiros Kanaan.) — 444. Szegény Legény bin wohl ich. (Szegény legény vagyok én.) — 445. Schön ist's Leben in dem grünen Walde hier. (Szép az élet az erdőbe, ide ki.) — 446. Ich geh' hinauf am Berge. (Felmenék a hegyre.) — 447. Es funkelte schön der Morgenstern jetzt über mir. (Szépen ragyog a hajnali csillag.) — 448. Ich bin hier ein Fischerbursche im Niederland. (BERNÁTH Gáspár: Az alföldön halászegény vagyok én.) — 449. Maikäfer Du, mein gelbes Maienkäferlein. (Cserebogár, sárga cserebogár.) — 450. Kummer hab' ich ja gar keinen. (Nincsen nekem semmi bajom.) — 451. Freunde und Genossen. (Barátim, pajtásim.) — 452. Wie kann ich zu Dir denn gehen. (Hogy mehetnék én tehozzád.) — 453. Mädchen spinnen emsiglich. (Lányok fonják a lenszöszti.) — 454. Mädchen, Mädchen, Perlenleben. (Lányom, lányom, gyöngyvirágom.) — 455. Schick' mich, Liebchen, auf das Feld doch nicht. (Ne küldj, rózsám, a mezőre.) — 456. Was bringt dieses Städtchen mir Gewinn. (Minek nekem ez a város.) — 457. In Peringer's Garten. (Peringer kertjében.) — 458. Szapora Margit wo warst Du? (Sz. M. hol voltál.) — 459. Reifegohren ist der junge Wein. (Magsavanyult már az új bor.) — 460. Auch das sagen noch die Winzerleute. (Még azt mondják a kapások.) — 461. Der Messias ist erschienen schon, der echte. (Az igaz Messiás már eljött.) — 462. Nun, vergessen wir den Kummer schnell. (Nosza, felejtjük el bajunkat.) — 463. Gottverfluchtes schlechtes Wasser. (Isten adta vize.) — 464. Einmal sprach ein Kapuziner dieses. (Egyszer egy barát azt mondta.) — 465. Encze, Bencze, klein' Medencze. (Ence, Bence, kis medence.) — 466. O Wein, Wein, Wein und Wein. (Bor, bor, bor.) — 467. Ich trink' Wein auch ohne Csutora sofort. (Megiszom én a jó bort csutora nélkül is.) — 468. Wein trink' ich, Wein, Wein. (Bort

iszom, bort, bort.) — 469. Einst noch's Morgenroth erwacht. (Megvirad még valaha.) — 470. Nun, mein theurer, guter Freund. (Kedves, jó barátom.) — 471. Knistert der Schnee unter dem Fuss. (Ropog a hó a tánc alatt.) — 472. Sie sagen, dass dem Magyarermann. (Az mondják, hogy nem illik.) — 473. Magyarherz, treu allwärts. (Magyar szív, váltig hív.) — 474. Der heilige König István. (Ah, hol vagy magyarok...) — 475. Der heilige König László. (Idvezlégy, kegyelmes szent László király.) — 476. König Mátyás. (Néhai való jó Mátyás király.) — 477. Mohács 1526. (Mohács, Mohács, régi vérontás helye.) — 478. O Wien, von Westen gegen Osten weit. (Bécs várostól, nyugotról keletre.) — 479. Jetzt ist es ein Jahr, ging schon in's zweite über. (Most van esztendeje, másodikba fordul.) — 480. Ja der Soldat, er hat wohlfeiles Blut. (A katonának olcsó a vére.) — 481. Ja, auf dem weiten Erdenraum. (Az egész föld kerekégén.) — 482. Wie im Dorfe Werber waren. (?) — 483. Komm in's Lager her, Genoss. (A táborba jér, pajtás.) — 484. Ich greif' zur Waffe für das Vaterland. (Fegyvert fogok a hazáért.) — 485. Es jammert der alte Wirtsherr und klagt des Breiten. (?) — 486. Von Komorn liess man mir sagen. (Most izentek Komáromból.) — 487. Wohl so schön ist jener Müllersbursche. (Szép fickó a molnárlegény.) — 488. Zur Freud' ist die Welt wohl gemacht. (Úgy tetszik, a világ csak öröme vezet.) — 489. Wenn einst mein Athem stocket. (?) — 490. Die Natur ist's schon des Magyar. (Természete a magyarnak.) — 491. Süsse Rose, aus der Stadt komm' doch heraus. (?) — 492. Liebchen, und geliebt dafür auch. (?) — Nachtrag. *Aus den Alterthümern der ungarischen Poesie*: 493. Demetrius CSÁTI: Lied von Ungarns Eroberung. (Magyarország megvételéről.) Karl Anton v. GRUBER fordítása az utolsó három szak hijján; ezek ketteje TOLDY, míg a befejező szak KERTBENY fordítása. Verses fordítások, melyeknek forrásai voltak: ERDÉLYI János: Népdalok és mondák c. 3 kötetes és CSAPÓ Dániel: Dalfűzérke c. 5 füzetes gyűjteményei, továbbá «geschriebene Liederhefte und mündliche Mitteilungen; endlich schon vorhandene Übersetzungen von MAILÁTH, TOLDY, GREGUSS und VILNAY.» — Jelzete: P. o. hung. 937 az.

KERTBENY C. M.: Album hundert ungarischer Dichter.

630. Album hundert ungarischer Dichter. In eigenen und fremden Übersetzungen herausgegeben durch C. M. Kertbenny. Dresden, Robert Schaefer. Bstth, Hermann Geibel. 1854.

16-r. XX, 559 l. Nyomtatta Gebrüder Katz, Dessau. LISZT Ferencnek ajánlva. Tartalom: 1. VÖRÖSMARTY (Mihály): An Franz Liszt! (L. Ferenchez. Ford.: KERTBENY.) — *Alte Zeit 1572—1749*: 2. Graf BALASSA (Bálint): Lob des Frühlings. (Tavaszcicsérete.¹) — 3. RIMAI (János): Vertröstung. (Biztatás.) — 4—5. BENICZKY (Péter): Gnomen. (Példabeszédek (?) és 197. sz.) — 6. Gr. ZRINYI (Miklós): An Viola. (Violához.) — 7. Gr. ZICHY (Péter):

¹ TOLDY szerint (Magyar költészet kézikönyve. I²: 94 l.) eredeti címe: In laudem verni temporis.

Liebeslied. (?) — 8. Gr. KOHÁRY (István): Das Glück. (A szerencse forgandó voltáról. 1., 2. és 9. szak.) — 9. Br. AMADE (László): Anfehlung. (Dal: Angyalom, alakom...) — 10. FALUDY [sic!] (Ferenc): Neckende Liebe. (a) A kiszűtő úrfi éneke. b) A kisasszony felelete. c) Tarka madár.) — 11. Br. ORCZY (Lőrinc): Die Bugaczer Csárda. (A bugaci csárda.) — 12. BARCSAI (Ábrahám): Der Reimschmied. (?) — 13. RÉVAI (Miklós): Liebeswunsch. (Szerető kívánság.) — 14. ÁNYOS (Pál): Die Treulose. (A csalfa szeretőnek megvetése.) — 15. BACSÁNYI (János): Vertrauen. (Biztatás.) — 16. DAYKA (Gábor): An eine Schöne. (Egy széphez.) — 17. VERSEGHY (Ferenc): An eine Freundin. (Barátnémhoz.) — 18—19. Adam HORVÁTH: Lieder im Volkston. (1. Sári rózsám hová mégy. [1., 2., 4. szak.] 2. Azt mondják, hogy nem illik.) — 20. Szentjóni SZABÓ (László): Die theure Post. (Az együgyű paraszt.) — 21. VIRÁG (Benedek): Aurora. — 22. VIKROVICS (Mihály): Lied des Füreder Hirtenburschen. (Füredi pásztor dala.) — 23. CSOKONAI (Vitéz Mihály): Die arme Zsuzsi. (Szegény Zsuzsi a táborozáskor. Ford.: Johann Gr. MAILÁTH.) — *Neue Zeit* 1800—1852: 24—27. KISFALUDY (Sándor): Himfy's Liebeslieder. (Himfy dalai. Kesergő szerelem: 51. dal. Ford.: MAILÁTH; 172. dal. Ford.: TRETTER; Boldog szerelem: 35. dal. Ford.: MAILÁTH; 17. dal.) — 28. KIS (János): Die Blumen des Lebens. (Emberi élet kertje.) — 29. Josef SZÁSZ: Lilla. — 30—33. KAZINCZY (Ferenc): Epigramme: 1. Wink. (Intés.) — 2. In ein Stammbuch. (Egy emlékkönyvbe: Angyalod...) — 3. Erfindung des Distichons. (A distichon feltalálása.) — 4. Die ungrische Sprache. (A mi nyelvünk. G. STIER ford.) — 34. — LENGYEL (József): Gott! (Isten!) — 35. FAZEKAS (Mihály): Das Hortobágyer Lied. (Hortobágyról: Ó, te zsiros Kanaán.) — 36. BERZSENYI (Dániel): Die Tänze. (A táncok. Ford.: STIER és MAILÁTH.) — 37. Paul SZEMERE: Des Echo's Stimme. (Echó. Ford.: TRETTER.) — 38. Gr. TELEKI (Ferenc): Husarenlied. (Huszárdal.) — 39. Gr. MAILÁTH (János): Blaue Augen. — 40—44. CZUCZOR (Gergely): Lieder im Volkston: 1. Schon ist's Abend. (Kapu alatt. Ford.: dr. PACHLER.) — 2. Der Himmel hüllt sich. (Kis leány.) — 3. Der Rose Duft. (Hasonlatok.) — 4. Am Quellenbrunnen. (Kútnál.) — 5. Wind bläst kalt. (Csaplárosné.) — 45. TÖLTÉNYI (László): Sonnet. — 46—50. KISFALUDY (Károly): Lieder im Volkston: 1. Ist auch arm mein Schatz. (Az én kincsem noha szegény.) — 2. Nimm die Sichel. (Vedd sarlódat, édes kincsem.) — 3. Schon schwindet die Sommerhitze. (Fogy már a nap melege.) — 4. Hej! Du Veilchen. (Hej, violám, szép violám.) — 5. Gestern flogen zwei Tauben. (Szomszédasszony udvarába.) — 51. KÖLCSEY (Ferenc): Hymne. (Hymnus.) — 52. BAJZA (József): Als ich sie sah zum Erstenmal. (Tél és tavasz.) — 53. VÖRÖSMARTY: Der Wolf. (? Ford.: BUCHHEIM és FALKE.) — 54. KISFALUDY K.: Heimweh. (Honvágy.) — 55. CZUCZOR: Die schlafende Schöne. (Az alvó szép. Ford.: dr. PACHER.) — 56. KÖLCSEY: Wink. (Intés.) — 57. BERNÁT (Gáspár): Der Fischerbursch an der Tisza. (Az alföldön halászegény vagyok én...) — 58. BAJZA: Apotheose. (Apotheosis. Ford.: VASFI és BENKŐ.) — 59. VÖRÖSMARTY: Die Heimathslose. (A hontalan. Ford.: G. STEINACKER.) — 60. Frau von BEZERÉDY: Blumen und Sterne. — 61. B. EÖTVÖS: König und Sänger.

(Dalnok és király. Ford.: FELDMANN.) — 62. GÁL (József): Was raucht in der Flur dort... (Mi füstölög ott a síkon, távolba.) — 63. Auf der Hortobágyer Haide... (Hortobágyi pusztán fúj a szél.) — 64. ERDÉLYI (János): Kahnfahrt. (Csónakos.) — 65. TÓTH (Lőrinc): Lied im Volkston. (Tisza partján van egy hajó kikötve. [?]) — 66. CZUCZOR: Das schönste Lied. (A legszébb ének.) — 67. VAJDA Péter: Liebeslied. (A háborgató.) — 68. BEÖTHY (Zsigmond): Vergleich. (Magasztalás.) — 69. ERDÉLYI (János): Mein Lieb' ist eine Ungarmaid. (Magyar leány az én rózsám.) — 70. Wár' zu den Soldaten 'gangen. (Elmennék én katonának.) — 71. CSÁSZÁR (Ferenc): Byron. — 72. GARAY: Kont. — 73. KUNOSS (Endre): Liebeslied. (A lányka kedveséhez.) — 74. LAKNER (Sándor): Ilka. — 75. NAGY (Imre): Schwanenlied. (Hattyúdal.) — 76. MEDGYES (Lajos): Bild. (Kép.) — 77. VÖRÖSMARTY: Die Aufblühende. (A szép hajadon.) — 78. MATISZ (Pál): Das harrende Weib. (?) — 79. SZÜCS (Dániel): Griechenland. (Görögország. Ford.: S. ROTHFELD.) — 80. SZALAY (László): Balassa, der Dichter. (Emlékezés Balassára.) — 81. GARAY: Zrinyi Ilona. — 82. RUTKAY (Emil): Im Herbst. (Ősszel.) — 83. RISKÓ (Ignác): Der Polendichter. (?) — 84. ZICHY (Antal): An ein junges Mädchen. (?) — 85. B. EÖTVÖS: Abschied. (Búcsú.) — 86. KRIZA (János): Der Knabe. (A fiú.) — 87. PAF: Heinrich Heine. (H. Henrik.) — 88–93. PETŐFI: Lieder im Volkston: 1. Hei, diese Welt! (Ez a világ amilyen nagy.) — 2. In die Küche trat ich. (Befordultam a konyhára.) — 3. Es zittert der Strauch. (Reszket a bokor, mert...) — 4. Was fließt dort. (Mi foly ott a mezőn.) — 5. Grün an Blättern. (Zöldleveles, fejr...) — 6. Im Dorfe die Gasse entlang. (A faluban utcahosszat.) — 94. SUJÁNSZKI (Antal): Mutter und Kind. (?) — 95–98. PETŐFI: Volksromanzen: 1. Der Juhász. (Megy a juhász szamáron. Ford.: HARTMANN és SZARVADY.) — 2. Das gestohlene Pferd. (Lopott ló. Ford.: Alexander DUX.) — 3. Der Kleinbéres. (A kisbéres.) — 4. Schenkensbild. (Falu végén kurta kocsmá.) — 99. ADORJÁN (Boldizsár): Lied. (Dal.) — 100. GARAY: Zwei Sänger. (Két dalnok.) — 101. KERÉNYI (Frigyos): Spät des Nachts. (Késő éjjel.) — 102. PETŐFI: Der Wahnsinnige. (Az őrlt.) — 103. GÖRGEY (István): Einfache Geschichte. (?) — 104. TOMPA (Mihály): Lied im Volkston. (Télen, nyáron pusztán az én lakásom.) — 105. VACHOTT (Sándor): An meine Schöne. (Szépemhez.) — 106. PETŐFI: Aufgebener Plan. (Füstbe ment terv.) — 107. SAMARJAI (Károly): Mein Liebchen ist treulos. (Szeretném hűtlen.) — 108–112. PETŐFI: Wolken: 1. Ich möchte lassen diese... (Szeretném itt hagyni.) — 2. Was ist der Ruhm? (Mi a dicsőség?) — 3. Was ist das Leid? (A bánat?) — 4. Hoch fliegen unsere Hoffnungen... (Szállnak reményink...) — 5. Es flackert trübe. (Gyertyám homályosan lobog.) — 113. PONGRÁCZ (Lajos): Amtsreise. (?) — 114–118. PETŐFI: Lieder der Schenke: 1. In dem Unterland viel Csárden stehn. (Van a nagy alföldön csárda sok.) — 2. Im ganzen acht ich Dich. (Poharamhoz. Ford.: HARTMANN és SZARVADY.) — 3. Nun, ich weiss nicht mehr. (De már nem tudom, mit csináljak.) — 4. Wer kein Mädchen hat zum Liebsten. (Igyunk.) — 5. Hei! das war einmal eine Nacht! (Dáridó után. Ford.: A. DUX.) — 119. BARNÁ (Ignác): Roth wird schon die Kirsch'... (Piroslik

már, de keserű.) — 120. PAP: Eine Heirath in der hohen Welt. (Egy házasság a nagyvilágban.) — 121. KERÉNYI: An einen ungarischen Seefahrer. (?) — 122. PETŐFI: Stammbuchblatt. (E. R. kisasszony emlékkönyvébe.) — 123. HIADOR (JÁMBOR Pál): Schwanenlieder. (Hattyúdalok.) — 124. VÖRÖSMARTY: An eine Trübsinnige. (A merengőhöz.) — 125. BENŐFY (Soma): Das süsse München. (?) — 126. PETŐFI: Die Ruinen der Csárda. (A csárda romjai. HARTMANN és SZARVADY fordításának felhasználásával.) — 127. SÁROSY (Gyula): Frühlingssehnsucht. (Tavaszhágy.) — 128. TOMPA: Délibáb. — 129. PETŐFI: Von der Heimath. (A hazáról.) — 130. VACHOTT: Die Perlensucherin. (A gyöngykereső.) — 131. TOMPA: Das schwimmende Moor. (A vándor lápról.) — 132. JOHANN VAJDA: Ich und der Vater. (Sirályok. XII.)¹ — 133. LOSONCZI (László): Der lustige Laci. (Víg Laci.) — 134. VÖRÖSMARTY: Das Buch der armen Frau. (A szegény asszony könyve.) — 135. TÁRKÁNYI (Béla): Des Königssohnes Abenteuer. (A királyfi kalandja.) — 136—137. BÉRCZY (Károly): Todesahnungen: 1. Einen Lenz vielleicht... (?) — 2. Auf dem Berg. (?) — 138. GYULAI (Pál): An Emilie. (Virágnak mondanálak.) — 139—142. LISZNYAI (Kálmán): Frühlingslieder: 1. Es trägt des Windes Schwinge. — 2. Der Rose zugeflüstert. — 3. Wohin du hauchest. — 4. Vergissmeinnicht erblühen. (Alig van egynehány.) — 143. PETŐFI: Die Pusza des Winters. (A pusza télen.) — 144. LŐRINCZ (Endre): Glockenläuten. (Harangszó?) — 145. PETŐFI: Das Ochsen-Viergespann. (A négyökrös szekér.) — 146. TOMPA: Kuruc und Labanc. (Szuhay Mátyás.) — 147. SZATHMÁRY (Pál): Trauer. (?) — 148. VACHOTT: Der Gefangene in der Fremde. (Külföld rabja. Ford.: S. ROTHELD társaságában.) — 149. PETŐFI: Klein-Kúnság. (Kis-Kúnság.) — 150. PAJER (Antal): Wahl. (?) — 151. GYULAI: Im Székelyer Lande. (Erdély.) — 152. PETŐFI: Der gute Lehrer. (A jó tanító.) — ~~153.~~ Winter-Welt. (A téli esték.) — 154. LOUISE MALOM: Gebt mir Blumen. (?) — ~~155.~~ PETŐFI: Muhme Sári. (S. néni.) — 156. KARL SZÁSZ: Ungarische Musik. (A magyar zene.) — 157. PETŐFI: Wie soll ich Dich nur nennen. (Minek nevezzelek.) — 158. MENTOVICH (Ferenc): Abrechnung. — ~~159.~~ PETŐFI: Das Wiegenlied. (Szülőföldemen.) — 160. HOMER und OSSIAN. (H. és O.) — 161. Mein Weib und mein Schwert. (Feleségem és kardom.) — 162. Die Hundekratzer Csárda. (A kutya-kaparó.) — 163. ARANY (János): Im Herbste. (Ősszel.) — 164. BOZZAI (Pál): Wenn wir uns trennen werden. (Emlékrózsa.) — 165. PETŐFI: Mannheit. (Itt benn vagyok a férfikor nyarában.) — 166. DIENES (Lajos): Die Schwalben. (A fecskék.) — 167. LAUKA (Gusztáv): Romanze. (Románc.) — 168—173. SÜKEI (Károly): Sternschnuppen. (Hulló csillagok.) — 174. ANDREAS TÓTH: Am Grabe der Mutter. (?) — 175. ARANY (J.): Familien-kreis. (Családi kör.) — 176—179. LISZNYAI: Lieder im Volkston der Palóczen: 1. Ammenlied. (Palóc dalok. I.) — 2. Dämmerung. (Palóc dalok?) — 3. Schmerz. (Palóc dalok?) — 4. König László's Quell. (Palóc dalok. LXXXIV.) — 180. BÉREZ (Károly): Spiele nicht Zigeuner... (Ne húzd, cigány.) — 181. LÉVAY (József): Wenn ich sterbe. (Ha meghalok.) — 182—183. SZÉKELY (József)

¹ A *Költemények* 1858. kiadása szerint.

Lieder im Volkston: 1. Ich hab' ein Finkchen. (?) — 2. Schafe hab' ich gehütet. (?) — 184. GYULAI: Frühlingnacht. (Tavaszej.) — 185. ARANY (J.): Dante. — 186. ZALÁR (József): Erste Liebe. (Első szerelem.) — 187. FLORA MAJTHÉNYI: Rosenfrage. (?) — 188. GYULAI: Weinlese. (Szüreten.) — 187—188. SZÉKELY: Dunkle Lieder: 1. O, seid von Gott dafür gesegnet. (?) — 2. Ich kann dich aus dem Herzen mir. (?) — 189. NIKOLAUS SZEMERE: Meine Liederwelt. (Ford.: S. ROTHFELD.) — 190—192. SZELESTEY (László): Kemeneser Cymbal: 1. Grüne Waldung. (Zöld erdőben.) — 2. Vom hohen Berg. (Hegyen állok.) — 3. Auf den Weg hin streu' ich... (Rózsát hintek.) — 193. LÉVAY (J.): Die alte Grossmutter. (?) — 194. SÜKEI: Romanze. (Románc.) — 195. POMPÉRY (János): Brief an meine Mutter. (Levél anyámhoz.) — 196—197. KOLOMAN TÓTH: Heckenrosen der Liebe: 1. Wenn aus meinen... (Hogyha titkolt...) — 2. Die singende Lerche. (Búza közé...) — 198. IDUNA (Szász Károlyné): Auf dem Krankenbette. (A kórágyon?) — 199. LISZNYAY: Ungrische Gastfreundschaft. (Magyar vendégszeretet.) — 200. ARANY (J.): Der ungrische Michel. (Magyar Misi.) — Verses fordítások. — A függelékben életrajzi vázlatok és magyarázó szótár található. Az életrajzi vázlatok végén KERTBENY vallás és foglalkozás szerint is csoportosítja az Anthológiájában szereplő költőket. Vallási szempontból 49 református, 30 katolikus, 18 luteránus, 2 görög-keleti és 1 unitárius szerepel a gyűjteményben. Zsidó csak a fordítók közt akad, még pedig 3 tényleges és 1 kitért. Eredeti vászonkötésben, melynek előlapja rézmetszetszerű technikában egy «csárdajelenetet» ábrázol R. SCHUBERTTŐL. — Jelzete: P. o. hung. 937 aw.

630a. Album hundert ungarischer Dichter. In eigenen und fremden Übersetzungen herausgegeben durch C. M. Kertbény. Dritte Auflage. Prag, Kober & Markgraf. É. n.

16-r. XX, 559 l. Nyomtatta Gebrüder Katz, Dessau. Az első kiadással teljesen azonos címlap kiadás, eredeti fent leírt vászonkötésben. — Jelzete: P. o. hung. 937 aw/2.

LACHMANN HEDWIG: Ungarische Gedichte.

631. Ungarische Gedichte, übertragen von Hedwig Lachmann. Berlin. 1891. Verlag des Bibliographischen Bureau's.

8-r. VII, 132 l. Nyomtatta G. Pätz, Naumburg a. S. — Tartalom: 1. VÖRÖSMARTY (Mihály): An die Träumerin. (A merengőhöz.) — 2. PETŐFI (Sándor): Feuer. (Tűz.) — 3. U. a. Zerlumpte Helden. (Rongyos vitézek.) — 4. U. a. Ich schau vom Berge. (Hegyen ülök.) — 5. ÁBRÁNYI (Emil): Gott ging verloren. (Keresem az istent.) — 6. PETŐFI: Mein Gebet. (Imádságom.) — 7. U. a. An... (Hozzá.) — 8. KISFALUDY (Károly): Der trauernde Gatte. (A bánkódó férj.) — 9. PETŐFI: Ich trat an die Küchenthür. (Befordultam a konyhára.) — 10. U. a. Der Schafhirt. (Megy a juhász szamáron.) — 11. U. a. Der Kleinknecht. (A kisbéres.) — 12. U. a. Die Puszta im Winter. (A puszta télen.) — 13. U. a. Begegnung auf der Puszta. (Pusztai találkozás.) — 14. U. a. Was soll ich Armer nur... (De már nem tudom, mit csináljak.) — 15. U. a.

Die neue Thräne. (Ismét köny.) — 16. VÖRÖSMARTY: An die Langeweile. (Az unalomhoz.) — 17. U. a. Peterchen. (Petike.) — 18. Graf ZICHY (Géza): Eine Frau starb. (Egy asszony halt meg.) — 19. ARANY (János): Der Waisenknabe. (Az árva fiú.) — 20. JOSEF KIS: Judith Simon. (S. J.) — 21. PETŐFI: Mich quält ein heimliches Angstgefühl. (Egy gondolat bánt engemet.) — 22. ARANY: Frau Agnes. (Ágnes asszony.) — 23. ÁBRÁNYI (Emil): Am Charfreitag. (Nagy pénteken.) — 24. J. KISS: Ein Grab. (Egy sír.) — 25. PETŐFI: Schwarzes Brot. (Fekete kenyér.) — 26. KOLOMAN TÓTH: In meiner Mutter Schoosse... (Édes anyám...) — 27. PETŐFI: Quelle und Strom. (Forrás és folyam.) — 28. U. a. Herbstnacht. (Őszi éj.) — 29. U. a. Der Sternenhimmel. (A csillagos ég.) — 30. U. a. Spräch Gott zu mir. (Ha az isten.) — 31. VÖRÖSMARTY: Der Rosenbaum. (A gyászkenőd.) — 32. PETŐFI: Liebessehnsucht. (Szerelenvágy.) — 33. U. a. Ich könnte sagen. (Elmondanám...) — 34. PAUL GYULAI: Ich möchte dich noch einmal sehen... (Szeretnék még egyszer látni.) — 35. K. TÓTH: Es pfeift der Wind. (Fütyöl a szél...) — 36. PETŐFI: Der Schnee ist schlüpfzig. (Síkos a hó, szalad a szán.) — 37. U. a. Die Wirtin war dem Betjaren gar hold. (A csaplárné a betyárt szerette.) — 38. TOMPA (Mihály): Die Puszta ist Jahr aus, Jahr ein... (Télen, nyáron pusztán az én lakásom.) — 39. VÖRÖSMARTY: Das sterbende Mädchen. (A haladókló leány.) — 40. EÖTVÖS (József): Der letzte Wille. (Végrendelet.) — 41. J. KISS: Jehovah. — 42. DÓCZI (Lajos): Nachtwandler. (Alvajáró.) — 43. PETŐFI: Abenddämmerung. (Alkony.) — 44. U. a. Mein Schmerz, meine Freude. (Bám és örömem.) — 45. U. a. Nehmt euch in acht... (A szerelem, a szerelem.) — 46. U. a. Das gestohlene Ross. (Lopott ló.) — 47. U. a. Eine Kutte trägt der Mönch. (Csuklyában jár a barát.) — 48. U. a. Grübeleien eines Durstigen. (Szomjas ember tünődése.) — 49. U. a. Der bleiche Soldat. (Halvány katona.) — 50. U. a. An die Sonne. (A naphoz.) — 51. U. a. Zöld Marci. — 52. U. a. Panyó Panni. — 53. U. a. Meine Phantasie. (Képzetem.) — 54. U. a. Meine Liebe zeigt sich an jedem Tag. (Száz alakba...) — 55. U. a. Meine Liebe ist nicht wie die Nachtigall. (Az én szerelmem...) — 56. U. a. Auf der Ebene von Heves. (A hevesi rónán.) — 57. U. a. Ich liebe, ich liebe... (Szeretek én...) — 58. U. a. An das Schicksal. (A sorshoz.) — Verses fordítások. — Eredeti vászonkötésben. — Jelzete: P. o. hung. 1046 n.

LECHNER JULIUS: Neuere ungarische Dichter.

632. Neuere ungarische Dichter. Deutsch von Julius Lechner von der Lech. Mit einer Einleitung von Prof. Michael von Latkóczy. Budapest, 1896. Eggenberger'sche Buchhandlung. (A. Hoffmann.)

Kis 8-r. 140, (3) l. Nyomtatta F. Buschmann u. o. — Tartalom: 1. JOHANN ARANY: Nächst der Kondoroscher Schenke. (Kondorosi csárda mellett.) — 2. Romanze von der Biene. (A méh románc.) — 3. BÉLA ANDRÁSSY: Wenn Zephyre kosend mich umgaukeln. (Aranyalmák. V.) — 4. Letzte Bitte. (?) — 5. STEPHAN APÁTHY: Abend am Stromufer. (?) — 6. EMIL ÁBRÁNYI: Schmah'

nicht gleich. (Ne sértsd meg.) — 7. Kornel ÁBRÁNYI: Es ist der Liebe Welken. (?) — 8. Tassilo BALÓ: Lied der Möven. (?) — 9. Selbstanklage. (Önvád.) — 10. Schloss Apafi. (Az Apafi-kastély.) — 11. Ludwig BARRÓK: Schenke mir den zarten Schleier. (Add nekem a lenge fátyolt.) — 12. Sollt' deine Liebste dich betrüben. (Ha gyarlóságból megbánt a lány.) — 13. Ja, wärst du nur gestorben. (Ha csak meg volnál halva.) — 14. Zsolt BEÓRTHY: Aus Lea Ráskai. (Ráskai Leá-ból.) — 15. Letzter Traum. (?) — 16. Johann BULLA: Fern im Osten lebt' ein Sultan. (Gül-Baba: Volt egy szultán Indiában.) — 17. Stets liebte ich. (Szeretem én.) — 18. Gregor CSIKY: Du liebst mich. (A jóslat c. vígjátékból.) — 19. Viktor DALMADY: Betende Jungfrau. (Imádkozó hölgy.) — 20. Ludwig DÓCZI: Ein Augenblick. (Egy pillanat.) — 21. Alexander ENDRŐDY (*sic!*): Von eines fernen Landes. (?) — 22. Gott segne. (Az isten áldja meg.) — 23. Prinz und Prinzessin. (?) — 24. Emerich GÁSPÁR: Unter'm Fenster hör' ich Schritte. (Lépéseket hallok...) — 25. Kornél GÁSPÁR: Bist mir fürder kein himmlisch Wesen. (?) — 26. Paul GYULAI: Im Ballsaale. (Bálban.) — 27. Auf der Margaretheninsel. (Margitszigeten.) — 28. Eugen HELTAI: Lorelei. — 29. Ladislaus INCZÉDY: Schmachtlid. (Ábrándos dal.) — 30. Edmund JAKAB: Gesegnetes Haus. (Az áldott ház.) — 31. Alexius KADOCSA (LIPPICH): Habe mich um's Glück beworben. (Kerestem a boldogságot.) — 32. Josef KISS: Aus Noémi. (Megállnék ablakod alatt.) — 33. Warum so spät... (Ó, mért oly későn.) — 34. Auf der Donau. (Hajón.) — 34a. Josef KOMÓCSY: Liebesrausch. (Mámoros dal.) — 35. Bei einem Ungewitter. (Vihar.) — 36. Was heut' gelebt. (Miben ma fényt lelsz.) — 37. Vergangenheit und Zukunft. (Mult és jövő.) — 38. Immerdar. (Mindhalálig.) — 39. Kahnfahrt. (Csolnakázás.) — 40. Paul KORODA: Dichterliebe. (Szeress! Szeress!) — 41. Gräflische Gruft. (?) — 42. Lebe wohl. (Isten veled.) — 43. Beim Stelldichein. (Találkózón.) — 44. An der Bahre. (A ravatalnál.) — 45. Viktorine LITHVAY: Stelldichein. (Találka.) — 46. Nikolaus MÁRKUS: Carmen lugubre. — 47. Ludwig PALÁGYI: Was ich vollbracht. (Mit tettem eddig?) — 48. Zoltán PAP: Zweimal zwei. — 49. Lass' mich... (?) — 50. Ludwig PÓSA: Trauung. (?) — 51. Predigt. (?) — 52. Julius REVICZKY: Im Kampfe. (A küzdelemben.) — 53. Nirwana. (Nirvána.) — 54. Emma. (Én édes elhervadt virágom.) — 55. Die man geliebt... (Akit szerettünk.) — 56. Ich schendere durch Feld und Wiesen... (A réteken járok dalolva.) — 57. Zwei Begleiter. (Két útitárs.) — 58. Wenn ich nicht lieben werde mehr... (Ha már szeretni nem fogok.) — 59. Papier-Ruinen. (Papíromok.) — 60. In der Pressburger Au. (A pozsonyi ligetben.) — 61. Mein Gebetbuch. (Imakönyvem.) — 62. Finale. — 62bis. Bin krank... (Beteg vagyok.) — 63. Stefan RÓNAY: Trauriger Stern. (Szomorú csillag.) — 64. Der einsame Schwan. (Magános hatyú.) — 65. Herbstessonne. (Őszi napfény.) — 66. Alexander SOMLÓ: Aus der Vergangenheit. (?) — 67. Michael SZABOLCSKA: Begegne dich... (Egymás mellett...) — 68. Euphrosine SZALAY: Barcarolle. — 69. Der Neufchâteler See. (Neuchateli tó.) — 70. Karl SZOMORY (TRAUTSCH): Unser Zeitalter. — 71. Ladislaus TORKOS: Liebst du mich? Ist's nur Mitleid? (Szeretsz, sajnálsz?) — 72. Johann VAJDA: Der Komet. (Az üstökös.) —

73. Nach zwanzig Jahren. (Húsz év múlva.) — 74. Julius VARSÁNYI: Mein Heimatdorf. (Szülőfalum.) — 75. Anton VÁRADI: Zwei Totenschädel. (?) — 76. Koloman ZANATHY: Begegnungen. (Találkozások.) — 77. Géza ZICHY: Heut' Nacht... (Egy asszony halt meg.) — 78. Wenn ich todt bin... — 79. Aus den ungarischen Gedichten des Übersetzers: Alles für Eines. — 80. Wäre ich... — 81. Stahl und Feuerstein. — 82. Auf der Reise. (Úton.) — 83. Zu Dreien. — 84. Wette. — 85. Fatal! — 86. Setzt' meinem Ross die Sporen ein. — 87. *Volkslieder*: Rasch steigt des Hochwassers Flut. — 88. Taumle trunken durch die Gassen. — 89. Abendlüfte säuseln durch den Buchenstand. — *Verses fordítások*. — Jelzete: P. o. hung. 1066 m.

MAILÁTH JOHANN: Magyarische Gedichte.

633. *Magyarische Gedichte*. Übersetzt von Johann Grafen Mailáth. Stuttgart und Tübingen in d. F. G. Cotta'schen Buchhandlung. 1825.

8-r. LXXII, 248, (2) l. — A fordító nővéreinek: Erzsébet és Ágnes grófnőknek ajánlva. — Tartalom: Vorrede. — Übersicht der Geschichte der magyarischen Poesie. — *Magyarische Gedichte*: 1. FALUDI Ferenc: Neckendes Lied. (Kiszűtő ének.) — 2. U. a. Antwort. (Felelő.) — 3. U. a. Der bunte Vogel. (Tarka madár.) — 4. Gr. RÁDAY Gedeon: Wasser, Wind, Ehre. (Víz, szél, becsület.) — 5. U. a. Die drei Faulen des Königs Matthias Corvinus. (Mátyás király három restje.) — 6. Br. ORCZI Lőrinc: Die Bugacer Csárda. (A bugaci csárda.) — 7. SZABÓ Dávid: Auf einen Arzt. (Egy orvosra.) — 8. U. a. Der Zaunkönig und die Eule. (Az ökörszemről és a bagolyról.) — 9. VIRÁG Benedek: An die Musen. (A Múzsákhoz.) — 10. U. a. Beruhigung. (Csendesítés.) — 11. U. a. Cupido. — 12. U. a. An die Freundschaft. (A barátságához.) — 13. U. a. Theophilus Lied. (Theophila éneke.) — 14. U. a. Aurora. — 15. U. a. Geschenk. (Ajándék.) — 16. U. a. Der Vogel im Käfig. (A kalitkába zárt madár.) — 17. U. a. Der Poet und die Muse. (?) — 18. ÁNYÓS (*sic!*) Pál: Klage eines Unglücklichen an den Mond. (Egy boldogtalannak panasza a halovány holdnál.) — 19. U. a. An die untergehende Sonne. (A lenyugovó naphoz.) — 20. U. a. Der Schäfer und der Baum. (A pásztor és a fa.) — 21. U. a. Am Grabe der Geliebten. (A kedves sirja.) — 22. VERSEGI (*sic!*) Ferenc: Abschied von den Musen. — 23. U. a. An den Neid. (Az irigységhez.) — 24. U. a. An meine Freundin. (Barátnémhoz.) — 25. U. a. Der wahre Weise. (Az igaz bölcs.) — 26. U. a. An die Gerechtigkeit. (Az igazságához.) — 27. U. a. An Apollo. (Apollóhoz.) — 28. ENDRŐDI János: Der kleine Bach. (?) — 29. U. a. Die Sonne. (A nap.) — 30. U. a. Der kranken Soldaten Seufzer. (?) — 31. KAZINCZI (*sic!*) Ferenc: Das Epigramm. (Az epigramm.) — 32. U. a. Die Frösche. (A békák.) — 33. U. a. Mein Beglückter. (Az én boldogítottom.) — 34. U. a. Mein Lebenskahn. (A sarka.) — 35. U. a. Die Erfindung des Distichons. (A distichon feltalálása.) — 36. U. a. Ihr Bild. (Az ő képe.) — 37. U. a. Das Versprechen. (A kötés napja.) — 38. U. a. Laokoon. — 39. U. a. Verächtlicher Stolz. (Pör gög.) — 40. U. a. Klage. — 41. U. a. Netchen. — 42. U. a. Der Lieblich. (A szeretett.) —

43. U. a. Antinous. — 44. U. a. Amor auf einem Löwen reitend. (Ámor az orozslánon.) — 45. U. a. In einem Bade. (A váradi ferdőben.) — 46. U. a. Der Dachs und das Eichhörnchen. (A borz és az evet.) — 47. U. a. An Minni. (Minnyihez.) — 48. DAYKA Gábor: Das treue Mädchen. (A hű leányka.) — 49. U. a. Verborgenes Leid. (A titkos bú.) — 50. Kis János: An die Weisheit. (Hymnus a bölcseséghez.) — 51—62. KISFALUDI (*sic!*) Sándor: Unglückliche Liebe. (Kesergő szerelem 7., 13., 22., 26., 28., 47., 51., 57., 87., 154., 172., 176. dal.) — 63—74. U. a. Glückliche Liebe. (Boldog szerelem 16., 41., 44., 51., 53., 75., 87., 130., 136., 163., 164., 168. dal.) — 75. VITKOVITS Mihály: An Lidí. (Lidíhez.) — 76. U. a. Bitte. (Kérés.) — 77. U. a. Die Gerechtigkeit. (Az igazság.) — 78. U. a. Der Besuch des Glücks. (A szerencse látogatása.) — 79. U. a. An den Neider. (Az irigyhez.) — 80. U. a. Gottesfurcht. (Isteni félelem.) — 81. U. a. Der Eifersüchtigen letzte Worte. (A féltékenység szava.) — 82. U. a. Was der Mensch erdulden kann. (?) — 83. U. a. Rezensenten. (?) — 84. U. a. Mond, Dieb, Liebender. (?) — 85. U. a. An Czenczi. (Miképen őzek a friss.) — 86. U. a. Liebeswunsch. (?) — 87. CSOKONAI Mihály: Die Jahreszeiten. — 88. U. a. Der Versverschönerer. (A versszépitő.) — 88a. U. a. An meinen Freund. (Barátomhoz.) — 88b. U. a. Die Erdbeere. (A szamóca.) — 89. U. a. Die arme Suse. (Szegény Zsuzsi táborozáskor.) — 90. BERZSENYI Dániel: Der Tanz. (A táncok.) — 91. U. a. Mein Antheil. (Osztályrészem.) — 92. U. a. Kopf und Herz. (Fő és szív.) — 93. U. a. Der Frühling. (A tavasz.) — 94. U. a. An Eszti. (Esztihez.) — 95. U. a. Zufriedenheit. (A megelégedés.) — 96. U. a. Phillis. — 97. U. a. Die Abenddämmerung. (Az esthajnalhoz.) — 98. BÚCZI (*sic!*) Emil: Frühlings-Ende. (Tavasz vége.) — 99. U. a. Der Forst. (Az erdő.) — 100. U. a. Das Bäumchen. (A kis fa.) — 101. U. a. Verdienst. (Érdem.) — 102. SZEMERE Pál: An die Hoffnung. (Remény.) — 103. U. a. Erinnerung. (Emlékezet.) — 104. U. a. Isabelle. (Himfy.) — 105. U. a. Echo. — 106. U. a. Das beglückte Paar. (Boldog pár.) — 107. U. a. Sehnsucht vom Anfang zum Niedergang. (A titkos vidék.) — 108. DÖBRENTEI Gábor: Regel und Natur. (Regula s természet.) — 109. U. a. Egeria. — 110. U. a. Enthusiast und Kenner. (A szép mű készítéseért lángoló s az ahhoz értő.) — 111. U. a. Die Schule und das Genie. (?) — 112. U. a. Des Herzens Sehnen. (?) — 113. U. a. Das Veilchen im Schnee. (A havas violája.) — 114. KISFALUDI (*sic!*) Károly: Die Lebensalter. (Az élet korai.) — 115. U. a. Des Sängers Liebe. (Lantos szerelme.) — 116. U. a. Leben und Phantasie. (Élet és phantasia.) — 117. U. a. Liederquell. (Dalforrás.) — 118. KÖLCSEY Ferenc: Wunsch. (Kivánság.) — 119. U. a. Der Bann. (Anathema.) — 120. U. a. An die Phantasie. (Phantasia.) — 121. U. a. Schöne Lenka. (Szép L.) — 122. U. a. Der Schwärmer. (Ábránd.) — 123. U. a. Rosa. (Róza.) — 124. TÓTH László: Die Göttin der Jugend. (Az ifjúság istennője.) — 125. U. a. Der spielende Eros. (A játszó Eros.) — 126. U. a. Liebe und Freundschaft. (Barátság és szerelem.) — 127. U. a. Pränumeration. (?) — 128. U. a. Vergötterungs-Glanz. (Az istenülés dicsősége.) — 129. SZENT MIKLÓSI (*sic!*) Alajos: Abends an meine Schöne. (Szépemhez esthajnalokor.) — 130. U. a. An ein liebendes Mädchen. (Egy szerelmes leány-

kához.) — 131. U. a. Die Freude. (Az öröm.) — 132. U. a. Beleidigung. (?) — 133. U. a. Mein Tempel. (Az én Tempém.) — 133. U. a. Das Glück. (?) — 134. U. a. Chloes Lippen. (Chloe ajaka.) — 135. U. a. Mein Wunsch. (Óhajításom.) — 136. U. a. Amors Befreiung. (?) — 137. U. a. Die Feier der Liebe. (Szerelem ünnepe.) — 138. U. a. An mein Lieb. (Szépemhez.) — 139. U. a. Täuschung. (?) — 140. GÖNDÖCZ [Ferencné TAKÁCS] Judit: Meine Klausur. (Az én lakásom.) — 141. U. a. An mein Klavier. (?) — 142. KÉPLAKI Vilma [SZEMERE Pálné]: Er.¹ — 143. U. a. An eine Freundin. (Barátnémhoz.) — Verses fordítások. — Jelzete: P. o. hung. 696 i.

MÁRKUS S.: Galerie ungarischer Dichter.

634. Galerie ungarischer Dichter von S. Márkus. Budapest, 1895. V. Hornyánszky.

8-r. (6), 182, 2. l. Tartalmát nem ismerem, mivel a példány e jegyzék készítésekor lappangott. — Jelzete: P. o. hung. 1099 x/8.

MÁTRAY GÁBOR: Magyar népdalok egyetemes gyűjteménye.

635. Magyar népdalok egyetemes gyűjteménye. ... kötet. Rendezi 's kiadá Mátray Gábor... Allgemeine Sammlung ungarischer Volkslieder. ... Band. Geordnet und herausgegeben durch Gabriel Mátray. ... Ofen, gedruckt in der K. k. ung. Universitäts-Buchdruckerei. 1852—1858.

2-r. VII, 144; 30. l. Két kötet. Az első teljes, a másodikból csupán az 1. füzet jelent meg. Kétnyelvű szöveggel. A német fordítás CZANYUGA József munkája. A zenei részt ENGESZER Mátyás nézte át. Tartalma: 1. Unsere Hütte ist ein Raub der Flammen. (Megégett a szentpéteri állás.) — 2. Von Pesth führt nach Debreczin die Eisenbahn. (Pesttől fogva Debrecenig a vasút.) — 3. Als ich ging, da grünte schon der Apfelbaum. (Ott a réten egy almafa zöldelt.) — 4. Feuerig ist mein Ross von goldner Farbe. (Sárga csikó, sárga lovam, sárga.) — 5. Wäre nicht mein Pferd gefangen. (Fakó lovam, gyors paripám.) — 6. Der Haiduk geht Abends patrouillieren. (Estve jár a hajdú a faluban.) — 7. Ohne Pferd bin ich geblieben. (Nincsen nekem pejaripám.) — 8. Mit dem Vater ging das Mädchen. (Elment a lány az apjával szántani.) — 9. Guter Junge, was ist Dir. (Honnan jössz te oly leverten.) — 10. Beim Gebüsche scheint die Sonne. (Kisütött a nap a cserén.) — 11. Auf des Tannenbaumes Höhen. (Jegenyefa tetejébe.) — 12. Sieh' mein Kind in's Auge mir. (Nézz babám a szemembe.) — 13. O mein theures Kanaan. (Ó te áldott Kánaán.) — 14. Geht die Blonde durch die Gassen. (Szőke kis lány megy a kútra.) — 15. Man kann alle Herzensqualen. (Simonyiban van egy malom.) — 16. Aus dem Schilf kömmt Geflügel. (Káka tövéen költ a ruca.) — 17. Reif wird die Traube. (Érik a szőlő.) — 18. Auf den Weinberg zu ge-

¹ SZVORÉNYI szerint SZEMERÉNEC eredeti német költeménye. V. ö. Szemere Pál munkái I. 289. l.

langen. (Elementem én a szőlőbe.) — 19. Stolzes Mädchen, wohin führte? (O kedves ház büszke lánya.) — 20. Rothe Aepfel sind beliebt. (Piros alma, telelő.) — 21. Fischer bin ich in des Alföld weitem Kreis'. (Az alföldön halászegény vagyok én. — A lap alján a következő «észrevétel»: E' dal BERNÁT Gáspár több dalából van összeállítva.) — 22. Knisternd brennt das Haus. (Ég a kunyhó, ropog a nád.) — 23. Oft hab' ich mir's vorgenommen. (Felfogadtam száz meg százszor.) — 24. Will man viel und schönen Weizen kriegeln. (Ha ki tiszta búzát akar vetni.) — 25. Az első sz. dallal azonos, de karénekre alkalmazva. — 26. Es gefällt mein Falber allen Leuten. (Fakó lovam fel van kantározva.) — 27. Azonos a 2. sz. dallal. — 28. Azonos a 11. sz. dallal. — 29. Azonos a 12. sz. dallal. — 30. Azonos a 13. sz. dallal. — 31. Azonos a 14. sz. dallal. A 27—32. sz. karénekre átvirva. — 32. Diesen Gruss kann man oft hören. (Már minálunk így köszönnek.) — 33. Azonos a 15. sz. dallal, de karénekre átvirva. — 34. In dem Hemde friert's mich heute. (Jaj be fázam egy ingvállban.) — 35. Azonos a 16. sz. dallal, de karénekre átvirva. — 36. Dieser Baum wird nimmer blühen. (Kidült a fa mandulástól.) — 37. Azonos a 17. sz. dallal. — 38. Azonos a 18. sz. dallal. Mindkettő karra feldolgozva. — 39. Mutter! deine Thränen flossen. (Sírtál anyám egykor értem.) — 40. (Első kötet 2. füzet): Sebastian TINÓDY: Viel Wunder gab's. (Sok csudák voltak jó Magyarországon. 4. szak.) — 41. U. a. Sprechen will ich von der bösen alten Zeit. (Ez elmúlt gonosz időket beszélem. 5. szak.) — 42. Zu dem uns so werthen Fest. (Szent Gergely doktora. 5. szak.) — 43. Freund, betrübt bist Du. (Mit búsulsz, kenyeres.) — 44. Tulpe, aufgeblühet an der Bodrog Strand. (Bodrog partján növekedett tulipán. 4. szak.) — 45. Eben komm ich aus dem Siebenbürger Lande. (Most jöttem Erdélyből.) — 46. Meiner Eltern Brot. (Nem eszem én apám, anyám kenyerét.) — 47. Ist der Schweinshirt wohl zu Haus'. (Itthon van-e a kanász.) — 48. In den Lüften sieht man Wolken. (Magasan száll a felhő.) — 49. Aus Knospen werden rothe Rosen. (Bimbóból lesz a piros rózsza.) — 50. An dem Hügel sieht man Rosensträucher. (Rózsabokor virít a domboldalon.) — 51. Schöne Mädchen geh'n in die Lock-Csárda. (Becsaliba járnak a legszebb lányok.) — 52. Andreas TÓTH: Über'n Hejő. (Túl a Hejőn.) — 53. Röschen mein ist niedlich, frisch. (Az én rózsám takaros.) — 54. Gerne würd' ich täglich Abends zu Euch gehen. (Elmennék én tihozzátok az este.) — 55. Fragen liess mich jüngst der Oberst. (Azt izente az ezredes.) — 56. Reif sind bald die Kirschen. (Érik a cseresznye.) — 57. Weizen, Weizen. (Búza, búza, be szép tábla búza.) — 58. Jancsi halt' an! (Állj meg Jancsi.) — 59. Herrlich ist das Csárda-Leben. (Csárdásélet a gyöngyélet.) — 60. Selig war ich. (Áldom azt a pillantást.) — 61. In das Dorf bringt unser Wagen. (Megy a kocsí, megy a szekér.) — 62. Mein Geliebter ist ein Dichter. (A szeretőm írónak.) — 63. Ackern werd' ich diese Gasse. (Felszántom én azt az utcát.) — 64. Kaspar BERNÁT: Dunkle Wolken thürmen sich. (Sötét felhők tornyosulnak az égen.) — 65. Bei Rosmarin ist wohl das Beste. (Rozmaringnak olyan a szokása.) — 66. Koloman TÓTH: Weinthin flog der Vogel. (Törött ágról messze repült a madár.) — 67. U. a. Wären meine Dolmány's Knöpfe. (Ha dolmányom minden gombja.) — 68.

Kaspar BERNÁT: Munter, Burschen. (Vigan, vigan szegények.) — 69. Nach dem Mädchen. (Megy a kis lány a Dunára.) — 70. Als ich mich in's Bett gelegt. (Lefeküdtem, de csak alig, alig.) — 71. Unser Richter. (Öreg bíró kis bíróstul.) — 72. Kaspar BERNÁT: Keírt der arme Bursch. (Ha betekint a dallai csárdába.) — 73. Kirsche mit dem schwarzen Stengel. (Feketeszárú cseresznye.) — 74. Ich bin der Gulyás von Petri. (Én vagyok a petri gulyás.) — 75. Etwas Salz. (Egy kis kenyér, egy kis só.) — 76. Auf dem Himmel stehen drei Stern'. (Három csillag van az égen.) — 77. Röschen muss Heuschober spitzen. (Az én rózsám boglyát tetéz.) — 78. Dürren Mais. (Szárak kukoricaszár.) — 79. Trinken wir! (Igyunk, aki angyala van.) — *II. kötet.* (1. [egyetlen] füzet, rézmetszetű címlappal): 80. Als die Sonne aufgegangen. (Felsütött a nap sugára.) — 81. Meinen Mantel kann ich strecken. (Nem ér az én subám térdig.) — 82. Dieses Mädchen, ach so hold. (Ez a kis lány jaj be szép.) — 83. Blicke nicht so schelmisch, Kleine. (Barna kis lány, ne kacsingass.) — 84. Feierlich im Dorf. (Virradóra szól a falu harangja.) — 85. Oh verbirg. (Rejtsd el azt a barna szemedet.) — 86. Stephan JAKAB: An die verfallene Kneipe. (A pusztult csárdához.) — 87. U. a. Trinklied. (Bordal.) — 88. Gelbgestüefelt watet Miska. (Sárga csizmás Miska sárba jár.) — 89. Um recht lustig zu leben. (Szőlővesszőt ültetem.) — 90. Wohin wollt ihr, Vetter gehen. (Hova megy kend, komám uram.) — 91. Wo seid Ihr zu Hause, Jungfer. (Hol lakik kend, komámasszony.) — 92. Alexander PETŐFI: Honfidal. (Patriotienlied.) — 93. Ugyanaz. Az egyik DOPPLER Károly, a másik NAGY József megjelenítésével. — 94. Mein Hut hat eine Feder. (Kis kalapom fekete.) — Verses fordítások magyar szöveggel. — Jelzete: Mus. 411 a.

MELAS HEINRICH: Französische und magyarische Dichtungen.

636. *Französische und magyarische Dichtungen in metrischer Übersetzung von Heinrich Melas.* Wien, Kommissionsverlag von Carl Graeser. 1885.

8-r. VIII, 244 l. Ny. W. Krafft, Hermannstadt. A kötet második része (93—244) a következő magyar költemények verses fordítását tartalmazza: 1. PETŐFI: In meinem Vaterlande. (Hazámban.) — 2. Viel Menschen wandeln auf und ab im Haine. (Járnak-kelnek sokan...) — 3. Liederquell. (Dalforrás.) — 4. Dinundanum. (Dinomi-dánom.) — 5. Weissagung. (Jövendölés.) — 6. Wer hemmt den Blumenkelch? (A virágnak megtiltani nem lehet...) — 7. Patriotisches Lied. (Honfidal.) — 8. Der Edelmann. (A nemes.) — 9. Phantasie eines Durstigen. (Szomjas ember tündése.) — 10. Vergessener Entschluss. (Füstbement terv.) — 11. Die Welt ist gross. (Ez a világ amilyen nagy...) — 12. Leben, Tod. (Élet, halál.) — 13. Der pffiffe Weintrinker. (Furfangos borivó.) — 14. Weinrausch für's Vaterland. (Részegség a hazáért.) — 15. Ein Stern erglänzt am reinen Himmel. (Amott fönn egy csillag ragyog...) — 16. Sehnsucht nach Liebe. (Szerelemvágy.) — 17. Das Haus im Walde. (Az erdei lak.) — 18. Mondnacht. (Holdvilágos éj.) — 19. Meine Phantasie. (Képzetem.) — 20. Lied vom Vaterland. (A hazáról.) — 21. Mein Liebchen hatten sie zu Grab getragen. (Sírba tették...) — 22. Die Ruinen der Tscharda.

(A csárda romjai.) — 23. Begegnung auf der Puszta. (Pusztai találkozás.) — 24. Es blauen hinter mir... (Mögöttem a mult...) — 25. Freudeloser Spätherbstmorgen. (Kellemetlen őszi reggel...) — 26. Das magyarische Volk. (A magyar nemzet. 1846.) — 27. Bist du ein Mann, sei's wahrhaft! (Ha férfi vagy, légy férfi.) — 28. Ein Hundeloch. (Kutyakaparó.) — 29. Die Theisz. (A Tisza.) — 30. Zerlumpte Helden. (Rongyos vitézek.) — 31. Feuer. (Tűz.) — 32. Ich wollt', ich wär' ein Bach! (Lennék én folyóvíz.) — 33. Kommst du zu mir? (Hozzám jöss-e?) — 34. Die Winkelschänke am Dorfende. (Falu végén kurta kocsmá...) — 35. Das Grab des Bettlers. (A koldus sírja.) — 36. Haideröschchen an dem Raine. (Rózsabokor a domboldalon.) — 37. Herr Pató Pál. (Pató Pál úr.) — 38. Die Nacht. (Az éj.) — 39. Wie soll ich dich nennen? (Minek nevezzelek?) — 40. Die Puszta im Winter. (A puszta télen.) — 41. Das Thal und der Berg. (A völgy s a hegy.) — 42. Die See hat sich erhoben. (Föltámadott a tenger...) — 43. Der Gott der Magyaren. (A magyarok istene.) — 44. Das Zwerggeschlecht, die feigen Seelen... (A gyáva faj, a törpe lelkek...) — 45. Klein-Kumanien. (Kis-Kúnország.) — 46. Drei Vögel. (Három madár.) — 47. Akazien im Garten... (Ti ákácfa a kertben...) — 48. Ich liebe dich, mein Weib! (Szeretlek, kedvesem!) — 49. Der Herbst in seiner alten Schöne... (Itt van az ősz, itt van újra...) — 50. Schlachtlied (Csatadal.) — 51. Bei der Geburt meines Sohnes. (Fiam születésére.) — 52. Ich höre wieder Lerchensang... (Pacsirtaszót hallok megint...) — 53. Welch' ein Lärmen, welch' ein lustig Leben. (Milyen lárma, milyen vidámlom...) — 54. ARANY [János]: Die Welt. (A világ.) — 55. Die blonde Panni (Szőke Panni.) — 56. Häuslichkeit. (Családi kör.) — 57. Im Herbst. (Ősszel.) — 58. BAJZA [József]: Aufschrei. (Sóhajtás.) — 59. GARAY [János]: Der Pilger. (A zarándok.) — 60. KISFALUDY K[ároly]: Meiner Heimat schöne Auen! (Szülőföldem szép határa...) — 61. Kampfspiel in Ofen. (Budai harcjáték.) — 62. KÖLCSEY [Ferenc]: Abendlied. (Estidal.) — 63. SZÁSZ K[ároly]: Hörst du, hörst du die Geige? (?) — 64. TOMPA [Mihály]: Im Sommer, Winter... (Télen, nyáron...) — 65. Vom Hunnenkönig Etzel. (Etele hún királyról.) — 66. TÓTH K[álmán]: Trennung. — 67. VÖRÖSMARTY [Mihály]: Aufruf. (Szózat.) — 68. Schwärmerei. (Ábránd.) — 69. Vaterlandsliebe. (Honszeretet.) — Jelzete: P. o. hung. 1113 k.

NORDHEIM JULIUS: Ungarische Gedichte.

637. Ungarische Gedichte. Aus dem Ungarischen übersetzt von Julius Nordheim. Budapest. Verlag von Samuel Zilahy. 1873.

8-r. 67 l. Ny. u. o. Brüder Bendiner & A. Grünwald. Tartalom: 1. KÖLCSEY: Hymnus. — 2. GARAY: Kont. — 3. TOMPA: Der neue Simeon. (Új Simeon.) — 4. PETŐFI: Patriotienlied. (Honfidal.) — 5. VÖRÖSMARTY: Aufruf. (Szózat.) — 6. Das Főter Lied. (Főti dal.) — 7. GYULAI: Der Herr Lieutenant. (Hadnagy uram.) — 8. CZUCZOR: Der schönste Sang. (A legszebb ének.) — 9. PETŐFI: Der Handel. (Alku.) — 10. GARAY: Der ausgediente Soldat. (Az obsitos.) — 11. VÖRÖSMARTY: Salomon. (Salamon.) — 12. ARANY

(János): Auf der Anhöhe bei Tetétlen. (A tetétleni halmön.) — 13. PETŐFI: Das heilige Grab. (A szent sír.) — 14. ARANY: Frau Agnes. (Ágnes asszony.) — 15. TÓTH K.: Szilágyi Erzsébet und ihr Sohn Mátyás Corvinus. (Szilágyi Erzsébet.) — Verses fordítások. — Jelzete: P. o. hung. 696 k.

PONGRÁCZ STEFAN: Magyarische Gedichte.

638. Magyarische Gedichte patriotisch-lyrischen Inhaltes in die deutsche Sprache übertragen durch Stefan Graf Pongrácz... Pressburg 1859.

8-r. (4), 79 l. Könyomat. Tartalom: 1. VÖRÖSMARTY: Aufruf. (Szózat.) — 2. BAJZA: Aufruf. (Szózat.) — 3. U. a. Patriotisches Lied. (Honfidal.) — 4. KÖLCSEY: Zrinyi-Lied. (Zrinyi-dal.) — 5. CSÁSZÁR: Patriotisches Lied. (Honfidal.) — 6. U. a. Gesang. (Ének.) — 7. LUKÁCS (Pál): Des kleinen Ungarn Lied. (Kis magyar dala.) — 8. BERZSENYI: An die Ungarn. (A magyarokhoz.) — 9. GARAY: Kont. — 10. PETŐFY (*sic!*): Das letzte Almosen. (Az utolsó alamizna.) — 11. Mein Lieben. (Az én szerelmem.) — 12. Welch' ein Traum! (Milyen furcsa álman.) — 13. Nacht der Wonne. (Boldog éjjel.) — 14. Regnen seh' ich, regnen. (Esik, esik, esik.) — 15. Blätter von der Blume sinken. (Hull a levél a virágról.) — 16. Grabeslieder hör' ich klingen. (Temetésre szól az ének.) — 17. Der Handel. (Alkú.) — 18. Süsse' Freud' im vollen Zuge. (Édes öröm, ittalak már.) — 19. Eötvös: Der Wille. (Végrendelet.) — Kétnyelvű kiadás. Verses fordítás. Jelzete: P. o. hung. 1262 ud.

639. Ugyanaz. Pest, Selbstverlag des Verfassers. 1867.

24-r. 198, (6) l. Nyomtatta: Josef Kertész, u. o. Előbbi erösen bővített kiadása. Tartalom: 1. VÖRÖSMARTY: Aufruf. (Szózat.) — 2. An die Ungar-Dame. (Az úri hölgyhöz.) — 3. Träumerei. (Ábránd.) — 4. König Salamon. (Salamon király.) — 5. Fother Lied. (Fóti dal.) — 6. Das Traumbild. (A túlvilági kép.) — 7. IDUNA: Lasst mich lernen. (Tanítsatok.) — 8. Bilder. (Képek.) — 9. Die Schwalbe. (A fecske.) — 10. KÖLCSEY: Zrinyi-Lied. (Zrinyi dala.) — 11. Hymne. (Hymnus.) — 12. GARAY: Kont. — 13. Der Pilger. (A zarándok.) — 14. Glaube, Hoffnung und Liebe. (Hit, remény és szeretet.) — 15. An die Ungarfrau. (A magyar hölgyhöz.) — 16. BAJZA: Apotheose. (Apotheosis.) — 17. Patriotisches Lied. (Honfi-dal.) — 18. Aufruf. (Szózat.) — 19. Wach' auf! (Ébresztő.) — 20. Lebe wohl. (Isten hozzád.) — 21. Eötvös: Der letzte Wille. (Végrendelet.) — 22. Palast und Hütte. (Vár és kunyhó.) — 23. KISFALUDI (*sic!*) Sándor: Meiner Kindheit schöne Zeiten. (Gyermekségem szép idei.) — 24. Tage kommen, Tage schwinden. (Napok jönnek, napok mennek.) — 25. VACHOTT (S.): Der Dichter. (A költő.) — 26. An eine Jungfrau. (Ifjú hajadonhoz.) — 27. Der politische Gefangene. (A külföld rabja.) — 28. KAZINCZY: Die süsse Pein. (Az édes kín.) — 29. BERZSENYI: An die Ungarn. (A magyarokhoz.) — 30. CSÁSZÁR: Gesang. (Ének.) — 31. LUKÁCS: Des kleinen Ungarn Lied. (Kis magyar dala.) — 32. ERDÉLYI; Mahnruf. (Intés.) — 33. VIRÁG: Von dem im Käfig versperrten Vogel.

(A kalitkába zárt madárról.) — 34. GYULAI Pál: An Emilie. (Emiliához.) — 35. PAPP Endre: Die Geschichte eines Herzens. (Egy szív története.) — 36. MENTOVICH Ferenc: Die Teilung. (Osztozás.) — 37. SZENTIVÁNYI: Lied. (Dal.) — 38. TÓTH Kálmán: Könnten nur. (Hogy ha titkolt.) — 39. FLÓRA: Für das Leben. (Ne gondold.) — 40. DOBSA: Die Schule des Lebens. (Az élet iskolája.) — 41. HIADOR: Im Todtenhause. (Temetőben.) — 42. CSUKÁSSY József: Lieder an Aurelia. (Dalok Arankához.) — 43. LISZNYAI: Einstmal war ich. (Hej ezelőtt.) — 44. KERÉNYI: In der Laube. (A lugasban.) — 45. BEREZC Károly: Hinweg von hier. (El innen, el.) — 46. SZEMERE Miklós: Ritterliche Liebe. (A lovag szerelme.) — 47. CZUCZOR: Klein Margit's Traum. (Szűz Margit álma.) — 48. Das schönste Lied. (A legszebb ének.) — 49. ARANY: Der Knabe und der Regenbogen. (A gyermek és a szivárvány.) — 50. TOMPA: Das Lied von der Cypresse. (A jávorfáról.) — 51. SÁROSY: Der erblindete Sänger. (A világtalan dalnok.) — 52. Die vermisste Rose. (A vesztett rózsza.) — 53. TÁRKÁNYI: Des Prinzen Abenteuer. (A királyfi kalandja.) — ~~54.~~ PETŐFI: Meine Liebe. (Az én szerelmem.) — 55. Fern von der grossen Welt. (A világtól elvonulva.) — 56. Der Wahnsinnige. (Az örült.) — ~~57.~~ Welch ein Traum. (Milyen furcsa álmam.) — ~~58.~~ Nacht der Wonne. (Boldog éjjel.) — ~~59.~~ Regnen seh' ich, regnen. (Esik, esik, esik.) — 60. Blätter von der Blume sinken. (Hull a levél a virágról.) — ~~61.~~ Grabeslieder hör' ich klingen. (Temetésre szól az ének.) — 62. Drei Vögel. (Három madár.) — 63. Bäume, die der Wald getrieben. (Erdő, erdő, de magas vagy.) — 64. Käferlein. (Szülőföldemen.) — 65. In der Sonne keimt die Rose und verblüht. (Naptól virít, naptól hervad a rózsza.) — 66. Reich mit Blüthen ist der Rosenstrauch umhüllt. (Tele van a rózsabokor virággal.) — 67. Diese Welt. (Ez a világ, amilyen nagy.) — 68. Bin bereit als Wasser. (Lennék én folyóvíz.) — 69. Frage nicht. (Kérded anyám.) — 70. Auf der Donau. (A Dunán.) — ~~71.~~ Süsse Freud' im vollen Zuge. (Édes öröm, ittalak már.) — 72. Patrioten-Lied. (Honfi-dal.) — 73. Immer wieder. (Száz alakba.) — 74. Die ungarische Nation. (A magyar nemzet.) — ~~75.~~ Das letzte Almosen. (Az utolsó alalmazna.) — JÓKAI: Tausend Jahre. (Ezer év.) — Verses fordítás. Jelzete: P. o. hung. 1262 u.

(SELIGER PAUL): Der Völker Liebesgarten.

640. Der Völker Liebesgarten. 1909. Leipzig. Verlag Julius Zeitler.

8-r. VIII, 531 l. Ny. Poeschel & Trepte u. o. A 478—83. lapon Magyarische Liebeslieder: CCCXVIII Volkslieder. 814. Maikäfer, goldnes Maikäferlein. (Cserebogár, sárga cserebogár.) — 815. Ich wandre, ich wandre. (Elmegey, elmegey, messze földre megyek.) — 816. Wald, o Wald. (Erdő, erdő, de magas vagy.) — 817. Gott und Menschen sind dagegen. (?) — 818. Lass, mein Rösslein. (?) — 819. Öfter hab' ich deinetwegen. (?) — 820. Wie lieblich die Glocken. (Jaj, de szépen harangoznak Tarjába. 1—5. szak.) — 821. Mädchen schau' ins Auge mir. (Nézz rózsám a szemembe.) — 822. Mandelbaum steht kahl und schaurig. (Kidőlt a fa mandolástól.) — CCCXIX. Alexander KISFALUDY: 823. In des Zaubers mag'scher Helle. (Mi-

dőn a hold világában.) — 814. Von ihr kommet, zu ihr schwebet. (Tőle jönnek, hozzá térnek.) — CCCXX. Michael VÖRÖSMARTY: 825. Ich sag nicht, dass ich dich liebe. (Idához.) — CCCXXI. Alexander PETŐFI: 826. Zwei lange, bange Tage. (Látam két hosszú nap...) — 827. Die Blüte fällt vom Blumenschoss. (Hull a levél a virágról...) — 828. Du liebst den Frühling, holde Maid... (Te a tavaszt szereted...) — 829. Ich seh' des Ostens reichgeschmückte Flur... (Látom kelet leggazdagabb virágit...) — Verses fordítások, ismeretlen fordítótól. — Jelzete: L. eleg. m. 779 qf.

STEINACKER GUSZTÁV: Pannonia.

641. (Első címlap): Pannonia. Virágfüzér az újabb magyar lyrai Költészet' Mezejéről. Steinacker Gusztávtól... Első rész. Lipcsében, Einhorn Vilmos tulajdona. 1840. (Második címlap): Pannonia. Blumenlese auf dem Felde der neuern magyarischen Lyrik in metrischen Uebersetzungen von Gustav Steinacker... Erste Abtheilung. Leipzig, Verlag von Wilhelm Einhorn. 1840.

8-r. XXIII, 262 l. Nyomtatta: Fr. Frommann, Jena. Tartalma: 1. KISFALUDY Károly: Liebesreichtum. (Én is voltam szegény legény.) — 2. An der Donau. (Mély a Duna közepén.) — 3. Am Plattensee. (Messze fénylik a Balaton.) — 4. Die Sternlein. (Hej, ti fényes csillagok.) — 5. An der Theiss. (A Tiszának kies partján.) — 6. Getäuschte Hoffnung. (A bimbóból virág lesz.) — 7. Zur Ernte. (Vedd sarlódat édes kincsem.) — 8. Am Bache. (Vigan foly a csermelye.) — 9. Warnung. (A Dunában sok a víz.) — 10. Liebchens Garten. (Ha én tiszta patak volnék.) — 11. Verschmähte Liebe. (Hej violám, szép violám.) — 12. Heimwärts. (Szülőföldem szép határa.) — 13. Der Landmann auf dem Rákos. (A rákosi szántó a török alatt.) — 14. Gleiches Loos. (Sárga levél, sárga levél.) — 15. BERZSENYI: Die Tänze. (A táncok.) — 16. Fr. N. W's Bild. (B. W.' M. képe.) — 17. KAZINCZY: Glanz und Dunkel, an Cserei. (Fény és homály. Csereihez.) — 18. Moral des Epigramms. (Epigrammai morál.) — 19. Kis (János): Meiner Braut. (Az eljegyzetthez.) — 20. SZEMERE (Pál): Echo. — 21. VÖRÖSMARTY: Der Heimathlose. (A hontalan.) — 22. Salamon. — 23. Der Rettungsloose. (Az árvizi hajós.) — 24. KÖLCSEY: Im Nachen. (Csolnakon.) — 25. Hoffnung und Erinnerung. (Remény, emlékezet.) — 26. Der Ruhelose. (A nyugtalan.) — 27. CZUCZOR: Hunyadi. — 28. Die Lieb' ein Bienchen. (A szerelem méhecske.) — 29. BAJZA (József): Seufzer. (Sóhajtás.) — 30. Des Feldherrn Abschied. (A vezér búcsúja.) — 31. B. EÖRVÖS J.: Das erfrorne Kind. (A megfagyott gyermek.) — 32. DÖBRENTEI: Husarenlied. (Huszárdal.) — 33. CSOKONAI: Liebeslied an meine Feldflasche. (Szerelmedal a csikóbőrös kulacshoz.) — 34. Iluska's Schmerz. (Iluska keservei.) — 35. KISFALUDY Sándor: Wie der Hirsche vom Speer getroffen. (Mint a szarvas, kit megére.) — 36. Lenzesloh'n und Lenzesprangen. (A tavasznak érkezése.) — 37. Augen himmlisch mild erglommen. (Üdvességgel áldott két szem.) — 38. O wie schnell bist Du verschwunden. (Gyermekségem szép ideje.) — 39. Tage kommen, Tage ziehen. (Napok jön-

nek, napok mennek.) — 40. Ruhe will ich mir erjagen. (Kérem majd nyugalmamat.) — 41. O Badacsony's Traubenlesen. (Édes, kínos emlékezet.) — 42. In der Blumen bunten Reihen. (A virágok szép nemében.) — 43. Lauter Liebender Gedanken. (A szerelmes gondolatok.) — 44. Amor, kannst du's ruhig tragen. (Ámor! s hát csak szenvedheted.) — 45. Überfluss und Arnuith zeugten. (A szegénység és gazdagság.) — 46. Jeder Reiz, der ihr verliehen. (Testének egy mozdulása.) — 47. Mauern, die ihr sie umziehet. (Falak, melyek közt lakozik.) — 48. Oftmals schwebt mir's vor den Sinnen. (Gyakran lebeg elmém előtt.) — 49. Kleiner Bach, der sich den Weichen. (A havasnak oldalában.) — 50. Dürre Blätter säuseln nieder. (A fecskék elköltöztének.) — 51. Kann nicht ruh'n zur Geisterstunde. (Éjfél vagy — nem alhatom.) — 52. Könt' aus meiner Brust ich reißen. (Ó, vajha kiszakaszthatnám.) — 53. Ward'st in Liebe einst empfangen. (Szerelembe fogantattál.) — 54. Jeder Ton ist längst verklungen. (Vizen, földben és az égen.) — 55. Jedesmal, so oft die Lieder. (Valahányszor szeme pillant.) — 56. Nacht um mich und Nacht im Herzen. (A világon setét éj van.) — 57. Thränen, höret auf zu fließen. (Érc szive megvehetetlen.) — 58. Wo sie weilt — o sieh' die Bäume. (Ahol ő van — nézd a fákat.) — 59. Theurer sind mir diese Schmerzen. (Szivem kínja kedves nekem.) — 60. Nicht das kleinste Sternlein funkt. (Egy csillag sincs az egekben.) — 61. Dass der Inhalt meiner Lieder. (Hogy csak kínja s aggodalma.) — 62. Weinst in mir, o arme Seele. (Sír sz hát bennem, szegény lélek.) — 63. Wer vielleicht die heisse Liebe. (Ha ki talán nem értheti.) — 64. Hast viel Lieder schon gesungen. (Oh, nyomorult, buta nyelv te.) — 65. B. JÓSIKA Miklós: Der Fluch. (Átok.) — Kétnyelvű kiadás. — Verses fordítások. — Több nem jelent meg belőle. — Jelzete: P. o. hung. 1339.

[STEINACKER GUSTAV]: Herzensklänge.

642. Herzensklänge. Ausgewählte Dichtungen von G. Treumund. Als Manuscript für Gleichgestimmte. Leipzig, 1845. Druck von Oskar Reiner.

8-r. 256 l. Magyar költemények német fordításai vannak a következő lapokon: 1. A 141. lapon (VÖRÖSMARTY Mihály): Inschrift des von den Ungarn errichteten Priesnitz-Monumentes in Gräfenberg. (Priesnitz.) — 2—4. A 172 s köv. II. Aus dem Ungarischen des VÖRÖSMARTY: 1. Zuruf. (Szózat.) — 2. Főter Lied. (Főti dal.) — 3. Was treiben wir? (Mit csináljunk?) — 5. A 199. lapon: Emerich NAGY: Schwanengesang. (Hattyúdál.) — 6. A 201. lapon: Emil VIDOR [KERÉNYI Frigyes]: Aus 1840. — 7. A 206. lapon: U. a. Aus 1841. — 8. A 215. lapon: J. BAJZA: Weckeruf. (Ébresztő.) — 9. A 218. lapon: J. GARAY: Der verabschiedete Soldat. (Az obsitos.) — Verses fordítások. Két példány. — Jelzete: P. o. germ. 3189 aa és 3189 rb.

642a. Herzensklänge. Ausgewählte Dichtungen eines Deutschungars von G. Treumund. Zweite verbesserte Auflage. Leipzig, 1846. Druck von Oskar Reiner. In Commission bei Gustav Heckenast in Pesth.

8-r. XII, 252 l. A második kiadás az elsőől, az előszó szerint, csak a sajtóhibák gondos kijavítása és szerző néhány újabb költeményének fölvétele

által különbözik. A magyarból fordított darabok azonosak az első kiadásban szereplőkkel. — Jelzete: P. o. germ. 3189 a.

STEINACKER GUSTAV: Ungarische Lyriker.

643. Ungarische Lyriker von Alexander Kisfaludy, bis auf die neueste Zeit (die letzten 50 Jahre). In chronologischer Reihenfolge metrisch übertragen und mit literar-historischer Einleitung und biographisch-kritischen Notizen versehen von Gustav Steinacker. Leipzig, Joh. Ambr. Barth. Buda-Pest, Grill'sche (vormals Geibel'sche) Buchhandlung. (1875.)

8-r. LIX, 524 l. Nyomtatta G. Uschmann & Co., Weimar. A kötet E. MARLITT, Wilhelmine v. HILLERN szül. BIRCH és E. WERNER-nek van ajánlva. Irodalomtörténeti bevezetéssel. — Tartalma: 1. Franz KAZINCZY: Die Frösche. (A békák.) — 2. Glanz und Dunkel. (Fény és homály.) — 3. Moral des Epigramms. (Epigrammai morál.) — 4. Johann Kis: Meiner Braut. (Az eljegyzetthez.) — 5. Alexander KISFALUDY: Wie der Hirsch vom Speer getroffen. (Mint a szarvas, kit megére.) — 6. Lenzesnah'n und Lenzesprangen. (A tavasznak érkezése.) — 7. Augen, himmlisch mild erglommen. (Üdvességgel áldott két szem.) — 8. O wie schnell bist du verschwunden. (Gyermekséggem szép ideje.) — 9. Tage kommen, Tage ziehen. (Napok jönnek, napok mennek.) — 10. Ruhe will ich mir erjagen. (Elérem majd nyugalmamat.) — 11. O Badaconsny's Traubenlesen. (Édes, kínos emlékezet.) — 12. In der Blumen bunten Reihen. (A virágok szép nemében.) — 13. Lauter Liebender Gedanken. (A szerelmes gondolatok.) — 14. Amor, kannst du's ruhig tragen. (Ámor! s hát csak szenvedheted.) — 15. Überfluss und Armuth zeugten. (A szegénység és gazdagság.) — 16. Kleiner Bach, der sich den Weichen. (A havasnak oldalában.) — 17. Daniel BERZSENYI: An die Ungarn. (A magyarokhoz.) — 18. Die Tänze. (A táncok.) — 19. Freiherr Niklas Wesselényi's Bild als Jüngling. (B. W. M. képe.) — 20. Gabriel DÖBRENTÉY: Husarenlied. (Huszárdal.) — 21. Wahre Grösse. (Csak az nagy.) — 22. Paul SZEMERE: Echo. — 23. Graf Franz TELEKI: Schlachtenlied. (Csatadal.) — 24. Karl KISFALUDY: Liebesreichthum. (Én is voltam szegény legény.) — 25. An der Donau. (Mély a Duna közepén.) — 26. Am Plattensee. (Messze fénylik a Balaton.) — 27. Die Sternlein. (Hej, ti fényes csillagok.) — 28. An der Theiss. (A Tiszának kies partján.) — 29. Getäuschte Hoffnung. (A bimbóbul virág lesz.) — 30. Zur Ernte. (Vedd sarlódat édes kincsem.) — 31. Am Bache. (Vigan foly a csermelye.) — 32. Warnung. (A Dunában sok a víz.) — 33. Liebchens Garten. (Ha én tiszta patak volnék.) — 34. Verschmähte Liebe. (Hej violám, szép violám.) — 35. Heimwärts. (Szülőföldem szép határa.) — 36. Der Landmann auf dem Rákos. (Rákosi szántó a török alatt.) — 37. Gleiches Loos. (Sárga levél, sárga levél.) — 38. Franz KÖLCSEY: Hymne. (Hymnus a magyar nép zivataros századaiból.) — 39. Zrínyi's Lied. (Zrínyi dala.) — 40. Im Nachen. (Csoinakon.) — 41. Hoffnung und Erinnerung. (Remény, emlékezet.) — 42. Der Ruhelose. (A nyugtalan.) — 43. Aloysius SZENTMIKLÓSSY:

Die Lebensbahn. (Emberi pálya.) — 44. Die Freude. (Az öröm.) — 45. Abschied. (A búcsúvétel 1. és 2. szak.) — 46. Freiherr Niklas JÓSIKA: Der Fluch. (Átok.) — 47. Gregor CZUCZOR: Johann Hunyady. (Hunyadi.) — 48. Das schönste Lied. (A legszebb ének.) — 49. Die Lieb' ein Bienchen. (A szerelem méhecske.) — 50. Alarmruf. (Riadó.) — 51. Michael VÖRÖSMARTY: Ungarlied. (Szózat.) — 52. Főter Lied. (Fóti dal.) — 53. Was treiben sie. (Mit csinálnak.) — 54. Ich sag' nicht. (Nem mondom.) — 55. Salamon. — 56. Der Heimatlose. (A hontalan.) — 57. Der Rettungslootse. (Az árvízi hajós.) — 58. An Franz Liszt. (Liszt Ferenchez.) — 59. Freie Presse. (Szabad sajtó.) — 60. Feuer und Wasser. (Tűz és víz.) — 61. Der alte Zigeuner. (A vén cigány.) — 62. Josef BAJZA: Des Feldherrn Abschied. (A vezér búcsúja.) — 63. Apotheose. (Apotheosis.) — 64. Seufzer. (Sóhajtás.) — 65. Weckeruf. (Ébresztő.) — 65a. Niklas SZEMERE: Des Reiters Lieb. (A lovag szerelme.) — 66. Andreas FÁY: Der Weiberfeind. (Az asszonygyűlölő.) — 67—68. Franz SCHEDEL-TOLDY: Widmung der «Geschichte der ungarischen Dichtung» von den ältesten Zeiten bis auf Alex. Kisfaludy. I. Bd. An Gräfin Virginie Dessewffy. II. Bd. An Frau Antonie Bohus-Szögyényi. (Dessewffy Virginia grófnénak. — Bohus-Szögyényi Antonia asszonynak.) — 69. Franz CSÁSZÁR: An die Hoffnung. (A reményhez.) — 70. Lazarus HORVÁTH-PETRICHEVICH: Lebewohl! — 71. Peter VAJDA: Liebeslied.¹ (A háborgató.) — 72. Joseph SZÉKÁCS: Széchenyi. — 73. Die neue Bibel. (Az új biblia. Részlet.) — 74. Andreas KUNOSS: Seufzer. (Fohász.) — 75. Albumspruch. (A tiszta szív...) — 76. Kaspar BERNÁT: Der Fischerbursch an der Theiss. (Az alföldön halászegény vagyok én.) — 77—78. Joseph GAAL: Lieder im Volkston.² (1. Mi füstölög ott a sikon... 2. Hortobágyi sikon fúj a szél.) — 79. Johann GARAY: Árpád der Heimatsgründer. (Árpád a honalkotó.) — 80. Dem Volk des Ostens. (Kelet népéhez.) — 81. Der verabschiedete Soldat. (Az obsitos.) — 82. Johann KRIZA: Szekler Volkslied. (Erdővidék az én hazám. [Vadrózsák]). — 83. Der alte Birnbaum. (A vén körtefa.) — 84. Ludwig KUTHY: Albumspruch. (Emléket kérsz...) — 85. Freiherr Joseph EÖTVÖS v. Vásáros-Namény: Das erfrorene Kind. (A megfagyott gyermek.) — 86. Abschied. (Búcsú.) — 87. Letzter Wille. (Végrendelet.) — 88. Lorenz TÓTH: Im Bergwerk. (Bányában.) — 89. Johann ERDÉLYI: Die Waisen des Vaterlandes. (A haza árvái.) — 90—91. Volkslieder. (1. Elmennék én katonának. 2. Magyar leány az én rózsám.) — 92. Anton SUJÁNSZKY: Die Nationalfarben. (Nemzeti szín.) — 93. Äussere Schönheit. (A szép alak.) — 94. Matthias SZALKAI: Die Bleiknüttel. (Ólmos botok.) — 95. Julius (eigentlich Ludwig) SÁROSSY: Die goldene Trompete. (Az arany trombita. 3.) — 96. Ludwig SZAKÁL: Bitt' euch, gnäd'ge Herrn... (Megkövetem a téns nemes vármegyét.) — 97. Des Baumess Kron'. (Virágos a fa teteje.) — 98. Der zweite Geliebte. (Lesz még nekem más szeretőm.) — 99. Erinnerung. (Tudod-e még kedves babám.) — 100. Hortobágy. (Puszta, pusztá, alföldi sík pusztá.) — 101. Ludwig MEGDYES:

¹ KERTBENY anthológiájából átvéve.

² Ugyanonnan.

Bild. (Kép.)¹ — 102. Johann ARANY: Ladislaus der Heilige. (Szent László.) — 103. Morgen und Abend. (Reg és est.) — 104. Die Romanze der Biene. (A méh románca.) — 105. Zu Pferde. (Lóra magyar, lóra.) — 106. Der gefangene Storch. (A rab gólya.) — 107. Andreas PAP: An ein junges Mädchen. (Egy fiatal leánynak.) — 108. Michael TOMPA: Der Dichter. (A költő.) — 109. Volkslied. (Télen, nyáron pusztán az én lakásom.) — 110. An den Storch. (A gólyához.) — 111. Alexander VACHOTT: Hell und Trübe. (Derüben és borúban.) — 112. Freiheitslied. (Honfi dala.) — 113. Die Gegend um den Plattensee. (Balaton vidékén.) — 114. Sigmund BEÖTHY: Vergleich.² (Magasztaltalás.) — 115. Emerich NAGY: Schwanengesang. (Hattyúdál.) — 116. Johann POMPÉRI (*sic!*): An meine Mutter. (Anyámhoz. Részlet.) — 117. Gustav LAUKA: Gestorben bist Du... (Meghaltál.) — 118. Im Winter. (Télben?) — 119. Das Leben. (Az élet?) — 120. Anton NYULASSY: Von Flut umrauscht... (Hullám között.) — 121. Verborgene Tugend. (Szeret rejtőzni.) — 122. Balthasar ADORJÁN: Lied.³ (Dal.) — 123. MAGYARÓDI:⁴ Die Erschaffung des Weibes. (A nő teremtese.) — 124. Weisse Taube. (Az öröm fehér galambja.) — 125. Offenes Geständniss. (Selyempillád...) — 126. Vergangenheit und Zukunft. (Múlt és jövő.) — 127. Ladislaus LOSONCZY: Der alte Cymbalschläger. (A vén cimbalmos.) — 128. Karl BÉRCZY: Welke Blume. (Hervadott virág.) — 129. Béla TÁRKÁNYI: O heil'ge Jungfrau, rein... (Boldog asszony anyánk...) — 130. Ladislaus SZELESTEY: Der Husar und sein Pferd. (A huszár és lova.) — 131. Für die Volkssache. (A nép ügyében.) — 132. Antwort im Gefängniss auf einen Brief meines Vaters. (A rab álmai. 129. l.) — 133. Samuel BENŐFY: Das süsse Mündchen.⁵ (?) — 134. Karl SAMARJAI: Mein Liebchen ist treulos.⁶ (?) — 135. Friedrich KERÉNYI: Das Leben braust... (?) — 136. Aus 1840. (?) — 137. Aus 1841. (?) — 138. Karl BEREZC: Spiel', Zigeuner, nicht... (Ne húzd, cigány...) — 139. Paul JÁMBOR: Der Vogel. (A madár.) — 140. Emerich MADÁCH: Herbstgefühl. (Őszi érzés.) — 141. Alexander LAKNER: Ilka.⁷ — 142. Alexander PETŐFI: Nationallied. (Nemzeti dal.) — 143. Rákóczy. — 144. Europa ruhig. (Európa csöndes.) — 144a. Der gefangene Löwe. (A rab oroszlán.) — 145. Das Nahen des Gewitters. (?) — 146. Die Wolken. (A felhők.) — 147. Die Theiss. (A Tisza.) — 148. Das niederungarische Flachland. (Az alföld.) — 149. Der gute Lehrer. (A jó tanító.)⁸ — 150. Ende Septembers. (Szeptember végén.) — 151. An mein Glas. (Poharamhoz.) — 152. Mein Grab. (Sírom.) — 153—158. Volkslieder. (1. Ereszkedik már a felhő. — 2. A szerelem, a szerelem. — 3. Temetésre szól az ének. — 4. Érik a gabona. — 5. Befordultam a konyhába.⁹ — 6. Elvennem ék, csak adnának.) — 159. Franz MENTOVICH: Theilung. (Osztozás.) — 160. Maurus JÓKAI: Mehreren ungarischen Magnaten ins Album. (Igen sok magyar úr

¹ Ugyanonnan.

² Ugyanonnan.

³ Ugyanonnan.

⁴ KOLMÁR József álneve.

⁵ KERTBÉNY anthológiájából.

⁶ Ugyanonnan.

⁷ Ugyanonnan.

⁸ Ugyanonnan.

⁹ Ugyanonnan.

- emlékkönyvébe.) — 161. Ungarisches Phlegma. (Magyar flegma.) — 162. Ibis, redibis. — 163. Koloman LISZNYAI: An Franz Liszt. (L. F.-hez.) — 164—165. Palócenlieder. (A palóc dalokból.) — 166. Andreas TÓTH: Rothe und weisse Rose. (Piros és fehér rózsza.) — 167. Wer bist du? (Ki vagy te.) — 168. Am Todtenfeste. (Halottak napján.) — 169. Karl SZÁSZ: Engel und Teufel. (Angyal és ördög.) — 170. Nachtigallenlied. (Fülemile dal.) — 171. Die ungarische Musik. (A magyar zene.) — 172. Erinnerung an Freiherrn Joseph Eötvös. (B. E. József emlékezete.) — 173. August GREUSS: Ein geliebter Todter. (Kedves halott.) — 174. Zum Geburtstag. (Születésnapra.) — 175. Joseph SZÉKELY: Stephan Széchenyi. (Sz. István.) — 176. Joseph LÉVAI: Ross und Reiter. (A ló és a lovag.) — 177. Die Thräne. (A köny.) — 178. Der alte Geiger. (Vén hegedűs.) — 179. Mein Petőfi. (Jó P.) — 180. Versöhnung. (Engesztelés.) — 181. Paul GYULAI: Siebenbürgen. (Erdélyben.) — 182. Mein Herr Lieutenant. (Hadnagy uram.) — 183. Der Flüchtling. (A bujdosó.) — 184. Daniel DÓZSA: Gesang der Kossuth-Reiter. (Kossuth-lovagok dala.) — 185. Johann VAJDA: Der Fluch der Liebe. V. (Szerelem átka. V.) — 186. Erinnerung an Giza (*sic!*). (Gina emléke. XXIV) — 187—188. Klagelieder. (Sirámok. I., X.) — 189. An Franz Liszt. (Liszt Ferenchez.) — 190. Joseph ZALÁR: Pole und Honvéd. (A lengyel és honvéd.) — 191. Herbst-Rose. (Őszi rózsza.) — 192. Szilágyi's Rache. (Szilágyi bosszúja. Részlet a VI. énekből.) — 193. Samuel NYILAS: Alter Mann. (Öreg ember.) — 194. Mein ist das Lied... (Enyém a dal.) — 195. Vörösmarty's Gedächtnissfeier. (V. emlékünnepe.) — 196. Koloman TÓTH: Das Volk. (A nép.) — 197. Bei der Musik. (Zene alatt.) — 198. Die blasse Frau. (A sápadt asszony.) — 199. Paul BOZZAY: Vor dem Scheiden. (Majd ha elbúcsúzunk...) — 200. Zoltán BALOGH: Arias. — 201. Eine Woche. (Egy hét.) — 202. Noch vor Kurzem. (Még nem régen.) — 203. Judenfrau, heda! Frau Wirthin... (Zsidóasszony, korcsmárosné.) — 204. Joseph VIDA: Die schönsten Augen. (?) — 205. Fastenlied. (?) — 206. Herr von Bikfitz. (B. úrfi.) — 207. Illustration. (?) — 208. Matrosenlied. (Matrózdal.) — 209. Mutterschmerz. (Egy anya fájdalom.) — 210. Franz GAL: 'S braust der Sturm... (Zúg a szélvész...) — 211. Victor DALMADY: An ein Kind. (Kis gyermekhez.) — 212. Ludwig TOLNAI (HAGYMÁSY): Matthias Hunyadi. (H. Mátyás.) — 213. Im Garten. (?) — 214. Klag' an mich, klag'... (?) — 215. Wilhelm GYÖRI: Einem kleinen Mädchen. (Kis leánynak.) — 216. Koloman THÁLY (*sic!*): Michael Szilágyi's Lied. (Sz. Mihály dala.) — 217. Das Herz als Angedenken. (Emléket kérsz...) — 218. Béla SZÁSZ: Die Freisinnigen. (A szabadelvűek. Töredék.) — 219. Dank. (Köszönöm.) — 220. Ignaz SOMOGYI: Möcht' im Lenz. (Tavaszh legyen...) — 221. Julius SOMOGYI: Lied eines ungarischen Mädchens. (Magyar leány dala.) — 222. ZAJZONI (RAB István): Schmiege' an mich dich... (Borulj ide...) — 223. Meerestiefe. (Mély tengernek...) — 224. BORUTH (Elemér): Im Herbst. (Ősszel.) — 225. Georg ILLÉSY: Der Schmetterling. (A lepke.) — 226. Julius KATONA: Das schönste Lebensziel. (Legszebb életcél.) — 227. Zürne nicht. (Ó, ne bánd...) — 228. Graf Philipp SIGRAY: Lied aus Neapel. (Ghasel.) — 229. Emerich GÁSPÁR: Im Ahnensaale. (Dal az ősről.) — 230. Glaute,

Hoffnung, Liebe. (Hit, remény, szeretet.) — 231. Emil ÁBRÁNYI: Meinem Grosspapa. (Nagyapámnak.) — 232. Flóra (MAJTHÉNYI): Meiner Rose. (Rózsámra.) — 233. Gebirge und Flachland. (Bérc és róna.) — 234. O glaub' nur, dass ich glücklich bin... (Hidd el, hogy én boldog vagyok.) — 235. Rosenwolke. (Rózsafelleg.) — 236. Lieb's so sehr... (Úgy szeretek.) — 237. Cornelia CZOBOR: Erinnerung an Petőfi. (Emlékezés P.-re.) — 238. IDUNA (Polyxena SZÁSZ): Bilder. (Jő a tavasz...) — 239. Auf dem Krankenbette. (Kórágyon.) — 240. Therese FERENCZY: Sonne bin ich nicht... (Nem vagyok én nap.) — 241. Im Winter. (Télen.) — 242. Julia SZENDREY: Albumspruch. (Ne óhajtsd...) — 243. Johanna VOHL (*sic!*): An Franz Liszt. (L. Ferenchez.) — *Von unbekanntem Dichtern*: 244. Iluska's Schmerz. — 245. Der Wettkampf der Spinne. — *Volkslieder*: 246. Friss das Heu nicht... (Deres a fű, édes lovam...) — 246a. Schweinehirt ist nicht für mich. — 247. Rother Apfel, süsse Nuss. — 248. Sieh' des Schlehdorns Blüte an. — 249. Kauf' ein Häubchen ihr zur Zier. — 250. Wein, Frau, Wirthin. — 251. Mädchen, schau in's Auge mir. (Nézz rózsám a szemembe.) — 252. Mandelbaum steht kahl und schaurig. (Kidőlt a fa mondolástól. 1—2. szak.) — Ezután jő egy függelék, mely STEINACKER magyar tárgyú, vagy vonatkozású eredeti költeményeit tartalmazza. — Verses fordítások. — Jelzete: P. o. hung. 1339 g.

TOLDY FRANZ: Blumenlese aus ungarischen Dichtern.

644. Blumenlese aus ungarischen Dichtern, in Übersetzungen von Gruber, Graf Mailáth, Paziazi, Petz, Graf Franz Teleki d. Jüng, Tretter, u. A. Gesammelt und mit einer einleitenden Geschichte der ungrischen Poesie begleitet von Franz Toldy. Pesth und Wien. In Commission bei G. Kilian und K. Gerold. 1828.

8-r. (8), LXXXVI, 176 l. Nyomtatta Trattner (Mátyás) Pest. Mint az előszó is kifejti, e munka tulajdonképen nem egyéb, mint különnyomat a *Handbuch der ungarischen Poesie*ből. Tartalmazza az első kötet irodalomtörténeti bevezetését és a második kötet függelékéből a német fordításokat. Új az előszó, tartalomjegyzék s az anthológiát megelőző «Kurze Notizen über jene Dichter, von denen in dieser Blumenlese Gedichte übersetzt sind». A fordítások részletezését l. a következő sz. a. — Jelzete: P. o. hung. 1486.

TOLDY FRANZ: Handbuch der ungarischen Poesie.

645. Handbuch der ungarischen Poesie... In Verbindung mit Julius Fenyéry, herausgegeben von Franz Toldy. Erster (zweiter) Band. Pesth und Wien. In Commission bei G. Kilian und K. Gerold. 1828.

8-r. 2 kötet, (18), LXXXVI, 349; (12), 572 l. Nyomatatta Pesth, Mathias Trattner. A II. kötet függelékében a 365—536. l. a következő fordításokat tartalmazza: 1. Lied von Ungarns Eroberung. (Magyarország megvételéről.) Ford. Karl Anton von GRUBER és a két utolsó strofát TOLDY. — 2. ZRINYI: Lied des türkischen Jünglings. (Zrinyiász III. é. 32—39. vsz. RÁDAY átdolgozása

nyomán.) Ford. Graf Franz TELEKI d. Jüng. — 3. U. a. Des stattlichen Veit Gemahlin. (Zrinyász XIII. é. 1—30. vsz.) Ford. u. a. — 4. FALUDI: Necken-des Lied. (Kiszttő ének.) Ford. Gr. Johann MAILÁTH. — 5. U. a. Antwort. (Felelő.) Ford. u. a. — 6. U. a. Der bunte Vogel. (Tarka madár.) Ford. u. a. — 7. ORCZY: Die Bugaczer Csárda. (A bugaci csárda tiszteletére.) Ford. u. a. — 8. ÁNYOS: Am Grabe der Geliebten. (A kedves strja.) Ford. u. a. — 9. U. a. Klage. (Visszakesergés.) Ford. u. a. — 10. U. a. An die untergehende Sonne. (A lenyugvó naphoz.) Ford. u. a. — 11. DAYKA: Verborgenes Leid. (A titkos bú.) Ford. u. a. — 12. VIRÁG: An die Musen. (A Musákhöz.) Ford. u. a. — 13. U. a. Beruhigung. (Csendesítés.) Ford. u. a. — 14. U. a. Geschenk. (Ajándék.) Ford. u. a. — 15. Der Vogel im Käfig. (A kalitkába zárt madár.) Ford. u. a. — 17. CSOKONAI: An meinen Freund. (Barátomhoz.) Ford. u. a. — 18. U. a. Die Erdbeere. (A szamóca.) Ford. u. a. — 19. U. a. Das Mahl. (A szeplő.) Ford. u. a. — 20. U. a. An Bacchus. (B.-hoz.) Ford. u. a. — 21. U. a. Die arme Suse. (Szegény Zsuzsi táborozáskor.) Ford. u. a. — 22—34. KISFALUDY SÁNDOR: Unglückliche Liebe. (Kesergő szerelem. 7., 13., 22., 47., 51., 57. dal ford. MAILÁTH. VII. ének. Ford. TRETTER. 75., 90. dal ford. MAILÁTH. 100 dal. Ford. TRETTER. 126. dal. Névtelen ford. a *Wiener Lit. Zeitung*ból. 172. dal. Ford. MAILÁTH és 173. dal. Ford. TRETTER.) — 35—47. U. a. Glückliche Liebe. (Boldog szerelem. 16. dal. Ford. TRETTER. 35., 41., 51. dal. Ford. MAILÁTH. 53. dal. Ford. TRETTER.² 75., 87., 121. dal. Ford. MAILÁTH. 130. dal. Ford. TRETTER. 142., 163., 171., 197. dal. Ford. MAILÁTH.) — 48. U. a. Csobáncz. Ford. L. PETZ. — 49. KAZINCZY: Der Liebling. (A szeretett.)³ Ford. MAILÁTH. — 50. U. a. An Minnie. (Minnihez.) Ford. u. a. — 51. U. a. Das Versprechen. (A kötés napja.) Ford. u. a. — 52. U. a. Mein Beglückter. (Az én boldogítóm.) Ford. u. a. — 53. U. a. Ihr Bild. (Az ő képe.) Ford. u. a. — 54. U. a. Mein Lebenskahn. (A sajka.) Ford. u. a. — 55. U. a. Das Epigramm. (Az epigramm.) Ford. u. a. — 56. U. a. In einem Bade. (A váradi ferdőben.) Ford. u. a. — 57. U. a. Laokoon. Ford. u. a. — 58. U. a. Verächtlicher Stolz. (Pór gög.) Ford. u. a. — 59. U. a. Die Erfindung des Distichons. (A distichon feltalálása.) Ford. u. a. — 60. U. a. Antinous. Ford. u. a. — 61. U. a. Die Frösche. (A békák.) Ford. u. a. — 62. U. a. Der Dachs und das Eichhörnchen. (A borz és az evet.) Ford. u. a. — 63. BERZSENYI: Mein Antheil. (Osztályrészem.) Ford. u. a. — 64. U. a. Der Frühling. (A tavasz.) Ford. u. a. — 65. U. a. Die Tänze. (A táncok.) Ford. u. a. — 66. SZEMERE (Pál): Erinnerung. (Emlékezet.) Ford. u. a. — 67. Das beglückte Paar. (Boldog pár.) Ford. u. a. — 68. U. a. Isabelle. (Himfy.) Ford. u. a. — 69. U. a. An die Hoffnung. (Remény.) Ford. u. a. — 70. U. a. Echo. Ford. u. a.⁴ — 71. U. a. Sehnsucht vom Aufgang zum Niedergang.

¹ KAZINCZY jambikus átdolgozása nyomán készült fordítás.

² E dalt TOLDY jegyzetben SANNAZAR olasz fordításában is közli.

³ Magyarja nincs a *Handbuch*ban.

⁴ Jegyzetben TOLDY egy közelebről meg nem jelölt angol fordítását is közli a Tudományos Gyűjtemény 1828. V: 126. l. nyomán. E fordításra BOWRING is hivatkozik.

(A titkos vidék.) Ford. u. a. — 72. TÓTH (László): Vergötterungsglanz. (Az istenülés dicsősége.) Ford. u. a. — 73. U. a. Standeswahl. (Tisztválasztás.) Ford. u. a. — 74. U. a. Liebe und Freundschaft. (Barátság és szerelem.) Ford. u. a. — 75. U. a. Der spielende Eros. (A játszó Eros.) Ford. u. a. — 76. VITKOVICS: An Czenczi. (Czenczihez. Bár Mátrahegy lehetnék.) Ford. PAZIAZI. — 77. U. a. An Czenczi. (Miképen őzek a friss.) Ford. MAILÁTH. — 78. U. a. Füreder Hirtenjungen-Lied. (Füredi pásztor dala.) Ford. L. DRAUT. — 79. An Lidi. (Lidihez.) Ford. MAILÁTH. — 80. U. a. An Lidi. (Ismét.) Ford. PAZIAZI. — 81. U. a. An Cenzi. (Czenczihez.) Ford. u. a. — 82. U. a. Bitte. (Kérés.) Ford. MAILÁTH. — 83. An Cenzi. (Czenczihez. Égek, rám ha veted szemeid.) Ford. PAZIAZI. — 84. U. a. Liebe und Freundschaft. (Szerlem és barátság.) Ford. u. a. — 85. U. a. Menschenwerth. (Emberdisz.) Ford. u. a. — 86. U. a. Des Eifersüchtigen letzte Worte. (A féltékenység szava.) Ford. MAILÁTH. — 87. FÁY: Chloe's Blumen. (Chloe.) Ford. MAILÁTH. — 88. U. a. Äskulap. (Aesculap.) Ford. L. PETZ. — 89. U. a. Der Hahn. (A kakas.) Ford. u. a. — 90. U. a. Der kluge Elephant. (Az okos elefánt.) Ford. u. a. — 91. U. a. Die Reichsversammlung der Krähen. (A varjak gyűlése.) Ford. u. a. — 92. U. a. Haydn. Ford. u. a. — 93. U. a. Die Hauptstadt. (Az anyavárosok.) Ford. u. a. — 94. U. a. Winckelmann. Ford. u. a. — 95. U. a. Das Füllen und seine Mutter. (A csikó és anyja.) Ford. u. a. — 96. U. a. Der Zwetschenbaum und die Raupen. (A szilvafa és a hernyók.) Ford. u. a. — 97. KÖLCSEY: Dobozi. Ford. TRETTER. — 98. U. a. Rosa. (Róza.) Ford. MAILÁTH. — 99. U. a. Schöne Lenke. (Szép Lenka.) Ford. u. a. — 100. U. a. Das Gewitter. (A zápor.) Ford. TRETTER. — 101. U. a. Lied im Kahn. (Dal a csolnakon.) Ford. u. a. — 102. U. a. Wunsch. (Kívánság.) Ford. MAILÁTH. — 103. U. a. Votivtafel. (Anathéma.) Ford. u. a. — 104. KISFALUDY Károly: Die Lebensalter. (Az élet korai.) Ford. u. a. — 105. U. a. Die Macht des Blickes. (Midőn bájos szemed reám tekint. Triolettek.) Ford. u. a. — 106. U. a. Epigramm und Liebe. (Tudni kívánod . . .) Ford. u. a. — 107. U. a. Liederquell. (Dalforrás.) Ford. u. a. — 108. U. a. Elte. (I. é. 1—9. vsz.) Ford. TRETTER. — 109. U. a. Die Täuschungen. (Csalódások. Vigjáték 4 felvonásban.) Ford. M. v. PAZIAZI. — 110. VÖRÖSMARTY: Das schöne Mädchen. (A szép leány.) Ford. TRETTER. — 111. U. a. Cserhalom. (1—312. vers.) Ford. u. a. — 112. U. a. König Salamon. (Salamon király. I. felv. 1. jel.) Ford. PAZIAZI. — Verses és prózai fordítások. Jelzete: P. o. hung. 1488.

TOMANIK (FERENC) SALES: Ein Sträusschen aus Ungarns Dichtergärten.

646. Ein Stäufchen aus Ungarns Dichtergärten. Gesammelt von P. Sales Tomanik, Benedictiner von Martinsberg. Wien & Gran. Verlag von Carl Sartori, Pöpstlicher und Primatial Buchhändler. 1868.

16-r. XXXII, 166, IV. I. Nyomtatta: M. Auer, Wien. A munka KRUESZ Krizosztom pannonhalmi apátnak van ajánlva. Bevezetésül az anthológiában szereplő írók életrajzi vázlatát adja. A kötet nem csupán magyarból való, hanem

néhány egyéb műfordítást, valamint szerző eredeti költeményeit is tartalmazza. A magyarból fordított darabok a következők: I. *Blüten ums Kirchenjahr*: 1. MINDSZENTY (Gedeon): Nach Osten. (Kelet felé.) — 2. Aloys GARAY: Maria's Verlobung. (Mária eljegyzése.) — 3. KUTHEN (BARINA Vendel): Lob des süssesten Namens Jesu. — 4. NYULASSY (Antal): Die heilige Familie in Aegypten. (A szent család Egiptomban.) — 5. M(arcus) KOVÁCS: Hymne auf das heilige Kreuz. — 6. SUJÁNSZKY (Antal): Die h. sieben Worte Christi am Kreuze. — 7. PÁJER (Antal): Wär' ich eine der Nachtigallen. — 8. Marcus KOVÁCS: Vor dem hochwürdigen Gut. — 9. TÁRKÁNYI (Béla): Das Geheimniss der h. Dreifaltigkeit. (A szt. Háromság titka.) — 10. PÁJER: Das Weltgericht. — II. *Glöcklein*: 11. TALABÉR (János): Dreimal Ave. — 12. ? Salve Regina. — 13. SUJÁNSZKY: Schweigende Harfe. — 14. PÁJER: An Papst Pius IX. (IX. Pius pápához.) — 15. TALABÉR: Wacht auf! — 16. MINDSZENTY: An die Enkel der Heiligen. — 17. U. a. Triumphgesang. — 18. U. a. Märtyrer der Liebe. — 19. ? Bei einem Friedhofsbesuche. — 20. PETŐFI (Sándor): Leid und Wonne. (A bánat?) — III. *Vergissmeinnicht*: 21. U. a. Der Mond. (Holdvilágos éj. 1. szak.) — 22. PÁJER: Gebet der Natur. (Tudjátok-e..) — 23. CSAJÁGHY (Sándor): Am Erntefeld. — IV. *Schwert und Harfe*: 24. PETŐFI: O wie mögt ihr frommen Dichter singen! (Mit daloltok még, ti jámbor költők.) — 25. Bar. EÖTVÖS (József): Lebewohl. (Búcsú.) — 26. PETŐFI: Aus der Fremde. (Távolból.) — 27. K(arl) KISFALUDY: Heimatssehnen. (Szülőföldem szép határa.) — 28. ? Die Wallstatt. — 29. TALABÉR: An die Erinnerung. — 30. SUJÁNSZKY: Mutter und Kind. — 31. TALABÉR: Am Plattensee. — 32. ? Loses Blatt. — 33. PETŐFI: Ins Freie. (Ki a szabadba.) — 34. U. a. Herbstmahnung. (Ősz elején. A 3. szak hijján.) — 35. VÖRÖSMARTY (Mihály): Im Spätherbst. (Csalogány.) — 36. Johann GARAY: Zwei Waisen. (Két árva.) — 37. Bar. EÖTVÖS: Das erstarrte Kind. (A megfagyott gyermek.) — 38. K. KISFALUDY: Ruine Visegrád. — 39. VÖRÖSMARTY: Salamon. — 40. DANISS (Zsigmond): Mein Ungarvolk. — Verses fordítások. — Jelzete: P. o. hung. 1488 r.

VASFI és BENKŐ: Nationallieder der Magyaren.

647. Nationallieder der Magyaren. Übersetzt von Vasfi und Benkö. Braunschweig, Verlag von Georg Jeger. 1852.

16-r. (4), XXVI, (6), 384 l. Nyomtatta Gebr. Meyer. A két álnevtű szerző: EISLER Mór orvosdoktor s a KERTBENY név alatt ösmertebb BENKER Károly Mária. A kötet Ludwig UHLAND-nak van ajánlva. Tartalma a Londonból 1851 okt. 10-ről keltezett érdekes előszón kívül: I. *Vor dem März*: 1. Bela's Flucht. (Béla futása. Eine Volksweise aus dem 16. Jahrhundert.) — 2. O Wien von Westen gegen Osten. (Bécs városa nyugatról keletre. Altes Volkslied aus den Zeiten Leopold I.) — 3. Daniel BERZSENYI: An die Ungarn. (A magyarrokhoz.) — 4. Franz KÖLCSEY: Hymne. (Hymnus.) — 5. Alexander KISFALUDY: Einem Gott nur, einem Vaterlande. (Egy istenért, egy hazáért.) — 6. Karl KISFALUDY: Lied des Pflügers auf dem Rákos. (Rákosi szántó dala.) —

7. U. a. Meiner Heimath schöne Marken... (Szülőföldem szép határa.) — 8. VÖRÖSMARTY (Mihály): Aufruf. (Szózat. PULSZKY Teréz fordítása.) — 9. U. a. Der Heimathlose. (A hontalan. STEINACKER Gusztáv fordítása.) — 10. U. a. Das Lied von Fót. (Fóti dal.) — 11. U. a. Was fehlt Dir? (Mi baj?) — 12. U. a. Vaterlandsliebe. (Honszeretet.) — 13. U. a. Prophezeiung. (Jóslat.) — 14. Johann GARAY: Hymne. (Hymnus.) — 15. U. a. An das Volk des Ostens. (Kelet népéhez.) — 16. Joseph BAJZA: Apotheose. (Apotheosis.) — 17. U. a. Patriotienlied. (Honfidal.) — 18. U. a. Erwachungslied. (Ébresztő.) — 19. Joseph ERDÉLYI: Lied gegen die «Davosia». (Ellendal a Davosiára.) — 20. U. a. Was tönet über Berg und Thal. (Mi zengi túl a bérceket.) — 21. Josef EÖRVÖS: Abschied. (Búcsú.) — 22. Alexander VACHOTT: Licht und Dunkel. (Derűben és borűban.) — 23. Alexander PETŐFI: Laute und Säbel. (Lant és kard.) — 24. U. a. Zwei Wanderer. (Két vándor.) — 25. U. a. An manche Ungarn im Auslande. (A külföld magyarjaihoz.) — 26. U. a. Von dem Vaterlande. (A' hazáról.) — 27. U. a. An die Gräfinnen Batthyáni und Károlyi. (Batthyáni és Károlyi grőfnők.) — 28. U. a. In Siebenbürgen. (Erdélyben.) — 29. U. a. Das jüngste Gericht. (Az ítélet.) — 30. U. a. Meine Lieder. (Dalaim.) — 31. Friedrich KERÉNYI: Wir können nur stehen zusammengeschaart. (Csak egybeforrva állhatunk.) — 32. U. a. Bei der Taufe eines Bauernkinds. (Pörgyermek keresztelésekor.) — 33. U. a. An die Töchter meines Vaterlandes. (Honunk leányaihoz.) — II. *Die Revolution*: 34. A. PETŐFI: Magyaren, auf! (Nemzeti dal.) — 35. VÖRÖSMARTY: Freie Presse. (Szabad sajtó.) — 36. Paul GYULAI: Freie Presse. (Szabad sajtó.) — 37. GARAY: Freie Laute. (Szabad lant.) — 38. Julius SÁROSY: Das erste ungarische verantwortliche Ministerium. (Első magyar felelős ministerium.) — 39. A. PETŐFI: Der 15. März 1848. (Március 15. 1848.) — 40. U. a. Wir sprechen wieder nur. (Megint beszélünk.) — 41. U. a. Mein Weib und mein Schwert. (Feleségem és kardom.) — 42. Michael TOMPA: Unsere Grossen. (Nagyjaink.) — 43. J. GARAY: Ungarn im Jahre 1848. (Magyarország 1848.) — 44. Patriotienlied. (Hazafidal. Eine Volksweise aus den Märztagen.) — 45. ? Zwei Schmiede. (Két kovács.) — 46. ? Der freie Bauer und sein Sohn. (A szabad paraszt és fia.) — 47. ? Liebeserklärung. (Szerelem szavai.) — 48. ? Lenz. (Tavaszi.) — 49. A. PETŐFI: Der Gott der Ungarn. (A magyarok istene.) — 50. U. a. Der feige Tross. (A gyáva faj, a törpe lelkek.) — 51. U. a. Das Meer hat sich erhoben. (Föltámadott a tenger.) — 52. U. a. Die herabgestürzte Säule. (A ledőltszlop.) — 53. ? Wie wollen wir sterben? (Hogyan haljunk.) — 54. J. G[ARAY?]: Geschlagen hat die Stund'. (Ütött az óra.) — 55. A. PETŐFI: An Vörösmarty. (V.-hoz.) — 56. S.: Sturmlied. (Vészdal.) — 57. A. PETŐFI: Leben oder Tod! (Élet vagy halál.) — 58. Karl SZÁSZ: Armes, armes Erdély. (Szegény, szegény Erdély.) — 59. A. PETŐFI: Still ist Europa. (E. csendes.) — 60. U. a. Bei der Geburt meines Sohnes. (Fiam születésére.) — 61. U. a. Auf! (Föl!) — 62. J. G[ARAY]: An die Frauen meines Landes. (Hazám hölgyeihez.) — 63. A. PETŐFI: Am 15. März 1849. (Március 15-ikén 1849.) — 64. L. J.: Am 14. April 1849. (Április 14-ikén 1849.) — 65. J. V[AJDA]: An Frankreich. (Franciaországnak.) — 66. K. SZÁSZ: Schweiget jetzt, ihr

feigen Lieder. (Hallgass el most, gyáva ének.) — 67. ? Lied im Sturme. (Dal a viharban.) — 68. K. SZÁSZ: Gegen Pesth. (Pest felé.) — 69. M. H.: Zur Sense, wer ein Ungar. (Kaszához, ki magyar.) — 70. PETŐFI: Hier ist die Prob'. (Föl, a szent háborúba!) — 71. H[ADOR]: Szegedin. (Szeged.) — 72. K. SZÁSZ: Hört Ihr diese Geige tönen. (Hallod, hallod a hegedűt.) — III. *Der Kampf*: 73. Gregor CZUCZOR: Kriegsmarsch (Riadó.) — 74. A. PETŐFI: Schlachtlied. (Csatadal.) — 75. K. SZÁSZ: Phantasie über den Rákóczy-Marsch. (Ábránd a Rákóczy-induló felett.) — 76. A. PETŐFI: Welcher Lärm. (Milyen láрма, milyen vigadalom.) — 77. V[AJD]A: Vor der Schlacht. (Csata előtt.) — 78. M. J[ÓKAI]: Rekrutenlied. (Újoncdal.) — 79. Johann ARANY: Nationalgardenlied. (Magyar nemzetőr dala.) — 80—83. F. K[ERÉNYI?]: Honvédlieder. (Honvéd dalok.) — 84—86. ? Lager-Lieder. (Tábori dalok.) — 87. A. PETŐFI: Die Gemeinen seien hochgeehrt. (Tiszteljétek a közkatonákat.) — 88. K. SZÁSZ: Die goldene Tresse. (Az arany paszománt.) — 89. ? Der nächtliche Wachtposten. (Az éjjeli őrjárat.) — 90. B. J.: Der verliebte Rekrut. (Szerelmes ujonc.) — 91. ? Der Honvedcorporal. (A honvéd-tizedes. Von einem Honved.) — 92. P. GYULAI: Der gefangene Honved. (Fogoly honvéd.) — 93. U. a. Mein Herr Lieutenant! (Hadnagy uram.) — 94. U. a. Honved und Husar. (Honvéd és huszár.) — 95. A. PETŐFI: Der alte Fahnenräger. (A vén zászlótartó.) — 96. U. a. Die Szekler. (A székelyek.) — 97. ? Die Szekler. (A székelyek.) — 98. HIADOR [JÁMBOR PÁL]: Das dritte Bataillon. (A harmadik zászlóalj.) — 99. ? Das eilfte Bataillon. (A tizenegyedik zászlóalj.) — 100. ? Das 71. Bataillon. (A 71-ik zászlóalj.) — IV. *Nach Világos*: 101. K. SZÁSZ: Ich bewache der Gefall'nen Träume. (Az elesettek álmát virasztom.) — 102. ? Wo such' ich Dich. (Merre tűntél?) — 103. E[RDÉLYI]: Wie war es damals doch? (Miért volt az akkor?) — 104. Das Lied der Honvedflüchtlinge in Widdin. (Búsul a magyar hona állapotján. Mitgetheilt von IMREFI¹) — 105. ? Faschingslied. (Farsangi dal.) — 106. M. T[OMPA]: Auf der Puszta. (Pusztán.) — V. *Die Helden*: 107. Gregor CZUCZOR: Hunyadi. — 108. L. J.: Bocskay. — 109. A. PETŐFI: Rákóczy. — 110. V[AJDA] J[ános?]: Washington. — 111. A. PETŐFI: Beaurepaire. — 112. ? Kossuth. — 113. ? Moritz Pertz. — 114. HIADOR: Kossuth. — 115. K. SZÁSZ: Bem. — 116. V[ACHOTT] S[ándor?]: Arthur Görgey. — 117. F. G. Guyon. — VI. *Balladen*: 118. J. GARAY: Kont. — 119. A. PETŐFI: Der Königsschwur. (A király esküje.) — 120. U. a. Der König und sein treuer Diener. (A király és a hóhér.) — 121. L.: Der böse Herrscher. (A fejedelem.) — 122. A. PETŐFI: Die Geschichte dreier Herzen. (Három szív története.) — 123. U. a. König Dobzse. (Dobzse László.) — 124. K[oloman] T[ÓTH]: Der Szerezsán. (A szerezsán.) — 125. P. GYULAI: Der sterbende Husar. (A haldokló huszár.) — 126. U. a. Der letzte Husar. (Az utolsó huszár.) — 127. U. a. Des Kämpfers Liebchen. (A bajnok kedvese.) — A kötet végén az egyes versekre, valamint az azokban előforduló személyekre és magyar elnevezésekre vonatkozó izzó magyar hazafias érzéstől áthatott

¹ VACHOTT Imrénének ezen álnéven megjelent *Die ungarischen Flüchtlinge in der Türkei*. Lipcse, 1851 c. munkájából átvéve.

magyarázatok olvashatók. A fordítók álláspontját leghívebben tükröztetik vissza a GÖRGEY Artúrról, GÁJ Lajosról, JELLASICS Józsefről írt sorok. KERTBENY később, az Album hundred ungarischer Dichter 535. lapján csupán a fordítás-sal vállalt közösséget, de a bevezetést és jegyzeteket megtagadta. Szerinte ezek kizárólag VASFI tollából valók s nem szolgáltak a mű javára, mivel párt-irattá alacsonyították le. Persze arról bölcsen hallgat, hogy a költemények megválasztásában is erős pártpolitikai szellem nyilvánul meg. — Verses fordítások. — Jelzete: P. o. hung. 1206 g.

VILNEY ANTON: Ungarische Volkslieder.

648. Ungarische Volkslieder in einer Auswahl gesammelt von Anton Vilney. Erste Folge. Leipzig, 1848. Verlagsbureau (Arnold Ruge.)

16-r. VIII, 102 l. Nyomtatta Breitkopf & Härtel u. o. Tartalma: I. *Liebeslieder*: 1. Nicht länger mag ich sein Student. (Nem leszek én többet diák.) — 2. Ohne Eisen glitscht mein Schimmel. (Csúszik szürke lovam.) — 3. Dort drüben in der Zeile stehet unser Haus. (Tulsó soron a mi házunk.) — 4. Wahrlich, wahrlich, wahrlich war. (Haja, haja, haja, haja.) — 5. Mein Liebchen habe acht auf Dich. (Vigyázz babám, magadra.) — 6. Als ich war ein kleiner Knabe. (Mikor én kis gyermek voltam.) — 7. Dort kommt ein Bursch geritten. (Amott jön egy legény.) — 8. Ich will Dir Gottes Fluch nicht wünschen. (Isten átkát nem kívánom.) — 9. Komm, Schätzchen mit, bei mir ist kein Morast. (Erre gyere rózsám, nincsen sár.) — 10. Dich hat keine Mutter geboren. (Nem anyától lettél.) — 11. Klein bin ich, noch viel zu klein. (Kicsin vagyok én. ERDÉLYI I: 105. sz. 1. szak.) — 12. Es ist schon Abend in dem Städtchen. (Estve van már a faluba.) — 13. Ich hab' kein Weib, doch werd ich bald eins haben. (Nincsen feleségem, de majd lesz.) — 14. Man pflegt bei uns sich also zu begrüßen. (Már minálunk így köszönnek.) — 15. Rother Apfel bleib' im Röthen! (Piros alma, pirosodjál.) — 16. Wenn du fortgehst, geh' auch ich. (Ha te elmegy, én is el.) — 17. Kein Bursche bist du, keiner. (Nem vagy legény, nem vagy.) — 18. Dort werben sie am Ende vom Städtchen. (Falu végén verbuválnak.) — 19. Hör! sag' ich dir, du liebe Turteltaube. (Lám, megmondtam bús gillice.) — 20. Geh' nicht, geliebtes Mädchen, in die Au. (Ne menj rózsám a mezőre.) — 21. Die Mädchen Flachs am Rocken spinnen. (Lányok fonják a lenszöszet.) — 22. Verfallen ist das End' von Eurem Haus. (Rongyos a kend házavége.) — 23. Das Wasser fließt durch die Bogader Gasse. (A bogádi utcán foly a víz.) — 24. Die Leiche ist im Hofe ausgesetzt. (Kitették a holttestet az udvarra.) — 25. Liebe ist in jedem Halm, in jedem Baum. (Szerelem van minden fűben, minden fában.) — 26. (PETŐFI Sándor): Hab' in die Küche mich gewandt. (Befordultam a konyhára.) — II. *Steppenlieder*: 27. PETŐFI: Mein Engel, Hortobágyer Schenkin, flinke! (Hortobágyi kocsmárosné.) — 28. U. a. Gestohlenes Ross. (Lopott ló.) — 29. (GÁL J.): Auf der Hortobágyer Puszta brauset der Wind. (Hortobágyi pusztán fúj a szél.) — 30. PETŐFI: Schnell ist der Vogel, schnell der Sturm. (Gyors a madár, gyors a szélvész.) — 31. An Heu und Hafer

leid' ich Noth. (Nincsen széna, nincsen abrak.) — 32. (PETŐFI): Ein Kind der Steppe, wohn' ich auf der Steppe. (Pusztán születtem.) — 33. Die Eisen meines Rosses, wie glänzen sie silberartig. (Pej paripám patkószege de fényes.) — III. *Räuberlieder*: 34. Jung legt' ich mich auf's Pferdeshlen. (Tizenhat esztendő voltam.) — 35. Im Unterland' ich Csikosch bin. (Az alföldön csikós vagyok.) — 36. Es lastet schwer auf mich der Gram. (Meg vagyok én búval rakva.) — 37. (PETŐFI): Der volle Mond im Himmelsmeer schwimmt. (Füredik a holdvilág az ég tengerében.) — 38. U. a. Wer bin ich, he? ich mag's nicht nennen. (Ki vagyok én? nem mondom meg.) — 39. Fehér László stahl ein Ross. (Fehér László lovat lopott.) — 40. Tot schlug man meinen Burschen. (Mégöltek egy legényt.) — 41. PETŐFI: Den Spitzbub zieh'n sie auf die Bank. (A nemes.) — IV. *Trinklieder*: 42. He! trinken wir, trinken wir, Freund! (Hej pajtás, igyunk, igyunk hát.) — 43. PETŐFI: Wer keine Geliebte hat, trinke Wein. (Igyunk!) — V. *Klagelieder*: 44. Nicht dass mir es sollte fehlen. (Nincsen nekem semmi bajom.) — 45. Weh' mir, ich bin verwaist, ich Arme. (Jaj nekem szegénynek.) — 46. Den Hut ich in die Augen presse. (Kalapom szememre vágom.) — 47. Dort steht ein kleines Häuschen. (Amott van egy kis ház.) — VI. *Schwänke und diverse Lieder*: 48. PETŐFI: Der Schäfer auf dem Esel sitzt. (Megy a juhász számaron.) — 49. U. a. Mein junger Freund, gebt acht auf Euch. (Furcsa történet.) — 50. Es ging das Fräulein Rösi Mack. (Element a kisasszony Trézi.) — 51. Wahrlich, dies werd ich nun thun. (Én már azt teszem.) — 52. Mütterchen, Mütterchen, süßes Mütterchen. (Ángyom, ángyom, édes ángyom.) — 53. PETŐFI: Meister Paul, der klügelte sich also vor. (Pál mester.) — 54. U. a. Hei, Debreczin. (Egy telem Debrecenben.) — 55. U. a. Csokonai. — Verses fordítások. — Jelzete: P. o. hung. 1544.

6. OLASZ.

CANINI MARCO ANTONIO: Il libro dell' amore.

649. Il libro dell' amore. Poesie italiane raccolte e straniere raccolte e tradotte da Marco Antonio Canini. Volume I. Venezia. Libreria Colombo Coen e Figlio Giovanni Debon, successore. 1885.

8-r. LII, 715 l. Nyomtatva: Stab. Emporio u. o. Az 598—616 l. Dall' ungherese o magiario: *Canti popolari*: 1. Bella, non t'ha una donna partorita. (Nem anyától lettél. 1. szak.) — 2. Commovendo le foglie degli alberi. (?) — 3. [PETŐFI]: Così verto è il mondo. (Ez a világ amilyen nagy.) — 4. [U. a.]: Oh l'amore, l'amore è una fossa. (A szerelem, a szerelem.) — 5. Auree spiche legando vo in manipoli. (?) — 6. [BERNÁTH Gáspár]: Un giovane. (Az alföldön halászelegény vagyok én.) — 7. Una giovane. (Arany-ezüstért, cifra ruháért.) — 8. Alla finestra di colui che adoro. (Repülj fecském ablakára.) — 9. Vola sublime l'aquila. (Magasan repül a héjja.) — 10. Le rondinelle sono già sparite. (Emönt a búdosó fecske.) — 11. [PETŐFI]: Essere stella in cielo. (Boldog éjjel. 2. szak.) — 12. Se fossi una rosina. (Ha én rózsa volnék.) —

13. La mia rosa ha paura. (Retteg pej paripám.)¹ — 14. Non maledico: muto i dolor miei... (Nem átkozlak, nem szokásom.) — 15. Non è candido e bello alcuno fiore. (Nincs szebb virág.) — 16. Guarda bene, tesoro, gli occhi miei. (Nézz rózsám a szemembe.) — 17. Ah s'io saper potessi chi il mio damo. (A fuszujka szára közt.) — 18. (KISFALUDY Károly): Era un povero giovane. (Én is voltam szegény legény.) — 19. Questa bruna leggiadra e piccolina. (Ez az én szeretőm, ez a kicsi barna.) — 20. Questa bionda leggiadra e piccolina. (Ez az én szeretőm, ez a kicsi szőke.) — 21. Non fuggir, mia colomba. (?) — 22. Alessandro KISFALUDY: È, o non è questo Amore. (Szerelem-e az, avagy nem? A kesergő szerelem. VI. ének.) — 23. Michele VÖRÖSMARTY: Vieni, o bella farfalla dorata. (Virág és pillangó.) — 24. U. a. La mia bimba nel rivo si bagna. (A szép leány.) — 25. U. a. Per lo tuo amor sossopra io metterei. (Ábránd.) — 26. S. (*sic!*) BAJZA: Ardente pena, fiero dolore. (Lyányka gyötrelme.) — 27. Alessandro PETŐFI: Che mai potete al fior vietare. (A virágnak megtiltani nem lehet.) — 28. U. a. Se fior tu fossi, l'albero esser. (Fa leszek, ha.) — 29. Eravamo un presso l'altro. (Kinn a kertben voltam.) — 30. Chiara è la notte, e nuvole all' eterea. (Világoskék a csillagos éjszaka.) — 31. Giovanni ARÁNY (*sic!*): Nella sua stanza dorme una fanciulla. (Egri leány. II. rész.) — 32. Michele (*sic!*) SZEMERE: O fanciulla, anima mia. (?) — 33. Giuseppe KOMÓCSY: Io contemplo una stella. (?) — 34. Colomano TÓTH: Tu una gran dama, e un timido... (A nagyvilág lánya. III.) — 35. U. a. Se perle diventasser le mie lagrime. (Hogyha titkolt...) — 36. Flora MAJTHÉNYI-TÓTH: Ho sognato che tu m'eri. (Azt álmodtam...) — 37. Ah, quanto io t'amo. (Szeretlek-e?) — 38. Giovanni VAYDA (*sic!*): Se tua beltà novella, (Gina emléke. VII.) — 39. U. a. Ch'io sia pur abbattuto nella polve. (Gina emléke. XI.) — 40. Paolo GYULAI: Io stanco son come cervo cacciato. (Fáradt vagyok.) — 41. U. a. Vorria dire che un fiore tu sei. (Virágnak mondanálak.) — 42. Samuele NYILAS: E per te la canzon mia. (Enyém a dal.) — 43. Vittorio DALMADY: Se gli amorosi e splendidi. (?) — 44. Giuseppe KISS: Nel turbine del mondo or non son io. (Este van.) — 45. U. a. La fedeltate, la bontà stessa. (Magány. Téli estén. V.) — 46. Ladislao TÓRKOS (*sic!*): Ramo fronzuto, non far complimenti. (Csak engem szeret.) — 47. Alessandro ENDRŐDI: Io ti parlo della splendida. (?) — 48. Emilio ABRANYI: Teco in eterno, cara. (?) — 49. L. BARTOK (*sic!*): Al monte tutto posa... (?) és 50. (A 74. lapon): Michele VÖRÖSMARTY: Sventurata! (A kis leány baja.) — A kötet végén szerző felsorolja azokat a költőket, akiket az első kötetben már szereplőkön kívül a második (úgy látszik, soha meg nem jelent) kötetben szándékozott bemutatni. A névsorban a következő magyar nevekkal találkozunk: KÖLCSEY, PAPP és REWICZYK (*sic!*) — A bevezetés XXXVII. lapján szerző néhány sorban méltatja a magyar szerelmi költészetet és nem habozik kijelenteni, hogy: «l'ungherese e la portughese

¹ Érdekes leiterjakab! A németből fordító szerző rózsának olvasta a Rössleint A népdalfordításokhoz AIGNER «bella (!) versione tedesca»-ját használta. (V. ö. az előszó XXXVII. lapjával.)

sono ora le prime letterature nella poesia d'amore. Havvi nei canti ungheresi passione, robustezza, originalità; ritraggono il carattere nazionale così vivace, talvolta violento». — Verses fordítások. — Jelzete: L. eleg. g. 284 s.

GIGANTE SILVINO: Canti popolari ungheresi.

650. Canti popolari ungheresi. Scelti e tradotti da Silvino Gigante. Remo Sandron-Editor. Milano, Palermo, Napoli. (1912).

8-r. 203 l. (Biblioteca dei popoli. XII.) Nyomtatta: S. Montaina e F. Palermo. — Tartalma az irodalomtörténeti bevezetésen kívül: I. *Canti d'amore*: 1. Sventura. — 2. Il camposanto di Vársány. (A varsányi temetőben.) — 3. [TÓTH Kálmán]: Tradito. (Naptól virít, naptól hervad a rózsza.) — 4. Non dirmi «rosa». (Ha én rózsza volnék.) — 5. Disperato. (Amerre én járok, még a fák is sírnak.) — 6. Maggiolino. (Cserebogár, sárga cserebogár.) — 7. Bella come rosa. (Nem anyától lettél.) — 8. L'amante fedele. (Volt nekem szeretőm.) — 9. Dolore. (Kisérj ki rózsám síromig.) — 10. Rivincita. (Megérem még azt az időt.) — 11. È meglio la casa. ([GÁL József:] Mi füstölög ott a síkon, távolba?) — 12. Notte d'attesa. — 13—16. Canti della pianura: 1. Come tortora, se il tempo minacci. — 2. Brilla la ruggiada sulla foglia della rosa. — 3. Imbruna, imbruna, alfine. — 4. Di primavera, quando sbocciano i fiori. — 17. Fior di giardino. (Közel a tél, mén a fecske.) — 18. Autunno. — 19. Vino consolatore. (Zöld a kökény, majd megkékül.) — 20. Morte liberatrice. (Még kell a búzának érni.) — 21. Tempo triste. (Bús az idő, bús vagyok én magam is.) — 22. Non c'è rosa senza spine. — 23. L'amante tradito. — 24. Colsi una rosa... — 25. Come si piglia l'amante. (Aki nek nincs szeretője.) — 26. Solo! (Árva vagyok, árva lettem.) — 27. Disperazione. (Nem átkozlak, nem szokásom.) — 28. Fa uscire caro i bovi. (Hajtsd ki babám az ökröket.) — 29. Fedele. (Azt mondják, nem adnak.) — 30. Tre vie. (Három út elöttem.) — 31. Alla fonte. — 32. Imprecazione. (Isten átkát nem kívánom.) — 33. Orfano. (Nincsen apám, nincsen anyám.) — 34. Tre stelle. (Három csillag van az égen egy sorba.) — 35. Ognuno ha il suo destino. (Azért csillag, hogy ragyogjon.) — 36. Ingannatrice. (Fújja a szél, kergeti a felleget.) — 37. Rinnegata. (Megtagadott engem az édesanyám.) — 38. Primavera. (Olvad a hó, tavasz akar lenni.) — II. *Canti storici*: 39. Isacco Kerekes. (K. Izsák.) — 40. Non fidarti. (Ne higgy magyar a németnek.) — 41. La presa di Esztergom. (E. megvételéről.) — 42. La canzone di Bezerédi. (B. nótája.) — 43. La canzone di Rákóczi. (A R.-nóta.) — 44. La canzone di Ladislao Ocskai. (O. László-rul való ének.) — 45. Rákóczi esule. (Bujdosó R.) — 46. Il povero esule. (Egy bujdosó szegény legény.) — 47. Il funerale dell' artigliere «honvéd». (A honvédtüzér temetése.) — 48. La canzone di Kossuth. (K. Lajos azt üzente.) — 49. Il dolore di Kossuth. — 50. La ferrovia di Szeged. — 51. Per l'esilio. — 52. Canto dei coscritti. — III. *Ditirambi*: 53. Il beone. (Még azt mondják, az orromon.) — 54. Assetato. (Volt két krajcárom, elástam.) — 55. Il vino. (Adjon isten' bort, búzát, egészséget.) — 56. La settimana del buontempone. (Vasárnap bort iszom.) — 57. Beviamo. (Igyunk barátim csen-

desen.) — 58. Le virtù del vino. (Hajtogassuk a kancsókat.) — 59. Viva l'amicizia. (Ez a pohár bujdosik.) — 60. Che importa il domani. (Még azt mondják a kapások.) — 61. Il povero Berto. (Berki, Berki, szegény Berki.) — 62. L'acqua. (A víz másképp jó lenne.) — 63. Le nozze di Cana. (Az igaz Messiás már eljött.) — *IV. Ballate e romanze*: 64. Anna Molnár. (M. Anna.) — 65. Gli amanti infelici. (Kádár Kata.) — 66. La moglie del muratore Clemente. (Kőműves Kelemenné.) — 67. L'avvelenato. (A megégett János.) — 68. Elisa Szabó. (Szabó Őrsike.) — 69. Imre Daniel. (D. I.) — 70. Il soldato prigioniero. (Leszállott a páva.) — 71. La madre cattiva. (Budai Ilona.) — 72. Il prigioniero. (Szállj le holló, szállj le.) — 73. Madre e filia. (Az anya és leánya.) — 74. Le sorelle. (A testvérek.) — 75. La moglie ricca. (Mondj uradnak engem.) — 76. La mesta tortorella. (Bús gerlice.) — 77. La moglie inumana. (Gyere haza, édesanyám.) — 78. Felicità. (Tarján végén. 1—2. szak.) — 79. Il più bel fiore. (A legszebb virág.) — 80. Messaggio di prigioniero. (Né hol kerekedik egy fekete felleg.) — 81. Risorto. (Megölte egy legényt.) — 82. Il canto del prigioniero. (Mikor visznek Szeged felé.) — 83. La tortorella abbandonata. (Árva gilicérol.) — 84. La figlia di Madonna Thury. (A Thuryné lánya.) — 85. Tre orfanelli. (Három árva.) — 86. Il masnadiero. (Bogár Imre.) — 87. Giulietta. (Julia.) — *V. Canti misoginici*: 88. Pio desiderio (Messze jártam házasodni.) — 89. La vecchia zitella sposa. (Elvettem egy vén leányt.) — 90. Non fidarti! (Jobb Mátyás-nap után bizni jéghez.) — 91. Meglio restar celibe! (Hogyha szépet veszek el.) — 92. La fanciulla che ama molto. (Amely leány sokat szeret. ERDÉLYI III: 172. sz. 1—2. szak.) — 93. Rimedio. (Az asszony egy szükséges rossz.) — 94. Consiglio. — *VI. Canti della «puszta»*: 95. Il bandito. (Édesanyám szült engem a világra.) — 96. Il povero diavolo. (Szegény legény vagyok én.) — 97. Il giovane magiaro. (CZUCZOR: Az alföldnek sík mezején.) — 98. Il malandrino. (Kezemben a csákány nyele.) — 99. Il ladro di cavalli. (Tizenhat esztendő voltam.) — 100. Il debitore. (Hozz bort kocsmárosné. ERDÉLYI II. 419. sz.) — 101. Il buon cavallo. (Nincsen széna, nincsen abrak.) — 102. Martino Zöld. (Z. Marcz.) — 103. Non bevo vino. (Nem iszom bort, csak a szőlő levét.) — 104. Il pecoraio di Tarnóca. (Beszegődtem Tarnóczára juhásznak.) — 105. Il pecoraio. (Nincs jobb élet a juhásznál.) — 106. Il «csikós» prigioniero. (Lóra, csikós, lóra.) — 107. Il boaro. (Nem bánom, hogy paraszttá születtem.) — 108. La partenza del coscritto. — 109. La tosatura del coscritto. — 110. Il figlio soldato. (Édesanyám most küldött egy levelet.) — 111. I campanili di Nagy-Abony. (Nagy-Abonyban csak két torony látszik.) — 112. Tristi previsioni. (Könnyeimnek záporából tenger lett.) — Prózai fordítások. — Jelzete: L. eleg. g. 258 ac.

SIROLA FRANCESCO: Saggio di versioni... dall' ungherese.

651. Francesco Sirola. Saggio di versioni poetiche dall' ungherese. Seria prima. (Petőfi, Tompa, Szász Carlo.) Fiume. Tipografia P. Battara. 1903.

16-r. 82 l. Tartalom: I. Alessandro PETŐFI: 1. La libertà, l'amore. (Sza-

badság, szerelem.) — 2. La vita, la morte. (Élet, halál.) — 3. Tutta la vita mia. (?) — 4. Pellegrinai lontano. (Messze vándoroltam.) — 5. Progetto sfumato. (Füstbe ment terv.) — 6. Intangibile omai. (Függ már a lant.) — 7. La professione di mio padre e la mia. (Apám mestersége s az enyém.) — 8. Vaticinio. (Jövendölés.) — 9. Dal di che amor. (Amióta szerelemben.) — 10. Eroi pezzenti. (Rongyos vitézek.) — 11. Sacra tomba. (Szent sír.) — 12. Non guardo io, no... (Nem nézek én, minek néznék? az égren.) — 13. La valle e il monte. (A völgy s a hegy.) — 14. La piccola zampogna. (Kis furulyám, szomorú fűz ága.) — 15. Non v'adirate. (A leánykákhoz.) — 16. Viver fuori del mondo. (A világtól elvonulva.) — 17. Mi tormenta il pensiero. (Egy gondolat bánt engemet.) — 18. Com'è soave il mondo! (Mily szép a világ!) — 19. Il bassopiano. (Az alföld.) — 20. Il bevitore. (A borozó.) — 21. Nel vilaggio. (Falun.) — 22. Mia moglie e la mia spada. (Feleségem s kardom.) — 23. Omero ed Ossian. (Homér és Osszián.) — 24. Ti confesso. (Megvallom, hogy.) — 25. Italia. (Olaszország.) — 26. Eterno abbracciamento. (Örök ölekezés.) — 27. Il buon taverniere. (A jó öreg kocsmáros.) — 28. Per quant'è. (A faluban utcahosszat.) — 29. Alla fine di settembre. (Szeptember végén.) — II. Michele TOMPA: Una nuova colonia nel bassopiano. (Pusztán.) — III. Carlo SZÁSZ: La musica ungherese. (A magyar zene.) — Verses fordítások. Jelzete: P. o. hung. 1330 r.

TEZA EMILIO. Traduzioni.

652. Traduzioni di Emilio Teza. Bologna Typi del Progresso. (1863.)

8-r. 48 l. Csak az 1—2. füzet van meg. Fordítások magyarból: 1. Alessandro PETŐFI: Sognar, sognar. (?) — 2. Onesti amici avea. (Voltak barátim.) — 3. Un lume splende foscamente. (Gyertyám homályosan lobog.) — 4. Ampio mare à il dolor. (A bánat? Egy nagy óceán.) — 5. Penzolando sull'asino. (Megy a juhász számaron.) — 6. Ve' colla terra antica. (Játszik öreg földünk.) — 7. Che veggio il campo scorrere? (Mi foly ott a mezőn.) — 8. Il cavallo rubato. (Lopott ló.) — 9. Dolor non v'è. (Bűm és örömem.) — 10. Dalla bella fanciulla. (?) — 11. Ti torrei sposa mia. (Elvinnélek én, csak adnának.) — 12. Il mondo non m'intende. (Nem ért engem a világ.) — 13. Sempre, o fanciulla, tu lodar mi vuoi. (Dicsérsz kedves.) — 14. Negra pende la notte. (Vadonban.) — 15. Il leon prigioniero. (A rab oroszlán.) — 16. Giuseppe VAJZA: Apoteosi. (Apotheosis.) — Verses fordítások. — Jelzete: L. eleg. g. 800 s.

7. SZERB.

BRANCSICS BLAGOJE: Iz magyarskog perivoja.

653. Из мађарског перивоја. (A magyar virágos kertből.) Пресадио Благоје Бранчић. Издао потпором «Матице Српске». У Новом Саду. Штампарија деон. друштва Браника. 1907.

8-r. (4), 106, (2) l. Tartalom: I. 1. BERZSENYI DÁNIEL: Молитва. (Fohászkodás.) — II. 2. KISFALUDY KÁROLY: Пена земљо домовине. (Szülő-

- földem szép határa.) — III. 3. VÖRÖSMARTY MINÁLY: Поклич. (Szózat.) — 4. Књига сироте жене. (A szegény asszony könyve.) — 5. На смрт малог детета. (Kis gyermek halálára.) — 6. Туга младе девојчице. (Kis leány baja.) — 7. Земаљски рај. (Földi menny.) — 8. Перица. (Petike.) — 9. Цвеће и љубав. (Virág és szerelem.) — 10. Која је боља. (Melyik jobb?) — 11. Лена Јела. (Szép Ilonka.) — IV. 12. PETŐFI SÁNDOR: Пијанац. (A borozó.) — 13. На раскршћу. (Keresztúton állok.) — 14. Гледам, гледам кроз проворе. (Nézek, nézek kifelé.) — 15. У мајдану. (Bányában.) — 16. На води. (Vizen.) — 17. Вичем, вичем. (Elmondanám.) — 18. Је-ли санак. (Álmodom-e.) — 19. Постао сам глумац. (Első szerelem.) — 20. Колики је овај свет. (Ez a világ, amilyen nagy.) — 21. Кока моје мајке. (Anyám tyúkjá.) — 22. Куд те неста. (Hová levél.) — 23. А можда ти. (Nem háborítom-e nyugalmadat.) — 24. Лаж је, што. (Hazugság, amit.) — 25. Јаше чобаниа магарцу. (Megy a juhász szamáron.) — 26. Банда свира. (A faluban utcahosszat.) — 27. Стадох на праг од кухине. (Befordultam a konyhára.) — 28. Пада, киша, пада. (Esik, esik, esik.) — 29. Растопљен шан. (Füstbe ment terv.) — 30. Издалине. (Távolból.) — 31. Узавичају. (Szülőföldemen.) — 32. Випњичица род родила. (Ezrivel terem a fán a meggy.) — 33. Газда Чука. (Ambrus gazda.) — 34. Маћарски племић. (A magyar nemes.) — 35. После руска. (Ebéd után.) — 36. Ми, великоварошани. (Mi boldog pestiek.) — 37. Јовану Арању. (Arany Jánoshoz.) — 38. Лацки Арању. (Arany Lacinak.) — 39. Зимње вечери. (Téli esték.) — 40. Три сина. (Három fiú.) — 41. Заробљен лав. (A rab oroszlán.) — 42. Млади вироп. (A kis béres.) — 43. Порушена чарда. (A csárda romjai.) — 44. Ти, које се хтедох. (Kit feledni vágytam.) — 45. Хоћеш бити моја. (Hozzám jössz-e.) — 46. Како да те зовем. (Minek nevezzelek.) — 47. Ој ти жено над женама. (Feleségek felesége.) — 48. Устај роде. (Nemzeti dal.) — 49. Убојна песма. (Csatadal.) — 50. Крајем септембра. (Szeptember végén.) — 51. Последњи човек. (Az utolsó ember.) — 52. Светлости. (Világosságot.) — 53. Песницама 19. века. (A XIX. század költői.) — 54. За мене једна страшна мис'о има. (Egy gondolat bánt engemet.) — V. 55. ARANY JÁNOS: Научњаков мачак. (A tudós macskája.) — 56. Дете и дуга. (A gyermek és a szívárvány.) — 57. Славуј. (A fülemüle.) — 58. Домаћи круг. (Családi kör.) — 59. Мати краља Матије. (Mátyás anyja.) — 60. Дозивање на лешину. (Tetemrehívás.) — 61. Поноћни двобој. (Éjfélí párbaj.) — VI. 62. GYULAI PÁL: Да мите још једном видети. (Szeretnémek még egyszer látni.) — 63. Материна љубав. (Éji látogatás.) — 64. Стој хусаре. (Nyalka huszár.) — 65. Газда Павле. (Pál gazda.) — 66. Покајева љуба. (Pókainé.) — 67. Поручниче господине. (Hadnagy uram, hadnagy uram.) — Verses fordítások. — Jelzete: P. o. hung. 450 y.

8. TÓT.

MARGÓCSY JÓZSEF: Tót nyelvre áttett hazafias magyar költemények.

654. Tót nyelvre áttett hazafias magyar költemények. Áttette Margócsy József... I. füzet. 1902. Nyomatott Róth Simon könyvnyomdájában, Losonczon.

8-r. 28 l. Tartalom: Előzetes tudnivalók. — 1. PÓSA LAJOS: Vlast. (A haza.) — 2. [HORKAY BÉLA]: Mila vlast. (Szeretett hazánk.) — 3. PETŐFI SÁNDOR: Piesen vlastenca. (Honfidal.) — 4. VÖRÖSMARTY MIHÁLY: Ohlas. (Szózat.) — 5. PETŐFI SÁNDOR: Národ maďarský. (A magyar nemzet.) — 6. U. a. Národná pieseň. (Nemzeti dal.) — 7. TÓTH KÁLMÁN: Alžbeta Szilágyi. (Sz. Erzsébet.) — 8. ARANY JÁNOS: Matejova matka. (Mátyás anyja.) — 9. TÓTH KÁLMÁN: Kto bol vetši? (Ki volt nagyobb.) — 10. KISFALUDY KÁROLY: Ku rodisku. (Szülőföldem.) — 11. SZÁSZ KÁROLY: K vlasti mojej. (Hazámhoz.) — 12. KÖLCSEY FERENC: Hymnus. — Verses fordítások. Jelzete: P. o. hung. 1095 jo.

654a. Tót nyelvre áttett hazafias magyar költemények Vlastenecké básne z původné reči preložil Margócsy József... 1914. Nyomatott Kármán Zsigmond könyvnyomdájában, Losonczon.

8-r. 49 l. Az előzővel tartalmilag teljesen azonos kiadás, csak hogy a bevezetés elmaradt s a versek magyar szövege is le van nyomtatva. — Jelzete: P. o. hung. 1095 jo/2.

9. VOLAPÛK.

MADARASSY PÁL: Flolemil poedotas nugänik.

655. Flolemil poedotas nugänik. Pelovepolöl fa Madarassy Pál, de... Budapest, 1889. Nyomatott a magyar kir. államnyomdában.

16-r. 24 l. Tartalma: 1. PETŐFY Alexander: Tik at obi egelo vexadom. (Egy gondolat bánt engemet.) — 2. U. a. Flole no kanos binöm ranedälöl... (?) — 3. U. a. Sen ladas kil. (Három szlv története.) — 4. ÁBRÁNYI Emil: Divo-dam. (?) — 5. Levip deile. (Halálvágy.) — Verses fordítások. — Jelzete: P. o. hung. 1078 i.

MAGYAR KÖNYVESHÁZ.

ADALÉKOK SZABÓ KÁROLY RÉGI MAGYAR KÖNYVTÁRÁNAK
I. KÖTETÉHEZ.¹

I.

[515.] [Kolozsvár.] 1693.

Keresztyéni | Jóságos Tselekedetekkel | tellyes | PARADITSOM |
KERTETSKE; | Melly | Hogy a figyelmetes tanú- | ság és vigasztalással
tellyes | könyörgések által a lélekbe | be plántáltassék : azoknak | keresz-
tyéni épületekre, kik | az Igaz Isten idvezítést | szeretik, egybe foglalta- |
tott és el készítetett | ARND JÁNOS a Lüne- | burgumi Fejedelemségnek |
Püspöke: | Mostan pedig | Német Nyelvből Nemzete | hasznára, egy
Méltóságos | Asszony akaratójából hasz- | nos Registrumával együtt |
Magyarra fordítatott | M. D. Huszti István által | KOLOS'VÁRATT. |
Nyomt. Tótfalusi Miklós által | 1693. esztendz.

E munkát III. RÁDAÿ Pál említi, nagyatyjához, I. RÁDAÿ Gedeonhoz, 1788. okt. 14-éről Eperjesről írt levelében, eképen: «Éppen tegnap előtt hozott a házi-gazdám egy öreg imádságos könyvet el adót hozam, melynek sem ő, sem más Eperjesi ember nem tudja hasznát venni, Mert Magyarul van írva. A' könyv jól van conserválva, ezüst kapsok vannak a' tábláján, az el múlt Százban nyomtatódott Lőcsén, a titulusa le irasat imé küldöm, méltóztasson parancsolni kedves Nagy Atyám Uram, továbbá mi lévő légyek, és ha szándéka volna meg venni mennyit ígérjek érte.» A levélhez mellékelt leírás szerint a kötetet ARND-HUSZTI munkáján kívül magában foglalta AÁCS Mihály: Arany Láncz stb. és Zöngedőző Mennyei Kar stb. cz. munkáit is.

HAMAR ISTVÁN.

2.

[516.] [Kassa.] 1672.

Paris liber baro a Spandkaw *sat.* necnon Cassoviae praesidiorumque superioris Hungariae generalis commendans etc.

Ez levelünk rendibe *sat.*

¹ Az utolsó számozott adalék (514) folyóiratunk 1916. évfolyamának 221. lapján szerepel. Szerk.

Ugyanez latin szöveggel:

Paris *sat.* etc. Tenore praesentium omnibus *sat.*

Egylevelű nyomtatvány Abaujvármegye 1672-ik évi jegyzőkönyvébe, a 180—181-ik lap közé fűzve; *Abauj-Tornavármegye levéltárában.*

KEMÉNY LAJOS.

3.

[517.] [Gyulafehérvár.] 1680.

ARTICVLI DOMINORVM MAGNATUM | ET NOBILIUM TRIUM NATIONUM REGNI TRAN- | *sylvaniae & partium Hungariae eidem annexarum, in Generalibus eo- | rum Comitibus ad diem 12. Mensis Januarii Anni praesentis Millefimi | Sexcentefimi Octuagefimi, ex edicto suae Celsitu | dinis Principalis in Civitatem Segesvar, in- | dictis celebratis conclusi.*

Datum in SEGES- | VAR die 12. Januarii, Anno Domini Mille- | fimo Sexcentefimo Octuagefimo.

H. és ny. n. Ivr. A₁₋₂=2 sztl. lev. (Szöveg magyar.)

Budapesti egyet. könyvt.

FERENCZI ZOLTÁN.

4.

[518.] [Debreczen.] 1681.

NEUBART CHRISTOPH | Uj és O | KALENDA- | RIOMA, | Mellyet Christus Urunk szü- | letése után valo 1682. | Esztendőre irt. | Melly Erdélyre és Magyar Ország- | ra alkalmaztatott. | DEBRECZENBEN. | Nyomtatta ROSNYAI JÁNOS.

Kis 8-r. Csonka, csak az A 1., A 4., A 5. és A 8., levél van meg belőle. *Debreczeni ref. kollégium könyvtára.*

ZOVÁNYI JENŐ.

5.

[519.] [Gyulafehérvár.] 1682.

ARTICULI DOMINORUM MAGNATUM | & NOBILIUM TRIUM NATIONUM REGNI | *Nostri Transylvaniae & partium Hungariae eidem annexarum, in | Generalibus eorundē Comitibus ad diem 21. Mensis Novembris An- | ni praesentis 1682. in Civitatem nostram Albam Juliam, ex | edicto nostro Principali indictis & celebratis, Conclusi.*

Datum in civitate nostra Alba Julia, die 28. | Mensis Novembris, ultima videlicet congregationis nostrae. | Anno 1682.

H. és ny. n. Ivr. A₁₋₂=2 sztl. lev. (Szöveg magyar.)

Budapesti egyet. könyvt.

FERENCZI ZOLTÁN.

6.

[520.] [Kolozsvár.] 1684.

ARTICULI DOMI|NORUM MAGNA-|TUM ET NOBILJUM
TRIUM NATIO-|num Regni Transylvaniae, & partium Hungariae eidem
anne-|xarum, in Generalibus eorundem Comitiiis, ad diem Oclavum | Mensis
Martii, Anni praesentis Millefimi Sexcentefimi Oclua|gesimi quarti, in
Oppidum Fagaras, ex Edicto suae|Celsitudinis Principalis indictis &
celebratis conclusi.

Datum in Oppido praementionato Fagaras, die | 29. Mensis Martii,
ultima videlicet praememorali Generalis | Congregationis nostrae. Anno
Domini Millefi|mo Sexcentesimo Ocluagefimo | QUARTO.

Excudit CLAUDIOPOLI Michaël Németi Anno. Dom. M. DC. LXXXIV.
Ivr. A₁₋₆—6. sztl. lev. (Szöveg magyar.)

Budapesti egyet. könyvt.

FERENCZI ZOLTÁN.

7.

[521.] [Kolozsvár.] 1686.

ARTICULI DOMINORUM MAGNATUM ET NOBILIUM
TRIUM|NATIONUM REGNI HUIUS TRANSYLVANIAE; ET PAR-
TIUM|Hungariae eidem annexarum, in Generalibus eorundem Comitiiis ad
diem | decimum nonum Mensis Oclobris, Anni praesentis Millefimi Sexcente-
fimi | Ocluagefimi Sexti, in Civitatem Albam Juliam ex edicto Suae Celfi-
tudinis | Principalis indictis & celebratis Conclusi.

Datum in Civitate Nostra Alba Julia die sexta Mensis Novemb. |
ultima videlicet Gen. nostrae Congregationis | praemissae. Anno Domini | 1686.

CLAUDIOPOLI | Impressit Michael Némethi, An. Dñi. M. DC. LXXXVI.
Ivr. A₁₋₆—6. sztl. lev. (Szöveg magyar.)

Budapesti egyet. könyvt.

FERENCZI ZOLTÁN.

8.

[522.] [Szeben.] 1686.

ARTICVLI DOMINORVM MAGNATVM & NOBILI-|UM
TRIUM NATIONUM REGNI TRANSYLVANIAE|& PARTIVM
HVNGARIAE eidem annexarum in Generalibus eorun-|dem Comitiiis ad
diem Duodecimum Mensis Augusti Anni praesentis Millefimi Sexcen-|tesimi
Ocluagefimi sexti in Civitatem nostram Cibiniensem ex Edicto suae Celfi-
tudinis | Principalis in dictis & celebratis conclusi.

Datum in Civitate Cibiniensi, die viegesima prima | currentis Mensis Augusti, ultima videlicet Generalis nostrae praemissae. | Anno Domini Millefimo Sexcentesimo | SEXTO.

CIBINII, Excudebat Stephanus Jüngling. | M. DC. LXXXVI. Ivr. A—B₁=4. sztl. lev. (Szöveg magyar.)
Budapesti egyet. könyvt.

FERENCZI ZOLTÁN.

9.

[523.] [Kolozsvár.] 1687.

ARTICULI DOMINORUM MAGNATUM & NOBILIUM TRIUM NATIONUM REGNI HUIUS TRANSYLVANIAE; | & Partium Hungariae eidem annexarum, in Generalibus eorundem | Comitibus ad diem decimum tertium Mensis Februarij, Anni praefentis Millefimi Sexcentefimi Octuagesimi Septimi, in Oppidum Fagaras ex edicto Suae Celsitudinis Principalis indictis | & Celebratis conclusi.

Datum in Oppido Fagaras, die decimâ tertiâ Mensis | Februarii. Anni praesentis. 1687.

CLAUDIOPOLI per Mich. Némethi. A. D. 1687. Ivr. A₁₋₆=6. sztl. lev. (Szöveg magyar.)
Budapesti egyet. könyvt.

FERENCZI ZOLTÁN.

10.

[524.] [Kolozsvár.] 1617.

ARTICULI DOMINORUM MAGNATUM & NOBILIUM | TRIUM NATIONUM REGNI HUIUS TRANSYLVANIAE; | & Partium Hungariae eidem annexarum, in Generalibus eorundem | Comitibus ad diem vigesimum sextum Mensis Julij proximè praeteriti, | Anni praesentis Millefimi Sexcentefimi Octuagesimi Septimi, in Castrum Radnoth ex edicto Suae Celsitudinis Principalis indictis, & celebratis | Conclusi.

Datum in Castro Radnoth, die decimâ quartâ | M. Augusti, ultimâ videlicet die Generalis Congregationis. Anno Domini. | 1687.

CLAUDIOPOLI per Mich. Némethi. A. D. 1687. | Ivr. A₁₋₄=4. sztl. lev. (Szöveg magyar.)
Budapesti egyet. könyvt.

FERENCZI ZOLTÁN.

II.

[525.] [Lőcse.] 1693.

AZ | ARITHMETI- | KANAK ; | Avagy | Az Számláláfnak öt SPECI- |
 ESINEK rövid Magyar Re- | gulákban foglaltatott | Mesterfége. | Taliter
 disponente | FRANC: TOLV: MENYŐI, | Gyöngyöfinen. Sch Rectore. |
 Az Arythmetikai Tanuló Magyarok | kedvéért iratattot és bővebben |
 ki bocsattatot. | LŐTSEN, | Nyomtatt: BREWER SAMUEL által. |
 CIO IOC XCIII.

12-r. A₁₋₆ és 1-84 l. A címlap belső oldalán a Bölcsesség könyve XI. 21. van idézve, azután egy «előjáró, és egyszersmind az olvasóhoz való levelecske» foglal helyet az A₂-A₃ leveleken s az A. 4. első lapján, majd öt üdvözlő vers (Kocsis Jánostól, Almásy Mihálytól, Gyöngyösi S. Istvántól, Kecskeméti S. Jánostól és Szelei P. Györgytől) az A 5. levél végéig. Az A 6. levél első oldalán az «ez munkában való rend,» másodikán a Tabula Coebetis s egy Diodorus-tól való elogium van közölve.

Teljes példány a *debreceni ref. kollégium könyvtárában.*

ZOVÁNYI JENŐ.

12.

[526.] [H. n.] 1703.

Siralmas Beszel- | getések | A' minden testnek utána el-ment | Tekin-
 tetes és Nagyságos | Nehai | Revai Imre | Urnak | Nemes Thuróczi Vár-
 megyének örökös | Fő-Ispányának, &c. | Es Nehai Tekintetes és Nagy-
 ságos | Dévák Ujfalú | Vjfalusi Kata | Aszonymnak, | A' fellyebb említett
 Tekintetes Urnak Siralmas | Özvegyének | Ez életben meg-maradott |
 Szerelmesivel és Joakaroival, | Ezeknek Amazokkal. | Nyomatott 1703.

Ivr. A—E₂ (=10 szltan levél.) Báró Révay Ferenc ajándékából.

M. N. *Múzeum.*

MELICH JÁNOS.

ADATTÁR.

Magyar könyvárjegyzék a 18. századból.

A M. T. Akadémia könyvtárában egy kolligátumban akadtam az alább közlendő könyvárjegyzékre, mely a könyvek árának történetéhez tanulságos adalékkul szolgálhat.

A könyvárjegyzék egy 42 cm. hosszú és 11 cm. széles egyleveles nyomtatvány. A nyomtatás helye és éve nincs megjelölve. A könyvek címe is a lehető legrövidebb. A fordított munkák és a nem-magyar nyelvű nyomtatványokat kivéve, a szerzők neve is hiányzik.

Mely időből való e jegyzék, azt ennek következtében meghatározni nem igen lehet. Csak mellékkörülményekből lehet következtetni, hogy valószínűleg a XVIII. századból való s debreceni nyomdában készülhetett, vagy debreceni könyvtáros adta ki. Abból, hogy az alább felsorolt művek MARGITAI debreceni könyvtáros kiadásai, azt lehet gyanítani, hogy a jegyzéket MARGITAI adta ki.

Mint említém, e jegyzék egy kolligátumba van bekötve, külföldi magánkönyvtárak aukció-katalógusai közé. E katalógusok következők: 1. Catalogus bibliothecae Albertinae. Lugd. Batav. 1763. 2. Bibliotheca Laaniana. Lugd. Bat. 1743. 3. Bibliotheca Wesseliana. Lugd. Bat. 1746. 4. Catalogus... librorum... quorum auctio fiet 1754. in aedibus viduae J. A. Bosvelt. Trajecti a/Rh. Az 5. katalógus címlapja és első iva hiányzik. A könyv elején levő tiszta lapon így van jelölve: «Catalogus in Anglia destructorum».

E katalógusok arra engednek következtetni, hogy e magyar könyvárjegyzék is ez időtájt jelenhetett meg. Bizonyíthatja ezt az is, hogy a jegyzékben említett művekből az 1743—1761. évekből való kiadásokat találunk Petrik Magyarország bibliographiájában s legtöbbször debreceni nyomtatványok.

Bizonyosságul felsorolok néhányat PETRIK szerint:

Bethlen Kata. Bujdosás emlékezet köve. Debrecen, 1735. Margitai.

Castellionis dialogorum lib. IV. Debreceni, 1748. Margitai, u. o. 1758.
Kállai, u. o. 1766. Margitai.

- Cebetis Tabula. Debrecini, 1744. Margitai.
 Cellarius. Primitiva lingua latina. Debrecini, 1742. Margitai.
 Dodrige. Az igaz kegyesség kezdete. Debreczen. 1761.
 Eutropii Breviarium. Debrecini, 1751. Margitai.
 Marothiana Arithmetica. Debrecen, 1743. Margitai.
 Moulin. Egy hétre való elmélkedés. 1758.
 Páris Pápai. Keskeny út. Debrecen. 1724, 1743. Margitai. U. o. 1751. U. a.
 Placette. Keresztény ethicanok summája. Debrecen, 1750.
 Plinii Panegyricus stb. Debrecini, 1756. Kállai.
 Siderius. Kisdéd gyermekeknek való catechismus. Debrecen, 1712. Viski.
 U. o. 1743. Margitai.

Azt hiszem, hogy az itt felsorolt művek megjelenési évéből azt lehet következtetni, hogy a könyvjegyzék az 1761. év utáni évben vagy években adatott ki. Erre mutat DODRIGE fenti munkája, mely 1761-ben jelent meg.

Itt közlöm a jegyzéket. A rovatban a könyvnek ára van feltüntetve.

EXEMPLAROK' CATHALOGUSA.

	Egy Exemplar.	Pfl.	Ung.	Den.
A ^{BC^e} Deák és Magyar Nyelvē	in =	8-ò	—	—4
A ^{BC^e} Magyar Nyelven	in =	8-ò	—	—2
Agenda	in =	12-ò	—	—2
B.				
Balassa Bálint Éneki,	in =	24-ò	—	15
Benitzki Péter Rhythmusi,	in =	18-ò	—	18
Bujdosás Emlékezet köve,	in =	18-ò	—	10
C.				
Castellionis Dialogi Sacri,	in =	8-ò	—	42
Cebetis Thebani Tabula,	in =	8-ò	—	21
Cellarii PRIMITIVA,	in =	8-ò	—	10
Cellarii Liber Memorialis,	in =	8-ò	—	68
Commenii Janua Linguae Latinae	in =	8-ò	—	25
D.				
Doddrige Filep Elmélkedési	in =	8-ò	—	80
E.				
Énekes Könyv,	in =	12-ò	I	02
Eutropii Historia Romana,	in =	12-ò	—	14

F.

	Pfl.	Ung.	Den.
Fundamentum, { cûm } Locis	in = 12-ò	—	{ 3
	in = 12-ò	=	{ 2
Fundamentom Tóth Nyelven,	in = 12-ò	=	—2
Freieri ORATORIA	in = 4-ò	=	20

G.

Gileadbéli Balsamom,	in = 8-ò	=	48
Gradual író Papirosson,	in = 4-ò	2	40
Gradual Nyomtató Papirosson	in = 4-ò	1	80

H.

Halotti Énekek' Könyve,	in = 24-ò	=	12
Harmóniás 'Sóltárok,	in = 8-ò	=	36 ¹
Heinecci LOGICA	in = 8-ò	=	50

I.

Introductio ad PHILOSOPHIAM,	in = 8-ò	=	40
-------------------------------------	----------	---	----

K.

Kegyelem Szövetsége,	in = 12-ò	=	14
Keskeny Ut,	in = 12-ò	=	17
Kis 'Sóltár	in = 18-ò	=	36

L.

Langii COLLOQUIA	in = 8-ò	=	10
Lelki Balsamom,	in = 18-ò	=	—6
Lelki Fegyver,	in = 18-ò	=	12
Lelki Hódolás	in = 18-ò	=	10

M.

Marothiana ARITHMETICA,	in = 12-ò	=	34 ²
Mária Magdaléna Históriaja	in = 8-ò	=	2
Melchioris THEOLOGIA,	in = 12-ò	=	34
Mennyei Tárház Kúltsa,	in = 18-ò	=	20
Mennyei Társalkodás,	in = 18-ò	=	—6
Minucius Felix,	in = 12-ò	=	—8
Molitoris GRAMMATICA,	in = 8-ò	=	20
Moulin. Egy Hétre v. Elmélkedési	in = 12-ò	=	14

O.

Oktató Tanáts-adás	in = 12-ò	=	10
---------------------------	-----------	---	----

¹ Az ár kijavítva vörös ceruzával 60-ra.² Az ár kijavítva 42-re.

P.			
	Pfi.	Ung.	Den.
<i>Palatinata</i> CATECHESIS,	in = 12-0	=	34
<i>Picteti</i> THEOLOGIA,	in = 8-0	I	20
<i>Placette</i> Ethikája és Elmélkedési,	in = 8-0	=	72
<i>Placette</i> Elmélkedési Külön	in = 8-0	=	23 ¹
<i>Plinii</i> PANEGYRICUS,	in = 12-0	=	14
<i>Præcepta Morum.</i>	in = 8-0	=	-4
<i>Phædri Fabulae Aesopianae</i>	in = 12-0	=	-8 ²
R.			
Richard Hó-napi Elmélkedési,	in = 12-0	=	-8
Romlottság' Kút-feje,	in = 8-0	=	68
<i>Rudimenta Linguae Latinae</i>	in = 8-0	=	14 ^{2/7}
S.			
' <i>Siderius</i> Catechismusa,	in = 12-0	=	-3
Szent Historia,	in = 12-0	=	-3
T.			
Tékozló Fiú <i>Históriája</i>	in = 8-0	=	-4
U.			
UJ TESTAMENTOM,	in = 12-0	I	02
Uj Testamentomra Mutató Tábla,	in = 12-0	=	30
V.			
<i>Vestibulum Linguae Latinae</i>	in = 8-0	=	14 ^{2/7}

Közli: HELLEBRANT ÁRPÁD.

¹ A cím áthúzva vörös ceruzával.² Az ár kijavítva 12-re.

TÁRCA.

JELENTÉS.

A MAGYAR NEMZETI MÚZEUM ORSZÁGOS SZÉCHÉNYI KÖNYVTÁRA
ÁLLAPOTÁRÓL AZ 1916. ÉV HARMADIK NEGYEDÉBEN.

I.

A *nyomtatványi osztály* anyaga az elmúlt negyedévben köteles példányokban 1951 drb nyomtatvánnyal, ajándék úján 154 drb, vétel úján 198 drb, hivatalos kiadvány 2 drb, összesen 2305 drb nyomtatvánnyal gyarapodott. Ezenfölül kötelespéldány címén beérkezett: alapszabály 123 drb, falragasz 1683 drb, gyászjelentés 1723 drb, hivatalos irat 78 drb, műsor 93 drb, perirat 6 drb, szinlap 1978 drb zárószámadás 607 drb, különféle 405 drb, összesen 6696 drb apró nyomtatvány. Vásárlásokra 1455'99 koronát, 87'10 márkát, 36 frankot fordítottunk.

Ajándékaikkal a következők gyarapították a nyomtatványi osztály anyagát: Besztercebányai kir. törvényszék elnöke (3 drb), Budapesti ker. munkásbiztosító pénztár (2 drb), Császár Elemér, DABROWSKI Ján, Krakkó (2 drb), Délmagyarországi tört. s rég. múzeum társulat Temesvár, Dunamelléki ref. egyházkerület (2 drb), EGYED István, EIRICH O. F. Bécs (15 drb), Érseki jogliceum Eger (2 drb), FABÓ Bertalan (5 drb), FEJÉRPATAKY László (13 drb), FODOR Miklós Ungvár (7 drb), FÖLDES Béla, GORIUPP Alisz, Gyöngyösy Irodalmi Társaság Ungvár, HACKER Ervin Pozsony, HAJNÓCZI Iván Kecskemét, HARASZTY Emil, HAVASS Rezső, KÁDÁR Jolán, Kais. Deutsches Generalconsulat, KARG János (30 drb), Kereskedelemügyi minisztérium (2 drb), KIMNACH Ödön (2 drb), KISS József, Kungl. bibliothek Stockholm, MADARASSY László (3 drb), Magyar Nemzeti Múzeum Igazgatósága (3 drb), Magyar Ornithologiai Központ, Magyar Tudományos Akadémia (2 drb), MÉSZÁROS Gyula, MÉSZÁROS Sándor, Sopron, Militär Generalgouverneuer in Serbien Belgrád, Nagyváradi kir. Jogakadémia, Nagypénteki ref. társaság (5 drb), Orsz. testnevelési tanács, Orsz. vízépítési igazgatóság, Pannonhalmi főiskola igaz-

gatósága, Park Club (5 drb), SCHIFF Péter Lugos, Statist Zentral-Kommission Bécs, Stefánia gyermekkórház-egyesület, br. SZALAY Imre (5 drb), Tudományegyetem tanácsa (4 drb), Ürlovasok szövete (4 drb), Vallás- és közoktatásügyi minisztérium (6 drb), Veszprémi egyházmegyei hatóság, WEISS Emil (2 drb).

A vásárolt könyvek közt említésre méltó szerzemények: 1. UJFALVY Imre: Halottas énekei (RMK. I, töredék); 2. Sz. BONAVENTURA: Szerzetes rendtartó fenéték tüköre. Pozsony, 1677. (csonka); 3. ILLYEFALVI J.: Jephta (töredék); 4. Magyar naptár a XVII. századból (töredék); 5. PELBARTUS: Aureum sacrae theol. rosarium. Venetiis 1586. (mind az öt ALSZEGHY Zsolttól 135 koronáért.)

A könyvtár helyiségében az elmúlt negyedévben 1624 egyén 4176 nyomtatványt használt, kölcsön útján pedig 631 egyén 1531 kötetet vitt ki házi használatra.

A lefolyt negyedévben 1110 művet osztályoztunk, ezekről 1447 cédula készült. Kötés alá 319 művet 458 kötetben küldtünk.

A köteles példányok átvételére berendezett helyiségbe 90 drb csomag érkezett; ugyaninnen 299 reklamálást és 705 levelet expedáltak.

Az 1897. XVI. t.-cikk intézkedései ellen vétő nyomdatulajdonosokkal szemben peres eljárást egy esetben sem indítottunk.

Külön kell megemlékeznünk a báró RÉVAY Ferenc-könyvtárról, amely ajándékozás útján s a megbold. idősb. SZINNYEI József-könyvtárról, amely vétel útján került az Orsz. SZÉCHÉNYI-könyvtárba. A nagyméltóságú minisztérium megengedte, hogy a két könyvtár állománya rendkívüli munkaerő fölhasználásával a délutáni időben dolgoztassék föl. A munkát június 5-én kezdték el HAVRAN Dániel igazgató őr vezetésével szeptember folyamán végezték be.

Báró RÉVAY Ferenc könyvtára: Apró nyomtatvány 44 drb, 2021 mű 4054 kötetben, 9 drb régi magyar könyv, ezek: 1. TINÓDI Seb.: Cronica. Kolozsvár 1554; 2. G. Esterás P.: Mennyei korona. 1696; 3. II. RÁKÓCZI Ferenc manifestuma 1703. 8-r. kiadás; 4. SZERDAHELYI G. Fax chronologica. Tyrnaviae 1702; 5. SZENTIVÁNYI M.: Dissertatio paralipomenica. Tyrnaviae 1699; 6. SZENTIVÁNYI M.: Continuatio. Tyrnaviae 1700; 7. Regulamentum universale; 8. WIEDEMANN E.: Comitum gloriae. Posonii 1646 (hiányos); 9. Siralmas beszélgetések. 1703. Az 1711 utáni művek közül kettős példánnyá lett 195 mű 269 kötetben. Ezenfelül a Hirlaptárnak 32 drb, a kéziratárnak 8 drb kézirat és

24 levél, a levéltárnak pedig 10 eredeti és 7 másolat XVI. sz. előtti s 104 drb XVI. sz. utáni irat adatott át.

Id. SZINNYEI József gyűjteményéből 1 drb régi magyar könyv került ki: FROELICH Calendariuma. Lőcse 1637 (csonka.) Egyéb állománya: könyvek, 836 mű, 1251 kötetben, 1096 drb aprónyomtatvány, 497 drb ponyvairódmű, 238 drb magyar könyvárjegyzék, 719 drb 1870-ig megjelent magyar szinlap, 3201 drb bélyeg, 141 drb étlap és meghívó, 441 drb program, 189 drb bűvész- és circus-nyomtatvány, 1 csomag előfizetési fölhívás, 1 csomag családi jelentés, 90 drb vegyes nyomtatvány. Ezenfelül a hirlaptárnak átadatott: 48 hirlap 100 kötetben és 1500 különféle hirlapszám; a kéziratárnak és levéltárnak átadatott 368 drb közép- és újkori irat; 333 drb 1848/49-iki irat, 679 drb 1848—49-iki proklamáció; 64 csomag halotti jelentés, 49 drb röpirat és hivatalos kiadvány; 8 csomag írói önéletrajz; 866 drb írói levél; id. SZINNYEI József kéziratai 175 drb és 283 drb vegyesfajta kézirat.

II.

A hirlaptár az 1916. év harmadik negyedében köteles példányok útján 135 évfolyam 21.464 számával gyarapodott, (ebből 5050 szám a törvényszabta nyomdai kimutatás nélkül, számonként érkezett;) ajándék útján 1 évf. 1105 számával, a nyomtatványi osztályból történt áttétel útján 4705 számmal, vásárlás útján pedig 46 évf. 668 számával; ami összesen 182 évf. 27.942 szám.

Ebből ajándék: FODOR Miklóstól (Ungvár) Görög Kath. Szemle (77 szám) és folytatólag a Nemzeti Kaszinótól Külföldi lapok (mintegy 800 szám) s dr. BAJZA Józseftől horvátországi politikai és szerkesztőségétől, a Szlavoniai Magyar Ujság. Áttétel: b. RÉVAY Ferenc hagyatékából Das Ausland (Stuttgart-München 1873—86; össz. 729 szám) és id. SZINNYEI József hagyatékából közel ötvenféle hirlapnak több mint 4600 száma, nem szólván a még földolgozatlan anyagról (több száz egyes hirlapszámról). Vásárlás: ungmegyei hirlapok, 235 szám VOLOSIN Ágostontól (31 kor. 80 fill.), 108 sz. DUDINSZKY Istvántól (25 K 30 fillér.)

Az évnegyed folyamán 316 olvasó 542 hirlapnak 715 évfolyamát 855 kötetben használta (ebből házon kívül 36 olv. 61 hirl. 91 évf. 136 köt.); ennek 80 kötetét a Szentkirályi-utcai raktárból kellett áthozatni.

Átnéztük 222 évf. 11.663 számát; céduláztunk 260 évfolyamot (köztük 25 új hirlapot); beköttettünk 271 kötetet.

III.

A kéziratár ajándék útján 1 levéllel és 1 analektával, vétel útján 3 levéllel, tehát összesen 5 darabbal gyarapodott. Vételre fordítottunk 10 márkát.

Ajándékozó volt Császár Elemérné.

A kéziratár személyzetét a régebbi nagyobb gyarapodások folytatólagos földolgozása foglalkoztatta.

A lefolyt évnegyedben 3 esetben kölcsönöztünk 10 kéziratot, 51 kutató használt 157 kéziratot, 175 levelet és 2 analektát.

IV.

A levéltár törzsanyaga az elmúlt évnegyedben vétel útján 23 darab irattal és nyomtatvánnyal, ajándék útján 23 darab irattal és 1 darab középkori pecsét gipszmásolattal, más osztályból való áttétel útján 122 darab irattal és nyomtatvánnyal gyarapodott. Vételre 49 koronát fordítottunk.

Ajándékaikkal: Ismeretlen, MEGYERCSY Béla, SCHLAGER József és TÄNZERLES Gizella gyarapították a levéltár anyagát.

A törzsanyag gyarapodása így oszlik meg: 17 drb eredeti középkori oklevél és 8 drb középkori másolat, 5 drb címeres levél és nemesi irat, 9 drb 1848/1849-es nyomtatvány és irat, 1 drb kisebb céhirat, 6 drb rajz és 122 drb újkori irat és nyomtatvány.

A címeres levelek és nemesi iratok gyűjteménye a következő darabokkal gyarapodott: I. 1525. május 25. Buda. II. LAJOS király RÉVAY Istvánnak, Ujlak vár bánjának s testvérének, Ferencnek, nádori titoknoknak régi címerüket újra adományozza s megbövíti. Másolat. Eredetije nem ismeretes. CSOMA József (Turul 1906. 21. I.) a lappangó középkori címeres levelek közé sorolja, PALMA Károly Ferenc (Heraldicae regni Hungariae specimen. 110—115 II.) báró RÉVAY Pál esztergomi kanonok által készített másolatról kiadta. 2. 1592. május 4. Prága. II. RUDOLF császár birodalmi címeres levele de NEGRO Péter, Bernát, Lajos, Tranquil és József részére. (Eredeti.) 3. 1631. augusztus 22. Bécs. II. FERDINÁND király címeres levele STAVDENHERTZ Leonhardt és unokatestvére János részére. (Eredeti.) 4. 1645. szeptember 5. Linz.

VERSIS János címerkérő folyamodványa. (Eredeti.) 5. 1649. február 4. Bécs. Ujlaki MISKOLCI János címerkérő folyamodványa. (Eredeti.)

A negyedévi gyarapodásból kiemelendő báró RÉVAY Ferencnek a nyomtatványi osztályunkba bekerült könyvtárából a levéltárba áttett, nagyobbára a RÉVAY-családra vonatkozó, 121 darab oklevél. Ezek közül a 10 darab eredeti középkori és 2 darab címeres levélen kívül említésre méltó több I. FERDINÁND korabeli igen érdekes köztörténeti fontosságú oklevél.

A lefolyt évnegyedben 46 kutató használt 6663 drb iratot és nyomtatványt és 4 téritvényen kikölcsönöztünk 7 drb iratot és nyomtatványt.

V.

A Háborús Gyűjtemény az 1916. év III. negyedében vétel útján 4358, ajándék útján 2362, hivatalos küldemények útján pedig 1565, összesen tehát 8285 darabbal gyarapodott. Vételre fordítottunk 13479 koronát, 291030 márkát, 46980 francot és 14273 holl. forintot.

JELENTÉS

A MAGYAR NEMZETI MÚZEUM ORSZÁGOS SZÉCHÉNYI KÖNYVTÁRA
ÁLLAPOTÁRÓL AZ 1916. ÉV UTOLSÓ NEGYEDÉBEN.

I.

A *nyomtatványi osztály* anyaga az elmúlt negyedévben köteles példányokban 1728 drb nyomtatvánnyal, ajándék útján 156 drb, vétel útján 320 drb, áttétel útján 4 drb, összesen 2208 drb nyomtatvánnyal gyarapodott. Ezenfelül köteles példányok címén beérkezett: alapszabály 163 drb, falragasz 786 drb, gyászjelentés 725 drb, színlap 1296 drb, hivatalos irat 50 drb, műsor 129 drb, perirat 11 drb, különféle 286 drb, összesen 3818 drb apró nyomtatvány. Vásárlásokra 206823 koronát, 8090 hollandi forintot és 6595 márkát fordítottunk.

Ajándékaikkal a következők gyarapították a nyomtatványi osztály anyagát:

ADY Lajos, BÁTKY Zsigmond (2 drb), Brandenburgia, Berlin, Budapest székesföv. házinyomdájá, CSEKEY István, Kecskemét, CSIKI Ernő, Délmagyarországi tört. és rég. Múzeum-Társulat, Temesvár, Deutsche Bücherei, Lipcse, Dunántúli ev. püspök, Pápa, DUNARICH Károly, Erdélyi Nemzeti Múzeum könyvtára, Kolozsvár, Érseki joglyceum Eger (11 drb),

GONDA Béla (5 drb), HACKER Ervin, Pozsony, HOFFMANN Mária, HORVÁTH Géza, Kais. Akademie der Wissenschaften, Bécs, Kassai KAZINCZY-kör, KESZTHELYI Ernő (13 drb), KISSHÁZY Á. G., Kivándorlási tanács (2 drb), Közhivatali kezelők és díjnokok orsz. egyesülete, LENGYEL Zoltán, LÖWINGER A. (2 drb), MADARASSY László, Magántisztviselők orsz. nyugdíjgyesülete (3 drb), Magyar keleti gazdasági központ (3 drb), Magyar Könyvszemle szerkesztősége, Magyar Könyvviteli Folyóirat kiadóhivatala, Magyar Tudományos Akadémia (12 drb), Miasszonyunkról nevezett iskolánénék intézete, Kalocsa (4 drb), Miniszterelnökség, MOESZ Gusztáv (4 drb), Museum Královsti Českého, Prága, NAGY Ödön, NÉMÁTI Kálmán, Ógyallai csillagvizsgáló intézet, Orsz. közegészségi egyesület, Orsz. református tanáregyesület, Debrecen (4 drb), PODHRADSKY György (2 drb), Rendőrfőkapitányság, Rijks Prentenkabinet, s'Gravenhage, SZEDENICH Fülöp, Peresztteg, Technologiai iparmúzeum, THALLÓCZY Lajos, Trencsényi áll. felsőleányiskola igazg., Tudományegyetem rektora (2 drb), Tudományegyetemi könyvtár igazgatósága, Kolozsvár (33 drb), Tudományegyetem rektora, Pozsony (9 drb), Városi nyilvános könyvtár, VOLKMANN H., Drezda.

A vásárolt könyvek közt említésreméltó szerzemény nem fordult elő.

A könyvtár helyiségében az elmúlt negyedévben 4477 egyén 10.786 kötet nyomtatványt használt, kölcsön útján pedig 659 egyén 1399 kötetet vitt ki házi használatra.

A lefolyt negyedévben 1738 művet osztályoztunk s ezekről 2219 cédula készült. Kötés alá 612 művet küldtünk 762 kötetben.

A köteles példányok átvételére berendezett helyiségbe 602 drb csomag érkezett, ugyaninnen 442 reklamációt és 490 levelet expedáltak.

Az 1897: XLI. t.-cikk intézkedései ellen vétő nyomdatulajdonosokkal szemben ez esztendőben, tekintettel a háború folytán előállott nehéz viszonyokra, peres eljárást egy esetben sem indítottunk.

II.

A *hírlaptár* az 1916. év negyedik negyedében köteles példányok útján 77 évfolyam 18.645 számával gyarapodott (ebből 4420 szám a törvénytiszta nyomdai kimutatás nélkül, számonként érkezett); ajándék útján 1 évfolyammal, 497 számmal; a nyomtatványi osztályból áttétel

útján 1 számmal, vásárlás útján pedig 27 számmal; mindössze tehát 78 évfolyam 19.180 számával.

Ebből ajándék: OLLÉ Istvántól az 1848. évi «Legújabb a város-háznál» 116 száma; a trencsényi m. kir. felsőleányiskola igazgatóságától a régi «Természet», a «Herkules» és a «Vasárnapi Ujság» 219 száma; PONGRÁCZ Elemértől a «Honti Közlöny» 1880. évi számai; és folytatólag a «Szlavoniai Magyar Ujság»-nak, szerkesztőségétől, valamint horvát napilapoknak dr. BAJZA Józseftől, számai állandóan. Vásárlás (3 koronán) SCHILLER Sándortól «A Nép Ujsága» 1859—60-ból.

Az évnegyed folyamán 493 olvasó 653 hírlapnak 987 évfolyamát, 1205 kötetben, használta; ebből házon kívül: 53 olv. 87 hírl. 126 évf., 174 kötetben. A Szentkirályi-utcai raktárból 118 kötetet kellett evégből ideszállítani.

Átnéztük 77 évf. 14.595 számát; céduláztunk 100 évfolyamot, ebből új lap 5 volt. Beköttettünk 137 kötetet. Ezenkívül a rendes folyómunkákat végeztük.

III.

A *kézirattár* az 1916. év negyedik negyedében ajándékozás útján 2 újkori kézirattal, vétel útján 7 zenei kézirattal, 7 irodalmi levéllel és 4 fényképmással, összesen 20 darabbal gyarapodott.

Ajándékozók voltak: két ismeretlen.

A gyarapodásból MOSONYI Mihály zenei kéziratait emelhetjük ki.

63 kutató 123 kéziratot, 349 irodalmi levelet és 4 fényképmásolatot használt, 1 térítvényre 4 kéziratot kölcsönöztünk ki.

Az újabb gyarapodás feldolgozásán kívül dr. VÁCZY János megkezdte az irodalmi levelestár anyagának regesztálását, dr. ROHEIM Géza pedig megkezdte a nyomtatványi osztály folklorisztikai anyagának egy külön felállítandó folklóre-katalogus számára való cédulázását.

IV.

A *levéltár* törzsanyaga az 1916. év utolsó negyedében vétel útján 65 drb, ajándék útján 7 drb, hagyaték útján 8 drb irattal, melyekhez pótlólag egy ládára való legújabbkori iratot és nyomtatványt kaptunk, és más osztályból való áttétel folytán 194 drb spanyolviasz pecsétlenyomattal gyarapodott. Vételre 456 koronát fordítottunk, a Lembergben elhunyt THURÁNSZYKY Ádám hagyatékának átvételével felmerült költségek pedig 244 koronát tettek ki.

Ajándékaikkal ERNYEY József, HARASZTI Gyula, ismeretlen (CSER-GHEŐ Géza hagyatékából) és dr. MOESZ Gusztáv gazdagították a levéltár anyagát.

A törzsanyag gyarapodásából 3 drb irat esik a középkori, 8 drb a címeres levelek és nemesi iratok, 3 drb az 1848—49-iki gyűjtemény és 66 drb és egy csomag az újkori iratok és nyomtatványok csoportjára. A címeres és nemesi iratok gyűjteménye a következő darabokkal gyarapodott: 1. 1608. december 2. Pozsony. II. MÁTYÁS király címeres levele THURÁNSZKY Rafael és családja részére (eredeti). 2. 1609. október 25. Bécs. II. MÁTYÁS király címeres levele THURÁNSZKY Simon és testvére, György részére (eredeti). 3. 1613. március 19. Pozsony. II. MÁTYÁS király címeres levele KOVÁCH András és családja részére (eredeti). 4. 1618. január 24. Eberstorff. II. MÁTYÁS király címeres levele a BECSE család részére (eredeti). 5. 1625. február 12. Bécs. II. FERDINÁND király címeres levele ZEÖRÖGH Mihály, testvére, Benedek és fiai, Mihály és Márton részére (eredeti). 6. 1664. augusztus 28. Radnótvára. APAFI Mihály nemesítő címeres levele kissolymosi MÁTHÉFI Mihály és fia, Pál székelyek részére (eredeti). 7. 1668. november 7. Bécs. I. LIPÓT király címeres levele KOZMA György részére (eredeti). 8. 1814. szeptember 5. Kassa. Abaujvármegye nemesi bizonyítványa THURÁNSZKY László és fiai, Pál és Károly részére.

A negyedévi gyarapodásból kiemelendő: A XVI. század második feléből származó több magyarnyelvű levél; XVII. századbeli erdélyi fejedelmi oklevelek, különösen erdélyi sóbányaügyekre vonatkozólag és BETHLEN Miklós kancellár 3 levele.

A lefolyt évnegyedben 102 kutató használt 12.945 drb iratot és 5 tértívnyre kikölcsonőztünk 155 drb iratot és fényképet.

V.

A *háborús gyűjtemény* az 1916. év negyedik negyedében vétel útján 2628, ajándék útján 1544 és hivatalos küldemények útján 3073, összesen 7245 darabbal gyarapodott.

Vételre 3274·55 koronát, 1856·91 márkát, 1714·25 frankot és 396·45 hollandi forintot fordítottunk.

A gyűjtemény anyaga az 1916. év végén — a több ezer darab-
ból álló ujságkivágat-gyűjteményt nem számítva — 86.646 darabra
rűgott.

SZAKIRODALOM.

Horváth Sándor O. P. *A szent Domonkos-rend múltjából és jelenéből. A szerzet 700 éves jubileuma alkalmából... Fischer-Colbrie Ágost előszavával kiadta* — Budapest, 1916. Stephaneum nyomda r. t. N. 8-r. 424 l., térképekkel és mellékletekkel.

A világháború okozta nehézségek dacára pazar fényvel kiállított, gazdagon illusztrált kötettel ünnepelték meg a nagymúltú szent Domonkos-rend hazai tagjai a szerzet alapításának immár hétszázados fordulóját. A tartalmas kötet nagyrészt dominikánus szerzeteseink munkája és csupán egyes fejezetek megírását bízták külső emberekre. Így cisztercita szerzetes, a hazai kódexirodalomban kiválóan jártas VARGHA Damján írta meg a mű ama fejezetét, mely tárgyánál fogva a mi folyóiratunkat leginkább érdekli: «A szent Domonkos-rend és a magyar kódexirodalom» címen. E fejezetben VARGHA gondosan számba veszi mindazokat a magyar nyelvű kódexeinket, melyek Domonkos eredete kétségtelen vagy több-kevesebb valószínűséggel vitatható, ismerteti a másolókra és a másolás helyére vonatkozó adatokat, rámutat a nyelvemlékek egymáshoz való viszonyára, kikutatja idegen nyelvű forrásait s ezzel beállítja őket a középkori világirodalmi áramlatokba.

Dolgozatának becsét a mi szempontunkból különösen fokozza az a nagyszámú hasonmás, melyet Domonkos-kódexeink írott és illusztrált lapjairól külön a jelen kiadvány számára készített fényképek alapján közzétett. A másik, minket érdeklő fejezetet BÖLE Kornél dominikánus szerzetes írta: «Adatok a Domonkos-rend liturgiájához és a gyulafehérvári BATHYÁNY-könyvtár idevágó kézírataihoz» címen. Szerző érdekesen írja meg HUMBERTUS rendfőnöknek az 1254-iki Budán tartott rendi nagygyűlés megbízásából készült liturgiai munkájának előzményeit és keletkezése történetét. HUMBERTUS e *Correctoriumá*-nak hatását megőrizte a Batthyaneum négy kézírata: két magyarországi misekönyv, egy *Antiphonale nocturnum* és egy *Lectionale*. Szerző e kéziratok rövid leírását is nyújtja, de hasonmásban, sajnos, egyiküket sem mutatja be.

A munka többi 16 fejezete kiesik folyóiratunk érdekköréből, épen ezért ismertetésükbe sem bocsátkozunk. Legyen elég annyit mondanunk, hogy e fejezetek szinte minden oldalról bemutatják azt az áldásos munkát, melyet szent Domonkos és követői az egyház és közművelődés terén úgy a nagyvilágban, mint hazánkban évszázadokon át kifejtettek. Kiterjedt működésüknek csupán egy ágát hagyta figyelmen kívül a szerkesztő körültekintő gondossága: a rend irodalmi működését. Igaz, a rend irodalmi téren leginkább kimagasló két alakját Boldog Nagy ALBERTET és Aquinói Szent TAMÁST maga a szerkesztő mélyen járó, gondos tanulmányban mutatja be, de szerettük volna legalább a dömések magyarországi irodalmi munkásságát is egybeállítva látni a tartalmas díszmunkában.

Ép így nagy szolgálatot tett volna a könyvtárainkban szétszórva fönmaradt dominikánus vonatkozású kéziratok és nyomtatványok bibliografiai egybeállítása, valamint a dömések hazai rendházaiban fönmaradt becesebb könyvtárak tüzetesebb ismertetése is. Ilyenmü adalékok a könyv művelődéstörténeti értékét nemzeti szempontból nagyban fokozták volna s nem kevésbé segítenék elő azt a célt, melyet szerkesztő a mű kiadásával elérni remél: újra fölébreszteni, illetve legszélesebb körökre kiterjeszteni azt az érdeklődést és szimpátiát, melyet a Domonkos-rend hazánkban, itteni virágzása idején méltán élvezett. Σ.

Corns Albert R. és Sparke Archibald. *A bibliography of unfinished books in the english language.* With annotations. London, 1915. Bernhard Quaritch. 8-r. XVI, 255 l. Ára 32 korona.

A könyvtáros szempontjából sok bajt okoznak a csonkaságok, melyek minden nagyobb gyűjteményben bőven előfordulnak s amelyek sorából tulajdonképen igen sok nem a könyvtár egykori kezelőinek figyelmetlensége, hanem egyéb okokból maradt csonkán. Ez egyéb okok közt van egy *vis major* is: igen sok több kötetre tervezett műből soha sem jelent meg az első, vagy néhány kötetnél több: a szerző betegsége vagy halála, a vállalkozó bukása vagy elkedvetlenedése, a közönség közönye, felsőbb hatalom erőszakos beleszólása s egyéb hasonló okokból nem egy munka maradt torzó, még pedig nem csupán a hatalmas sorozatokra tervezett vállalatokból, hanem a kisebb méretű munkákból is. Ily csonkaságokban minden irodalom bővelkedik s a könyvtárosoknak, kutatóknak, könyvgyűjtőknek nem egyszer okoz nagy

fáradtságot annak megállapítása, hogy valamely nem teljes munka valóban, avagy csak látszólagosan hiányos-e, mert hiszen több sohasem jelent meg belőle.

Az angol irodalom ily félbemaradt alkotásairól szól az előtünk fekvő, fényesen kiállított bibliográfia, mely kétezernél jóval több címet sorol föl, fölvilágosító jegyzetekkel. Ez utóbbiak javarésze a British Museum katalogusából van merítve, bár a Library of Congress s más könyvtárak, valamint bibliográfiák és árjegyzékek idevágó jegyzetei is fölhasználtattak. Szerzők nem csupán az oly könyveket tekintik befejezetleneknek, melyek címlapján a kötetszámozás azt világosan mutatja, hanem olyan önmagukban befejezett egész alkotó műveknél is, minő pl. John Edward LEE: *Note-book of an amateur geologist* c. műve, melynek előszavában szerző művének kedvező fogadtatása esetére egy archeologiai tartalmú újabb kötetet helyez kilátásba.

A merített papirosra, piros-fekete nyomásban készült címlappal és kezdőléccel ellátott munka kétségkívül hasznos segédeszköze a bibliográfiai és könyvtári kutatásnak. Teljességét nem áll módunkban ellenőriznünk. Egy kifogásunkat azonban lehetetlen elhallgatnunk: szerzők elmulasztották erősen rövidített formában idézett forrásaik teljesebb című jegyzékét s a rövidítések föloldását megadni, ami a munka szélesebb körű használatának határozott kárára van. Az anyagot a szerzők betürendjében közlik; korlátozást nem állapítottak meg s a néhány évtizeddel ezelőtt megindult vállalatokat is felvették jegyzékükbe, ha kétségtelenül bebizonyult, hogy a munka folytatása félben maradt.

GULYÁS PÁL.

Sipos Kamillo (Léczfalvi). *A nemzetiségi kérdés könyvészetéhez. I. kötet. Általános (vegyes) rész.* Kolozsvár, 1915. Az EMKE kiadása (Gombos Ferenc kny.). 8-r. 274 l.

Jelen kötet első része egy öt kötetre tervezett bibliográfiai egybeállításnak, mely a világháború folytán fokozottabb aktualitást nyert nemzetiségi kérdés irodalmát repertorizálja. Ez első kötet az «általános (vegyes) rész», amely azonban nem csupán a nemzetiségi kérdéssel általában vagy összefoglalóan foglalkozó műveket és cikkeket tartalmazza, hanem az egyes nemzetiségekre vonatkozó irodalmat is, még pedig nem csak azon népfajokét és nemzetiségekéit, melyek részére a munka további kötetekben külön hely nincs fenntartva, hanem számos oly nemzetiségre vonatkozó műveket is, melyek tárgyalására külön

kötetek megjelenését helyezi kilátásba a szerző. E furcsa eljárást SIPOS azzal indokolja, hogy e kérdésekben is útmutatással akart szolgálni műve használóinak mindaddig, míg a mű további kötetei megjelenhetnek. A további kötetek az előszóban kifejtett tervzet szerint az oláh (II. kötet), a pángermán (III. kötet) és a pánszláv kérdésre (IV. kötet) vonatkozó irodalmat fogják felölelni, tehát a nemzetiségi kérdés azon részeit, melyek a magyarságot legelsősorban érdeklik. Végül az V. kötet az előző négy anyagát tárgy szerint csoportosítva fogja adni. Az egyes kötetek ugyanis, úgy mint az előttünk fekvő I. kötet is, minden rendszerezés nélkül szerzők, illetve névtelen műveknél a rendszók betűrendjében adja az egész bibliografiai anyagot, ami a munka gyakorlati használhatóságát az V. kötet megjelenéséig igen megnehezíti.

A rendszerezés e hiánya mellett az a két szempont, mely bibliografiai egybeállításoknál elsősorban számbaveendő: a teljesség és az egyöntetűség. E két szempontból műve fogyatékoságát szerző az előszóban maga is elismeri, bővebb kifejtésüktől tehát bátran eltekinthetünk. Csupán e mentegetődzés egyetlen pontját tesszük szóvá: szerző a hiányosság egyik mentségét abban látja, hogy «köz- és magánkönyvtáraink nagyrészt rendezetlenek és szakjegyzékük nincs még összeállítva». Magánkönyvtáraink belső ügyeibe nem lévén kellő bepillantásunk, szerző állítása ezen részét mellőzhetjük, annyival is inkább, mivel a magánkönyvtárak rendezettségé vagy rendezetlenségé a bibliografia egybeállítójára nézve csak annyiban bírhat jelentőséggel, amennyiben oda bebocsátást nyer. Azt az állítást azonban, hogy közkönyvtáraink «nagyrészt rendezetlenek», határozottan vissza kell utasítanunk. Bízást állíthatjuk, hogy nincs közkönyvtár Magyarországon, melynek könyv- és folyóiratanyaga nem volna rendben, vagyis a kutatók részére hozzáférhető módon felállítva és nyilvántartva. Úgy látszik, szerző azonban úgy képzeli a könyvtári rendet, hogy egy-egy kérdés bibliografiáját egyszerűen ki lehet írni az illető könyvtár katalógusaiból. Ettől persze még nagyon messze állunk s nem is fogjuk megvalósíthatni mindaddig, amíg erre egy könyvtárközi országos szervezetet, külön bibliografiai osztályt nem léptetünk életbe. Addig is egy-egy speciális bibliografiai feladat megvalósításánál a bibliografusnak magának kell kiböngésznie az egyetemes katalógusokból s már megjelent egyéb bibliografiai munkákból az őt érdeklő anyagot.

A kötet technikai kiállítása elég tetszetős, nyomása tiszta és világos, bár az idegennyelvű címekben elég gyakori a sajtóhiba. A kötet

közel 5000 adalékot tartalmaz s ha tárgymutatóval volna ellátva, máris igen hasznos kézikönyvül szolgálhatna. GULYÁS PÁL.

Collijn Isak. *Magnus Gabriel de La Gardie's samling af äldre stadsvyer och historiska planscher i Kungl. Biblioteket.* (Kungl. Bibliotekets samlingar.) Stockholm, 1915. (Nyomtatta Upsala, Almqvist & Wiksell.) 8-r. XXXV, 76. 1 l., 13 fénynyomatú melléklettel. 15 M.

Isak COLLIJN, az inkunabulum-kutatás kiváló művelője, mintaszerűen dolgozta föl ebben a katalogusban azt a 187 egyleveles képes nyomtatványt, mely Gabriel de LA GARDIE (1622—1686) svéd államkancellár gyűjteményéből került a stockholmi királyi könyvtárba. A kolligátumokba kötött műlapok 1519—1621. jelentek meg s városi látképeket, meg tervrajzokat ábrázolnak. COLLIJN minden egyes darab méreteit centiméterekben föltünteti, röviden megjelöli az ábrázolás tárgyát és technikáját, fölemlíti, amennyiben ismeretes, a rajz készítőjének és metszőjének nevét vagy kezdőbetűit s idézi a vonatkozó irodalmat. A tartalmas kötet magyar vonatkozásoknak nincs híjjával. A 138—147 sz. alatt tíz magyar városi látkép van ismertetve. Ezek: 1. Komárom HOFNAGEL Jakab rajza után készült metszetben 1595-ből, melyet BUBICS is említ.¹ 2. Pest és Buda látképe ismeretlen metszőtől, mely Prágában jelent meg s a Vizivárosnak 1602. okt. 6-án történt visszafoglalását örökíti meg. 3. Esztergom, CUSTOS Domonkos metszete 1595-ből. 4. Nagykanizsa ugyanattól 1601-ből. 5. és 6. Két különböző metszet Győrről, ismeretlen szerzőktől, melyek közül KERTBENY csupán az egyiket ismeri. 7. Buda látképe 1541-ből MELDEMANN Miklós fametszetében. Említi KERTBENY. 8. Buda látképe ismeretlen metszőtől, az 1598. évi ostrom alkalmából. 9. és 10. Buda látképe SIBMACHER János rézmetszőtől, kétféle változatban, melyek egyike datálatlan, másika 1602-ről van keltezve.

A csinosan kiállított kötetet a helyek s művészek betürendes mutatói, továbbá a monogrammok hasonmásai rekesztik be. A fénynyomatú hasonmások szintén rendkívül sikerültek. G—s.

¹ Munkáját COLLIJN műve bevezetésében ezzel az értelmetlen címmel idézi: «Magyarországi várak és városoknak. Budapest, 1880».

KÜLFÖLDI FOLYÓIRATOK SZEMLÉJE.

La Bibliofilia. XVII. évfolyam. 1. szám. (1915. április.) C. MAZZI: Il «libro dell'arte del danzare» di Antonio Cornazano. (Antonio CORNAZANO kétszer írta meg a tánc művészetéről szóló kompillációját; először 1455-ben, ez a szerkesztés azonban elveszett s azután később még egyszer s ennek kézírata megmaradt a vatikáni könyvtár 203. számú Capponi-kodexében. E második szerkesztés keletkezési évét illetőleg megoszlanak a nézetek. Némelyek 1456-ra, mások 1485 és 1490 közé teszik. MAZZI a 35 levélre terjedő kodex teljes szövegét közli s hangjegyeiből többet hasonmásban is bemutat.) — Leo S. OLSCHKI: Livres inconnus des bibliographes. (60. JACOBUS FORLIVIENSIS: Summula de partibus per alphabetum super plurimis remediis. Lugduni é. n. [1500 kör.]. — 61. NICOLAUS PEROTTUS: Commentaria linguae latinae, Mediolani, 1512. — 3. MICHAEL DE PETRASANCTA, O. Pr.: Libellus in defensionem astrologorum iudicantium. [Romae 1524.] — 63. MOHAMMED RHASIS: Liber nonus ad Almansorem. [Patavii] 1476.) — 2—3. szám (május—június.) Guido BIAGI: Lo Zibaldone Boccacesco della Medicea Laurenziana. (Bevezetés BOCACCIO Zibaldone c. eredeti kéziratának 50 példányban nyomtatott hasonmás-kiadásához, mely a firenzei Laurenzianában levő eredetiről készült.) — Luigi ZAMBRA: Incunaboli di origine italiana nella biblioteca dell'Accademia ungherese delle Scienze a Budapest. (Befejező közlemény. HELLEBRANT ősnymtatvány-katalogusa nyomán.) — Raimondo SALARIS: Gli incunaboli della Biblioteca comunale di Piacenza. (Folytatás: 231—257. sorszám alatt 27 ősnymtatvány leírását adja. Ezek közül sem HAIN, sem REICHLING nem ismeri a következőket: Expositio hymnorum. H. é. n. [Lugduni?]. Jacobus Stapulensis FABER: Ars suppositionum, Parisiis. 1500.) — Hugues VAGANAY: Les romans de chevalerie italiens d'inspiration espagnole. (A *Historia del ualorosissimo Principe Sfarmundi di Grecia* 5. és 6. részének tüzetes leírása.) — Luigi ZAMBRA: Corriere d'Ungheria. (Közli a hazai könyvtárügyi folyóiratok tartalomjegyzékét s a hazai könyvtári mozgalmak főbb mozzanatait, utóbbiakat a *Magyar Könyvszemle* nyomán.) — G. BOFFITO és P. NICCOLAI: Bibliografia dell'aria. (A meteorologia és földmágnesség olasz vonatkozású irodalmának könyvészete. Folytatás: ARDINI LAUDINI — ASELEPI nevek közé eső cikkek.) — 4—6. szám (július—szeptember.) Leo S. OLSCHKI: La mia nuove collezione di mille incunaboli. (Hetvenöt hasonmással díszített ismertetés arról az ezer ősnymtatványról, melyet OLSCHKI antikvárius-gyűjteménye részére ujabban ismét összehozott.) — L(uigi) ZAMBRA: Il codice Zichy della Biblioteca comunale di Budapest. (Folytatólagos közlemény. A Budapesti Városi Könyvtár Zichy-

kodez néven ismeretes olasz énekeskönyvének tüzetes leírása, becses irodalomtörténeti jegyzetekkel.) — A(médé) BOINET: Courrier de France. (Közli a Bibliothèque Nationale 1914. évi jelentését teljes szövegében. E szerint a világháború megindulásának évében a nyomtatványi osztály három olvasótermében 175.751 egyén 442.774 darabot használt. [1915-ban 225.621 egyén 607.662 darabot.] Gyarapodás volt köteles példányok útján: 13.247 kötet és füzet, 2704 falragasz, 389.000 hirlap- és folyóiratszám, 4317 zenemű; vásárlás útján 17.863 kötet és 53,500 folyóiratszám; ajándék útján 4605 darab. A nyomtatott katalogus LVII—LXI. kötete megjelent s elkészült a *Catalogue de la musique ancienne* VI. és VII. (befejező) kötete is, de ECORCHEVILLE, aki épen az utolsó sinitásokat végezte rajta, hősi halált halt. A kézirattár forgalma szintén erősen visszafejődött: 28.672 olvasó 33.459 kéziratot használt [1913-ban 41.836 olvasó 70.000-et]. Ez évben fejezték be a XVIII. sz. közepe óta a könyvtárba kebelezett kevés értékű irománycsomagok rendezését. Anyagukból 300 kötetet alakítottak és iktattak be a kézirattár leltárába. A vásárolt és ajándékba kapott kéziratok száma ez évben 258-ra rugott. A háború a személyzet létszámában is erős redukción okozott a behívások következtében. A könyvtár földabrosz gyűjteményét a hadügyi és tengerészetiügyi miniszteriumok a hadviselés számára több ízben igénybevétték. A könyvtár egyik tisztviselője Soissonsban járt s magával hozta őrizetbe az ottani könyvtár legértékesebb kéziratait. A háború következtében az új szerzemények terén a legnagyobb takarékoságra törekedtek s budgetjuk e része mintegy 50%-os redukción szenvedett. A könyvtár háborús gyűjtemény létesítését is fölvette programjába. A hazai anyagot a kötelespéldányok szolgáltatják, de az ellenséges központi hatalmak termékeinek egybegyűjtése a háború utánra marad, mivel a könyvtár vezetősége hazafias kötelességének tartja, hogy ne kössön üzleteket az ellenfél kereskedőivel. Azonban a könyvtár semleges nemzetiségű barátainak adományai már az ellenséges sajtótermékek gazdag sorozatát is eljuttatták a könyvtárba. — A cikk egyéb hírei közül kiemeljük a következőket: Alfred PEREIRE és Albert MAIRE egy háborús bibliografia kiadását tervezik. — A Bibliothèque Nationale személyzetéből 33 tisztviselő és 29 szolgáló, a Bibliothèque Ste. Genevièveből 3 könyvtáros és 9 szolgáló vonult be a mozgósításkor. A chantillyi Musée Condéba az 1914 szeptember 3-áról 4-ére virradó éjjel egy porosz ezred volt beszállásolva, de a beszállásolás károkat nem okozott. A châlons-sur-marne-i városi könyvtárt sem bántották a németek egy heti otttartózkodásuk alatt. A reimsi akadémia könyv- és levéltára, mely az érseki palota legfelsőbb emeletén volt elhelyezve, ez épülettel együtt a lángok martaléka lett. Szintügy elpusztult a DOUCET bibornok által létesített nagy könyvtár is, melynek legbecsesebb kéziratait azonban sikerült idejekorán kimenteni az épületből. A retheli városi könyvtár teljesen elpusztult a városházával egyetemben. A becses községi levéltár, mely ugyanott volt elhelyezve, szintén elhamvadt.)

Zeitschrift für Bücherfreunde. Új folyam. VI. évfolyam. II. szám. (1915. február): Josef FRITZ: Die bildliche Ausstattung der Faustbücher C. und D. (A Faust-mondát tárgyaló legrégebbi népkönyvek közül illusztrativ

szempontból kiválnak a ZARNCKE által C és D-vel jelölt kiadáscsoportok. Szerző az e csoportokba tartozó kiadások illusztratív elemeit, ú. m. címképet, díszleceket, záróleceket és egyéb ékítményeket írja le rendkívül aprólékosan, utal a rokonsági kapcsolatokra s igyekszik meghatározni készítőjük iskoláját.) — Georg BÜTTNER: Julius Campes Briefe an Franz Dingelstedt. (CAMPE hamburgi könyvkiadó hét 1841-ben kelt levelét közli a kor legnépszerűbb hesseni költője, Franz DINGELSTEDT-hez, melyek mind az utóbbinak névtelenül megjelent *Lieder eines kosmopolitischen Nachtwächters* c. satirikus verseskötönyve kiadási körülményeire vetnek világot.) — 12. szám (március): Ernst SCHULZ-BESSER: Der Weltkrieg im Scherzbilde. (II. közlemény. 21 érdekes reprodukció kapcsán referál a németek, a semlegesek s az ellenséges külföld háborús torzképeiről. Legrésztesebben a 42-es mozsárnak szentelt karikatúrákkal, továbbá az amerikai lapok torzképrajzolóival foglalkozik.) — Rudolf FÜRST: Der Krieg von 1870/71. und der deutsche Büchermarkt. (A német könyvkereskedelem 1870—1875. terjedő állapotáról nyújt érdekes áttekintést. Először ez évek háborús szépirodalmi termését méltatja sok jóakarattal, bár kénytelen elismerni, hogy igazán nagyszabású munkát az egykorú költészet egyik ágában sem termelt a németység e sorsdöntő küzdelme. Azután azt vizsgálja, hogy e lusztrum alatt miféle régibb munkák kerültek új kiadásra, miféle a háborúval kapcsolatba nem hozható kiadványok készültek el s mint viselkedett a német könyvpiac a francia ellenség termelésével szemben. Végül a korszak történeti eseményeit és személyiségeit feldolgozó műveket és emlékiratokat méltatja.)

Zentralblatt für Bibliothekswesen. XXXIII. évfolyam. 1—2. szám. (1916. január—február): Fritz MILKAU: Das Kriegsschicksal der belgischen Bibliotheken. (Szerző e jelentésben számol be a porosz közoktatásügyi kormány megbízásából az okkupált Belgium könyvtáraiban tett körútjáról, mely 110 gyűjteményre terjedt ki. E 110 könyvtár közül 37 Bruxellesre esik, míg 73 gyűjtemény 48 vidéki város közt oszlott meg. Az intézetek vezetői általában elég jól és előzékenyen fogadták s minden szükséges útmutatással készségesen ellátták. MILKAU körútjában szorgalmasan feljegyezte a tapasztaltakat, főleg a háborúnak a könyvtárakra gyakorolt kihatását illetőleg. Jelen cikkét e följegyzések alapján írta meg. Dicséri, mily jól és bőven van ellátva könyvekkel a főváros, ahol még a hatósági könyvtárak is sokkal könnyebben hozzáférhetőek a komoly kutatók számára, mint Németországban. A vidék könyvtári készleteit is elég bőségesnek tartja, de fölemlíti, mily szegények az ország régi kulturájához képest e gyűjtemények régi anyagban s ezt főleg a napoleoni harcok harácsolásainak tudja be. Különösen kiemeli, hogy a legjelentéktelenebb városi könyvtár is mily szerető gondot fordít a helyi irodalom egybegyűjtésére. A magánkönyvtárak sorából csupán két jelentősebben fordult meg, a beloeili és mariemonti kastélyokban lévőkben. Mindegyikük vagy 20.000 kötetből áll. A könyvtárakban, még a legeldugottabb kolostori könyvtárakban is, igen elterjedt az amerikai cédulakatalogus, melyet az Institut Bibliographique sokkal nagyobb eredménnyel népszerűsített, mint a tizedes szakrendszer. Árnypoldalai a belga könyvtárügynek: a tisztviselők hitvány fizetése — egy porosz középfokú könyvtári tisztviselő végső fizetése pl. 2150 frankkal haladja meg a

bruxellesi kir. könyvtár igazgatójának a fizetését — s a könyvtárak gyarapítására szolgáló javadalmaknak az ország gazdagságával arányban nem álló elégtelensége. A gandí és louvaini egyetemi könyvtár évi könyvtárgyarapítási dotációja 25.000, illetve 23.000 frank s oly városok, minők Bruges, Mons, Tournai szép régi könyvállományuk továbbfejlesztésére évi 2000—2600 frankot áldoznak! De a legnagyobb baj az, hogy a belga könyvtárak egyike sincs a célnak megfelelően konstruált modern épületben elhelyezve s szerző valószínűleg tartja, hogy a louvaini katasztrófa is nagyrészt a modern, tűzbiztos épület híjának tudható be. A kir. könyvtár háborús sorsa eléggé kedvező. 1914 novemberében a belga kormány beszüntetvén a tisztviselők fizetését, a személyzet 29 tagja közül 20-at kétharmad fizetéssel ideiglenes nyugdíjba helyeztek s egész télen csupán a katalogusterem volt naponkint néhány órán át nyitva. A német kormányzat ezt keveselvén, 1915 áprilisában még öt tisztviselőt állított teljes fizetéssel munkába s azóta a könyvtár naponta 5 órán át van nyitva. Erősen redukálták a könyvtár dologi javadalmát is: 309.100 frankról leszállították 104.200 frankra. — Körülbelül hasonló volt a háborús sorsa a többi belgiumi könyvtárnak is, már amennyiben komolyabb kár nem érte őket. Érdekes példán mutatja be azokat a túlzott formákat, melyeket e károk a háborús hírszolgálatban, rendszerint minden alap nélkül, öltöttek. A legtöbb könyvtárban csupán bizonyos rendtelenség támadt, amikor a helyiségek egyrészét katonai — főleg kórházi — célokra lefoglalták, a könyveket elraktározták. A legtöbb helyen, mihelyt a helyiségek ismét felszabadultak, maga a német hatóság gondoskodott a könyvtárak újrendezéséről s pl. a bruxellesi École Militaire könyvtárában nagyobb rendet teremtettek, mint aminő ott a háború előtt uralkodott. Nagyon összezavarta a beszállsolt katonaság az egymással egybeépített miniszteriumok könyvtárait is, de MILKAU intézkedésére itt is csakhamar rendet teremtettek s OEHLER dr. őrizetére bízta őket. Valószínűleg a liégei egyetem könyvtárának is az volt a legsúlyosabb vesztesége, hogy a könyvkészletet alaposan összeforgatták. Egy gondos revízió azonban e bajon könnyen segíthet. A liégeieknek ezenkívül főleg az esik rosszul, hogy a folyóiratok olvasóterméből 1914. aug. 10—22. istállót csináltak. MILKAU ezt az eljárást az akkori rossz időjárással mentegeti. Az egyetlen igazán nagy és pótolhatatlan veszteség Louvaint érte, amelynek ritkaságokban gazdag könyvtára teljesen elpusztult. MILKAU meleg szavakat szentel a háború ez áldozatának, de egyúttal Monseigneur Van CAMVENBERGH egyetemi vicerektor nyilatkozatára támaszkodva üres szóbeszédnek minősíti azt az állítást, hogy a németek, mielőtt felgyújtották volna a gyűjteményt, elvitték volna a legszebb darabokat. Emellett kisebb községek egész sora, továbbá Dinant és Dendermonde városok népkönyvtárai, végül néhány tudós magánkönyvtára is elpusztult, de ezek a veszteségek, bár fájdalmasak, épen nem pótolhatatlanok. Komolyabb veszteség érte Malines városnak nem annyira könyvtárát, mint levéltárát, melynek 90 foliókötetre terjedő eredeti és másolt okmányokból álló várostörténeti adattára a mutatók híján a tűz martaléka lett. A könyvtárból csupán az újabb gyarapodásról szóló cédulakatalogus és néhány sornyi kötet pusztult el. Végül Dendermondeban a városházzal együtt pusztult el a 3000

kötetre terjedő Collection Termondoise. A háborús tapasztalatok folytán kisebb könyvtárak legbecsesebb darabjait igyekeztek a pincékben, bankok pánccsokrényeiben, vagy más rejtékhelyeken biztonságba helyezni. A legnagyobb bizalmatlanságot a maredsouisi bencések tanúsították, akik ijedtükben 60.000 kötetre terjedő egész könyvtárakat elrejtették még pedig — árulástól való félelmükben — idegen segítség nélkül.) — G. LEYH és W. DEUTSCHMANN: Fachhöhe und Geschosshöhe (R. és W. ANGERMANN: *Normalbuchgröße und Normalgeschosshöhe* c. könyvének beható kritikája. A könyvek gazdaságos felállításáról szól, elsősorban a népkönyvtárak könyvkészletére való tekintettel. ANGERMANNÉK a porosz felállítási mód helyett a következő magassági méretek életbeléptetését javasolják: a) szépirodalomnál I. magasság = 19 cm., II. magasság = 21 cm., III. magasság = 26 cm., IV. magasság = 30 cm., b) ismeretterjesztő könyveknél: I. magasság = 20 cm., II. magasság = 24,5 cm., III. magasság = 27 cm., IV. magasság = 35 cm. s azt állítják, hogy 226 cm. magas raktárakban, e formátumnagyságok helyes beosztásával, 1850 kötetet képesek felállítani ugyanakkora területen, amennyin a porosz felállítási móddal csupán 1000 kötet helyezhető el. Szerzők azután az ANGERMANN-féle számítási módokat a régi anyagban gazdag tudományos könyvtárakra alkalmazzzák s kimutatják, hogy ezeknél a porosz felállításmód teljesen megfelel s a komplikált matematikai műveleteket igénylő ANGERMANN-féle csak egészen jelentéktelen területi előnyöket volna képes biztosítani.) — E. VOULLIÈME: Neue Inkunabel-Erwerbungen der königlichen Bibliothek. (Rövid kimutatás a berlini kir. könyvtárba 1914 óta bekebelezett őnyomtatványokról. Az új szerzemények zömét: 230 számot a müncheni udvari és állami könyvtárból átengedett másodpéldányok teszik.) — 3—4. szám (március—április): Theodor LOCKEMANN: Die Stadtbücherei Elbing. (Az elbingi városi könyvtár a XVI. sz. vége felé keletkezett, mint gimnáziumi könyvtár, de amikor 1846-ban a gimnáziumot államosították, a város továbbra is fenntartotta magának a könyvtár tulajdonjogát. A könyvtár 1912-ig az immár áll. gimnázium épületében volt elhelyezve és valósággal vegetált. Ekkor a város 25.000 M. áll. kártérítés ellenében lemondott e helyiségekről s a gyűjtemény új elhelyezéséről gondoskodott. E célból átépítették a régi fővármházat, mely a XIX. sz. első harmadából való új klasszikai stílusban készült épület. Az épület belső berendezésével 1915-ben készültek el. A 17,5 m. × 6 m. területű olvasóteremben 32 ülőhelyről gondoskodtak. A régi épülethez hozzáépített háromemeletes könyvraktár 7,38 m. széles és 26,6 m. hosszú. Az átépítés és újraépítés, valamint berendezés költségei 75—80.000 M.-át fognak összesen kitenni. A ma kb. 40.000 kötetet számláló könyvtár felállítása azon szakcsoportosítás szerint történt, melyet NEUBAUR dolgozott ki 1893/4-ben megjelent könyvtárkatalogusában.) — *Neuordnung* der preussischen Diplomführung. (A porosz középfokú könyvtártisztviselők szakvizsgáját szabályozó 1909. aug. 10-iki miniszteri rendeletet 1916. márc. 26-án új rendelet váltotta fel. Ebből a vizsgálat tárgyait a következőkben ismertetjük: 8. §. Zárthelyi írásbeli dolgozatok: 1. rövid német értekezés könyvtártechnikai vagy könyvipari kérdéssről; 2. néhány német, angol, francia és latin könyv felcédulázása a porosz katalogizáló szabályok szerint;

3. két rövid fogalmazvány a könyvtári ügykörből, köztük egy valamely hatósághoz intézendő beadvány tervezete; 4. tollba mondott szöveg gyorsírással fölvétele és gépirással lemásolása. Követelmény: 120 szótag stenografálása percenkint és 80 sor legépelése óránként. 9. §. A szóbeli vizsgálat tárgyai: 1. a könyvtárakból, a növendék naplók s egyéb könyvtárakban szokásos jegyzékek vezetésének ismerete; a különböző katalogus- és kölcsönző-módszerek ismerete; általános ismeretek a könyvkereskedelemben, könyvnyomtatásban, különösen a katalogusnyomtatásban, és könyvkötés üzemeiről és felhasznált anyagairól; kellő érzék az olvasási vágy fejlesztésének terén; a fontosabb népművelési intézmények, főleg a népkönyvtárak feladatainak ismerete; az irodai és pénztári kezelés alapelvei. — 2. A bibliográfiából a fontosabb német, angol, francia és amerikai ált. bibliográfiai kézikönyvek és lexikonok, továbbá a legfontosabb német szakbibliográfiák ismerete. — 3. A tudomány- és irodalomtörténetből: a tudományok felosztásának s a nekik megfelelő terminológiának általános ismerete, a német szépirodalom fontosabb jelenségeinek s a külföldi irodalom főműveinek ismerete. Aki ezen a téren különösen jártas, az ezzel egyenlíthatja egyéb tárgyaknál tanúsított fogyatékos ismereteit. 4. A nyelvekben: nem túlnehéz francia, angol és latin szöveg lényegében hibátlan szóbeli lefordítása. A vizsgálat előfeltételei a 4. §. szerint: 1. középiskolai érettségi bizonyítvány; 2. a vizsgálat tárgyait felölelő négyéves tudományos kiképzés igazolása, amiből 2 teljes év könyvtári szolgálatra essék, még pedig úgy, hogy a jelölt egy évet valamely tudományos s egy évet valamely szakszerű vezetés alatt álló népkönyvtárban töltött légyen el.) — Hans v. MÜLLER: Hermann Samuel Reimarus und seine «Schutzschrift» in der Bibliographie. (REIMARUS: *Schutzschrift für die vernünftigen Verehrer Gottes* c. deista főmunkájának irodalomtörténeti sorsáról és bibliográfiai sajátosságairól szól.)

VEGYES KÖZLEMÉNYEK.

Kudora Károly †. A magyar könyvtárosok szűkebb világát érzékeny veszteség érte KUDORA Károly nyug. egyetemi könyvtárőr 1916 december 18-án történt elhunytával. A régibb generációhoz tartozott s abban a korban szegődött a könyvtárügy szolgálatába, amikor ez a fontos kulturális tényező — csekély tiszteletreméltó kivétellel — a dilettantizmus jegyében állott s amikor az volt a közhit, hogy a könyvtárosság elsősorban tudósokat eltartó intézmény. KUDORA sohasem játszotta ki magát tudósnak, hanem hiven teljesítette azt, ami a könyvtáros egyik legszebb feladata s változatlan nyájassággal, előzékenységgel, sőt talán túlságos patriarchálisan is járt a kezére az egyetemi könyvtár használóinak: kicsinyeknek és nagyoknak egyaránt. Hosszú éveken át ő volt a budapesti egyetemi könyvtár kikölcsonöző osztályának a vezetője s bizonyára még most is sokan vannak, akik meleg szeretettel gondolnak közvetlen, kedves egyéniségére, melyet oly szíves készséggel állított mindenki rendelkezésére. Főérdeme, hogy oly időben, amikor az a balhit volt elterjedve, hogy a bibliotekárius a poéta módjára «nascitur», volt bátorsága megírni *Könyvtártan*-át, mely ma már ugyan elavult, sőt a maga korában sem elégtelt ki minden jogos igényt, de amelynek szakirodalmunk történetében maradandó jelentőséget kölcsönöz a kezdés dicsősége. Egy másik nagy érdeme, hogy jóval előbb, mintsem az állam szükségét látta volna a vidéki gyűjtemények szakszerű irányítását kezébe venni s e célra létrehozni a Múzeumok és Könyvtárak Orsz. Főfelügyelőségét, vállalkozott egyes vidéki könyvtárak rendezésére és feldolgozására s ekként úttörőjévé szegődött annak az egészséges irányzatnak, melyet a Főfelügyelőség immár két évtized óta képvisel. Az egyetemi könyvtártól 40 évi szolgálat után 1915-ben vált meg. Nyugalomba helyezésekor Őfelsége a királyi tanácsosi címmel tüntette ki. Már előbb, 1896-ban a millenáris kiállítás rendezése körül kifejtett érdemei elismerése gyanánt megkapta a koronás arany érdemkeresztet. Áldott emlékét kegyelettel őrizzük.

G. P.

Hellebrant Árpád kitüntetése. Ő csász. és apostoli királyi Felsége HELLEBRANT Árpádnak, a M. Tud. Akadémia érdemekben gazdag könyvtárosának a királyi tanácsosi címet adományozta. A kitüntetés a magyar könyvtárügy és bibliografia egyik legkitünőbb munkását érte abból az alkalomból, hogy immár 40 éve áll az akadémiai könyvtár szolgálatában, melynek sima működésében az ő bámulatos munkaerejének s csodálatosan kifejlődött emlékezőtehetségének igen előkelő része van. Mi egyik legrégebb munkatársunkat ünnepehetjük benne, aki 1876 óta jelentéseivel, tanulmányaival, adalékaival

oly sokszor gazdagította folyóiratunkat és a sors különös kedvezésének tartjuk, hogy épen most, a jubiláris forduló alkalmával, áll módunkban közölni azon adalékai egyikét, melyek oly sok fényt derítenek könyvnyomtatásunk és könyvkereskedelmünk múltjára. — Nagyszabású bibliografiai tevékenységét e folyóirat nem egyszer méltatta. Ilynemű munkáinak nagy adatgazdagságát s megbízhatóságát mindnyájan ismerik s hálásan elismerik, akik a filológia, pedagógia és történelem mezején dolgoznak. Adja a Gondviselés, hogy e téren kifejtett évtizedes munkásságát változatlan munkakedvvel és frissességgel még számos éven át folytathassa a magyar tudományosság javára. 2.

Változás a Múzeumok és Könyvtárak Orsz. Főfelügyelősége vezetésében. Ő cs. és apostoli királyi Felsége FRAKNÓI Vilmos püspöknek országos főfelügyelői állásáról való lemondását elfogadni s FRAKNÓI püspököt a főfelügyelői tisztségtől legmagasabb elismerésének kifejezése mellett fölmenteni kegyeskedett. FRAKNÓI majd két évtizedet töltött e jelentőségteljes tisztségben s elévülhetetlen érdemeket szerzett vidéki múzeumaink és könyvtáraink fölvirágoztatása és szakszerű fejlesztése körül. Nagy munkabírásról tanúskodó szakavatott vezetése mellett izmosodott meg ez az ép oly szükséges, mint új intézmény s helyezkedett szilárd alapokra működése. FRAKNÓI utódaul a Felség 1917 január 11-én kelt legfelsőbb elhatározásával, a vallás- és közoktatásügyi miniszter előterjesztésére dr. BÉKEFI Remig zirci apátot méltóztatott a múzeumok és könyvtárak orsz. főfelügyelőjévé legkegyelmesebben kinevezni. BÉKEFI kinevezése osztatlan örömet keltett, mivel benne a magyar művelődéstörténet egyik legkiválóbb, fáradhatatlan munkásságú kutatója került abba a pozícióba, melynek betöltője hivatva van a magyar kultúra emlékeit megőrző s a jelen közművelődés javára kamatoztató intézmények: a múzeumok és könyvtárak egészséges fejlődési irányát megállapítani és vezetni. BÉKEFI nagy képzettsége és szeretetreméltó egyénisége egyaránt biztosítékul szolgál aziránt, hogy vezetése alatt a Főfelügyelőség munkásságát továbbra is abban a szakszerű és nemzeti irányban fogja kifejteni, amelynek kialakulása a távozó FRAKNÓI felejtethetlen emlékéhez fűződik. — Időközben br. SZALAY Imre egészségl okokból szintén lemondott a helyettes főfelügyelői tisztségről s a nagyméltóságú vallás- és közoktatásügyi miniszter úr MIHALIK József kir. tanácsost, a Főfelügyelőség érdemekben gazdag előadó-felügyelőjét bizta meg a helyettes főfelügyelői ügykörrel.

Apáca-könyvtár a nyulak szigetén címen dr. GULYÁS Pál a Szent István Akadémia III. osztályának március 30-iki ülésén tartott egy folyóiratunkat is érdeklő előadást. Az előadás egész terjedelmében a *Katolikus Szemle* májusi füzetében jelent meg. Tartalmáról tájékoztasson az alábbi kivonat.

GULYÁS előadásának bevezetésében szóvá tette, hogy mily keveset foglalkozott a hazai művelődéstörténet középkori könyvtárainkkal. Tudósaink beérték az oklevelekből, hagyatéki összeírásokból, kéziratok kolofonjaiból s egyéb könyvtártörténeti érdekű bejegyzéseiből ránk maradt gyér adatok csoportosításával. Arra azonban, hogy e régi könyvtárak belső életét megelevenítsék, még csak nem is gondoltak.

Csupán egy gyűjtemény volt e szabály alól kivétel: Hollós MÁTYÁS

király pazarfényű budai könyvtára. Igaz, MÁTYÁS király e nagyszabású gyűjteménye kiváló helyet foglal el a korabeli humanista fejedelmek könyvtárai sorában s mint a renaissance-műveltség legkeletibb gócpontja általános művelődéstörténeti jelentőségű. Az a körülmény azonban, hogy aránylag nagyszámú maradványai közt mindeddig egyetlen magyarnyelvű kézirat sem került felszínre, valószínűvé teszi, hogy a nagy király humanista elfoglaltságában nem fektetett súlyt a még nagyon is darabos nemzeti nyelv jobbára dísztelen vagy kezdetleges diszű külsőben megjelent emlékeire.

Aki ebben az időben magyarnyelvű kódexeket akart látni, a büszke királyi palota pompás termeiben hiába kereskedett: a szemközti nyulak szigetének pagonyában elrejtett dömés apácakolostor néma falai közé kellett volna zárandokolnia, amelynek könyvtári cellájában akkori nemzeti irodalmunk igen tekintélyes része meghúzódott, lelki épüléséül az ájtatos sororoknak s az olyan előkelő világi úrasszonyoknak, akik, mint KINIZSI Pálné, értették az olvasás művészetét s nem vetették meg a hazai idiómát. Ez az apácakönyvtár, melynek minden ránk maradt emléke néhány durva kivitelű, erősen megrongált kötet, sokkal nagyobb jelentőségű, előkelőbb helyet foglal el a nemzeti irodalom történetében, mint MÁTYÁS király selymes fényű olasz hártýára írt, aranytól csillogó kódexeinek százai. S lám erről a kolostori könyvtárról, bár fennmaradt emlékeit sorra kiadták és szüntelenül búvárolják, egyik fáradhatatlan másolójuk, a szorgos Ráskai LEA nővér pedig a költői feldolgozás dicsőségében is részesült, mindezideig irodalmunkban szó sem esett. Nem szól e tárgyról a hazai domonkosrend pazarfényű emlékkönyve sem, mellyel csak az imént ünnepelte ez az egyetemes egyház és a hazai kultúra terén egyként nagyérdemű szerzet megalapításának hétszázados örömnapiját.

Igaz, közvetlen adat egy sem maradt reánk a könyvtár külső vagy belső történetéről, de az az egyöntetűség, mely a szerzet mindenütt egyformán kötelező szabályai folytán a rend egyes középkori házaiban szükségkép meghonosult, lehetővé teszi, hogy e tekintetben a mieinknél szerencsésebb külföldi rendház analogiája alapján szinte tökéletes képet alkothassunk magunknak a margitszigeti dömés apácakolostor könyvtári viszonyairól.

A szabályzat, melynek biztos analogiája alapján a legtekintélyesebb s így kéziratok dolgában is kétségkívül legjobban fölszerelt hazai dömés apácakolostor könyvtári életét fölidézhetjük, a nürnbergi szent Klára kolostoré 1458-ból, mely viszont a baseli klostrom 1259-iki szabályzata nyomán készült. Ez utóbbit a dömések V. generálisa, a nagy HUMBERTUS de Romanis szerkesztette, aki 1263-ban a szerzet londoni egyetemes gyűlésén lemondva tisztességéről, megírta a rendi szabályok magyarázatát.¹ A dömés apácák rendszabályainak e nürnbergi példánya dr. Georg KLOSS ismert bibliofil frankfurti könyvtárának egyik érdekes darabja volt s a gyűjtemény 1838-iki árverésén cserélt gazdát. Jelenlegi hollétéről nincs tudomásunk, de a könyvek féltő szeretetéről tanúskodó, bámulatos gonddal kidolgozott könyvtári szabályokat, melyeknek

¹ Németnyelvű inkunabulumkori kiadása: *Auslegungen über den ganzen Predigerorden.* H., é., ny. n.* Hain 9030.

egyes rendelkezései egész modernekül hatnak, már jó néhány évtizeddel ezelőtt közzétették KLOSS sajátkezű másolatából.¹

A szabályzat nagy gondot fordít a könyvtárhelyiség helyes megválasztására. Előírja, hogy akár zárható armáriumokba, akár nyílt állványokra fektessék is a kéziratokat, mindig külön cellában kell tartani őket. A cella lehet kicsiny vagy nagy, aszerint, amint a könyvek száma megkívánja, de mindig úgy legyen megválasztva, hogy szükség esetén kibővíthessék. Ime már itt is kifejezésre jut a modern könyvtáráépítészet egyik legfőbb elve, mely a jövő fejlődésre való tekintettel a kibővíthetőséggel számol. A bútorzat fából készíthető s talán olyanforma festett frízű gótikus szekrényekből állott, minő a bártfai plébániatemplom könyvtárával együtt került a M. N. Múzeumba. A könyvtári cellának köből, tehát tűzálló anyagból kellett épülnie, hogy a nedvesség, penész és egyéb károk ne érhessek.

A szabályzatból megtudjuk, hogy a dömés apácáknak rendszerint két könyvtáruk volt: egy külső és egy belső. Amabban voltak a latin könyvek, szinte kizárólag szerkönyvek, melyeket a kolostor papja használt és kezelt, de amelyekről volt jegyzék a sororoknál is, még pedig latinul s az általuk használt világi nyelven megszerkesztve, hogy teljesen tájékozódva legyenek a külső könyvtár készletéről. A belső könyvtár ily esetben kizárólag nemzeti nyelven szóló kéziratokból állott.

Már HUMBERTUS szemében is a könyvtár jó működése érdekében a legfőbb követelmény a rend. A könyvek ne heverjenek szanaszét a pulpitusokon és almáriumokban, hanem tárgyak szerint szépen elrendezve, hogy könnyen meg lehessen találni őket. Evégből az egyes szekrények vagy állványok nagy betűkkel jelölendők. Az almáriumok e betűjét a sorszám kíséretében a könyveken is föl kell tüntetni; pl. Ai, Aii, Aiii, Aiiii stb. Arról, hogy a jelzet a könyvek mely részére kerül, szabályaink nem rendelkeznek. Hihetőleg a kötet-tábla felső vagy alsó lapjára festették föl őket, aszerint, amint a könyveket alsó vagy felső lapjukra fektették. Sajnos, e jelzéseknek nyoma sem maradt a Ráskai LEA kódexein, ami nem is csoda, hiszen vagy teljesen modern, vagy agyonrestaurált régi kötésekben őrzik őket könyvtáraink. A könyvek felállítása, helyesebben egymás mellé fektetése, szakok szerint történt. Az A. szakba jöttek a bibliai könyvek, a B. szakba a glosszák és biblia-magyarázatok, a C. szakba a szentatyák, a D. szakba a szentek élete, az E. szakba a krónikák, martirologiák stb.

A könyvtáros-nővér, akinek legfőbb tulajdonsága, a szabályzat írója szerint, a könyvek szeretete és türelem kell, hogy legyen — még ma is ez a két tulajdonság a legfontosabb — mind e könyvekről pontos jegyzéket tartozik vezetni, mely szakok szerint sorolja föl a könyveket, mindig pontos helyrajzi megjelölésük kíséretében. A jegyzék folyton nyilvántartandó s az anyagban beálló minden változást föl kell tüntetnie. Ezért a könyvtárosnő legott bevezeti az új szerzeményeket és kitörli a veszteségeket. A könyvtáros ügyel

¹ V. ö. Centralblatt für Bibliothekswesen. 1884: 307—313. l. Ernst KELCHNER: Eine Bibliotheksordnung aus dem Jahre 1259.

továbbá arra, hogy minden könyv elejére vagy végére bevezetessék a könyv tartalma, valamint az is, hogy melyik kolostor tulajdona a könyv. Ha előkelő ember adta a könyvet, úgy az ajándékozó nevét is belé kell írni ilyenformán: «Ezt a könyvet fötisztelendő Ádám byzánci érsek úr és atya adományozta. Imádjátok Istent lelke üdvéért».

Különösen bőkezű adakozók emlékét még nagyobb kegyelettel vették körül abban az időben. Így a buxheimi karthausi kolostor G. ZAINER († 1479) augsburgi könyvnyomtató halála napján gyászistentiszteletet (Aniversae) tartott hálából azért, hogy sajtójának számos termékét ajándékozta a kolostornak.¹

A könyvtáros nővér iparkodjék beszerezni kellő számban a kézikönyveket s egyéb, még hiányzó, kegyes tárgyú írásokat s tartsa eszében, hogy a derék szerzeteseknek főleg három dolog kell a kegyes élethez: a szentbeszéd sűrű hallgatása, a gyakori szentáldozás és bőséges jó olvasmányok. A beszerzés módjáról szabályzatunk nem ad bővebb felvilágosítást, de épen a nürnbergi szent Katalin-kolostor egy XV. századi könyvjegyzéke, mely az ottani városi könyvtárban mindmáig fennmaradt, tanulságos adatokkal szolgál erre nézve, minthogy a felsorolt 370 mű legnagyobb részénél a beszerzés módját is feltünteti. E bejegyzések szerint a kéziratok többségét a sororok maguk másolták a kolostor írószobájában. Néhány darabot ajándékba kaptak külső jóakaróiktól s meglehetősen sokat a sororok a kolostorba való belépésük alkalmával hoztak magukkal. Pénzért csak elenyésző csekély kéziratot vásároltak.²

Szabályaink szerint oly könyvek többes példányai, melyek nem a szerezetre vonatkoznak, a főnöknő engedélyével értékesíthetők. Ily esetekben mindig a legjobb példányt kell visszatartani. Az eladásból befolyó összegek a hiányok pótlására, a könyvanyag kiegészítésére fordítandók. Ép úgy kiselejtezhethetők és értékesíthetők a régi, hasznavehetetlen, vagy nem vizsgálatos tartalmú könyvek is. Ez utóbbi pontot különösen azok figyelmébe ajánljuk, akik merész újítást látnak a modern közművelődési könyvtárak kiselejtezési szabályaiban.

A könyvek tisztogatását szintén előírják szabályaink. Csakhogy nem oly felületesen végezték, mint a mai könyvtárak legtöbbszörében, ahol a takarítás rendszerint annyiból áll, hogy tudatlan munkásasszonyok összezavarják a könyveket s fölkavarják a port. Reguláink szerint a könyvtáros nővér egyéb társnői segítségével évenként egyszer vagy kétszer kihordta az összes könyveket valami tágas helyiségbe, ott gondosan megtörülgette és megvizsgálta őket, vajjon nem kezdte-e ki a szű, vagy nem rongálódott-e meg a födelük. Az észrevett hibák kijavításáról legott gondoskodtak.

A takarítással kapcsolatban szokta a könyvtáros-nővér megtartani a revíziót, vagyis sorba összevetette a meglévő könyveket a helyrajzi jegyzékekkel. Ha hiányt vett észre, minden lehető elkövetett, hogy kiderítse hollétüket s visszaszerezze az elkallódott köteteket.

¹ Centralblatt für Bibliothekswesen 1895 : 432 l.

² A jegyzéket közli Franz JOSTES : Meister Eckhart und seine Jünger. Freiburg i. Schw. 1895 : 113—160. l.

Természetesen a hiányzó kötetek földerítése nem volt a véletlen szé- szélyére bízva. A kikölcsönzésről pontos lajstromot vezettek, melybe gondosan följegyezték, hogy melyik nővér mely napon, minő könyvet vitt cellájába olvasni. Szabályaink, akárcsak a modern könyvtártani kézikönyvek, a bejegyzés szövegét példával is illusztrálják: «M^occcc^oliiii^o in translatione Sti Dominici Anna soror átvette Judith könyvtáros sorortól a négy evangélistát és az egész újszövetséget tartalmazó Aiiii jelzésű könyvet». A könyv visszaadásakor a bejegyzést egyszerűen kitörölték. De azért itt is előfordulhatott, hogy e formalitások betartása nélkül vittek ki egy-egy kéziratot a könyvtári cellából. Alkalom volt rá bőven: hiszen a könyvtárhoz két kulcs volt, egy a könyvtáros soror saját s egy a többi apácák közös használatára. Így hát megeshetett, hogyha a könyvtáros és a kikölcsönző lajstrom nem volt kéznél, egymásik buzgó olvasó egyszerűen magával vitte a neki tetsző kötetet. Persze az is megeshetett, hogy a kivett könyvekkel nem bántak a kellő gondossággal, sőt meg is rongálták, vagy úton-útfélen hevertették őket. A könyvtáros a rendetlenkedőket előbb négy szemközt intette meg, ha ez nem használt, úgy a káptalanban fedte meg őket, ha pedig így sem boldogult, a főnöknőnek tett jelentést.

A kolostori könyvtár állományát azonban nemcsak magánolvasmányul forgatták a jámbor életű apácák. A nürnbergi szent Katalin-kolostor már előbb említett könyvjegyzékének az kölcsönöz különös jelentőséget, hogy mutatóul szolgál az asztalnál felolvasó nővérnek az év minden napjára a megfelelő szövegekhez.

Ismerték azonban ez apácakönyvtárak a külső kikölcsönzés intézményét is. Más kolostorok tagjait, sőt a világi asszonyokat is szívesen ellátták olvasnivalóval. Alighanem ily kölcsön útján jutottak az egyes zárdák a saját könyvtáraik részére lemásolandó új anyag egy részéhez. Ily esetben az idegen kolostor főnöknője állított ki írásos elismervényt a kivett kötetéről. Reguláink itt is szolgálnak megfelelő mintával: «En, Katalin nővér, a baseli Mária Magdolna-kolostor főnöknője ez írással elismerem, hogy kölcsönvettem a berni szentmihályszigeti priornőtől és kolostortól a prédikátori rend apácáinak szabályzatát németül. Anno domini M^occcc^oliiii^o in translatione Sti Dominici napján». Az elismervényt sokszor egy másik könyv letéteményezésével vagy zálogadással kellett megtoldani. A zálogadást ne tartsuk valami középkori szűkkeblűségnek, csak üdvös elővigyázati szabályzatnak a nem mindig megbízható könyvkedvelők ősi feledékenységével szemben. Hiszen még napjainkban is közkeletű a legmodernebb könyvtárakban a készpénz- vagy értékpapírletét!

A könyvtáros nővér e külső kölcsönökről is pontos jegyzéket vezetett s ha megkerültek a kéziratok, úgy visszaadta a zálogot. Szintúgy az ő tiszte volt nyilvántartani a maga vagy társai részére, saját priornőjük elismervénye fejében, idegenből kölcsönkapott könyveket; ő gondoskodott arról, hogy e könyvek idejére visszaküldessenek s hogy a kolostor is visszakapja zálogát. A kolostorok közti kikölcsönzés magyarázza meg, mint volt lehetséges, hogy ugyanazon szövegek különböző másolatokban kerültek az utókorra. Az olvas-

mányokkal jobban felszerelt zárdák lemásolás végett egyes kódexeiket szívesen rendelkezésre bocsátották a szellemi kincsekben szűkölködő házaknak, főleg a velük egy szerzetben lévőeknek. Innen van, hogy minél elterjedtebb volt valamely szerzetesrend az országban, annál nagyobb számú másolat készült a nekik szánt kegyes olvasmányokból s annál több esélye volt fennmaradásuknak.

Végül a könyvtáros volt egyúttal a kolostor írószerszámainak a gondozója. Ő szerezte be a kincstárnok sorortól kapott pénzen a papirost, tentát, tollat, dörzsölőkövet, krétát és ceruzát s osztotta szét társnői között e becses anyagokat. Ha tisztsége lejárt, utódjának leltár mellett adta át a reá bízott szellemi kincseket.

Ime milyen lehetett a nyulak szigetén virágzó zárdá könyvtári élete. Hogy dömés apácakolostoraink közül ez a legfényesebb bizonyára nem tartozott ama rendházak sorába, melyeket az ismertetett regulák megrónak, mint olyanokat, ahol az egész könyvtár elfér egy ládafiában, azt bizvást következtethetjük abból a néhány kötetből is, mely a zárdá teljes pusztulását mindmáig túlélte. Bár az egész alig néhány kötet, mégis tekintve, hogy a szerencsés körülmények egész sorának kellett összejátszódnia ahhoz, hogy a nagy összeomlásból akár ennyi is fennmaradhatott, talán nem délibaboskodás, ha e néhány darabból legalább egy cellára valóra következtetünk.

Haynóczy József művei. MOLNÁR Imre és HARSÁNYI István cikkei (*M. Könyvszemle* 1915. 244—5. és 1916. 127. lap) eldöntötték, hogy a *Manch-Hermäonnak*, ez 1790-ben megjelent híres röpiratnak szerzője nem HAYNÓCZY József, hanem MOLNÁR János pesti ev. lelkész. E megállapításhoz a *Manch-Hermäon* sorsáról még azt kívánom hozzátenni, hogy a mű második kiadása a következő könyvben jelent meg: *Statistische Aufklärungen über wichtige Theile und Gegenstände der österreichischen Monarchie. Erster Band. Göttingen, bey Vandenhoeck und Ruprecht, 1795, a 229—459. lapon*; valamint azt, hogy a könyvet már BALLAGI Géza is MOLNÁR Jánosnak tulajdonította, igaz, hogy indokolás nélkül.¹

Meggyőződésem szerint nem HAYNÓCZY a szerzője a PETRIK-tól és SZINNYEI-től neki tulajdonított s 1792-ben hely és név nélkül megjelent *«Intoleranz des katholischen Klerus gegen die ungarischen Protestanten»* című röpiratnak sem, mely BALLAGI Géza szerint² szintén két kiadásban jelent meg. A *Manch-Hermäon*éhoz hasonló külső bizonyítékaim nincsenek, mert HARSÁNYI István szíves közlése szerint az általa említett KAZINCZY-féle jegyzékben e mű nem fordul elő. Ezért belső okokra hivatkozom. E mű szoros összefüggésben van a *Manch-Hermäon*nal. Erre már címlapjának ez a részlete utal: «ein Pendant zum *Manch-Hermäon*.» Ez utóbbi 13. lapjának jegyzetében előre utal az *Intoleranzra* e szavaival: «Die Ursachen des häufigen ungläublich schnellen Abfalls vom Protestantismus — künftig.» A M. H. 38. lapján közölt az a megjegyzés, hogy a protestáns egyházi sérelmek tárgyalását az országgyűlésekről kizárták «auf diesen Wegen, die ich einst vielleicht bekannt machen will.»

¹ БѢДНУ : Кéпес iрoдaлoмтoртéнет 1. kiadás, 2. kötet, 256. lap.

² A politikai irodalom Magyarországon 1825-ig, 406. lap.

szintén az Intoleranzra utal. Általában a M. H. első két fejezete, mely egyház-politikáról szól, szellemében és tartalmában igen közel áll az Intoleranzhoz.

Másfelől az Intoleranz szorosan összefügg a következő könyvvel: «*Präliminarien zu einer historisch-kritischen Untersuchung über die Rechte und Freyheiten der protestantischen Kirche in Ungarn.*» Megjelent 1790-ben; nyomtatási helyét épügy, mint az Intoleranz, a címlapon így jelzi: «Gedruckt im protestantischen Deutschland;» célját pedig a Manch-Hermäonnal megegyezően így: «auf dem nächst künftigen Reichstage in Ungarn.» Szerzője BALLAGI megállapítása szerint¹ MOLNÁR János pesti ev. lelkész. A könyv BALLAGI-nál olvasható jellemzése teljesen ráillik az Intoleranzra is; úgy hogy az Intoleranz tartalmilag sokkal inkább a Präliminarien, mint a Manch-Hermäon pendantja. Az Intoleranz igen sokszor hivatkozik is a Präliminarienre; így a 11—22. lapon állandóan s a 152, 156, 160, 163. lapon. A 127. lapon ezt írja a pápi tizedről: «Hier und da liess man uns im Besitz desselben;» tehát a szerző protestáns lelkész. A 90. laptól kezdve igen sok helytartótanácsi határozatra hivatkozik; ez is azt mutatja, hogy valamely központi protestáns ember a szerző.

Figyelembe véve még az említett könyvek szellemének, irányának és előadásmódjának egyezését: el kell fogadnunk BALLAGI² vélekedését: «hajlandók vagyunk azt hinni, hogy a két mű (Manch-Hermäon és Intoleranz) szerzője ugyanaz az író volt», vagyis az említett megállapítás szerint MOLNÁR János.

Hasonlóképp áll a dolog «*Az igaz hazafi*» című 1792-ben megjelent magyar nyelvű röpirattal, melyet KAZINCZY érintett jegyzéke szintén nem említ s irodalmunkban csak RIBÁRY-MANGOLD: A magyarok oknyomozó története³ tulajdonít indokolás nélkül HAYNÓCZY-nak. Ez az utalás a könyv későbbi (csak MANGOLD nevével megjelent) kiadásaiban is megvan. Ellenben PETRIK Géza⁴ és SZINNYEI József⁵ szerint e mű szerzője OSVALD Zsigmond. Úgy e röpiratnak, mint a Manch-Hermäonnak és az Intoleranznak agitáló szelleme, patetikus előadásmódja ellenkezik HAYNÓCZY kétségtelen műveinek tudományosan és egységes módszerrel megalapozott, higgadt fejtegetéseivel, úgy hogy szerzőségét kizártnak kell tartanunk.

Eszerint HAYNÓCZY nyomtatásban megjelent műveinek újra csak azokat tekinthetjük, amelyeket FRANKÓI Vilmos HAYNÓCZY saját följegyzéseiből az övéinek állapított meg.⁶ Ezek: 1. «Acta diaetalia Posoniensia anni 1618.» című 1790-ben megjelent forráskiadványa; 2. DiSSERTATIO politico-publica de regiae potestatis in Hungaria limitibus (1791); 3. De comitiis regni Hungariae deque organisatione eorundem (1791); 4. Extractus legum de statu ecclesiastico catholico in regno Hungariae latorum (1792); 5. De diversis subsidiis publicis dissertatio (1792). Megjegyzem, hogy KAZINCZY jegyzékében csak a 4-ik fordul elő (a 249. lapon), ez HAYNÓCZY neve alatt; szerinte Pozsonyban WEBER-nél jelent meg.

HAYNÓCI IVÁN.

¹ Id. mű 705. lap.

² Id. mű 408. lap.

³ 5. kiadás, 255. lap.

⁴ Magyarország bibliographiája 1712—1860-ig, 2. kötet, 954. lap.

⁵ Magyar írók élete és munkái 9. kötet 1436. hasáb.

⁶ Martinovics és társainak összeesküvése, a 114. és a 118. lap jegyzetei.

VÁLTOZÁSOK

a magyarországi nyomdáknál 1916. január 1-től 1917. április 30-ig.¹

Budapesten.

- Back és Breitner.* VII., István-út 41—43.
Braun Samu. V., Vilmos császár-út 76.
****Braun Samu és Mikenbrun Hirsch.** V., Vilmos császár-út 76.
****Brózsza Ottó.** V., Vilmos császár-út 17.
****Budapesti nyomda és lapkiadó vállalat.** VIII., Tisza Kálmán-tér 27.
Busztin Izidor. V., Vilmos császár-út 14.
****Fabriczky Sámuel.** VI., Eötvös-utca 32.
Fenyő Márton. VII., Aréna-út 6.
Fischer Abraham Kaim. VII., Király-utca 9.
Flór Győző és Flór István. ****VIII.**, Szentkirályi-utca 34. — VIII., József-utca 56.
Földes Árpád. VIII., Déry-utca 16.
Glasel Lajos. VI., Szondy-utca 80.
Grund V. utódai. (Suhajda Zsigmond és Mohrlüder Vilmos.) IV., Molnár-u. 37—39.
****Hamburger Mór.** V., Csáky-utca 13.
****Hermann Ignác.** VI., Szerecsen-utca 45.
Kalmár Mózes. — ****IV.**, Hajós-utca 10. — VI., Ó-utca 40.
****Kelemen Sarolta.** VIII., József-körút 10.
****Knittel Vilmos.** VIII., Rákóczi-út 51.
****Messinger Hugó.** VII., Károly-körút 7.
Muresian Domitrianné. V., Bálvány-utca 23. (Közben meg is szünt.)
Müller Ignác. ?
****Nádasch Ignác.** VI., Horn Ede-utca 6.
Németi Elemér. ****VII.**, Nefejejs-utca 41.
VI., Szondy-utca 44/b.
Neufeld Dezső. ****II.**, Fő-utca 73. — IV., Régi posta-utca 5.
Pallós Jakab. ?
****Rákos Farkas.** VI., gr. Zichy Jenő-u. 37.
Schárman Armin. VI., Lovag-utca 3.
****Seidmann Chaimné.** VI., gr. Zichy Jenő-utca 16.
****Singer Béla.** VII., Hársfa-utca 12.
Springer Gusztáv. ****VI.**, Dalszínház-u. — VII., Akácfa-utca 62.
****Susz Dávid.** IV., Fővám-tér 4.
Susz és Vértesi. IV., Fővám-tér 4. (Üv. Nuszwith Lipót.)
Szeredai Leó. (Üv. Weintraub Simon.) IX., Lónyay-utca 64.
Weisz Armin. VIII., József-utca 1.
Weiszlauf Mór. VII., Garay-utca 15b.
****Zubora István, Wendt Margit és Wendt Kornélia.** IX., Közraktár-utca 12/a.

Vidéken.

- Besztercebánya.* Kerniol Jakab.
Csenger. Satin Zsigmond: üzemét a háború tartamára beszüntette.
Csongrád. Bozó és Justin: hadbavonulás miatt szünetel.
Csongrád. ****Weisz Márk.**
Győr. Szabó Sándor «Terézia» ny.
Kassa. ****Engelhardt Simonné Klein Eszter.** *Kiskünderosma.* Várad Márton: hadbavonulás miatt szünetel.
Kolozsvár. Polonyi Albert. Deák Ferenc-utca 6.
Lugos. ****Virányi János.** «Virányi János kny.» (Tul. Szidon József.)
Mátészalka. ****Fülöp Lajos.**
Nagybánya. Morvay Gyula.
Nagyszombat. Beszó Elemér. (Üv. Ilevszky József.)
Nagyvárad. ****Bihar nyomda rt.** *Oraviczabánya.* ****«Progresul» ny.** *Rózsabegy.* «Leó kny. és könyvkiadó rt.» (Hlinka András.)
Szászsebes. ****Hientz József.**
Szenice. ****Beszó János és társai.**
Szilágysomlyó. ****Sternberg J.**
« Dr. Keller Márton.
Temesvár. ****Délmagyarországi ny. rt.** *Ujmátyásföld.* Rákóczi nyomda. (Tul. Szikora Zoltánné. Üv. Szikora Zoltán.)
Vágújhely. ****Fábián Andrásné.**
Zalaegerszeg. ****Breisach Sámuel.**

¹ Az egy *-gal jelölt nyomdák hatóságilag nincsenek bejelentve. A két **-gal jelöltek megszűntek.

MAGYAR KÖNYVSZEMLE

ÚJ FOLYAMA.

A Magyar Nemzeti Múzeum könyvtára 1893-ban a Magyar Könyvszemle új folyamát indította meg.

A folyóirat, mint a Magyar Nemzeti Múzeum könyvtáranak hivatalos kiadványa s a magyar bibliografia egyedüli szakközlönye, 1876 óta áll a hazai tudomány érdekeinek szolgálatában. Első sorban a múzeumi könyvtár érdekeinek előmozdítására lévén hivatva, ismerteti annak egyes csoportjait, beszámol az évi gyarapodásról, a végzett munkáról és teljes megbízható képet ad a könyvtár belső életéről. Ismerteti a hazai és külföldi könyv- és levéltárakat, kiváló figyelmet fordítva ezek magyar és különleges bibliografiai vonatkozású anyagának felkutatására és közzétételére. Számot ad a hazai és külföldi könyvészeti irodalom termékeiről s figyelemmel kíséri a külföldi irodalom hazánkra vonatkozó kiadványait.

A Magyar Könyvszemle évnegyedes füzetekben, évenként március, június, szeptember és december hónapokban jelenik meg 24—26 lnyvi terjedelemben, több műmelléklettel. Előfizetési ára egész évre 6 korona, a könyvárusi forgalomban 8 korona; egy-egy füzet ára 2 kor.

Az előfizetési pénzeket a Magyar Nemzeti Múzeum pénztári hivatala fogadja el; a folyóirat szellemi részét érdeklő közlemények a szerkesztő címére a Magyar Nemzeti Múzeum könyvtárába küldendők.

A Magyar Könyvszemle régi és új folyamainak kötetei kaphatók *Ranschburg Gusztáv* könyvkereskedésében, Budapest, *IV. Ferenciek-tere* 2. A régi folyam 2—16. kötetének ára kötetenkint 4 korona, az új folyam 1—25. kötetének ára kötetenkint 8 korona. Az előfizetések ezentúl is a *Magyar Nemzeti Múzeum pénztári hivatalához* küldendők.

Megjelent és a Magyar Nemzeti Múzeum könyvtárában kapható: *A hazai időszakai sajtó 1910-ben. I. A magyar hírlapirodalom, Kereszty Istvántól. II. A nem magyar nyelvű hírlapirodalom, Kereszty Istvántól. III. Folyóiratok, Dr. Fitos Vilmostól. Függelék: A magyar nyelvű hírlapok és folyóiratok statisztikája.* Ára 1 kor. 50 fillér. Bzt évről-évre kiegészült: *A hazai időszakai sajtó változásai c. füzet.* Ára 50 fillér.

SOMMAIRE DU BULLETIN.

	Page
I.a Bibliothèque Széchényi du Musée National Hongrois en 1916...	13*
Dr. Wilhelm Fraknói. Das erste literarische Erzeugnis des Dichters Nikolaus Zrinyi. (Mit einem Textbilde)...	15*
Dr Paul Gulyás. Les traductions des belles-lettres hongroises de la bibliothèque du Musée National Hongrois. (Onzième et dernière partie)...	15*
Dr. Zoltán Trócsányi. Kaspar Heltais Übersetzung des Neuen Testaments	16*
Nos bibliothèques de province en 1915	16*
Indicateur officiel. Baron Émeric de Szalay †	17*
Die Széchényische Bibliothek des Ung. National Museums im ersten Quartal des Jahres 1917	18*
Littérature. FRANZ VÖRÖSVÁRY: Der neue alphabetische Katalog der Bibliothek der Budapester Elisabeth Volksakademie. (Par le dr. Paul GULYÁS.) — PAOLO D'ANCONA: La miniatura fiorentina. (Par S.) — PAUL PITROFF: Geschichte der Raaber Presse. (Par P. G.)	19*
Notices. Ladislaus von Fejérpatakys Ehrung. — Auszeichnung. — G. T. B. ? (Coloman de SZILY.) — Vaterländische Literatur der Slovenen. (Dr. Johann MELICH.) — Neuerer Ausweis über Volksbibliothekare im Kriegsdienste...	20*

Siège de la rédaction et de l'administration: *Magyar Könyvszemle*
Budapest, Musée National Hongrois.

MAGYAR KÖNYVSZEMLE

A MAGYAR NEMZETI MÚZEUM
ORSZÁGOS SZÉCHÉNYI KÖNYVTÁRÁNAK
KÖZLÖNYE

A NM. VALLÁS- ÉS KÖZOKTATÁSÜGYI MINISZTER MEGBIZÁSÁBÓL

Dr. MELICH JÁNOS

KÖZREMŰKÖDÉSÉVEL SZERKESZTI

DR. GULYÁS PÁL

*1917. évi folyam * III—IV. füzet.*

BUDAPEST

KIADJA A M. N. MÚZEUM ORSZ. SZÉCHÉNYI KÖNYVTÁRA.

1917.

TARTALOM.

	Lap
A Magyar Nemzeti Múzeum Orsz. Széchényi-Könyvtára az 1916. évben ...	131
Dr. Fraknói Vilmos. Zrínyi Miklós a költő első irodalmi műve. (Egy szövegközi hasonmással)	146
Dr. Gulyás Pál. Magyar szépirodalom idegen nyelven a M. N. Múzeum könyvtárában. (Tizenegyedik, befejező, közlemény)	151
Dr. Trócsányi Zoltán. Heltai Gáspár Uj testamentom-fordításáról	201
Vidéki könyvtáraink 1915-ben	211
Tárca. Báró Szalay Imre †	244
A M. N. Múzeum Orsz. Széchényi-Könyvtára az 1917. év I. negyedében	246
Szakirodalom. VÖRÖSVÁRY Ferenc: A budapesti Erzsébet Népakadémia könyvtárának új betűsoros jegyzéke. (Ism. dr. GULYÁS PÁL.) — Paolo d'ANCONA: La miniatura fiorentina. (Ism. S.) — PITROFF PÁL: A győri sajtó története. (Ism. G. P.)	250
Vegyes közlemények. Fejérpataky László ünneplése. — Kitüntetés. — G. T. B. ? (SZILY KÁLMÁN.) — Hazai szlovén irodalom. (Dr. MELICH János.) — Újabb kimutatás a hadbavonult népkönyvtárkezelőkről	265
Név- és tárgymutató	270

A MAGYAR NEMZETI MÚZEUM ORSZ. SZÉCHÉNYI- KÖNYVTÁRA AZ 1916-IK ÉVBEN.

Az elmúlt 1916-ik év legjelentékenyebb eseménye a Magyar Nemzeti Múzeum el nem muló érdemekben gazdag igazgatójának, báró SZALAY Imrének márc. 4-én történt nyugalomba vonulása volt. Az összes múzeumi táruk ügyeit szeretettel gondozó igazgatónk 22 évi hivatalos működése folyamán állandóan előtérben tartotta az Orsz. SZÉCHÉNYI-Könyvtárnak azt a rendkívüli jelentőségű közművelődési szerepét, amelyet egyrészt a magyarországi összes sajtótermékeknek és a külföldi irodalmak hazai vonatkozású termelésének összegyűjtése és megőrzése terén, másrészt a magyar tudomány állandó szolgálatában kell betölteni. Igazgatósága kezdetére esett a köteles példányokról szóló 1897. évi XLI. törvénycikk könyvtári előmunkálatokon alapuló létrehozása s a törvénycikk életbeléptetése után könyvtárunk személyzetének megfelelő mértékben való fokozatos szaporítása. Hivatalos működésének második felében viszont a Magyar Nemzeti Múzeum palotájában szorongó táruk kitelepítésének ügyét szorgalmazta odaadással. Itt ismét a könyvtár ügyét karolva fel, szóban és írásban egyaránt sürgette, hogy ez a rohamosan gyarapodó s évről-évre nagyobb mértékben igénybevett múzeumi osztály jelenlegi szűkös kereteiből kibontakozva, minden modern igénynek megfelelő elhelyezésben részesüljön.

Midőn távozó igazgatónktól elbúcsúztunk, könyvtárunk szempontjából örömmel vettük tudomásul, hogy a vallás- és közoktatásügyi minisztérium könyvtárunk igazgatóját, dr. FEJÉRPATAKY László egyetemi tanárt bízta meg a Magyar Nemzeti Múzeum igazgatói teendőinek végzésével. E megbízatás következtében a könyvtár vezetésében szintén változás történt. Elhunyt királyunk,

I. FERENCZ JÓZSEF O cs. és apostoli kir. Felsege dr. SEBESTYÉN Gyula igazgatóőrt kinevezte osztályigazgatónak, dr. MELICH János igazgatóőrnek pedig osztályigazgatói címet és jelleget adományozott. Ezzel egyidejűleg dr. JANKOVICH Béla vallás- és közoktatásügyi miniszter akként intézkedett, hogy dr. SEBESTYÉN Gyula, a kéziratári osztály vezetője, továbbra is ezen osztályt vezesse, továbbá megbízta, hogy egy külön múzeumi folklore-osztályt szervezzen. Dr. MELICH János viszont a nyomtatványi osztály vezetésével bízott meg. A hírlaptárra és levéltárra vonatkozólag nem történt intézkedés, mivel a könyvtár összes osztályainak együttes vezetése továbbra is FEJÉRPATAKY László múzeumi helyettes-igazgató hatáskörébe utaltatott.

A személyi változások során megemlítenő, hogy dr. GULYÁS Pál őr, a Magyar Könyvszemle szerkesztője, tizenhét és féleves eredményes könyvtári szolgálat után a Múzeumok és Könyvtárak Főfelügyelősége másodelőadójának neveztetett ki. Dr. HOFFMANN Mária fizetéstelen segédőr fizetéses segédőrré lépett elő, dr. PÁNYI Vukoszava és dr. ZSINKA Ferenc gyakornokok fizetéstelen segédőrökké neveztettek ki. MUNKÁCSY Mihály fizetéstelen segédőr ötéves szolgálat után a M. Tud. Akadémia könyvtárának tisztjévé lett.

Fájdalmas érzéssel emlékezünk meg a könyvtárnak június 16-án elhunyt kitünő igazgatóőréről dr. VÉRTESY Jenő egyetemi magántanáróról, aki a kéziratárban találta meg azt a képességének megfelelő munkakört, amelyben nemcsak irodalmi kincseink értékelése, rendezése és megőrzése, hanem irodalmi úton való hozzáférhetővé tétele és tudományos feldolgozása is a hivatalos szolgálat nagyobb igényű feladatai közé tartozik. Amit VÉRTESY Jenő e téren végzett, könyvtárunk legértékesebb munkálatai közt foglal helyet. A források tövében legtöbb odaadással a magyar drámatörténet emlékeit kutatta s e téren egy maradandó értékű művét a M. Tud. Akadémia adta ki, egy monográfiáját pedig a KISFALUDY-Társaság közvetlenül halála előtt már a tervrajz alapján is jutalomra érdemesnek találta. Szépirodalmi téren kifejtett munkásságának egy része műfordítás. Lefordította a homeroszi époszokat és lefordított néhány ál-SHAKESPEARE-i drámát, tehát e

téren a világirodalmi vonatkozások is hozzájárulnak ahhoz, hogy könyvtárunk e kitűnő tisztviselőjének neve a hazai és az egyetemes irodalomtörténetben örökre fennmaradjon.

A világháború könyvtárunkra ezen év folyamán is bénítólag hatott. Levéltári osztályunk vezetője, dr. SZABÓ László múzeumi ör a háború kitörése óta állandóan katonai szolgálatot teljesít. Tisztviselőink ezidén sem mentek tanulmányútra s a hivatalos kiküldetések is csak vidéki és bécsi gyűjtemények átvételére szorítkoztak.

A könyvtár folyóirata, melyet dr. MELICH János közreműködésével dr. GULYÁS Pál szerkeszt, a tavalyi korlátolt ívszámmal kettős füzetekben jelent meg s a terhessé vált irodalmi és nyomdai viszonyokkal küzdve is hiven szolgálta a programjába felvett könyvtári és bibliográfiai érdekeket.

Az elintézett hivatalos ügyek száma 432 volt (1915-ben 392, 1914-ben 681), a nyilvános olvasóterem látogatására jogosító jegy kiadatott 1.920 (1915-ben 2.221, 1914-ben 3.632).

A könyvtár osztályainak évi gyarapodása — beleértve a háborús gyűjtemény apró nyomtatványait és a hírlapszámokat — 181.763 (1915-ben 205.256, 1914-ben 168.363). Vásárlási célokra 17.516.88 K-t, 9.863.28 német márkát, 3.046.50 frankot, 766.93 hollandi forintot és 22.30 svéd koronát fordítottunk.

Ez év folyamán a könyvtár helyiségeiben 18.994 látogató fordult meg s 73.494 darabot használt. A látogatók közt 1.814 kölcsönző 4.206 darabot vett kölcsön.

1. *Nyomtatványi osztály.* Gyarapodás köteles példányokban 6.678 (1915-ben 8.136); *ajándék útján* 1.003 (1915-ben 4.081); *vétel útján* 933 (1915-ben 494); *áttétel útján* 4 (1915-ben 9); *hivatalos kiadvány* 2 (1915-ben 2); *csere útján* 6; összesen 8.626 (1915-ben 12.656) db.

Ehhez a könyvtárilag már nagyrészt feldolgozott gyarapodáshoz járul még 20.429 (1915-ben 22.145) db nyomdai köteles példányként beküldött apró nyomtatvány, mely anyag természete

szerint csoportosítva és évnegyedes csomagokban elrakva, a következő módon oszlik meg:

1. Alapszabály	---	---	---	---	---	---	491 db
2. Falragasz	---	---	---	---	---	---	5.397 «
3. Gyászjelentés	---	---	---	---	---	---	4.847 «
4. Hivatalos irat	---	---	---	---	---	---	269 «
5. Műsor	---	---	---	---	---	---	483 «
6. Perirat	---	---	---	---	---	---	30 «
7. Színlap	---	---	---	---	---	---	5.427 «
8. Zárszámadás	---	---	---	---	---	---	1.938 «
9. Különféle	---	---	---	---	---	---	1.253 «

Megjegyzendő, hogy az apróbb nyomtatványokból mindazok, melyek a háborús állapottal s az azzal kapcsolatos jótékonyági, gazdasági s közéleti viszonyokkal bármi tekintetben is összefüggnek, a könyvtárnak 1914-ben létesített háborús gyűjteményébe osztattak be, amiről alább történik megemlékezés. A nyomtatványi osztály összes gyarapodása tehát 29.055 (1915-ben 34.801) db. Vásárlási összeg volt: 7.301'35 korona, 844'10 márká, 80'90 hollandi forint, 36 frank, 8 svéd korona.

Ajándékokkal a következők gyarapították a nyomtatványi osztály anyagát:

ADY Lajos; BÁTKY Zsigmond, Besztercebányai kir. törvényszék elnöke; Brandenburgia, Berlin; Budapest Székesfőv. Házinyomda; Budapesti ker. Munkásbiztosító Pénztár; CSÁSZÁR Elemér; CSEKEI István, Kecskemét; CSIKI Ernő; DABROWSKY János, Krakkó; Délmagyarországi történeti és régészeti múzeumtársaság, Temesvár; Deutsche Bücherei, Lipcse; Dunamelléki ref. egyházkerület; Dunántúli ev. püspök, Pápa; DUNARICH Károly; EGYED István, EIRICH O. F., Bécs; Egri érseki jogliceum; FABÓ Bertalan; FEJÉRPATAKY László; FODOR Miklós, Ungvár; FÖLDES Béla; GONDA Béla; GORIUPP Alisz; Gyöngyössy irod. társaság, Ungvár; HACKER Ervin, Pozsony; HAJNÓCZI Iván, Kecskemét; HARASZTI Emil; HAVASS Rezső; HOFFMANN Mária; HORVÁTH Géza; Kais. deutsches Generalkonsulat; Kais. Akademie der Wissenschaften, Bécs; br. KARG János; Kassai Kazinczy-kör; Kereskedelemügyi ministerium KESZTHELYI Ernő; KIMNACH Ödön; KISS József; KISSHÁZY Á. G.; Kivándorlási tanács; Közhivatali kezelők és díjnokok orsz. egyesülete; Kungl. Bibliothek, Stockholm; LENGYEL Zoltán; LÖWINGER A.; MADARASSY László; Magán-tisztviselők orsz. nyugdíjgyejesülete; Magyar keleti gazdasági központ; Magyar Könyvszemle szerkesztősége; Magyar Könyvvelti Folyóirat kiadóhivatala M. N. Múzeum igazgatósága; Magyar ornithologiai központ; M. Tud. Akadémia; MÉSZÁROS Gyula; MÉSZÁROS Sándor, Sopron; Miasszonyunkról neve-

zett iskolánéknak intézete, Kalocsa; Militár-Generalgouvernement in Serbien, Belgrád; Miniszterelnökség; MOESZ Gusztáv; Museum Kralovski Ceskeho, Prága; NAGY Ödön; Nagypénteki ref. Társaság; Nagyvárad kir. jogakadémia; NÉMÁTI Kálmán; Ógyallai csillagvizsgáló-intézet; Orsz. közegészségi egyesület; Orsz. ref. tanáregyesület, Debrecen; Orsz. testnevelési tanács; Pannonhalmi főiskola igazgatósága; Parkklub; PODHRADSKY György; br. RÉVAY Ferenc; Rendőrfőkapitányság; Rijks Preten kabinet, Hága; SCHIFF Péter; Statist. Zentral-Kommission, Bécs; Stefánia gyermekkórház-egyesület; br. SZALAY Imre; SZEDENICH Fülöp, Pereszteg; Technologiai iparmúzeum; THALLÓCZY Lajos; Trencsényi áll. felső leányiskola igazgatósága; Tudományegyetem rektora; Tudományegyetem rektora, Pozsony; Tudományegyetem tanácsa; Tudományegyetemi könyvtár igazgatósága, Kolozsvár; Úrlovások szövetkezete; Vallás- és közoktatásügyi ministerium; Városi nyilv. könyvtár; Veszprémi egyházmegyei tanács; VOLKMANN H., Drezda; WEISS Emil.

A vásárolt könyvek közt említésreméltó szerzemények: 1. UJFALVY Imre: Halottas énekei (RMK. I., töredék); 2. Szent BONAVENTURA: Szerzetes rendtartó fenéték tüköre. Pozsony, 1677 (csonka); 3. ILLYEFALVI J.: Jephtha (töredék); 4. Magyar naptár a XVII. századból (töredék); 5. PELBARTUS: Aureum sacrae theol. rosarium. Venetiis, 1586. Mind az öt ALSZEGHY Zsolttól 135 koronáért.

A könyvtár helyiségeiben 15.008 egyén 34.296 kötet könyvet használt (1915-ben 21.284 egyén 47.056 kötetet); kölcsönzés útján pedig 2.245 egyén 5.545 kötetet vitt ki házi használatra (1915-ben 2.052 egyén 5.176 kötetet).

Az év folyamán végzett könyvtári feldolgozás eredménye a következő: osztályoztatott 6.393 mű, melyről 8.251 cédula készült (1915-ben 5.880 mű, 13.405 cédulával), kötésre 1.679 mű készült 2.134 kötetben (115-ben 2.106 mű 2.809 kötetben). Ezentúl a térképgyűjteményt rendeztük, amely munka a végéhez közeledik.

A nagyméltóságú minisztérium engedélyével délutáni időben HAVRAN Dániel igazgatóőr vezetésével s rendkívüli munkaerő felhasználásával rendezés alá került br. RÉVAY Ferenc könyvtára, melyhez a könyvtár hagyaték útján jutott s idősb SZINNYEI József könyvtára, mely vétel útján került az Orsz. SZÉCHÉNYI-könyvtárba. A rendkívüli munkát jún. 5-én kezdtük és szept. folyamán végeztük el.

A köteles nyomdatermékek átvételére berendezett irodába az

év folyamán 2.526 nyomtatványcsomag érkezett be (1915-ben 3.957), ugyanonnan 2.551 levél, jobbára átvételi elismervény és 2.124 reklamáció expedáltatott, (1915-ben 3.239 levél és 1.979 reklamáció). Az 1897: XLI. t.-c. intézkedései ellen vétő nyomdatulajdonosok ellen tekintettel a háború folytán előállott nehéz viszonyokra ez évben egy peres eljárást sem indítottunk.

II. Hírlaptár. Gyarapodása *köteles példányokban* 1.207 év-folyamnak 88.570 száma (ebből számonként küldetett be 19.804 szám); *ajándék útján* 57 évf. 4.322 száma; *vétel útján* 49 évf. 889 száma; a könyvtárnak más osztályaiból való *áttétel útján* 10 évf. 6.555 száma. Az összes gyarapodás tehát: 1.326 évf. 97.316 számmal (1915-ben 766 évf. 126.784 számmal). A vásárlás összege 102.10 K volt. — Az ajándékozók névsora a következő:

Dr. BAJZA József; Brazíliai köztársaság kormánya; CSERNA Andor; dr. DABROWSKI János, Krakó; dr. ENGEL Gusztáv; FELEKY Charles, New-York; FENYVES Ferenc, Szabadka; FODOR Miklós, Ungvár; PONGRÁCZ Elemér; dr. PÖZEL István; SZÉKELY István; SZIMONIDESZ Lajos, Nagyborzsöny; dr. WERTHELMER Manó; továbbá a Nemzeti Kaszinó; az Űtimesterek Orsz. Szövetsége; a Felsőmagyarországi Szociáldemokrata Párt, Kassa; a clevelandi *Szabadság* és *Magyar Hírlap* s az észéki *Szlavoniai Magyar Újság* szerkesztősége.

Az osztály olvasótermében az év folyamán 1457 olvasó 3514 kötet hírlapot használt (1915-ben 1387 olvasó 3.978 kötetet), kölcsönzés útján 168 esetben 668 kötet került használatba (1915-ben 98 térítvénnel 389 kötet). A használatot megnehezítette az, hogy a hírlapoknak egy nagyobb részét: 373 kötetet a Múzeum-épületen kívül levő bérhelyiségből kellett áthozni esetről-esetre.

Átnéztük az év folyamán 1.326 évf. 97.316 számát (1915-ben 696 évf. 82.378 sz.); céduláztunk 448 évfolyamot, köztük 37 új lapot (1915-ben 269 évf.; új lap 27); beköttettünk 622 kötet hírlapot (1915-ben 495 kötet).

III. Kézirattár. Gyarapodás *ajándék útján*: 6 újkori kézirat, 1 irodalmi levél és 2 irodalmi anekta; *vétel útján*: 8 újkori kézirat, 24 irodalmi levél, 3 irodalmi anekta, 7 zenei kézirat, 4 fényképmásolat; *áttétel útján*: 33 újkori kézirat, 527 irodalmi

levél, 47 irodalmi anekdota és 442 zenei levél. Összes gyarapodás 1.104 (1915-ben 1.106) db. Vételre 1.503 koronát és 18 márkát fordítottunk. — Ajándékokkal a következők gazdagították a kéziratárát:

M. T. Akadémia; MEGYERY Ferenc; SZÉRY Géza; SZENTPÉTERY Imre és két ismeretlen.

A szerzett anyagból elsősorban kiemelendők a levéltárból áttett irodalmi jellegű levelek és anekdoták gazdag anyaga és Galsai Kovács Ernő 1848-as honvédőrnagy hétkötetes naplója, mely javarészen még felhasználatlan forrásmunka; továbbá MOSONYI Mihály zenei kéziratai és a legújabban felfedezett magyar nyelvemlék, a königsbergi szójegyzék fotográfiája.

A kéziratár személyzetében nagy változások történtek, dr. VÉRTESY Jenő igazgatóőr, az osztály vezetője az év folyamán elhalálozott, dr. BAJZA József őr pedig a nyomtatványi osztályba tétetett át. A kéziratár kezelése e változások következtében dr. HOLUB József segédőrré bízott, aki addig a levéltárban teljesített szolgálatot. Ideiglenesen a kéziratárban nyert elhelyezést dr. ROHEIM Géza gyakornok, míg a külön folklóre-osztály felállítása megtörténhetik, továbbá dr. VÁCZY János főgimnáziumi tanár, akinek a nm. vallás- és közoktatásügyi miniszter úr megengedte, hogy egy évig a Nemzeti Múzeumban teljesíthessen szolgálatot.

A kéziratár személyzetét a folyómunkák foglalták le; dr. VÁCZY János az irodalmi levelestár anyagának regesztázását kezdte meg, dr. ROHEIM Géza pedig a nyomtatványi osztály folklorisztikai anyagának egy külön felállítandó folklóre-katalogus számára való cédulázásán dolgozott. E katalogus számára megkezdte a könyvtár nyomtatványi osztálya összes folklóre-anyagának kijegyzését.

A kéziratári használat statisztikáját a következő adatok mutatják: 212 kutató használt 574 kéziratot, 931 irodalmi levelet, 736 irodalmi anekdotát és 4 fényképet; 12 térítvényen kölcsön adtunk 24 kéziratot, vagyis összesen 226 kutató 2.269 dbot használt (1915-ben 255 kutató 2.541 dbot).

IV. Levéltár. Gyarapodás *ajándékozás útján* 706 db, *hagyaték útján* 8 db és pótlólag 3.745, *vétel útján* 148 db, más osztályból való *áttétel útján* 3.586 db, *letét útján* 440 db; összes gyarapodás tehát 4.245 db, egy láda és két csomag (1915-ben 958 db). Vásárlásra 832 K-t, a Lembergben elhunyt THURÁNSZKY Ádám hagyatékának átvételével felmerült költségekre 244 K-t; összesen tehát 1.076 K-t (1915-ben 3.070 K-t) fordítottunk. — Ajándékaikkal a levéltárat a következők gazdagították:

ÁMON Pál; R. BURIÁN László; K. EÖRSSY Károly; ERNYEY József; br. HARKÁNYI Béla; HARASZTI Gyula; ismeretlen (CSERGHEŐ Géza hagyatékából); KRISZTANOVITS Péter; dr. MÁGÓCSY—DIETZ Sándor; MEGYERCSY Béla; MOESZ Gusztáv; Tasnádi NAGY Gyula, SCHLAGER József; TÄNZERLES Gizella és THURÁNSZKY Ádám (hagyaték Lembergől).

A gyarapodás a levéltári törzsgyűjtemény csoportjai közt így oszlik meg: 22 eredeti középkori oklevél, 8 középkori oklevél másolata, 3,370 újabbkori irat és nyomtatvány (egy részük kiselejtezendő), 15 címeres levél és nemesi irat, 663 db 1848/49-es irat és nyomtatvány, 2 céhirat, 20 gyászjelentés, 6 rajz, 1 db középkori pecsétről vett gipszmásolat, 3,444 db spanyolviasz- és papirborítású pecsétlenyomat.

A címeres levelek és nemesi iratok csoportja a következő darabokkal gyarapodott:

1. 1525. máj. 25. Buda. II. LAJOS király RÉVAY Istvánnak és testvérének, Ferencnek régi címerét meg bővíti (másolat);
2. 1592. máj. 4. Prága. II. RUDOLF császár birodalmi címeres levele de NEGRO Péter, Bernát, Lajos, Tranquil és József részére (eredeti);
3. 1608. dec. 2. Pozsony. II. MÁTYÁS király címeres levele THURÁNSZKY Ráfael és családja részére (eredeti);
4. 1609. okt. 25. Bécs. II. MÁTYÁS király címeres levele THURÁNSZKY Simon és György részére (eredeti);
5. 1613. márc. 19. Pozsony. II. MÁTYÁS címeres levele KOVÁCS András és családja részére (eredeti);
6. 1618. jan. 24. Eberstorff. II. MÁTYÁS címeres levele a BECSE család részére (eredeti);
7. 1631. aug. 22. Bécs. II. FERDINÁND király címeres levele STAUDENHERTZ Leonhardt és János részére (eredeti);
8. 1632. jan. 5. Gyulafehérvár. I. RÁKÓCZI György címeres levele Alsócsernátoni CSEH István primipilus és fiai részére (eredeti);
9. 1625. febr. 12. Bécs. II. FERDINÁND király címeres levele ZEÖRÖGH Mihály Benedek, Mihály és Márton részére (eredeti);
10. 1645. szept. 5. Linz. VERSIS János címerkérő folyamodványa (eredeti);
11. 1649. febr. 4. Bécs. Ujlaki MISKOLCZI János címerkérő folyamodványa (eredeti);
12. 1664. aug. 28. Radnótvára. APAFFI Mihály címeres levele Kissolymosi MÁTHÉFI Mihály és Pál részére (eredeti);
13. 1668. nov. 7. Bécs. I. LIPÓT címeres levele KOZMA György

részére (eredeti); 14. 1814. szept. 5. Kassa. Abaújvármegye nemesi bizonyítványa THURÁNSZKY László, Pál és Károly részére (eredeti); 15. Letétként elhelyezést nyert: 1871. aug. 3. Bécs. I. FERENCZ József grófi diplomája Nagylónyai és Vásárosnaményi LÓNAY Menyhért v. b. t. t. közös pénzügyminiszter és utódai részére (eredeti díszes bőrkötésű albumban).

A szerzemények közül kiemelendők: R. BURIÁN László ajándéka, mely az 1848-iki budai nemzeti őrseregbe vonatkozó 2 csomag érdekes iratot tartalmaz, említendő még BETHLEN Miklós kanc. 3 levele, egy 1848 márc. 31-én kelt, gr. RADETZKY János József parancsára gr. GYULAI Sámuel brigadejához intézett irat, mely a Milano kiűritése esetében teendő katonai intézkedéseket foglalja magában; MÁRIA TERÉZIÁ-nak 1875. jún. 23-án Bécsben kelt hártyaoklevele, melyben AMBRÓ Ferencnek megengedi, hogy Vácott könyvnyomdát állítson fel. Báró RÉVAY Ferencnek nyomtatványi osztályunkba került könyvtárából a levéltárba tétetett át 121 db nagyobb részt a br. RÉVAY családra vonatkozó oklevél, közte 10 db eredeti középkori, 2 db címeres levél és több I. FERDINÁND korabeli, nagyon érdekes köztörténeti fontosságú irat.

A letéteményezett családi levéltárak száma az év folyamán új levéltárral nem gyarapodott, de a régebbiek közül kiegészítést nyert: a BUGARIN—HORVÁTH levéltár 35 dbbal, a TARÁNYI—OSZTERHUBER levéltár 138 dbbal és a KOLOSY levéltár 266 dbbal, melyből felemlítendő III. KÁROLY királynak 1719. szept. 23-án Bécsben kelt címeres levele KOLOSY János és fiai, Dávid és Imre részére.

A levéltár vezetője a háború kezdetétől fogva katonai szolgálatot teljesít, még az 1915. év folyamán a harctérre ment a levéltár gyakorlott szolgálója is, a levéltár itthon maradt személyzete nagyrészt a hihetetlen módon növekedő háborús gyűjteménnyel van megfeszített mértékben elfoglalva, mindazáltal jutott idő a levéltári folyó munkálatok végzésére, a kisebb szerzemények szakszerű feldolgozására, a végleges növedéki napló vezetésére és az abba fektetett iratok beosztására, a feltűnően felzaporodott kutatók és érdeklődők hiánytalan kiszolgálására is.

A nagyobb szerzemények közül folytatódott IHÁSZ Dániel nagyterjedelmű levelezésének, a BYDESKUTHY iratoknak és az URAY család levéltárának feldolgozása is.

A levéltári használat statisztikáját a következő adatok mutatják: 238 kutató használt 34.442 db iratot, nyomtatványt és fényképet (1915-ben 161 kutató 27.982 dbot); 18 térítvényen kikölcsonöztek 371 db iratot, nyomtatványt, fényképet és pecsétmásolatot (1915-ben 11 térítvényen 223 db-ot).

V. Háborús gyűjtemény. A múlt év folyamán felkutatott és megnyitott forrásokból bőven gazdagodott ezévben a könyvtár háborús gyűjteménye. A gyarapodásról a következő adatok számolnak be: A gyűjteményről külön vezetett növendéknapló 1186—1771. tételszámai foglalják magukban az 1916. évi szaporodást s ez az 585 tétel 36.655 db könyvet füzetet, hirdetményt, egyéb apró nyomtatványt, képet, fényképet, kéziratot és levelet ölel fel s így az év végén a gyűjtemény az 1914—15. évi gyűjtés eredményével 86.646 db-ra rugott. A gyarapodás a következő módon oszlott meg: *vétel útján* 19.584 db, *ajándék útján* 9.202 db, *hivatalos küldemények útján* 7.869 db.

Vásárlásra ezévben 7.948,30 koronát, 8.951,18 márkát, 3.010,50 frankot, 685,83 hollandi forintot és 14,30 svéd koronát fordítottunk.

A háborús gyűjteményt ajándékaikkal a következők gyarapították:

ÁLDÁSY Antal; ANGYAL Dávid; Aranyosmaróti m. kir. áll. polg. leányiskola igazgatósága; Az I. ker. Istenhegyi népművelési egyesület; BAJNOK Jusztinián; BAJZA József; BALOGH Jenő; BALOGH Rudolf; Báni közs. polg. leányiskola; BAROS Gyula; Bártfai határrendőrség; BÁTKY Zsigmond; BEÖTHY Zsoltné; BERGMANN Sándor; gr. BETHLEN Balázs; BODNÁR István, Bonyhádi polg. isk. igazgatósága; BRÁZAY Emil; Breznóbányai m. kir. áll. polg. fiú- és leányisk. igazgatósága; CILOCA Demeter; Cs. és kir. 69. gye. parancsnoksága; CSENGERY Lóránd; Csikszeredai polg. leányiskola; Csucska község közjegyzői hivatala; CSUKOVITS Sándor, CZAKÓ Eleniér; DABROWSKY János; Debreceni nyilvános m. polg. fiúiskola igazgatósága; DESIDÉZ József; DÖRY Ferenc; Dunavecsei ref. egyház lelkesítői hivatala; EISENSTÄDTER Ödön; ELEK Arthur; ERNYEY József; az Evangélikus Lap szerkesztője; FEJÉR Károly; FEJÉRPATAKY László; FEST Aladár; FISCHER Ödön; FOGEL József; Fogolytáb. per. élelmezés, Somorja; FÖLKÉR József; FRANKNÓI Vilmos; FRANKL Magda; GAGYI Jenő; GELLÉRT Pál; GEREVICH Tibor; GERGELY Jenő; GERŐ Márton; GOHL Ödön; GOMBOS László; GÖNCZY Béla; GREXA Gyula; GULYÁS Pál; GYÖRFFY István; GYURICZA Demeter; HALAVÁTS Gyula; HALMI József; HALMI Pál; br. HAMMERSTEIN Richárd; HANDL Győző; HANDL Viktor; HARASZTI Károly;

HARSÁNYI Pál; HAZAY István; HÉJJ Imre; HOFFMANN Mária; HOLUB József; HOLUB Józsefné; HORVÁTH Géza; HORVÁTH Sándor; HUTYRA Ferenc; INICZKY Györgyné; D'ISOZ Kálmán; IVÁNYI Béla; JAKUBOVICH Emil; JELFFY Gyula; JÓNÁS Károly; KARDOS Elemér; br. KARG János; gr. KÁROLYI Lászlóné; Katonanyomozó-jegyzék szerkesztősége; KEMÉNY Lajos; KERESZTY Sándor; KERTÉSZ Kálmán; KÉSMÁRKY és ILLÉS; KINTNER Aranka; KIRÁLY Emma; KISS József; KOBÉK Béla; KOÓS István; KOPPÁNY Alfréd; KOVÁCS Andor; KOVÁTS Ferenc; KRATOCHVIL Károly; KRESZ Géza; KRSZTANOVICS Péter; K. u. k. Kriegsministerium; Kriegsfürsorgeamt; K. u. k. Generalgouv. in Serbien; LACZY Antal; LÁSZLÓ Ferenc; LEFFLER Béla; Lembergí városi levéltár; LÉYAI Mihály; LINDNER Sándor; LUKINICH Imre; MADARASSY László; MAJORNÉ KENESSEY Anna; M. Földrajzi Intézet; Magyar Jogász Sportegylet elnöksége; M. kir. belügyministerium; M. kir. 4. honvéd gye. parancsnoksága, M. kir. 10. honvéd gye. parancsnoksága; M. kir. klosterivanici postahivatal; MARCZALI Henrik; MAROSI Dezső; MARTENS Vilmos; MARTERSTOCK Hyacintha; MAY Frigyes; MENCZER Lipót; MEZEY Antal; MIHALIK József; MIKLÓS Gyula; MISKOLCZY Imre; Miskolci kereskedelmi és iparkamara; MOESZ Gusztáv; MÓGA ezredes; MOLECZ Károly; MORAVCSIK Ernő Emil; MOSKOVITS Mór; Munkácsi áll. polg. leányisk. igazgatósága; Nagymenyéri fogolytábor parancsnoksága; Nagyszalontai közs. polg. leányiskola igazgatósága; NEMES János; NEU Lajos; OSVÁTH Ferenc; PACOR Viktor; Paksi önk. tűzoltóegylet; PÁNITY Vukoszava; PATEK Ferenc; Pécsi román. kath. tanítónőképző-intézet igazgatósága; Pesti izr. hitk. elemi és polg. fiúiskola igazgatósága; PILCH Jenő; POLGÁR Mária; PONGRÁCZ S.; Pressedienst des k. u. k. Kriegsministeriums; PRUZSINSZKY János; RAKSÁNYI Anna; RÉDEY Tivadar; REISZLER Lajos; REITER Béla; RÉTHLY Antal; RÉVFI Géza; REVICZKY Aladár; RÓTH Viktor; SCHERTLER Pál; SCHIFF Péter; SCHIMA András; SCHMIDT Tibold; SCHULEK Géza; SCHÜTZ Rezső; SEBESTYÉN Gyula; SEMAYER Villibáld; SIKABONYI Antal; SIKLÓSSY László; SKODAK Stephan; Soós Elemér; SPOLARICH Lajos; Statisztikai hivatal; STRAUZ Adolf; SULICA Szilárd; Szabadkai áll. tanítónőképző-intézet igazgatósága; SZABÓ Dezső; SZABÓ Ervin; SZADECZKY K. Lajos; br. SZALAY Gábor; br. SZALAY Imre; SZALAY József; SZALAY László; SZÁSZ Jenő; Székelyudvarhelyi kir. ügyészség; SZENTPÉTERY Imre; Szerbiai cs. és kir. katonai kormányzóság; SZINNYEI József; SZMRECSÁNYI Miklós; SZOBOLICS Stefánia; Szolnoki m. kir. áll. főgimn. igazgatósága; TÁBORI Kornél; gr. TELEKI Sándor; TERNYEI Elek; THALLÓCZY Lajos; Tinódi VARGA Béla; TOLNAI Hugó; *Tolnavármegye és a Közérdek szerkesztősége*; TÓTH KÁDÁR Vilmos; TÓTH László; TÓTH Zoltán; TORNALLYAY Zoltán; Trapezunti cs. és k. főkonzulátus; TRÁGER Ernő; UJHELYI József; Újvidéki r. kath. főgimnázium igazgatósága; Ungvári m. kir. áll. polg. leányisk. igazgatósága; VADÁSZ Ede; Vajdahunyadi államilag segélyezett polg. leányisk. igazgatósága; Vallás- és közoktatásügyi ministerium; VÁNYI Ferenc; VARJU Elemér; VERMES Lajos; VÉRTESY Jenő; *Vidám Ujság szerkesztősége*; WEISZFEILER Gyula; WERTHEIMER Manó; WINKLER Anna; ZÁVODSZKY Levente; Zsigmond-téri polg. leányiskola; Zsinka Ferenc.

Az Orsz. SZÉCHÉNYI-Könyvtár tisztviselőkara az 1916. év folyamán a következő munkásságot fejtette ki:

DR. SEBESTYÉN GYULA,

osztályigazgató, a Tud. Akadémia I. tagja, a Kisfaludy-Társaság r. tagja, a helsingforsi Finnugor-Társaság I. tagja, a M. Néprajzi Társaság alelnöke, a Folklore-Fellows magyarországi alelnöke és az «Ethnographia» szerkesztője.

1. Előzetes jelentés: «Nemzeti Könyvtár, Nemzeti Múzeum és Nemzeti Park» című könyvről. Kézirat gyanánt sokszorosítva.
2. PULSZKY Ferenc: Népmondák. Ethnographia. 1916. 113. l.
3. I. FERENC József királyunk halála. A M. Néprajzi Társaság nov. 29-iki ülésén elmondott elnöki gyászbeszéd. U. o. a 10. sz. íven. (Megjelent két különnyomatban is.)
4. THALY Kálmán «Megöltek egy huszárt» című kuruc balladájáról. U. o. 314. l.
5. A húnok rovásírása Arany szerint.
6. Válasz NÉMETH Gyulának. E. Philologiai Közöny, 1916.
7. Szerkeszti a M. Néprajzi Társaság értesítőjét és az *Ethnographiát*.
8. Szerkeszti a Kisfaludy-Társaság *Magyar Népköltési Gyűjteményének* új folyamát.

DR. MELICH JÁNOS,

c. és jell. felruházott osztályigazgató, c. ny. rk. egyetemi tanár, akad. I. tag, a M. Nyelvt. Társaság titkára.

1. Magyar Etymologiai Szótár. VI. füzet. (GOMBOCZ Zoltánnal együtt írta.)
2. A königsbergi szójegyzék. Magyar Nyelv 1916. évi folyama.
3. Német jövevényszavainkról. Magyar Nyelv 1916. évi folyama.
4. Több kisebb-nagyobb cikk a Magyar Nyelvben saját, valamint MEGDI J., KEMENES Pál néven.
5. Könyvismertetések az E. Phil. Közönyben.
6. Szerkesztette a *Magyar Nyelvet*, SZILY Kálmánnal együtt.

KERESZTY ISTVÁN,

igazgatóőr.

1. A magyar és magyarországi időszaki sajtó időrendi áttekintése 1705—1867. (A M. N. Múzeum könyvtárának címjegyzéke, V. kötet.)
2. Zenei közműveltségünk. (Budapesti Szemle, 471. szám.)
3. Liszt Ferenc magyar! (Zeneközöny, 11. sz.)
4. PETRIK Géza: Magyar Könyvészet 1901—1910. (Világ, 9. sz.)
5. Tannhäuser, WAGNER R. operájának szövegfordítása. (Kézirat.)

DR. BÁTKY ZSIGMOND,

igazgatóőr.

1. Szerkesztette a *Földrajzi Közleményeket* dr. LITKE Auréllal.
2. Apróbb cikkek és könyvismertetések ugyanebben.
3. Szerkesztette a Magyar Földrajzi Intézet *Zsebatlaszát 1917-re*.
4. Apróbb cikkek ugyanebben.
5. Egy apróbb közlemény a Magyar Nyelvben.

DR. BAJZA JÓZSEF,

őr.

1. Horvátország népessége. (Földrajzi Közlemények és külön füzetben.)
2. Szerb irodalom magyar nyelven. (Belgrádi Hírek 1916. 88. sz.)
3. Adattári közlemények: *a*) Megtalált PETŐFI-kézirat, *b*) BAJZA két levele anyjához, *c*) SZENTMIKLÓSSY Alajos levelei I—II. (Irodalomtörténeti Közlemények.)
4. Nekrologok: *a*) VÉRTESY Jenő (E. Phil. Közlöny), *b*) JALSOVICZKY István (Magyar Hirlap).

DR. SULICA SZILÁRD,

segédőr.

Szerkesztette a Budapesten hetenként háromszor megjelenő *Desteptarea* című lapot.

DR. HOLUB JÓZSEF,

segédőr, a Magyar Heraldikai és Genealogiai Társaság jegyzője.

1. Zalavármegye kiterjedése és határai a középkorban. Földrajzi Közlemények, 1916. évf., 6. füzet. (Különlenyomatban is.)
2. A Laki KACZOR-család 1526-ig. (Turul, 1916. évf.)
3. OTTÓ király egy ismeretlen oklevele. (U. o.)
4. Az első pozsonyi koronázás 1563. (Vasárnapi Ujság, 51. sz.)
5. A HABSBURG-ház utolsó férfitagjának temetése. (Az Ujság, dec. 2.)
6. A magyar címer fejlődése napjainkig. Az Erzsébet Népakadémiában február 13-án tartott előadása.
7. ÁLDÁSY Antallal szerkesztette a *Turult*, a Magyar Heraldikai és Genealogiai Társaság közlönyét.

DR. MADARASSY LÁSZLÓ,

segédőr, a Magyar Néprajzi Társaság titkára.

Kisebb közlemények az Ethnographiában és a Földrajzi Közleményekben.

DR. JAKUBOVITS EMIL,

segédőr.

1. Kisebb cikkek a Magyar Nyelv 1916. évf. Korhány (48. l.), Kékkend (177. l.), Bytel (258. l.).
2. A Königsbergi Szójegyzékről. (U. o. 244. l.)

3. A nápolyi ANJOUK magyar igénycimere (Felolvasás a Magyar Heraldikai és Genealogiai Társaság 1916. dec. 16-án tartott nagygyűlésén.)
4. Résztvett az Orsz. Pragmatica Sanctio-bizottság gyűjtőmunkálataiban.
5. Budapest székesfőváros oklevéltára számára gyűjtötte az adatokat a M. N. Muzeumi levéltár családi letéteiből.
6. A Magyar Nyelvtudományi Társaság megbízásából gyűjtötte a középkor levélbeli magyar szavakat és személynéveket.
7. Segédkezett a kalocsai érseki könyvtár középkori kódexeinek és őnyomtatványainak lajstromozásában.

DR. RÉDEY TIVADAR,

segédőr.

1. Eredeti költemények A Hét és az Élet című hetilapokban, továbbá a Bibliotheca Vitae című sorozatban, GYULAI Ágost szerkesztésében megjelent Háborús antológia című kötetben.
2. Műfordítások: *a)* HOFMANNSTAHL, Hugo von: Élmény (A Hét, XXVII., 22. sz.), *b)* U. a. Virradat. (U. o. XXVII., 27. sz.), *c)* WALTER, Robert: Adagio (U. o. XXVII., 22. sz.)
4. Cikkek: *a)* THEO: A világháború papíroson (Élet, VIII., 14. sz.), *b)* U. a.: Andersen Pest-Budán. (U. o. VIII., 45. sz.)

DR. SIKABONYI ANTAL,

segédőr.

Irodalomtörténeti vonatkozású és hirlapokkal, múzeumokkal foglalkozó cikkek a Budapesti Hirlapban és a Tolnai Világlexikonban.

DR. TÓTH ZOLTÁN,

segédőr.

1. A huszita eredetű szekérvár. (Hadtörténeti közl., 265—311. l.)
2. A magyar lovasság regulamentuma 1722. (U. o. 234—242, 453—456. l.)
3. Könyvismertetések: GULYÁS Pál: Mátyás király könyvtára (Magyar Könyvszemle, 240—242. l.). — JÁNOSSY István: A magyar jobbágság Mátyás korában. (Századok, 182—184. l.)

DR. ZSINKA FERENC,

segédőr.

1. Nyelvtörténeti adatok a Magyar Nyelv 1916. évf. 32. és 344. ll.
2. Könyvismertetések: *a)* KARÁCSON Inre: Török-magyar oklevéltár. (Századok, 1916. 286. l.), *b)* TAKÁTS—ECKHART—SZEKFÜ: A budai basák magyarnyelvű levelezése (U. o. 636. l.), *c)* VERESS Endre: BERZEVICZY Márton (Történeti Szemle, 1916. 387. l.), *d)* Obscurus emberek levelei, fordította BARCZA József (Protestáns Szemle, 1916. 70. l.)

DR. SEBESTYÉN IRÉN,
gyakornok.

Finn jelzős szerkezetek (Nyelvtudományi Közlemények, 1916. XLIV. köt., 2—3. füzet és különnyomat, Franklin-Társ.).

BARTONIEK EMMA,
gyakornok.

A koronázási eskü fejlődése. Felolvasatott a Magyar Történelmi Társulat 1916. okt. 12-én tartott választmányi ülésén.

ZRINYI MIKLÓS A KÖLTŐ ELSŐ IRODALMI MŰVE

(Egy szövegközi hasonmással.)

A nagy magyar költő latin nyelven írt prózai kiadvánnyal lépett az irodalmi munkásság terére: 1634-ben, tizenhat éves korában, amikor a bécsi gimnáziumban az ötödik, a retorikai osztály hallgatója volt és a bécsi egyetem «magyar nemzetének» (natio Hungarica) tagja lesz.

A bécsi főiskola ugyanis a XIV. század végén, alapításakor oly módon szerveztetett, hogy tanárai, doktorai és tanulói, származásuk szerint, az osztrák, felső-rajnavidéki, magyar és szász «nemzet» (natio) testületébe léptek be, amelyek választott ügyviselők (procuratores) vezetése alatt tagjaik fölött joghatóságot gyakoroltak. Mikor a XVI. század második felében az egyetem elvesztette önkormányzatát és állami intézetté vált, a nemzeti testületekbe való belépés az egyetem tanulóira nézve megszűnt kötelező lenni, ellenben a gimnázium tanulóinak is lehetővé vált, mert a testületek működése az egyetem közös ünnepélyein való megjelenésre és a nemzeti védszent ünnepének megülésére szorított.¹

A magyar nemzetnek 1634-ben ügyviselője egy zengi származású horvát pap volt, ki nem mulasztotta el két előkelő honfiktársát belépésre készíteni. A díszes kiállítású anyakönyvbe ő iktatta be ZRINYI Miklóst, mint magyar királyi főlovászmestert és Pétert, mint légrádi főkapitányt.

Mikor azután a nemzeti védszentnek, szent Lászlónak ünnepe közeledett, az emlékbeszéd tartására és a lakoma rendezésére ZRINYI Miklóst szemelte ki. Május vége felé a magyar nemzetnek Bécsben tartózkodó doktorait, kiket a határozat joga megilletett,

¹ V. ö. SCHRAUFF Károly: A bécsi egyetem magyar nemzetének anyakönyvei 1453—1630. Budapest, 1902.

a ZRINYIEK házába hívta meg tanácskozársra. Itt, a gyülekezet egyhangú helyeslése mellett, a föladat elvállalására ZRINYI Miklóst kérte föl, aki azért is készséggel hajolt a kérésre, mert szent LÁSZLÓBAN a keresztség alkalmával nyert második védszentjét tisztelte.

Az ünnepnek a szokottnál nagyobb jelentőséget volt kölcsönözendő azon határozat, hogy azzal kapcsolatban az akkortájt háborúba induló III. FERDINÁND ifjabb király hadiszerecséjeért nyilvános imádságok fognak rendeztetni. ZRINYI Miklós pedig bőkezűen ajánlotta föl a költségeket, amelyeket az isteni tiszteletnek fényes rendezése és a lakomára nagyszámú vendégsereg meghívása igényelt.

Régi szokás szerint az ünnepre a király is meghívatott, aki azonban a fia iránt tanúsított figyelmet megköszönve, azzal mentette ki magát, hogy Bécsből távoznia kell.

Június 27-én reggel az egyetem rektorának vezetése alatt a tanárok és tanulók tömegesen gyülekeztek szent ISTVÁN dómjába, ahol a császár képviselőében a bécsi püspök is megjelent. Az ünnepélyes mise után a szószékre lépett ZRINYI Miklós és ugyanakkor a közönségben szétosztatta elmondandó latin emlékbeszéde nyomtatott példányait.

A szónok a bevezetésben mindenekelőtt mentegetődzött merészségeért, hogy olyan nagytekintélyű gyülekezet előtt szól meg, amely még egy PLÁRÓT is hallgatásra készíthetne. Jelezi, hogy szent LÁSZLÓT mint «katonát» (miles) kívánja bemutatni és dicsőíteni. A részleteket legendájából, TURÓCZI és BONFINI könyveiből meríti. Egyrésztől kiemeli alázatosságát, mely arra bírta, hogy gyakran koldusruhában járt népe között és mint közvitéz vett részt a csatákban; másrésztől személyes bátorságáért HORATIUS COCLESHEZ, hadvezéri tehetségeiért HANNIBALHOZ hasonlítja. Hadjáratai méltatásában túlozva hirdeti, hogy «Dáciát Magyarországhoz csatolta, Illiricumot meghódította, Dalmatiát leigázta, a Sarmaták országába nyomult, a ruthéneket megalázta, a kúnokat megsemmisítette». Azután futólag érinti templomok építésével, monostorok alapításával bizonyított vallásos bőkezűségét. Csoda-

tétei közül pedig csak arra utal, hogy a tetemét szállító szekeret a lovak kocsis nélkül vitték a váradi székesegyház elé.

A beszéd végén megemlékezik a hadvezéri pálya küszöbén álló III. FERDINÁNDRÓL, azon óhajtás kifejezése mellett, hogy szent LÁSZLÓ dicsőségében és majdan mennyei boldogságában része legyen.

A szónoki mű a klasszikus mitológia és történetírás kertjeiben szedett virágokkal pazarul van ékesítve; a retorikai frázisok és költői képek bőségét tárja föl. Azonban kompozíciója és nyelve szembeszökő fogyatkozásokat árul el. A részek szerves egészzé nem forrnak egybe; az átmenetknél, összekötő híd hiányában, egyik tárgyról és gondolatról a másikra ugrással lép át a szónok. Ismétlések sűrűn fordulnak elő. A hosszú, néha végteleneknek látszó körmondatok nehézkesek és homályosak; a tömörség túltömöttségé fajul.

Mindazonáltal kétséges, vajon ZRINYI Miklós maga fogalmazta-e a beszédet, avagy tanára készítette számára. Abban az esetben, ha idegen szerző művét szavalta el, bámulatot keltő emlékezőtehetség kellett ahhoz, hogy a nehéz és bonyolult hosszú szöveget betanulja, és nem köznapi előadási képesség ahhoz, hogy elmondásával hatást érjen el.

Pedig arról, hogy nagy sikere volt, tanuságot tesz a magyar nemzet ügyviselőjének az anyakönyvbe iktatott magasztaló jelentése,¹ amely pedig nem volt arra hivatva, hogy a szónok szemei elé kerüljön.

A beszéd végeztével, az egyetem rektorának vezetése alatt, az ünneplő gyülekezet, harsonák hangjától kísérve, a Zrinyi-házba vonult, hol gazdag lakoma várakozott rájuk.²

Az emlékbeszédnek csak egyetlenegy példányát ismerjük, melyet a Magyar Nemzeti Múzeumnak, JANKOVICS Miklós gyűjte-

¹ «Quem vero mirificum orator ex dicendo laudem tulerit, ipsa prudentum memoria citra calamum eius gloriam retinebit.»

² A procurator az anyakönyvbe iktatott jelentésében érdemesnek tartotta feljegyezni: «sumptus huius solemnitatis omnes minimum ducentos florenos attigisse». Acta Nationis Hungaricae. II. fol. 153. b.

ményéből származó kolligátuma őrzött meg. Ebben az első helyen áll és utána még harminc beszéd következik, amelyek 1649 és 1694 között Szent László ünnepén tartattak.

Zrinyi Miklós beszédének címképe.

A korábbi időkből csak egyet, gróf ERDŐDY Gábornak 1631-ben tartott beszédét ismerjük.

A ZRINYI-beszéd kis negyedretű formátumban három számozatlan levélből és tizenhat számozott lapból áll.

A legelső levél első lapján A. BLOEMTÖL rajzolt és HOFFMANN Jakabtól vésett rézmetszet áll, mely szent LÁSZLÓT trónon ülve ábrázolja, amint előtte címereket tartó gyermekek hódolnak (l. a hasonmást).

A második levél első lapján áll a következő cím:

«Oratio. Sancto inter coelites nunc Ladislao inter mortales anno a Christianitatis æra supra millesimum quinto et nonagesimo Ungariæ regi sacra, maximi dein Cæsarum Ferdinandi divo filio nominis ejusdem Ungarorum regi III, ex ordinatione clarissimorum dominorum de inclyta Natione Ungarica in Archigymnasio Viennensi domini Procuratoris cæterorumque Doctorum dicata dictaque ab Illustrissimo Comite D. D. Nicolao Ladislao perpetuo a Zriny domino in Chaktornia etc. sacræ Cæsaræ Regiæque Maiestatis per Hungariam Agazonum Magistro etc. oratoriæ facultatis auditore, in Basilica Austriorum primaria cui Stephanus Protomartyr divus est et tutelaris, die 27. Junii anni reparatæ salutis 1634.»

Az utolsó (számozatlan) levél első lapján olvasható: «Vienne Austriæ, A. D. 1634.» A nyomdász nem örökítette meg nevét.

FRAKNÓI VILMOS.

MAGYAR SZÉPIRODALOM IDEGEN NYELVEN A M. N.
MÚZEUM KÖNYVTÁRÁBAN.

(Tizenegyedik befejező, közlemény.)

B) Színdarabok.

NÉMET.

GAAL GEORG. Theater der Magyaren.

656. Theater der Magyaren. Uebersetzt und herausgegeben von Georg von Gaal. ... Brunn, 1820. J. G. Traßler.

8-r. XXVIII, (2), 299, (4) 1. I. Teil. — Tartalma : 1. KISFALUDY Károly : Die Tartaren in Ungarn. (A tatárok Magyarországon.) — 2. Ilka. — 3. Stibor. (Stibor vajda.) — Jelzete : P. o. hung. 692.

WITTMANN CARL FRIEDRICH. Dramatische Zwiegespräche.

657. Dramatische Zwiegespräche... Herausgegeben von Carl Friedrich Wittmann. Leipzig. Druck und Verlag von Philipp Reclam jun. É. n.

16-r. I. kötet, 27—38 l. Nach den Flitterwochen. (Mézeshetek után.) Von Wolfgang GYALUI. Aus dem Ungarischen frei übersetzt von Alois A. FRANZL. (Universal-Bibliothek 3088.) — Jelzete : L. eleg. g. 811 l.

C) Elbeszélések.

I. ANGOL.

JONES HENRY W. és KROPF L. LEWIS. The folk-tales of the Magyars.

658. The folk-tales of the Magyars. Collected by Kriza, Erdélyi, Pap, and others. Translated and edited, with comparative notes by the rev. W. Henry Jones and Lewis L. Kropf. London... Elliot Stock, 1889.

8-r. lxxii, 438 l. Ny. Nichols and Sons, Westminster. (Publications of the folk-lore society XIII.) A kötet a következő 53 népmesét tartalmazza : 1. Prince Csihán. (Csihán királyúrfi. KRIZA : Vadrózsák.) — 2. Stephen the

murderer. (Megölnő Istefán. U. o.) — 3. The lamb of the golden fleece. (Az aranyszörű bárány. U. o.) — 4. Fisher Joe. (Halász Józsi. U. o.) — 5. Luck and Bliss. (A Szerence és Áldás. U. o.) — 6. The lazy cat. (A rest macska. U. o.) — 7. Handsome Paul. (Szép Palkó. U. o.) — 8. The travels of Luck and Falshood. (Az Igazság és Hamisság utazása. U. o.) — 9. The hunting princes. (A vadász királyfiak. U. o.) — 10. The lazy spinning girl. (A rest fonóleányból lett királyné. U. o.) — 11. The envious sisters. (Az irigy testvérek. U. o.) — 12. Knighte Rose. (Rózsa vitéz. U. o.) — 13. Prince Mirko. (Mirkó királyfi. U. o.) — 14. The student who was forcibly made king. (A diákot erővel királylyá teszik. U. o.) — 15. The children of the two rich men. (A két gazdag ember gyermeke. U. o.) — 16. The hussar and the servant girl. (A huszár és szolgáló. U. o.) — 17. My father's wedding. (Az apám lakodalma. U. o.) — 18. The baa-lambs. (A mőndőlecskék. U. o.) — 19. Fairy Elisabeth. (Tündér Erzsébot. U. o.) — 20. The three princes. (A három királyfi. ERDÉLYI JÁNOS: Népdalok és mondák. I.) — 21. The three dreams. (U. o. I. 2.) — 22. Csabor úr. (U. o. I. 3.) — 23. The devil and the three slovák lads. (Az őrdög és 3 tót fiú. U. o. II.) — 24. The count's daughter. (A grőfkisasszony. U. o. II.) — 25. The speaking grapes. (A szőlő szőlő. U. o. II.) — 26. The three oranges. (A három pomarancs. U. o. II.) — 27. The youngest prince. (A két legkisebb királygyermek. U. o. II.) — 28. The invisible shepherd lad. (A láthatatlan juhászfiú. U. o. II.) — 29. The three princesses. (A három királykisasszony. U. o. II.) — 30. Cinder sack. (Hamupipőke. U. o. II.) — 31. The three brothers. (A három testvér. U. o. II.) — 32. The three valuable things. (Három becses dolog. U. o. II.) — 33. The little magic pony. (A kis tátos. U. o. II.) — 34. The beggar's present. (A koldus ajándéka. U. o. II.) — 35. The world's beautiful woman. (A világ szép asszonya. U. o. III.) — 36. The girl without hands. (A kezetlen lány. U. o. III.) — 37. The king and the devil. (A király és az őrdög. U. o. III.) — 38. The three princes, the three drogons and the old woman with the iron nose. (A három királyfi, a három székely és a vasorrú bába. U. o. III.) — 39. The widower and his daughter. (Az özvegy ember és árva lány. U. o. III.) — 40. The wishes. (A kívánságok. U. o. III.) — 41. The two orphans. (A két testvér. U. o. III.) — 42. The wonderful frog. (A csuda-béka. U. o. III.) — 43. The devil and the red cap. (Az őrdög és a vörös sapka. U. o. III.) — 44. Jack Dreadnought. (Ne félj Jancsi. U. o. III.) — 45. The secret-keeping little boy. (A titkolódzó kis fiú és az ő kis kardja. U. o. III.) — 46. Shepherd Paul. (Juhász Palkó. U. o. III.) — 47. The pelican. (A pelikán madárról. U. o. III.) — 48. The girl with golden hair. (Hamis hitű Jancsi. PAP Gyula: Palóc népköltemények.) — 49. The lover's ghost. (A halál' vőlegény. U. o.) — 50. Snake skin. (A kigyó ruha. U. o.) — 51. The fairies' well. (A tündérek kútja. U. o.) — 52. The crow's nest. (Jártár varjú. U. a.) — 53. Woman's curiosity. (Az asszonyi kíváncsiság. MERÉNYI LAJOS: Dunamelléki népmesék. II.) — Jelzete: P. o. hung. 681 s.

PULSZKY FRANCIS és THERESA. Tales and traditions of Hungary.

658 *bis* Tales and Traditions of Hungary. By Francis and Theresa Pulszky. In three Volumes. London: Henry Colburn, Publisher, 1851.

8-r. 6, 327; 4, 305; 310 l. 3. köt. Nyomtatta: Schulze and Co. u. o. — Tartalma: I. köt. Theresa PULSZKY: Popular tales and traditions of Hungary. (Az előszó szerint nemcsak magyar, hanem magyarországi szláv, német, zsidó stb. mondákat és meséket is tartalmaz. Ugylátszik szabad átdolgozásokról van szó, melyek pontos eredetije aligha jelent meg a magyar irodalomban.) — A 262—301. l. van: PETŐFI Sándor: Janosh the hero (János vitéz). Rimtelen, verses fordítása. — II—III. köt. Frances PULSZKY: The Jacobins in Hungary.

2. ESZPERANTÓ.

KOLEKTO de hungara esperantisto.

659. Kolekto de hungara esperantisto. No. 2—3.— No. 5. Lodo-viko Kókai. Budapest. É. n.

16-r. 2, 24; 24 l. Nyomtatta: Sigismundo Löblovitz. U. o. Tartalom: 2—3. sz. — 1. Adelino VAY: La ŝtonpististo. (A közüző?) Ford.: B. RÁCZ. (1—3 l.) — 2. Zoltano AMBRUS. La bazaro brulas. (?) Ford.: Karlo MEZEL. (4—21 l.) — 5. sz. 3. Eugenio HELTAI: Gertie. Ford.: Ferd. VARGA. (5—11 l.) — Jelzete: L. eleg. g. 556 cb.

MUZSNAI DIONIZO. Kvar noveloj.

660. Kvar noveloj. El la hungara lingvo tradukis Dionizo Muzsnai. Eldonas la grupo frateco Szeged. Dugonics-nyomda r.-társ. Szeged. [1914].

16-r. 37, 1 l. Tartalom: Francisko MÓRA: Kiam mi en ĉielo estis. (Mikor én az égben jártam.) — 2. Vilhelmo Sz. SZIGETHY: Kıtelo de virino sankta Anno. (Szent Anna asszony köntöse.) — 3. Stefano TÖMÖRKÉNY: Hirundoj. (Fecskék.) — 4. Miĥaelo CSERZY: Sur la vojo de la malboniĝo. (A züllés útján.) — (Biblioteko de la grupo esperantista frateco Szeged. No 3.) — Jelzete: L. eleg. g. 260 n.

TRI rakontoj.

661. Tri rakontoj. Budapest. 1910. Eldono de Lud. Kókai.

16-r. 31 l. Nyomtatta: Wodianer F. és fiai u. o. Tartalom: 1. Árpádo BERCIK: Kiu ne povas plori. (Aki nem sírhat.) Ford.: Leono LORÁND. — 2. Francisko MOLNÁR: La kitklubo. (A kitt-egylet.) Ford.: Szoro KELEMEN. — 3. S. GUTHI: Demandoj konfesigoj. (Kérdések, beismerések?) Ford.: Ferdinando VARGA. — (Biblioteko de La Verda Standardo. No 2.) — Jelzete: L. gen. 176.

3. FINN.

SWAN ANNI. Unkarilaisia kansansatuja.

662. Unkari laisia kansansatuja. Lapsille suomeksi kertonut Anni Swan. Porvoossa, Werner Söderström Osakeyhtio. (1904).

8-r. 4, 124 l. Nyomtatta u. a. — Tartalom: 1. Satu kuninkaanpojasta, joka halusi kuole. (A halhatatlanságra vágyó királyfi. ARANY-GYULAI, Népköltési gyűjtemény. I. 361. l.) — 2. Kaunis Ilonka. (Szép Ilonka. Magyar Nyelvőr IV. 473. l.) — 3. Prinssi Juhana ja Prinsessa Tuulahdus. (János királyfi és Szélike. ARANY-GYULAI i. m. II. 389. l.) — 4. Kaksi veljestä. (A két testvér. Magyar Nyelvőr. IV. 231. l.) — 5. Haltiaprinsessa kultakutri. (Az aranyhajú tündérkirálykisasszony. ARANY-GYULAI II. 440. l.) — 6. Rautapää. (A vasfejű ember. U. o. II. 375. l.) — 7. Pikku Ziberda. (A kis Ciberda. Magyar Nyelvőr. X. 526. l.) — 8. Terveydeksenne. (Adj' Isten egészségére. ARANY-GYULAI I. 480. l.) — 9. Käärmeennähka. (A kígyóbőr. MERÉNYI: Eredeti népmesék. I. 3. l.) — 10. Hyljätty tytär. (Az évert leány. Magyar Nyelvőr. II. 130. l.) — 11. Enkeli lampaat. (Az angyalbarányok. ARANY-GYULAI i. m. I. 376. l.) — 12. Onnen Onni. (Szerencsének szerencséje. U. o. III. 319. l.) — 13. Metsänneito. (Magyar Nyelvőr. VII. 182. l.) — 14. Tuhkajussi. (Hamvas Gyurka. ARANY-GYULAI III. 362. l.) — 15. Kulta parta mies. (Az aranyzakállú embör. U. o. I. 404. l.) — E fordítások nem eredeti magyarból, hanem SKLAREK Erzsébet 1901-ben megjelent német fordításai nyomán készültek. — Jelzete: P. o. hung. 1343 bw.

4. FRANCIA.

KLIMO MICHEL. Contes et légendes de Hongrie.

663. I. címlap: Les littératures populaires de toutes les nations. Traditions, légendes, contes, chansons, proverbes, devinettes, superstitions. Tome XXXVI. Paris, J. Maisonneuve, Libraire-éditeur. 1898.

II. címlap: Contes & légendes de Hongrie. Par Michel Klimo Professeur au lycée royal de Déva. Paris, J. Maisonneuve, libraire-éditeur. 1898.

16-r. (8 l.), 307 l. Nyomtatta L. Marceau, Chalons-sur-Marne. Tartalma: *Légendes diverses*: 1. TOMPA Mihály: Les blasphémateurs punis. (Az ünneprontók.) — 2. U. a. La forêt rouge. (Cservena hora.) — 3. U. a. Mihos. — 4. U. a. Diósgyöer. (Diós-Györ.) — 5. U. a. L'argent de Pierre Poky. (A bajmóci fördős.) — 6. U. a. La caverne sonore. (Csengő barlang.) — 7. U. a. La femme de Pierre. (Kőasszony.) — 8. U. a. La belle Dorine. (A szepesváraljai leány.) — 9. U. a. Le gouffre. (Sülyedés.) — 10. U. a. Le gnome, ou ce qui cause nos malheurs. (A Lidérc.)¹ — 11. [MIKSZÁTH] Litava. (Litava

¹ Nem fordítások, hanem tartalmi kivonatok.

vára.) — 12. [U. a.] Beckó. (B. vagy Bolondóc.) — 13. Déva et se légende. — 14. Le château de fée près de Torda. (A tordai tündérvár. KÖVÁRY: Száz történelmi rege.) — 15. La dernière fée. (Az utolsó tündér. U. o.) — 16. La roche sicuie. (Székely kő? U. o.) — 17. Les châteaux de Firtos et de Tartod. (F. és T. vára. U. o.) — 18. Madame Venetur. (Venturné. BENEDEK Elek: Magyar mese- és mondavilág. I: 414.) — 19. Koloman MIKSZÁTH: Le château de Csicsó. (Csicsóvár.) — 20—42. Les chercheurs de trésor. (A kincskeresők. KÖVÁRY L., KOLUMBÁN S., ORBÁN B., VERSÉNYI G., BALASY D. nyomán.) — *Légendes chrétiennes*: 43. Les moissonneuses. (Az arató lányok. *Magyar Nyelvtör.*) — 44. L'agneau du berger. (A juhász báránya. BENEDEK E. III: 151. l.) — 45. La foie de l'agneau. (A bárány mája. U. o. III: 318. l.) — 46. Dieu. (Isten. U. o. III: 176. l.) — 47. La vache de la veuve. (Az özvegy-asszony tehene. U. o. III: 99. l.) — 48. Notre sauveur et la femme avaré. (Krisztus és a fősvény asszony. U. o. I: 257. l.) — 49. Jésus-Christ et le curé roumain. (Jézus Krisztus és az oláh póp. ARANY-GYULAI: Népköltési gyűjtemény. III: 102. l.) — 50. Notre-Seigneur et Eve. (Az Úristen és Éva anyánk. BENEDEK i. m. I: 264. l.) — 51. La Sainte-Vierge et le crapaud. (A béka és a szűz Mária. *Magyar Nyelvtör.* V: 570. l.) — 52. Le Christ et Saint Pierre. (Krisztus és Szent Péter. U. o. III: 557. l.) — *Légendes nationales*. 53. Le cerf merveilleux. (A csodaszarvas. BENEDEK i. m. I: 1—9. l.) — 54. Le glaive de Dieu. (Az isten kardja. U. o. I: 259. l.) — 55. Le chemin des armées. (A hadak útja.) — 56. La légende du cheval blanc. (A fehér ló mondája.) — 57. Saint Ladislas. (Szent-László.) — *Contes divers*: 58. L'arbre merveilleux. (Az égig érő fa. BENEDEK i. m. I: 10. l.) — 59. Trois choses précieuses. (Melyik ér többet? U. o. I: 417. l.) — 60. La bague d'acier. (Az acélgyűrű. U. o. I: 191. l.) — 61. Le prince et les géants. (Rózsa királyfi. U. o. I: 116. l.) — 62. Les trois pommes. (A fazékfedő. U. o. I: 334. l.) — 63. Les deux princes aux cheveux d'or. (Az aranyhajú királyfi. U. o. II: 220. l.) — 64. Les lièvres du roi. (A király nyulai. U. o. I: 197. l.) — 65. Le sel. (A só. MERÉNYI-re hivatkozik, de valójában BENEDEK i. m. II: 239. l.) — 66. La belle Hélène. (Világszép Ilonka. BENEDEK i. m. I: 470. l.) — 67. Le jeune berger et les trois étrangers. (ORBÁN: Székelyföld. I: 132. l.) — 68. Jean l'avisé. (Táltos Jankó. BENEDEK i. m. I: 476. l.) — 69. Le crapaud. (A béka. U. o. I: 157. l.) — 70. Le petit serpent jaune. (Sárga kicsi kigyó. U. o. II: 134. l.) — 71. L'heure la plus heureuse. (A legszerencsésebb óra. U. o. IV: 103. l.) — 72. Le fils du charron. (A kerekes fia. U. o. IV: 92. l.) — 73. La bénédiction de Dieu. (Isten áldása. U. o. IV: 60. l.) — 74. Le prince Ambroise. (Ambrus királyfi. U. o. IV: 177. l.) — 75. Le princ vert. (A zöld királyfi. U. o. IV: 198. l.) — 76. L'oiseau de feu. (A tűzmadár. U. o. IV: 171. l.) — 77. Le diable et les trois garçons slaves. (Az ördög és a három tót fiú. ERDÉLYI: Népköltési gyűjtemény. II. köt.) — 78. La sorcière au nez de fer. (A vasorrú bába. BENEDEK. i. m. I: 186. l.) — 79. Le prince Mirko. (Mirkó királyfi. U. o. I: 134. l.) — 80. L'enfant âgé de sept ans. (A hétéves

¹ Erősen, 2 lapra, rövidítve.

gyermek. U. o. III: 154. l.) — Nem annyira fordítások, mint inkább tartalmi kivonatok. A kötet tudományos szempontból teljesen értéktelen. V. ö. KATONA Lajos bírálatát. Ethnographia 1899. 63. l. — Jelzete: P. o. hung. 975 m.

NOUVELLES hongroises.

664. Nouvelles hongroises publiées par la Gazette de Hongrie. Budapest, Gazette de Hongrie. 1885.

8-r. 4, 136, 2 l. Nyomtatta: Société Franklin u. o. — Tartalom: 1. Albert PÁKH: Un jour de la vie d'un précepteur. (Egy nap egy instruktor életéből.) — 2. Maurice JÓKAI: Grégoire Sonkolyi. (S. Gergely.) — 3. Árpád BERCEK: Le petit agneau. (A báránka.) — Jelzete: P. o. hung. 1207 i.

THARAUD JÉRÔME. Contes magyares.

665. Contes magyares. Traduits par Jérôme Tharaud. Budapest, Dobrowsky et Franke. 1903.

8-r. (8), 179, 2 l. Ny. Nagy Sándor u. o. Különlönyomat a Revue d'Orient et de Hongrie-ből. Tartalma: 1. Maurus JÓKAI: Je te l'avais bien dit. (Lám, megmondtam. Dekameron. II.) — 2. Kálmán de MIKSZÁTH: Les aboyeurs. (A kik ugatnak. Az apró gentry és a nép.) — 3. Maurus JÓKAI: Un héros turc. (?) — 4. K. de MIKSZÁTH: Les petites herbes. (Az apró füvek. Az apró gentry és a nép.) — 5. Géza GÁRDONYI: Tante Marie et Oncle Étienne. (Mari néni és Pista bácsi?) — 6. Nicolas BALOGH: Honneur de husard. (?) — 7. K. de MIKSZÁTH: Moitié de fils. (Egy fiúnak a fele. Tavaszi rügyek.) — 8. M. JÓKAI: La parole du Székely. (?) — 9. Eugène KEMECHEY: Le baron au «szür». (A szürös báró. Magyar Mohikánok.) — 10. M. JÓKAI: La femme de Beczkó. (Beczkó felesége. Dekameron. I.) — 11. G. GÁRDONYI: Les parchemins de Gizeh. (A gizehi pergamen lapok, Figurák.) — 12. K. de MIKSZÁTH: Couteau de poche. (Milyen a magyar iparos. Az apró gentry és a nép.) — 13. M. JÓKAI: Les deux Saxons. (?) — 14. K. de MIKSZÁTH: Le paysan à la faux. (A kaszát vásárló paraszt. Urak és parasztok.) — 15. Étienne TÖMÖRKÉNYI (*sic*): Une affaire réglée. (Elintézett ügy. Gerendás szobákból.) — 16. E. KEMECHEY: Le csárdás magique. (?) — 17. K. de MIKSZÁTH: Les chevaux de Jean Gélyi. (Szegény Gélyi János lovai. A jó palócok.) — 18. M. JÓKAI: J'aurais pu y'être. (Én lehettem volna az. Dekameron. I.) — 19. G. GÁRDONYI: Le vin. (A bor.) — 20. K. de MIKSZÁTH: Ce païen de Filcsik. (Az a pogány Filcsik. A jó palócok.) — 21. M. JÓKAI: Nuits de Sylvestre. (Sylvester-éjszakák. Dekameron. I.) — 22. Béla TÓTH: Le derviche de Notre-Dame. (A boldogasszony dervise.) — Az 1., 2. novella fordítása HORVÁTH János, a 3., 5., 8., 9., 11., 13–15. GRESZLER Gyula, a 4., 18. SZABÓ Dezső, a 6., 16. FALUSSY Albert, a 7. NAGY Miklós, a 10., 20. BALOGH Miklós, a 12. és 19. KARCZAG Róza, a 17. FERKE (FRANKE) Ágost, a 21. HAJNÓCZY Iván és a 22. BODNÁR Gyula közreműködésével készült. — Jelzete: P. o. hung. 462 d.

5. NÉMET.

BIBLIOTHEK der fremden Zungen.

666. Bibliothek der Fremden Zungen. Deutsche Verlags-Anstalt. Stuttgart, Leipzig, Berlin, Wien. 1894.

8-r. Magyar novellákat tartalmaznak a XV., XVII., XIX. és XX. kötetek. Ezek: 1. Etelka von GYARMATHY: Der verhasste Schwiegersohn. (?) XV: 1—63 l. — 2. Sigismund JUSTH: Für die künftigen Generationen. (?) XVII: 63—90 l. — 3. F. HERCZEG: Ein Gastspiel der Frau Melina. (Melina vendégszereplése: Mutamur.) XIX: 75—81 l. — 4. Stephan von BÁRSONY: Der Bauern-Don Juan. (A paraszt Don Juan.) XX: 123—135. l. — Jelzete: L. eleg. g. 264 a.

BUCH der Novellen.

667. Buch der Novellen. Eine Sammlung interessanter Novellen.. Wien, 1897. Verlag von Derflinger & Fischer.

8-r. Az egyes novellák külön címlappal és lapszámozással. Nyomtatta: Brüder Hollinek u. o. Magyarból fordított novellák: 1. Maurus JÓKAI: Die Teufelsbraut. Übertragung von Ludwig WECHSLER. Wien u. Leipzig, 1896. 42 l. — 2. U. a. Valdivia. Ford. u. a. U. o. 1895. 31 l. — 3. U. a. Eine arme Frau. Ford. u. a. U. o. 1895. 38 l. — Jelzete: P. o. hung. 451 v.

GAAL GEORG. Märchen der Magyaren.

668. Märchen der Magyaren. Bearbeitet und herausgegeben von Georg von Gaal. [vignetta] Wien, 1822. Druck und Verlag von J. B. Wallishäuser.

8-r. X, 454 l. Rézmetszetű címlappal. Nyomtatta u. a. Herceg ESTERHÁZYNÉ THURN-TAXIS Teréznek ajánlva. — Tartalma: 1. Das wunderbare Tabakspfeifchen. — 2. Waldhütermärchen. — 3. Die gläserne Hacke. — 4. Des Teufels Schrecken. — 5. Die Speckfestung. (A szalonnává.) — 6. Das Märchen vom Pfennig. — 7. Fischer-Märchen. (Halázmese.) — 8. Die dankbaren Thiere. (A szerencsétlenség jól esett.) — 9. Der Vogel Goldschweif. — 10. Wie gewonnen, so zerronnen. — 11. Der Welt Lohn. — 12. Die geizige Bäuerin. — 13. Vom weisen Peter. — 14. Der rothe Hund. — 15. Der Schlangenprinz. (A kigyó-királyfi.) — 16. Die Drillinge mit dem Goldhaar. (Az aranyhajú hármások.) — 17. Kutscher-Märchen. (Balga Tamás.) — Igen szabad, novellisztikus feldolgozások. — Jelzete: P. o. germ. 1325.

GAAL GEORG. Sagen und Novellen.

669. Sagen und Novellen. Aus dem Ungarischen übersetzt von Georg von Gaal. Wien, Verlag von Mayer und Compagnie. 1834.

8-r. 2, 210, 4 l. Tartalom: 1. [KISFALUDY Károly] Der Blutbecher.

(A vérpohár.) — 2. Graf Joh. MAILÁTH: Der Willitantz. (A vilitánc. Nem azonos a MAILÁTH «Magyarische Sagen und Märchen» c. kötetében közölt fordítással.) — 3. Alexander von KISFALUDY: Der Einsiedler auf dem St. Michaelsberge. (A Szent-Mihályhegyi Remete. Regék a Magyar előidőköl.)¹ — 4. Freyherr Ludwig von PODMANICZKY: Der Wohlthat Lohn. (Jó tett és jutalom. Zsebkönyv. 1821.) — 5. Gabriel von DÖBRENTEY: Klara. (Klára Visegrádon. «Hebe» 1823.) — 6. A. von KISFALUDY: Bestrafter Meineid. (A megboszult hitszegő.)² — 7. Karl von KISFALUDY: Was macht der Storch? (Mit csinál a gólya?) — 8. U. a. Wiedersehn. (Viszontlátás.) — Jelzete: P. o. hung. 693.

GREINER LUDWIG. Ungarisches Novellenbuch.

670. Ungarisches Novellenbuch. Überfetzungen von Ludwig Greiner. Mit einer Einleitung von Ernst von Wolzogen. Berlin. Verlag von A. B. Auerbach. 1882.

8-r. XIV, 2, 336 l. Nyomtatta Julius Sittenfeld, u. o. (A. B. Auerbach's Sammlung hervorragender Dichtungen des Auslandes. Bd. VIII.) Tartalom: Maurus JÓKAI: Die egyptische Rose. (Az egyiptusi rózsza.) — 2. Koloman TÖRS: Die Bahre. (?) — 3. Helene BENICZKY-BAJZA: Opale. (Opálok.) — 4. A. ÁGAI: Der Weihnachtsabend eines Junggesellen. (Agglegény karácsonya. Porzó Tárcaleveli. I. köt.) — 5. Gustav LAUKA: Gelungen! (?) — 6. Arnold VÉRTESY: Verfehltes Leben. (?) — 7. Jenő ANDRÁSY: Ein kleiner Dorfkletsch. (?) — 8. Emil KAZÁR: Arme Bursche. (?) — A bevezetésben PETŐFI Sándor: Das Tiefland. (Az alföld.) Ernst von WOLZOGEN verses fordításában. Fordító rövid életrajzi vázlatokat is közölt a kötetben szereplő elbeszélőkről. — Jelzete: P. o. hung. 1207 l.

HEKSCH F. ALEX[ANDER]. Aus Ungarns Novellenschatz.

671. Aus Ungarns Novellenschatz. Ein Geschmeide für deutsche Leser. Gefaßt von Alex. F. Heksch. Wien und Preßburg, 1884. Selbstverlag von Alex. F. Heksch. In Commission bei Hugo Engel in Wien.

8-r. 2, VIII, 2, 329 l. Címképpel, mely Jókai «A feredzse» c. novellája egy jelenetét ábrázolja A. BAUER rajzában. Nyomtatta: Löwy & Alkalay, Pozsony. Tartalma, VADNAI Károly németül és magyarul közölt levelén kívül: 1. Maurus JÓKAI: Geschichten aus einem alten Schloss. (Történetek egy ócska kastélyban. Dekameron. III.) — 2. Ladislaus MOLNÁR: Wie Nikolaus Bárdi aus dem Kerker kam. (?) — 3. Arnold VÉRTESI: Wegen zehntausend Gulden. (Nyolcezer forint.) — 4. M. JÓKAI: Der Taubstumme des Serails. (A bizebán. Dekameron. II.) — 5. Karl von VADNAI: Das grosse Geheimniß der Tischlade. (?) — 6. Baron Nikolaus JÓSIKA: Das Haus Gyerőfi. (?) — 7. PALOTÁS [Fausztin]³: Als man zur Messe einläutete. (?) Ford. Margarethe

¹ A verses eredeti prózai átdolgozása.

² A verses eredeti prózába átírva.

³ Bent a szövegben MIKSZÁTH Kálmánnak tulajdonítva.

HEKSCH.) — 8. M. JÓKAI: Der Ferédje. (A feredzse.) — 9. PALOTÁS: Der Verlobungsring im Staube. (?) Ford. Margarethe HEKSCH. — 9a. M. JÓKAI és M. J. R.: Weinkeller-Rapsodien. (?) — 10. Kolomann MIKSZÁTH: Der grösste Sonderling des Dorfes. (A falu leghóbortosabb embere. Tavaszi rügyek.) Ford. Margaretha HEKSCH. — 11. A. V. S.: Eine Sylvesternacht auf der Locomotive. (?) — 12. Ad. PUTZKER: Himmlische Erfahrungen. (?)¹ — 13. Alex. PETŐFI: Kecskeméti Betyáre. (Hirös város az aaföldön Kecskemét.) Ford. Ernst LINDNER. — 14. U. a. Die Pusta im Winter. (A puszta télen.) — 15. U. a. Nieder Schänk' am Dorfesende. (Falu végén kurta kocsmá.) Ford. L. NEUGEBAUER. — 16. Alexandr BALÁZS: Ein räthselhafter Mord. (?) — 17. U. a. Ein verrückter Weiser. (?) — 18. M. JÓKAI: Geldtruhe! man wirbt um dich! kommt du? (Láda! Kérnek! Jössz-e? Még egy csokrot.) Ford. Margaretha HEKSCH. — A 13—15. sz. verses fordítás. — Jelzete: P. o. hung. 830 zj.

HEKSCH F. ALEX[ANDER]. Blüten aus dem Osten.

672. Blüten aus dem Osten. Ein Strauß für den Weihnachtstisch, gebunden von Alex. F. Heksch. Wien und Preßburg, 1884. Selbstverlag von Alex. F. Heksch.

8-r. 317, 1 l. Címképpel, mely JÓKAI «Petki Farkas leányai»-nak egy jelenetét ábrázolja A. BAUER rajzában. Nyomtatta: Löwy & Alkalay, Pozsony. — A hat novella közül kettő van magyarból fordítva: 1. Maurus JÓKAI: Der Korsarenkönig. (A kalózkirály.) — 2. U. a. Die Töchter des Wolfgang Petki. (P. Farkas leányai.) — Jelzete: L. eleg. g. 480 c.

KOHUT ADOLPH. Ungarisches Novellenbuch.

673. Ungarisches Novellenbuch. Ernste und heitere Erzählungen. Aus dem Magyarischen übersezt und frei bearbeitet von Dr. Adolph Kohut. Autorisirte Übersetzung. Leipzig, Rob. Frieße Sep.-Cto. [1897.]

8-r. 165 l. Nyomtatta: Deutsche Verlagsdruckerei Merseburger & Walther u. o. (Sammlung moderner Belletristik in- und ausländischer Autoren. Serie II. Bd. 12.) SZANA Tamásnak ajánlva. — Tartalom: 1. Árpád von BERCZIK: Das Singvögelchen. (?) — 2. U. a. Naphtalin. (Naftalin. Őszi hajítás.) — 3. Franz HERCZEG: Der Halbgott. (?) — 4. U. a. Die Frösche. (?) — 5. Siegmund SEBŐK: Othello nach dem fünften Akt. (?) — 6. Gustav LAUKA: Herzog Mikro Ugriko. (?) — 7. Béla TÓTH: Das Gespenst. (?) — 8. Stephan SZOMAHÁZY: Das rote Tischtuch. (?) — 9. U. a. Die Cakes des Herrn Nickelsdorf. (?) — 10. Josef HEVESI: Die Mutter. (Anya. Apró történetek.) — 11. Franz SZÉPFALUDI: In Ketten geschmiedet. (?) — 12. Christine BEKSICS: Der Muttermörder. (?) — A 13—19. sz. elbeszélések névtelen szerzőktől való szabad átdolgozások. — Jelzete: P. o. hung. 978 l.

¹ SZINNYEI ez író nem ismeri. HEKSCH jegyzeteiből megtudjuk, hogy az I. erdélyi vasút állomásfőnöke volt s 1878 febr. 6-án agyonlőtte magát Aradon, ahol egy lap szerkesztőségének beküldte, mint utolsó munkáit, az itt fordításban közölt novellát.

KRÜCKEN, OSKAR VON. Ungarischer Novellenschatz.

674. Ungarischer Novellenschatz. Übersetzt, herausgegeben und mit Biographien versehen von Oskar von Krücken. Berlin. Richard Wilhelmi. 1893—1894.

8-r. 2 köt. (8), 182; (8), 168 l. Ny. C. R. Wilhelmi, Insterburg. Tartalom: I. 1. Maurus JÓKAI: Die Talmi-Frau. (A talmi asszony.) — 2. Helene BENICZKY-BAJZA: Aus dem Thale der Veilchen. (?) — 3. Gregor CSIKY: Kleinstädtischer Tratsch. (Kisvárosi pletyka. Elbeszélések.) — 4. Koloman MIKSZÁTH: Das Schwertrecht. (Jus gladii.) (?) — 5. Sigismund JUSTH: Wer nicht liebt, ebt nicht. (?) — 6. Franz HERCZEG: Gelbschnabel. (Tacsó. Mutamur.) — 7. Ludwig TOLNAY: Die gereinigte Seele. (?) — 8. Sándor BRÓDY: Das ewige Fieber. (?) — 9. Desiderius MARGITAY: Der Unsterbliche. (?) — II. 1. Árpád von BERCEK: Die Mama der Gracchen. (A Gracchusok mamája. Őszi hajtság.) — 2. Ödön JAKAB: Am Rande des Verbrechens. (?) — 3. Stefan BÁRSONY: Frauenherzen. (?) — 4. Karl MURAI: Eine Hundegeschichte. (?) — 5. Stefan von PETELEI: Mein Nachbar. (?) — 6. Andor KOZMA: Ein ruiniertes Geschäft. (?) — 7. Karl von VADNAI: Nelly Bolla. (?) — 8. Josef HEVESI: Ehre. (?) — 9. Johann SZIKLAY: Die Schwäche einer starken Frau. (?) — 10. Alois DEGRÉ: Die Tochter des Emporkömlings. (?) — Jelzete: L. eleg. g. 635 il.

674a. Ungarischer Novellenschatz. Eine Auswahl aus den Werken der besten ungarischen Schriftsteller. Übersetzt, herausgegeben und mit Biographien versehen von Oskar von Krücken. Leipzig, Arwed Strauch, Verlagsbuchhandlung. (1899.)

8-r. 8, 182; 8, 168 l. Nyomtatta: C. R. Wilhelmi, Insterburg. Címlap és boríték híján az előzővel azonos címlapkiadás. (Strauch's Unterhaltungsbibliothek.) — Jelzete: L. eleg. g. 767 k.

MAILÁTH JOHANN. Magyarische Sagen und Märchen.

675. Magyarische Sagen und Maerchen von Johann Grafen Mailáth. Brünn, 1825. J. G. Trassler.

8-r. 8, 281 l. Könyomatú címlappal. Tartalom: 1. Der Willi-Tanz. (ARTNER Teréznek a «Historisches Taschenbuch»-ban megjelent hasonló című költeménye nyomán.) — 2. Die Herrin v. Ardó. — 3. Die Königs-Töchter. (Két eredeti magyar népmeséből összeolvasztva.) — 4. Die Salzwurke. — 5. Das Schwert Zuniga. — 6. Der Schatz. — 7. Erzsi, die Spinnerin. — 8. Die Brüder. — 9. Die Eingemauerte. — 10. Eisen Lazi. — 11. Salomon. (THURÓCZI Chron. P. II. Cap. 47 s köv.) — 12. Zauberselena. — A 8., 10. és 12. sz.-hoz megjegyzé, hogy nem a saját kitalálásai, hanem híres mesemondóktól tanulta. — Jelzete: P. o. hung. 1089 p.

675a. *Magyarische Sagen, Märchen und Erzählungen von Johann Grafen Mailáth. Zweite Auflage. Stuttgart und Tübingen, 1837. Verlag der F. G. Cotta'schen Buchhandlung.*

4, 224 l. Két kötet. 8-r. VIII, 252, 2; 4., 224 l. 2 köt. Nyomtatta u. a. Augsburg. — Tartalma: I. 1. Der Willitantz. — 2. Zwölf Worte. (Író első elbeszélése.) — 3. Die Herrin von Ardó. — 4. Die Königstöchter. (Ehhez irt jegyzetében olvassuk a következőket: «Ich glaube hier erklären zu müssen, dass sowohl die Königstöchter, als die übrigen hier mitgetheilten Märchen, ebenfalls aus mehreren zusammengetragen sind; aber erfunden habe ich ausser einigen wenigen Nebenstrichen nichts.») — 5. Die Salzgewerke. — 6. Die Tapisserie. — 7. Das Schwert Zuniga. — 8. Die Nachschrift. (MAILÁTH jegyzete szerint nem az ő munkája, hanem egy hölgyé.) — 9. Der Schatz. — 10. Die Brüder. (Népmesei motívumokból.) — 11. DÖBRENTÉI [Gábor]: Die Sieger von Kenyérmező. — 12. Verlegenheit und Hülfe. — II. 1. Eizsi die Spinnerin. — 2. Zauberhelene. (Népmesei motívumokból.) — 3. Die Eingemauerte. — 4. Karl Kisfaludy: Der weisse Mantel. — 5. Der Zaubерbrunnen. — 6. Der Brief. (Az *Élet és Literatura szerkesztőségének* fölkérésére egy nap alatt irta.) — 7. Füred. — 8. Pengő. (Népmesei motívumokból.) — 9. Salamon. (Turóczy. Chron. II. r. 47. s köv. fej.) — 10 Eisen Laci. (Népmesei motívumokból.) — 11. Karl Kisfaludy: Andor und Juczi. — 12. Die Gaben. (Népmesei motívumokból.) — 13. Epilog. — Jelzete: P. o. hung. 1089 r.

SKLAREK ELISABETH. Ungarische Volksmärchen.

676. Ungarische Volksmärchen. Ausgewählt und übersetzt von Elisabeth Sklarek. Mit einer Einleitung von A. Schullerus. Leipzig. Dietrich'sche Verlagsbuchhandlung Theodor Weicher. 1901—1909.

8-r. XXI, 300; VIII, 313 l. Két kötet. A másodikon a fordító neve Elisabeth Róna-Sklarek. A második kötet: «Neue Folge. Mit Unterstützung der Ungarischen Akademie der Wissenschaften». Nyomatta: I. köt. Lippert & Co Naumburg a. S. II. köt. Julius Abel Greifswald. — A teljes tudományos apparátussal ellátott kötetek tartalma: I. kötet: 1. Der Königssohn, der sich nach der Unsterblichkeit sehnte. (A halhatatlanságra vágyó királyfi. ARANY-GYULAI: Magyar népköltési gyűjtemény. I: 361. l.) — 2. Glückes Glück. (Szerencsének szerencséje. U. o. III: 319. l.) — 3. Die glücklichste Stunde. (Magyar Nyelvőr. X: 40. l.) — 4. Die Schlangenhaut. (A kigyóbőr. MERÉNYI: Eredeti népmesék. I: 3. l.) — 5. Schöne Ilonka. (Szép I. Magyar Nyelvőr. IV: 473. l.) — 6. Das Waldfräulein. (U. o. VII: 182. l.) — 7. Die sieben Wildgänse. (A hét vadlúd. U. o. III: 168. l.) — 8. Die zehn Geschwister. (A tíz egy-testvér. U. o. IV: 517. l.) — 9. Prinz Johann und Prinzessin Windhauch. (János királyfi és Szélike. ARANY-GYULAI i. m. II: 389. l.) — 10. Die zwei Brüder. (A két testvér. Magyar Nyelvőr. IV: 231. l.) — 11. Feenprinzessin Goldhaar. (Az aranyhajú tündérr királykisasszony. ARANY-GYULAI i. m. II: 440. l.) — 12. Der goldbärtige Mann. (Az aranyzakállú embőr. U. o. I: 404. l.) — 13. Der behaarte Mann. (Magyar Nyelvőr. IV: 279. l.) — 14.

Der goldhaarige Gärtnerbursche. (Az aranyhajú kertészbojtár. MERÉNYI i. m. II: 65. l.) — 15. Eisenkopf. (A vasfejű ember. ARANY-GYULAI i. m. II: 375. l.) — 16. Der wunderstarke Königssohn. (A csudaerős kiráfi. Magyar Nyelvőr. IX: 231. l.) — 17. Märchen von einem Zigeunerburschen. (Mese egy cigány legényről. U. o. III: 179. l.) — 18. Der kleine Ziberda. (A kis Ciberda. U. o. X: 526. l.) — 19. Die zwei Pfeffer-Ochsen. (A két bors-ökröcske. ARANY-GYULAI III: 350. l.) — 20. Märchen vom pfaunhaarigen Mädchen. (Mese a pávahajú leányról. Magyar Nyelvőr. III: 322. l.) — 21. Der Ahornbaum. (A jávorfa. U. o. IV: 36. l.) — 22. Zu Eurem Wohlsein. (Adj' isten egészségére. ARANY-GYULAI i. m. I: 480. l.) — 23. Der närrische Bursche. (A bolondos legény. U. o. III: 373. l.) — 24. Der Zigeuner im Himmel und in der Hölle. (A cigány az égben és a pokolban. U. o. I: 383. l.) — 25. Aschen-Jörg. (Hamvas Gyurka. U. o. III: 362. l.) — 26. Der Tod und die Alte. (A halál és a vénasszony. U. o. II: 436. l.) — 27. Der gnädige Herr und der Kutscher Hans. (A ténsúr és Jancsi kocsis. U. o. I: 447. l.) — 28. Der nächtliche Tanz. (Az éjféλι tánc. U. o. II: 424. l.) — 29. Die Kröte. (A varangyos béka. Magyar Nyelvőr. III: 139. l.) — 30. Der Fuchs, der Bär und der arme Mann. (A róka, a medve és a szegény ember. ARANY-GYULAI i. m. I: 470. l.) — 31. Der kleine Hahn hat den Zaun herausgescharrt. (A kis kakas kitúrta a sövényt. U. o. I: 438. l.) — 32. Der Hahn und das Hühnchen. (A kakas és a pipc. Magyar Nyelvőr. II: 87. l.) — 33. Die Wildtaube und die Elster. (A vadgalamb és a szarka. ARANY-GYULAI i. m. I: 492. l.) — 34. Das verstossene Mädchen. (Az évert leány. Magyar Nyelvőr. II: 130. l.) — 35. Das Glück und der Reichthum. (A szerencse és az áldás. ARANY-GYULAI i. m. III: 377. l.) — 36. Von einem einjährigen Sohn. (Egy esztendőös fiúról. Magyar Nyelvőr. X: 474. l.) — 37. Das Herz der armen Frau. (A szegény asszony szíve. ARANY-GYULAI i. m. I: 488. l.) — 38. Der Pilger und der Engel Gottes. (A zarándok és az 1sten angyala. U. o. III: 384. l.) — 39. Die Engel-Lämmer. (Az angyalbárányok. U. o. I: 376. l.) — 40. Die drei Erz-Engel. (A három árk-angyal. U. o. I: 490. l.) — 41. Christus und die drei Waisenburschen. (U. o. III: 407. l.) — 42. Christus und der Pope. (U. o. III: 415. l.) — 43. Christus und der Schafhirt. (U. o. I: 496. l.) — 44. Christus und der Schuster. (U. o. I: 498. l.) — 45. St. Peter und der Bienenschwarm. (U. o. I: 505. l.) — 46. Legende vom Pferd und vom Esel. (U. o. I: 507. l.) — 47. Legende von der Lerche, der Wachtel, dem Kiebitz und der Taube. (U. o. I: 508. l.) — 48. Legende vom Schilfblatt. (U. o. I: 508. l.) — *II. kötet*: 1. Tauperlen-János. (Gyöngyharmat J. Berze NAGY János: Népmesék Heves- és Jász-Nagykun-Szolnokmegyéből. 249. l.) — 2. Der Wipfellose Baum. (A tetejetlen fa. U. o. 29. l.) — 3. Die Frucht des hohen Baumes. (A magas fa gyümölcse. HORGER Antal: Hétfalusi csángó népmesék. 373. l.) — 4. Die verwunschene Ente. (Átkozott ruca. MAILAND Oszkár: Székelyföldi gyűjtés. 467. l.) — 5. Schilf Peter. (Nád Péter. U. o. 379. l.) — 6. Fee Ilona und der goldhaarige Jüngling. (Tündér Ilona és az aranyhajú ifjú. HORGER i. m. 313. l.) — 7. Die zwei goldhaarigen Kinder. (A két aranyhajú gyermek. U. o. 112. l.) — 8. Vom armen Mädchen, das goldene Blumen schritt. (A sze-

gény leányról, aki arany virágot lépik. U. o. 218. l.) — 9. Königstochter Enzella. (Királylány Enzella. B. NAGY i. m. 83. l.) — 10. Der zwölfte Sohn. (A tizenkettedik fiú. HORGER i. m. 294. l.) — 11. Wie der arme Schäfer des Kaisers Tochter gewonnen hat. (Hogyan nyerte el a szegény csobán a császár leányát. U. o. 182. l.) — 12. Das Kupfer-, Silber- und Goldgestüt. (Magyar Nyelvőr. V: 419. l.) — 13. Rosa und Viola. (Rózsa meg Viola. B. NAGY i. m. 138. l.) — 14. Der grünbärtige König. (A zöldszakállú király. U. o. 159. l.) — 15. Der Schwager von Rabe, Bär und Fisch. (A holló, medve és hal sógora. HORGER i. m. 333. l.) — 16. Abend, Mitternacht und Morgendämmerung. (Este, Éjfél meg Hajnal. B. NAGY i. m. 1. l.) — 17. Der feurige Ochse. (A tüzes ökör. U. o. 115. l.) — 18. Der auf die Probe gestellte Königssohn. (A próbára tett királyfi. U. o. 72. l.) — 19. Der Fink mit der goldenen Stimme. (Aranyszóló pintyőke. U. o. 262. l.) — 20. Ribike. (R. VIKÁR Béla: Somogy megye népköltése. 369. l.) — 21. Der kleine Schweinehirt. (A kis kondás. B. NAGY i. m. 64. l.) — 22. Cserneki. (Cs. Magyar Nyelvőr. VIII: 373. l.) — 23. Der wundersame Ring. (A csodálatos gyűrű. U. o. XV: 49. és 89. l.) — 24. Der Schusterknabe und der Sohn des Königs Olenburis. (A varga-gyerek meg az Olenburisz király fia. B. NAGY i. m. 470. l.) — 25. Der Schicksalsbrunnen. (A jövődökút. SEBESTYÉN Gyula: Dunántúli gyűjtés. 439. l.) — 26. Der reiche Krämer. (A gazdag kalmár. B. NAGY i. m. 504. l.) — 27. Die Geige. (A hegedű. Ethnographia. XII: 320. l.) — 28. Kranich-János. (Daru János. B. NAGY i. m. 411. l.) — 29. Die kluge Sofie. (Okos Zsófi. U. o. 369. l.) — 30. Wie ist der erste Soldat ins Himmelreich gelangt? (Hogyan került az első katona a menyországba? SEBESTYÉN i. m. 461. l.) — 31. Warum ist St. Peter kahlköpfig? (Miért kopasz szent Péter? Magyar Nyelvőr. XXX: 46. l.) — 32. Warum arbeitet der Bauer viel? (Miért dolgozik a paraszt sokat? SEBESTYÉN i. m. 477. l.) — Jelzete: P. o. hung. 1572 ne.

STIER GOTTLIEB. Ungarische Märchen und Sagen.

677. Ungarische Märchen und Sagen. Aus der Erdélyischen Sammlung übersetzt von G. Stier. Berlin, Ferd. Dümmler's Buchhandlung. 1850.

16. VIII, 146 l. Nvontata Otto Wigand, Leipzig. — Tartalma az előszón kívül: 1. Die drei Königssöhne. (ERDÉLYI: Népdalok és mondák. I. 459. l. A három királyfi.) — 2. Der Traum. (U. o. I. 466 l. [A három kívánság.]) — 3. Der Teufel und die drei jungen Slaven. (U. o. II. 339. Az ördög és 3 tót fiú.) — 4. Das kleine Zauberpfend. (U. o. II. 364. l. A kis tátos.) — 5. Die drei Königstöchter. (U. o. II. 354 l. A három királykisasszony.) — 6. Die junge Gräfin. (U. o. II. 340. l. A grófkisasszony.) — 7. Der unsichtbare Schäferjunge. (U. o. II. 252. l. A láthatatlan juhászfiú) — 8. Die redende Weintraube, der lachende Apfel und die klingende Pfirsich. (U. o. II. 343. l. A szőlő szőlő, mosolygó alma és csengő barack.) — 9. Drei kostbare Dinge. (U. o. II. 362. l. Három becses dolog.) — 10. Die drei Thiere. (U. o. II. 359. l. A három testvér.) — 11. Die beiden jüngsten Königskinder. (U. o. II. 348. l. A két legkisebb királygyermek.) — 12. Der Bettlers Geschenk. (U. o. II. 369. l. A koldus ajándéka.) — 13. Die drei Pomeranzen. (U. o. II. 345. l. A három

pomarancs.) — 14. Aschenbrödel. (U. o. II. 367. l. Hamupipőke.) — 15. Eisenlaci. (Mailáth német gyűjteményéből, rövidítve átvéve.) — 16. Marsi. (Gaal német gyűjteményéből rövidítve átvéve.) — Sage von Tschabor. (Erdélyi. I. 476. l. Csabor úr.) — 18. Franz KÖLCSEY: Michael Dobozi. (Dobozi.) Utóbbi verses fordításban. — Jelzete: P. o. hung. 1339 p.

STIER GOTTLIEB. Ungarische Volksmärchen.

678. Ungarische Volksmärchen. Nach der aus Georg Gaal's Nachlaß herausgegebenen Urchrift überfetzt von G. Stier. Pesth, Verlag von Gustav Seckenast. (1857.)

8-r. VIII, 206, 2 l. Nyomtatta: Breitkopf und Härtel, Leipzig. — Tartalma: 1. Die sechs Drachen. (ERDÉLYI: Népmesék. 1855. 2. sz. A hajnal-kötözö királyfi.) — 2. Das Lilienmädchen. (U. o. 1. sz. A liliomleány.) — 3. Sieben Eide gelten mehr als Einer. (U. o. 8. sz. Több hétszer esküdni, mint egyszer.) — 4. Der Arme und der Tod. (U. o. 17. sz. A szegény ember és a halál.) — 5. Die schwarze Jungfrau. (U. o. 3. sz. A fekete kisasszony.) — 6. Die verwünschte Königstochter auf dem Glasberge. (U. o. 4. sz. Az elátkozott királykisasszony.) — 7. Die verwandelten Kinder. (U. o. 5. sz. A mosolygó alma.) — 8. Weissnitle. (U. o. 6. sz. Nemtudomka.) — 9. Die schöne Meerfrau. (U. o. Az aranyhajú ikrek.) — 10. Die Prinzessin im Sarge. (?) — 11. Hundert auf einen Streich. (U. o. 12. sz. Százat egy ütessel.) — 12. Die sieben weisen Meister. (U. o. 11. sz. A bölcs királyfi.) — 13. Strohkönig. (U. o. 7. sz. A szalmakirály.) — 14. Die drei Flüchtlinge. (U. o. 14. A három vándorló.) — 15. Der mitleidige Kaufmann. (U. o. 13. sz. A leghüségesebb királykisasszony.) — 16. Kutscher Toms. (U. o. 15. sz. Tamás kocsis.) — 17. Des armen Mannes Sohn und die Kaufmannstochter. (U. o. 16. sz. Jézus mondásának teljesedni kell.) — 18. Lügenmärchen. (Csalmese.) — 19. Das Zicklein. — 20. Kindermärchen. (U. o. 19. sz. gyermekmesék. II. sz.) — Fordító GAAL meséit Erdélyi János 1855-ben megjelent illusztrált Népmesék c. kötetéből fordította le, itt-ott kihagyva oly részleteket, melyek nem valók az ifjúság kezébe, összevonva az eredeti terjengős előadását s más neveket és találabb címeket adva a meséknek.¹ — Illusztrált kiadás. — Jelzete: P. o. hung. 692 a.

UNGARISCHES NOVELLENBUCH.

679. Ungarisches Novellenbuch. I—III. Bändchen. Halle a. d. S. Druck und Verlag von Otto Hendel. É. n.

8-r. 3 kötet. 31; 43; 56 l. (Bibliothek der Gesamt-Literatur des In- und Auslandes. No. 134—136.) — Tartalom: I. kötet: Alexander PETŐFI: Schecken und Falbe. (Fakó leány és pej legény.) — II. köt.: Moritz JÓKAI: Fortunatus. (F. Imre.) — III. köt.: 1. Helene v. BENICZKY-BAJZA: Der Sonderling. (A különc.) — 2. Gregor CSIKY: Der Rosenkranz. (A rózsafüzér.) — 3. Koloman MIKSZÁTH: Martha Timar. (T. Márta.) — Jelzete: L. eleg. g. 260 e.

¹ L. előszó V—VI. l.

VITA'S Novellenschatz.

680. Vita's Novellenschatz. Moderne kurze Geschichten. Band 7. Vita. Deutsches Verlagshaus. Berlin. (1900.)

8-r. 83 l. Nyomtata: G. E. Kitzler u. o. — Magyar novellák: 1. Koloman MIKSZÁTH: Der rote Kasperek. (Kisértet Lublón.) — 2. Franz HERCZEG: Verkannt. (Az emberölő. Az első fecske.) — Jelzete: L. eleg. g. 814 r.

III. RÉSZ. MUTATÓK.

Összeállításunk 680 folyószám alatt 770 önálló fordítást és anthológiát ismertet. Ezek nyelvük szerint a következőkép oszlanak meg: angol 57 mű; cseh 34 mű; dán 13 mű; eszperanto 8 mű; finn 19 mű; francia 41 mű; görög 1 mű; héber 2 mű; holland 3 mű; horvát 7 mű; latin 2 mű; német 497 mű; németgründler 1 mű; német-zsidó 1 mű; oláh 7 mű; olasz 25 mű; svéd 2 mű; szerb 11 mű; tót 24 mű; török 1 mű; volapük 4 mű. Mint ez összeállításból látható, az egész anyagnak jó 62 százaléka a német fordításokra esik. Ezeket követik tisztességteljes távolságban az angol (73%), francia (53%), cseh (44%), olasz (32%) és tót (31%) fordítások. Mindenesetre sajnálatos jelenség, hogy a hazai nemzetiségek oly kevéssé érdeklődnek szépirodalmunk iránt. A fordítások legrégebbje a *Zrinyiász* 1660. horvát átdolgozása. A rendszeres fordítói munka azonban csupán az 1772-iki irodalmi fellendülés nyomán fejlődik ki, előbb szörványosan, később, főleg az 1848/49-iki mozgalmak után, mind sűrűbben és rendszeresebben. Az évnélküli kiadások is túlnyomó részt a múlt század második fele óta láttak napvilágot. A fordítások a bel- és külföldi kiadócégek egész serege közt oszlik meg: a világhírű cégektől az obskurusabb vállalkozókig. Igen sok köztük a fordító saját áldozatkészségéből látott napvilágot, sok bizományba adatott a kiadónak. A fordítás nagy munkája 324 egyént foglalkoztatott, ezek többsége magyarországi származású. Az idegen származásúak jobbra másodkézből (németből, sőt egy esetben franciából), vagy magyar tolmács segítségével dolgoztak, bár köztük is akadtak olyanok, akik irodalmunk kedvéért elsajátították nyelvünket. A fordítás kitüntetésében részesült magyar szer-

zók száma: 403, sok köztük a ma már saját honfitársaik körében is elfeledett név s még több az olyan, akit ezentúl fognak elnyelni Léthe hullámai. Azonban így is beszédes bizonyosságai a korok irodalmi izlésének, illetve a fordítók pártoskodásának. Minderről az alábbi öt mutató részletesen tájékoztat. Megszerkesztésükkel úgy véltük, hogy igen megkönnyítettük egybeállításunk használhatóságát.

A) A fordítások nyelvek szerinti átnézete.

Angol fordítások: 131. — 132. — 133. — 157. — 159. — 162. — 162 a. — 162 b. — 166. — 186. — 186 a. — 192. — 201. — 205. — 211. — 212. — 226. — 232. — 239. — 242. — 246. — 246 a. — 272. — 276. — 276 a. — 277. — 286. — 296. — 301. — 306. — 322. — 350. — 354. — 382. — 397. — 414. — 415. — 416. — 428. — 429. — 430. — 542. — 576. — 585. — 588. — 589. — 590. — 591. — 592. — 593. — 594. — 595. — 596. — 597. — 645. — 658. — 658 bis.

Cseh fordítások: 11. — 49. — 55. — 59. — 71. — 111. — 122. — 126. — 129. — 130. — 134. — 153. — 172. — 174. — 178. — 191. — 213. — 221. — 222. — 253. — 280. — 318. — 324. — 347. — 355. — 380. — 392. — 431. — 432. — 480. — 495. — 513. — 514. — 515.

Dán fordítások: 60. — 62. — 66. — 127. — 198. — 214. — 281. — 297. — 373. — 374. — 398. — 561. — 566.

Eszperantó fordítások: 135. — 394. — 541. — 586. — 598. — 659. — 660. — 661.

Finn fordítások: 193. — 232 bis. — 262. — 387. — 399. — 412. — 433. — 470. — 491. — 544. — 547. — 551. — 558. — 565. — 567. — 568. — 569. — 570. — 662.

Francia fordítások: 1. — 38. — 40. — 41. — 43. — 61. — 69. — 87. — 96. — 97. — 120. — 136. — 180. — 227. — 283. — 292. — 293. — 323. — 327. — 356. — 383. — 400. — 434. — 435. — 463. — 477. — 495. — 507. — 520. — 526. — 526 a. — 527. — 599. — 600. — 601. — 602. — 603. — 604. — 663. — 664. — 665.

Görög fordítás: 528.

Héber fordítások: 605. — 606.

Holland fordítások: 263. — 357. — 402.

Horvát fordítások: 395. — 401. — 436. — 436 a. — 472. — 538. — 554.

Latin fordítások: 44. — 68.

Német fordítások: 2. — 3. — 4. — 5. — 6. — 7. — 8. — 9. — 10. — 12. — 13. — 14. — 17. — 18. — 19. — 20. — 21. — 22. — 23. — 24. — 25. — 25 a. — 25 b. — 26. — 27. — 28. — 29. — 30. — 31. — 32. — 33. — 34. — 35. — 35 a. — 36. — 37. — 39. — 42. — 45. — 46. — 47. — 48. — 50. — 51. — 52. — 53. — 54. — 54 a. — 56. — 57. — 58. — 63. — 64. — 65. — 67. — 70. — 72. — 73. — 74. — 75. — 75 a. — 76. — 77. — 78. — 79. — 81. — 81 a. — 81 b. — 82. — 83. — 84. — 85. — 86. — 88. — 89. — 90. — 91. — 92. — 93. — 95. — 95 a. — 98. — 100. — 101. — 102. — 103. — 104. — 105. — 106. — 107. — 108. — 109. — 112. — 113. — 115. — 116. — 117. — 118. — 119. — 121. — 123. — 124. — 125. — 128. — 137. — 138. — 139. — 140. — 141. — 142. — 143. — 144. — 145. — 146. — 147. — 148. — 149. — 150. — 151. — 152. — 154. — 154 a. — 154 b. — 155. — 156. — 158. — 158 a. — 160. — 161. — 163. — 164. — 165. — 167. — 167 a. — 169. — 170. — 171. — 173. — 175. — 176. — 177. — 179. — 179 a. — 181. — 182. — 184. — 187. — 188. — 189. — 189 a. — 189 b. — 190. — 194. — 195. — 196. — 197. — 199. — 199 a. — 199 b. — 200. — 202. — 203. — 204. — 206. — 207. — 208. — 209. — 210. — 215. — 216. — 217. — 218. — 220. — 223. — 224. — 225. — 229. — 230. — 230 a. — 231. — 233. — 234. — 235. — 236. — 236 a. — 237. — 238. — 240. — 241. — 241 a. — 243. — 243 a. — 244. — 244 a. — 245. — 247. — 249. — 250. — 251. — 252. — 254. — 255. — 256. — 256 a. — 257. — 258. — 259. — 260. — 261. — 262 bis. — 262 bis a. — 262 bis b. — 264. — 265. — 266. — 267. — 268. — 269. — 270. — 271. —

271 a. — 273. — 274. — 275. — 278. — 279. — 281 bis. —
284. — 285. — 287. — 288. — 289. — 290. — 291. — 294. —
295. — 298. — 300. — 300 a. — 302. — 302 a. — 303. —
304. — 305. — 307. — 308. — 309. — 310. — 311. —
312. — 313. — 314. — 315. — 316. — 317. — 319. — 320. —
321. — 325. — 326. — 328. — 329. — 330. — 331. — 332. —
333. — 333 a. — 334. — 335. — 336. — 337. — 338. — 339. —
340. — 341. — 342. — 343. — 344. — 345. — 346. — 348. —
349. — 351. — 352. — 353. — 358. — 359. — 360. — 361. —
362. — 363. — 363 a. — 363 b. — 364. — 368. — 368 a. —
369. — 370. — 371. — 372. — 375. — 376. — 377. — 378. —
379. — 381. — 384. — 384 a. — 385. — 387 (bis). — 388. —
389. — 391. — 393. — 396. — 403. — 404. — 409. — 410. —
411. — 413. — 317. — 418. — 419. — 420. — 421. — 422. —
424. — 425. — 426. — 426 a. — 437. — 438. — 439. — 440. —
440 a. — 440 b. — 441. — 442. — 442 a. — 442 b. — 443. —
444. — 444 a. — 444 b. — 445. — 446. — 447. — 448. —
449. — 450. — 455. — 456. — 457. — 459. — 462. — 464. —
465. — 471. — 473. — 474. — 475. — 478. — 479. —
479 bis. — 480 a. — 481. — 482. — 483. — 484. — 485. —
486. — 487. — 489. — 490. — 491 bis. — 492. — 493. —
496. — 497. — 497 a. — 499. — 501. — 503. — 505. —
506. — 508. — 509. — 510. — 511. — 512. — 516. — 517. —
518. — 519. — 521. — 522. — 522 a. — 523. — 523 a. —
524. — 525. — 526. — 526 a. — 532. — 534. — 535. —
536. — 537. — 539. — 539 a. — 541 bis. — 545. — 548. —
549. — 550. — 552. — 553. — 555. — 556. — 557. — 559. —
564. — 571. — 572. — 573. — 574. — 575. — 578. — 579. —
587. — 607. — 607 a. — 608. — 609. — 610. — 611. —
612. — 613. — 614. — 615. — 616. — 617. — 618. —
619. — 619 a. — 620. — 621. — 622. — 623. — 624. — 625. —
626. — 627. — 628. — 629. — 630. — 630 a. — 631. —
632. — 633. — 634. — 635. — 636. — 637. — 638. —
639. — 640. — 641. — 642. — 642 a. — 643. — 644. — 645. —
646. — 647. — 648. — 656. — 657. — 666. — 667. — 668. —

669. — 670. — 671. — 672. — 673. — 674. — 674 a. —
675. — 675 a. — 676. — 677. — 678. — 679. — 680.

Német-gründler tájnyelvű fordítás: 451.

Német-zsidó tájnyelvű fordítás: 460.

Olah fordítások: 80. — 405. — 423. — 504 — 560. — 582. — 584.

Olasz fordítások: 99. — 168. — 183. — 185. — 237 bis. —
248. — 300 bis. — 365. — 427. — 452. — 453. — 458. —
466. — 526. — 526 a. — 529. — 530. — 533. — 540. —
543. — 645. — 649. — 650. — 651. — 652.

Svéd fordítások: 299. — 406.

Szerb fordítások: 15. — 15 a. — 94. — 110. — 114. —
366. — 407. — 467. — 491 ter. — 580. — 653.

Tót fordítások: 16. — 228. — 282. — 367. — 386. —
390. — 408. — 454. — 454 bis. — 468. — 476. — 476 a. —
488. — 498. — 500. — 502. — 502 a. — 546. — 562. —
563. — 577. — 583. — 654. — 654 a.

Török fordítás: 531.

Volapük fordítások: 461. — 469. — 581. — 655.

B) A fordítások időrendi mutatója.

Év nélkül: 11. — 20. — 25 a. — 25 b. — 27. — 28. —
29. — 30. — 33. — 34. — 35 a. — 36. — 37. — 39. — 49. —
53. — 63. — 64. — 70. — 78. — 79. — 81 b. — 82. — 87. —
88. — 90. — 93. — 98. — 100. — 105. — 106. — 107. —
108. — 109. — 111. — 113. — 121. — 122. — 123. — 128. —
131. — 132. — 137. — 138. — 139. — 141. — 142. — 143. —
144. — 145. — 148 a. — 155. — 156. — 158. — 158 a. —
160. — 161. — 162. — 162 b. — 163. — 164. — 167. —
167 a. — 169. — 172. — 175. — 177. — 179. — 179 a. —
181. — 184. — 186 a. — 188. — 190. — 191. — 192. — 197. —
199. — 200. — 200 a. — 202. — 203. — 204. — 206. — 207. —
208. — 209. — 210. — 213 a. — 215. — 216. — 217. — 218. —
219. — 220. — 221. — 222. — 225. — 229. — 230 a. — 233. —
235. — 236 a. — 237. — 238. — 241. — 243 b. — 244 a. —

245. — 246 *a.* — 247. — 250. — 251. — 252. — 253. — 254. —
 257. — 258. — 261. — 262 *bis b.* — 264. — 265. — 267. —
 268. — 269. — 275. — 277. — 278. — 281 *bis.* — 284. —
 285. — 286. — 289. — 290. — 298. — 300 *a.* — 302 *a.* —
 303. — 305. — 309. — 310. — 313. — 314. — 317. — 325. —
 329. — 331. — 348. — 354. — 355. — 358. — 359. — 368. —
 370. — 375. — 376. — 377. — 381. — 388. — 389. —
 402. — 403. — 404. — 409. — 411. — 417. — 424. —
 427. — 437. — 438. — 442 *b.* — 452. — 454. — 457. —
 460. — 462. — 473. — 481. — 482. — 483. — 486. — 513. —
 514. — 519. — 523 *a.* — 529. — 532. — 537. — 549. —
 550. — 572. — 573. — 619 *a.* — 621. — 625. — 630 *a.* —
 657. — 659. — 680.

1660: 538.

1790: 477. — 1792: 490.

1801: 485. — 1805: 335 *bis.* — 1808: 91. — 1814: 68. —
 1820: 341. — 656. — 1822: 668. — 1823: 337. — 1825: 92. —
 633. — 675. — 1827: 579. — 1828: 644. — 645. — 1830:
 588. — 1831: 339. — 1834: 669. — 1837: 675 *a.* — 1839: 315. —
 1840: 641. — 1841: 315. — 1842: 81. — 1844: 315. —
 1845: 642. — 1846: 620. — 642 *a.* — 1847: 333. — 1848:
 648. — 1849: 456. — 628. — 1850: 86. — 464. — 575. —
 612. — 677. — 1851: 10. — 320. — 321. — 439. — 612. —
 629. — 658 *bis.* — 1852: 597. — 635. — 647. — 1853: 478. — 1854:
 95. — 334. — 616. — 630. — 1855: 14. — 133. — 307. —
 316. — 510. — 615. — 1856: 17. — 95 *a.* — 189. — 189 *a.* —
 243. — 243 *a.* — 1857: 15. — 67. — 497. — 521. — 678. —
 1858: 83. — 330. — 333 *a.* — 440. — 564. — 635. — 1859:
 352. — 638. — 1860: 262 *bis.* — 336. — 434. — 440 *a.* —
 467. — 1861: 2. — 3. — 526. — 530. — 531. — 626. —
 1862: 85. — 499. — 528. — 1863: 4. — 152. — 183. —
 260. — 295. — 311. — 319. — 340. — 501. — 652. — 1864:
 101. — 146. — 441. — 1865: 360. — 500. — 502. — 511. —
 1866: 440 *b.* — 496. — 539. — 1867: 335. — 442. — 527. —
 639. — 1868: 199 *a.* — 226. — 443. — 605. — 646. — 1869:

199 *b.* — 498. — 1870: 431. — 497 *a.* — 1871: 241 *a.* — 435. —
442 *a.* — 503. — 1872: 77. — 81 *a.* — 147. — 525. — 1873:
84. — 480. — 574. — 607. — 637. — 1874: 18. — 19. —
214. — 263. — 297. — 509. — 607 *a.* — 1875: 198. — 213. —
244. — 299. — 302. — 505. — 643. — 1876: — 213. — 223. —
474. — 539 *a.* — 1877: 72. — 463. — 526 *a.* — 589. — 590. —
608. — 1878: 262 *bis a.* — 444. — 1879: 12. — 165. — 249. —
259. — 294. — 459. — 491. — 491 *bis.* — 622. — 1880: 5. —
44. — 57. — 58. — 180. — 287. — 292. — 445. — 446. —
1881: 97. — 591. — 592. — 1882: 332. — 384. — 670. —
1883: 187. — 236. — 283. — 300. — 1884: 211. — 231. —
232 *bis.* — 274. — 308. — 344. — 353. — 384 *a.* — 488. —
512. — 671. — 672. — 1885: 38. — 230. — 271. — 273. —
373. — 444 *a.* — 585. — 595. — 636. — 649. — 664. —
1886: 6. — 16. — 21. — 25. — 148. — 154. — 154 *a.* —
170. — 227. — 342. — 361. — 369. — 371. — 378. — 428. —
447. — 458. — 522. — 1887: 35. — 41. — 75. — 173. —
228. — 357. — 363. — 593. — 1888: 31. — 43. — 178. —
237 *bis.* — 255. — 580. — 1889: 23. — 59. — 491 *ter.* —
534. — 655. — 658. — 1890: 73. — 174. — 176. — 185. —
262. — 366. — 382. — 383. — 385. — 455. — 461. — 469. —
571. — 619. — 1891: 74. — 75 *a.* — 276. — 293. — 326. —
363 *a.* — 364. — 380. — 448. — 479 *bis.* — 581. — 603. —
631. — 1892: 22. — 40. — 60. — 99. — 134. — 323. —
433. — 541 *bis.* — 613. — 1893: 42. — 62. — 149. — 205. —
256. — 288. — 338. — 374. — 454. — 545. — 674. — 1894:
32. — 52. — 66. — 80. — 150. — 153. — 171. — 182. — 193. —
212. — 240. — 246. — 248. — 280. — 318. — 429. — 449. —
451. — 471. — 515. — 517. — 606. — 623. — 666. — 674. —
1895: 48. — 50. — 94. — 114. — 118. — 136. — 194. — 195. —
196. — 450. — 476. — 494. — 515. — 516. — 522 *a.* —
601. — 624. — 634. — 1896: 54. — 55. — 117. — 127. —
130. — 159. — 270. — 304. — 324. — 356. — 475. —
484. — 604. — 632. — 1897: 69. — 162 *a.* — 201. — 291. —
343. — 379. — 405. — 472. — 487. — 495. — 614. —

618. — 667. — 673. — 1898: 65. — 129. — 186. — 242. —
 271 a. — 422. — 560. — 587. — 600. — 617. — 663. —
 1899: 26. — 300 bis. — 363 b. — 372. — 406. — 476 a. —
 674 a.

1900: 54 a. — 112. — 232. — 272. — 279. — 296. — 301. —
 397. — 520. — 680. — 1901: 110. — 140. — 151. — 157. —
 166. — 168. — 523. — 533. — 576. — 676. — 1902: 239. —
 423. — 426. — 547. — 561. — 654. — 1903: 7. — 13. —
 104. — 281. — 306. — 651. — 665. — 1904: 8. — 56. —
 119. — 322. — 355 a. — 390. — 400. — 524. — 566. —
 599. — 662. — 1905: 8 a. — 76. — 115. — 116. — 154 b. —
 234. — 387 bis. — 426 a. — 480 a. — 492. — 502 a. — 506. —
 1906: 367. — 407. — 602. — 610. — 1907: 126. — 432. —
 540. — 541. — 598. — 653. — 1908: 9. — 89. — 365. —
 414. — 415. — 416. — 466. — 535. — 552. — 594. — 599. —
 609. — 1909: 24. — 51. — 124. — 224. — 418. — 468. —
 470. — 559. — 640. — 676. — 1910: 1. — 15 a. — 125. —
 256 a. — 327. — 351. — 395. — 413. — 425. — 444 b. —
 518. — 544. — 586. — 661. — 1911: 61. — 135. — 328. —
 386. — 408. — 457. — 504. — 536. — 584. — 596. — 650. —
 1912: 46. — 47. — 96. — 103. — 120. — 394. — 398. —
 399. — 420. — 421. — 430. — 489. — 508. — 553. —
 558. — 565. — 567. — 568. — 569. — 627. — 1913: 45. —
 102. — 345. — 346. — 350. — 387. — 410. — 412. —
 419. — 546. — 548. — 554. — 556. — 570. — 578. —
 582. — 1914: 401. — 436. — 436 a. — 493. — 507. — 542. —
 543. — 555. — 557. — 562. — 563. — 577. — 583. — 611. —
 654 a. — 660. — 1915: 479.

C) A kiadók helyrajzi mutatója.

Hely nélkül: 93. — 99. — 460. — 623. — 624.

Aequi, M. Musso kiad.: 530.

Amsterdam, J. L. Beijers & W. F. Dannenfesler: 357. —
 Maatschappij vor goede en goedkoope lectuur: 402.

Arnhem, Van Marle: 263.

Berlin, A. B. Auerbach: 670. — Julius Bard: 417. — Berliner Verlags-Institut: 116. — Berlinische Verlags-Anstalt: 290. — Bibliographisches Bureau: 150. — 631. — Buchverlag fürs Deutsche Haus: 124. — 224. — 256 *a.* — H. Conitzer: 142. — Siegfried Cronbach: 487. — F. Dümmler: 677. — Richard Ecksteins Nachfolger: 138. — 139. — 326. — S. Fischer: 508. — Fischer & Franke: 404. — Siegfried Frankl: 479 *bis.* — J. Gnadenfeld & Co.: 27. — 28. — 34. — 305. — A. Hofmann & Comp.: 440 *a.* — Otto Janke: 32. — 52. — 53. — 105. — 155. — 156. — 158. — 160. — 163. — 164. — 169. — 175. — 177. — 179. — 179 *a.* — 181. — 184. — 188. — 197 — 200. — 200 *a.* — 202. — 207. — 208. — 209. — 217. — 218. — 220. — 223. — 229. — 231. — 235. — 237. — 238. — 240. — 244. — 244 *a.* — 245. — 251. — 252. — 254. — 257. — 258. — 261. — 264. — 265. — 266. — 268. — 275. — 278. — 285. — 298. — 300. — 300 *a.* — 302. — 302 *a.* — 308. — 314. — J. Ladyschnikov: 409. — 549. — Oesterheld & Co.: 46. — 345. — 420. — 553. — Adolf Reinecke: 148. — 170. — Erich Reiss: 328. — Reuss & Pollack: 578. — Friedrich Schirmer: 65. — Karl Siegmund: 619 *a.* — K. Singer & Co.: 506. — Hugo Steinitz: 190. — 219. — 289. — Georg Stilka: 574. — Emil Streirand ny.: 541 *bis.* — Vita Deutsches Verlagshaus: 680. — Hermann Walther: 413. — Richard Wilhelmi: 674. Bruno Witt: 484.

Berlin—Cöln—Leipzig, Albert Ahn: 48. — 50. — 51.

Berlin—Eisenach—Leipzig, Hermann Hillger: 29. — 30. — 109. — 113. — 123. — 140. — 215. — 281 *bis.* — 377. — 424.

Berlin — Leipzig, Johannes Cotta: 112. — 393.

Bern, Haller: 443.

Besztercze, Csallner Károly ny.: 8.

Besztercebánya, Singer és Sonnenfeld: 454.

Bologna, Typi del Progresso: 652.

Brassó, Alexi kny.: 80. — Haberl és Sindel: 4.

Braunschweig, Georg Jeger: 647.

Bremen, J. Kührtmann: 147.

- Breslau: S. Schottländer: 151. — 154. — 154 *a.* — 154 *b.* — 161. — 182. — 195. — 234. — 270. — 271. — 271 *a.*
- Bruxelles, A. Lacroix, Van Meeren & Cie.: 434.
- Brünn, J. G. Trassler: 656. — 675. — Winiker & Schickardt: 556.
- Budapest, Aigner Lajos: 445. — 525. — 607. — 607 *a.* — Athenaeum: 262 *bis a.* — 522. — 587. — Bartalits Imre: 146. — 152. — 260. — 295. — 311. — Beimel J. ny.: 456. — Bucsánszky Alajos: 496. — 497. — 497 *a.* — 498. — 499. — 500. — 501. — 502. — 510. — Buschmann F. kny. 24. — Dobrowsky és Franke: 665. — Edelmán Károly: 316. — Eggenberger-féle könyvkereskedés: 36. — 361. — 608. — 632. — Egyetemi kny.: 68. — 488. — 636. — Emich Gusztáv: 83. — 189. — 189 *a.* — 243. — 243 *a.* — 262 *bis.* — 334. — Franklin-Társulat: 18. — 21. — 23. — 44. — 187. — 466. — Dr. Fuchs Jenő: 586. — Gazette de Hongrie: 664. — Geibel Ármin: 615. — 630. — Grill Károly 97. — 259. — 465. — 491 *bis.* — 643. — Grimm Gusztáv: 25. — 25 *a.* — 368. — 368 *a.* — 369. — 370. — 371. — 384. — Havi Füzetek kiadása: 619. — Heckenast Gusztáv: 14. — 17. — 81. — 815. — 441. — 642 *a.* — 678. — Herz János kny.: 67. — 527. — 605. — Hornyánszky és Hummel: 101. — Hornyánszky Viktor kny.: 634. — Hungaria kny.: 7. — Kilián G.: 644. — 645. — Kókai Lajos: 394. — 659. — 661. — Lampel Róbert: 484. — 521. — 526. — 526 *a.* — 528. — 602. — özv. Landerer Katalin és örökösei: 490. — fűskuti Landerer Mihály kny.: 337. — 340. — Lauffer & Stolp: 2. — 333 *a.* — Lauffer Vilmos: 503. — 511. — M. kir. Államnyomda: 461. — 469. — 655. — Magyar M.: 572. — Mária Dorothea-Egyesület: 559. — Markovics és Garai kny.: 40. — 343. — Márkus Samu kny.: 353. — Müller Emil kny.: 478. — Ifj. Nagel Ottó: 22. — 335. — Nagy Sándor kny.: 598. — Neuer J.: 437. — Orsz. Ügyvédi Nyomda: 422. — Osterlamm Károly: 531. — Pallas kny.: 38. — 41. — 43. — Pesti Lloyd Társaság; 199 *a.* — 199 *b.* — 617. — Pfeifer Ferdinánd, Ráth Mór, Eggenberger: 8 *a.* — Poldini Ede és Noséda Gyula kny.: 626. — Pollák Testvérek kny.: 360. — Gr. Pong-

rác Izván: 639. — Poporul Român kny.: 423. — Rosenberg Testvérek: 539 *a.* — Rózsa Kálmán és Neje: 16. — 451. — 472. — 475. — 476. — 476 *a.* — 502 *a.* — Sachs és Pollák: 279. — Singer és Wolfner 378. — 516. — 517. — Stephaneum kny.: 104. — Számvald Gyula: 95. — Turáni Társaság: 536. — Wigand Ottó: 339. — 588. — Wilkens és Waidl kny.: 332. — Zilahi Samu: 637.

Chicago, Akron Oh., New-York, The Saalfeld Publishing Company: 239.

Colberg, C. F. Post: 539.

Darmstadt, Carl Wilhelm Leske: 439. — 629.

Dresden, E. Pierson: 89. — 90. — 338. — 483. Wilhelm Reuter: 573. — Robert Schaeffer: 630.

Dresden—Leipzig, Heinrich Minden: 167. — 167 *a.* — 230. — 230 *a.* — 236. — 236 *a.*

Edinburgh, Thomas Constable and Co.: 133.

Edinburgh—London, W. Blackwood & Sons: 212.

Elberfeld—Leipzig, Sam. Lucas: 440 *b.*

Eperjes, Eperjesi Bank ny.: 446. — Naša Zastava: 583.

Erlangen, Eduard Besold: 241 *a.*

Fiume, Battara P. kny.: 365. — 453. — 540. — 651. —

Mohovich Emöd: 168. — 543. — Zanutel A.: 533.

Frankfurt a. M., Literarische Anstalt (J. Rütteln): 628. — Rütteln und Loening: 351.

Genf, J. W. Fick.: 3.

Graz, C. J. Oehringer: 125.

Grimma—Leipzig, Verlag-Comptoir: 320.

Grossenhain—Leipzig, Hermann Starke: 225.

Győr, Grosz Testvérek: 329. — Ludwigh S.: 92.

Halberstadt, Karl Brüggemann: 339.

Halle a. S., Otto Hendel: 78. — 199. — 359. — 532. — 621. — 679.

Hömeenlinna, Arvi A. Karisto: 470. — 544.

Heidelberg, Saturn-Verlag: 346. — 493.

Heilbronn a. N., Otto Weber: 210. — 313. — 418.

Jena, Hermann Costenoble: 233. — 534.

Helsinki, Kustannusosakeyhtiö Kirja: 558. — Kustannusosakeyhtiö Otava: 193. — 412. — 547. — 565. — 567. — 568. — 569. — Suomalaisen kirjallisuuden Seuran Kirjapaino: 491. — Suomalainen Kustaneus O.-Y. Kansa: 399.

Jyväskylä, K. J. Gummerus: 387.

Kassa, Koczányi Béla kny.: 9 — Wigand Ottó: 589.

Kassel, J. C. J. Raabé & Cie: 612.

Késmárk: Sauter Pál kny.: 363.

Kjbenhavn, H. Hagerup: 373. — Jul. Hansen: 281. — J. L. Lybecker: 398. — Lybecker & Hirschprung: 66. — Lybecker & Meyer: 60. — 62. — 374. — V. Pio: 561. — 569. — Immanuel Rée: 198. — 214. — 297. — Reitzelske Forlag: 127.

Kolozsvár, Gámán J. örökösei kny. 474. — Gibbon Albert, Stein János, Le Page Lajos, Fabritius Erich: 8 a, — Gombos Ferenc: 560. — Stein J. kny.: 57. — 58.

Komárom, Wéber Simon Péter kny.: 477.

Leipzig, Arnoldische Buchhandlung: 321. — Bibliographisches Institut: 438. — Blumberg & Co.: 523 a. — Julius Brehse: 35 a. — F. A. Brockhaus: 330. — 440. — Denicke: 273. — Dietrichsche Verlagsbuchhandlung: 676. — Wilhelm Einhorn: 1840. — Wilhelm Friedrich: 12. — 457. — 459. — Robert Friese: 54. — 117. — 304. — 312. — 673. — Greuell & Francke: 255. — Friedr. Ludwig Herbig: 10. — Max Hesse: 444 b. — 609. — H. Hessel: 450. — W. Jaensch: 616. — E. Kempe: 610. — Ch. E. Kollmann: 442 a. — Oskar Leiner kny.: 642. — 643. — Georg Heinrich Meyer: 372. — 379. — E. F. Neupert's Nachf.: 54 a. — 108. — 325. — Dr. Sally Rabinowitz; 419. — Philipp Reclam jun.: 20. — 37. — 63. — 79. — 82. — 98. — 100. — 106. — 107. — 118. — 121. — 143. — 189 b. — 203. — 206. — 216. — 243 b. — 247. — 250. — 262 bis b. — 303. — 310. — 317. — 331. — 348. — 358. — 376. — 381. — 388. — 396. — 403. — 449. — 471. — 473. — 481. — 482. — 537. — 550. — 657. — E. G. Schultze: 521. — A. Schumann: 144. — 269. — E. F. Steinacker: 426. —

426 a. — Arved Strauch: 674 a. — Veit & Comp.: 19. — Verlag Moderner Belletristik: 312 a. — Verlagsbureau: 648. — Friedrich Volckmar: 465. — Georg Wigand: 575. — 620. — Otto Wigand: 5. — 344. — 363 a. — 363 b. — 444. — 444 a. — Julius Zeitler: 640.

Leipzig—Frankfurt a. M., Jaeger'sche Buchhandlung: 13.

Leipzig—Reudnitz, Oswald Schmidt: 35. — 39.

Leipzig—Wien, Bibliographisches Institut: 145. — 375. — 389. — 391. — 552. — 618.

Liptószentmiklós: «Tarnoscius» kiadó t.: 562. — 563. — 577.

London, Chapman & Hall: 246. — Henry Colburn: 658 bis. — Dean & Son.: 282. — Philip Green: 576. — Houghton & Co.: 589. — Robert Heward, Rowland Hunter: 588. — Jarrold & Sons: 132. — 157. — 159. — 162. — 162 a. — 162 b. — 186 a. — 192. — 201. — 242. — 246 a. — 272. — 286. — 291. — 296. — 301. — 306. — 322. — 397. — Kegan Paul, Trench, Trübner & Co.: 429. — Lawrence & Bullen: 205. — Macmillan & Co.: 226. — E. Marlborough & C.: 596. — Methuen & Co.: 350. — Trelawny Saunders: 597. — Elliot Stock: 658. — Trübner & Co.: 428. — 590. — 591. — Frederik Warne & Co.: 131.

London — Paris — Melbourne, Cassel & Company: 276.

Losonc, Kármán Zsigmond kny.: 654 a. — Roth Simon kny.: 654.

Louvain, J. B. Ista: 601.

Lübeck, Schmidt & Erdtmann: 462.

Mannheim, J. Bensheimer: 256.

Milano, Tipografia Guglielmini: 183. — Edoardo Sonzogno: 185. — 237 bis. — 248. — 452. — Fratelli Treves: 300 bis.

Milano — Palermo — Napoli, Remo Sandron: 427. — 650.

Minden i. W., J. C. C. Burns: 447.

München, Bibliographisch-Artistisches Institut: 442 b. — Georg Müller: 102. — Matth. Rieger: 352. — S. Unflek: 442.

Nagybecskerek, Pleitz F. Pál: 479. — 611.

Nagykikinda, Nakladna Sztamparija: 491 ter. — 580.

Nagy-Szeben, Krafft V.: 448.

Nagyszombat, Horovitz Adolf: 454.

New-York, Amerikai Magyar Népszava: 594. — The Arcadia Press: 354. — Cassel Publishing Company: 277. — The Cooperative Press: 542. — G. W. Dillingham Company: 416. — Doubleday & Mc. Clure Company: 186. — 232. — Paul O. d' Esterhazy: 592. — The Hungarian Literary Society: 430. — Mitchel Kennerley: 414. — I. S. Ogilvie Publishing Company: 415. — Samisch & Goldmann: 593. — Gustav E. Stechert: 426. — 426 a. — John Viley: 597. — R. Worthington: 211.

Paris, G. Calmann-Lévy: 292. — 293. — 507. — Honoré Champion: 1. — 61. — 96. — 121. — 327. — E. Dentu: 283. — Esperantista Societo: 133. — 541. — Hachette & Cie.: 227. — Félix Juven: 400. — Alphonse Lemerre: 494. — 603. — Ernest Leroux: 463. — Librairie Internationale: 435. — J. Maisonneuve: 663. — A. Z. Mathot: 87. — Société du Mercure de France: 356. — Paul Ollendorff: 69. — 136. — 180. — 423. — 600. — 604. — Pagnerre: 434. — Librairie Plon: 520. — Ancienne Maison Quantin: 383.

Pécs, Taizs József: 581.

Philadelphia, Henry Phillips Jr.: 585. — 595.

Pola, Tipografia G. Seraschin: 529.

Porvoo, Werner Söderström: 232 bis. — 262. — 433. — 551. — 570. — 662.

Pozsony, Angermayer Károly: 468. — Eder István kny.: 599. — Heksch F. Sándor: 512. — Kalivoda J: 333. — Krapp L. A.: 616. — Gr. Pongrácz István: 638. — Schindler F. J. bizománya: 564. — Sieber Henrik kny.: 336.

Pozsony — Leipzig, Stampfel Károly: 165. — 249. — 287. — 294. — 362.

Praha, Ed. Grégr: 431. — M. Knapp: 71. — Al. Hynka: 172. — Kober & Markgnef: 630 a. — I. L. Kobrova: 191. — 221. — 253. — Národní tiskárny a nakladelstvo: 134. — 174. — 380. — J. Otto: 11. — 111. — 122. — 126. — 213. — 213 a. — 222. — 347. — 355. — 355 a. — 432. — 513. — 514. — F. Šimáček: 55. — 59. — 129. — 130. — 153. — 178. —

280. — 318. — 324. — 392. — 495. — 515. — Fr. A. Urbánek: 480. — Jos. R. Vilimek: 49.
 Resiczabánya, Eisler József kny.: 455.
 Reutlingen, Ensztlin & Laiblius: 204.
 Roma, Libreria Editrice «A. Manzoni»: 458.
 Rózsahegy, Párička János: 408. — 546.
 Saarlouis, Hausen Verlagsgesellschaft m. b. H.: 555.
 Sopron, Röttig Gusztáv kny.: 523. — Siess Antal kny.: 485.
 Stockholm, Albert Bonnier: 299. — 406.
 Strassburg i. E., Josef Singer: 480 a. — 518. — 524.
 Stuttgart, Adolf Bonz & Comp.: 42. — 73. — J. G. Cotta
 Nachfolger: 74. — 75. — 75 a. — 364. — J. Engelhorn: 194. —
 Dr. Foerster & Cie: 149. — 171. — 288. — Eduard Hallberger:
 464. — Richter und Kappler: 622.
 Stuttgart—Leipzig—Berlin—Wien, Deutsche Verlags-Anstalt:
 196. — 614. — 666.
 Stuttgart — Tübingen, J. G. Cotta: 633. — 675 a.
 Szabadka, Tiskara Sv. Antuna kny.: 436. — 436 a.
 Szászváros, Bornemisza S. Nemzeti Könyvkereskedése: 504. —
 582. — 584.
 Szeged, Dugonics nyomda r.-t.: 660. — Endrényi L. és tsa:
 354 a. — Grün Orbán kny.: 91.
 Temesvár, Reif Henrik kny.: 627. — Uhrmann Henrik
 kny: 405.
 Turócszentmárton, Izák Gusztáv: 282. — Könyvnyomtató
 r.-t.: 386. — 390. — Moskóci F.: 228. — Slovenské Pohľady 367.
 Ujvidék, Branika kny.: 407. — 653. — Csakra E.: 467. —
 Matica Szrpszka: 15 a. — Medaković Dániel 15. — Pajevics A. kny:
 363. — Popovics M. kny.: 110. — 114.
 Venezia, Colombo Coen e Figlio Giovanni Debon Succes-
 sore: 649. — Zamarija Turrin: 538.
 Weimar, Bernh. Fr. Voigt: 349.
 Wien, M. Breitenstein: 176. — C. Daberkow: 70. — 141. —
 267. — 284. — 309. — 486. — 519. — Derflinger & Fischer:
 667. — Hugo Engel: 671. — Friedr. u. Moritz Förster kny.:

241. — K. Gerold: 644. — 645. Carl Gräser: 636. — Carl Helf: 95 *a.* — Alfred Hölder: 88. — Paul Knepler: 557. — Carl Konegen: 31. — 47. — 103. — 115. — 119. — Ch. D. Lippe: 606. — J. Ludwig & A. Zang: 307. — Mayer & Compagnie: 669. — L. Rosner: 72. — 505. — 510. — W. Schlenker: 26. — Schraemle Ferenc Antal özvegye kny.: 335 *bis.* — Spielhagen & Schurich: 279. — Georg Szelinszky: 6. — 76. — 342. — J. B. Wallishausser: 341. — 668.

Wien—Budapest—Leipzig, A. Hartleben: 33. — 77. — 81 *a.* — 81 *b.* — 84. — 85. — 86. — 137. — 158 *a.* — 522 *a.* — 625. — Fritz Sachs: 56. — 492.

Wien—Esztergom, Sartori Károly: 646.

Wien—Leipzig: Wilhelm Braumüller: 613. — Deutsch-Österreichischer Verlag: 45. — 410. — 411. — 421. — 548. — Halm & Goldmann: 425. — Wiener Verlag: 387.

Wien—Pozsony, Alex. F. Heksch: 671. — 672.

Wien—Teschen, Karl Prohaska: 274. — 489.

Wurzen, Verlag-Comptoir: 319.

Zagreb, Nakladom kr. zem. tiskare: 401. — 554. — Josip Sokol: 395. — Szrpszka sztamparija: 94.

Zürich, Verlags-Magasin: 335. — 571.

D) A fordítók mutatója.

A. J. 562. — 563. — 577. — AIGNER Ludwig. 437. — 445. — 607. — 607 *a.* — 619. — ALEXI Teochar. 80. — ALTENBURGER Adolfo. 598.

BACHER Simon. 605. — 606. — BACHER Vilmos. 605. — BAIN R. Nisbet. 132. — 157. — 201. — 205. — 242. — 246. — 246 *a.* — 296. — 301. — 306. — BAKONYI Karl, von sen. 119. — BÉNDEK Zoltán. 90. — BENKERT Károly Mária. 3. — 10. — 19. — 95. — 95 *a.* — 147. — 216. — 352. — 437. — 440. — 440 *a.* — 440 *b.* — 464. — 478. — 521. — 526. — 526 *a.* — 608. — 619. — 621. — 628. — 629. — 630. — 630 *a.* — 643. — 647. — BENKŐ I. BENKERT Károly Mária. — BENKŐ Karl Borromäus. I. BENKERT Károly

Mária. — BERT Paul, de la Bussière. 61. — BERTALAN C. J., von. 564. — BERTHA Alexandre, de. 520. — BIGAULT de Casanove, Ch. de. 327. — 356. — BOCCARD F., de. 87. — BODENSTEDT Friedrich. 440 a. — BODICKÝ S. 16. — BOGGS S. E. 186. — 186 a. — 239. — BORNEMISA Seb. 504. — 584. — BOWRING John. 428. — 588. — BRÁBEK František. 11. — 59. — 71. — 153. — 191. — 213. — 213 a. — 221. — 222. — 253. — 355. — 355 a. — 431. — 432. — 480. — BRÁJGER Lajos. 479. — 610. — 611. — BRANCSICS Blagoje. 653. — BRAUN-WIESBADEN Karl. 574. — BREINER Josef. 329. — BRÓDY Sigmund. 137. — 146. — 303. — BRUCK J. 6. — BUCHHEIM Adolf. 612. — 630. — BULLAND Laura Curtis. 211. — BUTLER E. D. 589. — 590. — 591.

CAJANDER Paavo. 433. — CAMEL Samo. 546. — CANINI Marco Antonio. 649. — CARNERI Bartholomäus. 613. — CASSONE Giuseppe. 458. — 466. — CHASSANG Charles Louis. 434. — CHEZY Wilhelm. 307. — CIPRIANI Iván. 529. — CIURA Alexandru. 582. — COPPÉE François. 602. — CORAND Charles. 527. — CZANYUGA Josef. 635. — CZINK Lodovico. 365.

DANCKIER Axel. 198. — 214. — 297. — DANFORD Beatrice 192. — DANIELOVIČ S. Cz. 386. — De GERANDO-TELEKI Antonine. 180. — DESBORDES-VALMORES H. 435. — DIÓSY Béla. 88. — 279. — DÓCZY Ludwig. 7. — 72. — 73. — 74. — 75. — 75 a. — 364. — 619. — DOZON A. 463. — DRAUT L (udwig). 621. — DUBNICZKY von Szedlicsna Karl. 336. — DUDUMI Demeter. 615. — DUX Adolf. 2. — 81 a. — 81 b. — 83. — 84. — 85. — 86. — 100. — 101. — 243. — 243 a. — 243 b. — 330. — 333. — 333 a. — 440. — 440 a. — 616. — 628.

EBENTHAL Arthur S. 492. — EDELWILD. 459. — EISLER Mór. 440 a. — 630. — 647. — EJURY Charles, d'. 599.

FALK Max. 617. — FALKE Oskar. 612. — 630. — FARKAS Hermine. 109. — 121. — 123. — 310. — FARKAS Max. 438. — 445. — 618. — 619. — FELBERMANN Louis. 131. — FELDMANN. 619. — 630. — FESTETICS Carl Albert gr. 337. — FIEDLER Rajmondo. — 598. — FISCHER Alexander. 361. — FONDA Antonio. 365. — FORSTER Eugeno. 394. — FRANZL A. Alois. 657. — FRETWELL

John. 576. — FROMMER Rudolf. 22. — FUCHS Eugeno. 586. — FULLER Frederic Walter. 429.

G. N. 168. — GAAL Georg, von. 341. — 656. — 668. — 669. — GAUTHIER F. E. 600. — 602. — GAYE Selima. 322. — GÄRTNER Heinrich. 524. — GEBBUR Izor. 581. — GEBEK-ENNSBURG. 338. — GEIST Carl. 187. — GERARD Frances. 159. — GERNERTH Fr. 445. — GIGANTE Silvino. 533. — 650. — GLATZ Eduard. 199 a. — 199 b. — 250. — 262 bis. — 262 bis a. — 262 bis b. — GLÜCKSMANN Heinrich. 93. — GOLDNER Camilla. 388. — 482. — GOLDSCHMIDT J. 449. — 619. — GOTH Ernst. 508. — GREGOROVA Hana. 408. — GREGUSS M(ichael) A(ugust). 620. — 628. — GREINER Ludwig. 670. — GROSS Franz. 104. — GROSSMANN Ernst. 106. — GRUBER Karl Anton, von. 629. — 645. — GRUICS Jovan. 110. — GUERRIER Jean. 507.

H. N. 544. — HAEK D. 619. — 621. — 640. — HAIDE Adolf von der I. HANDMANN Adolf. — HAILLY Gaston, d'. 494. — HANDMANN Adolf sen. 9. — 445. — 621. — 622. — 623. — 624. — HANSEN Jul. 281. — HARLEZ C., de 601. — HARTMANN L. 537. — HARTMANN Moritz. 439. — 440. — 440 a. — 445. — 630. — HECHT-CSERHALMI Irene. 194. — 614. — HEINECKE H., Mlle. 228. — HEKSCH Alexander F. 309. — 519. — 671. — 672. — HEKSCH Margaretha. 267. — 512. — 671. — HELFY Ignác. 183. — HEMGREN Karl. 299. — HENNING G. W. 625. — HERFORD Oliver. 414. — HERMAN O(tto). 384. — HERZER Franya. 114. — HERZOG Emma. 211. — HEVESI Ludwig. 42. — 70. — HOFFMANN Paul. 522. — 522 a. — HORSCHETZKY Carl. 626. — HORVÁTH Béla. 436. — 436 a. — HORVÁT Heinrich. 609. — HÖLZEL Josef. 56. — HVIEZDOSLAV I. ORSZÁG Pál. — HORN Emile. 136. — 383. — 400.

IRVING Laurence. 350. — IVANHOE I. SPÓNER Andor. — IZÁK Gustav. 227. — 282. — 390.

JAAKKOLA K. Emil. 570. — JALAVA Antti. 547. — JARNO Joseph. 541 bis. — JÁSZNIGI Sándor. 27. — 28. — 31. — 32. — 34. — 52. — 53. — 64. — 105. — 206. — 219. — 305. — 325. — 387 (bis). — 486. — 552. — 673. — JELICS Emil. 94. — JOANOVICH Alexander. 627. — JONES W. Henry. 658. — JÓSIKA Julie. 321. — JUFFRAY W. 597.

KADOSSA Eduard. 103. — 548. — 556. — KÁLMÁN Marie. 403. — KAPOSÍ Albert. 284. — KARAGEORGEVITCH Bojidar. 283. — KÁRFFY Ignác. 189. — 189 *a.* — 189 *b.* — KAUFMANN Josefina. 518. — KELEMEN Izoto. 661. — KENNARD Hegan. 212. — KERTBENY K. M. I. BENKERT Károly Mária. — KIVEKÁS Matti. 387. — 412. — 565. — 568. — KLEIN Hermann. 81. — 315. — KLEIN Stefan J. 346. — 493. — KLIÉGL Theodor. 451. — KLIMÓ Michel. 663. — KOHUT Adolf. 20. — 35. — 35 *a.* — 39. — 65. — 326. — 471. — 479 *bis.* — 55. — 571. — 673. — KOLBENHAYER Moritz. 14. — 17. — 18. — 445. — 619. — KOMPERT L. 628. — KONT Ignace. 96. — 120. — KORODI Ludwig. 4. — KOSTOLNY Ludovik. 134. — 380. — KOSZTKA Georg. 532. — KOVÁCS Emerich. 320. — KÖMÖDY Johann. 473. — KROHN Julius. 433. — KROFF L. Lewis. 658. — KRÜCKEN Oskar, von I. JÁSZNIGI Sándor. — KUMLIK Emil. 37. — 107. — 118.

L. L. 422. — LACHMANN Hedwig. 631. — LANGSCH Cäcilie. 29. — 30. — 143. — 195. — 270. — 348. — 376. — 377. — LARICE Rina. 452. — LECHNER Julius, von der Lech. 24. — 36. — 358. — 535. — 536. — 632. — LEMBERGER Armin. 13. — LENGYEL Pál. 541. — LEO. 619. — LETIĆ Lyubomir. 491. *ter.* — LINDNER Ernst. 587. — 671. — LISZKA. 185. — 237 *bis.* — 248. — LITTROW. 619. — LOEW William N. 354. — 429. — 542. — 592. — 593. — 594. — LORÁND Leono. 661. — LUCZENBACHER Johano, de. 135. — LULIĆ Ivan. 395. — 554.

M. E. 572. — MACHIK Joseph, von. — 340. — 526. — 526 *a.* — 619. — MADARASSY Pál. 461. — 469. — 655. — MAILATH Johann Graf. 78. — 339. — 621. — 628. — 630. — 633. — 645. — 675. — 675 *a.* — MARGÓCSI József. 654. — 654 *a.* — MARICH Augusto, de. 598. — MARKUS S. 634. — MATZENAUER-BEŇOVSKÝ Otto. 454. — MAYERHOFFER Gustav Narcis. 49. — 55. — 111. — 122. — 126. — 129. — 130. — 172. — 178. — 280. — 318. — 324. — 347. — 392. — 495. — 514. — 515. — MEERHEIMB Richard, von. 611. — MEISSNER Alfred. 440. — MELAS Heinrich. 448. — 619. — 636. — MELTZL Hugó. 8. — 8 *a.* — 437. — 442. — 442 *a.* — 442 *b.* — 459. — 462. — MEZEI Karlo. 659. —

MUMBAUER Johannes. 555. — MUSSO M. 530. — MUZSNAI Dionizo. 660. — MÜLLER Eugen. 473.

N. Severi. 433. — NAGY Jules. 43. — NASCHÉR S. 484. — NÉMETHY Emma. 602. — 603. — NÉTHY Jean, de l. NÉMETHY Emma. — NEUGEBAUER Ladislaus. 344. — 384. — 385. — 437. — 444. — 444 *a.* — 444 *b.* — 445. — 619. — 621. — 671. — NEUMANN F. W. 597. — NORDHEIM Julius. 637. — NORK F. 349. — NORSA Umberto. 427.

O'BRIEN Joseph. 415. — OESTERHELD Erich. 345. — OPITZ Theodor. 335. — 437. — 441. — 443. — ORSZÁGH Pál. 367.

PACHLER, dr. 630. — PATTERSON Arthur J. 226. — PAUER Mariska, Budahegyi. 506. — PAZIAZI M., v. 645. — PETROVICs Milán. 580. — PETZ L. 92. — 645. — PHILLIPS Henry, Jr. 585. — 595. — PIGEON Hippolyte. 38. — PISAREVIĆ A. 401. — PLANER Eugen. 359. — PLAVETZKY Josef. 488. — PODHRADSKY Emil. 454. — POLGÁR Alfred. 46. — 421. — POLIGNAC Melchior, de. 69. — 602. — 604. — PONGRÁCZ Stefan, Graf. 619. — 638. — 639. — POP I. C. 560. — POP Joan Nițu. 405. — PULSZKY Ferenc és Teréz. 597. — 658 *bis.* — PULSZKY Ferencné, WALTER Teréz. 647.

RABAS Stefania. 125. — RÁCZ B. 659. — RADÓ Anton. 384. — RAJCZY Rudolfo. 598. — REICH Ludwig. 446. — REINER Irma. 483. — RING Michael. 525. — RÓNA-SKLAREK Elisabeth l. SKLAREK Elisabeth. — ROSEN Alexander. 505. — ROSENBERG Emanuel. 343. — ROSNER L. 82. — 98. — 141. — 203. — 247. — ROTHAUER Max. 51. — 89. — 550. — ROTHFELD S. 630. — ROTTER Ludwig. 176. — RÓZSA Maurus. 331.

S... 510. — SAFFORD Mary F. 166. — SAISSY Amadée. 602. — SAISSY Marie. 97. — SANAZZAR. 645. — SCHADE Adrian, van Westrum. 416. — SCHMITT Eugen Heinrich. 413. — SCHNITZER Ignatz. 259. — 425. — 465. — 491 *bis.* — SCHÖNWALD Wilhelm. 26. — SCHROVE Uno, von. 433. — SCHULZE Georg, von. 447. — SCHUMACHER Alexander. 60. — 62. — 66. — 127. — 373. — 374. — 561. — 566. — SCHWARZ V. 315. — SIEBENLIST Josef. 362. — SIEGESCU Josif. 423. — SILBERSTEIN Adolf. 21. — 23. —

384. — SIROLA Francesco. 453. — 540. — 543. — 651. —
 SKLAREK Elisabet. 676. — SOMOGYI Péter. 516. — 517. — SPEIDL
 Ernst. 455. — SPONER Andor, von. 5. — 76. — 363. —
 363 *a.* — 363 *b.* — 372. — 375. — 389. — 391. — 396. —
 445. — 450. — 487. — 619. — STEIN-ABAI Ludwig. 457. —
 STEINACKER Gustav. 315. — 316. — 619. — 621. — 628. —
 630. — 640. — 641. — 642. — 642 *a.* — 643. — STEINBACH Georg,
 von. 342. — STEINBACH Josef. 426. — 426 *a.* — 621. — STEINITZ F.
 276. — 276 *a.* — 277. — STIER Gottlieb. 630. — 677. — 678. —
 STIER H. C. C. 539. — 539 *a.* — STRASSMANN Moritz. 445. —
 STUART M. Dorothy. 596. — STURM Albert. 12. — 384. — SULJU
 Meri. 470. — SWAN Anni. 662. — SZABAD Emeric. 133. —
 SZARVADY Friedrich. 439. — 440. — 440 *a.* — 445. — 630. —
 SZIKLAI Victor. 381. — SZINNYEI József, ifj. 491.

TÁBORI Róbert. 378. — TAILLANDIER, SAINT-RENÉ 526. —
 526 *a.* — TAMASKÓ Stephanus. 44. — TAYLOR J. C. 597. — TELEKI
 Franz Graf d. J. 645. — TÉLFY János. 528. — TEZA Emilio. 652. —
 THARAUD Jérôme. 665. — TINAYRE Marcelle. 507. — TOLDY Franz.
 629. — 644. — 645. — TOMANIK (Ferenc) Sales. 646. — TRETTER
 Georg. 621. — 645. — TREUMUND G. I. STEINACKER Gustav. —
 TRIEBNIGG Ella. 480 *a.* — TUMA Karel. 431.

UJFALVY Ch. E, de Mezőkövesd. 435. — ULBACH Louis. 292. —
 293. — UOTILA O. 433.

VÁLLY Nora, de. 596. — VÁMBÉRY Ármin. 531. — VARGA
 Ferdinando. 659. — 661. — VASFI I. EISLER Mór. — VAUTIER
 Guillaume. 323. — VÉCSEY Leo. 353. — VÉSZI József. 328. —
 VETTI O. S. 513. — VILNEY Anton. 648. — VRCHLICKY Jaroslav.
 II. — 432.

WAINIO Nilo E. 193. — 262. — 399. — 551. — 558. —
 WALLIS A. S. C. 357. — WAUGH, Mrs. WRIGHT Ellis. 291. —
 WEBER Otto. 334. — WECHSLER Ludwig. 48. — 50. — 54. —
 54 *a.* — 108. — 112. — 124. — 128. — 138. — 139. — 140. —
 144. — 145. — 148. — 149. — 150. — 151. — 156. — 161. —
 167. — 167 *a.* — 169. — 170. — 171. — 173. — 175. — 177. —
 182. — 188. — 190. — 197. — 204. — 207. — 208. — 209. —

215. — 224. — 225. — 229. — 230. — 230 a. — 233. — 234. —
 235. — 236. — 236 a. — 238. — 254. — 255. — 257. — 258. —
 261. — 264. — 265. — 268. — 269. — 273. — 281 bis. —
 288. — 289. — 290. — 304. — 308. — 312. — 312 a. — 314. —
 393. — 404. — 424. — 573. — 667. — WEILHEIM Adolf. 79. —
 317. — WOLZOGEN Ernst von 670. — WORSWICK B. W. 397.
 YEKEL Peter. 523. — 523 a. — YOLLAND Arthur B(akishill) 272.
 ZAMOYSKI Josef Julian Graf. 372. — 379. — ZEEGHERS A.
 263. — ZERKOWITZ Sidonie. 509. — ZIGÁNY Árpád. 99. — ZMAJ
 JOANOVICS Joan. 15. — 15 a. — 366. — 467. — ZRINSZKI Petar,
 Groff. 538.

E) A lefordított szerzők mutatója.

ABONYI Árpád. *Eszperantóul*: 541. — ÁBRÁNYI Emil. *Angolul*:
 593. — 594. — *Franciául*: 604. — *Németül*: 610. — 611. — 614. —
 621. — 627. — 631. — 632. — 643. — *Olaszul*: 649. — *Volapükül*:
 655. — ÁBRÁNYI Kornél, ifj. *Angolul*: 593. — 594. — *Németül*: 632. —
 ADORJÁN Boldizsár. *Németül*: 630. — 643. — ADY Endre. *Németül*:
 609. — 611. — 625. — ÁGAI Adolf. *Németül*: 670. — ALBA Nevis
 (UNGER Ila). *Németül*: 610. — ALMÁSI BALOGH Tihamér. *Németül*: 541
 bis. — AMADE László br. *Németül*: 630. — AMBRUS Zoltán. *Eszperan-*
tóul: 659. — *Franciául*: 1. — ANDRÁSSY Béla. *Németül*: 632. —
 ANDRÁSY Jenő. *Németül*: 670. — ÁNYOS Pál. *Angolul*: 588. — *Németül*:
 630. — 633. — 645. — APÁTHY István. *Franciául*: 604. — ARANY
 János. *Angolul*: 542. — 590. — 591. — 592. — 593. — 594. —
 596. — *Csehül*: 11. — *Eszperantóul*: 598. — *Franciául*: 599. —
 600. — 601. — 602. — 604. — *Héberül*: 605. — 606. — *Né-*
metül: 2. — 3. — 4. — 5. — 6. — 7. — 8. — 9. — 10. —
 12. — 13. — 14. — 17. — 18. — 440 b. — 614. — 615. —
 619. — 621. — 622. — 625. — 630. — 631. — 632. — 636. —
 637. — 639. — 643. — *Olaszul*: 643. — 649. — *Szerbül*: 15. —
 653. *Tótul*: 16. — 654.

BABITS Mihály. *Németül*: 611. — BACSÁNYI János. *Németül*:
 630. — BAJZA József. *Angolul*: 592. — 593. — 594. — 597. —
Franciául: 599. — *Héberül*: 605. — 606. — *Németül*: 612. —

614. — 621. — 622. — 625. — 630. — 636. — 638. — 639. — 641. — 642. — 643. — 647. — *Olaszul*: 649. — 652. — BALASSA Bálint. *Németül*: 614. — 630. — «BALASSI Menyhért árulattatása.» *Németül*: 19. — BALÁZS Sándor. *Finnül*: 544. — *Németül*: 20. — 671. — BALLA Ignác. *Németül*: 611. — BALÓ Tasziló. *Németül*: 632. — BALOGH Miklós. *Franciául*: 665. — BALOGH Zoltán. *Angolul*: 594. — *Németül*: 621. — 643. — BANGÓ Pető. *Németül*: 615. — BARCSAI Ádám. *Németül*: 621. — 630. — BÁRD Miklós. *Németül*: 610. — 611. — BARINA Vendel. *Németül*: 646. — BARNÁ Ignác. *Németül*: 621. — 630. — BARNÁ Izidor. *Franciául*: 604. — *Németül*: 610. — BÁRSONY István. *Németül*: 25. — 25 a. — 25 b. — 666. — 674. — BARTÓK Lajos. *Angolul*: 594. — *Franciául*: 604. — *Németül*: 21. — 22. — 23. — 24. — 610. — 614. — 621. — 630. — *Olaszul*: 649. — BATIZI András. *Franciául*: 601. — BEKSICS Gusztávné. *Németül*: 673. — BENEDEK Aladár. *Angolul*: 594. — *Németül*: 621. — BENEDEK Elek. *Németül*: 26. — BENICZKY Péter. *Németül*: 630. — BENICZKYNÉ-BAJZA Lenke. *Németül*: 27. — 28. — 29. — 30. — 31. — 32. — 33. — 34. — 35. — 670. — 674. — 679. — BENJAMIN Ferenc. *Németül*: 611. — BENÖFY Soma. *Németül*: 630. — 643. — BEÖTHY László. *Németül*: 610. — BEÖTHY Zsigmond. *Németül*: 630. — 643. — BEÖTHY Zsolt. *Németül*: 36. — 632. — BERCZIK Árpád. *Eszperantóul*: 661. — *Finnül*: 547. — *Franciául*: 38. — 40. — 41. — 43. — 664. — *Németül*: 37. — 39. — 42. — 545. — 673. — 674. — *Tótul*: 546. — BÉRCZY Károly. *Németül*: 618. — 621. — 630. — 643. — BEREZCZ Károly. *Angolul*: 594. — *Németül*: 621. — 622. — 630. — 639. — 643. — BERNÁTH Gáspár. *Angolul*: 591. — 594. — *Franciául*: 603. — *Németül*: 607 a. — 613. — 618. — 620. — 630. — 635. — 643. — *Olaszul*: 649. — BERZSENYI Dániel. *Angolul*: 588. — 593. — 594. — 596. — *Eszperantóul*: 598. — *Franciául*: 599. — 601. — *Latinul*: 44. — *Németül*: 614. — 621. — 630. — 633. — 639. — 641. — 643. — 645. — 647. — *Szerbül*: 653. — BESSENYEI György. *Németül*: 621. — BEZERÉDJ Flóra. *Németül*: 630. — BIRÓ Lajos. *Németül*: 45. — 46. — 47. — 548. — BORUTH Elemér. *Angolul*: 594. —

Németül: 618. — 643. — BOZZAI Pál. *Angolul*: 594. — *Németül*: 621. — 625. — 630. — 643. — BRÓDY Sándor. *Csehül*: 49. — 55. — *Németül*: 48. — 50. — 51. — 52. — 53. — 54. — 56. — 549. — 550. — 674. — BUCZY Emil. *Angolul*: 588. — *Németül*: 633. — BUDAY László. *Angolul*: 594. — BULLA János. *Angolul*: 594. — *Németül*: 610. — 632.

CZANYUGA József. *Németül*: 67. — CZINKE Ferenc. *Latinul*: 68. — CZÓBEL Minka. *Franciául*: 69. — 602. — 604. — *Németül*: 614. — CZOBOR Kornélia. *Németül*: 643. — CZUCZOR Gergely. *Angolul*: 591. — 592. — 593. — 594. — *Németül*: 612. — 615. — 618. — 620. — 621. — 622. — 625. — 628. — 629. — 630. — 637. — 639. — 641. — 643. — 647.

CSAJÁGHY Sándor. *Németül*: 646. — CSÁKORTNYAI Lajos. *Angolul*: 594. — CSÁSZÁR Ferenc. *Németül*: 612. — 621. — 622. — 625. — 630. — 638. — 639. — 643. — CSÁTI Demeter. *Angolul*: 588. — *Franciául*: 601. — *Németül*: 629. — 645. — CSENGEY Gusztáv. *Németül*: 621. — CSEPREGHY Ferenc. *Finnül*: 551. — *Németül*: 57. — 58. — CSERZY Mihály. *Eszperantóul*: 660. — CSIKY Gergely. *Csehül*: 59. — *Dánul*: 60. — 62. — 66. — *Franciául*: 61. — *Németül*: 63. — 64. — 65. — 552. — 632. — 674. — 679. — CSIZMADIA Sándor. *Angolul*: 594. — CSOKONAI V. Mihály. *Angolul*: 588. — 596. — *Franciául*: 599. — *Németül*: 607 a. — 614. — 620. — 621. — 622. — 630. — 633. — 641. — 645. — CSUKÁSI József. *Angolul*: 594. — *Németül*: 621. — 639.

DALMADY Győző. *Angolul*: 593. — 594. — *Franciául*: 604. — *Németül*: 621. — 632. — 643. — *Olaszul*: 649. — DÁLNOKY Lajos. *Németül*: 610. — DANISS Zsigmond. *Németül*: 646. — DAYKA Gábor. *Angolul*: 588. — *Németül*: 622. — 630. — 633. — 645. — DENGI János. *Angolul*: 594. — DEGRÉ Alajos. *Németül*: 674. — DIENES Lajos. *Németül*: 630. — DOBSA Lajos. *Németül*: 610. — 639. — DÓCZY Lajos. *Angolul*: 593. — 594. — *Csehül*: 71. — *Franciául*: 604. — *Németül*: 72. — 73. — 74. — 75. — 75 a. — 614. — 618. — 631. — 632. — DÓZSA Dániel. *Németül*: 643. — DÖBRENTEY Gábor. *Angolul*: 588. — 594. — *Németül*: 612. — 620. — 621. — 628. — 633. — 641. — 643. —

669. — 675. a — DÖMÖTÖR Pál: *Angolul*: 594. — DRÉGELY Gábor. *Németül*: 553. — DUTKA Ákos. *Németül*: 611.

ENDRÖDI János. *Angolul*: 588. — *Németül*: 633. — ENDRÖDI Sándor. *Angolul*: 594. — *Franciául*: 602. — 604. — *Németül*: 76. — 610. — 614. — 621. — 632. — *Olaszul*: 649. — EÖTVÖS József br. *Angolul*: 592. — 593. — 594. — 596. — 597. — *Franciául*: 599. — 602. — 604. — *Héberül*: 605. — 606. — *Németül*: 77. — 78. — 79. — 81. — 81 a. — 81 b. — 82. — 83. — 84. — 85. — 86. — 614. — 619. — 621. — 622. — 625. — 630. — 631. — 638. — 639. — 641. — 643. — 646. — 647. — *Oláhul*: 80. — ERDÉLYI János. *Angolul*: 592. — 593. — 594. — *Héberül*: 605. — 606. — *Németül*: 612. — 620. — 621. — 622. — 625. — 628. — 630. — 639. — 643. — 647. — ERDÉLYI Zoltán. *Németül*: 610. — ERDŐS Renée. *Horvátul*: 554. — *Németül*: 555. — 610. — 611. — 627. — ERÖDI Dániel. *Németül*: 610.

FALUDI Ferenc. *Angolul*: 588. — *Németül*: 630. — 633. — 645. — FALK Zsigmond. *Francziául*: 87. — *Németül*: 88. — 89. — 90. — FARKAS András. *Németül*: 91. — FARKAS Béla. *Németül*: 610. — FARKAS Imre. *Németül*: 610. — 611. — FARKAS Pál. *Németül*: 556. — FÁTYOL. *Németül*: 609. — FÁY András. *Angolul*: 589. — 590. — *Németül*: 92. — 621. — 643. — 645. — FAZEKAS Mihály. *Németül*: 630. — FELEKI Sándor. *Németül*: 610. — 614. — FERENCZY Teréz. *Németül*: 615. — 621. — 643. — FÖLDES Imre. *Németül*: 93. — 557. — FÖLDVÁRY János. *Angolul*: 594. — FÜST Milán. *Németül*: 611.

GAÁL Karolin. *Szerbül*: 94. — GÁL Ferenc. *Németül*: 643. — GÁL József. *Németül*: 620. — 621. — 628. — 630. — 643. — *Olaszul*: 650. — GARAY Alajos. *Németül*: 646. — GARAY János. *Angolul*: 592. — 593. — 594. — *Németül*: 95. — 95 a. — 612. — 615. — 619. — 621. — 622. — 625. — 630. — 636. — 637. — 638. — 639. — 642. — 643. — 646. — 647. — GÁRDONYI Géza. *Finnül*: 558. — *Franciául*: 96. — 604. — 665. — *Németül*: 610. — 611. — 614. — GÁSPÁR Imre. *Angolul*: 594. — *Németül*: 610. — 621. — 627. — 632. — 643. — GÁSPÁR Kornél. *Németül*: 632. — GELLÉRT Oszkár. *Németül*: 611. — GERGELY

István. *Németül*: 610. — GERŐ Attila. *Németül*: 614. — GÖNDÖCZ Ferencné TAKÁCS Judit. *Németül*: 633. — GÖRGEY István. *Németül*: 630. — GRAIL Erzsé. *Németül*: 559. — GREGUSS Ágost. *Angolul*: 594. — *Franciául*: 601. — *Németül*: 610. — 621. — 643. — GUTHI Soma. *Eszperantóul*: 661.

GYALUI Farkas. *Németül*: 657. — *Oláhul*: 560. — GYARMATHY Zsigáné. *Németül*: 666. — GYÖRFFY Gyula. *Németül*: 622. — GYÖRY Vilmos. *Angolul*: 594. — *Németül*: 619. — 621. — 643. — GYULAI Pál. *Angolul*: 590. — 593. — 594. — 596. — *Dánul*: 561. — *Franciául*: 97. — 602. — 604. — *Héberül*: 605. — 606. — *Németül*: 98. — 100. — 101. — 610. — 614. — 615. — 615. — 617. — 618. — 619. — 621. — 622. — 625. — 630. — 631. — 632. — 637. — 639. — 643. — 647. — *Olaszul*: 99. — 649. — *Szerbül*: 653. — GYURÁTZ Ferenc. *Tótul*: 562. — 563.

HATVANY Lajos br. *Németül*: 102. — HEGEDÜS Lajos. *Németül*: 564. — HELTAI Jenő. *Angolul*: 594. — *Eszperantóul*: 659. — *Franciául*: 604. — *Németül*: 103. — 610. — 611. — 632. — HELVEY Lajos. *Németül*: 104. — HERCZEG Ferenc. *Csehül*: 111. — 122. — 126. — 129. — 130. — *Dánul*: 127. — 566. — *Finnül*: 565. — 567. — 568. — 569. — 570. — *Franciául*: 120. — *Németül*: 105. — 106. — 107. — 108. — 109. — 112. — 113. — 115. — 116. — 117. — 118. — 119. — 121. — 123. — 124. — 125. — 128. — 666. — 673. — 674. — 680. — *Szerbül*: 110. — 114. — HERCZEGHY Viktor. *Németül*: 628. — HERPEI Ottó. *Angolul*: 594. — HEVESI József. *Angolul*: 594. — *Németül*: 571. — 673. — 674. — HORKAY Béla. *Tótul*: 654. — HORVÁT Boldizsár. *Németül*: 610. — HORVÁTH Ádám. *Németül*: 621. — 630.

IGNOTUS. *Franciául*: 604. — *Németül*: 610. — ILLÉSY György. *Németül*: 643. — INCZÉDY László. *Angolul*: 594. — *Németül*: 632.

JAKAB István. *Németül*: 635. — JAKAB Ödön. *Angolul*: 594. — *Franciául*: 604. — *Németül*: 610. — 614. — 618. — 674. — JÁMBOR Pál. *Angolul*: 594. — *Németül*: 572. — 621. — 622. — 630. — 639. — 643. — 647. — JÉKEY Aladár. *Franciául*:

604. — JOANOVICH Sándor. *Németül*: 627. — JÓKAI Mór. *Angolul*: 131. — 132. — 133. — 157. — 159. — 162. — 162 a. — 162 b. — 166. — 186. — 186 a. — 192. — 201. — 205. — 211. — 212. — 226. — 232. — 239. — 242. — 246. — 246 a. — 272. — 276. — 276 a. — 277. — 286. — 291. — 296. — 301. — 306. — 576. — 592. — *Csehül*: 135. — 153. — 172. — 174. — 178. — 191. — 213. — 213 a. — 221. — 222. — 253. — 280. — *Dánul*: 198. — 214. — 281. — 297. — *Eszperantóul*: 135. — *Finnül*: 193. — 232 bis. — 262. — *Franciául*: 136. — 180. — 227. — 283. — 292. — 293. — 599. — 664. — 665. — *Héberül*: 606. — *Hollandul*: 263. — *Németül*: 137. — 138. — 139. — 140. — 141. — 142. — 143. — 144. — 145. — 146. — 147. — 148. — 148 a. — 149. — 150. — 151. — 152. — 154. — 154 a. — 154 b. — 155. — 156. — 158. — 158 a. — 160. — 161. — 163. — 164. — 165. — 167. — 167 a. — 169. — 170. — 171. — 173. — 175. — 176. — 177. — 179. — 179 a. — 181. — 182. — 184. — 187. — 188. — 189. — 189 a. — 189 b. — 190. — 194. — 195. — 196. — 197. — 199. — 199 a. — 199 b. — 200. — 200 a. — 202. — 203. — 204. — 206. — 207. — 208. — 209. — 210. — 215. — 216. — 217. — 218. — 219. — 220. — 223. — 224. — 225. — 229. — 230. — 230 a. — 231. — 233. — 234. — 235. — 236. — 236 a. — 237. — 238. — 240. — 241 a. — 243. — 243 a. — 243 b. — 244. — 244 a. — 245. — 247. — 249. — 250. — 251. — 252. — 254. — 255. — 256. — 257. — 258. — 259. — 260. — 261. — 262 bis. — 262 bis a. — 262 bis b. — 264. — 265. — 266. — 267. — 268. — 269. — 270. — 271. — 271 a. — 273. — 274. — 275. — 278. — 279. — 281 bis. — 284. — 285. — 287. — 288. — 289. — 290. — 294. — 295. — 298. — 300. — 302. — 302 a. — 303. — 304. — 305. — 307. — 308. — 309. — 310. — 311. — 312. — 312 a. — 313. — 315. — 573. — 574. — 575. — 614. — 621. — 639. — 643. — 647. — 667. — 670. — 671. — 672. — 674. — 679. — *Olaszul*: 168. — 183. — 185. — 237 bis. — 248. — 300 bis. — *Svédül*: 299. — *Tótul*: 227. — 282. — JÓSIKA Miklós. *Angolul*: 322. — *Csehül*: 318. — *Németül*: 315. —

316. — 317. — 319. — 320. — 321. — 641. — 671. — JÖRGNÉ DRASKÓCZY Ilma. *Németül*: 610. — 611. — 627. — JUHÁSZ Gyula. *Németül*: 609. — JUSTH Zsigmond. *Csehül*: 324. — *Franciául*: 323. — *Németül*: 666. — 674.

KABOS Ede. *Németül*: 325. — KACZIÁNY Géza. *Németül*: 326. — 621. — KAFFKA Margit. *Németül*: 610. — 611. — KAPI Béla. *Tótul*: 577. — KARINTHY Frigyes. *Németül*: 578. — KÁRMÁN József. *Angolul*: 590. — *Németül*: 331. — KÁSZONYI Dániel. *Németül*: 332. — KATONA Gyula. *Németül*: 643. — KATONA József. *Franciául*: 327. — *Németül*: 328. — 329. — 330. — KAZÁR Emil. *Németül*: 670. — KAZINCZY Ferenc. *Angolul*: 588. — *Franciául*: 601. — *Németül*: 621. — 630. — 633. — 639. — 641. — 643. — 645. — KELEMENFFY László. *Németül*: 333. — 333 a. — KEMECHEY Jenő. *Franciául*: 665. — KEMÉNY Simon. *Németül*: 611. — KEMÉNY Zsigmond. *Németül*: 334. — 335. — KERÉNYI Frigyes. *Németül*: 612. — 621. — 622. — 630. — 639. — 642. — 643. — 647. — KÉRY Gyula. *Angolul*: 594. — *Németül*: 610. — KIS János. *Angolul*: 588. — *Németül*: 335 bis. — 621. — 630. — 633. — 641. — 643. — KISFALUDY Atala. *Franciául*: 604. — KISFALUDY Károly. *Angolul*: 588. — 589. — 590. — 592. — 593. — 594. — 596. — *Franciául*: 599. — *Héberül*: 605. — 606. — *Németül*: 336. — 337. — 579. — 607 a. — 612. — 614. — 618. — 619. — 620. — 621. — 622. — 625. — 627. — 628. — 630. — 631. — 633. — 636. — 641. — 643. — 645. — 646. — 647. — 656. — 669. — 675 a. — *Olaszul*: 649. — *Szerbül*: 653. — *Tótul*: 654. — KISFALUDY Sándor. *Angolul*: 588. — 593. — 594. — 596. — *Franciául*: 599. — *Németül*: 338. — 339. — 340. — 341. — 614. — 621. — 622. — 625. — 630. — 633. — 639. — 640. — 641. — 643. — 645. — 647. — 669. — *Olaszul*: 645. — KISS József. *Angolul*: 592. — 593. — 594. — *Franciául*: 602. — 604. — *Németül*: 342. — 343. — 344. — 609. — 610. — 614. — 617. — 619. — 621. — 627. — 631. — 632. — *Olaszul*: 649. — KISS Menyhért. *Németül*: 627. — KIS-TELEKI Ede. *Németül*: 610. — KÖBOR Tamás. *Németül*: 345. — KOHÁRY István gróf. *Németül*: 630. — KOLMÁR József. *Németül*:

643. — KOMJÁTHY Jenő. *Németül*: 609. — 614. — KOMÓCSY József. *Angolul*: 594. — *Franciául*: 604. — *Németül*: 610. — 621. — 622. — 632. — *Olaszul*: 649. — KORODA Pál. *Franciául*: 604. — *Németül*: 614. — 632. — KOSZTOLÁNYI Dezső. *Németül*: 346. — 609. — 611. — KOVÁCS Gyula, E. *Franciául*: 604. — KOVÁCS Márk. *Németül*: 646. — KOVÁCS Pál. *Szerbül*: 580. — KOZMA Andor. *Angolul*: 594. — *Franciául*: 604. — *Csehül*: 347. — *Németül*: 348. — 610. — 611. — 614. — 674. — KÖLCSEY Ferenc. *Angolul*: 588. — 590. — 593. — 594. — 596. — *Franciául*: 599. — 601. — *Héberül*: 605. — 606. — *Németül*: 526. — 612. — 614. — 619. — 621. — 622. — 625. — 630. — 633. — 636. — 637. — 638. — 639. — 641. — 643. — 645. — 647. — *Tótul*: 654. — *Volapükül*: 581. — KÖRÖSHÁZY Ferenc. *Németül*: 349. — KRIZA János. *Németül*: 622. — 628. — 630. — 643. — KUNOSS Endre. *Angolul*: 594. — *Németül*: 630. — 640. — KUTHY Lajos. *Németül*: 643.

LAKNER Sándor. *Németül*: 630. — 643. — LÁNYI Sarolta. *Németül*: 611. — LATKÓCZY Mihály. *Franciául*: 601. — LAUKA Gusztáv. *Angolul*: 594. — *Franciául*: 604. — *Németül*: 610. — 621. — 630. — 643. — 670. — 673. — LÁZÁR István. *Oláhul*: 582. — LECHNER Gyula. *Németül*: 632. — LENGYEL József. *Németül*: 630. — LENGYEL Menyhért. *Angolul*: 350. — *Németül*: 351. — LENKEI Henrik. *Németül*: 610. — LESZNAY Anna (MOSKOVITZ Amália?) *Németül*: 611. — LÉVAY József. 590. — 593. — 594. — 596. — *Németül*: 612. — 614. — 615. — 621. — 622. — 625. — 630. — 643. — LIPCSEY Ádám. *Németül*: 610. — LIPICH Elek. *Németül*: 632. — LISZNYAY Kálmán. *Angolul*: 594. — *Németül*: 352. — 615. — 616. — 621. — 622. — 630. — 639. — 643. — LITHVAY Viktoria. *Németül*: 632. — LOSONCZY László. *Héberül*: 606. — *Németül*: 607 a. — 621. — 630. — 643. — LÖRINCZ Endre. *Németül*: 630. — LUKÁCS Pál. *Németül*: 638. — 639. — LUKÁCSY Sándor. *Németül*: 353.

MADÁCH Imre. *Angolul*: 354. — *Csehül*: 355. — 355 a. — *Franciául*: 356. — 599. — *Hollandul*: 357. — *Németül*: 358. — 359. — 360. — 361. — 362. — 363. — 363 a. — 363 b. —

364. — 614. — 621. — 643. — *Olaszul*: 365. — *Szerbül*
 366. — *Tótul*: 367. — MAILÁTH János gróf. *Németül*: 630. —
 669. — MAJTHÉNYI Flóra. *Németül*: 615. — 621. — 630. — 639. —
 643. — *Olaszul*: 649. — MAKAI Emil. *Angolul*: 594. — *Franciául*:
 604. — *Németül*: 610. — MALOM Lujza. *Németül*: 630. —
 MARGITAY Dezső. *Németül*: 674. — MÁRKUS József. *Németül*:
 368. — 368 a. — 369. — 370. — 371. — MÁRKUS Miklós. *Angolul*:
 593. — 594. — *Németül*: 632. — MATISZ Pál. *Németül*:
 630. — MEDGYES Lajos. *Németül*: 630. — 643. — MENTOVICH
 Ferenc. *Németül*: 621. — 622. — 630. — 639. — 643. — MÉREY
 Adolf. *Németül*: 627. — MÉRY Károly. *Németül*: 614. — MEZEI
 Ernő. *Németül*: 614. — MIKSZÁTH Kálmán. *Angolul*: 382. — 397. —
Csehül: 380. — 392. — *Dánul*: 373. — 374. — 398. — *Eszperantóul*:
 394. — *Finnül*: 387. — 399. — *Franciául*: 383. —
 400. — 665. — *Hollandul*: 402. — *Horvátul*: 395. — 401. —
Németül: 372. — 375. — 376. — 377. — 378. — 379. — 381. —
 384. — 384 a. — 385. — 387 bis. — 388. — 389. — 391. —
 393. — 396. — 403. — 404. — 671. — 674. — 679. — 680. —
Oláhul: 405. — *Svédül*: 406. — *Szerbül*: 407. — *Tótul*: 386. —
 390. — 408. — 583. — MINDSZENTY Gedeon. *Németül*: 622. —
 646. — MOLNÁR Ferenc. *Angolul*: 414. — 415. — 416. — *Eszperantóul*:
 661. — *Finnül*: 412. — *Németül*: 409. — 410. — 411. —
 413. — 417. — 418. — 419. — 420. — 421. — MOLNÁR Gyula.
Németül: 422. — MÓRA Ferenc. *Eszperantóul*: 660. — MÓRA István.
Németül: 610. — MURAI Károly. *Németül*: 674. — *Oláhul*: 423.
 NAGY Imre. *Németül*: 621. — 630. — 642. — 643. — NÉP-
 DALOK. *Angolul*: 430. — 588. — 591. — 593. — 594. — 595. —
Franciául: 601. — 602. — 604. — *Héberül*: 605. — 606. —
Németül: 607. — 607 a. — 608. — 610. — 613. — 614. — 618. —
 620. — 621. — 622. — 623. — 624. — 626. — 629. — 632. —
 635. — 640. — 643. — 647. — 648. — *Olaszul*: 649. — 650. —
 NÉPMESÉK. *Angolul*: 658. — *Finnül*: 662. — *Franciául*: 663. —
Németül: 668. — 675. — 675 a. — 676. — 677. — 678. —
 NÉVY László. *Angolul*: 592. — 593. — 594. — NIAMESSYNYÉ-
 MANASZY Margit. *Németül*: 627.

- NYILAS Sámuel. *Angolul*: 594. — *Németül*: 621. — 643. — *Olaszul*: 649. — NYULASSY Antal. *Németül*: 643. — 646.
- ORCZY Lőrinc br. *Angolul*: 588. — *Németül*: 630. — 633. — 645. — ORMÓDI Bertalan. *Németül*: 621.
- PAJER Antal. *Franciául*: 601. — *Németül*: 622. — 630. — 646. — PÁKH Albert. *Franciául*: 664. — PALÁGYI Lajos. *Angolul*: 594. — *Franciául*: 604. — *Németül*: 609. — 614. — 632. — PÁLMAI Kálmán. *Németül*: 610. — PALOTÁS Fausztin. *Németül*: 671. — «Pannonia megvételéről.» I. CSÁTI Demeter a. — PAP Ede. *Angolul*: 594. — PAP Endre. *Angolul*: 593. — 594. — *Németül*: 621. — 622. — 625. — 630. — 639. — PAP Gábor. — *Németül*: 615. — PAP Gyula. *Németül*: 614. — PAPP Zoltán. *Németül*: 632. — 643. — PÁSZTÓI. (PLATHY Adorján). *Angolul*: 594. — PÁSZTOR Árpád. *Németül*: 610. — 611. — PATAY Sándor. *Németül*: 610. — PÉCHY Ferenc. *Franciául*: 601. — PEKÁR Gyula. *Németül*: 424. — PETELEI István. *Németül*: 674. — PETERDI Sándor. *Oláhul*: 584. — PETŐFI Sándor. *Angolul*: 428. — 429. — 430. — 585. — 590. — 591. — 592. — 593. — 594. — 596. — 597. — 658 bis. — *Csehül*: 431. — 432. — *Eszperantóul*: 586. — 598. — *Finnül*: 433. — 470. — *Franciául*: 434. — 435. — 463. — 599. — 600. — 601. — 602. — 603. — 604. — *Héberül*: 605. — 606. — *Horvátul*: 436. — 436 a. — 472. — *Németül*: 425. — 426. — 426 a. — 437. — 438. — 439. — 440. — 440 a. — 440 b. — 441. — 442. — 442 a. — 442 b. — 443. — 444. — 444 a. — 444 b. — 445. — 446. — 447. — 448. — 449. — 450. — 451. — 455. — 456. — 457. — 459. — 462. — 464. — 465. — 471. — 473. — 474. — 475. — 587. — 607 a. — 609. — 610. — 612. — 613. — 614. — 615. — 616. — 618. — 619. — 621. — 622. — 625. — 628. — 630. — 631. — 635. — 636. — 638. — 639. — 640. — 643. — 646. — 647. — 648. — 670. — 671. — 679. — *Német-zsídóul*: 460. — *Olaszul*: 427. — 452. — 453. — 458. — 466. — 649. — 651. — 652. — *Szerbül*: 467. — 653. — *Tótul*: 454. — 454 bis. — 468. — 476. — 476 a. — 654. — *Volapükül*: 461. — 469. — 655. — PETŐFINÉ-SZENDREI Julia. *Németül*: 614. — 643. — PETRICHEVICH-HORVÁTH Lázár.

Németül: 643. — PÉTZELI József. *Franciául*: 477. — PODMANICZKY László br. *Németül*: 669. — POMPÉRY János. *Németül*: 478. — 615. — 622. — 630. — 643. — PONGRÁCZ Lajos. *Németül*: 630. — PORZSOLT Kálmán. *Németül*: 479. — 479 bis. — PÓSA Lajos. *Angolul*: 594. — *Franciául*: 604. — *Németül*: 610. — 632. — TÓTUL: 654. — PRÉM József. *Angolul*: 594. — PUTZKER Ad. *Németül*: 671.

RÁDAY Gedeon. *Angolul*: 588. — *Németül*: 633. — RADÓ Antal. *Angolul*: 594. — *Franciául*: 602. — 604. — *Németül*: 610. — 614. — RÁJNIS József. *Németül*: 621. — RÁKOSI Jenő. *Angolul*: 593. — 594. — *Csehül*: 480. — *Németül*: 480 a. — 610. — RÁKOSI Viktor. *Németül*: 481. — 482. — RÁSKAI Ferenc. *Németül*: 611. — REINER Zsigmond. *Németül*: 483. — RÉVAI Miklós. *Németül*: 485. — 621. — 622. — 630. — RÉVÉSZ Ernő. *Németül*: 610. — REVICZKY Gyula. *Angolul*: 594. — *Franciául*: 602. — 604. — *Németül*: 484. — 610. — 614. — 617. — 621. — 632. — RIMAI János. *Németül*: 630. — RISKÓ Ignác. *Németül*: 621. — 622. — 630. — RÓNAY István. *Angolul*: 594. — *Németül*: 632. — RÓZSA Miklós. *Franciául*: 604. — RUDNYÁNSZKY Gyula. *Angolul*: 594. — *Németül*: 610. — 614. — RUTKAY Emil. *Németül*: 630.

SAMARJAI Károly. *Németül*: 621. — 630. — 643. — SÁROSY Gyula. *Angolul*: 593. — 594. — *Németül*: 615. — 621. — 630. — 639. — 643. — 647. — SAS Ede. *Németül*: 610. — SEBESI Jób. *Németül*: 610. — SEBŐK Zsigmond. *Németül*: 673. — SERESS Imre. *Németül*: 610. — SIGRAY Fülöp gróf. *Németül*: 643. — SOMLÓ Sándor. *Németül*: 610. — 627. — 632. — SOMLYÓ Zoltán. *Németül*: 611. — SOMOGYI Gyula. *Németül*: 643. — SOMOGYI Ignác. *Németül*: 643. — SUJÁNSZKY Antal. *Németül*: 621. — 622. — 630. — 643. — 646. — SÜKEI Károly. — *Németül*: 615. — 621. — 622. — 630.

«Sz. Katalin legendája.» *Franciául*: 601. — SZABADOS János. *Angolul*: 590. — SZABÓ Dávid, Baróti. *Angolul*: 588. — *Németül*: 621. — 633. — SZABÓ Endre. *Angolul*: 594. — *Franciául*: 604. — *Németül*: 610. — 614. — 621. — SZABÓ Imre. *Németül*: 622. — SZABÓ László, Szentjóni. *Németül*: 490. — 627. —

630. — SZABÓNÉ-NOGÁLL Janka. *Németül*: 486. — SZABOLCSKA Mihály. *Angolul*: 594. — *Eszperantóul*: 598. — *Franciául*: 602. — 604. — *Németül*: 610. — 611. — 614. — 627. — 632. — SZAKÁL Lajos. *Németül*: 628. — 643. — SZALAY Fruzina. *Angolul*: 594. — *Franciául*: 602. — 604. — *Németül*: 609. — 614. — 632. — SZALAY László. *Németül*: 630. — SZALKAI Mátyás. *Németül*: 643. — SZALÓCZY Bertalan. *Németül*: 487. — SZARVAS Mariska. *Németül*: 614. — SZÁSZ Béla. *Angolul*: 594. — *Németül*: 610. — 621. — 643. — SZÁSZ Gerő. *Angolul*: 594. — *Franciául*: 604. — *Németül*: 621. — SZÁSZ József. *Németül*: 628. — 630. — SZÁSZ Károly. *Angolul*: 590. — 592. — 593. — 594. — 596. — *Franciául*: 599. — 604. — *Héberül*: 606. — *Németül*: 440 b. — 610. — 614. — 615. — 619. — 621. — 622. — 625. — 630. — 636. — 643. — 647. — *Olaszul*: 651. — *Tótul*: 654. — SZÁSZ Károlyné. *Angolul*: 594. — *Németül*: 615. — 621. — 630. — 639. — 643. — SZÁSZ Zoltán. *Németül*: 611. — SZÁSZY István. *Németül*: 610. — P. SZATHMÁRY Károly. *Tótul*: 488. — SZATHMÁRY Pál. *Németül*: 630. — SZÁVAY Gyula. *Angolul*: 594. — *Németül*: 610. — 611. — SZÉCHY Károly. *Franciául*: 604. — SZÉKÁCS Aladár. *Németül*: 611. — SZÉKÁCS József. *Franciául*: 599. — *Németül*: 643. — SZÉKELY József. *Németül*: 622. — 630. — 643. — SZELESTEY László. *Németül*: 618. — 621. — 630. — 643. — SZEMERE Bertalan. *Németül*: 610. — SZEMERE Miklós. *Angolul*: 594. — *Németül*: 610. — 621. — 630. — 639. — 643. — SZEMERE Pál. *Angolul*: 588. — 645. — *Németül*: 621. — 630. — 633. — 641. — 643. — 645. — SZEMERE Pálné. *Németül*: 633. — SZENDÉNÉ-DÁRDAY Olga. *Németül*: 489. — SZENDREI névtelen. *Angolul*: 588. — SZENTESSY Gyula. *Angolul*: 594. — SZENTIVÁNYI József. *Németül*: 628. — 639. — SZENTMIKLÓSSY Alajos. *Angolul*: 588. — 591. — *Németül*: 621. — 633. — 643. — SZÉP Ernő. *Németül*: 611. — SZÉPFALUDI Ö. Ferenc. *Németül*: 673. — SZIGETHY Sz. Vilmos. *Eszperantóul*: 660. — *Németül*: 610. — SZIGLIGETI Ede. *Finnül*: 491. — *Németül*: 491 bis. — *Szerbül*: 491 ter. — SZIKLAY János. *Németül*: 674. — SZILÁGYI Géza. *Németül*: 609. — 611. — SZINI Gyula. *Németül*: 493. — SZIRBIK Antal. *Németül*: 611. — SZOMAHÁZY

István. *Csehül*: 495. — *Németül*: 673. — SZOMORY Dezső. *Franciául*: 494. — SZOMORY Károly. *Angolul*: 594. — *Németül*: 632. — SZULIK József. *Németül*: 622. — SZÜCS Dániel. *Németül*: 630.

TALABÉR János. *Németül*: 646. — TÁRKÁNYI Béla. *Angolul*: 594. — *Németül*: 622. — 630. — 639. — 643. — 646. — TATÁR Péter. *Németül*: 496. — 497. — 497 a. — 499. — 501. — *Tótul*: 498. — 500. — 502. — 502 a. — TELEKI Ferenc gróf. *Németül*: 630. — 643. — TELEKI Sándorné grófné. *Németül*: 492. — TÉLFY Iván. *Németül*: 503. — TEMÉRDEK. *Németül*: 610. — 614. — THALLÓCZY Lajos. *Németül*: 70. — THALY Kálmán. *Németül*: 643. — THEWREWK Árpád. *Oláhul*: 504. — TINÓDI Sebestyén. *Franciául*: 601. — *Németül*: 635. — TISZA Domokos. *Németül*: 614. — TOLDY Ferenc *Németül*: 643. — TOLDY István. *Németül*: 505. — TOLNAI Lajos. *Angolul*: 593. — 594. — *Németül*: 621. — 643. — 674. — TOMPA Mihály. *Angolul*: 592. — 593. — 594. — 596. — *Franciául*: 599. — 602. — 604. — *Németül*: 506. — 614. — 615. — 618. — 619. — 621. — 622. — 625. — 628. — 630. — 631. — 636. — 637. — 639. — 643. — 647. — *Olaszul*: 651. — TORKOS László. *Angolul*: 593. — 594. — *Németül*: 621. — 632. — *Olaszul*: 649. — TORMAY Cecil. *Franciául*: 507. — *Németül*: 508. — TÓTH Béla. *Franciául*: 665. — *Németül*: 673. — TÓTH Ede. *Németül*: 610. — TÓTH Endre. *Németül*: 615. — 625. — 630. — 635. — 643. — TÓTH Kálmán. *Angolul*: 592. — 593. — 594. — 596. — *Franciául*: 599. — 602. — 604. — *Héberül*: 605. — 606. — *Németül*: 509. — 510. — 511. — 610. — 614. — 615. — 618. — 621. — 622. — 625. — 630. — 631. — 635. — 636. — 637. — 639. — 643. — *Olaszul*: 649. — 650. — *Tótul*: 654. — TÓTH László. *Angolul*: 588. — *Németül*: 633. — 645. — TÓTH Lőrinc. *Németül*: 614. — 620. — 621. — 628. — 630. — 643. — TÖLTÉNYI László. *Németül*: 630. — TÖMÖRKÉNY István. *Eszperantóul*: 660. — *Franciául*: 665. — TÖRS Kálmán. *Németül*: 670.

UDVARDY Géza. *Angolul*: 594. — *Németül*: 621.

VACHOTT Sándor. *Angolul*: 593. — 594. — *Franciául*: 463. — 601. — *Héberül*: 605. — 606. — *Németül*: 615. —

621. — 622. — 625. — 630. — 639. — 643. — 647. — VADNAI Károly. *Csehül*: 513. — 514. — 515. — *Németül*: 512. — 671. — 674. — VAJDA János. *Angolul*: 590. — 591. — 593. — 594. — 596. — *Franciául*: 602. — 604. — *Németül*: 609. — 610. — 614. — 621. — 625. — 630. — 632. — 643. — 647. — *Olaszul*: 649. — VAJDA Péter. *Németül*: 630. — 643. — VÁRADI Antal. *Angolul*: 590. — 593. — 594. — *Franciául*: 602. — 604. — *Németül*: 516. — 517. — 610. — 614. — 632. — VARGHA Gyula. *Franciául*: 604. — VARSÁNYI Gyula. *Angolul*: 594. — *Franciául*: 604. — *Németül*: 614. — VÁSÁRHELYI András. *Franciául*: 601. — VAY Adelino. *Eszperantiúl*: 659. — VÉR Mátyás. *Németül*: 518. — VERSEGHY Ferenc. *Angolul*: 588. — *Németül*: 622. — 630. — 633. — VÉRTESI Arnold. *Németül*: 519. — 670. — 671. — VÉRTESY Gyula. *Angolul*: 594. — VÉSZI József. *Franciául*: 604. — *Németül*: 614. — VIDA József. *Németül*: 621. — 643. — VIRÁG Benedek. *Angolul*: 588. — *Németül*: 621. — 622. — 630. — 633. — 639. — 645. — VITKOVICS Mihály. *Angolul*: 588. — *Németül*: 610. — 620. — 621. — 628. — 630. — 633. — 645. — VÖRÖSMARTY Mihály. *Angolul*: 588. — 590. — 592. — 593. — 594. — 596. — 597. — *Franciául*: 434. — 520. — 526. — 527. — 599. — 601. — 602. — *Görögül*: 528. — *Héberül*: 605. — 606. — *Németül*: 521. — 522. — 522 a. — 523. — 523 a. — 524. — 525. — 526. — 532. — 612. — 614. — 618. — 619. — 620. — 621. — 622. — 625. — 628. — 630. — 631. — 636. — 637. — 638. — 639. — 640. — 641. — 642. — 643. — 645. — 646. — 647. — *Olaszul*: 526. — 529. — 533. — 649. — *Szerbül*: 653. — *Tótul*: 654. — *Törökül*: 531.

WOHL Janka. *Angolul*: 594. — *Franciául*: 604. — *Németül*: 621. — 643. — WOHL Stefánia. *Németül*: 534.

ZAJZONI (RAB) István. *Németül*: 643. — ZALÁR József. *Németül*: 621. — 622. — 630. — 643. — ZANATHY Kálmán. *Németül*: 632. — ZEMPLENI Árpád. *Németül*: 535. — 536. — 610. — ZICHY Antal. *Németül*: 630. — ZICHY Géza gróf. *Angolul*: 593. — 594. — *Franciául*: 604. — *Németül*: 610. — 621. — 627. — 631. — 632. — ZICHY Péter gróf. *Németül*: 630. — ZIGÁNY

Árpád. *Németül*: 537. — ZILAHY Károly. *Angolul*: 594. — ZOLTÁN Vilmos. *Angolul*: 594. — ZRINYI Miklós gróf. *Angolul*: 588. — *Horvátul*: 538. — *Németül*: 539. — 539 a. — 630. — 645. — *Olaszul*: 540.

ZSUTAI János. *Németül*: 621.

GULYÁS PÁL.

HELTAI GÁSPÁR ÚJ TESTAMENTOM FORDÍTÁSÁRÓL.

HELTAI Gáspár *Új Testamentoma*, mely Kolozsvárott 1562-ben jelent meg, nem tartozik a ritkább régi nyomtatványok közé. Több példányt ismer már SZABÓ Károly is, de a RMKTár I. kötetének elkészülte óta is előkerült még egynéhány az ismeretlenség homályából. Így, hogy csak egy párat említsek, az Akadémia könyvtárának is van egy példánya és TODORESZKU Gyulának, a jeles könyvgyűjtőnek kettő, melyek SZABÓ Károly nagy művében nincsenek megemlítve.

A TODORESZKU Gyula tulajdonában levő példányok nagyon csonkák. Az egyik, teljesebb példány kiegészítése és átfestetése alkalmával megbízott festőművésze, AKANTISZ Viktor, aki a kiegészítést a M. Nemz. Múzeum egyik példánya után végezte, arra az észleletre jutott, hogy a két példány között eltérések vannak s így egyiknek a másíkról való kiegészítése nem mindenütt lehetséges. TODORESZKU példányából AKANTISZ-nál a következő levelek voltak: A 4, 5, B 2—7, C 3—8, i 2, Rr 3—6, Vv 3—5.

TODORESZKU úr ezt az észleletet közölte velem s készséggel rendelkezésemre bocsátotta példányait, amiért e helyütt is köszönetemet fejezem ki. Az ő teljesebb példánya megvan az A ívtől a Vv ívig, (közbe azonban sok levél hiányzik), a csonkább példánya a Kk ívtől a Qq 4-ig. E kettőnek szövegében a megfelelő helyeken szintén vannak eltérések.

HELTAI *Új Testamentomának* eddigi tudomásunk szerint csak egy kiadása volt, amelynek címlapján a megjelenési év M. D. LXII. míg a kolofonban »COLOSVAROT. — 1.5.6.1.« keltezés olvasható. A TODORESZKU tulajdonában levő töredékben pedig, melyet TOLDY Ferenc határozott meg, a TOLDY sajátkezű írásában következő bejegyzés olvasható: «Töredéke Heltai Gáspár Új Testa-

mentomának. Kolosvár, 1560.»¹ Minthogy e töredék szövege eltér a teljesebb példány szövegétől, fölmerül a kérdés, hogy vajjon nem két különböző kiadás létezésére mutat-e a szövegeltérés, mely kiadások közül az egyik 1560-ban, a másik 1562-ben jelent volna meg.

A Múzeum könyvtárában is két példányban van meg. Ezek közül az egyik teljesebb, (hiányzik az ajánlólevél) a másik csonkább. A csonkább példányból hiányzik a címlap, ajánlás, közben több levél s a végén a Tt 3 laptól végig. Egymás között e két példány szintén különböző, nemcsak a sorbeosztásban, hanem sok helyütt a szövegben is. A múzeumi csonka példány azonban más szempontból is fontos a kérdés megoldására. Az előzők leveleken ugyanis bejegyzések vannak, amelyek egy része a szóban levő új testamentom fordításra vonatkozik, másik része pedig Magyarországon élt és működött reformátorok egy névsorát tartalmazza. Az Új Testamentom kiadására vonatkozó szöveg a következő:

«NB. Ezen Új Testamentomot adta-ki *Heltai* Gáspár, mellyről Lásd BÓD Péternek a' Szent Bibliáról irt Historiáját, Lev. 138—141.

Meg-lehet pedig jegyezni e' következendőket:

1. Ez Versekre szaggatva nintsen, hanem tsak Részekre.
2. Luk. 9: 43. így fordítja: Két két czuhátoc se legyen.
3. A' nagy Betűk, mellyek kezdik a' Szent Írók könyveit, épen azok, a' mellyek vagynak Heltainak más munkáiban is. péld. ok. a' Magyarok Chronikájában, a' Magyar Verbőcziben 's 'a t.
4. Az sz betű, mellyel iratuk itt ezen szó, RESZ, a' Magyar Verbőcziben is azon formájú. Sőt —
5. A' könyvek végi után való tzifra Jegy is ugyanaz, a ,melly vagyon a' Melius Péter Herbariumjának Előljáró Beszéde után, melly ki jött a' Heltai Gáspárné Műhelyben 1578. Esztendőben.
6. Az Új Testamentom végén utól ez vagyon: *Colosvárot*. 1561, a' mint láthatni a' Pesti Királyi Universitás Bibliothecájában. De NB. az ottan levő Heltai Új Testamentoma egész ugyan; még sincs benne a' Nádasdi Annához való Ajánló Level; hanem más rövid Előljáró Beszéd. Sz. J.»²

¹ Ceruzával irt bejegyzés, mely után * alatt tintával «Nb. TOLDI Ferenc sajátkezűleg irt megjegyzése».

² Ez a példány 1792-ben a «S. Pataki Anya-Oskolának» ajándékozott, s innen — úgy látszik, mint eladott, vagy elcserélt másodpéldány került a M. Nemz. Múzeum könyvtárába. Minthogy tudjuk, hogy e példány a mult században Sárospatakon volt, nem nehéz kitalálnunk, hogy a bejegyzés SZOMBATHI

Minhogyt az AKANTISZ által javított íveknek a múzeumi teljesebb példánnyal való összevetése negatív eredménnyel járt, az íveket összehasonlítottam a múzeumi csonkább példánnyal. Ez utóbbival való egybevetés alkalmával az Rr íven találtam eltéréseket (a Vv ív a múzeumi csonkább példányból hiányzik). Hogy a kérdést tisztázzam, átnéztem a múzeumi teljesebb példányt, a melyből az ajánlólevél hiányzik, a múzeumi csonkább példányt, TODORESZKU Gyula két csonka, a M. Tud. Akadémia egy csonka, a Sárospataki Ref. Főiskola egy csonka (hiányzik az ajánló levél), a budapesti egyetemi könyvtár egy teljes példányát s megfigyeléseimet a következőkben összegezem.

A megvizsgált példányok közül címlapja van a múzeumi teljesebb, az egyetemi könyvtári és a sárospataki példánynak. Hasonmásszerű, kézzel festett címlapja van az akadémiai példánynak, egyszínű, tintával írott címlapja van a múzeumi csonkább példánynak. A múzeumi, egyetemi könyvtári és sárospataki példány címlapja a következő:¹

A JESVS CHRISTVSNAC WJ || *TESTAMEN- || toma Magyar nyelv- || *re fordítatot, à ré- || GI IGAZ ÉS SZENT || könyuekből: || [Falevéldisz] || *Az együgyű iámbor Keresztyéneknek vi- || gasz-
talásokra és épületekre || *Cum Gratia & Privilegio &c || Colos-
varot || *MDLXII.

Az Akadémia példányának címlapja:

A' JESVS CHRISTVSNAC WJ || *TESTAMENTO- || ma Magyar nyelvre || *fordítatot, á régi || IGAZ ÉS SZENT || köny-
vekből || [Falevéldisz] || *Az együgyű iámbor Keresztyéneknek || vi-
gasz-
talásokra és épületekre || Cum Gratia & Privilegio &c || Colos-
varot || *M. D. LXII.

Amint tehát látjuk, kétféle sorbeosztású címlap van, de

János pataki könyvtárnok kezétől származik, aki a régi könyveket rendszerint végig olvasta, a bennük előforduló neveket s egyéb föltűnő dolgokat az előzőklapra jegyezte — öröme s könnyebbségére némely egyháztörténelemmel foglalkozó «kutatóink»-nak, akiknek igen sok esetben a vaskos kötetek átolvasása helyett csak az előzőklapokat kellett megnézniök, hogy aztán «fölfedezéseikkel» előállhassanak.

¹ A *-os sorok vörössel, a többiek feketével vannak nyomtatva.

lehetséges az is, hogy az eltérés a címlapot másoló festő hibájából származik.

SZABÓ Károly [RMKTár I. 51. sz.] szerint «Ajánlva NÁDASDI Annának, MAJLÁTH István özvegyének, 1561.» SZOMBATHI szerint is NÁDASDI Annához van intézve az ajánló levél. Ez az ajánlás nincs meg az általam megvizsgált példányok közül egyben sem. Ajánlólevél (nyomatva) csak az egyetemi könyvtári példányban van és kézzel beírva megvan az akadémiai példányban is. Az egyetemi könyvtár példányának ajánlása a következő:

Heltai Gáspár á Co-|| LOSVARI SZENTEGYHAZ-|| nac Szolgiaia, á hiw és Istennec olvasóknac,|| Istennec Kegyelmességét és Békességét, á || szent Léleknek bőséges aiándékival|| egyetembe kíványa. — Az ajánlólevél végén pedig: . . . Mellyet mi nagy munkával Magyar || nyelvre forditattunc, és nem keueş költségel é for-|| mára ki nyomtattunc teneked, keresztyén egyűgyű || alvasónac, épüledre és gyarapodásodra. Jól isme-|| riűc á mi elménknec tompa és rövid vóltát. Ha az|| Wr Isten valakit nagyob aiándékal szeretet, senkire || nem irigykődűnc: őremest tanólcunc, czac hogy ke-|| resztyéni szeretetből intsen és oktasson valaki Hasz-|| nálni s' nem ártani akartunc, Miképpen innég-tovais || az Istennec engedelmeéből, á mi munkainc aszt|| meg mutattyác. Az Wrnac Lelke vezér-|| eyen minnyaiunkat az Igaság-|| nac vtába: Amen.»

Évszám ez után az ajánlás után nincsen. Az Akadémia példányába kézzel lemásolt, az előzővel szószerint egyező ajánlásnak a sorbeosztása más. Ez az eltérés bizonyára a másoló hibájából származik.

De kiadta a NÁDASDI Annának szóló ajánlást BOD Péter a «A' Szent Bibliának Historiája» (Szeben, 1748) c. művében. «Kihez való ajánló Levelét HELTAINAK» — írja BOD — «nem sajnálom egészen ide írni: melly így vagyon:

A' TISZTELENDŐ NAGYSÁGOS ASZSZONYNAK NÁDASDI ANNÁNAK. A' bódlog *Majlát István* Erdélyi Vajdának s' a' t. Özvegyének kegyelmességét és békességét. Nagyságos ASZSZONYOM, nem tertyenyedből vagyon ez, hogy rendek vadnak az Emberek között, és egyik feljebb-való a' másiknál; hanem az ISTENnek akarhatja és rendelése.» — A végén pedig: «Szent János Apostol és Jéronimus nagyobbak vóltak én nálamnál; azért az ő munkájokat Isten-féle Asszonyi-állatoknak ajánlották. Te Nagyságot az VR ISTEN meg tartsa az egész Nemzettel egyetemben. Colosvárott az Vj Esztendőben, 1561.

Te Nagyságotnak Jó-akarója

Heltai Gáspár.¹

¹ Bod: i. m. 138—141 ll.

De nemcsak a címlapon és az ajánlásban, hanem egyes íveken a szövegben és sorbeosztásban is vannak eltérések, melyekből tanulságos lesz néhányat közölnünk; az összehasonlításhoz a múzeumi teljesebb és csonkább példányt használtam föl.

MÚZEUM, teljesebb példány:

Tű ezokaért halljátoc meg a mag vető- || ról valo példa beszedet . . .

. . . Miko- || ron kedig nyomorgatás auagy vldözés támad || az Igeért, legottan meg botránkozic. A ki || kedig a tūuissec közibe vette be a magot, ez az, || a ki az Igét hállyya, de ez világi szorgalmatosság, || es a || [D 2.] es a kazdagságoknac . . . [D 2 b.]

PÁL, Jesus Christusnac || Apostola, a mi űdvözi- || tő Istenűnkne rende- || léséből, és az Wr Jesus || Christuséből, ki mi re- || ménségűnc. Timothe- || usnac, a hitben valo || igaz *fiamnac*, *Keduet*, || irgalmasságot és bekességet *kévánoc az Is-* || *tentől* a mi Atyánktól, és a mi Wrunc Jesus || Cristustól. [K k.]

Eszt è paranczolatot aiánlom tenęked, fiam || Timotheus, Hogy a te felőled valo iőuendő || mondássoc szerént ezekben amà iő vitęssęgel || vitęszkődgyęl, meg őrizuén a *hűitet*, és a iő lelki || ismeretet, melyet hátra vetuén nękic *vesző* || *delmet* [Kk2] || [Kk2b.] delmet szenuettenec, kic közűl vagyon Hime- || neus és Alexander, kiket a Sathannac adtam, || hogy tanóllyanac és káromlo beszédeket ne | mondgyanac [Kk2b.]

MÚZEUM, csonkább példány:

Tű ezokaért halljátoc meg a mag vető- || ról valo példa beszedet . . .

. . . Miko- || ron kedig nyomorgatás uagy vldözés támad || az Igeért, legottan meg botránkozic. A ki || kedig a tūuissec közibe vette be a magot, ez az || a ki || [D2.]

a ki az Igét || hállyya, de || ez világi || szorgalma- || tosság*) és a kazdagságoknac. [D2b.]

PÁL, Jesus Cristusnac || Apostola, a mi űdvözi- || tő Istenűnkne rende- || léséből, és az Wr Jesus || Christuséből, ki mi re- || ménségűnc. Timothe- || usnac, a hitben valo || igaz *fiamnac* *írom é le-* || *uelet* *Keduet*, irgalmasságot és bekességet *ké-* || *uánoc tenęked* az Istenől a mi Atyánktól, és || a mi Wrunc Jesus Christustól. [Kk.]

Eszt è paranczolatot aiánlom tenęked, fiam || Timotheus, Hogy a te felőled valo iőuendő || mondássoc szerént ezekben amà iő vitęssęgel || vitęszkődgyęl, meg őrizuén a *hűitet*, és iő lelki || ismeretet, melyet hátra vetuén nękic *haió* || *vessést* [Kk2.] || [Kk2b.] veszést szeuettenec, kic közűl vagyon Himene || us és Alexander, kiket a Sathannac adtam, ho- || gy tanóllyanac és káromlo beszédeket ne mond || gyanac.

*) Itt a szedő tévedett. a ki az Igét || hállyya, de || ez világi || szorgalma- || tosság, a mely az előző lap szövegének folytatása, petit kurziv betűkkel a lap szélére került, mintha ez jegyzet volna.

(Marginális jegyzet hiányzik.)

... à hamis neves || tudománnac
ellenkőzű vetelkedésit, mellyet || midőn
nekcic igérenénc, el téveledénc à hit ||
melől...

Ez à Timotheusnac irt első leuel
kűldöttet Laodiceából || ... [Kk8b.]

PÁL az Istenec akarat || tyából à
Jesus Christus- || nac Apastola, az élet-
nec igéreti szerént, melly à || Christus
Jesusban va- || gyon, Timotheusnac, ||
az én szerelmes fiamnac || *Kedw*, Irgal-
masság és || *Békesség adasséc* az Atya
Istentől, és à mi W- || runc Christus
Jesustól. [L1.]

Ezekről tégy emlekőzetet, És az
Wr előtt bi || zonságot téuén kéried
őket, hogy à *beszéddele* va- || lo tusa-
kodásokat ne kőuesséc, mellyekből
sem- || mi haszon ninczen, hanem czac
hogy azoc || *bántatnac meg általa, à
kic halgattyác*. Ezen || ügyekőzeļ, hogy
temagadot tekéletesnec mu- || *tassad* az
Istennec, olly munkásnac, ki meg ne ||
szégyenültesséc, és à ki az igasságnac
beszedét || igazán *hasogassa*. [L13.]

Á nagy házban kediglen nem czac
arany || és ezüst edényyec vadnac, ha-
nem fa es föld e- || dényec is: és
nemellyec tisztességes dolgokra va- ||
lóc, nemellyec kedig *tiszteletlen dol-
gokra*.

Eltáuosztasd kediglen az iffiuságnac
gonosz || kéuánságít, *Es kőuesséd* az
igasságot, à hit- || tet, à szeretetet . . .
[L13b.]

Mert ezec közzűl valóc azoc, kic
bemáskál- || nac à *báz népe* kőzibe, és

A margón a következő megjegy-
zés áll:

Haió ve- || szést) Az az || Eluesztet-
téc || üdvőssege- || ket etc. [ez apróbb
betűkkel van nyomva, mint a szöveg].

... à hamis neves || tudománnac
ellenbe valo vettekedesit, mellyet || mi-
dőn nekcic elő mutatánac, ellenbe való
vettekedesit, mellyet || midőn nekcic elő
mutatánac, el tévelednec à || hit melől...

Ez à Timotheusnac irt első leuel
kűldöttet Laodicea- || ból ... [Kk8b.]

PÁL az Istenec akarat- || tyából à
Jesus Christus- || nac Apastola, az élet-
nec || igéreti szerént, melly à || Chris-
tus Jesusban va- || gyon, Timotheus-
nac, || az én szerelmes fiamnac || *írom
eszt è levelet Kedw*, || irgalmasság és
békesség legyen tenéked az || Atya Isten-
től, és à mi Wrunc Christus Jesustól.
[L1.]

Ezekről tégy emlekőzetet, és az Wr
előt bi- || zonságot téuén kéried őket,
hogy à *beszéddele* va- || lo tusakodásokat
ne kőuesséc, mellyekből sem- || mi
haszon ninczen, hanem czac hogy
azoc, || *kic halgattyác, az által meg
bántatnac*. Ezen || ügye- || kőzeļ, hogy
temagadot tekéletesnec *bemutas-* || *sad*
az Istennec, olly munkásnac, ki meg
ne szé- || gyenültesséc, és à ki az igas-
ságnac beszedét iga- || zán *ősztogassa*.
[L13.]

Á nagy házban kediglen nem czac
arany || és ezüst edényyec vadnac, ha-
nem fa es föld e- || dényec is: és ne-
mellyec tisztességes dolgokra va- ||
lóc, nemellyec kedig *sűmmeremre* . . .

Eltáuosztasd kediglen az iffiuságnac
gonosz || kéuánságít, *Kőuesséd kedig* az
igasságot, à hit- || tet, à szeretetet . . .
[L13b.]

Mert ezec közzűl valóc azoc, kic
bemáskál- || nac à *nemzetsegec* kőzibe,

fogua viszic az asz- || szonkákát, kic bűnekel vadnac terhelue . . . [L14b]

Hálát adoc az én *Istenemnac*, mindenha || meg emlekőzuén te felőled az én imátságim- || ban, miért hogy halom à te szeretetedet és *hit-* || *tedet* [Mm2b.]

. . . műuel hogy olyan vagyoc, tudni || illic, egy meg *vénbedet* Pál . . . [Mm3.]

Kőnyörgec kedig az én fiamért . . . [Mm3.]

Az Isteni *Kedw* és *Bekesség soka-sodgyéc* || *ti* nálatoc. [Mm4b.]

à Lélec által kedig meg *elevenitet-tét*, Kinec ál- || tala, el iőuén, à lelkeknecc predicálot, kic à tőm- || lőtzen vadnac . . .

. . . Noenac *űdeiébe*, mikoron à bárka || *készitelnéc*, mellyben keuęc, az az, nyóltz lelkec || tartattac meg à vizben, Mellyhöz à keresztség- || nec *hasonlatos példaiia* minket is megtart: || Nem az à mossogatás, mellyel à testnec szen- || nye el vétettic, hanem, mellyel è leszen, hogy à iő || lelki ismeret az Istennel *tőrekődic* . . . [Nnb.]

Nn2. Lapszám helyesen van szedve.

Annac okaért iozánoc legyetec, és vigyá- || zatoc *az imátkozásra*. [Nn2b.]

Ezec à *szepplőc* à *tű közenséges lakodalmo-* || tokban . . .

Ezeckről kedig prophetált az Enoch is, ki hetedic vólt [Pp4b.]

A felsoroltakon kívül még számos más eltérés is van: az Oob lap tükrének alakja a két példányban teljesen különböző. Az Oo2 lapon a sorvégződéses különbözők és több betűs-, az Oo5 lapon több írásjel-különbség van; az Oo6 lapon a múzeumi teljesebb (A)-példánynál: pro- || balliátoc — a csonkább (B)-példánynál pro- || ballyátoc: a Pp lapon (utolsó sorban) A-példánynál: írniec teneked, B-példánynál írnam teneked, Ppb. lapon

és fogua vészic az asz- || szonkákát, kic bűnekel vadnac terhelve . . . [L14b.]

Hálát adoc az én *Istenemnac*, mindenha || meg emlekőzuén te felőled az én imátságim- || ban miért hogy halom à te szeretetedet és *hűt-* || *tedet* . . . [Mm2b.]

. . . művel hogy olyan vagyoc, tudni || illic, egy meg *vénedet* Pál . . . [Mm3.]

Kőnyörgőc kedig az én fiamért . . . [Mm3.]

Az Isteni *kegw* és *bekesség sockasodgyéc* || *tű* nálatoc. [Mm4b.]

|| à Lélec által kedig meg *elevenitet-tett*, Kinec ál- || tala, el iőuén, à lelkeknecc predicálot, kic à tőm- || lőtzen vadnac . . .

. . . Noenac *űdeiébe*, mikoron à bárka || *készitőtnéc*, mellyben keuęc, az az, nyóltz lel- || kec tartattac meg à vizben, Mellyhöz à *hason-* || *latos példázattya*, à Keresztség, minket is meg || tart: Nem az à mossogatás, mellyel à testnec || szennye el vétettic, hanem, mellyel è leszen, hogy || à iő lelki ismeret az Istennel *tőrekedgyéc* . . . [Nnb.]

Nn2 lapszámozás hibásan Mm2-nek van szedve.

Annac okaért iozánoc legyetec, és vigyá- || zatoc *hogy imátkozatoc*. [Nn2b.]

Ezec à *szepplőc* à *tű közenséges lakodalmo-* || tokban . . .

Ezeckről kedig prophetált az Enoch is ki || hetedic vólt [Pp4b.]

marginalis jegyzetben az A-példánynál az At||tya *Istennec*, B-példánynál az At-||tya *Ikennec* stb. stb.

Van még eltérés az Rr, Ss íven s bizonyára későbbi íveken is, melyeket a megfelelő lapok hiánya miatt már nem vehettem egybe.

A múzeumi A-példány azonos az egyetemi könyvtári, a sárospataki, az akadémiai és a TODORESZKU-féle teljesebb példánnyal. A múzeumi B-példány egyezik a TODORESZKU-féle csonkább példánnyal.

E különbségek mellett azonban ugyanazon íveken a legpontosabb egyezést találjuk. Van olyan ív, a melyen egy lapon van valami eltérés, a többi lapok pedig még a sajtóhibákat és betűtöréseket is a legpontosabban megőrizték. Ha az egész nyomtatványon végig, minden egyes ív eltérne a másik példánytól és pedig pl. a sorbeosztásban minden lapon, gondolhatnánk újra szedetésre, új kiadásra. Ha egy-két íven volna meg az eltérés, de tisztán csak sorbeosztásban, föltételezhetnők azt, hogy az illető 1—2 ív szedése szétesett s újra készült. — De itt az az eset, hogy az A és B példányoknak különbözik a címlapjuk, más az ajánlólevelük, a szöveg, sorbeosztás néhány íven, ill. e néhány ívnek néhány lapján különböző. Egyébként az A és a B példányok tül-nyomó részben összevágának, congruensek. Tehát nem azonos két nyomtatvány az A és B féle *Új Testamentom*. De vajjon két külön kiadás-e?

Arra, hogy egy munka más-más szövegű címlappal jelent meg, példa a nagyszombati *Agendarius. Liber continens ritus* stb. (1596), amely egy és ugyanazon évben két azonos lenyomatban, de különböző szövegű címlappal jelent meg és KÁLDI György *Bibliá*-ja, melynek szintén van címlapkiadása.¹ Hogy egy és ugyanazon munka különböző ajánlásokkal jelenjék meg, annak érdekes példáját említi RÁTH György.² (*M. Könyvsz.* 1883. 273 l.) Ismerteti SZENTIVÁNYI Márton: *Négy rövid első könyvetskek... a Hitben támadott versengésekről...* [Nagyszombat, XVIII. század 12r. 557. lap] művét s azt írja róla:

¹ RÁTH Gy.: Adalékok MKSz. 1883. 271. = 274. l.

² U. i. 273. l.

«Egyike azon könyveknek, melyek szembeszökően tanúsítják, hogy mely mértékben divott az időben a kiadási költséget fedező pártfogóknak, a könyvek csekély kelete által igazolható hajhászata. Első kiadása ugyanis 1702-ben jelent meg DOBAY István csanádi püspöknek ajánlva, s még ugyanazon évben a 4. rész külön lenyomatban is közzé tétetett BÉNKOVICS Ágoston váradi püspökhöz szóló ajánlattal. A következő évben az ajánló levelet ismét változás érte s az BARKÓCZI Krisztina, KÁROLYI Sándornéhoz szólóval cseréltetett föl, míg az általam most először felemlített kiadásban a fenmaradt példányok elé ismét új, a nagyszombati akad. nyomda által egy főpaphoz intézett előszó nyomtatott . . .»

A XVII. században pedig, különösen a század második felében nagyon gyakori eset volt, hogy a disszertációk megjelentek ajánlással és ajánlás nélkül¹ vagy hogy a disszertáció egyes példányai más-más nyomtatott ajánlással jelentek meg, — másnak ajánlta a respondens, másnak a praeses,² vagy hogy maga a respondens két ajánlást készített s egyes példányokba az egyik, más példányokba a másik ajánlást nyomatta bele;³ de az is előfordult, hogy egy több részből álló mű egyes részeit más-más embernek ajánlották.⁴ HELTAI *Új Testamentom*ának példányain azonban nem csak a címlapban és nem pusztán az ajánlásban van a különbség, hanem a szövegben is. Föltételezhetjük, hogy két kiadás jelent meg belőle, újra szedéssel — ugyanabban az esztendőben?

A TOLDY-féle 1560-i kiadásnak nincs nyoma. HELTAI nem említi az 1562-i kiadásban sehol, hogy már korábban is megjelent volna az *Új Testamentom* az ő nyomdájában, pedig ha megjelent volna, aligha hallgatná el. De másfelől a két különböző példány a vaskos kötetnek alig egy pár ívén tér el egymás között, a többi íveken, sőt az eltérést felmutató íveknek a legtöbb lapján is a legteljesebb megegyezést találjuk. Sajtóhiba, nyomdapiszok, betűtörés ugyanaz mind a két féle példányban. Már pedig ha újabb kiadás volna valamelyik, a sorbeosztásban és hibákban bizonyára az eltérés volna több s az egyezés kevesebb.

S éppen azért, mert eltérés az íveknek körülbelől csak egy-nyolcadrészén található, míg hétnyolcadrésze a legpontosabban egyezik, nem lehet hinni két külön kiadásban. Megtörténhetett

¹ SZABÓ-HELLEBRANDT: RMKTár. III. I. 2677., 2861., 3481. sz.

² U. o. 2790. sz. ³ U. o. 3467. sz. ⁴ U. o. 2992. sz.

régen is az, ami manapság sem ritka eset, hogy egyes hasábok, vagy ívek nyomás közben szétestek, vagy egyik-másik ívből keveset nyomtak s újra kellett szedni azokat, (v. ö. Szenczi MOLNÁR Albert zoltárfordításának 1612. oppenheimeri kiadásáról c. cikkemet. MKSz. 1913. 13. l.) sőt az sem lehetetlen, hogy az utolsó ívekből két szedés készült, hogy a mű mielőbb megjelenhessék, s minthogy a könyvnyomtató HELTAI Gáspár volt, aki a kolozsvári bibliát negyedmagával fordította is, az új szedésben — nyilván — bizonyos változtatásokat eszközölt. A piacra, a könyv-árús ponyvájára mindenesetre egyidőben került mind a két féle biblia. Az eltérés a szövegben lényegtelen. A különbség csak egyes kifejezésekben, egy-egy szó betoldásában, vagy kihagyásában s a sorok beosztásában van meg.

Ez az eset előfordulhatott más régi nyomtatványoknál is. Elő is fordult, s a *Nyelvtörténeti Szótár* gyűjtői talán nem mindég hibásak abban, ha az ő idézetük nem egyezik pontosan annak a munkának egy másik példánya megfelelő helyével, amelyből az idézetet kiírták. Sajnos, a NySz. a HELTAI-féle *Új Testamentom*-nak utolsó íveiről, a hol éppen szövegbeli eltérések vannak, már nem igen idéz, így nem igazolhatok egy «botlását» sem. De bele kellett volna venni pl. a *szeplő* szónál a következő példát: «Ezec à *szeplőc* à tú közenséges lakodalmo-||tokban» Pp4b [Múz. A p.], amely adat a B példányban így van meg «Ezec à szöplőc à tú közenséges lakodalmo-||tokban. Pp4b. Ha az egyik példányból kiírt adatot a másik példánnyal ellenőriznők hibára bukkanánk. S micsoda szörnyű hibára találnánk, ha a múzeumi teljesebb példánnyal, melyben az Nnb lapon ez van: «Mellyhöz à *keresztégneec hasonlatos példaia* minket is megtart», ellenőriznénk a múzeumi csonkább példányból kiírt adatot: «Mellyhöz à *hasonlatos példázattya, à keresztég*, minket is megtart.» A *Nyelvtörténeti Szótár* hibáiról írott értekezések és művek, az itt jelzett szempont figyelembe vételével, régi magyar könyvek nem egy szedés-variánsáról fognak fölvilágosítást adni, s eddig nem ismert utakat fognak megvilágítani.

TRÓCSÁNYI ZOLTÁN.

VIDÉKI KÖNYVTÁRAINK 1915-BEN.

A Múzeumok és Könyvtárak Orsz. Főfelügyelősege az 1915. évben főnállásának 18. évét töltötte be. A törvényhozás által a Főfelügyelőségnek az 1914/15. költségvetési évre megszavazott 285.800 K javadalomból a Főfelügyelőség a háborúra való tekintettel 160.000 K-t visszaszolgáltató az államkincstár rendelkezésére s csupán 125.800 K-t fordított a felügyelete alatt álló intézetek segélyezésére, illetve fejlesztésére. Ezt az erősen redukált összeget is csupán 1915. jún. hó 11-én kelt rendeletével utalványozta a vallás- és közoktatásügyi minisztérium, ami az intézetek akcióképességét lényegesen befolyásolta. Az idézett rendelettel kiutalt összegből 25.000 K-t mint beruházási államsegélyt az aradi Közművelődési Intézet kapott, 46.000 K-t kilenc intézet építkezési segélyének törlesztésére fordítottak, 53.170 K pedig huszonnégy intézet gyűjteményeinek segélyezésére és fejlesztésére szolgált. Ez utóbbi tételből könyvtári célokra a következő összegeket folyósították: 1. Az *alsókubini* CSAPLOVITS-Könyvtárnak rendezési munkálatokra 800 K-t; 2. a *debreceni* Ref. Kollegium nagy könyvtára rendezésére 1000 K-t; 3. a *komáromi* Közkönyvtár gyarapítására 200 K-t; 4. a *mármarossszigeti* Ref. Főiskola könyvtárának gyarapítására 1.000 K-t; 5. a *marosvásárhelyi* Ref. Kollegium könyvtárának berendezésére 2000 K-t és 6. a *sárospataki* Ref. Főiskola könyvtárának segélyezésére 1200 K-t. Ezenkívül a *kassai* Felsőmagyarországi Rákóczi-Múzeum s a *szegei* Somogyi-Könyvtár és Városi Múzeum egyenkint 4—4000 K-t kapott, mely összeg egy része könyvtári célokat szolgált.

Az állami felügyelet alatt álló intézetek könyvtári működésének eredményeit a Főfelügyelőséghez beérkezett s a *Múzeumi és*

Könyvtári Értesítő 1916. évfolyamában közölt jelentések alapján a következőkben ismertetjük:

Alsókubinban az Árva megyei Csaplovits-Könyvtár kulturális tevékenysége a háború miatt 1915-ben csak igen szűk korlátok között maradhatott. Az 1915. évi kölcsönforgalom 310 kötet volt, az évi gyarapodás pedig 95 mű 117 kötetben, nagyrészt ajándék.

Aradon a városi Közművelődési Intézet ez év végén veszítette el első igazgatóját: VARJASSY Árpád kir. tanácsost. Első halottja volt ennek a szép intézménynek, amelyet az ő akaratereje, tevékenysége, kitartása váltott eszméből valósággá, melynek valósággal megalapítója volt és vezetője lett. A KÖLCSEY-Egyesület részéről Arad sz. kir. város közönségének tulajdonjogilag átengedett és időközben a FÁBIÁN-, NACHTNÉBEL-, CZÁRÁN- és WALLFISCH-könyvgyűjteményekkel gyarapodott és 1915-ben mintegy 450 kötettel szaporodott és így mintegy 30.000 kötetből álló könyvtárból 8.267 mű, 12.125 kötetben feldolgozást nyert. A könyvtár látogatói 60, kultúrpalotai könyvtár használatára jegyet váltott olvasón kívül túlnyomó részben a KÖLCSEY-Egyesület tagjai voltak. A könyvtár gyarapítása céljából a KÖLCSEY-Egyesület az idén is befizette a város pénztárába a 2000 K díjat, amelynek ellenében az egyesületi tagok a könyvtárat díjtalanul használhatják. Az intézet könyvtárosa dr. FARKAS József, aki 1915. márc. 15-től 1916. ápr. 31-ig katonai szolgálatot teljesített. (Fizetése évi 3600 K és 1040 K lakbér.) Ugyancsak a könyvtárban teljesít javarészt szolgálatot a két írnok: SAILER Gabriella és BOKOR Anna. (Díjazásuk havi 90 K.)

A békéscsabai Közművelődési Ház történetében az 1915. év nevezetes fordulópontot jelez. Ez év folyamán vette át leltár szerint a békéscsabai Múzeum-Egyesülettől összes gyűjteményeit Békéscsaba város nevében a város és a Békéscsabai Közművelődési Ház bizottságának kiküldötteiből alakult bizottság s ezentúl az intézmény a «Békéscsaba Közművelődésháza» címét viseli. Békéscsaba vezetősége és képviselőtestülete azonban nemcsak a gyűjtemények átvételéről, hanem azok fenntartásáról és fejlesztéséről is felelős.

téséről is gondoskodott, amidőn költségvetésébe a Közművelődési Ház céljaira évi 3000 K-t iktatott. A költségvetésileg így kiutalt összeg lehetővé tette az igazgató és a könyvtáros díjazását s az állandó szolgálta fizetését is. A képviselőtestület arról is gondoskodott, hogy az intézmény tartalmát is nyerjen; ennelfogva szabályrendeletet dolgoztatott ki s bizottságot választott, melynek feladata nemcsak a múzeum és könyvtár gondozása és fejlesztése, hanem a közműveltség terjesztése is. Sajnos, a kitűzött célokat csak részben bírták megközelíteni. Ennek oka a most is dúló világháború. A békéscsabai ág. h. ev. RUDOLF-főgimnázium részére a földszinten négy terem s az alsó traktus egy részét is át kellett engedniök s ekként a könyvtárt 1915-ben is zárva kellett tartani. Épen ezért a könyvtár csak letét és ajándék útján gyarapodott. Törzsanyaga az 1915. év végén: 2336 könyv, 26 aprónyomatvány, 1 térkép, 14 kézirat, 4 egyéb. — Könyvtáros: JÉGER József főgimnáziumi tanár. (Tiszteletdíja évi 400 K.)

A Budapesti Könyvtár-Egyesület Budai Könyvtára nem számolhat be az 1915. évre vonatkozólag semmi olyan jelentősebb eseményről, mely központi könyvtárának már teljesen megállapodott szervezetében változást idézett volna elő. Húsz személyre berendezett nyilvános olvasótermének látogatottsága a háború következtében némileg csökkent ugyan, ami főleg annak tulajdonítható, hogy olvasó törzsközönségének nagy része katonai szolgálatot teljesít. A könyvtár törzsanyaga az 1915. év végén: 15.129 könyv, 2161 hírlap, 3745 aprónyomatvány. A könyvtárt 290 nyitási napon 2603-an látogatták s használtak 4002 db könyvet. Pénztári maradvány 1914-ről: 1.500 K; pártfogóktól nyert javadalom: 120 K; tagsági díjak: 524 K; kamatok: 204.83 K. Összesen: 2.348.83 K. Személyi kiadásokra fordított: 665.40 K-t; irodai szükségletekre: 72.52 K-t; a helyiség fenntartására: 303.85 K-t; biztosításra, adóra és rendkívüliekre 15 K-t. A pénztári maradvány 1915. év végén: 1500 K. Alapítványi törzsvagyron: 1.977.96 K; pénztári maradvány: 1.500 K. Tartozás: 3021.38 K. Tiszta vagyon: 456.58 K. — Könyvtártiszt: NAGY László kat. irodatiszt (tiszteletdíja havi 70 K). Irnok: ifj. HANGEL

József tanuló (díjazása havi 30 K). Szolga: LENGYEL Mihály pénzügyminiszteri hivatalosolga (díjazása havi 50 K). Az illetményeket az Egyesület fizeti.

A Dunamelléki ref. theol. akadémián Ráday-Könyvtára. A könyvtár felügyelője és kezelője 1915-ben is HAMAR István theol. tanár volt; a könyvtári szolga katonának vonulván be, teendőit felesége látta el; könyvtári segéd pedig, tekintettel a fedezet hiányára, nem alkalmaztatott. A könyvtárnok javadalmazását és a könyvtárszolga feleségének díjazását az akadémia pénztára fedezte, 2240 K összegben. A könyvtári munka az év folyamán a régi folyóirat és levéltári anyag rendezésének folytatásából, az újabb könyvanyag feldolgozásából és az olvasóközönség kiszolgálásából állott. Anyagi erő hiányában a pénzen való beszerzés szinte teljesen szünetelt s ily módon mindössze csak 3 művel 6 kötetben gyarapodott a könyvtár; állami letét volt 3 mű, 14 kötetben, 12 darabban; a theol. tanári könyvtárból áttétel 6 mű, 105 kötetben, 105 darabban; ajándék 97 mű, 94 kötetben, 94 darabban; a régi folyóirat és encyclopædikus anyag feldolgozásából 134 mű, 527 kötetben, 463 darabban. A gyarapodás legnagyobb része a theologiai és az encyclopædiai szakokra esett. A könyvtár törzsállománya 1915. dec. 31-én 23.106 műből állott, 36.117 kötetben, 35.013 darabban. Az anyag teljes átnézése és elkülönítése után munkába vétetett a levéltár rendezése is. A rendezés az egyház- és iskolatörténeti anyagon kezdődött meg. Rendeztetett 1353 db. A látogatók száma 463 volt, akik összesen 800 kötetet használtak. A fenntartó hatóság, a könyvtárnok honoráriumán és a szolga fizetésén kívül, 350 K rendes és 200 K rendkívüli segélyben részesítette a könyvtárt. E segélyösszegeket részben a dologi kiadásokra, részben a Magy. Tud. Akadémia előző évi könyvszámlájának kiegyenlítésére fordították.

Debreczenben a Ref. Főiskola Nagy Könyvtára 1915-ben a normálisnál kisebbsérvű gyarapodást tüntet fel, úgy a bevásárlás és rendelés, mint az ajándékozások terén. A bevásárlás mérvét erősen csökkentette a könyvtár budgetjének leszállítása, ami a kollégium anyagi viszonyaiban találja magyarázatát. Az aján-

dékozások sorában mégis felemlítendő néhai BALOGH Ferenc főiskolai theol. tanár 9 ladás könyvtárhagyatéka, amely az elhunytak egyháztörténeti könyvtárállományát tartalmazván, immáron a könyvtárnak tényleges birtokában van, noha feldolgozását megfelelő munkaerő és helyiség hiányában még meg sem kezdhették. A könyvtár állománya az 1915. évi szaporulattal: 554 darabbal és 4031 aprónyomtatvánnyal 167.183 darabra emelkedett, az 1914. évi 162.573 darabbal szemben. Ebből 94.729 könyv, 66.387 aprónyomtatvány és 6067 kézirat. Az olvasóterem 1915-ben is igen látogatott volt; összesen 222 napon keresztül állott nyitva s ez idő alatt 16.991 egyén 19.396 kötetet használt. Az Orsz. Főfelügyelőség útján katalogizálási célokra a vallás- és közoktatásügyi miniszter által engedélyezett 3.000 K összegből az első és második 1.000 K-ás részlet utalványoztatott. A könyvtár azt rendeltetésének megfelelőleg tényleges felhasználása idejéig gyümölcsözőleg kezelte. Személyi változás mindössze annyi történt, hogy dr. VARGA Zsigmond könyvtárost az egyházkerület 1915. évi novemberi közgyűlése lelkészképzőintézeti tanárrá választotta és mint ilyent megbízta az egyházkerület további intézkedéséig jelenlegi könyvtári ügyköre végzésével. A 2-ik könyvtártisztai állást azonban a múlt évben sem töltötték be s a theologus kisegítő személyzet is kimaradt a könyvtári szolgálatból az iskolai jótétemények elesése folytán. A jelenlegi könyvtári személyzet tehát éppen csak hogy az ügykezelés és a napi adminisztráció lebonyolítására elégséges. A könyvtár pénztári maradványa 1914-ről: 501'93 K; fenntartójától nyert javadalom: 4000 K; pártfogóktól nyert javadalom: 7000 K; használati díjak és adományok: 1165 K; kamatok: 1481'72 K; rendkívüli bevételek: 3.072 K. Összesen: 17.220'65 K. Ebből személyi kiadásokra fordított: 6470 K-t; gyarapításra: 4.943'31 K-t; katalogusra fenntartott: 2000 K-t; biztosításra, adóra és rendkívüliekre: 297'38 K-t. A pénztári maradvány 1915 végén: 3509'96 K. Alapítványi törzsvagyon: 31.589'89 K. — Személyzet: Igazgató: dr. MITROVICS Gyula tanárképzőint. igazgató. (Fizetése tanárképzőintézeti igazgatói javadalmával együtt évi 6.400 K és természetbeni lakás.) Ör: dr. VARGA

Zsigmond. (Fizetése lelkészképzőintézeti tanári javadalmával együtt évi 3200 K és 800 K lakpénz.) Irnokok: váltakozó számban (2—8) theol. hallgatók. Díjazásuk iskolai jótétemények. Szolga: Kiss Károly. (Fizetése 1370 K és 300 K lakpénz.) Az illetményeket a ref. kollégium fizeti.

A Városi Múzeum könyvtára vásárlás útján 6 művel, ajándék útján 161 darabbal s állami letétként 7 művel gyarapodott. Évvégi állománya 13.076 db nyomtatvány és kézirat volt. E helyen említjük meg, hogy HARSÁNYI István a Régi Magyar Könyvtár c. vállalat számára sajtó alá rendezte báró PALOCSAY György verseit, melyek eredeti kéziratát a múzeum őrzi.

Désen a Szolnok-Dobokamegyei Ethnographiai és Tört. Társulat Könyvtára az 1915. év folyamán alig gyarapodott. A könyvek száma az 1915. év végén 1658 db volt. A könyvtár a tanítási idő alatt mindennap hozzáférhető. Ennek dacára 9 látogató összesen 17 darabot használt az 1915. év folyamán. A könyvtár kezelője: TELEKI Endre tanár.

Déván a Hunyadmegyei Történelmi, Régészeti és Természettudományi Társulat könyvtára az év végén: 1192 könyv, 54 folyóirat, 72 aprónyomtatvány. Egyéb könyvtári anyag rendezés alatt. Évi javadalma 11.740⁵⁷ K volt, de ez összegből könyvtári célokra úgy látszik egy fillért sem fordított.

Eperjesen a tiszai ág. hitv. ev. egyházkerület kollégiuma könyvtárának könyvtárosa csak január második felében tért a menekülésből vissza, azonban ettől fogva is csak aggodalmak közt folyt a munka, az élet nem mert kibontakozni, mert a vármegye területén heves harcok folytak s az Eperjestől alig 40—45 kmnyire fekvő front mögött az izgalom nem ült el. Biztonságba helyezett könyvtári értékeiket május második felében hozták napvilágra. Penészesen kerültek ki a rejtekhelyről s heteken át tartott, míg kiszáradtak. Ez volt a könyvtáros nyári munkája. Szerencsére a könyvtár legnagyobb kincsének: HUSZÁR Gál *énekeskönyvének* a biztonságbahelyezés nem ártott. Az olvasóterem fedezet hijján egész éven át zárva volt. Az 1915/16. iskolai év megnyitásával a könyvtár mérsékelt használata a heti könyvkikölcsönzéssel lehe-

tővé vált. 42 nyitási napon 86 egyén 266 kötetet használt. Törzsanyaga ez idő szerint még pontosan meg nem állapítható. Az 1915. évi gyarapodás 238 db. — Könyvtáros: FRENYÓ Lajos főgimn. tanár. (Tiszteletdíja évi 1000 K, melyet a kollégium pénztára fizet.)

Az 1915. évben a *felkai Tatra-Múzeumegylet* sem fejthetett ki nagyobb mérvű tevékenységet, mert PÓDISZ Árpád főkönyvtáros a háború kitörése után azonnal bevonult. Teendőit a szünetidőben GREISINGER Ödön ózdi tanító, ősztől kezdve pedig KASPRÁK Ede felkai tanító látta el. A legnagyobb gyarapodást a könyvtár mutatja fel. Állami letétképen összesen kapott 30 kötetet; vétel és előfizetés útján beszereztetett 34 kötet, ajándékképpen befolyt 25 kötet és füzet, összesen 89 db. Azonkívül ajándékba kapott a könyvtár két régi színlapot 1842-ből, a felkai műkedvelők által rendezett előadásokról. Törzsanyaga az év végén: 3967 könyv, 37 hírlap, 139 aprónyomtatvány, 116 térkép, 8 kézirat, 69 egyéb. A könyvtárt 52 nyitási napon 69-en látogatták s 176 db könyvet használtak. Az intézet saját javadalma: 834'65 K. Ebből az összes gyűjtemények gyarapítására 20 K-t fordított.

Győrből a Városi Közkönyvtár vezetősége — ép úgy, mint 1914-ben — jelentést nem küldött.

Gyulafehérvárt az Alsófehérmegyei Történelmi, Régészeti és Természettudományi Egyesület az 1915. évben 500 K államsegélyt kapott; ebből 374'62 K-t a könyvtár gyarapítására használt fel. A könyvtárnál főképen a már 1914-ben engedélyezett könyvek árát fizették ki utólagosan. A könyvtárból 12 látogató 29 munkát használt; jöllehet a téli időt kivéve, állandóan az olvasók rendelkezésére áll.

A Batthyány-intézet könyvtárában az 1915. év első felében tovább folyt a cédulázás munkája. A Hungaricumok feldolgozása immár teljes s katalógusuk rövidesen nyomda alá rendezhető. Az ősnymtatványok sorozatából is sikerült több száznak bibliografiai megállapítása részben VOULLIÈME szives segítségével. A könyvtár törzsanyaga az 1915. év végén: 37.025 könyv, 104 hírlap, 744 kézirat, 13.562 egyéb. A könyvtárt

290 nyitási napon 136-an látogatták s 396 db könyvet használtak. Pénztári maradvány 1914-ről: 53'03 K; kamatok: 4915'10 K; rendkívüli bevételek: 1811'90 K. Összesen: 6780'03 K. Ebből tőkésítésre fordított: 1300 K-t; személyi kiadásokra: 2075'50 K-t; a gyűjtemények gyarapítására: 2406'35 K-t; bútorozásra és felszerelésre: 409 K-t; irodai szükségletekre: 80'31 K-t; a helyiség fenntartására: 335'03 K-t; biztosításra, adóra és rendkívüliekre: 129'53 K-t. Alapítványi törzsvagyron: 60.503'12 K; pénztári maradvány: 44'31 K. Tiszta vagyron: 60'547'43 K. — Igazgató: dr. SZENTIVÁNYI Róbert theol. tanár. (Tiszteletdíja évi 1600 K.) Ör: LESTYÁN József főgimn. tanár. Irnok: SIMON Ádám. (Díjazása 475'50 K.) Az illetményeket a BATTYÁNY-Intézet fizeti.

Hódmezővásárhely a református főgimnázium nyilvános könyvtára az 1915. év folyamán nemcsak látogatói számában, hanem anyagának szaporulatában is erősen megérezte a háborút. Az október hóig kórházul szolgáló iskola nem zárta ugyan be könyvtárjait a látogatók előtt, de azok ritkán jöttek s inkább hírlapokat kerestek. Az 1915. évi márc. hó 31-től április hó 21-éig azonban kénytelenek voltak a könyvtárt bezárni, mivel az épületet az egyik tanteremben fekvő, kiütéses tifuszban szenvedő katona miatt zárlat és fegyveres őrizet alá vetette a katonai és polgári hatóság. Ez az oka, hogy az év folyamán összesen csak 413 egyén olvasott 761 művet, 938 kötetben. A könyvtár anyaga sem igen szaporodhatott, mivel már a második évben nem kapott államsegélyt; kénytelenek voltak tehát az egyházi segéllyel beérni s a kapott összeget főképp a nagyszámú folyóiratok folytonosságának biztosítására fordítani. A fennmaradt összegből a multhatatlanul szükséges műveket szerezhették csak be. A könyvtár törzsanyaga az 1915. év végén: 14.043 könyv, 716 hírlap, 84 aprónyomatvány, 5 térkép, 207 kézirat, 2005 oklevél és egyéb irat, 2797 egyéb könyvtári anyag. Pénztári maradvány 1914-ről: 81'87 K; fenntartójától nyert javadalom: 800 K. Összesen: 881'87 K. Ebből személyi kiadásokra fordított: 250 K-t; a gyűjtemények gyarapítására: 518'89 K-t; irodai szükségletekre: 14 K-t. A pénztári maradvány 1915. végén: 98'98 K. — Igazgató: TÖL-

CSÉRY István főgimn. tanár. (Tiszteletdíja évi 200 K.) Szolga: BÚZA Ferenc gimn. szolgál. (Évi fizetése 50 K.) Az illetményeket a fenntartó ref. egyház fizeti.

Kassán a Felsőmagyarországi Állami Rákóczi-Múzeum működését és fejlődését az 1915. évben szűk határok közé szorította az a rendkívül fenyegetett helyzet, amelyben Kassa városa volt, míg az ellenség a szomszédos vármegyék területén állott. Az intézet könyvtára azonban még az esztendő legveszélyesebb napjaiban is zavartalanul teljesítette feladatát. Az előző év utolsó hónapjaiban a városban dúló járványok miatt bezáratván, a hatóságok erélyes kezével megfékezett veszedelem elmúltával, 1915. évi január 7-én újra megnyitott a könyvtár s e naptól kezdve — leszámítva a tél elején a fűtőkészülék megrongálódása miatt beállt egy heti szünetet — szakadatlanul működött s az előző éveket messze túlszárnyaló forgalmat ért el. A könyvtárban olvasók száma ugyan az előző évhez képest megcsappant, ezt azonban épen a kölcsönzők száma emelkedésének kell tulajdonítani. A könyvtár szűk elhelyezési viszonyai mellett ugyanis a könyvkölcsönzés csak az olvasóteremben lévén lebonyolítható, a kölcsönzők járás-kelése sokakat elriasztott az olvasóteremben való tartózkodástól. Az olvasóteremben 1367 olvasó 1568 művet 1717 kötetben használt; külső használatra 10.986 kölcsönző 10.986 művet 13.859 kötetben kölcsönzött ki. Összesen tehát 12.353 egyén 15.576 kötetet használt. A könyvtár állománya az év folyamán 722 művel 841 kötetben és 921 db aprónyomtatvánnyal és egyéb könyvtári anyaggal gyarapodott. — Könyvtártiszt: PUHALA Anna. (Fizetése évi 1400 K és 720 K lakpénz.) Könyvtári napidíjas: LOÓSZ Etelka. (Díjazása napi 250 K.) Az összes illetményeket a kassai m. kir. adóhivatal útján az állam fizeti.

A Kecskeméti Városi Múzeum és Könyvtárnál az 1915. évben is tovább tartott a régi, nehéz helyzet. A gyűjtemények, mostoha elhelyezésük miatt, nem fejthették ki azt a hatásukat, amire hivatottak. Az építkezés ügye, aminek a megindultához pedig már-már közel állottak, megfeneklett. A könyvtárt mostani állapotában kevesen használják, de néhányan jó hasznát veszik tuda-

mányos munkásságukhoz. A könyvtár a város pénzén 630'90 K-ért vásárolt, 93 munkával gyarapodott, 123 kötetben. Ajándékba s más módon 107 munkát kapott a könyvtár 200 kötetben, amiben benne van a Főfelügyelőség küldötte 10 mű is. Ezzel a gyarapodással a könyvek kötetszáma 14.143-ra emelkedett. Készülőben van a könyvtár tárgyi katalogusa, mely nemcsak az önnálló munkákat, hanem folyóiratok s gyűjteményes művek fontosabb dolgozatait is magában foglalja. A nagyközönség még egyik gyűjteményt sem használhatja. Az intézet fenntartójától nyert javadalom: 11.141'13 K. Ebből személyi kiadásokra 9960 K-t; a gyűjtemények gyarapítására 1125'09 K-t; biztositásra, adóra és rendkívüliekre 56'04 K-t fordított. — Személyzete: Igazgató: dr. SZILÁDY Károly. (Díjazása évi 4100 K fizetés és 910 K lakpénz.) Őr: dr. SZABÓ Kálmán. (Díjazása évi 2900 K fizetés és 800 K lakpénz.) Szolga: KOVÁCS Lajos. (Díjazása 1000 K fizetés és 250 K lakpénz.) Az illetményeket Kecskemét városa fizeti.

A Keszthelyi Balatoni Múzeum osztályai közül csak a könyvtár gyarapítása közelítette meg az eddigi évi szaporulat mértékét, amennyiben a rendelkezésre álló államsegély teljes felhasználásával folytatólagosan beszerezték mindazokat a tudományos folyóiratok 1915. évi folyamait, amelyek, mint múzeális szempontból a vezetőségre jelentősek, az előző években is beszerezettek. Azonfelül vásároltak több, hasonló célt szolgáló szakmunkát és antikváriusi úton néhány, a XVIII. századból származó, nevezetesebb régi magyar természettudományi művet. Az államsegélyből 47 kötet könyvet szereztek be, egyéb vétel, letét és ajándékozás útján pedig 60 db könyvet, aprónyomtatványt és kéziratot soroztak a könyvtárba. Ebben a számban nem foglaltatnak az ú. n. háborús nyomtatványok, melyek az Egyesület titkárának buzgólkodásából összehozott külön hadigyűjteményben nyernek elhelyezést. A könyvállomány ekként az év végén 2149 könyv, 16 hírlap, 1443 aprónyomtatvány, 9 térkép, 202 kézirat, 23 egyéb volt.

Késmárkon az ág. h. ev. ker. liceum nagykönyvtárában az 1915. évi forgalom nemcsak ismét normálisnak mondható, hanem szinte

feltűnő gyarapodást mutat. A látogatók száma 1006-ról 1601-re emelkedett, a használt könyvek száma pedig 3144-ről 5131-re szökött fel. A látogatók és a könyvforgalom tehát 60⁰/o növekedést mutat. A könyvtárt használó olvasók 75⁰/o-a nő volt. Az elmúlt évben, a folyóiratokat is beleértve, vétel útján alig 100 kötetet birtak beszerezni, mert a fenntartó testület járulékaiból egy tekintélyes részt még az előző évben vásárolt könyvek törlesztésére fordítottak. A könyvtár törzsanyaga az 1915. év végén: 47.481 könyv, 289 hírlap, 660 aprónyomtatvány, 69 térkép, 219 kézirát, 144 egyéb. Fenntartójától nyert javadalom: 2105.72 K; tanulók járuléka: 268 K; használati díjak: 75 K; kamatok: 232.02 K. Összesen: 2680.74 K. Ebből tőkésítésre fordított 288.81 K-t; személyi kiadásokra 460 K-t; gyarapításra 1906.93 K-t; irodai szükségletekre 10 K-t. A pénztári maradvány 1915 végén: 15 K. Alapítványi törzsvagyron: 2584.36 K. — Személyzet: Igazgató: BRUCKNER Károly liceumi igazgató. (Tiszteletdíja évi 400 K.) Könyvtársegédek: ifj. BRUCKNER Károly VII. o. t., LECHNER István VII. o. t., BRUCKNER Győző VI. o. t., akik 20—20 K tiszteletdíjat kaptak. Az illetményeket a könyvtár fenntartó testület fizeti.

Kiskúnfélegyházán a Városi Múzeum könyvtári anyagának rendezése fele részében készen van. A könyvtárt azonban nyilvános használatra átadni még nem lehetett, mert még mindig sok könyv kötetlen. A rendelkezésre álló államsegélymaradvánnyal takarékoskodni kellett, hogy fedezni lehessen belőle a könyvtárt kötelező tagsági díjakat. E kötelezettségeket a könyvtári államsegélymaradványból még csak egy évig lehet megbirni. De mindez nem akadályozta azt, hogy a komoly szándékkal dolgozók és kutatók előtt a múzeumőr meg ne nyissa a könyvtár anyagát. A könyvtári anyagot használók vagy bent a múzeumban dolgozhattak, vagy pedig kellő biztosíték mellett a könyveket ki is kölcsönözhatték. — Igazgatóőr: SZALAY Gyula főgimn. tanár.

Kiskúnhalason a ref. főgimnáziumi könyvtár működése az elmúlt évben a háború hatása alatt állt. Az államsegély elmaradt; sőt az iskola az 1914. év első felében nyert 1000 K rendkívüli könyvtári segélyét is visszabocsátotta hadviselési célokra az állam-

kincstárnak. Így nagyobb mérvű gyarapodásról nem számolhatna be a könyvtár, ha ép az 1915. évben egy hagyatékot nem kapott volna. Néhai Kovács Lajos államvasuti üzletvezető, az iskola régi növendéke, végrendeletében egy 20.000 K-ás alapítványon túl könyvtárával emlékezett meg az intézetről. A hagyaték mintegy 600 kötet értékes műből áll s most van könyvtári feldolgozás alatt. A könyvtár 1915. évi gyarapodása: a fenntartói 260 K díjből szereztek 44 művet 55 kötetben; állami letét gyanánt kaptak a Főfelügyelőség útján 3 művet 9 kötetben; ajándékból be-lajstromoztak 171 művet 282 kötetben és 810 térképet. Így a törzsállomány az 1915. év utolsó napján 39.312 számot mutatott. A 142 nyitási napon 787 látogató 2150 db könyvtári anyagot használt. De e számok a könyvtárnak csupán a városi közönséggel való érintkezéséről szólnak, a tanárok és tanulók itt nincsenek figyelembe véve. Fenntartójától nyert javadalma 660 K volt. Ebből személyi kiadásokra fordított 400 K-t; a gyűjtemények gyarapítására 260 K-t. — Könyvtáros: dr. NAGY József főgimn. tanár. (Tiszteletdíja évi 400 K, melyet a főgimnázium pénztára fizet.)

Kolozsvárt az Erdélyi Kárpátegyesület Múzeumának könyvtári osztálya csere és ajándék címén 141 db könyvvel gyarapodott.

A Komáromi Közkönyvtár az 1915. évben zárva volt, mert összes helyiségei — a könyvraktárat kivéve — hadikórházi célokat szolgáltak. Ily körülmények között a könyvtár vezetősége a kórházakban ápolt sebesültek és betegeknek olvasmányokkal való ellátásával foglalkozott és erre a célra eredményes könyv- és folyóiratgyűjtést is rendezett. A könyvtár gyarapodása — mivel erre költségvetési hitel nem állott rendelkezésre — messze a múlt évek gyarapodása mögött maradt és úgyszólván csak a folyóiratok előfizetésére szorítkozott. A könyvtár belső életében nevezetesebb és megemlékezésreméltó esemény nem fordult elő. A személynét az elmúlt években beérkezett nagy anyag feldolgozásával volt elfoglalva és azt kevés híján be is fejezte.

Losonczon a Városi Közkönyvtár gondnoksági elnökének

BENICZKY Kálmán nyug. főgimn. igazgatónak az év elején történt elhalálása után a gondnokságot a városi képviselőtestület MOLNÁR Gyula főgimn. tanár megválasztásával egészítette ki, a gondnokság pedig elnökül eddigi jegyzőjét: KIRCHNER Dánielt választván meg, helyette a jegyzői állást MOLNÁR Gyulával töltötte be. A könyvtár ügyforgalma és anyagi eredménye az előző évekhez képest — a világháború nyomasztó hatása mellett is — igen kedvező volt. Ez volt az első teljes naptári év azóta, hogy a könyvtárnoki állás átszervezésével ez el lett különítve a községi birói teendőktől s a kettős állást 30 éven át betöltött tisztviselő más helyre osztatván be, helyette kizárólag könyvtári teendőkkel megbízott egyént alkalmaztak. Olvasási díjban befolyt 1913-ban 330'50 K, 1915-ben 537 K. Emelkedés 620/0. Jelentékeny a különbség a nyomtatványok (katalogusok) címén befolyt jövedelemnél is, mert az 1913. évi 19'10 K és az 1915. évi 48'90 K között 1560/0 az emelkedés. Államsegély az 1917. évben sem jutott a könyvtárnak, de azokat a tudományos folyóiratokat, melyeket az előző években államsegélyből szereztek be, ez évben is megrendelték, ami 128 K-t tett. A könyvek szakonkénti szaporodása a következők szerint oszlik meg: Szépirodalom 196 kötet, természettudomány 4 kötet, történelem 3 kötet, folyóirat 53 kötet, vegyes 78 kötet. Összesen: 334 kötet. A könyvtár törzsanyaga az 1915. év végén: 25.596 könyv. A könyvtárt 300 nyitási napon 131-en látogatták, akik 9127 db könyvet használtak. Pénztári maradvány 1914-ről: 457'21 K; fenntartójától nyert javadalom: 1295 K; használati díjak és adományok: 537 K; kamatok: 191'08 K; rendkívüli bevételek: 48'90 K. Összesen: 2529'19 K. Ebből személyi kiadásokra fordított 1095 K-t; a gyűjtemények gyarapítására 653'71 K-t; nyomtatványokra 10 K-t. A pénztári maradvány 1915 végén: 770'48 K. Alapítványi törzsvagyong: 2000 K. — Könyvtáros: KASZNER Olga okl. elemi népiskolai tanítónő. (Díjazása évi 1095 K, melyet Losonc város házipénztára fizet.)

Löcsén az ág. hitv. ev. egyház könyvtárában a könyvtáros egészsége helyreállítása után az 1915. év tavaszi és nyári hónapjaiban fokozottabb mértékben folyt a könyvtár cédulakatalogusá-

nak feldolgozása. A «Hungarica et Scepusianae» csoport részben, a «Történelem» és «Jogtudomány», valamint a «Szépirodalom» csoportjának katalógizálása teljesen befejezést nyert, amivel lényegesen előmozdították a könyvtár gazdag anyagának felhasználását. Tekintettel az 1914. év végén és 1915. év tavaszán uralkodó hadihelyzetre, a könyvtárnak legbecsesebb műveit, különösen pedig a hungarikákat tartalmazó kolligátumokat, biztos helyre szállították, ahol mai napig is el vannak helyezve. A könyvtár törzsanyaga az 1915. év végén: 4286 könyv, 50 okmány. A könyvtárt 69-en látogatták, akik 103 dbot használtak. Fenntartójától nyert javadalom: 185 K. Ebből személyi kiadásokra fordított 150 K-t; a gyűjtemények gyarapítására 10 K-t; fűtésre 25 K-t. — Könyvtáros: KAUFFMANN Aurél áll. főreálisk. tanár. (Jutalomdíja évi 120 K.) Szolga: FISCHER Károly egyházi. (Díjazása évi 30 K.) Az illetményeket a löcsei ág. hitv. ev. egyház fizeti.

Marosvásárhelyt a ref. kollégium könyvtárából az intézet könyvtárosa, GULYÁS Károly r. tanár 1915 márciusában katonai szolgálatra bevonulván, a könyvtár egy ideig a kollégiumi igazgató felügyelete alatt állott, május végén a könyvtárosi teendők végzését dr. DEKÁNI Kálmán r. tanár vette át, mint helyettes. Állami letétből 5, ajándékozottakból 50, vétel útján — nagyobbára a folyóiratok — 45 művel gyarapodott. A nyári szünidőben a könyvanyagnak mintegy kétharmad része mégis az új könyvállványokra volt átköltöztethető. A hungarikumokat és a könyvtár unikumait, tekintettel a már elmúlt háborús veszedelemre, újból a könyvtár helyiségébe hozták vissza. A penésztől és nedvességtől súlyosan megtámadott könyvek kiszárítása és megtakarítása sok munkát igényelt. A könyvtárban az 1915. év végén 19.395 kötet könyv volt s 8 kölcsönvevő 76 kötetet használt belőle. A könyvtár fenntartójától 1400 K javadalmat kapott 1915-ben. Ebből 600 K-t személyi kiadásokra, 800 K-t a könyvtár gyarapítására fordítottak. Rendkívüli államsegély 1915-ben: a könyvtár berendezésére megállapított segély második részlete: 2000 K. — A könyvtáros, GULYÁS Károly r. tanár 600 K díjazást élvez a kollégium előljáróságától.

A marosvásárhelyi Közművelődési Ház Könyvtára anyagának folytatólagos földolgozása kedvezően haladt. A törzskönyvbe az 1915. évben 2854 művet iktattak be, melyek 3812 kötetet (dbot) képviselnek. Így a törzskönyv az év végén 11.234 sorszám alatt 15.217 kötet (db) könyvet foglalt magában. A nagyközönségnek a könyvtár iránti érdeklődése, mondhatni, állandó és az olvasási kedv alig maradt az előző évi mögött. Az 1915. év folyamán 33.583 esetben 61.691 kötet könyvet kölcsönöztek ki. Ezenkívül az olvasóteremben ugyanez idő alatt 4174 kötetet használtak. Ajándékozás folytán a könyvtár 1006 művel, 1286 kötettel, vétel útján 335 művel 461 kötettel, összesen 1341 mű 1747 kötetben, gyarapodott, 6356 K értékben. A könyvtári helyiségeknek több mint felerésze a különböző iskolák céljaira foglaltatott le, mert az iskolai helyiségek katonai kórházakká alakították át. A könyvtár fenntartójától nyert javadalom: 12.528'93 K. Ebből személyi kiadásokra fordított 9600 K-t; a gyűjtemények gyarapítására 2337'13 K-t; bútorozásra és felszerelésre 309'91 K; irodai szükségletekre 281'89 K-t. — Igazgató: dr. MOLNÁR Gábor. (Fizetése évi 4600 K.) Könyvtártszt: SZÁSZ Béla. (Fizetése évi 2000 K.) Gépírónök: NURIDSÁNY Margit (fizetése évi 960 K) és CSÁZIK Ilona. (Fizetése évi 600 K.) Kezelő: SZÁSZ Ödön. (Fizetése évi 600 K.) Szolga: SZABÓ Lajos. (Díjazása évi 840 K és természetbeni lakás.) Az illetményeket Marosvásárhely sz. kir. város fizeti.

Máramarosszigeten a ref. főgimnázium főkönyvtárának használatát az 1914. év derekán kitörő háború teljesen lehetetlenné tette, pedig az éveleji látogatottság — 469-en használtak 664 db munkát — az előző éviéknél jóval nagyobb eredménnyel kecsgetett. Az iskola — a könyvtár helyiségeinek kivételével — 1914-ben a mozgósítás első napjától kezdve novemberig kaszárnya, majd kórház volt. Novemberben is csak épen annyi helyiséget kapott vissza, amennyiben a tanítványokat szűkösen elhelyezhették. A könyvtár helyiségei továbbra is kórtermek közé ékelve maradt és így látogatók egyáltalán nem használhatják azt. A könyvtár 1915. évi fejlődéséről és állapotáról csupán annyit jelent a vezetőség, hogy a fenntartó testület az 1915-ik évre a könyv-

tárnoknak visszamenőleg 300 K-t kiutalt és ezt 1916-ban már ki is fizette. A könyvtár törzsanyaga az 1915. év végén: 20.784 könyv, 7292 hírlap, 652 aprónyomatvány, 130 térkép, 1000 kézirat, 4687 oklevél és irat, 118 egyéb. Személyi kiadások: fordított 400 K-t; a helyiség fenntartására 350 K-t. A pénztári maradvány 1915 végén: 22953 K. Alapítványi törzsvagyon: 2000 K. — A könyvtár öre: SIMON Géza főgimn. tanár. Szolga: GYÖRI István.

Miskolcson az ág. hitv. ev. egyház nyilvános könyvtára egy részét a helyben ápoltt sebesült katonák rendelkezésére bocsátotta. Gyarapodás 12 mű 20 kötetben. Ezzel a könyvtár 1915. évvégi állománya 7990 kötetre emelkedett. A könyvtár az elmúlt évben hetenként kétszer volt nyitva s 1147 látogató 925 dbot használt belőle. Alapítványi törzsvagyon: 6000 K. Ennek 300 K kamatát a könyvtáros: Csók György ev. lelkész díjazására fordította.

A Borsod-Miskolczi Múzeum 1915-ben sem állami, sem megyei segílyt nem kapott. A város adta 200 K volt az egyedüli forrás, amelyből a fenntartási és dologi kiadásokat, tiszteletdíjakat, apróbb vásárlásokat fizethették. A könyvtár 74, a levéltár 5 dbbal gazdagodott, az előbbi 4761, az utóbbi kereken 2500 db, ide nem számítva a helyszűke miatt ki nem csomagolható HORVÁTH Lajos könyvtárat és a diósgyőri volt koronauradalom levéltárát.

Nagybányán a Városi Múzeum 1915-ben állandóan zárva volt, mert a múzeum öre és pénztárosa katonai szolgálatot teljesít.

Nagyenyeden a Bethlen-kollégium könyvtára az államsegély elmaradása következtében az 1915. év folyamán vétel útján csak 79 új művel gyarapodhatott. Hogy a könyvtár gyarapodása a viszonyokhoz képest általában mégis elég tekintélyes számot mutat fel, az tisztán az ajándékozók bőkezűségének köszönhető. Közülük különösen kiválik Kiss Ernő nagyenyedi vincellérképzőintézeti tanár, aki egymaga mintegy 426 K értékű, többnyire magyar irodalomtörténeti becsű művel gazdagította a könyvtárt. Ajándékozás útján az állami letéttel együtt 139 mű érkezett be

272 darabban. A gyarapodás értéke így összesen 1907'52 K-ra rúg. A könyvtár forgalma a világháború miatt szintén csökkenésnek indult, amennyiben csak 405-en vették igénybe, 3005 művet 5409 darabban kölcsönözvén ki. A könyvtár törzsanyaga az 1915. év végén: 39.794 könyv, 5198 hírlap, 667 kézirat, 16 egyéb. — Könyvtárőr: dr. FARNOS Dezső. (Tiszteletdíja a kollégium könyvtárából évi 400 K.)

Nagyszombatban a Városi Közkönyvtár és Történeti Emléktár anyagában nem történt sok változás: özv. FRUTTIGERNÉ hagyatékából 158 db könyvet kapott a könyvtár; a Magyar Nyelvőrnek és a Magyar Nyelvészetnek évfolyamai az alapító ALSZEGHY János hagyatékából tétettek át; WINTERBERGNÉ 52 dbbal, BOROVÁNSZKY Ede főügyész 3 kötettel, a városi tanács is ugyancsak 3 kötettel gyarapította a könyvkészletet; a városi segélyösszegeből viszont a folyóiratokat rendelték meg újra. A könyvtári állandó könyvikölcsönzők száma 120-ra emelkedett, akik 30 nyitási napon 4210 könyvet vettek kölcsön. A könyvtár törzsanyaga az 1915. év végén: 11.312 könyv, 116 hírlap, 136 aprónyomtatvány, 25 térkép, 8 kézirat, 157 egyéb; az emléktári részben 75 könyv, 453 hírlap, 229 aprónyomtatvány volt. Az intézet fenntartójától nyert javadalom: 600 K. Ebből személyi kiadásokra fordított 400 K-t; a gyűjtemények gyarapítására 150 K-t; a helyiség fenntartására 50 K-t. — A könyvtár és emléktár főkezelője dr. ALSZEGHY Zsolt budapesti áll. főgimn. tanár. A gyűjtemény őre ALSZEGHY Jánosné, az alapító özvegye, kinek tiszteletdíja a városi segélyből évi 400 K. Irnok: PROKSA Lajos városi díjnok. (Díjazása évi 100 K.)

Nagyváradon a Biharmegyei és Nagyvárad Régészeti és Történelmi Egylet könyvtárának évvégi állománya: 3936 könyv, 166 hírlap, 138 aprónyomtatvány, 20 térkép, 2647 kézirat, 782 egyéb. A könyvtárt 135 nyitási napon 200-an látogatták.

A Városi Nyilvános Közkönyvtár állandó hajlékának fölépítésére vonatkozó terveket a világháború bizonytalan időre elodázta. Annál kellemesebb az az örvendetes tény, hogy a háború második esztendejében a könyvtár olyan alkalmas és minden tekintet-

ben megfelelő helyiséghez jutott, amely hosszú időre állandó otthonául szolgálhat. E célra a Rimanóczy-utca 5. sz. bérházban 5 évi időtartamra 3434 K évi bérért kibéreltek egy 6 szobából és megfelelő mellekhelyiségekből álló lakást. Az új helyiség megszerzéseért Nagyvárad város áldozatkész tanácsát illeti a köszönet. De köszönetet érdemel KERNER ezredes, a nagyváradai lábadozó-osztag parancsnoka is, aki úgy a könyvtár átköltöztetésére, mint a hadbavonult könyvtári szolga helyettesítésére időről-időre alkalmas embereket volt szives a könyvtárhoz kivezélni. A könyvtárbizottság megkereste a vármegye alispánját és Nagyvárad város polgármesterét, hogy a vármegyei, illetőleg a városi hivatalokat utasítsák, miszerint minden a háborúra vonatkozó írást, falragaszt, kiadványt, röpiratot megőrzés végett a városi könyvtárnak küldjenek be. Özv. UGRÓCZY Kálmánét pedig, aki több ízben nagyobb mennyiségű könyvet adott ajándékba, úgy hogy azok értéke már meghaladja az 1000 K-t, a könyvtár alapító tagjai közé iktatta. A július hó 14-én tartott gyűlésen a könyvtár szervezeti szabályzatának egynéhány szakaszát módosították s az így módosított szabályzatot jóváhagyás végett fölterjesztették a m. kir. belügyminiszterhez; HORVÁTH István képzőtanár megkeresésére a kölcsönzés ingyenes kedvezményét a város területén lakó összes tanárookra és tanítókra is kiterjesztették és ilyen szellemben elrendelték a szervezeti szabályzatnak és az ügyrendnek megfelelő átmódosítását. A leltárvizsgáló bizottság jelentése szerint a könyvtár vagyona 1915. január hó 1-én kitett: Könyvekben 11.928 köt. könyv értéke 67.117'26 K-t; bútorokban és egyéb felszerelésekben 3.713'74 K-t; letétekben 8.334 K-t. Összesen: 79.165 K-t. A könyvtár gyarapodását a következő számok mutatják: a) 1914. dec. 31-én volt: 6503 mű, 11.928 kötet, 67.117'26 K értékben; b) 1915. dec. 31-én volt: 7648 mű, 13.743 kötet, 76.988'06 K értékben. Eszerint az 1915. évi gyarapodás kitesz: 1145 művet, 1815 kötetben, 9870'80 K értékben, melyből vétel: 95 mű, 112 kötet, 713'10 K árban, ajándék: 1050 mű, 1703 kötet, 9157'70 K értékben. Az 1915. év forgalma az előző esztendő forgalmához viszonyítva 35% apadást mutat, aminek kizárólagos és egyedüli oka a még egyre

dülő világháború. Az 1914. évben volt a könyvtárnak 27.924 olvasója; 1915-ben ez a szám 18.202-re csökkent. Nyitva volt a könyvtár 255 egész és 57 félnapon át, vagyis 27 nappal kevesebb ideig, mint 1914-ben, amely idő a könyvtár átköltöztetésére kellett. A nyitási órák hétköznapokon mindennap d. e. 9—12-ig, d. u. 4—6 óráig, illetve a téli hónapokban 1/28-ig. Vasár- és ünnepnapokon csak d. e. 10—12 óráig. Ekkép esik egy napra 43 látogatás, illetve 10 kikölcsönzés s így egy könyv olvasása körülbelül 62 fillérbe kerül. (1914-ben csak 38 fillérbe.) Az olvasók száma 14.724, a kölcsönzőké 3478 volt. Ez együtt: 18.202. Olvastak 20.591 művet; ebből szépirodalom 13.273, ismeretterjesztő mű 5417, hírlap 1901 volt. Az 1915. évben két letétet kapott a könyvtár. Az egyik a SZIGLIGETI-Társaság könyvtára, amelynek körülbelül 300 kötetből álló könyvanyaga ezután kerül földolgozás alá. A másik a Magántisztviselők Egyesületének 277 kötetből álló könyvtára. 1914. dec. 15-én hunyt el Nagyváradon BUNYITAY Vince, a Magyar Tudományos Akadémia tagja, a kiváló történétíró. Értékes könyvtárának megszerzése iránt a hagyatéki tárgyalás megejtése után azonnal megtette a könyvtár vezetősége a szükséges lépéseket. A könyvtár mozgalmáról tudomást szerzett gróf SZÉCHÉNYI Miklós megyéspüspök is, aki a könyvtárat a maga egészében megvásárolta s azt Nagyvárad városának ajándékozta. A könyvtárbizottság július havában tartott gyűlésén a bőkezű püspököt a könyvtár alapító tagjai közé iktatta. Hogy a könyvtár egy tömegben legyen fölállítható, a püspök még 400 K-t is adott ajándékba egy könyvszekrényre. A könyvszekrény el is készült s abban a könyvtárt szabályszerűen katalogizálva föl is állították. Az értékes könyvtár összes állománya 951 mű, 1548 kötetben, 8495.80 K leltári becsértékben. A Biharmegyei Orvos-Gyógyszerészi és Természettudományi Egyesület könyvtárát még az 1914. esztendőben letétbe helyezte a nagyvárad városi nyilvános könyvtárba. Hogy így szorosabb viszonyba jutott az egyesület a városi könyvtárral, arra kérte a vezetőséget, engedje meg, hogy havonként tartandó szaküléseit a könyvtár arra alkalmas helyiségeiben megtarthassa. A vezetőség

készséggel tett eleget az egyesület kérelmének annál is inkább, mivel az egyesület fűtési és világítási átalány megtérítése címén évi 80 K-t ígért befizetni a városi pénztárba. Az egyesület a szorosan zártkörű szaküléseket zavartalanul tartja havonként az ifjúsági olvasóteremben. A könyvtár jövedelmi forrásai voltak ez évben: beiratási díjakból 681·62 K, adományokból 400 K, olvasási illetékekből és birságokból 442·50 K, városi segélyből 9820·42 K. Ebből személyi kiadásokra fordítottak 6645·76 K-t; helyiségbérré 3103 K-t; világításra és fűtésre 282·40 K-t; könyvkötésre 732·40 K-t; irodai kiadásokra 76·78 K-t; egyebekre 504·20 K-t.

A Nyitra vármegyei Múzeum könyvtári öre 1914. évi okt. 1. óta katonai szolgálatot teljesít, azóta a könyvtár nem működik.

Pápán a Ref. Főiskolai Könyvtár az elmúlt évben is igyekezett hiven betölteni hivatását, de a világháború ebben az évben már sokkal jobban éreztette hatását a könyvtárral, mint 1914-ben. Az 1914. év vége felé ugyanis a főiskola épületét is hadikórházzá alakították át. A könyvtár helyiségeit ugyan nem vették el katonai célokra, de a könyvtár rendes olvasóközönségének egy része kissé mégis akadályozva volt, vagy legalább is feszélyezve érezte magát annak használatában, azt gondolván, hogy háborgatja a folyosókon pihenő és szórakozó sebesülteket. Az így elmaradottakat azonban csakhamar új olvasóközönség pótolta épen a sebesültek köréből, akik mind sűrűbben használták fel a jó alkalmat, különösen a tiszték, de sokan a legénység állományából is. JÓKAI és MIKSZÁTH művei úgyszólván kézről-kézre vándoroltak a betegszobákban s a nagy használat erősen meg is látszik a könyveken. Dicsérettel említhető meg, hogy a kikölcsönzött művek nagy része visszakerült. Alig 3—4 munka van bizonytalanságban vagy elveszőfélben amiatt, hogy a kölcsönvevőt, aki az elismervényt aláírta, hirtelen máshova helyezték vagy a harctérre visszavitték. Német származású katonák kevésszámú német könyvet is használtak. A könyvtár forgalma mégis csökkent némiképp. De csak látszólag, mert a sebesülteknek kikölcsönzött könyveket többnyire az illető betegszoba közönségének nagyrésze végigolvasta.

A könyvtár látogatóinak száma 2767 volt. A használt könyvek és kéziratok száma pedig 7953. Nyitva volt a könyvtár 288 napon, a vasárnapokat kivéve mindennap d. u. 2—4 óráig. A ref. főiskola ebben az évben is 2400 K-t fordított könyvbeszerzésekre és könyvköttetésre a rendes személyi és dologi kiadásokon kívül. A könyvtár az 1915. évben 907 darabbal szaporodott. Ebből állami letét 12 kötet, vétel és csere 629 db, ajándék és hagyomány 266 db. Könyv volt 738 db, hírlap 30 kötet, aprónyomtatvány 136 db, kézirat 2 db és oklevél 1 db. Ezzel a szaporulattal a könyvtár törzsállománya az 1915. év végén 42.229 darabra emelkedett s ehhez járul még több mint 2000 kötetnyi másodpéldány. A törzsanyag így oszlik meg: 37.665 könyv, 1166 hírlap, 2299 aprónyomtatvány, 58 térkép, 503 kézirat, 538 egyéb. A könyvtár személyi kiadásokra fordított 600 K-t; a gyűjtemények gyarapítására 2360 K-t; irodai szükségletekre 40 K-t; a helyiség fenntartására 200 K-t. — Igazgató: BORSOS István főgimn. tanár. (Tiszteletdíja évi 400 K.) Ór: PONGRÁCZ József theol. akad. tanár. (Tiszteletdíja évi 200 K.) Szolga: DÖMÖTÖR János. Az illetményeket a főiskolai pénztár fizeti.

Pécsett a Városi Múzeumnak helyiség hiánya miatt még mindig raktározva tartott könyvtára állami letétként 11 kötettel, vétel útján 1 művel szaporodott. Állománya az év végén: 7740 könyv, 72 hírlap, 129 aprónyomtatvány, 16 térkép, 88 kézirat, 8 oklevél, 2321 egyéb.

Poprádon a Magyarországi Kárpátgyesület könyvtára állami letét útján 5 kötettel, vétel útján 20 kötet, 82 füzettel és ajándék útján 241 kötet, 60 füzettel gyarapodott. Törzsanyaga az 1915. év végén: 6888 könyv, 293 hírlap, 1392 aprónyomtatvány, 71 térkép, 230 kézirat, 114 egyéb.

Pozsony szab. kir. város Közkönyvtára 1914. június havában beleolvadt a pozsonyi m. kir. ERZSÉBET-tudományegyetem könyvtarába és azóta — nyilvános jellegének megtartásával — a volt városi könyvtáros, dr. KUMLIK Emil egyet. könyvtárigazgató vezetése alatt működik tovább ugyanabban a helyiségben, amelybe 1914. tavaszán a régi primási palotából átköltözött. (Klarissza-

utca 5., a volt kir. kath. főgimnáziumnak most városi tulajdonban levő épülete.) A város törvényhatósági bizottságának kérésére a vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter megengedte, hogy a volt városi közkönyvtárnak az egyetem tulajdonába átadott állományából egy bizonyos rész kikapcsoltassék és a város tulajdonába visszaadassék. A kikapcsolás és visszaadás műveletét az egyetemi tanács s a városi tanács egy-egy tagjából és az egyetemi könyvtár igazgatójából álló vegyes bizottság foganatosította 1915. március hó 29-én és május hó 21-én. Az átadás kormányhatósági jóváhagyása még nem érkezett le. A kikapcsolt anyag egyes részei: BATKA János ajándéka 968 mű, 1483 kötetben; pozsonyi vonatkozású könyv, folyóirat és egyéb nyomtatvány 1109 mű, 1979 darabban; szépirodalom 1137 mű, 2404 kötetben. Összesen 3214 mű, 5866 darabban. Ez az anyag, kiegészítve a városi levéltárban, más városi hivatalokban és a városháza egyéb helyein található könyvekkel és folyóiratokkal, alapiját fogja alkotni a háború után megnyitandó új városi könyvtárnak. Vezetőjének megválasztására nézve ugyancsak a háború után fog előterjesztés történni. Az új könyvtár helyiségéül a városházi célokra szolgáló volt primási palota félemeletének néhány terme és szobája van kiszemelve. Addig is, amíg az új városi könyvtár megnyilhat, dr. KUMLIK Emil egyetemi könyvtárigazgató és helyettese, GRUBER Károly egyetemi könyvtártiszt, kezelik az egyetemi könyvtár egyik szobájában elraktározott anyagot és annak növedékét. 1915-ben új könyvek vételére, illetve folytatásos munkák beszerzésére 16602 K-t, kötésre 2920 K-t, összesen 19522 K-t fordított a város. A városi könyvtár 1915-ben összesen 588 darabbal, továbbá nagymennyiségű, még rendezetlen anyaggal gyarapodott. A rendezett anyagból könyv, folyóirat és füzet 554, hírlapévolyam 5, aprónyomtatvány 27, térkép 2 db. A növedékből 345 db ajándék, 7 db állami letét, 13 db vétel és 79 db Pozsony szab. kir. város tanácsának, illetve a polgármesteri hivatalnak küldeménye. Ehhez járulnak a pozsonyi kir. ügyészségtől átszármaztatott kötelese példányok. Állami segélyben 1913 óta nem részesült a városi könyvtár. Az 1913. évi államsegélymaradványt a város

ily címen kezeli tovább mindaddig, amíg a városi könyvtár újra megkezdheti működését és az állam részéről ismét anyagi támogatásban részesülhet.

A Városi Múzeum szakkönyvtára a Főfelügyelőség, a városi tanács és magánosok letéteivel és ajándékaival szaporodott. Állománya az év végén: 751 könyv, 1 hírlap, 496 aprónyomtatvány, 1 térkép, 52 kézirat.

Rimaszombatban a Gömörmegyei Múzeum könyvtárára összesen 10790 K-t fordítottak, főleg tagsági díjak lerovására és folyamatos munkák vételárának törlesztésére. A gyűjtemények elhelyezésében nem történt változás. Csupán a könyvtár két termét kellett a közönségtől elzárniok, mert a múzeumépület emeletének raktárul használt szárnyát a katonai beszállásolás miatt kiürítették és így az új elhelyezésre szorult raktári tárgyakat ideiglenesen a könyvtárba tették be. A könyvtár évvégi állománya: 14.176 könyv, 2687 hírlap, 4476 aprónyomtatvány, 168 térkép, 5738 kézirat, 278 oklevél és egyéb irat, 346 egyéb könyvtári anyag.

Sárospatakon a Ref. Főiskolai Könyvtár az 1915-ben nyert 1200 K államsegélyből, valamint az előző évi pénztármaradványból (1663 K) és az időközi kamatokból (2139 K) az 1914-ben hitelben vásárolt könyvek árát fizette ki. (123573 K.) Az 1914 nov. havában elrejtett legértékesebb nyomtatványokat a vezetőség rejtékhelyükből kiszedte s a könyvtárba, régi helyükre visszahelyezte. Az alapcíményt már előbb föl kellett hozni rejték helyéből, mert az újabb gyarapodásból való könyvek számozása szükségessé vált. Az orosz hadsereg veszedelmes közeledésének hírére fölszólították a kölcsönvevőket, hogy a náluk levő könyveket adják vissza. A kikölcsönzést ekkor a vidékieknek be is szüntették. 1915 május óta azonban ismét kölcsönöznek ki vidékre is könyveket. 253 nyitási napon 2045 esetben 2365 kötet, illetőleg darab kölcsönöztetett ki helyben és vidékre. A könyvtár törzsállománya az 1915. év végén a 664 kötet ajándékozással, a 13 kötet állami letéttel, a reménybeli államsegély terhére vásárolt 155 s a főiskola terhére vett 116 kötetrel együtt 57.472 kötetre szaporodott. A kéziratár állománya az 1915. évi (14 db) gyarapodással

1861 kötet, illetőleg darab. A könyvtár eddigi főkönyvtárnok-helyettese, HARSÁNYI István főgimn. tanár, aki mint ilyen 1905. szept. 1. óta működött a könyvtárnál, az 1915. június hó 10-én Miskolczon tartott egyházkerületi közgyűlés által főiskolai főkönyvtárnokká választott. A könyvtár pénztári maradványa 1914-ről: 16'63 K; fenntartójától nyert javadalom: 2000 K; kamatok: 21'39 K. Összesen: 2038'02 K fölött rendelkezett, amihez még 1200 K államsegély járult. A gyűjtemények gyarapítására 3235'73 K-t fordított. Tartozás: 1100 K. — Főkönyvtárnok: HARSÁNYI István főgimn. tanár. (Tiszteletdíja 1000 K.) Alkönyvtárnok: MOLNÁR Ferenc segédlelkész. (Javadalma 800 K és lakás fűtéssel és ellátással a főiskolai tápintézetében.) Szolga: FARKAS József főiskolai szolga, aki azonban csak a takarítást végzi. Az illetményeket a főiskola pénztára fizeti.

Selmeczbányán a Városi Múzeum és Könyvtár a mult évben a háború okozta bajok következtében alig fejthetett ki működést. A könyvtári anyagot bútorhiány miatt lassú szaporodása dacára sem tudják jól elhelyezni. A kezelést némileg zavarja az a körülmény, hogy az Orsz. Tanács által adományozott népkönyvtár is a városi könyvtár helyiségében van. A világháború irodalmi emlékeinek gyűjtése anyagi okokból elmaradt, mindössze az apróbb nyomtatványok gyűjtése történetelt meg. A könyvtár anyaga adományokból és vásárlásokból gyarapodott. A cédulakatalogus még nem készült el, a törzsnaplót sem sikerült még megszerkeszteni. Törzssanyaga az év végén: 3518 könyv, 17 hírlap, 1 egyéb. A könyvtárt 138 nyitási napon 187-en látogatták, akik 3694 dbot használtak. — A gyűjtemények kezelője dr. MIKLÓSY Zoltán főlevéltárnok. (Javadalma évi 2600 K fizetés és 600 K lakpénz.) Díjnok: GONDA József, aki jelenleg katonai szolgálatot teljesít. (Fizetése évi 1006'50 K.) Az illetményeket Selmecz- és Bélabánya város pénztára fizeti.

Sepsiszentgyörgyön a Székely Nemzeti Múzeum könyvtárának 1915. évi gyarapodása 12.645 db volt. E gyarapodás részben vásár, részben letét és ajándékozás eredménye. Vásár útján szerezte meg a múzeum néhai elnökének, GÖDRI Ferenc polgármes-

ternek könyvtárát és levéltárát, hogy falai között ezzel is emléket állítson annak a derék székely írónak, ki a székelység történetére vonatkozó könyveket és különösen Sepsiszentgyörgy város multjára vonatkozó okleveleket jóformában gyermekkora óta gyűjtötte. A GÖDRI-könyvtárral a múzeum oly anyagnak jutott a birtokába, mely kevesebb értékű, de közkézen forgó s azért szükséges modern műveken s néhány idegen nyelvű és külföldi nyomdai terméken kívül értékes régi magyar műveket s a múzeum hivatása szempontjából még értékesebb régi székely műveket is tartalmaz. A régi magyar kiadások közül értékesebbek pl.: *Mennysország kinyitott egyetlen egy szoros kapuja*. Váradon, 1556; G. KATONA István: *Titkok titka*. Gyulafejérváratt, 1645, a *Váltság titkának* második volumenje, Váradon, 1657 és a *Váltság titkának* negyedik része; Selyei BALOG István: *Temetőkert*. Váradon, 1655; PÓSAHÁZI János: *Igazság istápjja*. Sárospatak, 1669; *Confessio et expositio fidei christianæ* etc. Kolozsváratt, 1679; GYÖNGYÖSI István: *Porából megéledett Phönix* etc. Lőcsén, 1693; PÁZMÁNY Péter: *Predikációk*. Nagyszombat, 1695; PÁPAI PÁRIZ F.: *Pax crucis* etc. Kolozsváratt, 1710. Az évek óta járó folyóiratok előfizetési díjára és könyvkötésekre is jelentékeny összeget fordított a múzeum. Nagyobb ajándékokkal gazdagították még a könyvtárt: özv. GÖDRI Ferencné (133 db) és MÉLIK István takarékpénztári tisztviselő, ki 220 darabból álló, főleg értékes, modern jogi műveket adományozott az épen ily művekben feltűnően szegénynek mondható könyvtárnak; végül SZABÓ Margit (Kézdivásárhely), ki a pákái GÖRÖG Róza-féle hagyatékából származó s Kovács Gyula pákái igazgató-tanító útján még az 1914. év folyamán beküldött 185 darabból álló gyűjteményt ajándékozott; ennek régi halotti beszédekből álló csoportja értékesebb anyagot képez. A levéltár gyarapodásából elsősorban az özv. GÖDRI Ferencnéől néhai férje hagyatékából megvásárolt levéltári anyagot kell kiemelnünk. E gyűjteménynek nagyobb része közvetlenül vagy közvetve Sepsiszentgyörgy város és vidéke történetére vonatkozik s megszerzése annál öröndetesebb a múzeumra és Sepsiszentgyörgy városára, mert a városnak régi levéltára egy-

általán nincs. GÖDRI Ferenc gyűjteménye birtokába többnyire a vele rokonságban vagy jóbarátságban álló családok szivességéből jutott. Az ily családi iratok természetesen a város elpusztult és elkallódott levéltárát sohasem pótolhatják, de azért köztörténeti szempontból is értékes anyagnak mondhatók. Külön megemlést érdemelnek az 1848—49. évi szabadságharcunkra vonatkozó hivatalos és magániratok s ezek közt főleg a GÁBOR Áron székely ágyúöntő hősnink eredeti levelei. A levéltár ajándék útján elsősorban a szentkatolnai CSEH-család levelesládájával gazdagodott, amit dr. KÜNNLE Tivadar ügyvéd ajándékozott a múzeumnak. Az okleveles anyag elsősorban azért értékes, mert egy kiterjedt s a vármegye közéletében már a XVII. század óta szerepet vivő, tősgyökeres székely család birtok- és vagyonügyi viszonyairól nyújt általános tájékoztatást. A múzeum szempontjából azonban értékét még növeli az a körülmény, hogy magában foglalja egyrészt a CSEH-családdal rokon s szintén szentkatolnai DIMIÉN-család régi leveleit, másrészt oly hivatalos iratokat is, melyek az ajándékozó néhai nagyatyjának, szentkatolnai CSEH Ignácnak Háromszék vármegye szolgálatában töltött közigazgatási pályáján, főleg 1848—49. évi szabadságharcunkban s az 1861—62-ik évi alkotmányos időszakban kézdi szék alkirálybírói állásában, végül 1867-ben Kézdivásárhely város alkotmányos újjászervezésére nyert kormánybiztosi megbízatása alatt végzett tevékeny működésére vetnek világot. A kisebb adományokból az özv. REMENYIK Kálmánétól ajándékozott 130 db iratot emeljük ki, melyek néhai REMENYIK Kálmán hírneves székely tilinkóművész 1880—1903. évi kulturális működésére vetnek világot. A könyvtár és levéltár számszerű gyarapodása eszerint az 1915. évben a következő volt: a) Könyv 2217 db, b) hírlap 80 db, c) aprónyomtatvány 438 db, d) térkép 13 db, e) kézirat 18 db, f) oklevél és egyéb irat 9876 db; összesen: 12.642 db. Ebből vásár útján szerzetett 8889 db, állami letét 6 db, ajándék 3828 db. A könyvtár és levéltárban a vásár és ajándék útján beérkezett nagymennyiségű anyag feldolgozása és elhelyezése után, mi huzamosabb időt vett igénybe, főleg a térképgyűjtemény feldolgozásával, rendbeszedésével és cédulázásával foglalkoztak

A Sümegi Állami Darnay-Múzeum könyvtára alig gyarapodott. Évvégi állománya 261 kötet volt, az 1914. évi 249 kötettel szemben.

Szabadkáról a Városi Közkönyvtár 1915. évi állapotáról és fejlődéséről nem küldtek jelentést.

Szamosújvárt az Örmény Múzeum könyvtárának törzsanyaga az 1915. év végén: 1407 könyv, 128 hírlap, 414 aprónyomtatvány, 59 kézirat, 43 egyéb volt. A könyvtárt 17 nyitási napon 137-en látogatták, akik 94 dbot használtak.

A szatmári Kölcsey-Kör könyvtára vétel útján 4, adományozás útján 118 dbbal gyarapodott. Állománya az 1915. év végén 5288 db volt. Ebből 144 kézirat. A könyvtárt 44-en keresték fel, akik 232 dbot használtak. Az intézet 1915. évi bevételei 1811'44 K-ra rúgtak. A felhasznált összegek könyvtárt érdeklő része a jelentésből nem tűnik ki.

Szászvároson a Ref. Kún-Kollégium könyvtára is súlyosan megérezte s érzi a világháború káros következményeit s e káros hatás a könyvtár egész működésében jelentkezik. A könyvtáros alkalmaztatása ma is csak ideiglenes. Az állománynak már elkezdett s néhány szaknál be is fejezett rendezése teljesen szünetelt, mivel a rendezés munkájának elvégzésére helyiség sincs. A könyvtár olvasótermében ugyanis a gimnáziumi tanulóifjúság lakik. A könyvtár állománya a lefolyt évben csak ajándékművekkel, illetve letétekkel gyarapodott a lapokon és folyóiratokon kívül. Néhány füzetes vállalat folytatólagos számaint is megvették, de már kifizetni nem állott módjukban. A könyvtár törzsállománya az év végén: 11.588 könyv, 1978 hírlap, 1 térkép, 27 kézirat, 4185 egyéb. A könyvtárt 62 nyitási napon 186-an látogatták, akik 1697 dbot használtak. — Könyvtárőr: dr. KRISTÓF György tanár. (Tiszteletdíja 150 K, melyet a kollégium pénztára fizet.)

Szegeden a Somogyi-Könyvtár beosztott törzsanyag-állománya az év végén 84.775 kötet volt. Az évi szaporodás 1101 kötet, amiből 879 kötet adomány és tagilletmény, a többi vétel és letét. Kötettek 190 kötetet 315 K költségen. A törzsanyag állománya szakok szerint: ösnyomtatvány 204, hittudomány 13.523, jog-

tudomány 5700, államtudomány 3484, orvostudomány és gyógyászat 3175, matematika, fizika és természetrájs 9680, filozófia, művészetek, nevelés 7341, történelem, földrajz, néprájs, irodalom-történet, régészet 15.655, nyelv, irodalom 12.244, vegyes 8756, újságs 5013 kötet. Szolgálati idő tíz hónapon át minden köznapon d. e. 10—1, d. u. 4—7 óra, a két nyári hónapban d. e. 10—12 óra. Könyvtárnyitási nap volt 250, 1914-ben 255. Az olvasók összes száma 7654, 1914-ben 14.385. Az olvasók átlagos napi száma 30'61, 1914-ben 56'02. Foglalkozás szerint az olvasók között volt 625 nő, 4853 tanuló a középiskolák három felsőbb osztályából, 70 pap, 310 tanár, tanító, 210 író, hírlapíró, 135 művész, 282 ügyvéd, jogász, 208 mérnök, építész, technikus, 29 orvos, 24 gyógyszerész, 388 katona, 20 állami tisztviselő, 41 községi tisztviselő, 33 vasutas, postás, 376 magántisztviselő, 4 önálló iparos, 10 iparossegéd, 1 háztulajdonos, tőkepenész, 14 egyéb. Indokolt esetekben házi használatra kiadatott 211 elismervényre 385 mű. A könyvtárban olvasott művek száma 8704, 1914-ben 17.630. A könyvtár és múzeum együttes javadalmazása volt a várostól 32.806'90 K, az államtól 4000 K. Hogy ez összegekből sajátlagos könyvtári célokra mennyit fordítottak, az a jelentésből, sajnos, nem tűnik ki. — Könyvtáros: MÓRA Ferenc (javadalma 4300 K, a városi pénztárból). A könyvtárban két szolgálai állás is van szervezve, az egyik 900 K fizetéssel és természetbeni lakással, a másik 700 K fizetéssel és 200 K lakbérrel.

Szekszárdon a Tolnavármegyei Múzeum könyvtára csupán folyóiratokkal s néhány ajándékkötettel gyarapodott. Évvégi állománya 4420 kötet volt.

Szentesről a Csongrádvármegyei Múzeum 1915. évi működéséről és állapotáról jelentést nem küldtek.

Székelyudvarhelyt a ref. főgimnázium könyvtára 1600 K-val szerepel az intézeti költségvetésben, de ez a cím csak gyűjtötétel s a könyvtárra csupán 1000—1200 K esik belőle. Ehhez járul még a Kis-alap évi 200 K-nyi kamata. Könyvkiadás hetenkint egyszer volt. Az egész év folyamán 322-en vették igénybe, akik 669 dbot használtak. Külön olvasóterem berendezésére a háború

miatt gondolni sem lehetett, mivel az épület legnagyobb része katonai kórháznak van lefoglalva s a könyvtári dolgozószoza osztályhelyiségül szolgál. Törzsanyaga az 1915. év végén: 12.733 könyv, 69 hírlap, 190 kézirat. — Könyvtáros: BARÓCZI Károly.

Székesfehérvárt a Fejérvármegyei és Székesfehérvári Múzeum könyvtárára 1915-ben 93 K egyesületi javadalmat fordítottak. Járatták a szakfolyóiratokat és megszerezték az akadémiai kiadványokat. Különös említésre érdemes mű a gyarapodásban egy LUTHER-féle német biblia fametszetekkel. (Frankfurt a. M., 1564.) A művet a Fejérm. Tkp. vásárolta meg a vármegyei rokkant katonák javára rendezett műkiállításon és árverésen és a múzeumnak adományozta. Ugyanitt vette és a múzeumnak adta LEOPOLD Lajos ARANY János *A gyermek és szivárvány* című költeményének kéziratát. Az okiratok között van 10 fejérvármegyei vonatkozású céhszabály. Törzsállománya az év végén: 972 könyv, 716 aprónyomatvány, 55 térkép, 69 kézirat, 2395 oklevél és egyéb irat, 352 egyéb könyvtári anyag.

Szombathelyt a Vasvármegyei Kultúregyesület működését a világháború majdnem teljesen megbénította, mert helyiségeinek nagy részét iskolai célokra lefoglalták. Csupán a könyvtárt lehetett a közönség rendelkezésére bocsátani, de ez is csak kikölcsönzés útján volt keresztülvihető, mert a könyvtári dolgozószozá és az olvasótermet az iskolák céljaira kellett átengedni. A 93 rendszeres kikölcsönző tag 3988 kötetben 2121 művet olvasott, melyeknek túlnyomó része a szépirodalmi szakra esett. A könyvtár vezetősége kísérletet tett arra nézve, hogy a könyvtárt a szombathelyi kórházakban ápoló sebesülteknek is rendelkezésére bocsássa; azonban csakhamar abba kellett hagynia a kísérletet, mert a könyvek a használat folytán igen megrongálódtak s visszacszerzésük is nehézségbe ütközött. Ehelyett a kórházi ápolók társadalmi úton napilapokat és elhasznált folyóiratokat szereztek be, ami a célnak jobban meg is felelt. A könyvtár évvégi állománya: 6740 könyv, 36 hírlap, 4078 aprónyomatvány, 190 térkép, 14 egyéb. Az intézet 1915. évi jövedelme államsegélyből 2200 K, egyéb forrásokból 9097'67 K volt. Kiadási tételei közül a könyv-

tárra eső hányad a jelentésből, sajnos, meg nem állapítható. Valamint nem tűnik ki az sem, hogy az örök közül, akik 100—300 K tiszteletdíjat élveznek, melyik látja el a könyvtáros tisztjét.

Temesvárt a Városi Nyilvános Könyvtár a lefolyt 1915-iki évvel immár 12-ik évi működését fejezte be. Az 1915. évi gyarapodás összesen 951 kötetet tett, 4411'63 K értékben, amiből vétel útján megszerzett művekre 1326 K, ajándék útján megszerzett művekre 2604 K, letétként kezelt művekre 481'15 K esik. Az egész gyűjtemény eszerint 49.116 kötetre szaporodott, melyeknek leltári értéke 155.120'63 K értéket képvisel. Az aprónyomatványok száma: 61.192, a kéziratoké 10, a térképeké 289. Az év folyamán 9608 művet kölcsönöztek ki a könyvtárból és 7607 művet olvastak a könyvtár olvasótermében; használtak tehát összesen 17.215 művet, vagyis 244 nyitási napot véve figyelembe, naponként átlag 70-et. Az olvasott művek szakszerinti megosztásánál a lefolyt évben is a szépirodalmiak vezetnek. Ezek száma: 8779; a nyelvtudományiaké: 1750. Ezt követi a földrajz 1144 művel, majd a történelem 1092-vel. Az olvasóknak foglalkozási ág szerint való megosztásnál most is a középiskolai tanulók vezetnek, jöllehet számuk, a felső osztálybeliek tömeges hadbavonulásánál fogva, 459-el apadt. A kölcsönzők közt 1915-ben is a hivatalnoki kar járt elől, mint a város legnagyobb számú értelmisége. Örvendetes emelkedést mutat azonban az orvosok és katonák látogatása. A hadbavonult MILOS Romulusz segédkönyvtáros teendőit BELLAI József könyvtárigazgató és Kiss Lajos könyvtáros látták el. A könyvtár házi könyvkötészetében az 1915. év folyamán 1486 kötet hírlapot és könyvet kötöttek be; félbőr, illetve finomabb kötés végett 206 művet más könyvkötőnek adtak ki munkába. A könyvtár javadalmából személyi kiadásokra fordított 5290 K-t; a gyűjtemények gyarapítására 1250'78 K-t; irodai szükségletekre 775'36 K-t; a helyiség fenntartására 2795'19 K-t; biztosításra, adóra és rendkívüliekre 42'22 K-t. — Könyvtárigazgató: BELLAI József városi tanácsos. Könyvtáros: Kiss Lajos nyug. főgimn. tanár. (Tiszteletdíja évi 1200 K.) Segédkönyvtáros: MILOS Romulusz, aki katonai szolgálatra bevonult. (Fizetése évi

2000 K, 200 K családi pótlék és 880 K lakpénz.) Szolga: Popovics Illés könyvkötő. (Díjazása évi 960 K fizetés, 120 K könyvkötői pótlék és természetbeni lakás.) Az illetményeket Temesvár szab. kir. város házipénztára fizeti.

Szakkönyvtárakkal rendelkezik még a másik két állami felügyelet alatt álló temesvári kulturintézet is, nevezetesen a *Délmagyarországi Természettudományi Társulat*, melynek könyvtára az év végén 4206 kötetből és 39 folyóiratból állott, továbbá a *Délmagyarországi Történelmi és Régészeti Társulat*, melynek könyvtári állománya az 1915. év végén: 2271 könyv, 504 hírlap, 4031 aprónyomatvány, 123 térkép, 37 kézirat, 2905 oklevél és 1209 egyéb könyvtári anyag volt. Ez utóbbi intézet könyvvásárlásra 113'30 K-t fordított s különös súlyt helyez a világháború helyi vonatkozású nyomtatványainak egybegyűjtésére.

A *Tiszafüredi Múzeum- és Könyvtár-Egylet* gyűjteményei közül a könyvtár 1915-ben nagyobb részben ajándékozás útján 30 darabbal gyarapodott. Tekintettel a könyvtár gazdag tartalmára, az olvasóik igényét nagyobb számban sikerült kielégíteniök. Az állomány 5685 mű, 6286 kötetben és 198 db okmány, térkép, metszet és fénykép. Összesen 370 esetben 3650 db könyvet használtak. A könyvtár használati díja személyenként évi 2 K. Az egyesület 1915. évi bevételei 1038'70 K-t tettek; könyvtári kiadásokról a jelentés nem ad számot.

A *Trencsénvármegyei Múzeumegyesület könyvtárának* állománya az 1915. év végén: 3663 könyv, 25 hírlap, 164 aprónyomatvány, 2 térkép, 35 oklevél. A könyvtárt 14 nyitási napon 31-en látogatták, akik 15 dbot használtak. Az egyesület ezévi bevételei 689'64 K-t tettek. Könyvtári kiadások a jelentésben nem szerepelnek.

Turócszentmártonban a Múzeumi Tót Társ. Múzeuma az 1915. évben nem működött, mert még az 1914. évi nagy mobilizáció benyomásai következtében bezárták a múzeumot s zárva tartották azt 1915-ben is. Könyvtárának törzsanyaga az év végén: 81.327 könyv, 31 hírlap, 180 aprónyomatvány, 607 térkép, 4887 kézirat, 1052 egyéb.

Veszezen a Városi Könyvtár 1915-ben is szépen gyarapodott. Az ajándékozók között ez évben is elsősorban a városi tanács áll, amely a polgármester kezdeményezésére 166 dbot 309 K értékben tett át. A háborús gyűjtés — többnyire fényképek, aprónyomtatványok stb. — negyedfélszáz dbot eredményezett, még pedig majdnem kizárólag verseci vonatkozásúakat. Legérdekesebb köztük a verseci német drótnélküli táviróféállomás által kiadott, reggel és este megjelent *Deutsche Funker-Zeitung*. Az új katalógus kinyomatása 1915-ben sem sikerült, mert az ottani nyomdák sem megfelelő munkaerővel, sem pedig anyaggal nem rendelkeztek. A könyvtár használata 1915-ben is szokatlan nagy mértékben emelkedett. 298 nyitási napon 11.837 olvasó 29.394 dbot vett ki. Ezek közül 19.857 dbot adtak ki az olvasóhelyiségben, 9537 dbot házhoz adtak kölcsön. A forgalom emelkedése 1914-hez képest: 5224 db. Megemlítendő, hogy 1910-ben, az új helyiségben az első évben csak 5451 könyvet adtak ki. A forgalom emelkedése 5 év alatt tehát mintegy 400%. E szép forgalom okozta, hogy 1915-ben az iskolai szünidőben, július és augusztusban is, nyitva tartották a könyvtárt. A könyvtár törzsanyaga az 1915. év végén: 23.768 könyv, 264 hírlap, 7130 aprónyomtatvány, 291 térkép, 76 kézirat, 4944 oklevél és egyéb irat, 844 egyéb könyvtári anyag. A múzeum és könyvtár összes bevétele ez évben 10.214,25 K volt. A kiadásokból a könyvtárra eső hányad az évi jelentésből, sajnos, meg nem állapítható. — Könyvtári segédőr: ELTER Károly közs. néptanító. (Tiszteletdíja évi 540 K.)

A Veszprémmegyei Múzeum és Múzeumi Könyvtár is, amely oly szép sikert ígérő fejlődésnek indult, egy helyben vergődik a minden tovafejlődést hátráltató háborús viszonyok következtében. Az 1915-ben nyert 1300 K államsegélyből, amely részben a múzeumőri tiszteletdíj fedezésére is szolgál, előfizettek 16 szakfolyóíratra, vásároltak egynéhány háborús irodalmi terméket, továbbá több múzeális tárgyat. Ezenkívül állami letétként 12 kötettel gyarapodott. Állománya az év végén: 9775 könyv, 751 hírlap, 453 aprónyomtatvány, 217 térkép, 149 kézirat, 2353 oklevél és egyéb irat, 965 egyéb könyvtári anyag.

Zomborban a Városi Könyvtáregyesület Közkönyvtára 1915. évi működése és használata sokkal intenzívebb volt az 1914. évinél. 1915-ben a tagok száma 171-ről 220-ra emelkedett. E szám nem nagy ugyan, de mégis jelentős, mert Zomborban az van szokásban, hogy két, sőt három ember adja össze az évi 6 K tagsági díjat; egy ezek közül beiratkozik tagnak s a kivett könyveket a többiek között szétosztják, megcserélik s ha valamennyi kiolvasta, a beiratkozott tag beadja s újakat vesz ki. Ilyeténképen háromszor annyian is használják a könyvtárt, mint ahányan tagul beiratkoztak. 1915-ben a beiratkozott 220 tag 4258 esetben 21.290 kötetet vett ki a könyvtárból. A könyvtár helyisége a régi. Ma már négy szobából áll ez a városháza épületében s így a fejlődés több évre biztosítva van. A könyvtár ez évben vásárlás útján 184 kötetel, ajándék útján 32 kötetel s állami letétként 9 kötetel gyarapodott. Az évvégi állomány 34.214 kötet könyv volt. Az 1915. évi bevételek összege 3425'91 K-t tett. Ebből az egyesület tagsági díjakra fordított 127 K-t; személyi kiadásokra 1929'96 K-t; a könyvtár gyarapítására 305'46 K-t; bútorozásra és felszerelésre 90'40 K-t; kiadványokra 94 K-t; irodai szükségletekre 89'90 K-t; a helyiség fenntartására 20 K-t; biztosításra adóra és rendkívüliekre 102'82 K-t. A pénztári maradvány 1915 végén: 666'37 K. — Igazgató: dr. FALCIONE Nándor ügyvéd, a Zombori Takarékpénztár igazgatója. Könyvtáros: CSETRI Károly, főgimn. tanár. (Tiszteletdíja évi 700 K.) Könyvkiadó: HAUKE Ágostné. (Tiszteletdíja évi 700 K.) Szolga: GAJDOS Mihály. (Díja évi 480 K.) Az illetményeket a könyvtáregyesület fizeti.

T Á R C A.

Báró SZALAY IMRE

Kéméndi báró SZALAY Imre min. tanácsos, a Magyar Nemzeti Múzeumnak közel egy negyedszázadon át volt, érdemekben gazdag igazgatója, aki 1916 februárjában vált meg az intézet vezetésétől s lépett a jól megérdemelt nyugalomba, 1917 július hó 24-én a Vöslau melletti Gainfarnban megtért az örök pihenés honába. Hosszú szenvedéstől váltotta meg őt a halál, mely mély gyászba borította a magyar kultúra minden barátját és harcosát. Báró SZALAY, úgyis mint a vallás- és közoktatásügyi miniszterium múzeumi ügyosztályának vezetője, úgy is mint a M. N. Múzeum igazgatója és a Múzeumok és Könyvtárak Orsz. Főfelügyelőségének egyik vezető alakja, munkás életének javarészt. azzal a lelkes odaadással, páratlan ügyszeretettel bocsátotta a nemzeti közművelődés egyik legfőbb hordozója, a múzeumok és könyvtárak fejlesztésének rendelkezésére, mely méltó gyümölcsét abban a nagy és tartós virágzásban látta, amelynek az ő idejében a gondjaira bízott intézmények indultak. Báró SZALAYnak elévülhetetlen érdemei vannak ezen a téren s az ő céltudatos vezetésének köszönhető, hogy úgy a M. N. Múzeum, mint a vidéki múzeumok és könyvtárak egész serege lépést tudott tartani az ilyen intézményekkel szemben egyre fokozódó igényekkel s mindenkor a kor színvonalán maradt.

Hamvait a nemzet kegyelele a M. N. Múzeum kupolacsarnokából kísérte utolsó útjára. Ravatalánál dr. FEJÉRPATAKY László, m. n. múzeumi igazgató a M. N. Múzeum, a Múzeumok és Könyvtárak Orsz. Tanácsa és Főfelügyelősége, dr. SEBESTYÉN Gyula m. n. múzeumi o. igazgató pedig a Magyar Néprajzi Társaság nevében tartott meleghangú megemlékezést. FEJÉRPATAKY beszéde a következőkép hangzott:

«A Magyar Nemzeti Múzeum, a Múzeumok és Könyvtárak Orsz. Főfelügyelősége és Tanácsa nevében egy szóm van Hozzád, elköltözött kedves barátunk, mielőtt egy emberélet munkájában, betegségek soro-

zatában megtört, fáradt tested az anyaföldbe visszatér. Annak a nemzeti épületnek csarnokában szól búcsuszavam Hozzád, mely második otthonod volt, amelynek tudományos és társadalmi érdekeit évtizedeken át odaadóan képviselted. Itteni törekvéseinknek megértője, mindig buzgó előmozdítója, a gondozásodra bízott nemzeti kincseknek mindig hűséges sáfárja voltál.

Nagy elődödnök, PULSZKY Ferencnek, aki vidéki színvonálról az európai tudományosság magaslatára emelte Nemzeti Múzeumunkat, méltó utódául bizonyultál. Én, ki 35 esztendő óta látom azt, hogy itt mi történik, bizonyosságot tehetek arról a nagymérvű gazdagodásról, szervezési munkálatokról és nagy eredményekről, melyeknek emléke a Te vezetésedhez fűződik. Nem voltál szaktudós; de érzéked volt mindazon tudományok iránt, melyeknek összesége a Magyar Nemzeti Múzeumot alkotja, s ritka tapintattal, megértéssel igyekeztél közöttük az egyensúlyt megtartani, mindegyiket fejleszteni, előbbre vinni, a másíknak kára és hátránya nélkül.

Míg PULSZKY Ferenc aeráját a színvonal emelése jellemzi, a Te időszakod a továbbfejlődés, a nagymérvű gazdagodás, osztályainkban a tudományos elmélyedés kora.

Vezetésed alatt Nemzeti Múzeumunk messze kinőtt abból a keretből, amelyben évtizedekkel ezelőtt mozgott, és egyre követelőbbé vált a szükség, mely nemzeti gyűjteményeink méltó elhelyezésére újabb meg újabb otthonokat kíván.

Nem sikerült megérned régi törekvéseid teljesülését, de előkészítetted azt az utat, amelyen keresztül közös vágyunk valamikor, a mostaninál jobb időkben valósággá válhatik.

Nemzeti Múzeumunknak évtizedeken át szentelt munkásságod mellett találtál időt és erőt arra is, hogy a vidék szellemi szükségleteiről, múzeumok és könyvtárak létesítéséről és sorsáról gondoskodjál. Mint az 1897-ben újjászervezett Múzeumok és Könyvtárak Orsz. Főfelügyelőségének a hervadhatatlan érdemű FRANKÓI Vilmos mellett vezetője, közel két évtizeden át, az ő igazi kulturális érzékétől áthatott nemes intenciói szerint irányítottad vidéki gyűjteményeink sorsát. Nem egynek létesítése a Te munkád.

Mély gyásszal, igaz kegyelettel és hálával teszem le a Múzeumok és Könyvtárak Orsz. Főfelügyelőségének és Tanácsának koszoruit Nemzeti Múzeumunké, a Te második családoté mellé. Emléked ez intézmények és tagjainak körében maradandó.

És most búcsut veszek Tőled mindazon intézmények nevében, melyek lelkedhez oly közel, családod után a legközelebb állottak.

Köszönjük, hogy az általuk képviselt nemzeti és közművelődési érdekekért annyit fáradtál, hogy minket megértettél, barátságodba fogadtál, hogy törekvéseinket sikerre, megvalósulásra juttatni igyekeztél. Áldjuk és megőrizzük emlékedet!»

JELENTÉS

A MAGYAR NEMZETI MÚZEUM ORSZÁGOS SZÉCHÉNYI KÖNYVTÁRA
ÁLLAPOTÁRÓL AZ 1917. ÉV ELSŐ NEGYEDÉBEN.

I.

A *nyomtatványi osztály* anyaga kötelespéldányokban 2004 drb nyomtatvánnyal, ajándék útján 176 drb, vétel útján 640 drb, áttétel útján 1 drb, összesen 2821 drb nyomtatvánnyal gyarapodott. Ezenfelül kötelespéldány címén beérkezett: 97 drb alapszabály, 984 drb falragasz, 1332 drb gyászjelentés, 91 drb hivatalos irat, 192 drb műsor, 4 perirát, 1073 drb szinlap, 312 drb zárszámadás, 308 drb különféle, összesen 4393 aprónyomtatvány.

Ajándékaikkal a nyomtatványi osztály anyagát a következők gyarapították: Állattár 2 drb, M. Tud. Akadémia Budapest 11 drb, K. k. Berg- u. Hüttenverwaltung St. Joachimstal 6 drb, BORBÉLY Sándor Vác 8 drb, Dunamelléki ref. egyházkerület főjegyzői hivatala 2 drb, «Der Freimütige» szerkesztősége Temesvár 1 drb, DABROWSKI J. Krakkó 1 drb, Egyetemi könyvtár Upsala 2 drb, Egyetemi könyvtár Kolozsvár 6 drb, Érem- és régiségtár Budapest 1 drb, Érseki iroda Eger 1 drb, FEJÉRPATAKY László 2 drb, FRAKNÓI Vilmos 1 drb, Földmívelési minisztérium 1 drb, gr. FESTETICH Pálné 1 drb, dr. FABÓ Bertalan 7 drb, Főegyházmegyei hatóság Esztergom 1 drb, GRILL K. 1 drb, GOLL J. Prága 1 drb, HORVÁTH Géza 21 drb, HOLUB József 1 drb, HOFFMANN, G. v. Berlin 1 drb, Hist. Verein für Steiermark Grác 1 drb, Jogakadémia Eger 1 drb, KERESZTY István 3 drb, KADLEC Károly Prága 1 drb, Kecskeméti jogakadémia 2 drb, Képviselőházi iroda 12 drb, KÁLNICZKY Géza Kassa 3 drb, Kereskedelmi minisztérium 1 drb, KORÁNYI Antal Kispeszt 1 drb, M. k. kereskedelmi minisztérium 1 drb, Legfőbb számvevőség 1 drb, Löw Immanuel Szeged 1 drb, dr. LÖWINGER Adolf Szeged 1 drb, Magyar Heraldikai és Gen. Társaság 1 drb, MELICH

János 3 drb, Museum Francisco-Carolinum Linz 1 drb, MÁRKI Sándor Kolozsvár 1 drb, NAGY Gyula 33 drb, NAGY Sándor 6 drb, Orsz. Statisztikai Hivatal 1 drb, Orsz. munkás betegsegélyző és balesetbiztosító pénztár 1 drb, PETRIK Géza 2 drb, Petőfi-Társaság 1 drb, Pfeifer-féle könyvkereskedés 1 drb, Rektori hivatal Debreczen 6 drb, SIEGENFELD Antony v. Bécs 1 drb, Szemléltető Képek Bizottsága 1 drb, SIKLÓSSY László 1 drb, SZINNYEI József 1 drb, Dr. SZÁSZY István Óbecse 1 drb, «Siketnémák Közlönyé»-nek szerkesztősége Vác 8 drb, VAJTICZKY E. Czegléd 1 drb, dr. báró WCLASSICS Tibor 1 drb, dr. báró WCLASSICS Gyula 2 drb.

A vásárolt könyvek közt könyvészeti szempontból említésre méltóbb szerzemény e negyedévben nem volt. Vásárlásra 3933·10 K-t, 1103·05 Márkát, 21 svéd koronát, 20 shillinget fordítottunk.

A könyvtár helyiségében az elmúlt negyedévben 3148 egyén 7404 drb nyomtatványt használt, kölcsön útján pedig 673 egyén 1728 drb nyomtatványt vitt ki házi használatra.

Az elmúlt negyedévben 1619 művet osztályoztunk s ezekről 2126 cédulát készítettünk. A könyvtár kormányrendeletre febr. 18-tól márc. 12-ig teljesen zárva volt. Ez idő alatt a könyvtár személyzete a múzeumi igazgatósági és a kötelespéldányok helyiségeiben végezte a folyó munka mellett az iskolai értesítők cédulázását, összesen 446 intézet értesítőjét céduláztuk. Kötésre 367 művet 493 kötetben küldtünk.

A kötelespéldányok átvételére berendezett helyiségbe 1169 drb csomag érkezett; ugyaninnen 365 reklamációt és 624 levelet expedáltunk.

Az 1897. XLI. t.-c. intézkedései ellen vétő nyomdatulajdonosokkal szemben peres eljárást egy esetben sem indítottunk.

II.

A *hirlaptár* kötelespéldányok útján 181 évfolyam 21.521 számával gyarapodott (ebből 14 évfolyam 3780 száma a törvényszabta nyomdai kimutatás nélkül, számonként érkezett); ajándék útján 9 évf. 789 számával, a nyomtatványi osztályból történt áttétel útján pedig 103 számmal; mindössze tehát 190 évf. 22.403 számával.

Ajándékaikkal: dr. BAJZA József, Kis-Küküllő vm. alispáni hivatala, dr. PÖZEL István és dr. SZILÁGYI István gyarapították a hirlaptárt.

Az évnegyed folyamán 435 olvasó 714 hirlapnak 1172 évfolyamát 1305 kötetben használta; ebből házon kívül 38 olvasó 51 hirlapnak 140

évfolyamát 202 kötetben. A Szentkirályi-utcai raktárból 121 kötet volt ide és visszazállítandó. Átnéztük 176 évf. 18.643 számát.

III.

A *kézirattár* ajándékozás útján 5 drb újkori kézirattal, egy irat-csomaggal és 5 drb irodalmi levéllel, vétel útján egy kötet dalgyűjteménnyel, összesen 12 darabbal gyarapodott. Vételre 250 koronát fordítottunk.

Ajándékozók voltak: GALGÓCZY János, a Magyar Nyelv szerkesztősege, TAKÁTS Sándor és a budapesti kir. törvényszék elnöksége.

Az elmúlt évnegyed folyamán 46 kutató használt 83 drb kéziratot, 205 irodalmi levelet és 3 analektát. Kikölcsönöztünk 3 esetben 3 drb kéziratot.

IV.

A *levéltár* törzsanyaga vétel útján 96 drb, ajándék útján 24 drb, más osztályból való áttétel útján 4 drb, örök letét útján 99 drb, hivatalos másolás útján 1 drb összesen 224 irattal és nyomtatvánnyal gyarapodott. Vételre 813 koronát fordítottunk.

Ajándékaikkal KLEMENS József, MADZSAR Imre, MOLNÁR Dezső, tasnádi NAGY Gyula és SÁGI János gazdagították a levéltár anyagát.

A törzsanyag gyarapodásából 4 drb irat esik a középkori iratok, 1 drb a középkori külföldi iratok, 1 drb a nemesi iratok és címeres-levelek, 5 drb az 1848—49-es és emigrációs iratok, 18 drb a gyász-jelentések és 195 drb az újkori iratok csoportjára. A címeres és nemesi iratok csoportja a következő darabbal gyarapodott: 1511 június 24. Buda. II. ULÁSZLÓ király bárói diplomája ákosházi SÁRKÁNY Ambrus részére. (XX. sz.-beli egyszerű másolat.) A negyedévi gyarapodásból kiemelendők a következő darabok: 1. STAHEL (SZÁMVALD) Gyula altábornagynak PIVÁNY Jenő által örökletébe helyezett iratai. STAHEL Gyula, aki az 1848/49-es szabadságharcban a honvédseregben főhadnaggyá lett, s Világos után külföldre bujdosott, a külföldön maradt magyar emigránsok közül a közpályán a legtöbbre vitte azáltal, hogy az 1861-ben kitört amerikai polgárháborúban kiváló képességei folytán altábornagy és hadtestparancsnok lett, a háború után pedig az Egyesült-Államok diplomáciai szolgálatában töltött be magas és felelősségteljes állásokat. 2. ISTVÁN főherceg-nádor levelei OSITZKY Rosinához, HERMINA főhercegnő komornájához. 3. NATÁLIA szerb királyné és környezetének levelezése.

A régebben letéteményezett családi levéltárak közül kiegészítést nyert a görögói és toporczi GÖRGEY-család levéltára egy láda irattal.

Az osztály anyagából a lefolyt negyedévben 75 kutató használt 10.515 drb iratot és 4 térítvényre kikölcsönöztünk 104 drb iratot.

V.

A *háborús gyűjtemény* vétel útján 6035, ajándék útján 2061, hivatalos küldemények és kötelezpéldányok révén pedig 1024 darabbal gyarapodott. Az egész gyűjtemény anyaga jelen negyedév végén 95.766 darabra rugott. Vételre 3749'64 koronát, 5176'14 márkát, 1759'85 frankot és 59'80 holl. forintot fordítottunk.

SZAKIRODALOM.

Vörösváry Ferenc: *A budapesti Erzsébet Népakadémia könyvtárának új betűsoros könyvjegyzéke*. Budapest, 1917. Az Erzsébet Népakadémia kiadása (Világosság ny. rt.) Haránt 8-r. VIII, 319 l.

VÖRÖSVÁRY Ferenc, az ERZSÉBET Népakadémia fáradhatatlan buzgalmú főtitkára s e derék népművelő intézetünk szép könyvtárának éltető lelke jelen katalogus egybeállításával kitünő szolgálatot tett a Népakadémia olvasóközönségének és ezzel a magyar nemzeti művelődésnek. VÖRÖSVÁRYnak nem kenyerere a könyvtárosság, az e téren kifejlődött hazai s külföldi gyakorlatot alig ismeri, de rendkívül gyakorlatias érzékű ember, akit a maga józan esze rávezetett arra a katalogustípusra, melyet a szaktudományunk a szótár-katalogus terminus technikusával jelöl. Miként nem szakembernél szinte rendes szokás, hogy azt, amire magától rájött, egyúttal teljesen újnak is tartja, VÖRÖSVÁRY is könyvének HEGEDÜS Istvánhoz, az ERZSÉBET Népakadémia lelkes elnökéhez intézett ajánlásában megkockáztatja azt a szakemberek előtt merőben tarthatatlan állítást, hogy az általa készített jegyzékhez «hasonló szerkezetű még sehol sem jelent meg.» Közismert dolog, hogy a szótár-katalogus, mely a könyveket szerzőjük neve és tárgyük címszava alatt egy közös betűrendben sorolja fel, egy megállapodott könyvjegyzék-típus, mely főleg Angliában és Amerikában igen elterjedt s mellyel éppen e sorok írójának különben az ERZSÉBET Népakadémia könyvtárában is meglévő bibliotekonomiai kézikönyve hatása alatt, néhány vidéki közművelődési könyvtárunk, így a hódmezővásárhelyi és az aradi is, több-kevesebb szerencsével megpróbálkozott. VÖRÖSVÁRY e nyilatkozatát különben nem kell nagyon megítélnünk, hiszen egyik tekintélyes vidéki könyvtárunk vezetőjével, aki pedig némi könyvtári kiképeztetésben is részesült, szintén megtörtént, hogy mint valami teljesen eredeti dolgot bőven ismertette egyik szaklapunkban a rendszó-katalogusnak azt a kezdetleges formáját, melyet ő a maga könyvtárában meghonosított.

Azt azonban nem lehet tagadnunk, hogy VÖRÖSVÁRY az általa kontemplált katalogust sokkal tökéletesebben oldhatta volna meg, ha ismeri az idevonatkozó elméleteket s főbb mintákat. Különösen annak az elvnek a betartásával nyert volna sokat a jegyzék, hogy a szótár-katalogusban az ugyanegy tárgyra vonatkozó művek mind egy közös rendsző alatt foglalandók össze, tekintet nélkül arra, hogy a katalogizált munkák címében ez a szó előfordul-e vagy sem. Így nem esett volna meg, hogy pl. a Korvinára vonatkozó 5—6 munka és értekezés, mely a katalogusban szerepel, egy közös címszó alatt a katalogus egyik helyén sem található, sőt még a különböző címszók egymásra való utalása sem történt meg. A címszók megválasztásában is sok az ötlet-szerűség, ami a szótár-katalogus kodifikált szabályainak ismerése mellett könnyen el lett volna kerülhető. Így pl. RÁTH Györgynek *A Korvina önálló könyvkötési stílusa* c. értekezése egy szótár-katalogusban három címszó alatt kell hogy szerepeljen, ú. m. *Ráth, Korvina és Könyvkötés* alatt, VÖRÖSVÁRYnál, sajnos, csupán az első címszó: *Ráth* alatt találjuk felvéve.¹

Rendkívül hasznos szolgálatot tett VÖRÖSVÁRY azzal is, hogy a könyvtár értékes folyóiratanyagában található értekezéseket is fölvetette jegyzékébe s ekként új életre keltette a folyóiratok régi évfolyamaiban szunnyadó energiákat. Csak az a kár, hogy ebből a tekintetből meglehetősen önkényesen, valósággal ötletszerűen járt el. A *Magyar Könyvszemle* új folyamainak első öt kötetében pl. 96 önálló tanulmány látott napvilágot. VÖRÖSVÁRY ebből csupán tizenötöt sorol fel jegyzékében, köztük nem egy olyant, mely csakis a szakképzett tudósok egy igen kis körét érdekelheti, mint teszem azt ASBOTH Oszkár tanulmányát *Az 1494-i zenggi glagolita miscönyvről*. SCHÖNHERR Gyulának *A thorni Korvin-kódexről* írott cikke szintén föl van véve, de ugyanezen szerzőnek *A római Casanate könyvtár Korvin-kódexéről* szóló tanulmánya már nem. Azt is igen sajnáljuk, hogy gyűjteményes munkák egyes cikkeit sem szerzőik, sem tárgyuk címszava alatt nem találjuk felsorolva. Különösen *Az Iparművészet könyve* c. vállalat érdemelte volna meg az ilyen feldolgozást, mert így azok a becses iparművészeti monografiák, melyekből e díszes mű három kötete áll, épen nem jutnak

¹ Számos értekezés és könyvcím egyáltalán nem kapott tárgyi utalást, ami a könyvtár használóit könnyen meg fogja téveszteni. Ezt a katalogus egy újabb kiadásában okvetlenül pótolni kell!

érvényre. Különösen vizsásan hat ez az eljárás oly esetekben, amikor egy-egy folyóiratban megjelent értekezés a szerző valamely gyűjtélkes kötetében is megjelent. A könyvtár bibliográfiában járatlan olvasói könnyen azt hihetnék, hogy PÉTERFY Jenőnek *Jókai Mórról* írt tanulmányát csakis a helyszinén olvashatják el a *Budapesti Szemle* 1881. évfolyamában, pedig *Összegyűjtött munkái*-ban is szerepel s ebben az alakban otthon is olvasható.

VÖRÖSVÁRY munkájának méreteiről a kötetnek lapszámokban kifejezésre jutó terjedelme csak igen halvány fogalmat ad. E 317 lapon kéthasábos igen sűrű s mégis tetszetős és áttekinthető nyomásban 19.000 címszó alatt sorolja fel 20.000 könyv- és folyóirat címanyagát. A címek nincsenek bibliografiai aprólékossággal leírva; ezt a mű célja és természete nem csak hogy menti, hanem egyenesen megkívánja. A magunk részéről mi, a mainál nagyobb fokú rövidítést is megengedhetők tartanánk, az angol-amerikai *one-line catalogue*ok mintájára, melyeknél az a gazdaságos elv jut kifejezésre, hogy az egész cím jelzetével együtt egy tipografiai sorba szoríttassék. Irodalmi szempontból igen dicséretes, hogy az álnév alatt író szerzők valódi nevét is kiteszi zárjel között. E téren azonban a jövő kiadásban több következetességet ajánlunk. Ha már kitesszük, hogy SZIKRA = gr. TELEKI Sándorné vagy TARCZAI György = DIVALD Kornél, úgy tegyük ki azt is, hogy ABONYI Lajos = MÁRTON Ferenc, KÓBOR Tamás = BERMANN Adolf, SZOMAHÁZY István = STEINER Arnold stb. Sajtóhiba, ami az ily természetű munkában különösen elkerülhetetlen, igen kis számban ötlött a szemünkbe. Nagyobb jelentőségük csak azoknak lehet, melyek a jelzetekbe csúszhattak be; ezek ellenőrzése természetesen nem állott módunkban. Valószínűleg ide tartozik AcsÁDY Ignác *A jobbágy adózás* c. műve második kötetének B. 679 jelzete. A mi viszonyaink közt különös dicséretére szolgál, hogy idegen szerzők neve mindig a megfelelő helyen szerepel a betűsorban, legalább a katalógus első átlapozása közben csupán egyetlen ily természetű hibára akadtunk: *Sofia Bisi Albini*

Mind e kifogások azonban távolról sem lényegbevágók, s hogy felhoztuk őket, arra VÖRÖSVÁRY előszavának az a részlete ösztönzött, melyben mindenkit felhív, hogy tudassa vele, ha a jegyzékben «hiányosságot, tökéletlenséget talál, vagy valamely javítást tart szükségesnek, célszerűnek». VÖRÖSVÁRY, aki lelke egész melegével csüng a könyvtáron, mely gazdagságát, sokoldalúságát elsősorban az ő fáradságot nem ismerő

utánjárásának, agitációjának köszönheti s bámulatos munkaerejét a mai nehéz viszonyok közt páratlan áldozatkészséggel, teljesen önzetlenül szentelte ennek a nagy munkának, kétségkívül szívesen vesz minden olyan megjegyzést, mely a katalogus tökéletesbülésére vezet.

Művére VÖRÖSVÁRY jogos büszkeséggel tekinthet s kétségtelen, hogy a rendkívüli gyakorlati érzékkel egybeállított jegyzék nagyban fogja fokozni a máris szép forgalmú könyvtár használatát. GULYÁS PÁL.

D'Ancona, Paolo: *La miniatura fiorentina (Secoli XI—XVI)*. Firenze, MCMXIV. Leo S. Olschki (Tipogr. Giuntina). 2-r. Két kötet 300 példányban: VIII, 109, 7 l., 109 tábla és egy színes címkép; 8, 94I, 1 l.

Paolo d'ANCONA egyik legszorgalmasabb s legtájékozottabb kutatója a firenzei miniatura festészet történetének, mely sokáig talán legelhanyagoltabb ága volt az olasz műtörténetnek. Az előmunkálatok sorából d'ANCONA méltán emeli ki Gaetano MILANESI dolgozatait, de egyúttal rámutat legfőbb hibájára, a stilkritikai szempont teljes mellőzésére, pedig a legtöbb esetben épen ez az egyetlen eszköz, mellyel a művek szerzőségére világosságot deríthetünk. Maga d'ANCONA bőven élt ezzel az eszközzel jelen munkájában s ha megállapításait részben talán meg is döntik a későbbi kutatók — maga d'ANCONA is sok esetben csak másodkézből, közvetlen autopszia nélkül dolgozott — műve, mint a legelső teljességre törekvő összefoglalás a firenzei miniatura kérdésének egyik legfontosabb forrásműve, valóságos leltára marad.

Pazar tipográffiával kiállított műve két kötetre oszlik, az elsőben pragmatikusan feldolgozza az általa rendkívül szorgalommal egybehordott anyagot és sikerült fénynyomatokban közöl száznál több hasonmást. E kötet élén egy színnyomatú hasonmást találunk, mely azonban épen nem válik az olasz sokszorosító technika előnyére. Ily pontatlanul kidolgozott háromszínynyomást legfeljebb kalendáriumokban várna az ember s nem egy ily drága díszmunkában. Az eredeti színhatását nemcsak hogy nem adja vissza tökéletesen, hanem egyenesen meghamisítja. — A második s az elsőnél jóval terjedelmesebb kötet időrendben, illetve művészek szerint csoportosítva adja a d'ANCONA által ismert firenzei kodexek díszének többé-kevésbé részletes leírását, nem egyszer másodkézből merítve adatait. A leíró rész 1717 sorszám alatt ugyanannyi kéziratról tájékoztat. A nagy szám dacára a lajstrom korántsem teljes, így pl. a thorni Korvin-kodex, vagy a M. N. Múzeumban lévő NAGYLUCEI

Orbán-féle psalterium nem szerepel benne, hogy csak két, e folyóiratban bőven leírt s így közismert darabot említsünk.

A firenzei minatura-festészet kezdete meglehetősen homályos. A XI—XII. században a műipar ez ága még teljesen a régi bizánci s más tradíciók béklyóiba volt verve s lokális jellemvonások a hagyomány súlya alatt még nem tudtak kifejlődni. Az ezen korabeli kodexek festészeti szempontból különösen jellegzetes helyi vonásokat még nem tüntetnek fel s csakis azokra nézve állapíthatjuk meg minden kétséget kizárólag a készítés helyét, amelyek keletkezési körülményeit ismerjük. Robert DAVIDSON ezt több Firenzében készült XI. és XII. századbeli kéziratra kimutatta. A legrégebb sorokban az a *Psalterium*, melyet a marturi Szent Mihály templom apátja, JÁNOS készíttetett a XI. század vége felé. E kodex legsikerültebb miniaturái főleg a gazdag ornamentikában keresendők, míg az alakok kifejezéstelenek, merevek és egészen konvencionálisak. Stiliztikai szempontból rokon vele a Laurenziana egy *Psalteriuma*, melyet MÁRIA LUJZA etrusiai királyné adományozott 1806-ban a könyvtárnak. Sokkal kétségesebb annak a *Szentírásnak* a firenzei eredete, mellyel d'ANCONA megnyitja publikációinak sorát. Az, hogy ez a XI. század közepéről való kézirat már régóta a Laurenziana tulajdona, éppen nem bizonyít a firenzei eredet mellett, mert mint maga d'ANCONA is beismeri, több Rómában és Münchenben őrzött egykori, de éppen nem kétségtelenül firenzei származású kézirattal rokon stilisztikai vonásokat mutat fel. Ugyanilyen gyenge lábon áll a katalógus 4. és 5. száma alatt felsorolt két, jelenleg firenzei tulajdonban lévő kézirat firenzei származása a XII. század elejéről.

Csupán a XIII. század terméséből lehetett néhány kéziratot némi valószínűséggel Firenzébe lokalizálni. Az antik reminiscenciák a képes ábrázolásokban rendkívül szórványosak, a disztésben pedig máris jelentkeznek azok a groteszk elemek, melyeket *drólerie*-knek szokás nevezni s amelyek a XIV. század művészetére annyira jellegzetesek. E korszak művészeire, akik szinte kizárólag a szerzetesek soraiból kerültek ki, az is jellemző, hogy rendkívül szerették az egész kis-méretű ábrázolásokat, aminek a jelenetek túlsúfoltsága és az alakok egészen konvencionális kivitele a következménye.

Igazi virágzásra azonban a firenzei minatura-festészet csakis a XIV. század második felében jutott. Az első évtizedekben csakis a múlt század hibrid művészetete tengődött. Bizonyos változatosság azonban már ezekben az évtizedekben is tapasztalható, mivel a Biblia s egyéb

szent szövegek mellett már irodalmi jellegű művek illusztrálásával is foglalkoztak. Jobbára kis allegorikus alakok és a szerző vagy fordító mellképei szerepelnek a kodexekben. Az arcképek nem portraitszerűek s az ábrázoltak könyvvel kezükben, korabeli doktori ruhába öltöztetve jelennek meg. A lapszéli díszek vörös, zöld és kék színben pompáznak s a lap három vagy mind a négy peremére kiterjednek. Készítőik nevét egyáltalán nem ismerjük, csoportosításukat d'ANCONA az ábrázolás finomsága és tárgyköre szerint kísérlette meg. Az egyházi tartalmú könyvek egyik legnépesebb csoportja (119—122. sz.) a firenzei Santa Maria Nuova kolostorból került a Museo di San Marcoba. Keletkezésük a XIV. század első felére tehető, készítőjük valószínűleg sienai származású. Körülbelül ugyanerre a korszakra esik a Laurenziana egyik bencés *Breviarium*-a (32. sz.), egyik *Antiphonale*-ja (52. sz.) és egyik *Missale*-ja (95. sz.). Mindhárom a korszak legjobb termékei közé tartozik s különösen a legutóbb említett válik ki díszítésének gazdagságával. Különös figyelmet érdemel Zuccherio BENCIVENNI *Esposizione del Pater Noster* c. művének a firenzei Biblioteca Nazionaleban őrzött kézírata (112. sz.), mely a XIV. század egyik legjobb terméke s talán a legelsőek egyike, melyek díszítésében francia hatás is kimutatható.

A kodexek egy másik csoportja népies jellegével tűnik ki. Ezeknek kezdetleges művészei főleg világosságra, könnyen érthetőségre törekcsenek. Kedvelt tárgyak e korszak Firenzében legnépszerűbb szentje, MARGIT szűz és vértanú élete, továbbá a népies legendagyűjtemények és *Passionalék*. Négy ilyen könyvecske van még ma is a firenzei könyvtárakban. Ugyancsba a népies csoportba tartozik, bár egészen más tárgykört dolgoz fel a Biblioteca Riccardiana élénken színezett, de gyöngén megrajzolt képecskékkal díszes *libro delle gabelle fiorentine*-je (117. sz.). Művészi és történelmi szempontból különösen becses a Laurenzianának «terménykereskedő» (Biadaiolo) néven emlegetett kézírata; Domenico LENZI *Specchio umano* c. műve (42. sz.). Az ebben a könyvben található nagyobbabszabású jelenetek hű képet nyújtanak a XIV. századbeli Firenze mindennapi életéből. Főleg az építészeti rész s a háttér kivitele nagyszabású, míg az emberi alakok ábrázolása aránytalan, szögletes, de az arcok igen élénken és hiven tükrözik vissza a személyek lelkiállapotát.

A különböző irányok hatása alatt álló firenzei iskola csakis a XIV. század vége felé ölt határozott jelleget a Santa Maria degli An-

gioli rendházában virágzott műhely termékein. Ez iskola termékeit egész a legutóbbi évekig LORENZO szerzetes műveinek szokták tekinteni, de a dolgozatok gondos megvizsgálása arról győzte meg d'ANCONA-t, hogy csakis egy kis részük került ki az ő ecsetéből, míg a többség a munkatársak és tanítványok egész sora közt oszlik meg. A jeles kamaldoli szerzetes, mint O. SIRÉN 1905-ben kimutatta, első művészi nevelését Sienában nyerte s 1391-ben, alig 20 éves korában tette le a szerzetesi fogadalmat. LORENZO elsősorban festő volt s miniatúráiban is erősen megérzik a nagy művészetnek a nyoma. A Santa Maria degli Angioli rendházából fennmaradt kodexek ma mind a Laurenzianában vannak. A csoport legrégebb tagja (129. sz.) 1370—1371 közt készült s világosan több kéz munkája. Ugyancsak legalább három kéz dolgozott azon az 1409-ből datált *Diurnum dominicalé*-n, melyet LORENZO-nak tulajdonít a hagyomány (130. sz.). Okiratok tanúsága szerint LORENZO 1412—1413-ig a firenzei Santa Maria Nuova templom részére miniált néhány *Antiphonalé*-t. Ezek a nagyméretű énekeskönyvek ma a Museo del Bargelloban vannak s ugyancsak kollektív munka termékei, melyekben nehezen lehet pontosan megállapítani LORENZO részét. D'ANCONA a katalógusában 145. sz. alatt szereplő kézirat hét miniatúráját s a 146. sz. egész disztítését tulajdonítja neki.

Meglehetősen részletesen foglalkozik szerző a DANTE *Divina Comediá*-ját illusztráló firenzei kodexekkel, bár maga is beismeri, hogy művészi szempontból egyikük sem bir nagyobb jelentőséggel. Fejtegetéseit bátran mellőzhetjük.

A firenzei miniatúra, ellentétben a festészettel, még a XV. század folyamán is sokáig a régi nyomokon halad. A renaissance szabadabb fuvalma sokáig nem tudott behatolni a régi hagyományok bőrtönébe zárt miniatúra-művészetbe. Néhány ritka kivételt nem tekintve, a miniatúra csupán a klastromokban virágzott s szinte kizárólag az Egyház dicsőítésére irányult. Változás ezekben az állapotokban csakis a század hatodik évtizedében tapasztalható. A zárdai munka e tömege jórészt névtelen, csupán egyik-másik kötet tulajdonítható a bejegyzések, vagy okmányok alapján névszerint is ismeretes művészeknek. Így pl. a Laurenziana egy négykötetes *Lectionarium*-át állítólag BARTOLOMMEO és GIOVANNI DI ANTONIO testvérek miniálták (224—227. sz.). Irodalmi kéziratok illusztrálása ebben a korban is igen szórványos; a fordulat ezen a téren is csupán a század második felében állott be.

E második félszázadot, mely joggal a firenzei miniatúra arany-

korának nevezhető, szerző a firenzei kézirat kereskedelemre vonatkozó adatok összegezésével vezeti be.

A kéziratkereskedést a XV. század közepében a papirkereskedők bonyolították le, akik a közvetítők szerepét töltötték be a kéziratok előállítói és kedvelői között. A papirkereskedők boltja volt az írók és irodalomkedvelők találkozóhelye. Valamennyi közt a legtekintélyesebb VESPASIANO DA BISTICCI (1421—1498) üzlete volt, akit VOIGT méltán nevez az első modern szabású könyvkereskedőnek. Vele álltak összeköttetésben a kor legkiválóbb amatőrjei, az urbinói, ferrarai, pesaroi hercegek, a MEDICI-ek stb. Főleg a MEDICI család foglalkoztatta erősen VESPASIANO-t. Az idősebb Cosimo, majd fiai Piero és Giovanni a fényesen miniált kéziratok egész sorát szerezték meg tőle. A könyvgyűjtés szenvedélye azonban Lorenzo il Magnifico alatt érte el a deklójét, aki főleg GHERARDO és ATTAVANTE műveiért rajongott. Egy másik firenzei család, amely a bibliofiliára sokat áldozott, a SASSETTI család. Főleg Francesco SASSETTI, a MEDICI-ek kereskedelmi ügynöke áldozott sokat erre a költséges szenvedélyre. A tulajdonában lévő kodexek számát 67-re becsülik s beszerzési költségük egy kései unoka feljegyzése szerint meghaladta a 800 frtot. Hazánkból VITÉZ János, HASZNOS György és Janus PANNONIUS tartoztak VESPASIANO rendes üzletfelei sorába. MÁTYÁS királynak összeköttetése VESPASIANO-val némileg kétséges, mert az ügyes kéziratkereskedő ügyfeleit dicsőítő életrajzgyűjteményében neki nem szentel egy fejezetet s ha kénytelen itt-ott mellékesen megemlíteni a nevét, ezt határozottan hüvös modorban teszi. HEVESY Andornak azt a következtetését, hogy MÁTYÁS királynak talán Francesco SASSETTI volt a közvetítője, d'ANCONA elveti, mert az a néhány Korvin-kodex kolofonjában előforduló kifejezés: «*Franciscus Sassetus Thomae filius florentinus civis facundum curavit*», melyre HEVESY föltevését építi, több oly SASSETTI-féle kéziratban is előfordul, mely SASSETTI saját használatára készült s épen nincs kizárva, hogy a SASSETTI-ra vonatkozó adatokat tartalmazó Korvin-kodexek a kereskedő halála után kerültek a királyi gyűjteménybe.

D'ANCONA ezután rövid áttekintést nyújt azokról a kéziratokról, amelyek kétségkívül, vagy nagy valószínűséggel VESPASIANO boltjából kerültek a könyvkedvelők gyűjteményeibe. Majd rátér a kiválóbb miniatorok jellemzésére. Mindenekelőtt Zanobi di Benedetto STROZZI-val foglalkozik, akinek műveit sokáig a nagy Fra ANGELICO-nak tulajdonították. A kérdést MILANESI tisztázta 1878-ban. Kezét a San Marco

kolostor 19 kodexében ismerhetjük fel (75—175. sz.), melyeken 1446—1453-ig dolgozott Cosimo de MEDICI rendeletére. Kivételük igazat ad VASARI-nak, aki STROZZI-ban Fra ANGELICO tanítványát látja. Főművei a San Marco múzeumban lévő *Graduale* (758, 759. sz.) s a Biblioteca Nazionaleban őrzött *Missale* (776. sz.).

A San Marco részére készült karkönyvek készítésében az oklevél-tári adatok Filippino di Matteo TORELLI-t említik STROZZI munkatársa gyanánt. Ugyanez a TORELLI díszítette 1466-ban a Laurenziana egyik *Evangeliumát*, melynek díszítési módja alapján d'ANCONA ugyancsak TORELLI-nek tulajdonít több más kéziratot (778—784. sz.), köztük néhány olyat (779, 781. sz.), melynek szerzőjét már MILANESI is helyesen állapította meg. Fia, Giacomo TORELLI szintén miniálással foglalkozott s talán tőle való, mint már RONDONI állította, a San Marco múzeum egyik *Graduale*-ja (1051. sz.).

Sokkal kiválóbb művész volt Francesco d'Antonio DEL CHERICO, akivel a miniatura a nagy festészethez közeledett. A Santa Maria del Fiore részére STROZZI társaságában miniált nagyméretű liturgikus könyvekben (802—805. sz.), melyek 1463 és 1471 közt készültek, már teljesen kibontakozik művészete, melyben d'ANCONA két irányzatot különböztet meg. A tradíció által megállapított schémák szerint konstruált jeleneteknél a technikai kivétel gondossága és az arcok égi kifejezése tűnik fel, míg olyan jelenetek ábrázolásánál, ahol a művész szabadjára ereszhette képzeletét, sokkal sommásabb és szabadabb a technikai kidolgozás. Összesen 57 kodex díszítése tulajdonítható neki (785—841. sz.), de persze nem a maga egészében, hanem jobbra csak a figurális részben. Az 57 kézirat sorában 5 Korvin-kodexsel találkozunk; ezek a modenai Biblioteca Estense ORIGENES-e (814. sz.) és STRABO-ja (815. sz.), a bécsi Hofbibliothek REGIOMONTANUS-a (839. sz.) és a két wolfenbütteli Korvin-kodex (340, 341. sz.).

A firenzei miniatura csúcspontját a GHERARDO és MONTE testvérpár képviseli. GHERARDO a renaissanceban nem ritka sokoldalú tehetségek egyik képviselője. Jeles muzsikusként, jó latinistaként, derék festő és különösen nagyrabecsült mozaikművész volt. Mint miniátort bajos egész biztonságga jellemezni, mivel nagyrészt MONTE-vel közösen dolgozott. Annyi kétségtelen, hogy MONTE sokkal termékenyebb volt e téren, mint GHERARDO, aki meglehetősen ifjan halt el 1497-ben. D'ANCONA három lajstromban próbálta egybeállítani egyrészt azokat a kéziratokat, melyeket a két testvér egyike vagy másika, vagy mindkettő közösen miniált

1497-ig, másrészt azokat a kodexeket, melyek diszítése MONTE munkája, de GHERARDO esetleges közreműködésével s végül azokat, melyek 1497 után készültek s így csakis MONTE számlájára írhatók. D'ANCONA azonban maga is oly kevésbé épít e megállapításokra, hogy a két művész munkájának csakis közös jellemzésére mert vállalkozni. Műveik erős flamand hatás alatt állanak, de az idegenből átvett elemek számos firenzei motivummal vannak összeolvasztva, ami teljesen eredeti összehatásra vezet. Kompozícióik erősen képszerűek s drámaiság dolgában csakis BOTTICELLI szárnyalta túl őket. A testvérpárnak d'ANCONA 39 kódeket tulajdonít (1392—1430. sz.); ezek sorából négy való a Korvinából, ú. m.: a Laurenziana *Psalterium*-a (1393. sz.), mely a testvérpár egyik főműve, a MORGAN-gyűjtemény DYDIMUS-a (1423. sz.), a prágai Szent TAMÁS (1429. sz.) és a bécsi Szent JEROMOS (1420. sz.).

ATTAVANTE DEGLI ATTAVANTI-t (1452—1517.?) szerzőnk jóval kevesebbre becsüli, mint általában szokás. Igazságtalannak tartja azok felfogását, akik még ma is benne látják a XV. század végi firenzei miniatura legkiválóbb képviselőjét. Szerinte az a legnagyobb fogyatkozása, hogy nem tudott szabadulni néhány díszítő sablontól, melyet valószínűs egyhangúsággal ismételt meg folytonosan kompozícióiban. E kompozíciók mind azonos elemekből tevődnek össze, alakjai igen konvencionálisak és élettelenek. GHERARDO-val és MONTE-val ellentétben, akik közben festészettel is foglalkoztak, ATTAVANTE szinte kizárólag a miniaturára szorítkozott: műveiben hiába keressük a nagy festészet valamely reflexét, valamelyes illuziókeltésre való törekvést, az alakok lélektani elmélyítését, amit pedig a miniatura kis művészete nem egyszer túlzott mértékben valósított meg. Egyetlen miniaturnak sincs állandóbb és világosabb jellemző sajátága, mint neki; akár a színezésben, mely általában nyers és kevésbé harmonikus, akár a ruharedőzetben, mely modoros és határozatlan, vagy a fejekben, melyek hússzíne lagymatag és hideg, szakálla és hajzata fehérrel kevert szürke, szemöldöke *accent circonflexe* módjára görbült, szeme fehérje pedig vakító fehér. E hiányok éles ellentétben állanak a díszítmények nagyszerűségével és eleganciájával, melyek, bármennyiszer is megismétli őket, nem szűnnek meg a dekoratív izlés valószínűs kis remekművei lenni. Ez a kritika azt mutatja, hogy d'ANCONA a miniatura igaz lényegének megítélésében hamis nyomon jár. A kéziratok kifestése nem nagy művészet, hanem iparművészet s még a képes jelenetektől is elsősorban dekoratív hatást, nem pedig képszerű benyomást várunk. Így tehát ATTAVANTE egyik leg-

tökéletesebb képviselője annak az iránynak, melyet a modern könyv díszítése és illusztrálása terén a mai iparművészet küzdött ki magának. Ki volt ATTAVANTE mestere, erre nézve megoszlanak a vélemények. VASARI szerint Don BARTOLOMMEO DELLA GATTA, MILANESI szerint pedig FRANCESCO DEL CHERICO. Egyik nem valószínű, legalább művészete egyikkel sem rokon. REINACH nagyobb valószínűséggel VEROCCHIO-ban keresi mesterét, akinek műtermében ismerkedhetett meg LEONARDO DA VINCI-vel; d'ANCONA viszont Domenico GHIRLANDAIO művészetével való kapcsolatára utal. Rendkívül termékenységet fejtett ki: d'ANCONA 169 művét sorolja fel (1321—1598. sz.) s ebből 27 kétségtelenül MÁTYÁS király rendeletére készült, aki kitűnő forma érzékével nagybecsülte a díszítő művészet e nagy mesterét. MÁTYÁS számára készült művei közül főleg a bruxellesi Bibliothèque royale *Missalé*-ja (1574. sz.), a Vatikán *Missalé*-ja (1571. sz.) s a velencei Biblioteca Nazionale MARCIANUS CAPELLÁ-já (1573. sz.) válik ki.

ATTAVANTE modorával rokon a firenzei Fra EUSTACHIO munkássága, aki 1555-ben halt el. D'ANCONA 9 munkáját ismeri (1601—1609 sz.). Végül: Giovanni és Francesco BOCCARDINO, az apa és fiú tevékenységét méltatja (1610—1682. sz.), akiknek termékeny munkásságával bezárul a nagy firenzei mesterek sora. Szerzőnk szerint nem lehetetlen, hogy az id. BOCCARDINO MÁTYÁS királyunknak is dolgozott, bár egyetlen kétségtelen Korvin-kodex sem tulajdonítható neki. De d'ANCONA valószínűnek tartja, hogy a Laurenzianában lévő több BOCCARDINO díszítette kézirat közül egyik-másik szintén eredetileg MÁTYÁS király rendeletére készült. Sajnos, ez a feltevés nagyon is problematikus értékű. Ép így az szerzőnk ama véleménye, hogy a MEDICI-ek birtokában volt ATTAVANTE-kodexek nagy része szintén eredetileg a Korvina számára készült. Ez csakis a Laurenzianában lévő arra a három vagy négy kodexre áll minden kétséget kizáróan, melyek kolofonja kifejezetten mondja, hogy MÁTYÁS rendeletére készültek.

D'ANCONA ezenkívül bővebben ismertet több alakos ábrázolásokkal is díszített kéziratot, köztük nem egy művészeti szempontból jelentős alkotást, melyek szerzősége merőben ismeretlen s ezzel kapcsolatban felsorolja azoknak a firenzei miniatoroknak a neveit, akikről fennmaradtak ugyan levéltári adatok, de akiknek műveit mindmáig nem sikerült felkutatni. A két lista egymással kapcsolatba hozatala meddő munka volna, amitől d'ANCONA méltán tartózkodott. Végül a Firenzében készült kodexek egy igen tekintélyes, bár művészileg kevésbé jelentős cso-

portját azok a kéziratok teszik, melyek fődiszító motivuma a csigavonal.

A 109 fénynyomatú képestábla túlnyomó része figurális jelene-
teket ábrázol s igen kevés tér maradt a pusztán díszítő elemek reprodukálására, melyekre d'ANCONA általában kevés súlyt helyez. Σ.

Pitroff Pál: *A győri sajtó története (1728—1850)*. Győr szab. kir. város kiadása, 1915. (Nitsmann Józset [Streibig utóda] könyvsajtója.) 8-r. 150 l. 6 k.

Szerző műve címében kettős értelemben használja a «sajtó» szót, egyfelől a győri könyvnyomatás multját vázolja keletkezése évétől, 1728-tól a mult század derekáig, másfelől a győri időszaki irodalom történetéhez nyújt adalékokat. Mindehhez az adatokat egyfelől a városi és az országos levéltár, másrészt Kovács Pál írói hagyatéka szolgáltatta, ahonnan szerző bőségesen, de azért kellő diszkrécióval merített.

A győri könyvnyomatás megalapítása az 1726-ban győri püspökké kinevezett SINZENDORF Fülöp Lajos nevéhez fűződik, akinek egyik legelső ténykedése az volt, hogy STREIBIG József Antalnak, az 1725 körül Szombathelyt megtelepedett s ott csak tengődő nyomdásznak kieszközölte a Győrött való megtelepedés jogát. III. KÁROLY helyt adott a kérelemnek s fölhatalmazta STREIBIG-et, hogy Győrött is létesíthessen könyvnyomatóműhelyt s egyúttal címtáras latin és német naptárak kiadására is följogosította. Ez engedély alapján valószínűleg 1728-ban költözött át STREIBIG Szombathelyből Győrrre; első ismeretes győri nyomtatványa egy 1730-ból való *Schematismus*. Nyomdájának második terméke, a *Rituale Jaurinense* 1731-ben látott napvilágot. Az öreg STREIBIG már 1737-ben átadja fiának, Gergely Jánosnak az üzletet. Ez utóbbinak szinte fél-százados működése örökös perpatvarkodás közt telt el. Szerző meglehetősen hosszasan ismerteti a pereket, melyek főleg a kalendáriumok kinyomatásának privilégiuma körül forognak. Az ifjabb STREIBIG-nek a pozsonyi SPAISER Ferencsel és LANDERER Mihállyal, a soproni SIESS Gergely Jánossal és a budai LANDERER Lipót Ferencsel voltak rá nézve változóan szerencsés kimenetelű pörei. Az ifjabb STREIBIG 1737 óta állandóan kinyomatta Schreibkalenderét, mely még ma is él Győrött; latin naptáraitól 1739 óta van tudomásunk s az utolsó évfolyam 1787-ben jelent meg belőle. PITROFF bővebben ismerteti a latin naptár beosztását és tudományos anyagát, majd áttér STREIBIG-ék magyar naptára, *A házi és úti új kalendárium* tüzetes ismertetésére, melynek leg-

régibb ismert folyama 1749-ről szól. PITROFF azután STREIBIG egyéb kiadványait is ismerteti; rendszeres, kimerítő jegyzéküket nem nyújtja, ami könyvének legfőbb fogyatkozása, hanem csak találmra szemelget belőlük s a magyar könyveket illetőleg SÁNDOR István *Magyar könyvesházára*, a latinokat illetően pedig *A győri püspöki szeminárium könyvtárjegyzékére* utalja az olvasót, aki pedig joggal elvárhatná, hogy épen PITROFF monografiájában találja meg egybegyűjtve a győri sajtó termékeinek legteljesebb, időrendi jegyzékét.

Különösen érdekes a mű IV. és V. fejezete, amely STREIBIG Gergely nyomorúságos családi viszonyairól, üzleti nehézségeiről ad eleven képet a győri városi levéltár «családi okmányai» alapján, majd ugyancsak levéltári adatok nyomán a kiadási költségekről, a nyomdai készletekről s az alkalmazottak anyagi helyzetéről számol be. Legérdekesebb a közölt följegyzések közül CSAPÓ Dánielnek, gr. BELEZNAI Miklós generális jószágigazgatójának, kimutatása a generális protektorsága alatt megjelent NÉMETHI Sámuel-féle *Bibliai Tárház* kinyomatási költségeiről. A 117 $\frac{1}{2}$ árkusra terjedő kiadványra a gróf eszerint 2662 frt 30 kr-t áldozott. Érdekes továbbá a meglehetősen lezüllött nyomda 1780-iki felszerelésének értékéről felvett hivatalos becslés is. E becslés szerint, melyet LENHARD Ferenc, a pesti ROYER-nyomda faktora hajtott végre, az egész nyomdaberendezés értéke 2640 frt 46 kr-ra rúgott. Egy-egy legény fizetése hetenként 2 frt asztalpénzből s 1 frt bérből állott; a túlórázást darabszám szerint fizették. A viszontelárúsítók a német kalendárium ezrét 50 frttal, a magyarnak ezrét pedig 40 frttal vásárolták.

A STREIBIG-féle nyomda a XVIII. század nyolcvanas éveiben ismét föllendült. Ekkor az ügyefogyott Gergelyt fia, József váltotta föl a nyomda vezetésében. A föllendülésben azonban az oroszlánrész nem őt, hanem a megújhódó magyar irodalmi életet illeti meg. PETZELI József, RÉVAI Miklós s mások halmozták el munkával és a tervekkel. Ez utóbbiak közül szerző különösen bőven ismerteti a RÉVAI tervezte *Magyar Költeményes Gyűjteményt*, melynek igen ritka, STREIBIG-nél megjelent prospektusa megmaradt a győri papnevelő-intézet könyvtárában. Hogy az érdekes vállalat meg nem valósulhatott, annak egyik főoka az a pör volt, melybe RÉVAI STREIBIG-gel FALUDI Ferencnek 1786-ban megjelent *Költeményes maradványai* miatt keveredett. PITROFF részletesen rajzolja az irodalmi szempontból is érdekes pört, melynek alighanem kiegyezés lett a vége. Szintén hosszasan foglalkozik szerző *A házi és úti kalen-*

dárium újabb folyamainak az irodalmi tárgy történet szempontjából érdekesebb közleményeivel, míg az önálló kiadványok közül beéri a fontosabbak felsorolásával. STREIBIG József halála után 1807—1815-ig özvegye vezette az üzletet. Ez időből egyetlen érdemesebb termék került ki a nyomdából, Kiss János 1811-iki énekeskönyve. Az 5000 példányban megjelent, 27 $\frac{1}{2}$ ivre terjedő, gyöngén kiállított kötet kiadási költségei 14.268 frtra rúgtak. Egy-egy iv szedése 310 frtba került. Az özvegytől fia, Lipót 1815-ben vette át a nyomdát, aki azt 1837-ben beállt haláláig egészen a régi modorban vezette. Lipót özvegye, szül. WERNER Klára, idejében jelentős változás állt be: ő alatta vált hírlapnyomdává. Az újításból az árva özvegynek nem sok üzleti haszna volt. Nem is egy évtized alatt oly rossz anyagi viszonyok közé jutott, hogy 1846 jan. 1-től évi 2000 p. frtért kénytelen volt bérbeadni nyomdáját SAUERWEIN Viktor, eddigi üzletvezetőnek. SAUERWEIN maga pedig úgy megszedte magát, hogy 1850-ben végleg magához váltotta a nyomdát.

PITROFF művének utolsó öt fejezete a STREIBIG-féle nyomda hírlapjait ismerteti: a hazafias szellemű német *Vaterlandot*, az ebből kifejlődött *Hazánkat*, mely Kovács Pál szerkesztése alatt a kor egyik legtekintélyesebb sajtóorgánuma lett s a forradalmi idők érdekes termékét az *Öreg Abc vén emberek számára* c. időközi kiadványt. Különös részletességgel a «Hazánk»-kal foglalkozik. Egy egész fejezet a lap tartalmi ismertetésének van szánva, de sajnos, beéri a pusztá címfelsorolással, sem a nagyszámú álnevek és jegyek megfejtésével,¹ sem az írók személyiségével nem törődik. Pedig sok oly név szerepel a cikkírók között, melyekre nem található adat a SZINNYEI-féle *Magyar írókban* s amelyek viselőire épen a *Hazánk* monografusának kellett volna fényt deríteni.

A kötet tulajdonképeni tartalma a 104. lapon véget ér. Ezután néhány lapon keresztül a nyomda régi fametszvényeinek egy sorozata van az eredeti ducokról újra lenyomatva (egy részük az egyes fejezetek élén, köztük és végén is alkalmazást talált, de sajnos, minden magya-

¹ A sok álnev közül mindössze a Vig Feri mellé tette ki PITROFF a megoldást: KOVÁCS Pál. Mi magunk a következőkkel szolgálhatunk: Fiván = galánthai FEKETE János; Futásfalvi = HAMARY Dániel; Labora = ROBOZ István; Darázs = VAJDA Péter; Inokai csalán = BULYOVSKI Gyula; Eöttevényi és Ötevényi = NAGY Ferenc, hogy a közismertekről, minők Hiador vagy Vas Gereben, ne is szóljunk. Azonban az álnevek legnagyobb része hiányzik gyűjteményünkéből s hiányozni is fog mindaddig, amíg folyóirataink monografusai komolyabban nem veszik feladatukat s pusztá anyagfelsorolás helyett a nyers adatok feldolgozására is törekednek.

rázó felírás nélkül), majd több levéltári okmányt közöl. A kötetet név- és tárgymutató zárja be, melybe azonban a *Hazánkról* szülő XI. fejezet adatait, a könnyű tájékozódás hátrányára, nem olvasztotta bele.

PITROFF könyve érdekes adalékokat nyújt a hazai könyvnyomtatás és időszaki sajtó történetéhez, de azért távolról sem elégíti ki azokat az igényeket, melyeket egy ilyen monografiával szemben joggal támaszthatunk. Ehhez mulhatatlanul szükséges lett volna, hogy egybeállítsa és közölje a nyomda összes felkutatható termékeinek kronologikus bibliográfiáját, megállapítsa, hogy a közölt képanyag mely STREIBIG-féle nyomtatványokban szerepelt és stilisztikailag mennyiben függ össze a korabeli hazai és osztrák könyvnyomtatók hasonló anyagával, földerítse a tárgyalt hírlapokban álnév és betűjegy alatt dolgozó munkatársak kilétét s fényt derítsen e munkatársak közül azok életviszonyaira, akikről eleddig semmit sem tudtunk. Egy nyomdászattörténeti vagy hírlaptörténeti monografiától elvégre ezekre a kérdésekre vár feleletet az olvasó, nem pedig arra, hogy a *Tzigányok végső romlása* mennyiben függhet össze ARANY János híres satirikus époszával, vagy hogy GARAY obsitosának volt-e győri őse.

G. P.

VEGYES KÖZLEMÉNYEK.

Fejérpataky László ünneplése. A M. N. Múzeum jelen és volt tisztviselői június hó 27-én meleg ünneplésben részesítették dr. FEJÉRPATAKY László udv. tan., múzeumi igazgatót abból az alkalomból, hogy betöltötte életének 60. évfordulóját s negyven éve fejt ki áldásos irodalmi és tudományos munkáját. A megjelentek jókívánságait dr. HORVÁTH Géza udv. tan., múzeumi osztályigazgató tolmácsolta megleghangú üdvözlő beszédben, melyre FEJÉRPATAKY meghatottan válaszolt, méltatva a M. N. Múzeumban folyó kulturális tevékenységet s további lelkes kitartásra buzdítva munkatársait. — Adja a Gondviselés, hogy FEJÉRPATAKY László, aki közel negyedszázadig állott a SZÉCHÉNYI-könyvtár élén s ez osztály nagyszabású, céltudatos fejlesztését ritka hozzáértéssel irányította, még számos éven át vezethesse az egész intézetet s a mai nehéz idők elmúltával, újabb erőteljes felvirágoztatásra segítse.

Kitüntetés. Ő császári és apostoli kir. Felsőge a háború tartama alatt teljesített buzgó szolgálata elismeréséül dr. FEJÉRPATAKY László udv. tan., egyetemi nyilvános rendes tanár, a M. N. Múzeum igazgatói teendőinek ellátásával megbízott osztályigazgatónak a II. o. polgári hadiérdemkeresztet méltóztatott adományozni.

G. T. B. ? A M. Tud. Akadémia könyvtárában van egy német nyelven írt, címlaptalan munka, amely tartalmából ítélve, II. JÓZSEF halála után és II. LIPÓT megkoronázása előtt látott napvilágot. Az ismeretlen szerző gr. FORGÁCS Miklósné Őexcellenciájának ajánlta művét s az ajánló sorok végére ezt nyomatta: Author G. T. B.

Mi lehet e munka címe? S ki lehetett ez a G. T. B. ?

Fölkértem dr. MELICH Jánost, a M. N. Múzeum könyvtára nyomtatványi osztályának igazgatóját, legyen olyan jó, nézetne utána: vajjon nincs-e ott e munkából teljes példány? Mindjárt másnap megjött a válasz, hogy a munka címe: *«Widerlegung des falsch genannten unparteiischen Worts an die Bürger von Ungarn. Auch von einem ungarischen Edelmann. 1790.»* Hogy ki írta, nem tudni. Sem BALLAGI Géza műve: *«A politikai irodalom Magyarországon 1825-ig»* (369. l.), sem PETRIK Bibliográfiája (III., 846. l.) nem nevezi meg a szerzőt, sőt az utóbbi még a G. T. B. monogrammot sem említi.

Ennek a *«Widerlegung etc.»* című munkának egy teljes példánya megvan azonban az Akadémia könyvtárában is. Gr. TELEKI József 1850-ben az Akadémia számára megvette JANCSÓ Imre 1848-iki magyar miniszteri tanácsos könyvtárát (M. Akad. Ért. 1850-ről, a 48. lapon) s e könyvtárral került ide a most említett példány. (Jelzése: M. Tört. O. 586.)

A szürkés papírral bevont kötéstábla belső oldalára JANCSÓ e szavakat írta ceruzával:

«Author est comes Theodorus Battány.»

A G. T. B. monogramm megfejtése tehát: *Graf Theodor Batthyány.*

Gr. BATTYÁNY Tivadar származására, életrajzára s érdekes közéleti szereplésére nézve I. NAGY Ivánt, SZINNYEI-t s különösen WURZBACH-ot és a Pallas-Lexikont. RÉVAI Lexikona nem emlékezik meg róla. SZILY KÁLMÁN.

Hazai szlovén irodalom. BRAUN Róbert a Huszadik Század 35: 190. lapján megrója BONKÁLÓ Sándort, amiért A szlávok c. füzetében a hazai szlovénekről olyan felületesen ír. Kioktatja benne Dr. Karol GLASER: Zgodovina slov. slvostva c. műve alapján, hogy a hazai szlovéneknak is bizonyára vannak ima- és énekeskönyveik. A PUSZTAI-félét meg is említi. Minthogy azt tartjuk hogy a hazai szlovénekről a hazai irodalmat is illő tekintetbe venni, felhívjuk BRAUN Róbert figyelmét a Magyar Könyvszemle következő két értekezésére: 1. A magyarországi vend (szlovén) irodalom bibliográfiája (M. K. 1902 évi folyam). 2. Újabb adalékok (M. K. 1908. évi folyam). — Tudtunkkal másutt is van hasonló bibliografiai összeállítás; így pl. a Turisták Lapja IX, 103. lapján is. Minthogy pedig BRAUN Róbert — úgy látszik — a szlovének politikai törekvései iránt is érdeklődik (I. Huszadik Sz. 35: 193), felhívjuk figyelmét a Nyelvtudomány VI. (legújabb) kötetében megjelent következő cikkre: PÁVEL Ágost, A legújabb vend irodalomnyelv (Nyelvtud. VI, 1). Ebből látni fogja, hogyan indul meg egy mozgalom, amely később a legállamellenesebbé lehet.

MELICH JÁNOS.

Újabb kimutatás a hadbavonult népkönyvtárkezelőkről. Legutóbbi jelenlésünk óta a népkönyvtárkezelők hadbavonulásáról a következő adatok jutottak tudomásunkra a Múzeumok és Könyvtárak Orsz. Tanácsához beérkezett jelentésekből:

Abosfalva: SÁNTHA Károly kántortanító, 1916 jún. 5. óta orosz fogoly. — Abaujszina: IHÁSZ Károly áll. tanító, hadnagy és OMILYÁK István áll. ig. tanító, szakaszvezető 1916/17. tanévre fölmentettek. — Alsódomború: Polgári Olvasókör könyvtárosa hadbavonult. — Alsómislye: ifj. UJHELYI János tanító, közlegény, elesett Galiciában 1914 nov. 18-án. — Alsószelezsény: BENEDEK Gyula kántortanító, szakaszvezető, hadiéremmel kitüntetve. — Alsószőlős: GAÁL Izidor áll. tanító, közlegény, mint rokkant elbocsátva a hadsereg kötelékéből. — Alsócsa: BOLDEÁN László áll. tanító, meghalt. — Bajka: NAGY István áll. tanító, 1917-ben fölmentve. — Balatonfüred: TÓTH Sándor ref. tanító, elesett 1915 elején a kirlibabai ütközetben. — Balatonkenese: SZABÓ Sándor ref. másodtanító. — Barcs: ZELLNER Ernő polg. isk. igazgató, orosz fogságba került 1916 aug. 5-én. — Bágyon: CSONGVAY Dénes igazg. tanító, kadét, kis ezüst vitézségi éremmel kitüntetve. — Bede: TROZNER Lajos ref. tanító, orosz fogságba került Bukovinában 1916 jún. 15-én. — Beregrákos: KISS Lajos ref. tanító, tizedes, elesett Ivangorodnál 1915 máj. 22-én. — Berettyóújfalu: BRÓZIK Dezső gazd. népisk. igazg., megsebesült Galiciában

1916 aug. 3-án. — Békéscsaba: STEFANOVICS Dániel közs. tanító, hadapród. — Boksánbánya: FRÖHR Ronrád áll. tanító, hadnagy, kis ezüst vitézségi éremmel és Signum laudisszal kitüntetve. — Boldog: KOCZKA László kisbírtokos, közlegény, megsebesült az északi harctéren 1915 febr. 16-án. — Budakeszi: HERHOF János áll. tanító, közlegény. — Budapest: SZATMÁRI János főv. tanító, 1915 febr. 1. óta helyi szolgálatban; SZÉMÁN István tizedes, megsebesült 1916-ban az orosz harctéren; dr. MÁTÉ Lajos tanár, népfőlkelő hadnagy; PÁLFY Sándor főv. tanító, őrzetű. — Čakovci: RIDLINGER Mátyás ig. tanító, hadnagy, a kis és nagy ezüst vitézségi éremmel kitüntetve. — Csáktornya: BOLESINSZKY Géza okl. tanító, hadapródjelölt őrmester. — Csermő: OPRENDEK Árpád áll. tanító, t. hadnagy, háromszor megsebesült. — Csuzza: MAJOR Péter kereskedő, tizedes, fogságba került Kirlibabánál 1916 szept. 11-én. — Czell-dömölk: GODA Sándor máv. kezelő, szakaszvezető, elesett Vladimir-Volnansenskynél 1916 dec. 16-án. — Derzsénye: SINKÓ Rezső ev. tanító, 1916-ban fölmentve. — Drávaszabolcs: VÁRADI Gyula tanító, közlegény, orosz fogságba került 1915 febr. 15-én. — Dunabogdány: GRUBER József áll. tanító, számvető őrmester. — Erdőcsokonya: BACZA Sándor földmives, megsebesült Galiciában 1915 folyamán. — Erzsébetbánya: HANNIG Géza ig. tanító, 1917 márc. 1. óta szabadságolva. — Felsőbánya: PAP Kálmán városi vámkezelő, mint rokkant 1916-ban végleg elbocsátva. — Felsőzszecse: HANISZKÓ József ref. tanító, hadnagy, orosz fogságban. — Geletnek: KNOPP Mihály kántortanító, 1916 óta szabadságolva. — Hejőkeresztúr: LUKÁCS István tanító, tizedes, 1916-ban fölmentve. — Hidalmás: KÁLLAY Sándor járásbírósi tisztviselő, tizedes. — Hódmezővásárhely: BARANYAY Aladár áll. tanító, honvéd hadapród őrmester, megsebesült 1914 dec. 3-án Ungmegyében; Soós Géza városi írnok, őrmester. — Holics: GHYCY Béla áll. tanító, hadnagy, Signum laudisszal kitüntetve. — Homonna: DOBY Antal áll. tanító, önk. tizedes, 1916 dec. 15. óta szabadságolva. — Indija: GITLICH Jakab máv. tanító, fogságba került Vranjánál 1915 márc. 13-án. — Irsa: TOMÁN Dezső s.-jegyző, zászlós. — Istvánháza: MAJERSZKY Mihály tanító, zászlós, ezüst érdemkereszettel kitüntetve. — Jánoshida: GECSE István önk. tizedes. — Jászberény: MIHALIK Kálmán áll. tanító, közlegény, megsebesült Galiciában 1916 szept. 8-án. — Jobbágytelke: OSVÁTH Miklós r. k. tanító, önk. tizedes, nagy ezüst vitézségi éremmel kitüntetve, elesett Lipovicán (Galicia) 1915 máj. 18-án. — Karczag: GYŐRI József városi díjnok, szakaszvezető, arany vitézségi éremmel kitüntetve, megsebesült 1915-ben, fogságba került 1916-ban. — Kecskemét: BUZÁS József, tanító, tizedes, megsebesült Szerbiában 1914 dec. 18-án, 1917-ben mint őrszolgálatos fölmentve. — Kisillye: MUSZLIK Imre ig. tanító, póttartalékos, orosz fogságba került 1915 máj. 26-án. — Kiskaba: VERESS István (?) áll. tanító, hadapródjelölt, a nagy ezüst vitézségi éremmel kitüntetve, elesett az orosz fronton. — Kismaros: SALAMON Imre kántortanító, közlegény. — Kisóvár: JUHÁSZ Jenő áll. tanító, tizedes, megsebesült Volhyniában 1916 jún. 24-én. — Kiszúczaujhely: FUHRMANN József áll. tanító, póttartalékos. — Komárom: DEZSŐ László iparisk. ig., 1916-ban mint rokkant elbocsátva. — Kresztelovac: LOPARITS R. József Julián-ig. tanító, 1916 márc. 10. óta szabadsá-

golva. — Kunszentmiklós: BORIS Lukács közgyám, szakaszvezető, orosz fogságba került 1916 novemberében. — Losoncnagyfalu: SIMONYI János tanító, szakaszvezető, fogságba került 1916 jún. 5-én. — Lónyabánya: GALÁTH Gusztáv ev. tanító, zászlós. — Lőrincfalva: FEKETE Ferenc ref. tanító, honvéd. — Magyarsáros: INCZEFI Áron áll. ig. tanító, közlegény. — Magyarszovát: KOVÁCS Elek ig. tanító, tizedes, a hadiékítményes vöröskereszt díszéremmel kitüntetve; BEDE Emil tanító, őrvezető. — Magyarzsákod: KISGYÖRGY Jenő unit. tanító, hadnagy, bronz és kis ezüst vitézségi éremmel kitüntetve. — Makó: VARGA Sándor árvaszéki ülnök, főhadnagy, elesett 1916 okt. 9-én Brassó visszafoglalásakor; MISKI István áll. tanító, hadapródjelölt. — Máriabesnyő: REICH László orvosnövendék, tizedes. — Mátészalka: SZOMORÚ László, kályhás, közlegény. — Mezőbánd: ÜRBÁNCSEK Mihály áll. tanító, hadapród, fogságba került a Kárpátokban 1915 szept. 15-én. — Miskolc: TÓTH Károly áll. tanító. — Módos: ifj. POLÁK Sándor honvédegyalagos, orosz fogságba került 1916 októberében. — Nagyhorcsók: MACSIK Dezső urad. tanító, tart. honvédhadnagy, a bronz és nagy ezüst vitézségi érmekkel és két Signum laudisszal kitüntetve, kétszer megsebesült és 1916 július havában orosz fogságba került. — Nagykutas: KONTLER Gyula tanító, tart. hadnagy, a nagy ezüst vitézségi éremmel kitüntetve. — Nagyléta: HOLLÓ Sándor gazdálkodó, sappeur. — Nagyselmecz: MAYER József tanító, önkéntes, elesett 1916 jún. 22-én az északi harctéren. — Olasz: KRAM János közs. ig. tanító, zászlós, a kis ezüst vitézségi éremmel kitüntetve. — Orosháza: SIN István áll. tanító, közlegény, szerb fogságba került 1914 dec. 4-én. — Ószombat: MADARÁSZ Lajos ig. tanító, zászlós, a bronz vitézségi éremmel kitüntetve, orosz fogságba került 1916 szept. 3-án. — Pálháza: GAÁL János áll. tanító, szakaszvezető, megsebesült Szerbiában. — Pincehelygörbő: BÉNY Elemér áll. ig. tanító, mint rokkant végleg elbocsátva. — Piskitelep: NEMES Károly áll. ig. tanító, tüzérszászlós, a Károly-kereszttel kitüntetve. — Rózsashegy: KLIMKÓ József r. k. tanító, közlegény, orosz fogságba került 1916 júniusában. — Sajószentpéter: TÓTH Gyula, segédjegyző, főhadnagy, a Signum laudisszal kitüntetve, orosz fogságba került 1916 júl. 4-én. — Siklós: TOÓTH Gyula ref. tanító, zászlós, koronás ezüst érdemkereszttel kitüntetve. — Siófok: BALIKA József földműves, közlegény. — Sokorópátka: KROHN Ferenc ig. tanító, zászlós, a nagy ezüst vitézségi éremmel kitüntetve, olasz fogságba került Görznel 1916 aug. 18-án. — Somogyapáti: TÓTH Ferenc tüzérvédképlár. — Somogyberzence: TORDAI István. — Sümegcsehi: CSERNY Béla tanító, megsebesült Sadzawkánál 1916 júl. 3-án, orosz fogságba került Rostownál. — Szakolca: TESZLÉRY Károly áll. ig. tanító, szakaszvezető, megsebesült Ivangorodnál 1915-ben. — Szalárd: JUHOS Lajos áll. ig. tanító, képlár, megsebesült Delatynnél 1914 nov. 6-án. — Szamosudvarhely: JÓZSA Gerő áll. tanító, közlegény, elesett Kelet-Porosországban. — Szeged: BALOGH Kálmán áll. tanító, szakaszvezető, mint segédszolgálatos 1916 óta szabadsággal; Kis Etelka városi tanítónő, ápolónő, kitüntetve a hadiékítményes vöröskereszt díszéremmel; KÉRI Lajos áll. tanító, önk. őrmester; DOBAY István áll. tanító, hadnagy, a kis és nagy ezüst vitézségi éremmel kitüntetve, kétszer megsebesült az északi harctéren; VENKEI Dénes áll. tanító, póttartalékos, meg-

sebesült Szerbiában 1914 dec. 4-én, mint rokkant elbocsátva a hadsereg kötelékéből 1916 aug. 10-én. — Szentos: SZALAY Gyula áll. tanító, káplár, mint rokkant szabadságolva. — Székelykövesd: CSIKI Sándor ref. tanító, zászlós, az ezüst vitézségi éremmel kitüntetve, elesett az olasz fronton 1916 okt. 9-én. — Szilágyterked: BACSÓ Károly ref. tanító, hadapród őrmester. — Szolcsva: MIHUTIU Szabin g.-kel. tanító, közlegény, 1916 máj. 12. óta fölmentve. — Tenkegörsöd: PRTLÁK József földműves, közlegény. — Tiszaföldvár: SZILL Károly segédjegyző, hadnagy, a nagy ezüst vitézségi éremmel kitüntetve. — Tokaj: ZÁBORSZKY Kálmán ig. tanító, őrmester, 1916 okt. 25. óta szabadságolva. — Töre: AKUCS István áll. tanító, hadnagy, kétszer megsebesült. — Törökkanizsa: NEMESS Árpád áll. tanító, tizedes, a kis ezüst vitézségi éremmel kitüntetve. — Ujszentanna: KISS Antal áll. tanító, hadnagy, a III. o. katonai érdemkereszttel kitüntetve, elesett 1916 aug. 21-én. — Ujszékely: MENYHÁRT Béla földműves, őrmester, fogságba került 1916 júniusában. — Ura: KARABÉLYOS Ede ref. tanító, őrmester, Signum laudisszal (?) kitüntetve. — Vajasd: BOJTOR György, ref. tanító, hadapród őrmester, elesett Duklánál 1915 ápr. 24-én. — Vágsellye: HLAVATI József földműves, megsebesült Szerbiában, eltűnt. — Veszele: ANDREJKOVICS János r. k. tanító, közlegény, mint rokkant fölmentve 1916-ban. — Vladislavci: KESZEICS Ferenc Julián-tanító, fogságba került 1912 decemberében. — Zalaegerszeg: tanító. — Zdenci-pusztá: MALEK István Julián-tanító, hadapródjelölt, megbetegedett az orosz harctéren 1916 jan. 15-én. — Zilah: POKOLY Kálmán áll. tanító, népfölkelő. — Zsitvaapáti: SZÉKELY József hadnagy, orosz fogságba került 1916 júniusában. — Zsombolya: LIPCSEI Ignác díjnok, népfölkelő.

A jelen kimutatásban először szereplő 69 egyént hozzáadva a régebben kimutatott 331 egyénhez, népkönyvtárkezelőink közül összesen 400 egyén áll a hadsereg tényleges szolgálatában. A jelen kimutatás szerint hősi halált halt 21 (összesen 33); meghalt 1, fogságba került 21 (összesen 54), megsebesült 23 (összesen 74), megbetegedett 1, eltűnt 1 (összesen 2), fölmentve 13, mint rokkant elbocsátva 7. A kitüntetések száma: 33 (összesen 59). Az összes eddigi kitüntetések a következőképp oszlanak meg: III. o. katonai érdemkereszt 3; Signum laudis 7; nagy ezüst vitézségi érem 12; kis ezüst vitézségi érem 15; bronz vitézségi érem 8; Károly-kereszt 1; II. o. lelkészi érdemkereszt 2; koronás ezüst érdemkereszt a vitézségi érem szalagján 1; koronás ezüst érdemkereszt 1; ezüst érdemkereszt 1; II. o. vaskereszt 1; ismeretlen 3.

NÉV- ÉS TÁRGYMUTATÓ.

Rövidítések (a közhasználatúakon kívül): aj. = ajándékozó; cl. = címereslevél; cs. = család; ford. = fordító; kny. = könyvnyomtató; kt. = könyvtár; lt. = levélár; nkt. = népkönyvtár; nyh. = nyomtatási hely; † = elhalt; *Megjegyzés*: Intézetek, Társulatok, Hivatalok székhelyük alatt soroltattak fel, utalás nélkül címük alól; magángyűjtemények pedig a tulajdonos neve alatt.

- A. J. ford. 180.
A. V. S. fordítás 159.
«A házi és új kalendárium» (Győr 1749:) 261, 262.
Aács Mihály: «Arany lánc», «Zöngedező Menyei kar» stb. 94.
Abaujszinai nkt. 266.
Abauj vm. 110, 139.
«ABC-e Deák és Magyar Nyelven» 100. «— Magyar Nyelven» 100.
Abonyi Árpád fordítás 186. — Lajos I. Márton Ferenc.
Abosfalvai nkt. 266.
Ábrányi Emil fordítás 32, 41, 63, 64, 80, 88, 93, 186. — Kornél fordítás 65, 186.
Adattár 99—102.
Adorján Boldizsár fordítás 61, 78, 186.
Ady Endre fordítás 41, 186. — Lajos aj. 134.
Aequi 172.
Afrika 5.
Ágai Adolf fordítás 158, 186.
«Agenda» 100.
«Agendarius.» (Nagyszombat 1596.) 208.
Ahn Albert 173.
Aigner Lajos ford. 27, 180; kiadó 178.
Akantisz Viktor 202, 203.
Akucs István 269.
Alba Nevis I. Unger Ila.
Albán irodalom a M. N. Múzeumban 9.
Albert (B. nagy) 112.
Albini Bisi Sofia 252.
Áldásy Antal 143, aj. 140.
Alexi kny. 173. — Teochar ford. 780.
Almási Balogh Tihamér fordítás 186. — Mihály 98.
Álnevek 252, 262.
Alsódomború Polg. Olvasókör ktosa 266.
Alsókubini árvamegyei Csaplovits-kt. államsegélye 211, az 1915. évben 212.
Alsómislyei nkt. 266.
Alsószelezsényi nkt. 266.
Alsószőlősi nkt. 266.
Alsócsai nkt. 266.
Alszeghy János aj. 227. — Jánosné nagyszombati ktör 227. — Zsolt elad a M. N. Múzeumnak 104, 135; nagyszombati kt. főkezelője 227.
Altenburger Adolfo ford. 180.
Amade László br. fordítás 60, 186.
Ambró Ferenc kny. 139.
Ambrus Zoltán fordítás 153, 186.
Amerika 250.
«Amerikai Magyar Népszava» 178.
Ámon Pál aj. 138.
Amsterdam 172.
Ancona Paolo (d') «La miniatura fiorentina» (Firenze, 1914.) 253—261.
Andrássy Béla fordítás 64, 186.
Andrássy Jenő fordítás 158, 186.
Andrejkovics János 269.
Angelico (Fra) 258.

- Angermann R. és W. «Normalbuchgrösse und Normalgeschosshöhe» 120.
- Angermayer Károly 178.
- Anglia 250.
- Angyal Dávid aj. 140.
- Antiphonale kézirat 256. — nocturnum 111.
- Ányos Pál fordítás 60, 66, 81, 186.
- Apafi Mihály 110, 138.
- Apáthy István fordítás 64, 186.
- Arad 159. — i Kölcsey-Egyesület 232. — i Városi Közművelődési Intézet ktá 1915-ben 212.
- Arany János 264; «A gyermek és szivárvány» c. költeményének kézírata a Székesfehérvári Múzeumban 239; fordítások 27, 28, 31, 34—36, 62—64, 71—73, 78, 85, 88, 92, 93, 186. — László és Gyulai Pál «Népköltési Gyűjtemény» 154, 155, 161, 162.
- Aranyosmaróti Áll. Polg. leányisk. aj. 140.
- Arcadia Press 178.
- Ardini Laudini 116.
- Arnd János: «Keresztyéni jószágos cselekedetekkel paradicsom kertetske». ([Kolozsvár] 1693.) 94.
- Arnhem 173.
- Arnim Bettina v. 48.
- Arnoldische Buchhandlung 176.
- «Articuli» (Gyulafehérvár, 1680.) 95; (U. o. 1682.) 95; Kolozsvár, 1684.) 96; (U. o. 1686.) 96; (Nagy-Szeben 1656.) 96, 97; (Kolozsvár, 1687.) 97.
- Arner Teréz 160.
- Asbóth Oszkár 251.
- Aselepi 116.
- Asen (II.) bolgár cár 11.
- Athenaeum kny. 174.
- Athéni Képviselőházi kt. 12. — Nemzeti kt. 12.
- Athos-hegy 12.
- Attavante degli Attavanti minátor 257, 259, 260.
- Auerbach A. B. 173.
- Aukció-katalogusok 99.
- Ausztria 2, 10.
- «Az aritmetikának . . . mestersége» (Lőcse, 1693.) 98.
- «Az igaz hazafi» c. röpirat szerzősége 129.
- «Az iparművészet könyve» 251.
- B. J.** fordítás 85.
- Babits Mihály fordítás 186.
- Bacher Simon ford. 180. — Vilmos ford. 180.
- Bacsányi János fordítás 60, 186.
- Bacza Sándor 267.
- Bágyoni nkt. 266.
- Bain R. Nisbet ford. 180.
- Bajkai nkt. 266.
- Bajnok Jusztinián aj. 140.
- Bajza József fordítás 30, 33, 35, 36, 38, 60, 71, 72, 74, 75, 77, 84, 88, 91, 186, 187. — József dr. aj. 105, 109, 136, 140, 247; áthelyezve a M. N. Múzeum nyomtatványi osztályába 137; irodalmi működése 143; «Kt-unk balkáni feladatai» 1—13.
- Bakóczi Károly székelyudvarhelyi ktos. 239.
- Bakonyi Károly id. ford. 180.
- Balassa Bálint «Éneki» 100; fordítás 59, 187.
- Balasy D. 153.
- Balatonfüredi nkt. 266.
- Balatonkenesei nkt. 266.
- Balázs Sándor fordítás 159, 187.
- Balika József 268.
- Balkáni irodalom a M. N. Múzeum könyvtárában 1—13.
- Balla Ignác fordítás 187.
- Ballagi Géza 128, 129, 265.
- Baló Tasziló fordítás 63, 187.
- Balog István (sélyei) «Temető kert» (Várad, 1655.) 235.
- Balogh Ferenc könyvgyűjtéké a debreceni Ref. Főiskola ktárának 215.

- Jenő aj. 140. — Kálmán 268. —
Miklós fordítás 156, 187. — Rudolf
aj. 140 — Zoltán fordítás 32, 79,
187.
- Bangó Pető fordítás 187.
- Báni Közs. Polg. Leányisk. aj. 140.
- Baranyay Aladár 267.
- Barcsai Ádám fordítás 30, 60, 187.
- Barcsi nkt. 266.
- Bard Julius 173.
- Bárd Miklós fordítás 187.
- Barina Vendel fordítás 83, 187.
- Barkóczi Krisztina 209.
- Barna Ignác fordítás 32, 61, 187.
- Baros Gyula aj. 140.
- Bársony István fordítás 157, 187.
- Bartalits Imre 174.
- Bártfai Határrendőrség aj. 140. —i
plébániai kt. a M. N. Múzeumban
125.
- Bartók Lajos fordítás 32, 65, 88, 187.
- Bartolommeo della Gatta 161. — di
Antonio miniátor 256.
- Bartoniek Emma irodalmi működése
145.
- Baseli dömés apáca kolostor kti sza-
bályzata 124.
- Batizi András fordítás 187.
- Batka János aj. 232.
- Bátky Zsigmond aj. 107, 134, 140;
irodalmi működése 143.
- Battara P. kny. 175.
- Batthyány Tivadar gr. a «Widerlegung
des falsch genannten unparteiischen
Wortes an die Bürger von Ungarn»
c. röpirat szerzője 265, 266.
- Bauer A. rajzoló 158, 159.
- Bécs 103, 106, 107, 134, 138, 139,
147, 177, 179, 180, 247, 259. —i
gimnázium 146—148-ik. Akademie
der Wissenschaften aj. 108, 134. —i
K. k. Statist. Zentral-Kommission
aj. 104, 135. —i K. u. k. Hof-
bibliothek Korvin-kéziratái 258. —i
K. u. k. Kriegsministerium aj. 141.
- i Kriegsfürsorgeamt aj. 141. —i
Nádasdy-kt. árverezése 19. —i
Pressedienst des k. u. k. Kriegsmini-
steriums aj. 141.
- Becse-cs. cle 110, 138.
- Bede Emil 268.
- Bedei nkt. 266.
- Beimel J. kny. 174.
- Beijers J. L. és Damenfelser W. F. 172.
- Békefi Remig a Múzeumok és ktak
orsz. főfelügyelője lett 123.
- Békéscsabai Közművelődési Ház kta
1915-ben 212, 213. —i Múzeum-
Egyesület 212. —i nkt. 267. —i
Rudolf-főgimn. 212.
- Beksics Gusztávné fordítás 159, 187.
- Béla (Vak) m. kir. 6. — (IV.) m.
kir. 9.
- Beleznai Miklós gr. 262.
- Belgium könyvtárai a világháborúban
118—120.
- Belgrád 8. —i Nemzeti kt. 9. —i
Szerbiai cs. és kir. katonai kor-
mányzóság aj. 103, 135, 141.
- Ballai József temesvári kt. igazgató 240.
- Beloel 118.
- Béndek Zoltán ford. 180.
- Benedek Aladár fordítás 32, 187. —
Elek 155, 187. — Gyula 266.
- Beniczky Kálmán halála 223. — Péter
fordítás 59, 187; «Rhythmusai» 100.
—né Bajza Lenke fordítás 158,
160, 164, 187.
- Benjamin Ferenc fordítás 187.
- Benkert Károly Mária 115; ford. 26,
27, 31, 32, 42—63, 77, 78,
83—86, 180, 183.
- Benkovics Ágoston 209.
- Benkő I. Benkert Károly Mária.
- Benőfy Soma fordítás 62, 78, 187.
- Bensheimer J. 177.
- Bény Elemér 268.
- Beőthy Zsigmond fordítás 61, 78, 187.
— Zsolt 128; fordítás 65, 187. —
Zsoltné aj. 140.

- Berczik Árpád fordítás 153, 156, 159, 160, 187.
- Bérczy Károly fordítás 31, 62, 187.
- Berecz Károly ford. 32, 34, 62, 73, 78, 187.
- Beregrákosi nkt. 266.
- Berettyóújfalui nkt. 266.
- Bergmann Sándor aj. 140.
- Berlin 173, 179, 246. —er Verlags-Institut 173. —i Brandenburgia aj. 107, 134. —i kgl. Bibliothek újabb ösnyomtatvány-gyarpodása 120. —ischer Verlags-Anstalt 173.
- Bermann Adolf 252.
- Bern 173.
- Bernáth Gáspár fordítás 23, 31, 58, 60, 69, 70, 77, 87, 187.
- Bert Paul, de la Bussière ford. 181.
- Bertalan C. F. ford. 181.
- Berze Nagy János «Népmesék» 161, 162.
- Berzsenyi Dániel fordítás 30, 33, 60, 67, 72, 74, 76, 81, 83, 91, 187.
- Besold Eduard 175.
- Bessenyei György fordítás 30, 187.
- Besztercze 173.
- Besztercebánya 173. —i kir. törvénytörvény-szék elnöke aj. 103.
- Bethlen Balázs gr. aj. 140. — Kata «Bujdosás emlékezet köve» (Debreczen, 1735.) 99, 100. — Miklós kancellár levelei a M. N. Múzeumban 110, 139.
- Bezerédj Flóra fordítás 60, 187. — László 14.
- Biagi Guido «La Zibaldone Bocca-cesco della Medicea Laurenziana» 116.
- Bibliográfia 112—115. — Reimarus H. S. Schutzschrift c. művéről 121.
- Bibliographisch-Artistisches Institut 177.
- Bibliographisches Bureau 173. — Institut 176, 177.
- «Bibliotheca Laaniana» (Lugd. Bat. 1743.) 99. «— Wesselliana» (U. o. 1746.) 99.
- Bidlinger Mátyás 267.
- Bigault de Casanove Ch. 181.
- Birch Hermine I. Hillern
- Biró Lajos fordítás 187.
- Blackwood W. & Sons 175.
- Bloem A. rajzoló 150.
- Blumberg & Co. 176.
- Boccaccio «Zibaldone» 116.
- Boccardino Francesco és Giovanni miniatörök 260.
- Boccart F. de ford. 181.
- Bod Péter 204.
- Bodenstedt Friedrich ford. 181.
- Bodický S. ford. 181.
- Bodnár Gyula 156. — István aj. 140.
- Boffito G. és Niccolai P. «Bibliografia dell'aria» 116.
- Boggs S. E. ford. 181.
- Boinet Amédée: «Courier de France» 117.
- Bojtor György † 269.
- Bokor Anna aradi kti díjnok 212.
- Boksánbányai nkt. 267.
- Boldean László † 266.
- Boldogi nkt. 267.
- Bolesinszky Géza 267.
- Bolgár irodalom a M. N. Múzeumban 11.
- Bologna 173.
- Bonaventura (Szt.) «Szerzetes rendtartó fenéték tüköre» (Pozsony, 1677.) 104, 135.
- Bonfini 147.
- Bonkáló Sándor 266.
- Bonnier Albert 179.
- Bonyhádi Polg. Isk. igazg. aj. 140.
- Bonz Adolf & Comp. 179.
- Borbély Sándor aj. 246.
- Botis Lukács 268.
- Bornemisa Seb. 179; ford. 181.
- Borovánszky Ede aj. 227.
- Borsos István pápai kt. igazgató 231.
- Boruth Elemér fordítás 23, 25, 26, 79, 187, 188.

- Bosznia 3. — és Hercegovina irodalma
a M. N. Múzeumban 6, 7.
- Boticelli 259.
- Bowring John 81, 181.
- Bozzay Pál fordítás 31, 38, 62, 79,
188.
- Bőle Kornél: «Adatok a Domonkos-
rend liturgiájához és a gyulafehérvári
Batthyány-kt. idevágó kézira-
taihoz» 111, 112.
- Brábek František ford. 181.
- Brájer Lajos ford. 181.
- Brancsics Blagoje ford. 91, 92, 181.
- Branika kny. 179.
- Brassó 173, 268.
- Braumüller Wilhelm 180.
- Braun Róbert 266.
- Braun-Wiesbaden Karl ford. 181.
- Braunschweig 173.
- Brazay Emil aj. 140.
- Brazíliai köztársaság aj. 136.
- Brehse Julius ford. 181.
- Breiner József ford. 181.
- Breitenstein M. 179.
- Bremen 173.
- Breslau 174.
- Brewer Sámuel kny. 98.
- Brezsnóbányai Áll. Polg. Fiúisk. aj. 140.
- Brockhaus F. A. 176.
- Bródy Sándor fordítás 160, 188. —
Siegmond ford. 181.
- Brózik Dezső 266.
- Bruck J. ford. 181.
- Bruckner Győző késmárki kt.-segéd
221. — Károly késmárki kt.-igaz-
gató 221. — Károly (ifj.) késmárki
kt.-segéd. 221.
- Brugesi Városi kt. 119.
- Bruxelles 174. —i Bibliothèque Royale
Korvin-kézirata 260. —i Institut bib-
liographique 118. —i ktak a világ-
háborúban 118, 119.
- Brüggemann Karl. 175.
- Brünn 174.
- Bubics Zsigmond 115.
- Buchheim Adolf ford. 60, 181.
- Buchverlag fürs Deutsche Haus. 173.
- Bucsánszky Alajos 174.
- Buczy Emil fordítás 67, 188.
- Buda 8, 106, 138, 248; domonkosok
zsinata 111; látképei (1541, 1598. és
é. n.) 115; ny. h. 11. —i Korvina-kt.
251.
- Budakeszi nkt. 267.
- Budapest 174, 175, 180; látképe (1602)
115. —i apáca kt. a nyulak szigetén
123—128. —i Főrendiház kta 21.
—i Dunamelléki Ref. Egyházkerület
aj. 103, 134, 246. —i Dunamelléki
Ref. Theologiai Akadémia Ráday-
kta 1915-ben 214. —i I. ker. Isten-
hegyi Népművelési Egyesület aj.
140. —i Erzsébet népakadémia új
kt.-jegyzéke 250—253. —i Izr.
Elemi és Polg. Fiúisk. aj. 141. —i
Kais. Deutsches General-Consulat
aj. 103, 134. —i Képviselőház aj.
246; ktának története 14—22. —i
Ker. Munkásbiztosító Pénztár aj.
103, 134. —i Kir. Törvényszék
elnöksége aj. 247. —i Kisfaludy-
Társaság 132. —i Ktegyesület
budai kta 1915-ben 213, 214. —i
Közhivatali Kezelők és Díjnokok
Orsz. Egyesülete aj. 108, 134. —i
Magántisztviselők Orsz. Nyugdíj-
egyesülete aj. 108, 134. —i M.
Földrajzi Intézet aj. 141. —i M.
Geneologiai és Heraldikai Társ. aj.
246. —i M. Jogász-Sportegylet aj.
141. —i M. Keleti Gazdasági Köz-
pont aj. 108, 134. —i M. k. bel-
ügyminisztérium aj. 141. —i M. K.
Földmivelésügyi Minisztérium aj.
246. —i M. K. Kereskedelemügyi
Minisztérium aj. 103, 134, 246. —i
M. K. Miniszterelnökség aj. 108, 135.
—i M. K. Rendőrfőkapitányság aj.
108, 135. —i M. K. Statisztikai
Hivatal aj. 141, 247. —i M. K.

- Tud.-egyetemi kny. 174. —i M. K. Tud.-egyetem kta 203; ismeretlen régi magyar könyvei 95—97. —i M. K. Tud.-egyetem Tanácsa aj. 104, 135. —i M. K. Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium aj. 104, 135, 141. —i M. N. Múzeum 15, 148; igazgatóságának aj. 103, 134; volt igazgatójának halála 244—246; Állattár aj. 246; Érem- és Régi-ségtár aj. 246, bártfai plebánia kta u. o. 125; Széchényi Orsz. kta 1916-ban 131—145; évnegyedes jelentései 1916—17-ben 103—110, 246—249; balkáni feladatai 1—13; Heltai Gáspár-féle Uj-Testamentuma 201—210; ismeretlen régi magyar könyve 98; magyar szép-irodalma idegen nyelven 23—93, 151—200. —i M. Néprajzi Társaság 244. —i M. Ornithologiai központ aj. 103, 134. —i M. Tud. Akadémia 132, 214; aj. 103, 108, 134, 137, 246; Keleti Bizottsága 1; kta 201, 203, 204, egy könyvkereskedelmi jegyzéke a 18 sz.-ból 99—102; olasz eredetű ösnyomtatványai 116. —i Mária-Dorothea-Egyesület 174. —i Múzeumok és Ktak Orsz. Főfelügyelősége 122, 123, 244, 245; 1915. évi munkássága 211—243. —i Múzeumok és Ktak Orsz. Tanácsa 234, 245; hadbavonult kt. kezelői 266—269. —i Nagypénteki Ref. Társaság aj. 103, 135. —i Nemzeti Kaszinó aj. 105, 136. —i nktak 267. —i Orsz. Kivándorlási Tanács aj. 108, 134. —i Orsz. Közegészségügyi Egyesület aj. 108, 135. —i Orsz. M. Gazdasági Egyesület 16, 20. —i Orsz. Munkás- és Betegsegélyző Pénztár aj. 247. —i Orsz. Testnevelési Tanács aj. 103, 135. —i Orsz. Vízépítési Igazgatóság aj. 103, 135. —i Park Klub aj. 104, 135. —i Petőfi-ház megkapja a Ghyczy-kt. folyóiratait 21. —i Stefánia Gyermekórház-Egyesület aj. 104, 135. —i Székesfőv. Házinyomda aj. 107, 134. —i Szemléltető képek Bizottsága aj. 247. —i Szt. István Akadémia aj. 123. —i Turáni Társaság 175. —i Technologiai Iparmúzeum aj. 108, 135. —i Urlovasok Szövetkezete aj. 104, 135. —i Utmesterek Orsz. Szövetsége aj. 136. —i Városi Nyilv. kt. aj. 108, 135; Zichy-kodexe 116, 117. —i Zsigmond-téri közs. Polg. Leányisk. aj. 141.
- Buday László fordítás 188.
 Bugarin-Horváth-cs. lt. 139.
 Builand Laura Curtis ford. 181.
 Bukaresti Akadémiai kt. 11.
 Bukovina 10, 266.
 Bulla János fordítás 65, 188.
 Bulyovszki Gyula 263.
 Bunyitay Vince kta a nagyváradi városi ktban 229.
 Burián László (R.) aj. 138, 139.
 Burns J. C. C. 177.
 Buschmann F. kny. 174.
 Butler E. D. ford. 181.
 Búza Ferenc hódmezővásárhelyi kti szolga 219.
 Buzás József 267.
 Büttner Georg: «Julius Campes Briefe an Franz Dingelstedt.» 118.
 Bydeskuty-cs. lta 139.
 Byzánc I. Konstantinápoly.
- Cajander Paavo ford. 181.
 Čakovci nkt. 267.
 Calmann—Lévy C. 178.
 Cambel Samo ford. 181.
 Campe Julius levelei Dingelstedt Franzhoz 118.
 Canini Marco Antonio ford. 87—89, 181.

- Capponi 116.
 «Carstvenik» (Buda, 1844) 11.
 Cassel & Co. 177. — Publishing Company 178.
 Cassone Giuseppe ford. 181.
 Castellio : «Dialogorum libr. IV.» (Debreczen, 1748) 99, 100.
 «Catalogus bibliothecae Albertinae» (Lugd. Batav. 1763) 99. «— in Anglia destructorum» 99. «— . . . librorum . . . quorum auctio fiet 1745 in aedibus viduae J. A. Bosvelt» (Trajecti a/Rh.) 99.
 Cebeš : «Tabula» (Debreczen, 1744) 98, 100.
 Cédulakatalogus Belgiumban 118.
 Cellarius : «Primitiva lingua latina» (Debreczen, 1742) 100. — «Liber memorialis» 100.
 Châlons-sur-Marne Városi kt. a német megszálláskor 117.
 Champion Honoré 178.
 Chantilly-i Musée Condé háhorús sorsa 117.
 Chapman & Hall 177.
 Chassang Charles Louis ford. 181.
 Cherico Francesco d'Antonio (del) miniátor 258, 260.
 Chezy Wilhelm ford. 181.
 Chicago 175.
 Cimeres levelek a M. N. Múzeumban 106, 107, 110, 138, 139, 248.
 Cioloca Demeter aj. 140.
 Cipriani Iván ford. 181.
 Cleveland 136.
 Coen Colombo e Figlio 179.
 Colberg 175.
 Colburn Henry 177.
 Collijn Isak «Magnus Gabriel de La Gardie's samling of äldre stadsvyer och historiska planscher i kungl. Biblioteket» (Stockholm, 1915) 115.
 Comenius A. J. «Janua linguae latinae» 100.
 Conitzer H. 173.
 Constable Thomas & Co 175.
 Cooperativ Press 178.
 Coppée François ford. 181.
 Corand Charles ford. 181.
 Corrazano Antonio : «Libro dell'arte del danzare» 116.
 Corus Albert R. és Sparke Archibald : «A bibliography of unfinished books in the english language». (London, 1915) 112, 113.
 Costenoble Hermann 176.
 Cotta Johannes 173 — J. G. Nachfolger 179.
 Cöln 173.
 Cronbach Siegfried 173.
 Csajághy Sándor fordítás 83, 188.
 Csakra E. 179.
 Csáktornyai nkt. 267.
 Csáktornyai Lajos fordítás 188.
 Csallner Károly kny. 173.
 Csapó Dániel 50, 59, 262.
 Császár Elemér aj. 103, 134. — Elemé né aj. 106. — Ferenc fordítás 30, 35, 38, 61, 72, 77, 188.
 Csáti Demeter fordítás 59, 80, 188.
 Csázik Ilona marosvásárhelyi géprónő 225.
 Cseh irodalom a M. N. Múzeumban 2.
 Cseh-cs. I. a sepsiszentgyörgyi Székely Nemzeti Múzeumban 236. — Ignác 236. — István (alsócernátori) cle 138.
 Csekey István aj. 107, 134.
 Csengery Imre 14. — Lóránt aj. 140.
 Csengery Gusztáv fordítás 32, 188.
 Csepreghy Ferenc fordítás 188.
 Csergheő Géza 110, 138.
 Csermői nkt. 267.
 Cserna Andor aj. 137.
 Cserny Béla 268.
 Cserzy Mihály fordítás 153, 188.
 Csetri Károly zombori ktos 243.
 Csiki Ernő aj. 107, 134. — Sándor † 269.
 Csiky Gergely fordítás 65, 160, 164, 188.

- Csikszeredai Polg. Leányisk. aj. 140.
 Csizmadia Sándor ford. 188.
 Csók György miskolci ktos. 226.
 Csokonai Vitéz Mihály ford. 29, 30, 34, 35, 47, 60, 67, 74, 81, 188.
 Csoma József 106.
 Csongvay Dénes 266.
 Csonka kiadványok az angol irodalomban 112, 113.
 Csucsai közs. közjegyzői hivatal aj. 140.
 Csukási József ford. 32, 73, 188.
 Csukovits Sándor aj. 140.
 Csuzai nkt. 267.
 Custos Domokos rézmetsző 115.
 Czákó Elemér aj. 140.
 Czanyuga József ford. 68—70, 181, 188.
 Czárán kt. Aradon 212.
 Czegléd 247.
 Czelldömöki nkt. 267.
 Czink Lodovico ford. 181.
 Czinke Ferenc fordítás 188.
 Czobel Minka fordítás 188.
 Czobor Kornélia fordítás 80, 188.
 Czuczor Gergely fordítás 23—26, 29, 35, 36, 38, 60, 61, 71, 73, 74, 77, 85, 188.
- Daberkow C. 179.
 Dabrowski János aj. 103, 134, 136, 140, 246.
 Dácia 147.
 Dalmácia 3, 112, 147.
 Dalmady Győző fordítás 32, 65, 79, 88, 188.
 Dálnoky Lajos fordítás 188.
 Danckier Axel fordítás 181.
 Danford Beatrice ford. 181.
 Danielovič S. Cz. ford. 181.
 Daniss Zsigmond fordítás 83, 188.
 Dante «Divina commedia»-kéziratok 256.
 Darázs I. Vajda Péter.
 Dardanellák 12.
- Dárday Olga fordítás 197.
 Darmstadt 175.
 Davidsohn Robert 254.
 Dayka Gábor fordítás 36, 60, 67, 81, 188.
 Deák Ferenc kta. 21.
 Dean & Son 177.
 Debrecen ny. h. 95. —i M. kir. Tud. Egyetem rektori hivatala aj. 247.
 —i Nyilv. Magán Polg. Fiúisk. aj. 140.
 —i Orsz. Ref. Tanáregyesület aj. 108, 135. —i Ref. Kollégium ktának ismeretlen régi magyar könyvei 95, 98; államsegélye 211; az 1915. évben 214—216. —i Városi Múzeum kta 1915-ben 216.
 De Gerando—Teleki Antonina ford. 181.
 Degré Alajos fordítás 160, 188.
 Dékáni Kálmán ideigl. marosvásárhelyi ktos. 224.
 Delatyn 268.
 Dendermonde városi népkta elpusztult 119 —i Collection Termondoise elpusztult 120.
 Dengi János fordítás 188.
 Denicke 176.
 Dentu C. 178.
 «Der Freimütige» szerk. aj. 246.
 Derflinger & Fischer 179.
 Derzsenyei nkt. 267.
 Dési Szolnok-Doboka Vmi Ethnographiai és Tört. Társulat kta 1915-ben 216.
 Desidez József aj. 140.
 «Deutsche Funke-Zeitung» 242.
 Deutsche Verlags-Anstalt 179.
 Deutsch—Österr. Verlag 180.
 Deutschmann W. I. Leyh G.
 Dévai Hunyadm. Tört., Régészeti és Természettud. Társulat kta 1915-ben 216.
 Dewey-féle decimális rendszer 21.
 Dezső László 267.
 Dienes Lajos fordítás 62, 188.

- Dietrichsche Verlagsbuchhandlung 176.
 Dillingham G. W. Company 178.
 Dimiën cs. lt. 236.
 Dinant városi népkt. elpusztult 119.
 Dingelstedt Franz «Lieder eines kosmo-
 politischen Nachwächters» 118.
 Diodorus 98.
 Diósgyőri koronauradalmi lt. a Mis-
 kolczi Múzeumban 226.
 «Diurnum dominicale» (1409) 256.
 Divald Kornél 252.
 Dobay István pk. 209. — István nkt
 kezelő 268.
 Dobrowsky és Franke 174.
 Dobsa Lajos fordítás 73, 188.
 Doby Antal 267.
 Dóczy Lajos br. fordítás 26, 64, 65,
 188; ford. 27, 181.
 Dodrige Fülöp «Az igaz kegyesség kez-
 dete» (Debreczen 1742) 100.
 Domonkos apácakolostori ktak 124—
 128. — Kódexek 111. — rend multja
 és jelene 111, 112.
 Doppler Károly 70.
 Doucet bíbornok 117.
 Dozon A. ford. 181.
 Dózsa Dániel fordítás 79, 188.
 Döbrentei Gábor fordítás 29, 30, 47,
 67, 74, 76, 158, 161, 188, 189.
 Dömötör János pápai kt. szolga 231. —
 Pál fordítás 189.
 Döry Ferenc aj. 140.
 Draskóczy Ilma fordítás 42, 192.
 Draut Ludwig ford. 30, 82, 181.
 Dráva 5.
 Drávaszabolcsi nkt. 267.
 Drégely Gábor fordítás 189.
 Drezda 108, 135, 175.
 Dubleday & Mc Clure Company 178.
 Dubniczky Karl ford. 181.
 Dudinszky István elad a M. N. Mú-
 zeumnak 105.
 Dudumi Demeter ford. 181.
 Dugonics-nyomda r.-t. 179.
 Dukla 269.
 Duna 20.
 Dunabogdányi nkt. 267.
 Dunarich Károly aj. 107, 134.
 Dunavecsei Ref. Egyház aj. 140.
 Dutka Ákos fordítás 189.
 Dux Adolf ford. 28, 48, 61, 181.
 Dümmler F. 173.
 Dydimus 259.
 Ebenthal Arthur S. ford. 181.
 Eberstorff 110, 138.
 Eckstein Richards Nachfolger 173.
 Écorcheville «Catalogue de la musique
 ancienne» 117.
 Edelmann Károly 174.
 Edelwild ford. 181.
 Eder István kny. 178.
 Edinburgh 175.
 Eger. Érseki iroda aj. 246. — Érseki
 jogliceum aj. 103, 107, 134, 246.
 Eggenberger-téle könyvkereskedés 174.
 Egyed István aj. 103.
 Einhorn Wilhelm 176.
 Eirich O. F. aj. 103, 134.
 Eisenstädter Ödön aj. 140.
 Eisler József kny. 179. — Mór ford.
 83—86, 181, 185.
 Ejury Charles (d') ford. 181.
 Elberfeld 175.
 Elbini városi kt. 120.
 Elek Artur aj. 140.
 «Élet és Literatura» 161.
 Elter Károly verseczi kti segédőr 242.
 Ennich Gusztáv 174.
 Endre (II.) m. kir. 9.
 Endrényi L. és tsa 179.
 Endrődi János fordítás 189. — Sándor
 fordítás 27, 32, 65, 88, 189.
 «Énekes könyv» 100.
 Engel Gusztáv aj. 136. — Hugó 179.
 Engelhorn J. 179.
 Engeszer Mátyás 68.
 Ensztlin & Laiblius 179.
 Eörssy Károly (K.) aj. 138.
 Eötvös József br. fordítás 27, 31,

- 35—37, 60, 61, 64, 72, 74, 77, 83, 84, 189.
- Eöttevényi I. Nagy Ferenc.
- Eperjesi Ág. h. Ev. Egyházkerületi Kollégium kta 1915-ben 216, 217. — Bank kny. 175.
- Erdély 19; az oláh irodalom bölcsője 10.
- Erdélyi János 33, 35, 39, 40, 49, 51—57, 86, 90, 163, 164; fordítás 29, 31, 34, 35, 38, 48, 61, 72, 77, 84, 189. — Zoltán fordítás 189.
- Erdőcsokonyai nkt. 267.
- Erdődy Gábor gr. 149.
- Erdős Renée fordítás 41, 189.
- Erlangen 175.
- Ernyey József aj. 110, 138, 140.
- Erdői Dániel fordítás 189.
- Erzsébetbányai nkt. 267.
- Esperantista Societo 178.
- Esterás Pál gr. «Mennyei korona» (1696) 104.
- Esterházy hgné, Thurn-Taxis Teréz 157. — Pál O. 178.
- Eszék 136.
- Északamerikai Egyesült Államok 248.
- Esztergom 180; látképe (1595) 115—i Főgyházm. Hatóság aj. 246.
- Etelköz 9, 11, 12.
- Európa 5.
- Eustachio (Fra) miniátor 260.
- Eutropius «Breviarium» (Debreczen 1761) 100.
- «Exemplarok' cathalogusa» (Debreczen ?) 100—102.
- «Evangeliarium» a Laurenzianában 258.
- «Evangelikus Lap» szerk. aj. 140.
- Ex-Libris Werneck Joseph 48.
- «Expositio hymnorum» (H. é. n.) 116.
- Faber Jacobus Stapulensis: «An suppositionum (Parisii 1500) 116.
- Fábián kt. Aradon 212.
- Fabó Bertalan aj. 103, 134, 246.
- Fabritius Erich 176.
- Falcione Nándor zombori ktigazg. 243.
- Falk Max ford. 181. — Zsigmond fordítás 189.
- Falke Oszkár ford. 60, 181.
- Faludi Ferenc fordítás 60, 66, 81, 189; «Költeményes maradványai» (Győr 1786) 262.
- Falussy Albert 156.
- Farkas András fordítás 189. — Béla fordítás 189. — Hermine ford. 181. — Imre fordítás 189. — József aradi ktos 212. — József sárospataki kt. szolga 234. — Max ford. 23—27, 32, 181. — Pál fordítás 189.
- Farnos Dezső nagyenyedi ktos 227.
- Fátyol fordítás 189.
- Faust-népkönyvek illusztrációi 117, 118.
- Fáy András fordítás 31, 77, 82, 189.
- Fazekas Mihály fordítás 58, 60, 189.
- Fejér (György): «Codex diplomaticus» 18. — Károly aj. 140.
- Fejérpataky László aj. 103, 134, 140, 246; beszéde Szalay Imre br. ravalánál 244—246; kitüntetése 265; megbízatik a M. N. Múzeum igazgatásával 131, 132; ünneplése 265.
- Fekete Ferenc 268. — János (galántai) 263.
- Felbermann Louis ford. 181.
- Feldmann ford. 61, 181.
- Feleky Charles aj. 136. — Sándor fordítás 189.
- Felkai Táttra-Múzeumegylet kta 1915-ben 217.
- Felsőbányai nkt. 267.
- Felsőzsecsei nkt. 267.
- Fenyves Ferenc aj. 136.
- Ferdinánd (I.) m. kir. 107, 139. — (II.) m. kir. 106, 110, 138. — (III.) m. kir. 147, 148.
- Ferenc József m. kir. 8, 11, 139.
- Ferenczi Zoltán: «Magyar Könyvesház» 95—97.
- Ferenczy Teréz fordítás 31, 80, 189.

- Ferke Ágost 156.
 Fest Aladár aj. 140.
 Festetich Pálné (gr.) aj. 246.
 Festetics Carl Albert gr. ford. 181.
 Fick J. W. 175.
 Fiedler Rajmondo ford. 181.
 Firenzei Biblioteca Nazionale 255, 258.
 — Biblioteca Riccardiana 255. —
 kéziratkereskedelem 257. — Lau-
 renziana kéziratai 254—256, 258,
 259; Zibaldone kéziratok 116. —
 miniaturafestészet története 253—
 261. — Museo del Bargello 256. —
 Museo di San Marco 255. — San
 Marco kolostor 257, 258. — Sta
 Maria del Fiore részére miniált szer-
 könyvek 258. — Sta Maria Nuova
 kolostor 255, 256.
 Fischer és Franke 173. — Károly
 löcsei kt. szolga 224. — Ödön aj.
 140. — S. 173.
 Fiume 175.
 Fiván I. Fekete János.
 Fodor Miklós aj. 103, 105, 134, 136.
 Foerster & Cie. 179.
 Fogel József aj. 140.
 Fonda Antonio ford. 181.
 Forliviensis Jacobus. «Summula de par-
 tibus per alphabetum super pluri-
 mus remediis» (Lugduni 1500 kör.)
 116.
 Forster Eugeno ford. 181.
 Földes Béla aj. 103, 134. — Imre
 fordítás 189.
 Földmágnesség irodalma I. Meteorolo-
 gia.
 Földváry János fordítás 189.
 Fölker József aj. 140.
 Förster Friedr. u. Moritz 179, 180.
 Fraknoi Vilmos 129, 243; aj. 140,
 246; megváltik a Múzeumok és Ktök
 Országos Főfelügyelőségétől 123;
 «Zrinyi Miklós a költő első irodalmi
 műve» 146—150.
 Frankfurt a. M. 175, 177.
 Frankl Magda aj. 140. — Siegfried
 173.
 Franklin-Társulat 174.
 Franzl A. Alois ford. 151, 181.
 Freierus «Oratoria» 101.
 Frenyó Lajos eperjesi kollégiumi ktos
 217.
 Fretwell John ford. 181, 182.
 Friedrich Wilhelm 176.
 Friese Róbert 176.
 Fritz Josef «Die bildliche Ausstattung
 der Faustbücher A. u. C.» 117, 118.
 Froelich «calendariuma» (Löcse 1637)
 105.
 Fronner Rudolf ford. 182.
 Fröhr Konrád 267.
 Fruttigerné aj. 227.
 Fuchs Jenő 174; ford. 182.
 Fuhrmann József 267.
 «Fundamentum» 101.
 Fuller Frederic ford. 182.
 Futásfalvi I. Hamary Dániel.
 Fülöp Áron ktos 21, 22.
 Fürst Rudolf: «Der Krieg von 1870/71
 und der deutsche Büchermarkt» 118.
 Füst Milán fordítás 189.
 G. N. ford. 182.
 Gaál György ford. 151, 157, 158, 164,
 182. — Izidor 266. — János 268. —
 Karolin fordítás 189.
 Gábor Áron levelei a sepsiszentgyörgyi
 Székely Nemzeti Múzeumban 236.
 Gagy János aj. 140.
 Gainfarn 244.
 Gáj Lajos 86.
 Gajdos Mihály zombori kt. szolga 243.
 Gál Ferenc fordítás 79, 189. — József
 fordítás 26, 29, 31, 48, 61, 77, 86,
 89, 189.
 Galáth Gusztáv 268.
 Galgóczi János aj. 248.
 Galicia 266, 267.
 Gámán J. örökösei 176.
 Gandhi Egyetemi kt. 119.

- Garay Alajos fordítás 83, 189. — János 264; fordítás 27, 30, 33—36, 38, 61, 71, 72, 75, 77, 83—85, 189.
 Gárdonyi Géza fordítás 156, 189.
 Gáspár Imre fordítás 32, 41, 65, 79, 80, 189. — Kornél ford. 65, 189.
 Gauthier F. E. ford. 182.
 Gaye Selima ford. 182.
 «Gazette de Hongrie» 174.
 Gärtner Henrik ford. 182.
 Gebauer Izor ford. 182.
 Gebek-Ennsburg ford. 182.
 Geibel Armin 174.
 Geist Karl ford. 182.
 Geletneki nkt. 267.
 Gellért Oszkár fordítás 189. — Pál aj. 140.
 Genf 175.
 Gerard Frances ford. 182.
 Gerevich Tibor aj. 140.
 Gergely István fordítás 189, 190. — Jenő aj. 140.
 Gernerth Fr. ford. 182.
 Gerold K. 180.
 Gerő Attila fordítás 190. — Márton aj. 140.
 Géza (I.) m. kir. 12.
 Gherardo miniator 255, 259.
 Ghyczy Béla 16. — Béla (II.) 267. — Dénes 16. — Géza 16. — Gyula 16. — Ida 16. — Ignác kta a képviselőházban 16—21. — Imre 16.
 Gibbon Albert 176.
 Gigante Silvino ford. 89, 90, 182.
 «Gileádbeli Balsamom» 101.
 Giovanni di Antonio miniator 256.
 Gitlich Jakab 267.
 Glatz Eduard ford. 182.
 Glücksman Heinrich ford. 182.
 Gnadenfeld J. & Co. 173.
 Goda Sándor † 267.
 Gohl Ödön aj. 140.
 Goics Lázár fordítás 36.
 Goldner Kamilla ford. 182.
 Goldschmidt J. ford. 27, 182.
 Goll J. aj. 246.
 Gombos Ferenc 176. — László aj. 140.
 Gonda Béla aj. 105, 134. — József selmecebányai kti díjnok 234.
 Goriupp Alisz aj. 103, 134.
 Goth Ernst ford. 182.
 Gödri Ferenc kta Sepsiszentgyörgyön 234—235. — Ferencné aj. 235.
 Gönczy Béla aj. 140.
 Göndöcz Ferencné l. Takács Judit.
 Görgey Arthur 86. — István fordítás 61, 190.
 Görög Róza (pákéi) hagyatéka 235.
 Görögország irodalma a M. N. Múzeumban 12.
 Görz 268.
 Grác 6, 175. —i Hist. Verein für Steiermark aj. 246.
 «Gradual» 101; a Museo di San Marcóban 258.
 Grail Elise 26—28; fordítás 190.
 Gräser Carl 180.
 Green Philip 177.
 Gregorova Hana ford. 182.
 Grégr Ed. 178.
 Greguss M. Ágost ford. 28, 29, 48, 59, 182; fordítás 31, 79, 190.
 Greiner Ludwig ford. 158, 182.
 Greisinger Ödön 217.
 Greszler Gyula 156.
 Greuell & Franke 176.
 Grexa Gyula aj. 140.
 Grill Károly 174; aj. 246.
 Grimm Gusztáv 174.
 Grimma 175.
 Gross Franz ford. 182. — Testvérek 175.
 Grossenhain 175.
 Grossmann Ernst ford. 182.
 Gruber József 267. — Karl Anton ford. 59, 80, 182. — Károly pozsonyi egyet. kt. tisz 232.
 Gruics Jovan ford. 182.
 Grün Orbán 179.
 Guerrier Jean ford. 182.

- Guglielmini kny. 177.
 Gummerus K. J. 176.
 Gulyás Károly marosvásárhelyi ktos
 224. — Pál aj. 140; «Apáca-kt. a
 nyulak szigetén» 123—128; könyv-
 ism. 112—115, 250—253, «Magyar
 szépirodalom idegen nyelven a M.
 N. Múzeumi ktában» 23—93, 151—
 200; megvállik a M. N. Múzeumtól
 132; szerkeszti a Magyar Könyv-
 szemlét 133.
 Guthi Soma fordítás 153, 190.
 Gyulai Farkas fordítás 151, 190.
 Gyarmathy Zsigáné fordítás 157, 190.
 Gyöngyösi István: «Porából megéle-
 dett Phoenix» (Kolozsvár 1679)
 235. — S. István 98.
 Győr 175; látképei (é. n.) 115. —
 sajtó története 261—264. —i Városi
 kt. 217.
 Győrffy Gyula fordítás 35, 190. —
 István aj. 140.
 Györi István máramarosszigeti kt.
 szolgál 226. — József 267.
 György Vilmos fordítás 27, 32, 79, 190.
 Gyulafehérvár 138; ny. h. 95. —i
 Alsófehérv. Tört. Rég. és Ter-
 mésztud. Egyesület kta 1915-ben
 217. —i Batthyány-Intézet kta 1915-
 ben 217, 218; miscskönyvei 111.
 Gyulai Pál fordítás 23, 27, 31, 33—36,
 38, 62—65, 71, 73, 79, 84, 85, 88,
 92, 190. — Sámuel gr. 139.
 Gyurátz Ferenc fordítás 190.
 Gyuricza Demeter aj. 140.
H. N. ford. 182.
 Haberl és Sindel 173.
 Háborus gyűjtemény a M. N. Múzeum-
 ban 107, 110, 140, 141, 249; a
 párisi Bibliothèque Nationaleban 117;
 Temesvárt 241; Verseczen 142. —
 könyvészet terve 117.
 Habsburg-ház 3, 8, 10.
 Hachette & Cie. 178.
 Hacker Ervin aj. 103, 108, 134.
 Hadbavonult népkt. kezelők 266—269.
 Haek D. ford. 27, 29—33, 182.
 Hágai Rijks Prentenkabinet aj. 108,
 135.
 Hagerup H. 176.
 Hagymássy Lajos l. Tolnai Lajos.
 Haide A. v. d. l. Handmann Adolf.
 Hailly Gaston (d') ford. 182.
 Hain 116.
 Hajnóczy Iván 156; aj. 103, 134;
 «Hajnóczy József művei» 128, 129.
 Halász Boldizsár 15.
 Halaváts Gyula aj. 140.
 Halberstadt 175.
 Hallberger Eduard 179.
 Halle a. S. 175.
 Haller 173.
 Halm u. Goldmann 180.
 Halmi József aj. 140. — Pál aj. 140.
 «Halotti Énekek Könyve» 101.
 Hamar István: «Magyar Könyvesház»
 94; Ráday kt. vezetője 214.
 Hamary Dániel 263.
 Hammerstein Richárd br. aj. 140.
 Handl Győző aj. 140.
 Handmann Adolf ford. 30, 31, 33—37,
 182.
 Hangel József (ifj.) budapesti kt. egye-
 sületi irnok 213, 214.
 Hanizskó József 267.
 Hannibal 147.
 Hannig Géza 267.
 Haraszi Emil aj. 103, 134. — Gyula
 aj. 110, 138. — Károly aj. 140.
 Harkányi Béla br. aj. 138.
 Harlez C. (de) ford. 182.
 «Harmonias 'Soltárok» 101.
 Harsányi István 128, 216; sárospataki
 főktos 234. — Pál aj. 141.
 Hartleben A. 180.
 Hartmann L. ford. 182. — Moritz ford.
 61, 62, 182.
 Hasznos György könyvgyűjtő 257.
 Hatvány Lajos br. fordítás 190.

- Hauer Agostné zombori könyvkiadó 243.
- Haughton & Co. 177.
- Hausen Jul. 176. — Verlagsgesellschaft m. b. H. 179.
- Havasalföld 9, 10.
- Havass Rezső aj. 103, 134.
- «Havi Füzetek» 174.
- Havran Dániel rendezési munkálato-
kat vezet 104, 135.
- «Hazánk» (Győr) 263.
- Hazay István aj. 141.
- Hämeenlinna 175.
- Hecht-Cserhalmi Irene ford. 182.
- Heckenast Gusztáv 174.
- Hegedüs István 250. — Lajos fordítás
190. — Lóránt 21.
- Heidelberg 175.
- Heilbronn a. N. 175.
- Heine Heinrich 42.
- Heineccus «Logica» 101.
- Heinecke H. ford. 182.
- Hejj Imre aj. 141.
- Hejókeresztúri nkt. 267.
- Heksch F. Alexander 178, 180; ford.
158, 159, 182. — Margarethe ford.
158, 159, 182.
- Helfy Ignác ford. 182.
- Hellebrant Arpád 109; kitüntetése 122,
123; «Magyar könyvárjegyzék a
XVIII. századból» 99—102; ősnymom-
tatvány katalógusa 116.
- Helsinki 176.
- Heltai Gáspár Új testamentom fordí-
tásáról 201—210. — Jenő fordítás
65, 153, 190.
- Helvey Lajos fordítás 190.
- Hendel Ottó 175.
- Hemgren Karl ford. 182.
- Henning G. W. ford. 27, 38, 182.
- Herbig Friedr. Ludwig 176.
- Herczegovina l. Bosznia.
- Herczeg Ferenc fordítás 157, 159, 160,
165, 190.
- Herczeghy Viktor fordítás 48, 190.
- Herepei Ottó fordítás 190.
- Herford Oliver ford. 182.
- Herhof János 267.
- Herman Ottó ford. 182.
- Hermina fhgnő 248.
- Herz János 174.
- Herzer Franya ford. 182.
- Herzog Emma ford. 182.
- Hesse Max 176.
- Hessel H. 176.
- Hevesi József fordítás 159, 160, 190. —
Ludwig ford. 182.
- Hevesy Andor 257.
- Heward Róbert 177.
- Hiador l. Jámbor Pál.
- Hidalmási nkt. 267.
- Hillern szül. Birch Hermine 76.
- Hillger Hermann 173.
- «Historia del ualorosissimo Prencipe
Sfaramundi di Grecia» 116.
- Hlavati József 269.
- Hódmezővásárhelyi nkt. 267. — i Ref.
Főgimnázium Kta 1915-ben 218,
219.
- Hofmann A. & Comp. 173.
- Hoffmann G. v. aj. 246. — Jakab réz-
metsző 150. — Mária aj. 107, 134,
141; előlép 132. — Pál 25. — Paul
ford. 182.
- Hofnagel Jakab rajzoló 115.
- Holicsi nkt. 267.
- Holló Sándor 268.
- Holub József aj. 141, 246; a kézirat-
tár kezelője 137; irodalmi működé-
se 143. — Józsefné aj. 141.
- Homonnai nkt. 267.
- Horatius Cocles 147.
- Horger Antal «Hétfalusi csángó nép-
mesék» 161, 162.
- Horkay Béla fordítás 93, 190.
- Horn Emile ford. 182.
- Hornyánszky és Hummel 174. — Viktor
174.
- Horovitz Adolf 178.
- Horschetzky Carl ford. 39—41, 182.

- Horvát Boldizsár fordítás 190. — Heinrich ford. 182.
- Horváth Adám fordítás 30, 47, 60, 190. — Béla ford. 182. — Géza aj. 108, 134, 141, 246; üdvözli Fejérpataky Lászlót 265. — István 228. — János 156. — Lajos kta Miskolczon 226. — Mihály 15. — Sándor O. P. «A szt. Domonkos-rend multjából és jelenéből» (Budapest 1916) 111, 112.
- Horvát-Szlavonorságok irodalma a M. N. Múzeumban 4—6.
- Hölder Alfred 180.
- Hölzel József ford. 182.
- Humbertus de Romanis 125; «Auslegungen über den ganzen Prediger orden» (H. é. n.) 124; «Correctorium» 111.
- Hungária kny. 174.
- Hungarian Literary Society 178.
- Hungarikumok a képviselőházi ktban 16.
- Hunter Rowland 177.
- Hunyadi János 9, 11.
- «Huszadik Század» 266.
- Huszár Gál «Énekeskönyve» 216.
- Huszi István ford. 94.
- Hutyra Ferenc aj. 141.
- Hviezdoslav l. Országh Pál
- Hynka Al. 178.
- Igmánd 17.
- Ignotus ford. 190.
- Ihász Dániel levelezése 139. — Károly 266.
- Illésy György ford. 79, 190.
- Illiricum 147.
- Illyefalvi J. «Jephta» 104, 135.
- Imre m. kir. 7.
- Imrefi l. Vachott Imre.
- Inczédy László ford. 65, 190.
- Inczefi Áron 268.
- Indijai nkt. 267.
- Inczy Györgyné aj. 141.
- Inokai Csalán l. Bulyovszki Gyula.
- «Intoleranz des kath. klerus gegen die ungarischen Protestanten» szerzősége 128, 129.
- «Introductio ad philosophiam» 101.
- Irányi Dániel 15.
- Irsai nkt. 267.
- Irving Laurence ford. 182.
- Iskolai értestők rendezése a M. N. Múzeumban 247.
- Isoz Kálmán aj. 141.
- István fhg. 248.
- Istas J. B. 177.
- István kir. hg. 16. — (V) m. kir. 11.
- Istvánháza nkt. 267.
- Ivangorod 266, 268.
- Ivanhoe l. Spöner Andor.
- Ivánka Imre 18.
- Iványi Béla aj. 141.
- Izák Gusztáv 179; ford. 182.
- Jaakkola K. Emil ford. 182.
- Jaeger'sche Buchhandlung 177.
- Jaensch W. 176.
- Jakab István fordítás 70, 190. — Ödön fordítás 23, 65, 160, 190.
- Jakubovich Emil aj. 141; irodalmi működése 143, 144.
- Javala Antti ford. 182.
- Jámbor Pál 263, fordítás 31, 33, 35, 62, 73, 78, 85, 190.
- Jancsó Imre kta a M. Tud. Akadémiában 265.
- Janke Otto 173.
- Jankovich Béla 132. — Miklós 148.
- János (I.) gör. császár 12. — marturi apát Psalteriuma 254.
- Jarno Joseph ford. 160, 182, 183.
- Jarrold & Sons 177.
- Jassy l. Jászvásár.
- Jászberényi nkt. 267.
- Jásznigi Sándor ford. 182.
- Jászvásári Egyetemi kt. 11.
- Jeger Georg 173. — József békéscsabai ktos 213.
- Jékey Aladár ford. 190, 191.

- Jelffy Gyula aj. 141.
 Jelics Emil ford. 182.
 Jellasich József 86.
 Jena 176.
 Jeromos (Szt.) 259.
 Jeszenszky Damó ford. 198.
 Joanovich Sándor fordítás 41, 42, 182, 190.
 Jobbágytelkei nkt. 267.
 Jókai Mór fordítás 31, 73, 78, 79, 85, 156—160, 164, 191, 192.
 Jónás Károly aj. 141.
 Jones Henry W. ford. 151, 152, 182.
 Jósika Julia br. ford. 182. — Miklós br. fordítás 75, 77, 158.
 Jostes Franz 126.
 Józsa Gerő † 268.
 József kir. hg. 16.
 Jörgné I. Draskóczy Ilma.
 Juffray W. ford. 182.
 Juhász Gyula fordítás 192. — Jenő 267.
 Juhos Lajos 268.
 Junimea-Társaság 10.
 Justh Zsigmond fordítás 157, 192.
 Juven Félix 178.
 Jüngling István kny. 97.
 Jyväskylä 176.
- Kabos Ede fordítás 192.
 Kacziány Géza fordítás 32, 192.
 Kádár Jolán aj. 103.
 Kadlec Károly aj. 246.
 Kadocsa I. Lippich Elek.
 Kadossa Eduárd ford. 183.
 Kafka Margit fordítás 192.
 Káldi György 208.
 Kalivoda J. 178.
 Kállay Béni 7. — Sándor 267.
 Kálmán Marie ford. 182.
 Kálniczky Géza aj. 246.
 Kalocsai Miasszonyunkról nevezett Iskolánének intézete aj. 108, 134, 135.
 Kapi Béla fordítás 192.
 Kaposi Albert fordítás 183.
 Karabélyos Ede 269.
 Karageorgevitch Bojidar ford. 183.
 Karczag Róza 156.
 Karczagi nkt. 267.
 Kardos Elemér aj. 141.
 Kárfy Ignác ford. 183.
 Karg János br. aj. 103, 134, 141.
 Karinthy Frigyes fordítás 192.
 Karisto A. Arvi 175.
 Kármán József fordítás 192. — Zsigmond kny. 177.
 Károly (III.) m. kir. 139, 261.
 Károlyi Lászlóné gr. aj. 141. — Sándorné I. Barkóczi Krisztina.
 Kárpátok 268.
 Karrikaturák a világháborúról 118.
 Kasprák Ede 217.
 Kassa 110, 134, 139, 176; nyh. 94, 95. —i Abauj-Torna vm. lta 95. —i Felsőmagyarországi Demokrata Párt aj. 136. —i Felsőmagyarországi Rákóczi-Múzeum államsegélye 211; kta az 1915. évben 219. —i Kazinczy-Kör aj. 108, 134.
 Kassel 176.
 Kaszner Olga losonci városi ktos 223.
 Kászonyi Dániel fordítás 192.
 «Katholikus Szemle» 123.
 Katona Gyula fordítás 79, 192. — István 18. — István (geleji) «Titkok titka» (Gyulafehérvár 1645) 235; «Váltság titka» II. és IV. r. (Várad 1657) 235. — József fordítás 192.
 «Katonanyomozó-jegyzék» szerk. aj. 141.
 Kaufmann Josefina ford. 18.
 Kaffmann Aurél löcsei ktos 224.
 Kazár Emil fordítás 158, 192.
 Kazinczy Ferenc 81, 129; fordítás 30, 60, 66, 67, 72, 74, 76, 81, 192.
 Kecskemét 103, 107, 134. —i Jogakadémia aj. 246. —i nkt. 267. —i Városi kt. 1915-ben 219, 220.
 Kecskeméti S. János 98.
 Kegan Paul, Trench, Trübner & Co. 177.

- «Kegyelem szövetsége» 101.
 Kelchner Ernst 125.
 Kelemen Izoro ford. 153, 183.
 Kelemenffy László fordítás 192.
 Kelet-Poroszország 268.
 Kemechey Jenő fordítás 156, 192.
 Kemény Lajos aj. 141; «Magyar könyvesház» 94, 95. — Simon fordítás 192. — Zsigmond br. fordítás 192.
 Kempe 176.
 Kenessey Anna l. Majorné.
 Kennard Hegan ford. 183.
 Kennerley Mitchel 178.
 Képlaki Vilma l. Szemere Pálné.
 Kerényi Frigyes fordítás 34, 35, 61, 62, 73, 75, 78, 84, 85, 192.
 Kéri Lajos 268.
 Kerner ezredes 228.
 Kereszty István aj. 246; irodalmi működése 142. — Sándor aj. 141.
 Kertbeny C. M. l. Benkert Károly Mária.
 Kertész Kálmán aj. 141.
 Kéry Gyula fordítás 192.
 Késmárk 176. — i Ág. h. Ev. ker. Liceum nagykta 1915-ben 220, 221.
 Késmárky és Illés cég aj. 141.
 Keszeics Ferenc 269.
 Keszthelyi Balatoni Múzeum kt. 1915-ben 220.
 Keszthelyi Ernő aj. 108, 134.
 Kézdi-Vásárhely 235, 236.
 Kéziratkereskedelem Fizenzében 257.
 Kéziratok: «Antiphonale» 256. «Antiphonale nocturnum» (Gyulafehérvári kt.) 111. Capponi-kodex (Róma Vatikán 203 sz.) 116. «Diurnum dominicale» 256. «Evangeliarium» 258. «Graduale» 258. «Lectionale» (Gyulafehérvár) 111. «Lectionarium» 256. Lenzi Domenico: «Specchio umano» 255. «Libro delle Gabelle» 255. Magyar Domonkos-kodexek 111. Missalék 258, 260. Nagylucei Orbán psalteriuma 252, 253. Psalteriumok 254, 259. Zichy-kodex (Budapest, Városi kt.) 116, 117.
 Kilián G. 174.
 Kimnach Ödön aj. 103, 134.
 Kinizsi Pálné 124.
 Kintner Aranka aj. 141.
 Király Emma aj. 141.
 Kirchner Dániel a losoncai kti gondnokság elnöke lesz 223.
 Kirlibaba 266, 267.
 Kis Etelka 268. — János fordítás 30, 60, 67, 74, 76, 192.
 «Kis 'Soltár» 101.
 Kisfaludy Károly fordítás 24, 25, 27, 29, 30, 33—37, 41, 47, 60, 63, 67, 71, 74, 76, 82—84, 88, 91—93, 151, 157, 158, 161, 192. — Sándor fordítás 29, 34, 36, 38, 60, 67, 72—76, 81, 83, 88, 158, 192.
 Kisgyörgy Jenő 268.
 Kisillyei nkt. 267.
 Kiskabai nkt. 267.
 Kiskunfélegyházai Városi Múzeum kta 1915-ben 221.
 Kiskunhalasi Ref. Főgimn. kta 1915-ben 221, 222.
 Kis-Küküllő vm. alispáni hivatala aj. 247.
 Kismarosi nkt. 267.
 Kisóvári nkt. 267.
 Kiszpest 246.
 Kiss Antal aj. 246; † 269. — Ernő aj. 226. — József aj. 103, 134, 141; fordítás 27, 32, 41, 64, 65, 88, 192. — Károly debreceni ref. főisk. kti szolga 216. — Lajos temesvári ktos 240. — Lajos nkt. kezelő 266. — Menyhért fordítás 41, 192.
 Kissházy Á. G. aj. 108, 134.
 Kisteleki Ede fordítás 192.
 Kiszuczaujhelyi nkt. 267.
 Kivekäs Matti ford. 183.
 Kjobenhavn 176.
 Klein 10.

- Klemens József aj. 248.
 Klimkó József 268.
 Klimo Mihály ford. 154—156, 183.
 Kloss Georg 124, 125.
 Klosterivanici postahivatal aj. 141.
 Knapp M. 178.
 Knepler Paul 180.
 Knopp Mihály 267.
 Kobek Béla aj. 141.
 Kober & Markgnef 178.
 Kóbor Tamás l. Bermann Adolf.
 Kobrova I. L. 178.
 Kócsi János 98.
 Koczányi Béla 176.
 Koczka László 267.
 Koháry István gr. fordítás 60, 192.
 Kohut Adolf ford. 159, 183.
 Kókai Lajos 174.
 Kolbenheyer Moritz ford. 183.
 Kollmann Ch. E. 176.
 Kolmár József ford. 78, 192, 193.
 Kolosy cs. lta. 139. — Dávid, Imre és János cle 139.
 Kolozsvár 176, 247; ny. h. 94, 96, 97.
 —i Erdélyi Kárpát-Egyesület kta 1915-ben 222. —i Erdélyi N. Múzeum kta aj. 107. —i M. kir. Tud. Egyetem kta aj. 108, 135, 246.
 Kolumbán S. 155.
 Komárom 176; látképe (1595) 115. —i közkt. államségélye 211; az 1915 évben 222. —i nkt. 267.
 Komjáthy Jenő ford. 193.
 Komócsy József ford. 32, 35, 65, 88, 193.
 Kompert L. ford. 48, 128.
 Konegen Carl 180.
 Konstantinápoly 3, 8, 11, 13. —i Magyar Tud. Intézet 1.
 Konstantinos Porphyrogenetos 22.
 Kont Ignác ford. 183.
 Kontler Gyula 268.
 Koós István aj. 141.
 Koppány Alfréd aj. 141.
 Koroda Pál ford. 65, 193.
 Korodi Ludwig ford. 183.
 Korvin-kodexek 258—260.
 Kostolny Ludwik ford. 183.
 Kosztinszky János 19.
 Kosztka Georg ford. 183.
 Kosztolányi Dezső ford. 193.
 Kovách András cle. 110, 138. — László 18.
 Kovács Andor aj. 141. — Elek 268. — Emerich ford. 183. — Gyula aj. 235. — Gyula (E.) fordítás 193. — Lajos kta Kiskunhalason 222. — Lajos kecskeméti kti szolgálta 220. — Márk fordítás 83, 193. — Pál 261, 263; fordítás 193.
 Kováts Ferenc aj. 141.
 Kozma Andor ford. 193. — György cle. 110, 138.
 Kölcsey Ferenc ford. 28, 30, 33—38, 60, 67, 71, 72, 74, 76, 82, 83, 88, 93, 164, 193.
 Kőmődy Johann ford. 183.
 Könyvészt 116; a hazai szlovén irodalomról 266; l. még bibliográfia a. is.
 Könyvgyűjtők: Balogh Ferenc 215. Bunyitay Vince 229. Deák Ferenc 21. Ghyczy Ignác 16—21. Gödri Ferenc 234, 235. Hasznos György 257. Horváth Lajos 226. Jancsó Imre 265. Kinizsi Pálné 124. Kloss Georg 124, 125. Kovács Lajos 222. La Gardie-Magnus Gabriel 115. Mátyás (I.) m. kir. 257. Mediciek 257, 258. Nádasdy 19, 20. Pannonius Janus 257. Révay Ferenc br. 98, 104, 105. Sassetti Francesco 257. Id. Szinnyeij József 104, 105. Todoreszku Gyula 201, 203, 208. Vitéz János 257. Werneck Joseph 48.
 Könyvillusztrálás 117, 118.
 Könyvkereskedelem Debreczenben 99—102; Németországban 1870—1875. 118.
 Könyvnyomtatás története Győrött. 261—263.

- Könyvnyomtatók: Ambró Ferenc 139.
 Heltai Gáspár 139. Landerer Lipót
 Ferenc 261. — Mihály 261. Len-
 hard Ferenc 262. Saverwein Viktor
 263. Siess Gergely János 261. Spaiser
 Ferenc 261. Streibig Gergely 262. —
 Gergely András 261. — József 262,
 263. — Józsefné 263. — József An-
 drás 261. — Lipót 263. — Lipótné
 263.
- Könyvraktár 120.
- Könyvtári javadalom Belgiumban 119.
 — Szabályzat (középkori) 124—128.
 — szakrendszerek 21. — szakvizsga
 (középfokú) Poroszországban 120,
 121.
- Könyvtárjegyzékek: Budapest Erzsébet-
 népakadémia 250—253. Budapest,
 Képviselőház 20.
- Könyvtárosi fizetések Belgiumban 118,
 119.
- Könyvtárosok: Hellebrant Árpád 122,
 123. Kudora Károly † 122.
- Könyvtartan 122.
- Könyvtártörténet 123—128.
- Kőrösházy Ferenc ford. 193.
- Köteles példányok a M. N. Múzeumban
 104, 108.
- Kövény L. 155.
- «Közérdek» szerk. aj. 141.
- Krafft V. 177.
- Krakkó 103, 134, 136, 246.
- Kraljevic Marko 8.
- Kram János 268.
- Krapp L. A. 178.
- Kratochvil Károly aj. 141.
- Krestelovaci nkt. 267.
- Kresz Géza aj. 141.
- Kristóf György szászvárosi ktör 237.
- Krizsa János fordítás 35, 48, 61, 77, 193.
- Krohn Ferenc 268. — Julius ford. 183.
- Kropf L. Lewis ford. 151, 152, 183.
- Krsztanovics Péter aj. 138, 141.
- Kruesz Krizosztom 82.
- Krücken Oskar von l. Jásznigi Sándor.
- Kubicza Pál 14.
- Kudora Károly † 122.
- Kumlik Emil ford. 183; pozsonyi egye-
 temi kt. igazgató 231, 232.
- Kunoss Endre fordítás 61, 77, 193.
- Kunszentmiklós 268.
- Kustannusosakeyhtiö Kirja 176. —
 Otava 176.
- Kuthen l. Barina Vendel.
- Kuthy Lajos fordítás 77, 193.
- Küffer Béla ktos 20.
- Kühtmann J. 173.
- Külföldi folyóiratok szemléje 116—121.
- Kümle Tivadar aj. 236.
- L. J. fordítás 84, 85.
- L. L. ford. 183.
- «La Bibliofilia» 116, 117.
- Labora l. Roboz István.
- Lachmann Hedvig ford. 63, 64, 189.
- Lacroix A., Van Meerem & Cie. 174.
- Laczy Antal aj. 141.
- Ladyschnikov J. 173.
- La Gardie Magnus Gabriel (de) városi
 látképgyűjteménye Stockholmban
 115.
- Laibach 6.
- Lajos (Nagy) m. kir. 7, 11. — (II.)
 m. kir. 106, 138.
- Lakner Sándor fordítás 61, 78, 193.
- Lampel Róbert 174.
- Landerer Katalin és örökösei 174. —
 Lipót Ferenc 261. — Mihály 174,
 261.
- Langius: «Colloquia» 101.
- Langsch Cäcilie ford. 183.
- Lányi Sarolta fordítás 193.
- Larice Rina ford. 183.
- László (Szt.) m. kir. 12, 147—150.
- László Ferenc aj. 141.
- Latkóczy Mihály 64; fordítás 193.
- Lauffer és Stolp 174. — Vilmos 174.
- Lauka Gusztáv fordítás 32, 62, 78,
 158, 159, 193.
- Lawrence & Bullen 177.

- Lázár István fordítás 193.
 Lechner Gyula ford. 64—66, 183, 193.
 — István késmárki ktsegéd 221.
 «Lectionale» (Gyulafehérvárt) 111.
 «Lectionarium» 256.
 Lee John Edward: «Note-book of an amateur geologist» 113.
 Leffler Béla aj. 141.
 Leiner Oskar 176.
 Leipzig I. Lipcse.
 «Lelki Balsamom» 101. «— fegyver» 101. «— hódolás» 101.
 Lemberg 2, 109, 138. —i Városi lt. aj. 141.
 Lemberger Armin ford. 183.
 Lemerre Alphonse 178.
 Lengyel irodalom a M. N. Múzeumban 2.
 Lengyel József fordítás 60, 193. — Menyhért fordítás 193. — Mihály 214. — Pál ford. 183. — Zoltán aj. 108, 134.
 Lenhard Ferenc kny. 262.
 Lenkei Henrik fordítás 193.
 Lenzi Domenico: «Specchio umano» 255.
 Leo (Bölcs) gör. császár 12. — ford. 27, 183.
 Leonardo da Vinci 260.
 Leopold Lajos aj. 239.
 Le Page Lajos 176.
 Leroux Ernest 178.
 Leske Carl Wilhelm 175.
 Lestyán József a gyulafehérvári Batthyány-intézet öre 218.
 Lesznay Anna fordítás 193.
 Letić Ljubomir ford. 183.
 Lévay József fordítás 32, 34—36, 38, 62, 63, 79, 193. — Mihály aj. 141.
 Leyh G. és Deutschmann W. «Fachhöhe und Geschosshöhe» 120.
 Librairie Internationale 178.
 «Libro delle gabelle fiorentine» 255.
 Lindner Ernst ford. 159, 183. — Sándor aj. 141.
 Linz 106, 138. —i Museum Franciscocarolinum aj. 247.
 Lipcse 173, 175—180. —i Deutsche Bücherei aj. 107, 134.
 Lipcsei Ignác 269.
 Lipcsey Ádám fordítás 193.
 Lipót (I.) m. kir. 110, 138.
 Lipovica 267.
 Lippe Ch. D. 180.
 Lippich Elek fordítás 65, 193.
 Liptószentmiklós 177.
 Liszka ford. 183.
 Lisznyai Kálmán fordítás 31, 34—36, 62, 63, 73, 79, 193.
 Liszt Ferenc 59.
 Lithvay Viktória fordítás 65, 193.
 Littke Aurél 143.
 Littrow ford. 27, 183.
 Lockemann Theodor «Die Stadtbücherei Elbing» 120.
 Loew William N. ford. 183.
 London 177; dömések egyetemes gyűlése (1263.) 124.
 Lónyabányai nkt. 268.
 Lónyay Menyhért gr-i diplomája 139.
 Loósz Etelka kassai kti napidíjas 219.
 Loparits R. József 267.
 Loránd Leona ford. 153, 183.
 Lorenzo kamaldoli szerzetes miniator 256.
 Losonc 177. —i Városi Közkt. 1915-ben 222, 223.
 Losoncznagyfalui nkt. 268.
 Losonczy László fordítás 32, 62, 78, 193.
 Louvain 177. —i egyetemi kt. 119.
 Lőcse ny. h. 94, 98. —i Ág. h. Ev. Egyház kta 1915-ben 223, 224.
 Lőrincz Endre fordítás 62, 193.
 Lőrinczfalvai nkt. 268.
 Löw Imánuel aj. 246.
 Löwinger Adolf aj. 108, 134, 246.
 Lucas Sam. 175.
 Luczenbacher Johano ford. 183.
 Ludwig J. & Zeng A. 180. — S. 175.

- Lugos 104.
 Lukács István 267. — Pál fordítás 72, 193.
 Lukácsy Sándor 193.
 Lukinich Imre aj. 141.
 Lulić Ivan ford. 183.
 Luther-féle német biblia (Frankfurt a. M. 1564.) 239.
 Lübeck 177.
 Lybecker J. L. 176. — & Hirschsprung 176. — & Meyer 176.
- M.** E. ford. 183.
 M. H. fordítás 85.
 M. J. R. fordítás 159.
 M. kir. államnyomda 174. — 4. és 10. honvédegyalozezred aj. 141.
 Maatschappij voor goede en goedkoope lectuur 172.
 Machik Joseph ford. 27, 183.
 Macmillan & Co. 177.
 Macsik Dezső 268.
 Macsva 7.
 Madách Imre fordítás 31, 78, 193, 194.
 Madarassy László aj. 103, 108, 134, 141; irodalmi működése 143. — Pál ford. 93, 183.
 Madarász Lajos 268.
 Madzsar Imre aj. 248.
 Mágócsy-Dietz Sándor aj. 138.
 Magyar M. 174.
 «Magyar Hirlap» (Cleveland) szerk. aj. 136.
 «Magyar Könyvesház» 94—98.
 «Magyar Könyvszemle» 128, 208, 210, 266; cikkei a budapesti Erzsébet népakadémia katalógusában 251; szerk. aj. 108, 134.
 «Magyar Könyvviteli Folyóirat» aj. 103.
 «Magyar Naptár» (XVII. sz.) 104, 135.
 «Magyar Nyelv» szerk. aj. 248.
 «Magyar Nyelvőr» 153, 155, 161—163.
 «Magyar Statisztikai Évkönyv» 14.
 Magyaródi I. Kolmár József.
 Magyarország kti viszonyairól beszámoló a La Bibliofiliában 116. — i nyomdák változásai 130.
 Magyarsárosi nkt. 268.
 Magyarorszáti nkt. 268.
 Magyarorszáki nkt. 268.
 Mailand Oszkár «Székelyföldi gyűjtés» 161.
 Mailáth Ágnes grñ 66. — Erzsébet grñ 66. — Istvánné I. Nádasdi Anna. — János gr. ford. 29, 48, 59, 60, 66—68, 81, 82, 160, 161, 183; fordítás 158, 194.
 Maire Albert 117.
 Maisonneuve J. 178.
 Major Ió. — Péter 267. —né Kenessey Anna aj. 141.
 Majerszky Mihály 267.
 Majthényi Flóra fordítás 32, 63, 73, 80, 88, 194.
 Makai Emil fordítás 194.
 Makói nkt. 268.
 Malek István 269.
 Malinesi városi lt. elpusztult 119.
 Malom Lujza fordítás 62, 194.
 Manasz Margit fordítás 42, 194.
 Mangold I. Ribáry.
 Mannheim 177.
 Mánuel gör. császár 12.
 «Manzoni A.», liberia editrice. 179.
 Máramarosszigeti Ev. Ref. Főiskolai kt. államsegélye 211; az 1915. évben 225, 226.
 Marcianus Capella 260.
 Marczali Henrik aj. 141.
 Maredsoui bencés kt. elrejtése 120.
 Margalits Ede 5.
 Margit szűz és vértanu 255.
 Margitai könyvtárúrs árjegyzéke 99—102.
 Margitay Dezső fordítás 194.
 Margócsy József ford. 93, 183.
 Mária Lujza etruriai királyné 254.
 «— Magdaléna históriája» 101. — Terézia m. kir. 139.
 Máriabesnyői nkt. 268.
 Marich Augusto ford. 183.

- Mariemont kastély 118.
 Márki Sándor aj. 247.
 Markovics és Garai 174.
 Márkus József fordítás 194. — Miklós fordítás 65, 194. — S. ford. 68, 183. — Samu 174.
 Marlborough E. & Co. 177.
 Marlitt E. 76.
 Marosi Dezső aj. 141.
 Marosvásárhelyi Ev. Ref. Kollégium kta államsegélye 211; az 1915. évben 224. — Közművelődési Ház kta 1915-ben 225.
 «Marothiana Arithmetica» (Debreczen 1743.) 100, 101.
 Martens Vilmos aj. 141.
 Marterstock Hyacintha aj. 141.
 Márton Ferenc 252.
 Martini Szt. Mihály-templom 254.
 Máté Lajos 267.
 Mátészalkai nkt. 268.
 Máthéfi Mihály és Pál (kissolymosi) cle. 110, 138.
 Mathot A. Z. 178.
 Matuca Szrpszka 179.
 Matisz Pál fordítás 61, 194.
 Mátray Gábor «Magyar Népdalok egyetemes gyűjteménye» 68—70.
 Mátyás (I.) m. kir. kta 124, 257, 260. — II. m. kir. 110, 138.
 Matzenauer Beňovský Otto ford. 183.
 May Frigyes aj. 141.
 Mayer & Comp. 180. — József † 268.
 Mayerhoffer Gusztáv Narcis ford. 183.
 Mazzi C. «Il libro dell'arte del danzare di Antonio Comazano» 116.
 Medaković Dániel 179.
 Medgyes Lajos fordítás 61, 77, 78, 194.
 Medici Cosimo (id.) 257. — Cosimo 258. — Giovanni 257. — Lorenzo il Magnifico 257. — Piero 257.
 Meerheimb Richard ford. 183.
 Megyery Ferenc aj. 137.
 Megyercsy Béla aj. 106, 138.
 Meissner Alfréd ford. 183.
 Melas Heinrich ford. 27, 28, 70, 71, 183.
 Melbourne 177.
 Melchior: «Theologia» 101.
 Meldemann Miklós fametsző 115.
 Melich János 265; aj. 246, 247; irodalmi működése 142; «Hazai szlovén irodalom» 266; közreműködik a M. Könyvszemle szerkesztésében 133; «Magyar könyvesház» 98; muz. o. igazgató lesz 132.
 Mélik István aj. 235.
 Meltzl Hugó ford. 183.
 Menczer Lipót aj. 141.
 «Mennyei Tárház kúlsa» 101. Társalkodó» 101.
 «Mennyország kinyitott... kapuja» (Várad 1556) 235.
 Mentovich Ferenc fordítás 31, 34, 62, 73, 78, 194.
 Menyhárt Béla 269.
 Mercure de France, 178.
 Merényi «Eredeti népmesék» 161, 162.
 Mérey Adolf fordítás 42, 194.
 Méry Károly fordítás 194.
 Mészáros Gyula aj. 103, 134. — Sándor aj. 103, 134.
 Meteorologia és földmágnesség olasz könyvészete 116.
 Methmer & Co. 177.
 Meyer Georg Heinrich 176.
 Mezei Ernő fordítás 194. — Károly ford. 153, 183.
 Mezey Antal aj. 141.
 Mezőbándi nkt. 268.
 Michael de Petrasancta O. Pr. «Libertors in defensionem astrologorum judicantium» (Romae 1524) 116.
 Mihalik József aj. 141; a h. főfelügyelői ügykörrel megbízatik 123. — Kálmán 267.
 Mihály (VII.) gör császár 12.
 Mihutiu Szabin 269.
 Miklós Gyula aj. 141.
 Miklósy Zoltán selmeczbányai ktos 234.

- Mikszáth Kálmán fordítás 154—156, 158—160, 164, 165, 194.
 Milanesei Gaetano 253, 257, 260.
 Milano 139, 177.
 Milkau Fritz «Das Kriegsschicksal der belgischen Bibliotheken» 118—120.
 Milos Romulus temesvári segédktos hadbavonult 240.
 Minden i. W. 177.
 Minden Heinrich 175.
 Mindszenty Gedeon ford. 36, 83, 194.
 Miniátorok: Attavante degli Attavanti 257, 259, 260. Bartolommeo di Antonio 256. Boccardino Francesco és Giovanni 260. Cherico Francesco di Antornio (del) 258, 260, Eustachio (Fra) Gherardo 258, 259. Giovanni di Antonio 256. Lorenzo Kamaldoli szerzetes 256. Monte 258, 259. Strozzi Zanobi di Benedetto 257, 258. Torelli Filippo di Matteo 258. — Giacomo 258.
 Miniatura-festészet Firenzében 253—261.
 Minucius Felix 101.
 Miski István 268.
 Miskolczi Ág. h. Ev. Egyház kta 1915-ben 226. —i Borsod-Miskolczi Múzeum kta 1915-ben 226. —i Keresk. és Iparkamara aj. 141. —i nkt. 268.
 Miskolczi János (ujlaki) cimerekérő folyamodványa 107, 138.
 Miskolczy Imre aj. 141.
 «Missale» Bruxellesben 260. —a firenzei Biblioteca Nazionaleban 258. — a római Vatikánban 260.
 Modenai Biblioteca Estense 258.
 Módosi nkt. 268.
 Moesz Gusztáv aj. 108, 110, 135, 138, 141.
 Móga ezredes aj. 141.
 Mohovich Emőd 175.
 Moldva 9, 10,
 Molecz Károly aj. 141.
 Molitor: «Grammatica» 101.
 Molnár Albert (szenci) 210. — Dezső aj. 248. — Ferenc fordítás 153, 194. — Ferenc sárospataki alktnok 234. — Gábor marosvásárhelyi Közművelődési Ház igazgatója 225. — Gyula fordítás 194. — Gyula losonczyi ktos gondnokság jegyzője 223. — Imre 128. — János 128, 129. — László fordítás 158.
 Monsi városi kt. 129.
 Monte miniátor 258, 259.
 Montenegró irodalma a M. N. Múzeumban 7, 8.
 Móra Ferenc fordítás 153, 194; szegedi ktos 238. — István fordítás 194.
 Moravcsik Ernő Emil aj. 141.
 Morgan-gyűjtemény 259.
 Moskóci F. 179.
 Moskovits Mór aj. 141.
 Moskovitz Amália 193.
 Mosonyi Mihály zenei kéziratái a M. N. Múzeumban 109.
 Moulin «Egy hétre való elmélkedés» (Debreczen 1758.) 100, 101.
 Mumbauer Johannes ford. 184.
 Munkácsi Áll. Polg. Leányisk. aj. 141.
 Munkácsy Mihály megváltik a M. N. Múzeumtól 132.
 Murai Károly fordítás 161, 194.
 Musso M. 172; ford. 184.
 «Múzeumi és Könyvtári Értesítő» 211, 212.
 Muszlik Imre 267.
 Muzsnai Dionizo ford. 153, 184.
 Müller Emil 174. — Eugen ford. 184. — Georg 177. — Hans (v.) «Hermann Samuel Reimarus und seine Schutzschrift in der Bibliographie» 121.
 München 177, 254. —i Hof. u. Staatsbibliothek ősnymtatványaiából Berlinnek átengedett duplumok 120.
 N. Severi ford. 184.
 Nachtnébel-kt. Aradon 212.

- Nádasdi Anna 204.
 Nádasy-kt. 19, 20.
 Nagel Ottó (ifj.) 174.
 Nagy Ferenc (eöttevényi) 263. — Gyula (tasnádi) aj. 138, 247, 248. — Imre fordítás 30, 61, 75, 78, 194. — István 266. — Iván 266. — József 70. — József kiskunhalasi ktos 222. — Jules ford. 184. — László budapesti ktos 213. — Miklós 156. — Ödön aj. 108, 135. — Sándor aj. 247. — Sándor kny. 174.
 Nagybányai Városi Múzeum 1915-ben 226.
 Nagybecskerek 177.
 Nagybörszöny 136.
 Nagyenyedi Bethlen-Kollégium kta 1915-ben 226, 227.
 Nagyhörcsöki nkt. 268.
 Nagykanizsa látkepe (1601.) 115.
 Nagykikinda 177.
 Nagykutasi nkt. 268.
 Nagylétai nkt. 268.
 Nagybecsei Orbán psaltériuma 252, 253.
 Nagymegyeri fogolytábor parancsnokságának aj. 141.
 Nagyselmeczi nkt. 268.
 Nagyszalontai Közs. Polg. Leányisk. aj. 141.
 Nagy-Szeben 177; ny. h. 96, 97.
 Nagyszombat 178. —i Városi kt. 1915-ben 227.
 Nagyvárad és Biharm. Rég. és Tört. Egylet ktára 1915-ben 227. — Biharm. Orvos-Gyógyyszerési és Természettud. Egylet kta 229. — Kir. Jogakadémia aj. 103, 135. — Magántisztviselők kta 229. — Szigligeti-társaság ktai 229. — Városi kt. 1915-ben 227—230.
 Nakladna Sztamparija 177.
 Nakladom kr. zen. tiskare 180.
 Nápoly 177.
 Národní Tiskárny a Nakladelstvo 178.
 Naša Zastava kny. 175.
 Naschér S. ford. 184.
 Natália szerb kir. levelezése a M. N. Múzeumban 248.
 Negro Bernát, József, Lajos és Tranquil cle 106, 138.
 Nemäti Kálmán aj. 108, 135.
 Nemes János aj. 141. — Károly 268.
 Nemess Árpád 269.
 Német könyvkereskedelem 1870—1875. 118.
 Némethi Mihály kny. 96, 97. — Sámuel «Bibliai Tárház» 262.
 Némethy Emma ford. 184.
 Nemzetiségi kérdés könyvészete 113—115.
 Népdal-fordítások 23—26, 28, 29, 32, 33, 35—37, 39—41, 48—59, 66, 68—70, 73, 77, 80, 83, 86—90, 194.
 Népmese-fordítások 151—155, 157, 160—164, 194.
 Néthy Jean l. Némethy Emma.
 Neu Lajos aj. 141.
 «Neubarth Christoph új és ó kalendárium» (Debreczen, 1681) 95.
 Neubaur 120.
 Neuer J. 174.
 Neugebauer Ladislaus ford. 27, 31, 159, 184.
 Neumann F. W. ford. 184.
 Neupert E. T. 176.
 Névy László ford. 194.
 New-York 136, 175, 178.
 Niamessyné l. Manasz Margit.
 Niccolai P. l. Boffito G.
 Nogáll Janka fordítás 197.
 Nordheim Julius ford. 71, 72, 184.
 Nuridsány Margit marosvásárhelyi gépírónő 225.
 Nork F. ford. 184.
 Norsa Umberto ford. 184.
 Nürnberg szt. Katalin kolostor kti szabályzata 124—128.
 Nyáry Pál 14, 15.
 «Nyelvtörténeti szótár» 210.

- «Nyelvtudomány» 266.
 Nyilas Sámuel fordítás 31, 79, 88, 195.
 Nyitrai Vmi Múzeum 1915-ben 230.
 Nyomdák, Magyarországi — változásai 130.
 Nyomdászattörténet 139, 201—210, 261—264.
 Nyulassy Antal ford. 78, 83, 195.
- Óbecse 247.
 O'Brien Joseph ford. 184.
 Oehler dr. 119.
 Oehringer C. 175.
 Oesterheld & Co. 173. — Erich ford. 184.
 Ogilvie I. S. Publishing Company 178.
 Ógyallai Csillagvizsgáló Intézet aj. 108, 135.
 Okron Oh. 175.
 «Oktató tanás-adás» 101.
 Olasz irodalom a M. N. Múzeumban 2.
 Olasz nkt. 268.
 Olaszország 2, 9.
 Ollé István aj. 109.
 Ollendorff Paul 178.
 Olschki Leo S. «La mia nuova collezione di mille incunaboli» 116; «Livres inconnus des bibliographes» 116.
 Omilyák István 266.
 One-line catalogue 252.
 Opitz Theodor ford. 184.
 Opredek Árpád 267.
 Orbán Balázs 155.
 Orczy Lőrinc br. fordítás 60, 66, 81, 195.
 Origenes 258.
 Ormódi Bertalan fordítás 31, 195.
 Orosházai nkt. 268.
 Orosz irodalom a M. N. Múzeumban 2.
 Orsz. Ügyvédi Nyomda 174.
 Országgyűlési iratok gyűjtése 20, 21.
 Országgh Pál ford. 182, 184.
 Ositzky Rozina 248.
 Osterlamm Károly 174.
 Osvald Zsigmond 129.
 Osváth Ferenc aj. 141. — Miklós † 267.
 Ószombati nkt. 268.
 Osztrák sajtótermékek gyűjtése a M. N. Múzeumban 2.
 Otto J. 178.
 «Öreg Abc vén emberek számára» 263.
 Ősnyomtatványok a berlini kgl. Bibliothekban 120. — a budapesti M. T. Akadémia ktában 116. — feldolgozása a gyulafejevári Batthyány Intézetben 217. — Olschki Leo S. firenzei antikváriusnál 116. — a piacentzai Biblioteca communaléban 116.
 Ötvenyi I. Nagy Ferenc.
 Pachler dr. ford. 60, 184.
 Pacor Viktor aj. 141.
 Pagnerre 178.
 Pájer Antal fordítás 36, 62, 83, 195.
 Pajevics A. 179.
 Pákh Albert fordítás 156, 195.
 Paksi Önk. Tűzoltóegylet aj. 141.
 Palágyi Lajos fordítás 65, 195.
 «Palatinata catechesis» 102.
 Palermo 177.
 Pálháza nkt. 268.
 Pálffy Sándor 267.
 Pallas kny. 174.
 Palma Károly Ferenc 106.
 Pálmai Kálmán fordítás 195.
 Palocsay György br. verseinek kiadása 216.
 Palotás Fausztin fordítás 158, 159, 195.
 Pánity Vukoszava aj. 141; kinevezése 132.
 Panka Károly «A képviselőházi kának története» 14—22.
 Pannonhalmi Főisk. igazgatóság aj. 103, 104, 135.
 Pannonius Janus könyvgyűjtő 257.
 Pap Ede fordítás 195. — Gábor fordítás 195. — Gyula fordítás 195. — Kálmán 267. — Zoltán fordítás 65, 195.

- Pápai Dunántúli ev. pk. aj. 107, 134.
—i Ref. Főiskolai kt. 1915-ben 230, 231.
- Papp 88. — Endre fordítás 31, 33, 35, 38, 61, 62, 73, 78, 195.
- Pářička János 179.
- Páris 177, 178. —i Bibliothéque Nationale 1914-ben 117. —i Bibliothéque Ste-Geneviève hadbavonult személyzete 117.
- «Paris liber baro a Spankaw» stb. ([Kassa], 1672) 94, 95.
- Páriz Ferenc (pápai) «Keskeny út» (Debreczen 1724, 1723, 1751) 100, 101; «Pax crucis» (Kolozvár 1710) 235.
- Pásztoi I. Plathy Adorján.
- Pásztor Árpád fordítás 195.
- Patay Sándor fordítás 195.
- Patek Ferenc aj. 141.
- Patterson Arthur J. ford. 184.
- Pauer Mariska (budahegyi) ford. 184.
- Pável Ágost 266.
- Paziati M. ford. 82, 184.
- Pázmány Péter «Predikációk» (Nagy-szombat 1695.) 235.
- Péchy Ferenc fordítás 195.
- Pécs 178. —i R. k. Tanítónőképzőint. aj. 141. —i Városi Múzeum kta 1915-ben 231.
- Pekár Gyula 21; fordítás 195.
- Pelbartus «Aureum sacrae theol. rosarium» (Venetiis 1586) 104, 135.
- Pereire Alfred 117.
- Peresztég 108, 135.
- Perottus Nicolaus «Commentaria linguae latinae» (Mediolani 1512) 116.
- Pesti Lloyd Társaság 174.
- Petelei István fordítás 160, 195.
- Peterdi Sándor fordítás 195.
- Péterfy Jenő 252.
- Petőfi Sándor 21; fordítás 23—28, 30, 31, 33—38, 42—47, 50, 61—64, 70—75, 78, 83—88, 90—93, 153, 158, 159, 164, 195. — Sándorné I. Szendrey Júlia.
- Petrichevich-Horvát Lázár ford. 77, 195, 196.
- Petrik Géza 99, 128, 129, 265; aj. 247.
- Petrovics Milán ford. 184.
- Petz L. ford. 82, 184.
- Pézteli József fordítás 196.
- Pfeifer-féle könyvkereskedés aj. 247. — Ferdinánd 174.
- Phaedrus: «Fabulae Aesopianae» 102.
- Philadelphia 178.
- Phillips Henry Jr. 178; ford. 184.
- Piacenzai Biblioteca Comunale ös-nyomatványai 116.
- Pictet: «Theologia» 102.
- Pierson E. 175.
- Pigeon Hippolyte ford. 184.
- Pilch Jenő aj. 141.
- Pincehelygörbői nkt. 268.
- Pio V. 176.
- Pisarevic A. ford. 184.
- Piskitelepi nkt. 268.
- Pitlák József 269.
- Pitroff Pál: «A győri sajtó története» (Győr 1915) 261—264.
- Pivány Jenő 248.
- Placette «Keresztyén ethicanok summája» (Debreczen 1750) 100, 102.
- Planer Eugen ford. 184.
- Plathy Adorján ford. 195.
- Plátó 147.
- Plavetzky József fordítás 184.
- Pleitz F. Pál 177.
- Plinius: «Panegyicus» (Debreczen 1756) 100, 102.
- Plon 178.
- Podhardszky György aj. 108, 135.
- Podhradsky Emil ford. 184.
- Podmaniczky Lajos br. fordítás 158, 196.
- Pokoly Kálmán 269.
- Pola 178.
- Polák Sándor (ifj.) 268.

- Poldini Ede és Noséda Gyula kny. 174.
 Polgár Alfred ford. 184. — Mária aj. 141.
 Polignac Melchior ford. 184.
 Pollák Testvérek kny. 174.
 Pompéry János fordítás 36, 63, 78, 196.
 Pongrácz Elemér aj. 136. — István gr. 174, 175, 178; ford. 27, 72, 73, 184. — József pápai ktör 231. — Lajos fordítás 61, 196. — S. aj. 141.
 Pop I. C. ford. 184. — Joan Nişu ford. 184.
 Poporul Roman kny. 175.
 Popovics M. 179.
 Popovits Illés temesvári ktszolga 241.
 Poprádi Kárpát-Egyesület kta 1915-ben 131.
 Poroszországi középfokú ktosi szakvizsga 120, 121.
 Porvoo 178.
 Porzsolt Kálmán fordítás 196.
 Pósa Lajos fordítás 65, 93, 196.
 Pósa János: «Igazság istápjá» (Sárospatak 1619) 235.
 Post C. F. 175.
 Pozsony 103, 108, 110, 135, 138, 178, 180. —i M. kir. Tudományegyetem aj. 108, 135. —i Városi kt. 1915-ben 231—233. —i Városi Múzeum kta 1915-ben 233.
 Pözel István aj. 136, 247.
 «Praecepta Morum» 102.
 Prága 2, 6, 106, 138, 178, 179, 246, 259. —i Museum Královstvi Ceského aj. 108, 135.
 Prém József fordítás 196.
 Prisca m. hgnő 12.
 Progresso kny. 173.
 Prohaska Karl 180.
 Pruzsinszky János aj. 141.
 Psaltissium-kéziratok 254; a Laurenzianában 259.
 Puhala Anna kassai kt. tiszt 219.
 Pulszky Ágost 17, 19. — Ferenc 245; ford. 153, 184. — Teréz ford. 54, 153, 184.
 Pusztai 266.
 Putzker Ad. fordítás 159, 196.
 Quantin 178.
 Raabé, J. C. J. & Cie. 176.
 Rab István fordítás 79, 199.
 Rabas Stefania ford. 184.
 Rabinowitz Sally 176.
 Rác B. ford. 153, 184.
 Radákovics József 263.
 Ráday I. Gedeon 94; fordítás 66, 196. — III. Pál 94.
 Radetzky János gr. 139.
 Radnótvára 110, 138.
 Radó Anton ford. 184; fordítás 196.
 Rajczy Rudolf ford. 184.
 Rajnis József fordítás 29, 196.
 Rákóczi Ferenc (II.) «manifestuma» (1703) 104. — György (I.) 138.
 Rákosi Jenő fordítás 196. — Viktor fordítás 196.
 Rakovszky György 11.
 Raksányi Anna aj. 141.
 Ráskai Ferenc fordítás 196. — Lea 124, 125.
 Ráth György 208, 209, 251. — Mór 174.
 Reclam Philipp jun. 176.
 Rédey Tivadar aj. 141; irodalmi működése 144.
 Reé Immanuel 176.
 Régi magyar könyvek a sepsiszentgyörgyi Székely Nemzeti Múzeumban 235.
 Regiomontanus 258.
 «Regulamentum universale» 104.
 Reich László 268. — Ludwig ford. 184.
 Reichling 116.
 Reif Henrik 179.
 Reimarus Hermann Samuel: «Schutzschrift für die vernünftigen Verehrer Gottes» 121.

- Reimsi Akadémiai kt. és lt. és Érseki kt. háborús sorsa 117.
 Reinach Salamon 260.
 Reinecke Adolf 173.
 Reiner Irma ford. 184. — Zsigmond fordítás 196.
 Reiss Adolf 173.
 Reiszler Lajos aj. 141.
 Reiter Béla aj. 141.
 Reitzelske Forlag 176.
 Remenyik Kálmán aj. 236. — Kálmánné aj. 236.
 Resiczabánya 179.
 Retheli Közs. lt. és Városi kt. elégett 117.
 Réthly Antal aj. 141.
 Reudnitz 177.
 Reuss & Pollack 173.
 Reuter Wilhelm 175.
 Reutlingen 179.
 Révai Miklós fordítás 30, 33, 36, 60, 196; «Magyar költeményes gyűjtemény» tervezete 262.
 Révay cs. iratai 107, 138. — Ferenc cle. 106, 138. — Ferenc br. 107; aj. 98; kta a M. N. Múzeumban 104, 105, 135, 139. — István cle 106, 138. — Pál br. 106.
 Révész Ernő fordítás 196.
 Révfy Géza aj. 141.
 Reviczky Aladár aj. 141. — Gyula fordítás 32, 65, 88, 196.
 Rhasis Mohammed «Liber nonus ad Almansorem» (Patavii 1476) 116.
 Ribáry-Mangold 129.
 Richard Hónapi Elmélkedései 102.
 Richter & Kappler 179.
 Rieger Matth. 177.
 Rigómezei csata 7.
 Rimai János fordítás 59, 196.
 Rimaszombati Gömörm. Múzeum kta 1915-ben 233.
 Ring Michael ford. 184.
 Riskó Ignác fordítás 32, 35, 61, 196.
 «Rituale Jauriense» (Győr 1731) 261.
 Roboz István 263.
 Roheim Géza folklóre-katalogust készített 109, 137.
 Róma 179, 254. —i Vatikáni kt. 203. sz. Capponi-kodexe 116; Korvinkéziratai 260.
 Románia irodalma a M. N. Múzeumban 9—11.
 «Romlottság kút-feje» 102.
 Rónáné I. Sklarek Erzsébet.
 Rónay István fordítás 65, 196.
 Rondoni 258.
 Rosen Alexander ford. 184.
 Rosenberg Emmanuel ford. 184. — Testvérek 175.
 Rosner L. ford. 184.
 Rosnyai János kny. 95.
 Rostow 268.
 Róth Simon kny. 177. — Viktor aj. 141.
 Rothauser Max ford. 184.
 Rothfeld S. ford. 61, 62, 63, 184.
 Rotter Ludwig ford. 184.
 Royer kny. 262.
 Rózsa Kálmán és Neje 175. — Maurus ford. 184. — Miklós fordítás 196.
 Rózsahegy 179. —i nkt. 268.
 Röttig Gusztáv kny. 179.
 «Rudimenta linguae Latinae» 102.
 Rudnyánszky Gyula fordítás 196.
 Rudolf (II.) császár 106, 138.
 Ruthén irodalom a M. N. Múzeumban 2.
 Rutkay Emil fordítás 61, 196.
 Rütteln J. 175. — und Loening 175.
 S.... ford. 184.
 Saalfeld Publishing Co. 175.
 Saarlouis 179.
 Sachs és Pollák 175. — Fritz 180.
 Sadzawka 268.
 Safford Mary ford. 184.
 Sági János aj. 248.
 Sailer Gabriella aradi kti dijnok 212.
 Saissy Amédée ford. 184. — Marie ford. 184.

- Sajószentpéteri nkt. 268.
 Salamon Imre 267.
 Salaris Raimondo: «Gli incunaboli della biblioteca comunale di Piacenza» 116.
 Samarjai Károly fordítás 32, 61, 78, 196.
 Samisch & Goldmann 178.
 Sanazzar ford. 81, 184.
 Sándor István 262.
 Sandron Remo 177.
 Sántha Károly 266.
 Sarajevói Institut für Balkanforschung Orsz. Múzeum kta 7, 9.
 Sárkány Ambrus (ákosházi) br.-i diplomája 248.
 Sárospataki Ev. Ref. Főiskolai Kt. 202, 203; államsegélye 211; az 1915. évben 233, 234.
 Sárossy Gyula fordítás 31, 62, 73, 77, 84, 196.
 Sartori Károly 180.
 Sas Ede fordítás 196.
 Sassetti Francesco könyvgyűjtő 257.
 Saturn-Verlag 175.
 Sauerwein Viktor kny. 263.
 Saunders Trelawny 177.
 Sauter Pál 176.
 Schade Adrian (van Westrum) ford. 184.
 Schaeffer Róbert 175.
 «Schematismus» (Győr 1730) 261.
 Schertler Pál aj. 141.
 Schiff Péter aj. 104, 135, 141.
 Schiller Sándor elad. a M. N. Múzeumnak 109.
 Schima András aj. 141.
 Schindler F. J. 178.
 Schirmer Friedrich 173.
 Schlager József aj. 106, 138.
 Schlenker W. 180.
 Schmidt & Erdtmann 177. — Oswald 177. — Tibold aj. 141.
 Schmitt Eugen Heinrich ford. 184.
 Schnitzer Ignatz ford. 184.
 Schottländer S. 174.
 Schönherr Gyula 251.
 Schönwald Wilhelm ford. 184.
 Schraemle Ferenc Antal özv. 180.
 Schrauff Károly id. 146.
 «Schreibkalender» (Győr 1739) 261.
 Schrove Uno ford. 184.
 Schulek Géza aj. 141.
 Schultze E. G. 176.
 Schultz-Besser Ernst «Der Weltkrieg im Scherzbilde» 118.
 Schulze Georg ford. 184.
 Schumacher Alexander ford. 184.
 Schumann A. 176.
 Schütz Dezső aj. 141.
 Schwartzberg Fritz hg. 48.
 Schwarz V. ford. 184.
 Sebestyén Gyula 163; aj. 141; beszél br. Szalay Imre ravatalánál 244; irodalmi működése 142; kineveztetés oszt. igazgatóvá 132. — Irén irodalmi működése 145.
 Sebők Zsigmond fordítás 159, 196.
 Seliger Paul «Der Völker Liebesgarten» 73, 74.
 Selmezbányai Városi Kt. 1915-ben 234.
 Semayer Vilibáld aj. 141.
 Sepsiszentgyörgyi Székely Nemzeti Múzeum kta 1915-ben 234—236.
 Seraschin G. 178.
 Seress Imre fordítás 196.
 'S Gravenhage I. Hága.
 Sibmacher János rézmetsző 115.
 Siderius: «Kisded gyermekeknek való catechismus» (Debreczen 1712, 1743) 100, 102.
 Siebenlist József ford. 184.
 Sieber Henrik kny. 178.
 Siegenfeld Antony (v.) aj. 247.
 Siegescu József ford. 184.
 Siegismund Karl 173.
 Siess Antal kny. 179.
 Siena 256.
 Siess Gergely János kny. 261.

- Sigray Fülöp gr. fordítás 79, 196.
 Sikabonyi Antal aj. 141; irodalmi mű-
 ködése 144.
 «Sikeinémák Közlönye» aj. 247.
 Siklósi nkt. 268.
 Siklóssy László aj. 141, 247.
 Silberstein Adolf ford. 184.
 Šimáček F. 178, 179.
 Simeon bolgár cár 11.
 Simon Ádám a gyulafejevári Bat-
 thyány Intézet irnoka 218. — Géza
 máramarosszigeti ktőr 226.
 Simonyi Ernő 15, 19. — János 268.
 Sin István 268.
 Singer Josef 179. — K. & Co. 173. —
 és Sonnenfeld 173. — és Wolfner
 175.
 Sinkai 10.
 Sinkó Rezső 267.
 Sinzendorf Fülöp Lajos pk. 261.
 Siófoki nkt. 268.
 Sipos Kamillo (léczfalvi) «A nemze-
 tiségi kérdés könyvészetéhez» I.
 (Kolozsvár 1915) 113—115.
 «Siralmas beszélgetések» stb. (H. n.
 1703.) 96, 104.
 Sirén O. 256.
 Sirola Francesco ford. 90, 91, 185.
 Sklarek Erzsébet ford. 154, 161—163,
 184, 185.
 Skodak Stephan aj. 141.
 Slovenské Pohľady 179.
 Soissons-i kt. kéziratait Párisba szállít-
 ják 117.
 Sokol Josip 180.
 Sokorópátkai nkt. 268.
 Somló Sándor fordítás 41, 65, 196.
 Somlyó Zoltán fordítás 196.
 Somogyapáti nkt. 268.
 Somogyberzenczei nkt. 268.
 Somogyi Gyula fordítás 196. — Ignác
 fordítás 79, 196. — József fordítás
 79. — Péter ford. 185.
 Somorjai Fogolytábor aj. 140.
 Somssich Pál 15.
 Sonzogno Edoardo 177.
 Soós Elemér aj. 141. — Géza 267.
 Sopron 103, 134, 179, 261.
 Sölderström Werner 178.
 Spaiser Ferenc kny. 261.
 Sparke Archibald v. ö. Corns Albert R.
 Speidl Ernst ford. 185.
 Spielhagen & Schurich 180.
 Spolarich Lajos aj. 141.
 Sponer Andor ford. 27, 182, 185.
 Stahel (Számvald) Gyula 175; iratai
 a M. N. Múzeumban 248.
 Stampfel Károly 178.
 Starke Hermann 175.
 Stavdenhertz János és Leonhart cle
 106, 138.
 Stechert E. Gustav 178.
 Stefanovics Dániel 267.
 Stein J. 176.
 Stein-Abai Ludwig ford. 185.
 Steinacker E. F. 176. — Gusztáv ford.
 27—32, 48, 74—80, 84, 185.
 Steinbach Georg ford. 184. — Joseph
 ford. 30—32, 184.
 Steiner Arnold 252; fordítás 159,
 197, 198.
 Steinitz F. ford. 185. — Hugó 173.
 Stephaneum kny. 175.
 Stier Gottlieb ford. 60, 163, 164, 185. —
 H. C. C. ford. 185.
 Stülka Georg 173.
 St. Joachimstali K. K. Berg- und
 Hüttenverwaltung aj. 246.
 Stock Elliot 177.
 Stockholm 179. —i Kungl. Bibliotek
 aj. 103, 134; La Gardie-féle egy-
 leveles képes nyomtatványgyűjte-
 ménye 115.
 Strabo 258.
 Strassburg i. E. 179.
 Strassmann Moritz ford. 185.
 Strauch Arved 177.
 Strausz Adolf aj. 141.
 Streibig Gergely kny. 262. — Gergely
 János 261. — József 262, 263. —

- Józsefné 263. — József András 261.
 — Lipót 263. — Lipótné 263.
 Streirand Emil kny. 173.
 Strozzi Zanobi di Benedetto miniator
 257, 258.
 Stuart M. Dorothy ford. 185.
 Sturm Albert ford. 185.
 Stuttgart 179.
 Sujánszky Antal fordítás 31, 36, 61,
 77, 83, 196.
 Sulica Szilárd aj. 141; irodalmi mű-
 ködése 143.
 Sulju Meri ford. 185.
 Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Kir-
 japaino 176. — Kustaneus O. Y.
 Kansa 176.
 Sükei Károly fordítás 32, 34, 62, 63, 196.
 Sümegcsehi nkt. 268.
 Sümegi áll. Darnay-Múzeum kta
 1915-ben 237.
 Swan Anni ford. 154, 185.
 Szabad Emeric ford. 185.
 Szabadka 136, 179. —i Áll. Tanítónő-
 képzőint. aj. 141.
 Szabados János fordítás 196.
 «Szabadság» (Cleveland) szerk. aj. 136.
 Szabó Dávid (baróti) fordítás 30, 66,
 196. — Dezső 156; aj. 141. —
 Endre fordítás 32, 196. — Ervin aj.
 141. — Imre fordítás 33, 196. —
 Kálmán kecskeméti ktör 220. —
 Károly 201, 204, 209; Régi Magyar
 ktrához adalékok 94—98. — Lajos
 marosvásárhelyi közműv.-ház szol-
 gája 225. — László katonai szolgá-
 lata 133. — László (szentjóni) for-
 dítás 60, 196, 197. — Margit aj.
 135. — Sándor 266. —né I. Nogáll
 Janka.
 Szabolcska Mihály fordítás 41, 42,
 65, 197.
 Szádeczky K. Lajos aj. 141.
 Szakál Lajos fordítás 47, 77, 197.
 Szakirodalom 111—121, 250—264.
 Szakolcai nkt. 268.
 Szalárdi nkt. 268.
 Szalay Fruzina fordítás 65, 197. —
 Gábor br. aj. 141. — Gyula kis-
 kunfélegyházi ktos 221. — Gyula
 szentesi nktos 269. — Imre br. aj.
 104, 134, 141; halála 244—246;
 megvállik a Muzemok és Ktak Orsz.
 Főfelügyelőségétől 123; nyugal-
 lombavonulása 131. — József aj.
 141. — László fordítás 61, 197.
 Szalkai Mátyás fordítás 77, 197.
 Szalóczy Bertalan fordítás 197.
 Szaloniki 12.
 Szamosudvarhelyi nkt. 268.
 Szamosújvári Örmény Múzeum kta
 1915-ben 237.
 Számvald Gyula I. Stahel Gyula.
 Szana Tamás 159.
 Szarvady Friedrich ford. 61, 62, 185.
 Szarvas Mariska fordítás 197.
 Szász Béla fordítás 32, 79, 197. —
 Béla marosvásárhelyi kt. tiszt 225.
 — Gerő fordítás 32, 197. — Jenő
 aj. 141. — József fordítás 47, 60,
 197. — Károly fordítás 31, 33, 35,
 37, 38, 62, 71, 79, 84, 85, 91, 93,
 197. — Károlyné fordítás 31, 63,
 72, 80, 197. — Ödön marosvásár-
 helyi kezelő 225. — Zoltán fordí-
 tás 197.
 Szászváros 179. —i Ref. Kún-Kollé-
 gium kta 1915-ben 237.
 Szászy István aj. 247; fordítás 197.
 Szathmáry Károly (P.) fordítás 197.
 — Pál fordítás 62, 197.
 Szatmári Kölcsey-kör kta 1915-ben
 237.
 Szatmári János 267.
 Szávay Gyula fordítás 197.
 Széchényi Miklós gr. aj. 229.
 Széchy Károly fordítás 197.
 Szedenich Fülöp aj. 108, 135.
 Szederkényi Nándor 20, 21.
 Szeged 179, 246. —i Balkán-Akadémia
 I. —i nktak 268. —i Somogyi kt.

- államsegélye 211; az 1915. évben 237, 238.
- Székács Aladár fordítás 197. — József fordítás 36, 77, 197.
- Székely István aj. 136. — József fordítás 34, 36, 62, 63, 79, 197. — József nkt. kezelő. 269.
- Székelykövesdi nkt. 269.
- Székelyudvarhelyi kir. ügyészség aj. 141. — Ref. Főgimn. kta. 1915-ben 238, 239.
- Székesfehérvári Fehérvm és Székesfehérvári Múzeum kta 1915-ben 239. — Fejérm. Takarékpénztár aj. 239.
- Szekszárdi Tolnavm. Múzeum kta 1915-ben 238.
- Széky Géza aj. 137.
- Szelei P. György 98.
- Szelestey László fordítás 25, 32, 63, 78, 197.
- Szelinszky Georg 180.
- Szémán István 267.
- Szemere Bertalan fordítás 197. — Miklós fordítás 31, 62, 73, 77, 88, 197. — Pál 68; fordítás 30, 60, 67, 74, 76, 81, 82, 197. — Pálné fordítás 68, 197.
- Szendéné I. Dárday Olga.
- Szendrey Julia fordítás 80, 195.
- «Szent Historia» 102.
- Szentesi Csongrádvm. Múzeum 238. — nkt. 269.
- Szentessy Gyula fordítás 197.
- Szentiványi József fordítás 34, 48, 73, 197. — Márton 208; «Continuatio» (Nagyszombat 1700.) 104; «Dissertatio paralipomenica.» (U. o. 1699.) 104. — Róbert a gyulafehérvári Batthyány-Intézet igazgatója 211.
- Szentmiklóssy Alajos ford. 30, 67, 68, 76, 77, 197.
- Szentpétery Imre aj. 137, 141.
- Szépfaludi Ö. Ferenc fordítás 159, 197.
- Szerb népköltés 8.
- Szerbia 267—269; irodalma a M. N. Múzeumban 7, 8.
- Szerdahelyi G. «Fax chronologica» (Nagy-Szombat 1702.) 104.
- Szibinjanin Janko 6.
- Szigethy (Sz.) Vilmos fordítás 153, 197.
- Szigligeti Ede ford. 38, 197.
- Sziklay János fordítás 160, 197. — Viktor ford. 185.
- Szilka I. gr. Teleki Sándorné.
- Szilágyi Géza fordítás 197. — István aj. 247.
- Szill Károly 269.
- Szily Kálmán 142; «G. T. B.?» 265, 266.
- Szimonidesz Lajos aj. 136.
- Szini Gyula fordítás 197.
- Szinnyei József (id.) 16, 128, 129, 159, 263, 266; kta a M. N. Múzeumban 104, 105, 135. — József (ifj.) aj. 141, 247; ford. 185.
- Szirbik Antal fordítás 197.
- Szkender bég 9.
- «Szlavoniai Magyar Ujság» szerk. aj. 105, 109, 136.
- Szlovén irodalom könyvészete 266.
- Szmrecsányi Miklós aj. 141.
- Szobolics Stefánia aj. 141.
- Szófiai Egyetemi kt. 11.
- Szolcsvai nkt. 260.
- Szolnoki áll. főgimn. aj. 141.
- Szomaházy István I. Steiner Arnold.
- Szombathely 261. — i Vasvm. Kultur-egyesület kta 1915-ben 239, 240.
- Szombathi János 202—204.
- Szomorú Lajos 268.
- Szomorú Dezső fordítás 198. — Károly I. Trautsch Károly.
- Szontagh Pál 19.
- Szótárkatalógus 250—253.
- Szrpszka sztamparija 180.
- Szulik József fordítás 35, 198.
- Szücs Dániel fordítás 61, 198.
- Szücsi József I. Bajza József dr. Szvorényi 68.

- Tábori Kornél aj. 141. — Róbert ford. 185.
- Taillandier Saint-René ford. 185.
- Taizs József 178.
- Takács Judit (dukai) fordítás 68, 190.
- Takáts Sándor 21; aj. 248.
- Talabér János fordítás 83, 198.
- Tamás (Aquinoi Szt.) 112, 259.
- Tamaskó Stephanus ford. 185.
- Tarányi-Oszterhuber cs. lt. 139.
- Tárca 103—110, 244—249.
- Tarczai György I. Divald Kornél.
- Tárkányi Béla fordítás 36, 62, 73, 78, 83, 198.
- Tarnoscius kiadót. 177.
- Taylor J. C. ford. 185.
- Tänzerles Gizella aj. 106, 138.
- «Tékozló Fiú Históriaja» 102.
- Teleki Endre dési ktos 216. — Ferenc gr. fordítás 60, 76, 196. — Ferenc (ifj.) gr. ford. 81, 185. — József gr. 265. — Sándor gr. aj. 141. — Sándorné grné 252; fordítás 198.
- Télfy Iván ford. 185; fordítás 198.
- Temérdek I. Jeszenszky Damó
- Temesvár 179, 246. —i Délmagyarors. Természettud. Társ. könyvtára 1915-ben 241. —i Délmagyarors. Tört. és Rég. Társulat kta 1915-ben 241; aj. 103, 107, 136. —i Városi kt. 1915-ben 240, 241.
- Tenkegörsbedi nkt. 269.
- Ternyei Elek aj. 141.
- Teschen 180.
- Teszlerý Károly 268.
- Teza Emilio ford. 91, 185.
- Thallóczy Lajos aj. 108, 135, 141; fordítás 198.
- Thaly Kálmán fordítás 79, 198.
- Tharaud Jérôme ford. 185.
- Thewrewk Árpád fordítás 198.
- Thorni Korvin-Kodex 253.
- Thuránszky Ádám hagyatéka a M. N. Múzeum ktában 109, 110, 138. — György, Rafael és Simon cle 110, 138. — Károly, László és Pál nemesi bizonyítványa 110, 139.
- Tinayre Marcelle ford. 185.
- Tinódi Sebestyén: «Cronica» (Kolozsvár 1544.) 104; fordítás 198.
- Tiskara Sv. Antuna 179.
- Tisza Domokos fordítás 198.
- Tiszaföldvári nkt. 269.
- Tiszafüredi Múzeum- és Kt.-Egylet kta 1915-ben 241.
- Tizedes szakrendszer Belgiumban 118. és I. Dewey alatt is.
- Todoreszku Gyula könyvgyűjtő 201, 203, 208.
- Tokaji nkt. 269.
- Toldy Ferenc 201, 202, 209; ford. 59, 80—82, 185; fordítás 77, 198. — István fordítás 198.
- Tolnai Hugó aj. 141. — Lajos fordítás 32, 79, 160, 198.
- «Tolnavármegye» szerk. aj. 141.
- Tomán Dezső 267.
- Tomanik Ferenc Sales ford. 82, 83, 185.
- Tompa Mihály fordítás 27, 31, 33—36, 38, 48, 61, 62, 64, 71, 73, 78, 84, 85, 91, 92, 154, 155, 198.
- Toóth Gyula 268.
- Tordai István 268.
- Torday Grail Elise I. Grail Elise a.
- Torelli Filippo di Matteo mimiátor 258. — Giacomo miniátor 258.
- Torkos László fordítás 32, 65, 88, 198.
- Tormay Cecil fordítás 198.
- Tornallyay Zoltán aj. 141.
- Tótfalusi Miklós kny. 94.
- Tóth Béla fordítás 156, 159, 198. — Ede fordítás 38, 62, 69, 79, 198. — Ferenc 268. — Gyula 268. — Kádár Vilmos aj. 141. — Kálmán fordítás 24—26, 31, 34—36, 38, 63, 64, 69, 71—73, 79, 85, 88, 89, 93, 198. — Károly 268. — László fordítás 67, 82, 198. — László aj. 141. — Lőrinc fordítás 31, 61, 77, 198.

- Sándor † 266. — Zoltán aj. 141 ;
irodalmi működése 144.
- Tournai városi kt. 119.
- Tölcsey István hódmezővásárhelyi
kt. igazgató 218, 219.
- Töltényi László fordítás 60, 198.
- Tömörkény István ford. 153, 156, 198.
- Tőrei nkt. 269.
- Törökkanizsai nkt. 269.
- Törökország irodalma a M. N. Mú-
zeumban 12, 13.
- Törs Kálmán fordítás 158, 198.
- Trapezunti cs. és kir. főkonzulátus aj.
141.
- Trassler J. G. 174.
- Trautsch Károly fordítás 65, 198.
- Träger Ernő aj. 141.
- Trencsényi Áll. Felsőleányisk. ig. aj.
108, 109, 135. —i Vmi Múzeum-
egyesület kta 1915-ben 241.
- Tretter Georg ford. 30, 60, 81, 82, 185.
- Treumund G. l. Steinacker Gusztáv.
- Treves Fratelli 177.
- Triebnigg Ella ford. 185.
- Triest 6.
- Trócsányi Zoltán «Heltai Gáspár új-
testamentom fordításáról» 201—210.
- Trozner Lajos 266.
- Trübner & Co. 177.
- «Tudományos Gyűjtemény» 81.
- Tuma Karel ford. 185.
- «Turisták Lapja» 266.
- Turóczy krónikája 147, 160, 161.
- Turócz-Szent-Márton 179. —i könyv-
nyomtató r. t. 179. —i Múzeumi
Tóth Társ. kta 1915-ben 241.
- Turris Zamarija 179.
- «Turul» 106.
- Tübingen 179.
- «Tzigányok végső romlása» 264.
- Udvardy Geiza fordítás 32, 198.
- Ugróczy Kálmánné (özv.) 228.
- Ugron Gábor 20.
- Uhland Ludwig 83.
- Uhrmann Henrik 179.
- «Új Testamentum» 102.
- Ujfalvy Ch. E. (de Mezőkövesd) ford.
185. — Imre «halottas énekei» 104,
135.
- Ujhelyi János (ifj.) 126. — József aj.
141.
- Ujszékelyi nkt. 269.
- Ujszentannai nkt. 269.
- Ujvidék 8, 179. —i R. K. Főgimn. aj.
141.
- Ulászló (I.) m. kir. 11. — (II.) m. kir.
248.
- Ulbach Louis ford. 185.
- Unflek S. 177.
- Unger Ila fordítás 186.
- Ung vm. 267.
- Ungvár 103, 105, 134. —i Áll. Polg.
Leányisk. aj. 141. —i Gyöngyösy
Irod. Társ. aj. 103, 134.
- Uotila O. ford. 185.
- Upsalai Egyet. kt. aj. 246.
- Urai nkt. 269.
- Uray cs. lta 139.
- Urbáncsek Mihály 268.
- Urbánek Fr. A. 179.
- Vachott Imre 85. — Sándor fordítás
30, 35, 36, 38, 61, 62, 72, 78, 84,
85, 198, 199.
- Váczy 246, 247; ny. h. 139.
- Váczy János regesztálja az Irodalmi
levelestárat 109; beosztva a M. N.
Múzeum kta 137.
- Vadász Ede aj. 141.
- Vadnai Károly fordítás 158, 160, 199.
- Vaganay Hugues «Les romans de
chevalerie italiens d'inspiration espa-
gnole» 116.
- Vajasdi nkt. 269.
- Vajda János fordítás 38, 62, 65, 66,
79, 84, 85, 88, 199. — Péter
263; fordítás 61, 77, 199.
- Vajdahunyadi Áll. seg. Polg. Leány-
isk. aj. 141.

- Vajticzky E. aj. 247.
 Vágsellyei nkt. 269.
 Váally Nora ford. 185.
 Vámbéry Armin ford. 185.
 Van Camvenbergh 119.
 Ványi Ferenc aj. 141.
 Váradi Antal fordítás 66, 199. — Gyula 267.
 Várady Gábor 14.
 Varga Béla (tinódi) aj. 141. — Ferdinando ford. 153, 185. — Sándor † 268. — Zsigmond debreczeni ktost ref. lelkészkezdőintézeti tanárrá választják 215, 216.
 Vargha Damján «A szent Domonkos-rend és a magyar kodexirodalom» 111. — Gyula fordítás 199.
 Varjassy Árpád halála 212.
 Varjú Elemér aj. 141.
 Városi látképgyűjtemény Stockholm-ban 115.
 Varsányi Gyula fordítás 66, 199.
 Vas Gereben 265.
 Vásárhelyi András fordítás 199.
 Vasari 258, 260.
 Vasfi I. Eisler Mór.
 «Vaterland» 263.
 Vautier Guillaume ford. 185.
 Vay Adelino fordítás 153, 199.
 Vécsey Leo ford. 185. — Tamás 18.
 Veit & Comp. 177.
 Velence 3, 179. —i Biblioteca Nazionale 260.
 Venkei Dénes 268.
 Vér Mátyás fordítás 199.
 Veress István 267.
 Verlag-Comptoir 175, 180.
 Verlag Moderner Belletristik 177.
 Verlagsbureau 177.
 Verlags-Magazin 180.
 Vermes Lajos aj. 141.
 Verocchio 260.
 Verseczi Városi kt. 1915-ben 242.
 Versegly Ferenc fordítás 34—36, 60, 66, 199.
 Versényi György 155, 199.
 Versis János cimkerő folyamodványa 107, 138.
 Vértesi Arnold fordítás 158, 199.
 Vértesy Gyula fordítás 199. — Jenő 137; aj. 141; halála 132, 133.
 Vespasiano da Bisticci kéziratkereskedő 257.
 «Vestibulum Linguae Latinae» 102.
 Veszelei nkt. 269.
 Vészi József ford. 185, 199.
 Veszprém Egyházmegyei Hatóság aj. 104, 135. — Vmi Múzeum és kt. 1915-ben 242.
 Vetti O. S. ford. 185.
 Vida József fordítás 32, 79, 199.
 «Vidám Ujság» szerk. aj. 141.
 Vidéki könyvtáraink 1915-ben 211—243.
 Vidor Emil I. Kerényi Frigyes.
 Vig Feri I. Kovács Pál.
 Vikár Béla 163.
 Világháború és a belga ktak 118—120. — karrikaturái 118. — könyvésze 117.
 Világos 248.
 Viley John 178.
 Vilimek Jos. R. 179.
 Vilney Anton ford. 59, 86, 87, 185.
 Virág Benedek fordítás 30, 33, 35, 36, 60, 66, 72, 81, 199.
 Vita Deutsches Verlagshaus 173.
 Vitéz János könyvgyűjtő 257.
 Vitkovics Mihály fordítás 29, 30, 47, 48, 60, 67, 82, 199.
 Vladimir-Volnasensky 267.
 Vladislavci nkt. 269.
 Voigt Bernh. Fr. 179.
 Volckmar Friedrich 177.
 Volhynia 267.
 Volkmann H. aj. 108, 135.
 Volosin Agost elad a M. N. Múzeumnak 105.
 Voulliéme Ernst «Neue Inkunabel-Enverkungen der königlichen Bib-

- liothek» 120; segít meghatározni a gyulafejervári Batthyány-Intézet ösnyomtatványait 217.
- Vörösmarty Mihály fordítás 26—30, 34—38, 48, 59—64, 71, 72, 74, 75, 77, 82—84, 88, 92, 93, 199.
- Vörösváry Ferenc «A bpesti Erzsébet Népakadémia ktának új betűsoros könyvjegyzéke» (Budapest 1917) 250—253.
- Vöslau 244.
- Vranya 267.
- Vrchlicky Jaroslav ford. 185.
- W**aino Nilo E. ford. 185.
- Wallfisch kt. Aradon 212.
- Wallis A. S. C. ford. 185.
- Wallishausen J. B. 180.
- Walther Hermann 173.
- Warne Frederic & Co 177.
- Waugh Wright Ellis ford. 185.
- Weber Otto 175; ford. 185. — Simon Péter 176.
- Wechsler Ludwig ford. 157, 185, 186.
- Weilheim Adolf ford. 186.
- Weimár 179.
- Weiss Emil aj. 104, 135.
- Weiszfeiler Gyula aj. 141.
- Werneck Joseph ex-librisze 48.
- Werner Emilia 76. — Klára l. Streibig Lipótné.
- Wertheimer Manó aj. 136, 141.
- «Widerlegung des falsch genannten unparteiischen Worts an die Bürger von Ungarn» szerzősége 265, 266.
- Wiedemann E.: «Comitum gloriae» (Pozsony 1646) 104.
- Wien l. Bécs.
- «Wiener Lit. Zeitung» 81.
- Wiener Verlag 180.
- Wigand Georg 177. — Otto 175—177.
- Wilhelmi Richard 173.
- Wilkens és Waidl 175.
- Winiker & Schickardt 174.
- Winkler Anna aj. 141.
- Winterbergné aj. 227.
- Witt Bruno 173.
- Wittmann Carl Friedrich «Dramatische Zweigespräche» 151.
- Wlassics Gyula br. aj. 247. — Tibor br. aj. 247.
- Wolfenbütteli Korvin-kodexek 258.
- Wohl Janka fordítás 32, 80, 199. — Stefánia fordítás 199.
- Wolzogen Ernst v. ford. 158, 186.
- Worswick B. W. ford. 186.
- Worthington R. 178.
- Wurzbach 266.
- Wurzen 180.
- Y**bl Miklós 19.
- Yekel Peter ford. 186.
- Yolland Arthur Bakishill 186.
- Z**áborszky Kálmán 269.
- Zágráb 180. —i Egyetemi kt. 6.
- Zajzoni l. Rab István.
- Zalaegerszegi nkt. 269.
- Zalár József fordítás 32, 35, 36, 63, 79, 199.
- Zambra Alajos «Corriere d'Ungheria» 116; «Il codice Zichy della Biblioteca comunale di Budapest» 116, 117; «Incunaboli di origine italiana nella biblioteca dell'Accademia ungherese delle scienze a Budapest» 116.
- Zamoysky József Julian gr. ford. 186.
- Zanathy Károly fordítás 66, 199.
- Zanutel A. 175.
- Zára 6.
- Zarncke 118.
- Závodszy Levente aj. 141.
- Zdenci-pusztai nkt. 269.
- Zeeghers A. ford. 186.
- Zeitler Julius 177.
- «Zeitschrift für Bücherfreunde» 117, 118.
- Zellner Ernő 266.
- Zempléni Árpád fordítás 199.
- «Zentralblatt für Bibliothekswesen» 118—121, 125, 126.

- Zeörögh Benedek, Márton és Mihály
 cle. 110, 138.
 Zerkowitz Sidonie ford. 186.
 Zichy Antal fordítás 61, 199. — Géza gr.
 fordítás 32, 41, 64, 66, 199. — kodex
 (Budapest Városi kt.) 116, 117. —
 Péter gr. fordítás 59, 60, 199.
 Zigány Árpád ford. 186, fordítás 199,
 200.
 Zilahi nkt. 269.
 Zilahi Samu 175.
 Zilahy Károly fordítás 200.
 Zmaj Jovanovics Joan ford. 186.
 Zoltán Vilmos ford. 200.
- Zombori Városi ktegyesület 1915-ben
 243.
 Zoványi Jenő: «Magyar könyvesház»
 95, 98.
 Zrínyi Miklós gr. fordítás 80, 81, 200;
 «Oratio» (Bécs 1634) 146—150. —
 Péter gr. 146; ford. 186.
 Zürich 180.
 Zsigmond m. kir. 11.
 Zsinka Ferenc aj. 141; irodalmi mű-
 ködése 144; kinevezése 132.
 Zsitvaapáti nkt. 269.
 Zsombolyai nkt. 269.
 Zsutai János ford. 200.

BULLETIN
DE LA REVUE BIBLIOGRAPHIQUE
HONGROISE

PUBLIÉE PAR LA BIBLIOTHÈQUE SZÉCHÉNYI
DU MUSÉE NATIONAL HONGROIS

DIRECTEUR :

PAUL GULYÁS

SIXIÈME ANNÉE.

(Supplément de la Magyar Könyvszemle, nouvelle série XXV. volume.)

BUDAPEST

ÉDITION DE LA BIBLIOTHÈQUE SZÉCHÉNYI DU MUSÉE NATIONAL HONGROIS.

1917.

BULLETIN DE LA REVUE BIBLIOGRAPHIQUE
HONGROISE.

SIXIÈME ANNÉE.

Hungl
392^m

(18)

TABLE.

1. ARTICLES DE FONDS.

	Page
LA BIBLIOTHÈQUE SZÉCHÉNYI du Musée National Hongrois en 1917... ..	13*
BIBLIOTHÈQUE HONGROISE. Contributions au I. vol. de l'ancienne bibliothèque hongroise de Charles SZABÓ. (Par MM. Zoltán FERENCZI, Etienne HAMAR, Louis KEMÉNY, Jean MELICH et Eugène ZOVÁNYI)	4*
FRAKNÓI WILHELM. Das erste literarische Erzeugnis des Dichters Nikolaus Zrinyi. (Mit einem Textbilde)	15*
GULYÁS PAUL. Les traductions des belles-lettres hongroises dans la Bibliothèque du Musée National Hongrois. (Dixième et onzième parties)	4*, 15*
NOS BIBLIOTHÈQUES de province en 1915	16*
PANKA CHARLES. Histoire de la Bibliothèque de la Chambre Hongroise des députés	3*
TRÓCSÁNYI ZOLTÁN. Kaspar Heltais Übersetzung des Neuen Testaments	16*
SZÜCSI JOSEF. Die Balkanaufgaben unserer Bibliothek	1*

2. DOCUMENTS INÉDITS.

HELLEBRANT ARPAD. Ungarischer Buchhändlerkatalog aus dem XVIII. Jahrhundert	5*
--	----

3. INDICATEUR OFFICIEL.

BARON ÉMÉRIC de Szalay †	17*
BERICHT über die Széchényische Bibliothek des Ungarischen National-Museums. Juli 1916—März 1917	6*, 18*

4. LITTÉRATURE.

COLLIJN ISAK. Magnus Gabriel de La Gardie's samling af äldre stadsvyer och historiske planscher in Kungl. Biblioteket. Par G—s	8*
CORNS R. ALBERT and SPARKE ARCHIBALD. A bibliography of unfinished books. Par Paul GULYÁS	8*
D'ANCONA PAOLO. La miniatura fiorentina (secoli XI—XVI.). Par Σ... ..	19*
HORVÁTH ALEXANDER O. P. Aus Vergangenheit und Gegenwart des h. Dominikaner-Ordens. Par Σ... ..	7*

PITTRUF PAUL. Geschichte der Raaber Presse. (1728—1850.). Par P. G.	Page 20*
SIPOS KAMILLO. Zur Bibliographie der Nationalitätenfrage. Par PAUL GULYÁS	8*
VÖRÖSVÁRY FRANZ. Der neue alphabetische Katalog der Bibliothek der Budapester Elisabeth Volksakademie. Par PAUL GULYÁS	19*

5. REVUE DES PERIODIQUES HONGROIS.

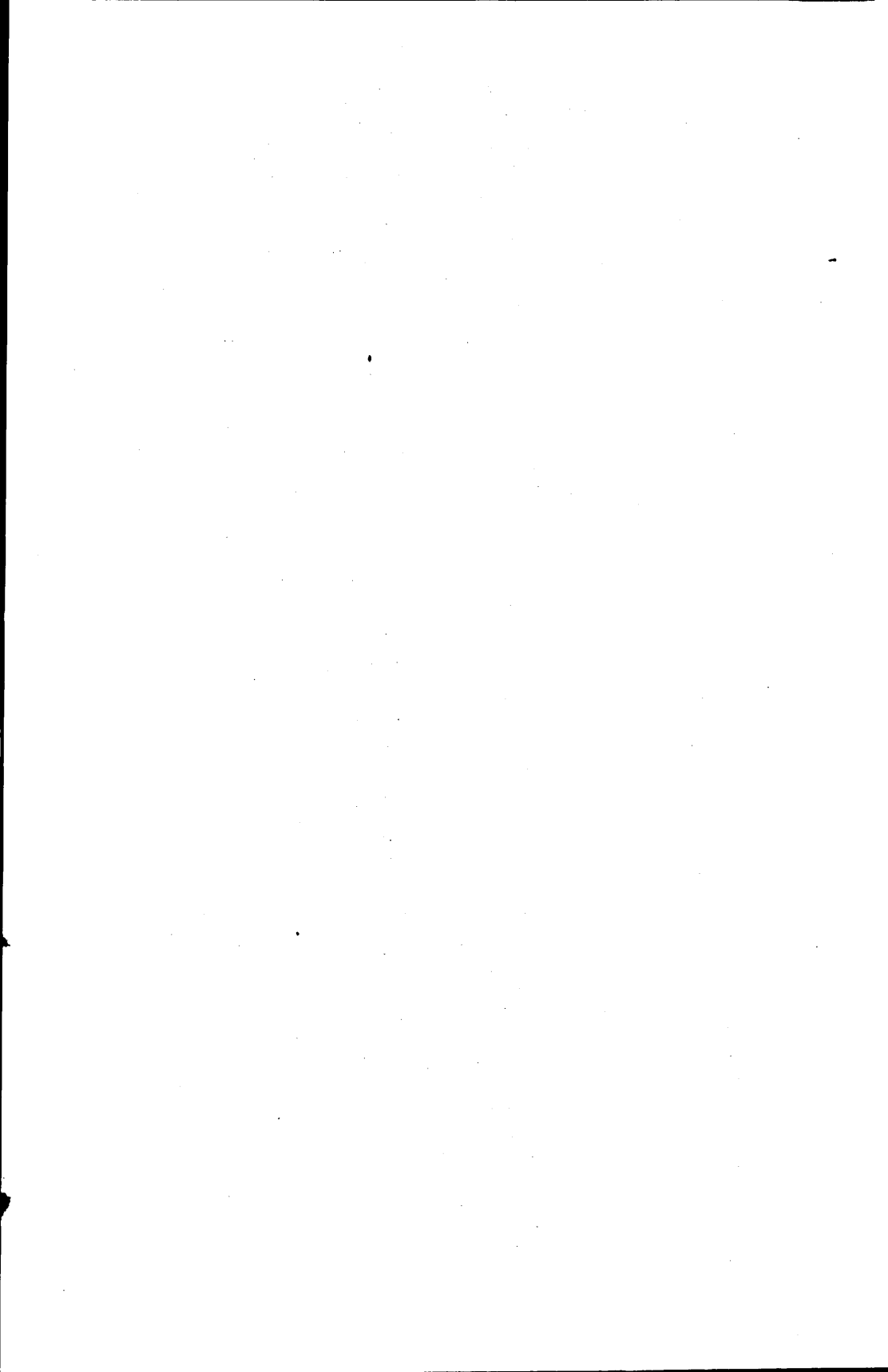
EGYETEMES PHILOLOGIAI KÖZLÖNY. Année 1916. livr. 6—10.	8*
IRODALOMTÖRTÉNET. Année 1916. livr. 7—11.	9*
IRODALOMTÖRTÉNETI KÖZLEMÉNYEK. Année 1916. livr. 1—2.	9*
MAGYAR IPARMŰVÉSZET. Année 1916. livr. 1—4.	10*

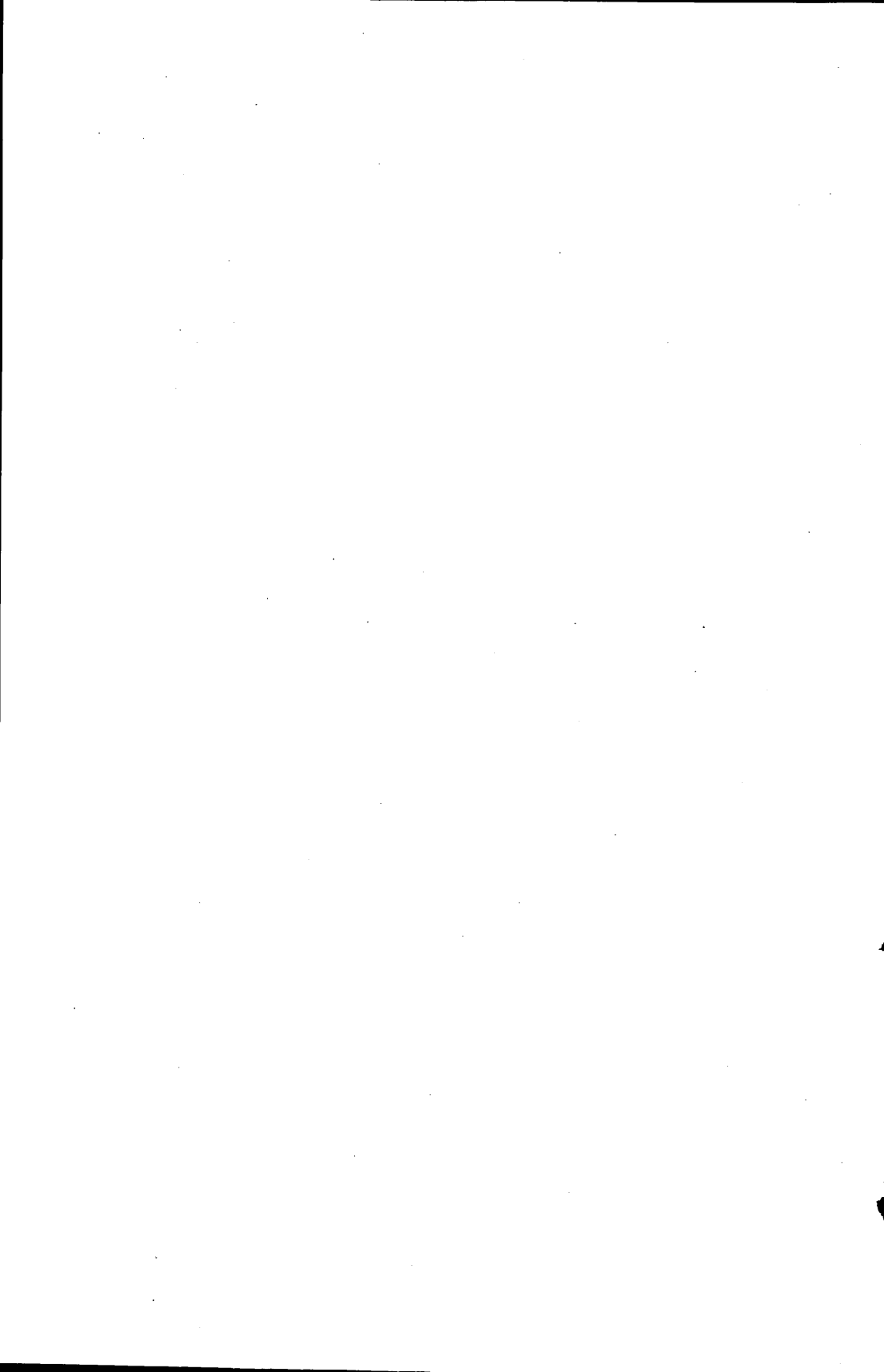
6. NOTICES.

Charles Kudora †. (P. G.)	10*
Árpad Hellebrants Auszeichnung. (Σ)	10*
Änderung in der Leitung des Oberinspektorats der Museen und Biblio- theken	11*
Une bibliothèque de couvent sur l'île des lapins (d'après Paul GULYÁS)	11*
Josef Hajnóczy's Werke. (Johann HAJNÓCI)	12*
Ladislav v. Fejérpatakys Ehrung	20*
Auszeichnung	20*
G. T. B. ? (Coloman de SZILY)	20*
Vaterländische Literatur der Slovenen. (Johann MELICH)	21*
Neuerer Ausweis über Volksbibliothekare im Kriegsdienste	21*

*

CHANGEMENTS dans l'état des imprimeries hongroises du 1. janvier 1916 au 30. avril 1917	12*
--	-----

Josef Szűcs: Die Balkanaufgaben unserer Bibliothek. (Ss. 1—13.)

Die blutigen Lehren des Weltkrieges scheinen die vielbesprochene, jedoch äusserst wenig geförderte Mission Ungarns auf dem Balkan in das richtige Geleise zu bringen. Die Errichtung des Ungarischen Wissenschaftlichen Institutes in Konstantinopel, die Reorganisation der orientalischen Kommission der Ung. Akademie der Wissenschaften, die Agitation um die Errichtung balkanischer Lehrstühle an den Universitäten und der Plan einer Balkan-Hochschule in Szeged, sind alle Vorzeichen einer neuen Epoche. Um aber wahre Resultate auf diesem Gebiete zu erreichen, ist es unbedingt notwendig, dass wir das Studium der Literaturen unserer östlichen Nachbarn mittels unserer Bibliotheken ermöglichen. Heutzutage kann man sogar in der Hauptstadt nur mit der grössten Not böhmische, kroatische, walachische oder bulgarische Bücher auftreiben.

Diesem Übel muss tunlichst rasch abgeholfen werden, und zwar mittels unserer Bibliothek, da einesteils unsere Sammlung zur National-Bibliothek ausgestaltet werden soll, andernteils aber wir schon jetzt die Literatur der im Gebiete Ungarns lebenden Nationalitäten möglichst vollständig aufgesammelt und die auf Ungarn bezügliche ausländische Literatur in dem Masse zusammengebracht haben, in dem es unsere beschränkten Mittel ermöglichten.

Diese neue, in grösserem Maszstabe auszuführende Aktion müsste unserer geographischen Lage gemäss in drei Hauptrichtungen begonnen werden: in westlicher, nördlicher und südlicher Richtung. Gegen Westen wäre unsere spezielle Aufgabe, das intensive Sammeln der österreichischen und italienischen Literatur. Die seit Jahrhunderten andauernden politischen und wirtschaftlichen Beziehungen mit Österreich verleihen fast jedem cisleithanischen Presserzeugnisse ungarische Beziehungen, während die Gemeinschaft der Adria und die irredentistische Bewegung viele Druckwerke Italiens unentbehrlich machen. Gegen Norden ist das Aufsammeln der böhmischen, polnischen, kleinrussischen und russischen Literaturen von eminenter Wichtigkeit, nicht nur wegen den vielen historischen Beziehungen, die unsere Vergangenheit mit der Böhmens und Polens aufzuweisen hat, sondern auch wegen gegenwärtiger wirtschaftlicher und politisch-literarischer Bewegungen.

Die weitaus wichtigste Aufgabe ist aber die südliche, oder viel besser gesagt, die balkanische Aktion. Die historische Vergangenheit verknüpft unser Vaterland mit so mannigfaltigen Fäden mit dem Balkan, dass es schier unmöglich ist, eine ungarische Geschichte zu schreiben ohne Kenntnis des Balkans, sowie die Entwicklung der Balkanvölker unerklärt bleibt ohne die Aufdeckung des ungarischen Einflusses.

Unsere Bibliothek hat schon bis jetzt sehr viele Balcanica erworben.

Diese ihre Tätigkeit soll aber eine erhebliche Erweiterung erfahren. Wir sollten möglichst alle mit dem Balkan und den Balkanvölkern sich beschäftigenden Werke und sehr viele Erzeugnisse der Balkanpresse erwerben. Die Grenzen der Vollständigkeit müssten je nach der Bedeutung unserer historischen und aktuell-politischen Beziehungen gegenüber jedem Balkanvolke verschieden abgestuft werden.

In erster Linie werden die Presserzeugnisse der Länder Kroatien-Slavonien und Dalmatien zu berücksichtigen sein, und zwar in jenem vollen Masse, wie dies für Ungarn im engeren Sinne mittels der Pflichtexemplare ermöglicht wird. Die einzige Beschränkung auf diesem Gebiete bestände darin, dass man unveränderte Neuauflagen schon vorhandener Bücher unberücksichtigt liesse. Die Jahresproduktion dieser Länder belief sich vor dem Kriege auf etwa 1200 Bände, 130 Zeitschriften und 80 Zeitungen. Wegen den vielen Beziehungen der Pressen von Prag, Graz, Laibach und Triest zur kroatischen Literatur, scheint ein zwar etwas begrenzteres Sammeln ihrer Erzeugnisse ebenfalls erwünscht.

Die vierhundertjährige ungarische Beherrschung Bosniens, die seit der Okkupation rechtlich neu belebt wurde, macht es zu unserer Pflicht, dass wir die Bosnensica in gleichem Masse berücksichtigen, als die Kroatica. Die Presserzeugnisse Bosniens beliefen sich vor dem Kriege auf 100 Bücher, 30 Zeitschriften und 10 Zeitungen pro Jahr.

Serbiens Bücherproduktion verdient ebenfalls unsere grösste Aufmerksamkeit. Vollständigkeit auf diesem Gebiete hiesse zu weit zu gehen, jedoch müssten wir wenigstens die wirtschaftlichen, historischen und philologischen Publikationen, sowie die Propagandaschriften und die Tagespresse berücksichtigen.

Die Errichtung einer albanischen Büchersammlung im Rahmen unserer Bibliothek wäre ebenfalls erwünscht.

Die Geschichte Ostungarns, insbesondere Siebenbürgens wäre ohne Kenntnis der Verhältnisse Rumäniens unverständlich, eine beträchtliche Anzahl unserer Mitbürger lebt in kultureller Gemeinschaft mit Rumänien, diese rumänische Kultur ihrerseits ist auf unserem Boden entsprossen, endlich richteten sich die neueren nationalen Ansprüche Rumäniens gegen die Integrität Ungarns, alldas motiviert vollständig das Sammeln der walachischen Literaturprodukte. Die beim Sammeln der walachischen Presserzeugnisse zu beachtenden Gesichtspunkte wären dieselben, die wir bei der serbischen Literatur angedeutet haben und die Zahl des jährlichen Zuwachses auf diesem Gebiete würde derselben der Serbica gleichkommen.

Die tiefgehende Sympathie, welche sich zwischen Ungarn und Bulgarien in den letzten Jahrzehnten ausgebildet hatte, sowie der Umstand, dass das Gedeihen und Aufblühen Bulgariens ein Eckstein unserer Balkanpolitik ist, machen es zu unserer Pflicht, dass wir die Literatur unserer bulgarischen Bundesgenossen in grösserem Masstabe aufzusammeln trachten. Es dürften etwa 20 Tagesblätter und Zeitschriften, sowie ungefähr 200 Bücher jährlich von diesem Gebiete uns zufließen.

Griechenland und die Türkei interessieren uns besonders wegen ihrer

geschichtlichen Vergangenheit. Während alles auf die byzantinische Vergangenheit Bezügliche möglichst vollständig gesammelt werden sollte, können wir uns beim modernen Griechenland auf das unumgänglich Nötige beschränken. Jedoch sollten wir alle auf Saloniki und auf den Athosberg bezügliche Werke erwerben.

Mit gleicher Vollständigkeit sollten wir die historischen Quellen der Türkei und ihre pragmatischen Bearbeitungen sammeln. Von der heutigen Türkei sollten bloss die Literaturerzeugnisse der türkisch-moslemischen Glaubensbestrebungen, sowie die auf Konstantinopel und die Dardanellen bezüglichen Publikationen tunlichst vollständig gesammelt werden.

Nach Beendigung des Weltkrieges wird in ganz Europa eine fieberhafte Tätigkeit eintreten. Jede Nation wird bestrebt sein, die neuen Verhältnisse im eigenen Interesse auszunützen. Aus diesem Wettbewerb darf unser Vaterland ebenfalls nicht ausbleiben, wenn es nicht politisch und wirtschaftlich untergehen will. Auf den Wettbewerb müssen wir uns aber rüsten, und zwar in erster Linie mit den Waffen des Wissens. Diese wissenschaftliche Ausrüstung kann aber nur mittels einer Balkanbibliothek erstrebt werden, wie wir sie im Rahmen der SZÉCHÉNYI-Bibliothek ausgestaltet zu sehen wünschen.

Charles PANKA : Histoire de la Bibliothèque de la Chambre hongroise des députés. (Pp. 14—22.)

La Bibliothèque de la Chambre hongroise des députés fut fondée en 1866. En mai 1866 la Chambre a voté 1000 Florins pour l'acquisition des codes, des écrits parlementaires et des publications de statistique, mais elle n'a délégué qu'en mars 1867 un comité spécial pour rédiger le plan d'une bibliothèque. On n'a aucune nouvelle sur la première activité du comité.

Le 8 décembre 1868 la Chambre accepta ses nouvelles règlements, dont le paragraphe 215 traite de l'érection d'une bibliothèque spéciale destinée à l'usage des députés. Toutefois faute de local convenable, la bibliothèque ne put encore longtemps se constituer. Enfin en 1870 le comité de bibliothèque présenta ses premières propositions à la Chambre. Le comité demanda un crédit mensuel de 500 florins pour l'acquisition des livres et le louage d'une salle de bibliothèque dans le palais du Musée National. La chambre vota ces propositions le 27 juillet 1870 et la bibliothèque put enfin se constituer.

La bibliothèque encore modeste s'accrut en 1872 par la collection du feu Ignace GHYCZY, offerte par les enfants du défunt à la Chambre des députés. Cette fondation généreuse augmenta tout d'un coup de 14.500 volumes les fonds de la bibliothèque. En 1876 le comité économique de la chambre proposa la réduction du budget de la bibliothèque, mais cette proposition, motivée par l'état précaire des finances, ne fut point votée. La bibliothèque installée dès 1873 dans des armoires distribués un peu partout dans les locaux accessoires de la Chambre, reçut en 1883 une salle spéciale reconstruite dans ce but. L'année suivante 1356 oeuvres sur l'économie rurale,

provenant de la Bibliothèque GHYCY, furent remises à la Société Hongroise Agricole. En 1892 on remania le règlement des prêts de livres et on fixa le budget annuel des acquisitions à 5400 florins. En 1893 parut le premier catalogue complet de la bibliothèque, rédigé par M. Béla KÜFFER. En 1901 la bibliothèque faillit de périr. Le tuyau du poêle de la salle de bibliothèque creva le 4 janvier et les flammes, heureusement bientôt localisées détruisirent une partie considérable des volumes. La société d'assurance versa une somme de 8229¹⁰ cour. à titre d'indemnité.

En 1902 la bibliothèque composée alors de 45.603 volumes s'installa dans les locaux somptueux qui lui furent ménagés dans le nouveau palais des deux Chambres. Malheureusement ces locaux furent bientôt insuffisants surtout à cause de l'ordre alphabétique suivi dans l'arrangement des livres. On dut donc recourir en 1910 au système de magasin proposé dès 1906 par M. le bibliothécaire Aron FÜLÖP.

En 1913 le nombre total des volumes de la bibliothèque s'éleva à 80.886. Le nombre des acquisitions nouvelles de cette année furent 3056 volumes. 170 députés et plusieurs autres lecteurs autorisés par le président de la Chambre prêtèrent 1257 volumes et lurent 6285 volumes sur place. Le budget présent de la bibliothèque s'éleva à 16.000 cour. pour les acquisitions et 10.000 cour. pour les reliures.

Paul GULYÁS: Les traductions de belles-lettres hongroises dans la bibliothèque du Musée National Hongrois. (Dixième partie. Pp. 23—93.)

Cette partie du catalogue comprend les numéros 618 à 655. Elle embrasse les anthologies allemandes de Maximilien FARKAS, Elisa GRAIL-TORDAL, August GREGUSS, D. HÄCK, Adolphe HANDMANN, G. W. HENNING, Charles HORSCHETZKY, Alexandre JOANOVICH, C. M. KERTBENY, Hedwige LACHMANN, Jules LECHNER, Jean MAILÁTH, S. MÁRKUS, Gabriel MÁTRAY, Henri MELAS, Jules NORDHEIM, Étienne PONGRÁCZ, Paul SELIGER, Gustave STEINACKER, François TOLDY, François TOMANIK, VASFI et BENKŐ, Anton VILNEY, les anthologies italiennes de Marc-Antoine CANINI, Sylvien GIGANTE, François SIROLA et Émile TÉZA, l'anthologie serbe de Blagoje BRANCSICS, l'anthologie slovaque de Joseph MARGÓCSY et l'anthologie volapuk de Paul MADARASSY.

Bibliothèque hongroise. (Pp. 94—98.)

Contributions au I. volume de l'Ancienne Bibliothèque Hongroise de Charles SZABÓ communiquées par MM. Zoltán FERENCZI, Étienne HAMAR, Louis KEMÉNY, Jean MELICH et Eugène ZOVÁNYI.

DOCUMENTS INÉDITS.

Arpad HELLEBRANT: Ungarischer Buchhändler-Katalog aus dem XVIII. Jahrhundert. (Ss. 99—102.)

Der hier mitgeteilte Einblattdruck befindet sich in einem Sammelband der Ungarischen Akademie der Wissenschaften. Dieser Buchhändler-Katalog wurde wahrscheinlich in Debreczen gedruckt, und zwar nach dem Jahre 1761. Da im Verzeichnis die Verlagswerke des Buchhändlers MARGITAI besonders stark vertreten sind, scheint es höchst wahrscheinlich, dass es im Auftrage dieser Firma hergestellt wurde.

INDICATEUR OFFICIEL.

Bericht über die Széchényische Bibliothek des Ungarischen National-Museums im dritten Quartal des Jahres 1916. (Ss. 103—107.)

Neuerwerbungen der Druckwerke-Abteilung: Pflichtexemplare 1951 St., Geschenke 154 St., Ankauf 198 St., amtliche Ausgaben 2 St., insgesamt 2305 St. Druckwerke. Dazu kommen noch 6696 St. kleinere Druckwerke, ebenfalls als Pflichtexemplare zugekommen. Auf Ankauf wurden verausgabt 1455/99 K, 87/10 Mark und 36 Francs. Im Lesesaal benützten 1624 Personen 4176 Bde. Ausgeliehen wurden an 631 Personen 1531 Bde. Im verflossenen Quartal wurden 1110 Werke katalogisiert. An die Buchbinderei wurden 319 Werke in 458 Bden überwiesen. In das Bureau der Pflichtexemplare liefen während dieser Zeit 90 Sendungen ein, von daselbst wurden 1004 Briefe abgesendet, darunter 299 Reklamationen. Wegen Übertretung des G.-A. XVI:1897 wurde keine einzige Buchdruckerei gerichtlich verfolgt.

Die als Stiftung zugeflossene Bücherei des verstorbenen Freiherrn Franz RÉVAY, sowie die angekaufte Sammlung weil. Josef SZINNYEI's konnten in diesem Zeitraum während der Nachmittagsstunden aufgearbeitet werden. Die Révaysche Bibliothek enthält 44 St. kleinere Druckwerke, 2021 Werke in 4054 Bden, 9 St. alte ungarische Drucke. Von den Werken nach 1711 erwiesen sich als Duplikate 195 Werke in 296 Bden. Ausserdem wurden der Zeitungs-bibliothek 32 St., der Handschriften-Abteilung 8 St. Manuskripte und 24 Briefe, und dem Archiv 121 St. Schriften überwiesen. Von der Szinnyeischen Sammlung konnten unserer Bibliothek einverleibt werden: 1 St. alter ungarischer Druck, 836 Werke in 1251 Bden, 1096 kleinere Druckwerke, 497 St. Erzeugnisse der Volksliteratur, 238 St. ungarische Bücherpreislisten, 719 St. Theaterzettel, 141 St. Speisekarten und Einladungen, 441 St. Programme, 189 St. Schwarzkünstler- und Circusanzeigen, 1 Bündel Pränumerations-Einladungen, 1 Bündel Familien-Anzeigen, 90 St. diverse Drucke. Ausserdem wurden der Zeitungsbibliothek 100 Zeitungsbände und 1500 einzelne Nummern, der Handschriftenabteilung und dem Archive 368 St. Schriften des Mittelalters und

der neueren Zeit, 333 St. Schriften von 1848/49, 679 St. Proklamationen aus 1848/49, 64 Bündel Partezettel, 49 St. Flugschriften, 8 Bündel Autoren-Biographien, 866 St. Literaturbriefe, 175 St. eigenhändige Manuskripte SZINNYEI's und 283 St. Manuskripte verschiedenen Inhalts.

Neuerwerbungen der Zeitungsbibliothek: 135 Jahrgänge in 21.864 Nummern als Pflichtexemplare, 1 Jahrgang in 1105 Nummern als Geschenk, 4705 Nummern aus einer anderen Abteilung überwiesen, 46 Jahrgänge in 668 Nummern durch Ankauf; insgesamt also 182 Jahrgänge in 27.942 Nummern. Auf Ankauf wurden 57'10 K verausgabt. Im Lesesaal benützten 280 Personen 719 Zeitungsbände; ausgeliehen wurden an 36 Personen 136 Bde. Revidiert wurden 222 Jahrgänge in 11.663 Nummern, katalogisiert 260 Jahrgänge, gebunden 221 Bände.

Neuerwerbungen der Handschriftenabteilung: Ankauf: 3 Literaturbriefe; Geschenke: 1 Literaturbrief und 1 Analekta; insgesamt 5 St. Auf Ankäufe wurden 10 Mk zugewendet. Im verflossenen Quartal benützten 51 Personen 157 Bde, 175 Briefe und 2 Analekta; verliehen wurden 10 Handschriften.

Neuerwerbungen des Archivs: durch Ankauf 33 St., im Schenkungswege 24 St., aus einer anderen Abteilung überwiesen 122 St.; insgesamt 169 St. Auf Ankäufe wurden 49 K verausgabt. Von den Neuerwerbungen entfallen 25 St. auf das Mittelalter, 122 St. auf die neuere Zeit, 5 St. auf die Sammlung der Adelsbriefe, 1 St. auf die Innungsschriften, und 9 St. auf die Sammlung von 1848/49. Benützt wurden von 46 Personen 6663 St.; auswärts verliehen wurden 7 St.

Die Kriegssammlung vermehrte sich in diesem Zeitraum um 8285 St., wovon 1565 St. als amtliche Sendungen, 4358 St. durch Ankauf und 2362 St. im Schenkungswege zugeflossen sind. Auf Ankäufe wurden 134'79 K, 2910'30 M, 469'80 Frcs und 142'73 holl. Gulden verwendet.

Bericht über die Széchényische Bibliothek des Ungarischen National Museums im letzten Quartal des Jahres 1916. (Ss.108—110.)

Neuerwerbungen der Druckwerke-Abteilung: Pflichtexemplare 1728 St., Geschenke 156 St., Ankauf 320 St., aus einer anderen Abteilung überwiesen 4 St., insgesamt 2208 St. Druckwerke. Dazu kommen noch 3818 St. kleinere Druckwerke, ebenfalls als Pflichtexemplare zugeflossen. Auf Ankauf wurden verausgabt 2068'23 K, 65'95 Mark und 80'90 holl. Guld. Im Lesesaal benützten 4477 Personen 10.786 Bde. Ausgeliehen wurden an 659 Personen 1379 Bde. Im verflossenen Quartal wurden 1738 Werke katalogisiert. An die Buchbinderei wurden 612 Werke in 762 Bden überwiesen. In das Bureau der Pflichtexemplare liefen während dieser Zeit 602 Sendungen ein, von daselbst wurden 932 Briefe abgesendet, darunter 442 Reklamationen. Wegen Übertretung des G.-A. XLI. 1897 wurde keine Buchdruckerei gerichtlich verfolgt.

Neuerwerbungen der Zeitungsbibliothek: 77 Jahrgänge in 18.645 Nummern als Pflichtexemplare, 1 Jahrgang in 497 Nummern als Geschenk, 1 Nummer aus der Druckwerke-Abteilung überwiesen und 27 Nummern als käuf-

liche Erwerbungen, insgesamt also 78 Jahrgänge in 19.180 Nummern. Auf Ankauf wurden verausgabt 3 K. Im Lesesaal benützten 403 Personen 1205 Zeitungsbände; ausgeliehen wurden an 53 Personen 174 Bde. Revidiert wurden 77 Jahrgänge in 14.595 Nummern. Gebunden wurden 137 Bde.

Neuerwerbungen der Handschriftenabteilung: Ankäufe: 7 Musikalien-Handschriften, 7 Literaturbriefe, 4 Photographien; Geschenke: 2 neuzeitige Handschriften, insgesamt 20 St. Im verflorenen Quartal benützen 63 Personen 123 Bde, 349 Briefe und 4 Photographien; verliehen wurden 4 Handschriften.

Neuerwerbungen des Archivs: durch Ankauf 65 St., im Schenkungswege 7 St.; aus einer anderen Abteilung überwiesen 194 St.; aus einer Legation 8 St. und eine Kiste voll neuzeitiger Handschriften und Druckwerke. Auf Ankäufe wurden 456 K verwendet. Die bei der Übernahme der Legation des in Lemberg verbliebenen Adam THURANSZKY entstandene Kosten beliefen sich auf 244 K. Von den Neuerwerbungen entfallen 3 St. auf das Mittelalter, 66 St. und ein Paket auf die neuere Zeit, 3 St. auf die Sammlung der 1848-er Revolution und 8 St. auf die Sammlung der Adelsbriefe. Benützt wurden von 102 Personen 12.945 Stücke; auswärts verliehen wurden 155 St.

Die Kriegssammlung vermehrte sich in diesem Zeitraum um 7245 St., wovon 3073 St. als Pflichtexemplare oder amtliche Sendungen, 2628 St. durch Ankauf und 1544 St. im Schenkungswege zugeflossen sind. Auf Ankäufe wurden 3274'55 K, 1856'91 Mk., 1714'25 Francs und 396'45 holl. Guld. verwendet. Die ganze Sammlung belief sich am Jahresende auf 86.646 St., nebst einer stattlichen Menge von Zeitungsausschnitten.

LITTÉRATURE.

(Pp. 111—115.)

1. Alexander HORVÁTH O. P. (Aus Vergangenheit und Gegenwart des h. Dominikaner-Ordens.) Budapest, 1916. Die vornehm ausgestattete Jubilarschrift gibt ein anschauliches Bild der mannigfaltigen Tätigkeit des um die Kirche und Ungarns kulturelle Vergangenheit gleich hochverdienten Predigerordens. Die Artikel wurden grösstenteils von Ordensbrüdern verfasst, jedoch lieferten auch Externe einzelne Beiträge. So stammt der uns zunächst interessierende Aufsatz über den *Dominikanerorden und die ungarische Kodex-Literatur* aus der Feder des Cisterziensers DAMIANUS VARGHA, eines der besten Kenner unserer mittelalterlichen Literatur. VARGHA liefert eine erschöpfende Zusammenstellung jener ungarischen Kodices, die unbedingt oder höchstwahrscheinlich dominikanischen Ursprungs sind, bespricht die auf die Kopisten und den Entstehungsort bezüglichen Data, verweist auf das Verhältnis dieser Handschriften zu einander, ermittelt ihre Quellen und stellt sie somit in die literarischen Strömungen des Mittelalters. Seine Ausführungen werden von zahlreichen Facsimiles belebt. Der zweite, unsere Zeitschrift interessierende Aufsatz: *Beiträge zur Liturgie des Dominikanerordens und zu den einschlägigen Handschriften der Batthyány-Bibliothek in Gyulafejérvár*, hat den Dominikaner-

priester Kornelius BÖLE zum Verfasser. In diesem lehrreichen Aufsätze finden wir die kurze Beschreibung zweier ungarländischen Messbücher, eines *Antiphonale nocturnum* und eines *Lectionale*, die alle den Einfluss des von HUBERTUS a Romanis verfassten *Correctorium*s aufweisen. Die übrigen 16 Abschnitte behandeln unserer Zeitschrift ferner liegende Gebiete. Es ist zu bedauern, dass weder die literarische Tätigkeit der ungarischen Ordensbrüder, noch die in unseren Bibliotheken vorhandenen Manuskripte und Druckwerke dominikanischen Ursprungs behandelt worden sind. (S). — 2. Albert R. CORNS and Archibald SPARKE: A bibliography of unfinished books in the english language London, 1915. Ein in bibliographischer und bibliothekstechnischer Hinsicht gleich nützlich Handbuch, das in schöner Ausstattung etwa 2000 englische Werke aufführt, welche aus irgend einem Grunde unvollendet blieben. Über die Vollständigkeit des Materials können wir kein Urteil fällen, eine Bemerkung können wir jedoch nicht unterdrücken. Die Quellen des Bearbeiters werden in so sehr gekürzter Form angegeben, dass ein Quellenausweis mit vollständigen Titeln sehr erwünscht gewesen wäre. (Paul GULYÁS.) — 3. Kamillo SIPOS de Lécfalva: (Zur Bibliographie der Nationalitätenfrage. I. Bd. Allgemeiner Teil.) Kolozsvár, 1915. Dieser erste Teil der auf fünf Bände berechneten Zusammenstellung enthält in alphabetischer Ordnung etwa 5000 Bücher- und Aufsatztitel, die jedoch nicht nur die Nationalitätenfrage im allgemeinen, sondern auch einzelne Volksstämme und Nationalitäten behandeln. Unter letzteren sind auch die walachischen, alledutschen und pangermanistischen Bestrebungen vielfach vertreten, die doch jede für sich einen Band der ganzen Reihe erfüllen sollen. Dieses eigentümliche Verfahren wird seitens des Verfassers damit motiviert, dass er in diesen Fragen schon vor dem Erscheinen der weiteren Bände seinen Lesern Aufschluss bieten wollte. Der V. Band wird einen allgemeinen Sachregister des Werkes enthalten und wird somit den Schlüssel dazu bilden, denn bei der rein alphabetischen Einrichtung der einzelnen Bände ist die Orientierung ungemein erschwert. Es wurde vom Verfasser weder Vollständigkeit, noch einheitliche Bearbeitung des gebotenen Materials angestrebt, ein gewiss bequemer Standpunkt, der jeder Kritik vorbeugt. (Paul GULYÁS.) — 4. Isak COLLIJN: Magnus Gabriel de La Gardie's samling af äldre stadsvyer och historiske planscher in kung. Biblioteket. Stockholm, 1915. Musterhafte Bearbeitung des aus 187 Stücke bestehenden Sammlung von Städteansichten und Plänen des schwedischen Staatskanzlers Gabriel de la GARDIE. Wir führen alle aus Ungarn stammenden Ansichten an. Aus der einschlägigen Literatur wird auch BUBICS' ungarisches Katalogenwerk zitiert, jedoch mit grammatisch fehlerhaft gekürztem Titel. (G—s.)

REVUE DES PÉRIODIQUES HONGROIS.

Egyetemes Philologiai Közlöny. (Revue générale de philologie.) Année 1916, 6—7. livraisons. Árpád HELLEBRANT: La littérature philologique hongroise en 1915. (Bibliographie méthodique comprenant 1703 titres.) — 8—9. livraisons. Jules NÉMETH: Monuments authentiques de l'écriture entaillée hongroise.

(Critique peu favorable de l'ouvrage monumental de M. Jules SEBESTYÉN.) — 10. *livraison*. Jules SEBESTYÉN: Réplique à Jules NÉMETH. (Remarques polémiques sur la critique précitée, suivies de la réponse de M. NÉMETH.)

Irodalomtörténet. (Histoire littéraire.) *Année 1916, 7—8. livraisons*. Louis VELLEDETS: Les *Bölkversek* d'Aloyse Szentmiklóssy. (Ouvrage polémique dirigé contre François KAZINCZY et Joseph BAJZA, paru à Pest en 1830 et devenu extrêmement rare. Aucune des grandes bibliothèques de Budapest ne possède l'opuscule qui se trouve dans la Bibliothèque SOMOGYI de Szeged sous la cote H. e. 2695.) — 9—10. *livraisons*. Guillaume TOLNAI: Sur les éditions de Zrinyi de 1852 et de 1853. (De l'édition des œuvres du comte Nicolas ZRINYI parue dans la *Nouvelle Bibliothèque Nationale* il y a des exemplaires extrêmement rares datés de 1852, tandis que les exemplaires communs portent la date de 1853. Un article de Sigismond KEMÉNY paru dans le *Pesti Napló* de 1853 débrouille cette circonstance singulière. Pendant l'impression du volume Gabriel KAZINCZY découvrit quelques œuvres de ZRINYI jusqu' alors inconnues que les éditeurs ont incorporées dans le volume définitif daté de 1853. Le manuscrit d'où KAZINCZY avait tiré ses contributions se trouve dans la Bibliothèque SZÉCHÉNYI sous la cote 412. Quart. Hung. et y entra comme don de Mme BONIS, née Charlotte POGÁNY.) — Didier WALLENTINY: Un drame scolaire inconnu des Jésuites. (Le comte Ladislav RÁKÓCZY parle dans son *Journal inédit* d'un drame scolaire sur la prise de Murány représenté chez les Pères Jésuites de Kassa le 6 août 1656. Ce serait la plus ancienne rédaction poétique d'un thème historique devenu plus tard très répandu dans la poésie hongroise.)

Irodalomtörténeti közlemények. (Contributions à l'histoire littéraire.) *Année 1916, 1. livraison*. Louis DÉZSI: Description de nos anciens chansonniers. (Le manuscrit KUÚN copié de 1621 à 1647 par Michel NAGY et Pierre CSATÁRY, aujourd'hui dans la bibliothèque de l'Académie Hongroise des Sciences sous la cote «M. Cod. kis 8-drét 6. szám». Description bibliographique très soignée, mivie des textes tirés du manuscrit.) — Gérard GORZÓ: Les manuscrits de Bessenyei de la Bibliothèque Ráday. (Le Bibliothèque Ráday possède quatre manuscrits relatifs à Georges de BESSENYEI. Un mémoire sans date du poète publié déjà par M. Gerson SZINNYEI, ensuite la *Declaratio Besseneyiana intuitu Agentiarum* écrite en 1774 et publiée ici pour la première fois, enfin la *Tragédie de Buda* qui offre quelques variantes et le *Voyage de Tarimènes* en état fragmentaire.) — Joseph SZÜCSI: Un manuscrit retrouvé de Petöfi. (Polémique contre un article de M. Léopold HUTTKAY, paru dans le *Ország-Világ* [année 1915, livr. 33.] M. Huttkay affirme que les 9 lignes tirées des poésies de PETÖFI qui se trouvent dans le *Magyar Atlasz* de GÖRÖG jadis en possession de Joseph NÉMÉDY, régisseur à Kerekdomb, sont holographes. M. SZÜCSI démontre que ces 9 vers forment dans le recueil de PETÖFI deux pièces distinctes, que PETÖFI se trouvait le jour même dont le manuscrit de Kerekdomb est daté à l'hôpital de Zagreb et que l'inscription n'offre rien de commun avec l'écriture du poète.) — 2. *livraison*. Ladislav NÉGYESY: Il n'y a point de psautier Laskai. (Dans son *Ancienne Bibliothèque*

Hongroise [V. I. No. 843], Charles SZABÓ attribue à Jean LASKAI une traduction des psaumes du roi DAVID parue à Debrecen en 1651. C'est une erreur. La traduction des psaumes en question n'a point de frontispice; mais elle est reliée en un volume avec les prières tirées des méditations de KEGELIUS par Jean LASKAI et publiées à Debrecen en 1651. Le texte du psautier est identique avec la traduction de Albert MOLNÁR de Szenc et dû paraître également à Debrecen en 1651.) — Zoltan FERENCZI: Le chansonnier de Nicolas Petrovay. (Ce manuscrit confectionné en 1671/72 par Nicolas PETROVAY se trouve aujourd'hui dans la bibliothèque du Lycée réformé de Kolozsvár. M. FERENCZI en donne une description très détaillée entremêlée de citations copieuses.) — 1—2. *livraisons*. Arpad HELLEBRANT: Repertorium. (Liste des publications relatives à l'histoire de la littérature hongroise.)

Magyar Iparművészet (Les arts appliqués hongrois). XIX. année, 1—2. *livraisons* (janvier—février 1916): I. Ladislav SZŐNYI: La bibliothèque du Musée et de l'École des arts appliqués. (L'auteur ne s'occupe que brièvement de la bibliothèque proprement-dite. Il se borne à esquisser l'importance de l'institut dans l'éducation des artistes et livre quelques données statistiques. Ainsi en dix ans la bibliothèque avait 80.000 lecteurs. Elle se compose de 9013 volumes. Après une courte énumération des publications les plus précieuses qui se trouvent dans la bibliothèque, l'auteur traite des richesses photographiques de l'institut. Les photographies conservées en 400 boîtes sont groupées en 12 classes principales. Ces classes se subdivisent en 37 classes secondaires et les classes secondaires se subdivisent en 340 sections. Des classes principales l'auteur passe en revue celle consacrée aux arts graphiques.) — 3—4. *livraisons* (mars—avril 1916): Ladislav SIKLÓSSY: Coloman et Jules Tichy. (Étude esthétique sur les travaux graphiques des deux artistes. Le plus important des deux frères est Coloman qui exécuta surtout de remarquables illustrations à des contes de fées et des compositions *d'ex-libris*.)

NOTICES.

(Pp. 122—129.)

Charles Kudora †. L'ancien conservateur de la bibliothèque de l'université de Budapest, Charles KUDORA décéda le 18 décembre 1916. Le défunt ne se piquait point d'être censé savant, mais cherchait à remplir de son mieux ce devoir suprême du bibliothécaire qui consiste dans l'appui avenant des recherches des autres. Son mérite principal fut d'avoir écrit le premier en hongrois une *Bibliothéconomie* et cela dans un temps lorsqu'on fut chez nous encore de l'avis que les bibliothécaires «naissent» comme les poètes. Dans ses loisirs il entreprit la mise en ordre de plusieurs bibliothèques de province et devança par là l'activité de l'Inspection supérieure des Musées et des Bibliothèques. Lors de sa retraite en 1915, après 40 ans de service, il reçut le titre de conseiller royal. Sa mémoire vénérée nous sera toujours chère. (P. G.)

Arpad Hellebrants Auszeichnung. Seine kais. und apost. königliche

Majestät verliehen Herrn Arpad HELLEBRANT, Bibliothekar der Ung. Akademie der Wissenschaften, den Titel eines kgl. Rates. Diese Auszeichnung traf einen der hervorragendsten Repräsentanten der ungarischen Bibliothekskunde und Bibliographie, und zwar anlässlich eines vierzigjährigen Dienstes an der Ung. Akademie der Wissenschaften. Wir ehren in ihm einen unserer ältesten Mitarbeiter, der uns seit 1876 sehr viele Beiträge lieferte. Seine grossartige bibliographische Tätigkeit wurde in unserer Zeitschrift mehrmals gewürdigt. Der Reichtum und die Zuverlässigkeit seiner bibliographischen Arbeiten ist jedem Forscher auf dem Gebiete der Philologie, der Pädagogik und der Geschichte hinlänglich bekannt. Wir schliessen mit dem Wunsche, dass er seine Tätigkeit auf diesem Gebiete noch viele Jahre hindurch mit ungebrochener Arbeitskraft entfalten könne. (Σ.)

Änderung in der Leitung des Oberinspektorats der Museen und Bibliotheken. Seine Majestät geruhte die Abdikation des Herrn Bischofs Wilhelm FRANKÓI von der Würde des Oberinspektors der Museen und Bibliotheken anzunehmen und ihm für seine langjährige Tätigkeit auf diesem Gebiete die allerhöchste Anerkennung auszudrücken. Herr FRANKÓI bekleidete diese Würde fast zwei Jahrzehnte hindurch und erwarb sich um die Hebung und fachgemässe Ausgestaltung der Museen und Bibliotheken der Provinz unvergängliche Verdienste. Zu seinem Nachfolger wurde Herr Dr. Remigius BÉKEFI, Abt der ungarischen Cistercienser ernannt, der als einer der ausgezeichnetsten und unermülichsten Forscher der ungarischen Kulturgeschichte besonders dazu berufen ist, dass er den Entwicklungsgang jener Institute lenke, welche die Denkmäler unserer Kultur bewahren und der Gegenwart zugänglich machen. Auch Freiherr Emerich von SZALAY trat aus Gesundheitsrücksichten von der Stellvertretung des Oberinspektors zurück, seine Würde wurde Herrn kgl. Rat Josef MIHALIK, dem bewährten vortragenden Inspektor, anvertraut.

Une bibliothèque de couvent sur l'île des lapins. D'après une conférence de M. Paul GULYÁS à l'Académie St.-Étienne, parue dans la *Katholikus Szemle*. Sur l'île des lapins, aujourd'hui l'île de la bienheureuse Marguerite, se trouvait au Moyen-Age un monastère très étendu des soeurs dominicaines. Plusieurs vestiges de leur riche bibliothèque hongroise nous sont parvenus, pour la plupart des copies de la soeur LÉA de Ráskó. La bibliothèque florissait surtout dans le premier quart du XVI. siècle et fut un des centres de la littérature hongroise, probablement bannie de la collection somptueuse du roi MATHIAS Corvinus. Sur la vie intérieure de cette bibliothèque de couvent nous n'avons point de documents directs, mais l'uniformité qui régnait dans les maisons différentes du même ordre nous permet de former une idée assez juste sur son activité d'après les règles encore existantes d'autres couvents de dominicaines. Les règles construites par le général HUMBERTUS a Romanis et acceptées successivement par les couvents de Bâle, de Noremberg etc., durent être en vigueur aussi dans la maison de l'île des lapins. L'auteur trace d'après ces règles, publiées dans l'année 1884 du *Zentralblatt für Bibliothekswesen*, le fonctionnement de la bibliothèque où travaillait l'infatigable soeur LÉA.

Josef Hajnóczy's Werke. Im Anschluss an das Ergebnis der Forschungen Emerich MOLNÁR's und Stephan HARSÁNYI's wird klargelegt, dass die 1792 erschienene Flugschrift über *Intoleranz des katholischen Klerus gegen die ungarischen Protestanten*, die mit dem *Manch-Hermäon* in vielfachem Zusammenhange steht, ebenfalls fälschlich dem HAJNÓCZY zugeschrieben wurde. Diese rührt vielmehr von Johann MOLNÁR, dem Verfasser des *Manch-Hermäon* her. Auch das ungarische Pamphlet: *Az igaz hazafi* wird von RIBÁRY-MANGOLD, jedoch ohne irgend eine Beweisführung, dem HAJNÓCZY zugeschrieben. Géza PETRIK und Josef SZINNYEI d. ä. halten dagegen Sigmund OSWALD für den Verfasser. Die pathetische Stoffbehandlung dieser Flugschrift ist gegen die Autorschaft HAJNÓCZYS. Somit können wir weiterhin nur jene fünf Werke dem HAJNÓCZY zuschreiben, welche Wilhelm FRAKNÓI laut eigenhändigen Aufzeichnungen HAJNÓCZYS als seine Geisteswerke angeführt hat.

(Johann HAJNÓCZY.)

CHANGEMENTS DANS L'ÉTAT DES IMPRIMERIES HONGROISES
DU 1. JANVIER 1916 AU 30 AVRIL 1917.

(P. 130.)

Explication des signes: *imprimeries non avisées officiellement; **imprimeries dissoutes.

La bibliothèque Széchényi du Musée National Hongrois en 1916.
(Pp. 130—145).

L'événement le plus remarquable de l'année 1916 fut la retraite de M. le baron Émeric de SZALAY, directeur du Musée National Hongrois. L'administration générale de l'institut fut confiée à M. le dr. Ladislav FEJÉRPATAKY, directeur de la bibliothèque. M. le dr. Jules SEBESTYÉN fut nommé directeur et M. le dr. Jean MELICH reçut le titre et caractère de directeur. La direction du département des manuscrits fut confiée à M. SEBESTYÉN, chargé en même temps avec l'organisation d'un département de folk-lore, tandis que M. MELICH fut mis à la tête du département des imprimés. L'administration générale de la bibliothèque échut à M. FEJÉRPATAKY. M. le conservateur Paul GULYÁS, après un service plein de mérite de près de 18 ans, fut nommé second référent de l'Inspection supérieure des Musées et des Bibliothèques, Mlle dr. Marie HOFFMANN, conservateur adjoint titulaire entra dans le cadre des conservateurs adjoints gagés, Mlle dr. Vucosava PÁNYI et M. le dr. François ZSINKA surnuméraires furent nommés conservateurs adjoints titulaires, M. le conservateur adjoint titulaire Michel MUNKÁCSY, après cinq années de service, fut nommé à la Bibliothèque de l'Académie Hongroise des Sciences. — La bibliothèque essuya une perte douloureuse par la mort prématurée du conservateur en chef dr. Eugène VÉRTESY, attaché au département des manuscrits, qui compta parmi les plus remarquables historiens de notre littérature. M. le conservateur dr. Ladislav SZABÓ continua son service militaire. La direction de la *Magyar Könyvszemle*, organe officiel de la bibliothèque, fut laissée dans les mains de M. Paul GULYÁS, avec le concours de M. Jean MELICH.

Nombre des affaires réglées : 432 ; celui des cartes d'admission : 1920.

Nombre total de l'accroissement dans les cinq départements de la bibliothèque : 181.763 ; lecteurs : 18.994 ; pièces communiquées : 73.494. Sommes dépensées pour les acquisitions : 17.516.88 couronnes, 9863.28 marcs, 3046.50 francs, 766.93 florins hollandais et 22.30 couronnes suédoises.

Voici les données détaillées sur chaque département de la bibliothèque :

1. *Département des imprimés.* Croissement : Dépôt légal 6675, dons 1003, acquisitions : 933, transférés d'un autre département 9, éditions officielles 2, échanges 6, en tout 8626 articles. Il faut y ajouter 20.429 brochures et pièces volantes reçues en dépôt légal. Sommes allouées pour les acquisitions : 7301.35 couronnes, 844.10 marcs, 80.90 florins hollandais, 36 francs, 8 couronnes suédoises. Croissement de l'ancienne bibliothèque hongroise : 5 volumes.

Nombre des ouvrages catalogués : 6393 ; des fiches confectionnées : 8251 ; des volumes envoyés au relieur : 2134. La mise en ordre des cartes

géographiques touche à sa fin, celle des bibliothèques du baron François RÉVAY et de Joseph SZINNYEI père fut exécutée pendant les mois d'été.

Le bureau de dépôt légal a reçu 2526 colis d'imprimés et expédié 4675 lettres ou réclamations. Le bureau n'intenta aucun procès contre les imprimeurs manquant à la loi du dépôt légal.

Nombre des visiteurs de la salle de lecture : 15.008 ; volumes communiqués : 34.296 ; volumes prêtés à domicile : 5545.

2. *Département des journaux.* Acroissement : Dépôt légal : 88.570, dons : 4322, acquisitions : 889, transférés d'un autre département : 6555, en tout 97.316 articles. Somme allouée à l'acquisition : 10210 couronnes.

Nombre des journaux catalogués : 448 ; numéros collationés : 97.316 ; volumes reliés : 622.

Nombre des visiteurs de la salle de lecture : 1457 ; volumes communiqués : 3514 ; volumes prêtés à domicile : 668.

3. *Département des manuscrits.* Acroissement : Dons : 9, acquisitions : 46, transférés d'un autre département : 1049, en tout 1104 articles. Sommes allouées pour les acquisitions : 1503 couronnes et 18 marcs. Principales acquisitions : les mémoires d'Ernest KOVÁCH de Galsa, commandant hongrois de 1848 et les manuscrits de musique de Michel MOSONYI.

M. le conservateur dr. Joseph BAJZA, occupé jus qu'ici dans le département des manuscrits, fut mis dans le département des imprimés, et le maintien des manuscrits fut confié à M. le conservateur adjoint dr. Joseph HOLCUB, autrefois dans le département des chartes. M. le sumuméraire dr. Géza ROHEIM, provisoirement attaché au département des manuscrits, s'occupa de la rédaction d'un catalogue destiné au département de folk-lore en formation. M. le professeur de lycée dr. Jean VÁCZY, provisoirement attaché à la Bibliothèque, confectionna les registres des correspondances littéraires.

Nombre des lecteurs sur place : 212 ; pièces communiquées : 2245 ; manuscrits prêtés au dehors : 24.

4. *Département des chartes.* Acroissement : Dons : 706, legs : 3753, acquisitions : 148, transférés d'un autre département : 3586, dépôts perpétuels : 440, en tout 7331 articles. Somme allouée pour les acquisitions : 1076 couronnes.

Répartition des documents classés dans le fonds du Musée : 30 pièces du moyen-âge ; 3370 pièces des temps modernes ; 663 pièces de l'époque de la révolution de 1848 ; 15 lettres de noblesse ; 2 écrits de corporation ; 20 lettres de faire part ; 6 desseins ; 1 copie moulée d'un sceau du moyen âge et 3444 cachets de cire. Parmi les nouvelles acquisitions nous devons mentionner 2 paquets de documents relatifs à la garde nationale révolutionnaire de Buda, 3 lettres du chancelier Nicolas BETHLEN, un document daté du 31 mars 1848 qui porte la souscription du comte Jean RADEZKY, un parchemin de MARIE THÉRÈSE daté du 23 juin 1775 au sujet de l'érection d'une imprimerie à Vác et 121 chartes relatives à la famille RÉVAY.

Des archives de famille déposées, celles des familles BUGARIN-HORVÁTH, TARÁNYI-OSTERHUBER et KOLOSÝ s'accrurent de plusieurs pièces nouvellement déposées.

Nombre des lecteurs sur place : 238 ; pièces communiquées : 34.442 ; documents prêtés au dehors : 371.

5. *Collection de guerre*. Accroissement : Dons : 9202, acquisitions : 19.584, envois officiels : 7869, en tout 36.655 articles. Sommes allouées pour les acquisitions : 7948'30 couronnes, 8951'18 marcs, 3010'50 francs, 685'83 florins hollandais, et 14'30 couronnes suédoises.

Le rapport se termine par une bibliographie de l'activité littéraire du personnel.

WILHELM FRANKÓI: Das erste literarische Erzeugnis des Dichters Nikolaus Zrinyi. (Mit einem Textbilde. Ss. 146—150.)

Das erste Werk, mit welchem der grosse Epiker an die Öffentlichkeit trat, ist eine lateinische Prosaschrift vom Jahre 1634, als der Sechzehnjährige die fünfte Klasse des Wiener Gymnasiums absolvierte und Mitglied der «ungarischen Nation» der Wiener Universität wurde. Der Prokurator der «ungarischen Nation» war zur Zeit ein kroatischer Geistlicher aus Zengg, auf dessen Vorschlag die Mitglieder der «ungarischen Nation» einstimmig den jungen Grafen Nikolaus ZRINYI zur Abhaltung der am Feste des hl. Ladislaus von Ungarn üblichen Rede erwählten. Die Rede wurde mit grossen Festlichkeiten am 27. Juni im St. Stefans-Dome abgehalten und zwar in der Gegenwart des Wiener Bischofs, der in Vertretung des Königs erschienen ist. Die Rede charakterisiert den Heiligen als Soldat, stützt sich grösstenteils auf seine Legende und die Geschichtswerke TURÓCZIS und BONFINIS, und ist mit klassischen Reminiscenzen reichlich ausgeschmückt. Es ist fraglich, ob der junge Graf selbst die Rede verfasste, es war jedoch keine Kleinigkeit, den langen, äusserst schwierigen Text einzulernen und mit Wirkung vorzutragen. Das einzige bekannte Exemplar der noch 1734 in Wien gedruckten Rede befindet sich im Ungarischen National Museum und stammt aus der berühmten Sammlung JANKOVICH.

PAUL GULYÁS: Les traductions des belles-lettres hongroises de la bibliothèque du Musée Nationale Hongrois. (Onzième et dernière partie. Pp. 151—200.)

Cette partie du catalogue comprend les numéros 656 à 680. Elle embrasse deux collections théatrales rédigées par George GAAL et Frédéric Charles WITTMANN, ainsi que les anthologies de nouvelles et de contes en langues anglaise, esperanto, finnoise, française et allemande. Les rédacteurs de ces anthologies sont : Henry W. JONES et Louis L. KROFF, François et Thérèse PULSZKY, Dionyse MUZSNAI, Anne SWAN, Michel KLIMO, Jérôme THARAUD, George GAAL, Louis GREINER, F. Alex. HEKSCH, Adolphe KOHUT, Oscar von KRÜCKEN, le comte Jean MAILÁTH, Élisabeth SKLAREK et Théophile STIER. Plusieurs collections sont anonymes. A la fin de cette bibliographie l'auteur donne quelques faits statistiques. La bibliographie rend compte de 770 publications, dont 57 sont en anglais, 34 en tchèque, 13 en danois, 8 en esperanto, 19 en finnois, 41 en français, 1 en grec, 2 en hébreux, 3 en

hollandais, 7 en langue croate, 2 en latin, 497 en allemand, 1 dans le dialecte *gründler*, 1 en yiddish, 7 en langue roumaine, 25 en italien, 2 en suédois, 11 en langue serbe, 24 en slovaque, 1 en turc, et 4 en volapük. La plus ancienne des traductions est la *Zriniade* croate de 1660. Le nombre des traducteurs monte à 324, celui des auteurs traduits à 403. Pour faciliter les recherches l'auteur a dressé cinq tables, dont une d'après les langues des traductions, une chronologique, une géographique et deux tables des noms des traducteurs et des auteurs.

Zoltán TRÓCSÁNYI: Kaspar Heltai's Übersetzung des Neuen Testaments. (Ss. 201—210.)

Die 1562 zu Klausenburg erschienene Übersetzung des *Neuen Testaments* von Kaspar HELTAI zählt nicht zu den seltensten alten ungarischen Büchern. Im Besitze des bekannten ungarischen Bibliophilen Julius TODORESCU gibt es sogar zwei Exemplare dieser Übersetzung, die jedoch unvollständig sind. TODORESCU beauftragte den Maler Viktor AKANTISZ, einen dieser Exemplare nach dem Exemplare der Bibliothek des Ungarischen National Museums zu ergänzen und bei dieser Arbeit stellte es sich heraus, dass im Satze der verschiedenen Exemplare dieser Übersetzung sehr viele Varianten vorhanden sind. Der Autor stellt mehrere dieser Varianten nach den zwei Exemplaren des Ungarischen National Museums gegenüber, und stellt fest, dass diese Verschiedenheiten sich nur auf einen Achtel des ganzen Buches erstrecken, während die übrigen sieben Achtel der Exemplare auf das genaueste, ja sogar in den Druckfehlern übereinstimmen.

Es scheint somit ausgeschlossen, dass wir hier mit zwei verschiedenen Ausgaben zu tun hätten und die Varianten wären dadurch zu erklären, dass der Satz einiger Kolumnen, oder Bogen beim Drucke in Unordnung geraten ist, oder aber dass mehrere Bogen, um das Erscheinen des Buches zu beschleunigen, in doppeltem Satze fertiggestellt wurden.

Dieser Fall mag auch bei anderen alten ungarischen Drucken vorgekommen sein und es ist nicht unmöglich, dass mehrere «Fehler» des ungarischen sprachgeschichtlichen Wörterbuches daraus erklärt werden können, dass sich die Bearbeiter und die Kritiker dieser Veröffentlichung verschiedener Varianten derselben Ausgabe bedienten.

Nos bibliothèques de province en 1915. (Pp. 211—243.)

Article fait d'après le rapport de l'Inspection supérieure des Musées et des Bibliothèques. — L'Inspection supérieure remit à la disposition de l'État 160.000 couronnes de son budget de 1914/15 et n'employa que 125.800 couronnes à la subvention des bibliothèques et des musées lui soummis. De cette somme 25.000 couronnes furent affectées au Palais d'Éducation populaire de Arad, 46.000 couronnes furent destinées à l'amortissement des subsides de construction alloués à neuf instituts, enfin 53.170 couronnes furent réparties parmi 24 instituts en subsides réguliers.

L'accroissement des bibliothèques fut très inégal. Nombre des acqui-

tions nouvelles (achats et dons): 117 vols. à Alsókubin, 450 vols. à Arad, 680 vols. à Budapest (Bibliothèque RÁDAY), 554 vols. et 4031 pièces à Debrecen (Académie Réformée), 174 vols. à Debrecen (Musée Municipal), 238 vols. à Eperjes, 89 vols. à Felka, 841 vols. et 921 pièces à Kassa, 323 vols. à Kecskemét, 107 vols. à Keszthely, 100 vols. à Késmárk, 346 vols. et 810 cartes géographiques à Kiskunhalas, 141 vols. à Kolozsvár, 334 vols. à Losoncz, 100 vols. à Marosvásárhely (Lycée réformé), 1747 vols. à Marosvásárhely (Palais d'Éducation populaire), 351 vols. à Nagyenyed, 216 vols. à Nagyszombat, 1815 vols. à Nagyvárad (Bibliothèque Municipale), 907 pièces à Pápa, 12 vols. à Pécs, 588 vols. à Pozsony (Bibliothèque Municipale nouvellement organisée, l'ancienne Bibliothèque étant mise à la disposition de la nouvelle Université), 832 vols. à Sárospatak, 12.642 pièces à Szepsiszentgyörgy, 12 vols. à Sümeg, 122 pièces à Szatmár, 1101 vols. à Szeged, 951 vols. à Temesvár (Bibliothèque Municipale), 30 vols. à Tiszafüred, 166 vols. à Versec, 28 vols. à Veszprém et 229 vols. à Zombor.

Nombre des volumes communiqués dans la salle de lecture: Budapest Bibliothèque de Buda 4002 vols., Budapest Bibliothèque RÁDAY 800 vols., Debrecen Académie Réformée 19.396 vols., Dés 17 vols., Gyulafehérvár Bibliothèque du Musée Archéologique 29 vols., Bibliothèque BATHYÁNY 396 vols., Kassa 1717 vols., Marosvásárhely Palais d'Instruction populaire 4174 vols., Nagyvárad Bibliothèque Municipale 20.591 vols., Pápa 7953 vols., Szeged 8704 vols., Temesvár, Bibliothèque Municipale 7607 vols., Versec 19.857 vols. — Nombre des prêts à domicile: Alsókubin 3100 vols., Arad (?) vols., Eperjes 266 vols., Felka 176 vols., Hódmezővásárhely Lycée Réformé 938 vols., Kassa 13.859 vols., Késmárk 5131 vols., Losoncz 9127 vols., Marosvásárhely: Lycée Réformé 76 vols., Palais d'Instruction populaire 61.691 vols. Máramarosziget 664 vols., Miskolc 925 vols., Nagyenyed 5409 vols., Nagyszombat 4210 vols., Sárospatak 2365 vols., Selmecbánya 3694 vols., Szamosujvár 94 vols., Szatmár 232 vols., Szászváros 1697 vols., Szeged 385 vols., Székelyudvarhely 669 vols., Szombathely 2121 vols., Temesvár Bibliothèque Municipale 9608 vols., Tiszafüred 3650 vols., Trencsén 15 vols., Versec 9537 vols. et Zombor 21.290 vols.

L'édifice ou les locaux de plusieurs bibliothèques furent occupés partiellement par le militaire ou bien par la Croix rouge. Ce fut le cas à Békéscsaba, à Hódmezővásárhely, à Komárom, à Máramarosziget, à Pápa, à Rimaszombat et à Szombathely.

INDICATEUR OFFICIEL.

Baron Émeric de Szalay † (Pp. 244—246.)

L'ancien directeur du Musée National Hongrois M. le baron Émeric de SZALAY décéda le 24 juillet 1917 à Gainfarn près de Vöslau. Le défunt, d'abord en sa qualité de chef de section au ministère des cultes et de l'instruction publique, ensuite comme directeur du Musée National et inspecteur supérieur suppléant des Musées et des Bibliothèques, exerça pendant toute

une génération une influence longue et salutaire sur le développement des instituts mis sous sa direction. Ses obsèques furent tenues sous la coupole du Musée National Hongrois. Nous donnons *in extenso* l'oraison funéraire de M. Ladislas FEJÉRPATAKY prononcée à cette occasion, dans laquelle M. FEJÉRPATAKY esquissa en de traits vivants le rôle du défunt dans le développement du Musée National Hongrois et des musées et bibliothèques de province.

Bericht über die Széchényische Bibliothek des Ungarischen National Museums im ersten Quartal des Jahres 1917. (Ss. 246—249.)

Neuerwerbungen der Druckwerke-Abteilung: Pflichtexemplare 2004 St., Geschenke 176 St., Ankauf 640 St., aus einer anderen Abteilung überwiesen 1 St., insgesamt 2821 St. Druckwerke. Dazu kommen noch 4393 St. kleinere Druckwerke, ebenfalls als Pflichtexemplare zugekommen. Auf Ankauf wurden verausgabt 3933'10 K, 1103'05 Mark, 21 schwedische K und 20 Sh. Im Lesesaal benützten 3148 Personen 7404 Bde. Ausgeliehen wurden an 673 Personen 1728 Bde. Im verfloffenen Quartal wurden 1619 Werke katalogisiert. An die Buchbinderei wurden 367 Werke in 493 Bden überwiesen. In das Bureau der Pflichtexemplare liefen während dieser Zeit 1169 Sendungen ein, von daselbst wurden 989 Briefe abgesendet, darunter 365 Reklamationen. Wegen Übertretung des G.-A. XLI. 1897 wurde keine Buchdruckerei gerichtlich verfolgt.

Neuerwerbungen der Zeitungsbibliothek: 181 Jahrgänge in 21.521 Nummern als Pflichtexemplare, 9 Jahrgänge in 789 Nummern als Geschenke, 103 Nummern aus der Druckwerke-Abteilung überwiesen, insgesamt also 190 Jahrgänge in 22.403 Nummern. Im Lesesaal benützten 397 Personen 1103 Zeitungs-bände; ausgeliehen wurden an 38 Personen 202 Bde. Revidiert wurden 176 Jahrgänge in 18.643 Nummern.

Neuerwerbungen der Handschriftenabteilung: Ankauf: 1 Liederhandschrift; Geschenke: 5 neuzeitige Handschriften, 1 Schriftpaket und 5 Literaturbriefe, insgesamt 12 St. Auf Ankauf wurden 250 K verwendet. Im verfloffenen Quartal benützten 46 Personen 83 Bde, 205 Briefe und 2 Analecta; verliehen wurden 3 Handschriften.

Neuerwerbungen des Archivs: durch Ankauf 96 St., im Schenkungswege 24 St.; aus einer anderen Abteilung überwiesen 4 St.; als Deposita 99 St.; durch Abschrift 1 St.; insgesamt 224 St. Auf Ankäufe wurden 813 K verwendet. Von den Neuerwerbungen entfallen 5 St. auf das Mittelalter, 195 St. auf die neuere Zeit, 5 St. auf die Sammlung der 1848-er Revolution, 1 St. auf die Sammlung der Adelsbriefe und 18 St. auf die Partezettel. Benützt wurden von 75 Personen 10.515 Stücke; auswärts verliehen wurden 104 St.

Die Kriegssammlung vermehrte sich in diesem Zeitraum um 9120 St., wovon 1024 St. als Pflichtexemplare oder amtliche Sendungen, 6035 St. durch Ankauf und 2061 St. im Schenkungswege zugeflossen sind. Auf Ankäufe wurden 3749'64 K, 5176'14 Mk., 1759'85 Francs und 59'80 holl. Gulden verwendet.

LITTÉRATURE.

(Pp. 250—264.)

I. Franz VÖRÖSVÁRY. (Der neue alphabetische Katalog der Bibliothek der Budapester Elisabeth Volksakademie.) Budapest. 1917. Der unermüdliche Obersekretär der Elisabeth Volksakademie bietet in diesem äusserst gelungenen Bibliothekskatalog ein mit besonderer Liebe und Sorgfalt ausgearbeitetes Verzeichnis der wertvollen Bücherei der Volksakademie. Verfasser ist kein Fachmann und scheint in der einschlägigen Fachliteratur wenig bewandert zu sein, jedoch führte ihn sein gesunder Menschenverstand und praktischer Sinn zu einer Form des Kataloges, die in den englischen und amerikanischen *Public Libraries* sich besonders bewährt hat, nämlich zum *Dictionary-Catalogue*, das bereits auch in einigen ungarischen volkstümlichen Bibliotheken verwendet wurde. Er führt nämlich in *einem* Alphabete alle Werke unter den Autorennamen und den Sachwörtern auf, und bietet dadurch eine äusserst rasche Orientierung im vorhandenen Material. Besonders verdienstvoll ist, dass er in seiner Bearbeitung auch die Hauptartikel der vorliegenden Zeitschriften berücksichtigt hat und es wäre erwünscht, dass in einer künftigen Neuauflage diese Methode sich auch auf die Sammelwerke erstreckte. Bibliographische Genauigkeit wurde bei der Wiedergabe der Titel nicht bestrebt und sie wäre auch überflüssig gewesen. Ja wir würden die Titel noch mehr kürzen, um die Titelangaben in je einer Linie zu drängen, nach dem bewährten Muster der englischen und amerikanischen *one-line* Kataloge. Der so gewonnene Raum könnte zur noch besseren Ausbeutung der Zeitschriften-Artikel verwendet werden. Besonderes Lob verdient auch die sorgfältige Korrektur: es sind uns nur sehr wenige Druckfehler begegnet. Verfasser kann auf sein Werk mit berechtigtem Stolz blicken, und seine aufopfernde, ganz uneigennützigte Tätigkeit wird hoffentlich die schönsten Früchte tragen. (Paul GULYÁS.) — 2. Paolo d'ANCONA: La miniatura fiorentina (Secoli XI—XVI.) Firenze, 1914. M. Paolo d'ANCONA est l'un des savants les plus versés dans l'histoire de la miniature de Florence, longtemps négligée. Parmi ses précurseurs il cite avec raison les travaux de Gaetani MILANESI, dont le principal défaut est selon lui d'avoir négligé les similitudes de style qui offrent souvent l'unique point d'appui pour préciser l'auteur. M. d'ANCONA a largement employé cette méthode et si ses résultats, tirés souvent des données de seconde main, seront peut-être annulés par des recherches futures, son oeuvre restera néanmoins la source la plus complète de l'histoire de la miniature de Florence. Les planches en phototypie sont excellentes, mais l'unique planche en couleur mise en tête du premier volume est bien loin d'offrir l'illusion de l'original. Le catalogue descriptif qui forme le second volume de la publication compte 1717 numéros, mais il n'est guère complet. Ni le manuscrit de CORVIN de la bibliothèque de Thorn, ni le *Psautier* d'URBAIN de Nagylucse, aujourd'hui dans la bibliothèque du Musée National Hongrois, ne se trouvent dans cette liste, pour ne citer que deux manuscrits soigneusement décrits dans notre

revue. L'origine florentine de plusieurs numéros du catalogue (p. ex. les Nos 4. et 5.) est douteuse, il eût mieux valu de les avoir complètement négligés. Le groupement des miniatures attribuées aux frères GHERARDO et MONTE est si peu sûr, que M. d'ANCONA lui même n'ose les caractériser qu'en commun. Le jugement porté sur ATTAVANTE est injuste, l'auteur s'est laissé trop influencer par les exigences de la peinture monumentale. La miniature au contraire est avant tout une branche de l'art décoratif et la force de ATTAVANTE consiste justement en ce qu'il a respecté les limites naturelles de la décoration. La question si le BOCCARDIN a travaillé pour Mathias de Corvin n'est nullement décidée et les preuves de M. d'ANCONA sont loin d'être probantes. (Σ.) — 3. Paul PITROFF: (Geschichte der Raaber Presse.) Győr, 1915. Der Verfasser benützt das Wort Presse in zweifacher Bedeutung: er bietet uns einerseits die Geschichte des Raaber Buchdrucks von seinen Anfängen in 1728 bis zur Mitte des vorigen Jahrhunderts, andernteils aber die Entwicklung des Raaber Zeitungswesens, namentlich des deutschen Vaterlandes und des ungarischen *Hazánk*. Das Buch ist voll interessanter Daten, wir vermissen jedoch das kritische Verzeichnis der Raaber Drucke und die eingehendere Schilderung der Mitarbeiter der beiden Zeitungen, sowie Aufklärungen über die in grosser Anzahl vorkommenden Pseudonyma und Kryptonima. (P. G.)

NOTICES.

(Pp. 265—269.)

Ladislaus v. Fejérpatakys Ehrung. Am 27. Juni haben die gegenwärtigen, sowie die ausgeschiedenen Beamten des Ungarischen National Museums Herrn Museumsdirektor Hofrat Ladislaus von FEJÉRPATAKY eine äusserst innige Huldigung dargebracht aus dem Anlasse, dass er sein sechzigstes Lebensjahr vollendete und schon seit vierzig Jahre seine verdienstvolle literarische und wissenschaftliche Tätigkeit ausübt. Die Glückwünsche der Anwesenden wurde von Herrn Abteilungsdirektor Hofrat Géza v. HORVÁTH in einer schwungvollen Ansprache verdolmetscht, worauf Herr v. FEJÉRPATAKY bewegten Herzens dankte, indem er in seiner Rede der kulturellen Tätigkeit des Personals gedachte und seine Mitarbeiter zum weiteren Ausharren anfeuerte. — Es gebe die Vorsehung, dass Herr v. FEJÉRPATAKY, der fast ein viertel Jahrhundert an der Spitze der SZÉCHÉNYI-Bibliothek stand und ihr Gedeihen in diesem Zeitraum mit besonderer Sachkunde pflegte, noch viele Jahre hindurch das ganze Institut zu verwalten und nach der jetzigen schweren Zeit zur erneuten Blüte zu führen möge!

Auszeichnung. Seine kais. u. apost. kön. Majestät geruhen Herrn Museumsdirektor Hofrat Ladislaus v. FEJÉRPATAKY in Anerkennung seiner während des Krieges geleisteten Verdienste das bürgerliche Kriegsverdienstkreuz zweiter Klasse gnädigst zu verleihen.

G. T. B. ? La bibliothèque de l'Académie Hongroise des Sciences possède un pamphlet allemand sans frontispice qui dut paraître immédiatement après la mort du roi JOSEPH II. L'auteur inconnu dédia son ouvrage à

son Excellence Mme la Comtesse Nicolas FORGÁCH et mit en guise de souscription les trois lettres G. T. B. La Bibliothèque du Musée National Hongrois possédant un exemplaire complet nous en fournit promptement le titre: «*Wiederlegung des falsch genannten unparteiischen Wortes an die Bürger von Ungarn. Auch von einem ungarischen Edelmann. 1790.*», mais elle ne put éclaircir l'auteur anonyme. Heureusement l'Académie en possède également un exemplaire complet, provenant de la bibliothèque d'Émeric JANCÓS. L'ancien possesseur nota sur la feuille de garde collée sur le plat intérieur de la reliure les mots mivants: «*Author est comes Theodorus Batthyány.*» La solution des trois lettres G. T. B. est donc *Graf Theodor Batthyány*.

(Coloman de SZILY.)

Vaterländische Literatur der Slovenen. Herr Robert BRAUN tadelt in *Huszadik Század* (35:190) Herrn Alexander BONKÁLÓ, weil er sich in einer ungarischen Abhandlung über die Slaven mit den ungarischen Slovenen nur sehr oberflächlich befasst. Er belehrt ihn auf Grund Dr. Karol GASPERS *Zgodina slov. slovstva* darüber, dass die vaterländischen Slovenen wahrscheinlich auch Literaturerzeugnisse besitzen, und zitiert auch ein Gesangbuch. Seiner Aufmerksamkeit scheinen entgangen zu sein folgende zwei Aufsätze der *Magyar Könyvszemle*: 1. *A magyarországi vend (szlovén) irodalom bibliográfiája*. (Jg. 1902.). 2. *Ujabb adalékok*. (Jg. 1909.). Auch anderweitig sind ähnliche Zusammenstellungen erschienen, so z. B. in *Turisták Lapja* IX:103.

(Johann MELICH.)

Neuerer Ausweis über Volksbibliothekare im Kriegsdienste. Laut der im Jahre 1917 eingelaufenen Meldungen wurden weitere 69 Volksbibliothekare unter die Fahne einberufen. Von diesen 69 Einberufenen, sowie von den schon seit früher im Kriegsdienst stehenden 331 Personen fanden neuerdings 21 Personen den Heldentod, gestorben ist eine Person, 21 gerieten in Gefangenschaft, 23 wurden verwundet, 1 ist erkrankt, 1 ist verschollen, 13 wurden vom Militärdienste enthoben und 7 als invalide entlassen. Die Zahl der Auszeichnungen beträgt 33. Art der Auszeichnungen: 3 Militärverdienstkreuze III. Klasse; 7 Signa laudis; 12 grosse silberne Tapferkeitsmedaillen; 15 kleine silberne Tapferkeitsmedaillen; 8 bronzerne Tapferkeitsmedaillen; 1 Karls-Kreuz; 2 Verdienstkreuze für Geistliche II. Klasse; 1 silbernes Verdienstkreuz mit der Krone auf dem Bande der Tapferkeitsmedaille; 1 silbernes Verdienstkreuz; 1 eisernes Kreuz II. Klasse; 3 unbekannte.

A MAGYAR KÖNYVSZEMLE ÚJ FOLYAMA.

A Magyar Nemzeti Múzeum könyvtára 1893-ban a Magyar Könyvszemle új folyamát indította meg.

A folyóirat, mint a Magyar Nemzeti Múzeum könyvtáranak hivatalos kiadványa s a magyar bibliográfia egyedüli szakközlőnye, 1876 óta áll a hazai tudomány érdekeinek szolgálatában. Első sorban a múzeumi könyvtár érdekeinek előmozdítására lévén hivatva, ismerteti annak egyes csoportjait, beszámol az évi gyarapodásról, a végzett munkáról és teljes megbízható képet ad a könyvtár belső életéről. Ismerteti a hazai és külföldi könyv- és levéltárakat, kiváló figyelmet fordítva ezek magyar és különleges bibliografiai vonatkozású anyagának felkutatására és közzétételére. Számot ad a hazai és külföldi könyvészeti irodalom termékeiről s figyelemmel kíséri a külföldi irodalom hazánkra vonatkozó kiadványait.

A Magyar Könyvszemle évnegyedes füzetekben, évenként március, június, szeptember és december hónapokban jelenik meg 24—26 ívnyi terjedelemben, több műmelléklettel. Előfizetési ára egész évre 6 korona, a könyvtárosi forgalomban 8 korona; egy-egy füzet ára 2 kor.

Az előfizetési pénzeket a Magyar Nemzeti Múzeum pénztári hivatala fogadja el; a folyóirat szellemi részét érdeklő közlemények a szerkesztő címére a Magyar Nemzeti Múzeum könyvtárába küldendők.

A Magyar Könyvszemle régi és új folyamainak kötetei kaphatók *Ranschburg Gusztáv* könyvkereskedésében, Budapest, *IV. Ferenciek-tere 2.* A régi folyam 2—16. kötetének ára kötetenkint 4 korona, az új folyam 1—24. kötetének ára kötetenkint 8 korona. Az előfizetések ezentúl is a *Magyar Nemzeti Múzeum pénztári hivatalához* küldendők.

Megjelent és a Magyar Nemzeti Múzeum könyvtárában kapható: *A hazai időségi sajtó 1910-ben.* I. *A magyar hírlapirodalom, Kereszty Istvántól.* II. *A nem magyar nyelvű hírlapirodalom, Kereszty Istvántól.* III. *Folyóiratok, Dr. Fitos Vilmostól.* Függelék: *A magyar nyelvű hírlapok és folyóiratok statisztikája.* Ára 1 kor. 50 fillér. Ezt évről-évre kiegészíti: *A hazai időségi sajtó változásai c. füzet.* Ára 50 fillér.

SOMMAIRE DU BULLETIN.

	Page
Josef Szücsi: Die Balkanaufgaben unserer Bibliothek	1*
Dr. Charles Panka: Histoire de la Chambre hongroise des députés	3*
Dr. Paul Gulyás: Les traductions de belles-lettres hongroises dans la bibliothèque du Musée National Hongrois. (Dixième partie)	4*
Bibliothèque hongroise. Contributions au I. vol. de l'Ancienne biblio- thèque hongroise de Charles SZABÓ. Par M. M. Zoltán FERENCZI, Etienne HAMAR, Louis KEMÉNY, Jean MELICH et Eugène ZOVÁNYI	4*
Documents inédits. Arpad HELLEBRANT. Ungarischer Buchhändler- Katalog aus dem XVIII. Jahrhundert	5*
Indicateur officiel. Die Széchényische Bibliothek des Ung. National- Museums im dritten Quartal des Jahres 1916	5*
Die Széchényische Bibliothek des Ung. National-Museums im Letzten Quartal des Jahres 1916	6*
Littérature. Alexander HORVÁTH: Aus Vergangenheit und Gegenwart des h. Dominikaner-Ordens. (Par S.) — Albert R. CORNS und Archibald SPARKE: A bibliography of unfinished books. (Par Paul GULYÁS.) — Kamillo SIPOS: Zur Bibliographie der Nationalitäten frage. I. Bd. (Par Paul GULYÁS.) — Isak COLLIJN: Magnus Gabriel de La Gardie's samling af äldre stadsvyer och historiske plan- scher. (Par G—s.)	7*
Revue des périodiques hongrois. Egyetemes Philologiai Közlöny. Année 1916. livr. 6—10. — Irodalomtörténet. Année 1916. livr. 7—10. — Irodalomtörténeti Közlemények. Année 1916. livr. 1—2. — Magyar Iparművészet. XIX: 1—4.	8*
Notices. Charles Kudora †. (P. G.) — Arpad Hellebrants Auszeich- nung. (S.) — Änderung in der Leitung des Oberinspektorats der Museen und Bibliotheken. — Une bibliothèque de couvent sur l'île des lapins (D'après M. Paul GULYÁS.) — Josef Hajnóczy's Werke. (Johann HAJNÓCZY)	10*
Changements dans l'état des imprimeries hongroises du 1. janvier 1916 au 30. avril 1917...	12*

Siège de la rédaction et de l'administration: *Magyar Könyvszemle*
Budapest, Musée National Hongrois.